IOAN URBAN JARNÍK și ANDREI BÎRSEANU

DOINE ȘI STRIGĂTURI DIN ARDEAL

EDIȚIE DEFINITIVĂ
(studiu introductiv, inedite, note și variante) de

ADRIAN FOCHI

EDITURA ACADEMIEI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
București — 1968

PARTEA I

Studiu introductiv

A. CARTEA ŞI OAMENII

În anul 1885 — o dată cu apariția marii culegeri folclorice a lui G. Dem. Teodorescu —, în urma unui raport favorabil al lui Vasile Alecsandri, Academia Română publica prima culegere de folclor românesc apărută sub auspiciile sale, respectiv volumul *Doine și strigături din Ardeal*, dat la iveală de Ioan Urban Jarník și Andrei Bîrseanu. În felul acesta, Academia inaugura o activitate ce va deveni o constantă a preocupărilor sale editoriale ulterioare[1].

Colecția este primită cu viu interes. O amplă recenzie a lui Ionescu-Gion[2], după ce arată că „Academia Română a priceput însemnătatea de căpetenie ce are și va avea studiul limbii din poeziile și din proza literaturii populare pentru constituirea definitivă a limbii române", împărtășește publicului larg informațiile generale cuprinse în prefața editorilor (inițiativa lui Ioan Micu-Moldovanu, metoda culegerii prin elevi, rolul lui Jarník și Bîrseanu, prezintă clasificarea pe care o consideră insuficient de riguroasă). Urmează o sumă de caracterizări estetice, care nu trec dincolo de notația impresionistă. De pildă, el constată că țăranul transilvănean nu are „aceeași sprinteneală de inspirație" ca fratele său moldo-muntean, că țăranul de dincoace de Carpați este „mai poetic", că marea majoritate a creațiilor din culegere au un aspect prozaic. În general, aprecierile sale sînt favorabile. E impresionat în mod deosebit de glosarul lui Jarník, pe care îl socotește „lucrare de benedictin".

O recenzie nesemnată[3] este însă net defavorabilă. Recenzentul constată că dominanta culegerii este jalea : „. . . Crezi că citești ziarul unei ființe nenorocite, care n-are să noteze pe fiecare zi decît o nouă fată a suferinței sale". Creatorul acestor cîntece nu posedă „meșteșugul de a urmări sentimentele pînă in cele mai adînci cute ale sufletului, de a prinde nuanțele rafinate, vede la suprafață, descrie numai ce vede". Consideră însă că materialul, lipsit de calități artistice superioare, „ne interesează ca expresiunea adevărată a unor sentimente sincere". O critică mai aspră dobîndește glosarul lui Jarník, care e „foarte gros și plictisitor", „îngreuiază volumul, scumpește cartea, împiedică răspîndirea ei".

Între aceste două atitudini, una laudativă și alta depreciativă, publicul românesc a știut să aleagă just. În organul oficios al Astrei[4] după ce se publică integral prefața lui Bîrseanu, într-o scurtă notă însoțitoare, se sublinia importanța culegerii prin contribuția prețioasă ce-o poate aduce la cercetările etnografice, filologice și istorice. Străinii au avut de asemenea numai

[1] Vezi I. Mușlea, *Academia Română și folclorul*, în „Anuarul Arhivei de folclor", 1 (1932), p. 1–7, și idem, *Bibliografia lucrărilor cu caracter folcloric și etnografic publicate de Academia Română*, în „Anuarul Arhivei de folclor", 2 (1933), p. 221–227. De asemenea Ovidiu Bîrlea, *Academia Română și cultura populară*, în „Revista de etnografie și folclor", 11 (1966), p. 411–441. Meritul principal al înscrierii în bugetul Academiei a unei sume pentru publicarea de folclor literar și muzical (instituirea unui premiu pentru culegerea de „arii" populare) îi revine tot lui Alecsandri : „Analele Academiei Române", t. V, p. 129–130 (din raportul secretarului general la închiderea sesiunii generale). În I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, București, 1909, p. 34, se constată această schimbare în atitudinea Academiei față de folclor cînd se arată fericirea celor doi editori „văzînd că Academia, care pînă atunci s-a purtat cu atita rezervă față cu producțele muzei poporane române, în sfîrșit a renunțat la acest punct de vedere necorect și că era tocmai această lucrare a noastră care pentru întiia dată a făcut o spărtură în zidul acesta de preocupațiune și neprietenie". Reia ideea și în *Dragoste de grai și de viers românesc*, București, 1925, p. VII, unde arată că „noi însă [el și Bîrseanu] cu lucrarea noastră avuserăm norocul să deschidem drumul altora".

[2] „Telegraful român", Sibiu, 33 (1885), nr. 135–136, p. 541–542 și 545–547; reprodusă fragmentar după „Românul", în „Gazeta Transilvaniei", 48 (1885), nr. 283.

[3] „Națiunea", 4 (1885), nr. 960.

[4] „Transilvania", 17 (1886), nr. 3–4, p. 27–29.

aprecieri bune la adresa culegerii („Ce recueil . . . est précieux en lui-même comme document sincère et riche de langue et de folklore") şi mai ales la adresa glosarului lui Jarník. Cartea este călduros recomandată acelora care ar dori să cunoască limba poporului român, dar mai ales individualitatea etnică a cărei oglindă este tocmai această limbă[5].

Interesul pentru culegere este larg. Diferite ziare şi reviste reproduc fie prefaţa editorilor, fie rapoartele diverselor discuţii care au avut loc în şedinţele Academiei Române, pasajele privind valoarea colecţiei, în general, sau a glosarului, în special[6]. Alte periodice reproduc din materiale [7] sau traduc din ele[8]. Dacă pînă la apariţia culegerii cîteva periodice transilvănene publicaseră unele din materialele cuprinse în ea[9], după apariţie republicările se ţin lanţ pînă către zilele noastre şi arată imensul succes de care s-a bucurat colecţia[10]. O dovadă concretă a acestui succes o constituie şi faptul că, la numai zece ani de la apariţie, s-a simţit nevoia unei reeditări — lucru unic în epocă — într-o formă şi o structură încă mai accesibilă maselor.

Cui i se datorează acest succes în epocă şi în ce constă trăinicia lui în veac? Desigur, un rol însemnat în impunerea şi consacrarea cărţii l-a avut apariţia ei, la acea dată, sub egida Academiei Române, care pînă atunci nu se interesase de publicarea folclorului. Dar cîte alte cărţi publicate sub auspicii tot atît de favorabile au fost înghiţite de sorbul uitării! Pentru înţelegerea fenomenului, e mai normal să luăm în considerare doi factori principali: momentul apariţiei sale şi valoarea sa intrinsecă.

Într-adevăr, la data apariţiei, această carte a reprezentat o reală noutate. Pînă atunci, interesul folcloriştilor noştri mergea, în mod constant, către genurile mari, adică balada, basmul, obiceiurile, considerate a fi hotărîtoare în ce priveşte oglindirea veridică şi integrală a istoriei poporului nostru şi a individualităţii sale etnice, în ce priveşte păstrarea amintirii nobile latine a originii poporului şi a întregii sale culturi, în ce priveşte întemeierea unei literaturi cu adevărat naţionale. Cel care a exprimat această orientare cu mai multă pregnanţă a fost At. M. Marienescu. Într-o scrisoare adresată lui I. Vulcan în 1874 scria limpede şi răspicat: „. . . Doine şi hore nu-mi trebuiesc, numai balade, poveşti şi datini". Mai tîrziu, cu altă ocazie, dar într-un context ce vizează direct culegerea Jarník-Bîrseanu, a dat glas indignării sale nestăpînite, constatînd că Academia Română a preferat să publice această colecţie, şi nu lucrarea sa *Novăceştii*. Şi scria despre doinele şi strigăturile din culegere: „Am frunzărit şi eu prin ele; mai toate poeziile erau de 4—8 versuri, mai toate chiote sau strigături, puţine doine şi peste tot din acele de care erau foile române pline şi sînt de un interes literar cît de inferior în literatura populară. M-am indignat de asemenea procedură"[11]. Concepţia aceasta domina epoca, chiar dacă nu se exprima în formulări tot atît de drastice şi de categorice. Într-o oarecare măsură, pare a fi contribuit la aceasta şi Vasile Alecsandri, în 1866, cînd publicase un număr considerabil de doine, cîntece

[5] „Romania", 15 (1886), p. 478.

[6] „Transilvania", 16 (1885), p. 44; „România liberă", 9(1885), nr. 2 281.

[7] „Gazeta Transilvaniei" 48 (1885), nr. 286: *Strigături din Ardeal din colecţia Jarník-Bîrseanu*. Se publică textele: 1, 3, 8, 44, 64, 142, 188, 195, 232, 241, 325, 152 şi 137 absolut exact, iar textul 240 cu o modificare: în loc de *junere* se scrie *muiere*.

[8] „Romänische Revue", 6 (1890), p. 105—106, 8 texte traduse de acelaşi A. Franken, care în 1889 va publica la Danzig (ed. A. W. Kafemann) un volum de cîntece şi balade populare româneşti în traducere germană.

[9] „Gazeta Transilvaniei", 45 (1882), nr. 6, publică balada *Marcu*, iar în nr. 10 baladele *Răducanu* şi *Calul Radului*; în nr. 42 se publică textele DCXVI, DCXLIV, DCV, DCXXXII, DCXL, DCXLIII, DCXLVIII; cu modificări însemnate la DCXVI, căruia îi adaugă drept final t. DCXLIV: *Rămîneţi cu toţii-n pace,/Eu mă duc, că n-am ce face,/Că-i poruncă-mpărătească. . ./Trebuie să se-mplinească* şi la DCXL, căruia îi adaugă drept final următoarele 6 versuri (din materialul inedit): *Vine vîntul dintre munţi/Şi-i cu dor de la părinţi;/Tare suflă vînturile,/Rău mă strică gîndurile;/Tare suflă vînturi reci,/Rău mă strică gînduri seci*; iar la DCXLVIII, la v. 1 şi 5, în loc de *mamă* scrie *maică*. În aceeaşi gazetă, din acelaşi an, la nr. 45 se publică întocmai textele CLXXXVII, CCXIX, XXI, CCXXXV,C CXXXIX, CCLIX, CCCXX, CCCXLII, CCCLXV. În „Familia", 19 (1883), nr. 34, p. 405, se publică absolut identic textul *Nevasta fugită*.

[10] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 34, recunoaşte cu legitimă mîndrie „că nici una [nici o altă culegere de folclor] însă nu s-a citat în dicţionare relativ atît de des ca a noastră, ceea ce se explică foarte lesne". Nu este, de pildă, nefolositor să arătăm că B. P. Hasdeu citează din culegere de nu mai puţin de 285 de ori în *Magnum Etymologicum*.

[11] *Apud* Ovidiu Bîrlea, *Atanasie Marienescu folclorist*, în „Analele Univerităţii din Timişoara", seria Ştiinţe filologice, 1 (1963), p. 21.

şi strigături, ca o întregire numai a marii sale culegeri anterioare de balade. Lirica rămăsese şi continua să rămînă cenuşăreasa folcloristicii noastre. Şi aceasta cu atît mai mult cu cît în evoluţia sistemului de gen al folclorului nostru ea începuse să deţină locul principal. Creaţiile de acest fel erau risipite şi rămîneau îngropate prin periodicele vremii, mai ales prin cele transilvănene („Familia", „Şezătoarea", „Gazeta Transilvaniei"), ducînd o viaţă publicitară efemeră, ca şi ziarele în care apăreau. Situaţia aceasta nu putea impune atenţiei publicului şi interesului omului de ştiinţă acest capitol, atît de cuprinzător şi de elocvent, al creaţiei populare. Cele două culegeri anterioare de lirică sau cuprinzînd şi lirică populară, a lui N. Caranfil (1872) şi a lui S. Fl. Marian (1875), nu au putut contribui la înlăturarea acestei concepţii şi la punerea în drepturi a genului, atît prin modestia lor generală, cît şi prin difuzarea lor redusă[12].

Aşa se face că, la apariţia sa, volumul de *Doine şi strigături din Ardeal* a constituit pentru contemporani o puternică şi îndreptăţită surpriză. Deşi concurată de apariţia concomitentă a masivei culegeri de poezii populare munteneşti a lui G. Dem. Teodorescu, surpriza iniţială s-a putut transforma, în scurt timp, în interes durabil şi în admiraţie statornică.

Ceea ce e impresionant în primul rînd a fost cantitatea materialului publicat, varietatea tematică a volumului, fapte ce au modificat imediat optica unanimă privind ponderea reală a liricii în contextul general al folclorului nostru. Pentru prima oară se putea scruta în adîncime marea bogăţie şi inepuizabila varietate de repertoriu a sufletului popular, se putea descifra integral problematica de bază a liricii noastre, se putea înţelege una din laturile adînci ale originalităţii noastre specifice. A impresionat, cu siguranţă, şi calitatea artistică a pieselor publicate, însuşirea sensibil antologică a culegerii, ceea ce o făcea să contrasteze vizibil cu materialele de lirică populară ce se publicau curent în gazetele vremii. Culegerea se definea astfel ca un autentic monument de artă. A impresionat, desigur, şi savanta clasificare tematică a materialului, care punea în lumină nesfîrşitul orizont liric al poporului şi capacitatea sa tot atît de nesfîrşită de a transforma viaţa în artă. A impresionat tot atît de puternic şi temeinicul aparat ştiinţific ce însoţeşte lucrarea, amplele note ale lui Bîrseanu (făcînd trimiteri la variante de text, la terminologia locală, la fapte etnografice sau sociale, la prozodie etc.), ca şi meticulosul glosar al lui Jarník, care asigura culegerii o maximă accesibilitate internaţională. A impresionat, de asemenea, severa seriozitate filologică, ce conferea cărţii o notă de sobră autenticitate, într-o vreme cînd în aer pluteau norii de furtună ai polemicii Schwarzfeld[13]. Şi, deşi culegerea avea numai o cuprindere regională, cum se mărturisea în prefaţă, în curînd ea fu considerată ilustrativă pentru lirica populară românească în genere, deţinînd în direcţia genului folcloric pe care îl reprezintă aceeaşi situaţie tipică pe care o deţinea, şi o deţine şi astăzi, pentru baladă, marea culegere a lui Alecsandri. Aceasta a fost posibil cu atît mai mult cu cît culegerile ulterioare de lirică populară — lasă că nu au fost întocmite nici una cu aceeaşi rigurozitate — nu au putut adăuga cu mult prea mult peste tematica ei şi, prin variantele pe care le-au scos la lumină, au probat locul central, de nucleu poetic, al acestei culegeri.

Cartea aceasta, cu tot caracterul surprinzător al apariţiei sale la data respectivă, nu s-a născut în chip miraculos, din nimic. Ea are o istorie întreagă, lungă şi întortocheată, legată de oameni şi de epocă, istorie pe care vom încerca s-o reconstituim în cele ce urmează, pe baza unor noi materiale şi documente descoperite în arhivele şi bibliotecile din ţară[14]. Pentru a fi cît mai metodici, începem cu oamenii, respectiv cu autorii cărţii.

[12] Întreaga discuţie pe această temă în excelenta prefaţă a lui Ovidiu Papadima, la ediţia din 1964 a culegerii, p. XII—XIV.

[13] „Foaia poporului", 1 (1893), p. 278: „Versuri rele însă nu aflăm într-însa, ceea ce ne face să credem că şi culegătorii ei au dres ici colea versurile, deşi nu prea poţi cunoaşte unde, şi nu aşa mult ca Alecsandri" (recenzie de Prier).

[14] Deoarece în cuprinsul acestei prezentări vom folosi în numeroase rînduri corespondenţa lui Jarník, spre a simplifica sistemul de trimitere bibliografică la fondurile mai importante, notăm aici următoarele: corespondenţa lui Jarník către I. Micu-Moldovanu se află la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei, Fondul Blaj; cea către A. Bîrseanu la Biblioteca Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj; cea către H. Petra-Petrescu, la Biblioteca orăşenească din Sibiu. La B. A. R. se află microfilmele acestor materiale, înregistrate — în ordinea de mai sus — la nr. Mm. 177, 176 şi 163. Pentru fondurile mai puţin importante facem trimiterile obişnuite.

Aceștia sînt în număr de doi: cehul prof. dr. Ian Urban Jarník și brașoveanul prof. Andrei Bîrseanu. Numele lor ne întîmpină pe coperta cărții, ca simpli editori, considerîndu-se numai a fi „dat la iveală" materialul, sau în diverse alte puncte ale cărții (numele lui Bîrseanu, de pildă, apare la sfîrșitul prefeței; cel al lui Jarník se subînțelege în cuprinsul cuvîntului introductiv al glosarului).

Din prefață aflăm însă că autorul culegerii este prof. I. Micu-Moldovanu, canonic la Blaj, lui atribuindu-i-se de către cei doi editori „meritul de căpetenie pentru adunarea poeziilor populare cuprinse în colecțiunea de față". Numele lui îl mai aflăm și în cuvîntul introductiv la glosar, Jarník mulțumindu-i pentru ajutorul dat în problema redactării glosarului. Și tot din prefață aflăm că materialul propriu-zis a fost transcris de școlarii cursului superior al liceului din Blaj. Numele lor nu ni se comunică. Deci editorii țin să precizeze, în modul cel mai onest cu putință, că lucrarea are, în principiu, două rînduri de autori: pe de o parte, elevii blăjeni, transcriitori ai textelor la inițiativa, îndemnul și organizarea lui Ioan Micu-Moldovanu, deci autori ai culegerii; iar pe de altă parte pe cei doi autori ai textelor culese, respectiv autorii cărții.

Această situație destul de puțin obișnuită (lucrare colectivă în toate etapele sale) pune de la bun început o serie de probleme privind gradul de participare a tuturor sau numai a unora la reușitele sau nereușitele funciare ale lucrării, în cazul de față mai ales la reușitele ei teoretice și metodologice. Pentru a lămuri aceste lucruri este necesar să aflăm cine au fost autorul culegerii și autorii cărții, ce pregătire științifică și culturală au avut, ce îndemnuri spirituale au urmat, ce a reprezentat pentru viața și activitatea lor această lucrare. Și lucrul este cu atît mai necesar cu cît personalitățile de care trebuie să ne ocupăm — deși în epoca lor au ocupat o situație proeminentă, precum se va vedea mai departe — sînt, din păcate, foarte puțin sau chiar de loc cunoscute de generația contemporană. Reactualizarea lor apare astfel ca un act și de gratitudine, și de restituire. Vom începe, așa cum ne îndeamnă editorii, cu Ioan Micu-Moldovanu, fără a cărui inițiativă și „merit" n-ai fi existat nici colecția, nici cartea.

1. IOAN MICU-MOLDOVANU

S-a născut la 13 iunie 1833, în satul Moldovenești (Varfalău), comitatul Turda[15], din părinți iobagi[16], Vasile Moldovanu și Domnica Docea[17]. Numele familiei era Moldovanu, dar, după o modă blăjeană a timpului, el și-a adăugat și numele de Micu[18]. Supranumele de Moldovănuț, după opinia lui N. Iorga, i s-ar fi tras de la faptul că era mic de statură și „fiindcă neamul lui se trăgea din moldovenii *Mioriței*"[19].

Și-a început studiile în satul natal, unde a fost remarcat de canonicul Vasile Rațiu, paroh și protopop al Turdei. Acesta îl aduse, în 1842, la Blaj, ca elev în clasa a II-a[20], făcîndu-l

[15] Nicolae Comșa, *Corespondența între Ion Micu-Moldovanu și Ion Bianu. Un capitol din colaborarea între Blaj și București*, Blaj, 1943, p. 8.

[16] Nicolae Comșa, *Dascălii Blajului. Seria lor cronologică cu date biobibliografice*, Blaj, 1940, p. 90.

[17] Ioan Rațiu, *Ioan M. Moldovan (1833—1915)* în „Unirea", Blaj, 25 (1915), nr. 93.

[18] Ilie Dăianu, *Ion Micu-Moldovanu zis Moldovănuț*, Cluj, 1937, p. 35—36, comentînd unele afirmații ale lui Alexiu Viciu referitoare la aceasta. Moda l-a afectat și pe acesta, care și-a adăugat numele Fabriciu, așa cum alt profesor blăjean și participant la culegerea de față, Octavian Banfi, și-a adăugat numele Bonfiniu.

[19] I. Lupaș, *Nicolae Popea și Ioan M. Moldovanu. Discurs rostit la 8 iunie 1920 în ședință solemnă. Cu răspuns de N. Iorga*, București, 1920, p. 50.

[20] Ioan Rațiu, *op. cit.*, nr. 93; Nicolae Comșa, *Dascălii . . .*, p. 90.

„credințer" al său. În această situație, copilul era obligat ca, pentru casa și masa ce le primea de la stăpînul său, să care apă, să taie lemne, să șteargă praful, și să îndeplinească de asemenea alte servicii mărunte, în afara orelor de clasă[21].

La izbucnirea revoluției din 1848, Ioan Micu-Moldovanu se reîntoarse acasă. Merită să fie reținut faptul că un frate al său, Ieremie, a plecat „cu popa Gabor la Noșlac în tabăra

Ioan Micu-Moldovanu (B.A.R., Cabinetul de stampe).

românească" și nu s-a mai întors[22]. Prin 1851, reveni la Blaj, continuîndu-și studiile liceale, pe care le termină în 1853. Studiile teologice, singurele pe care le putea întreprinde în situația sa, le începu la Budapesta (anul I) și le continuă la Viena (anul II), de unde se întoarse însă la Blaj cu sănătatea pentru totdeauna zdruncinată. Le absolvi la Blaj, în 1857, cînd a și fost numit profesor la seminarul teologic. În 1858, la cererea sa, a fost trecut la liceul din Blaj, unde a funcționat ca profesor de istorie, geografie, filozofie, limbă română și latină timp de 25 de ani, între 1857 și 1879, iar alți patru ani ca director, între 1879 și 1883[23], cînd, în urma

[21] Nicolae Comșa, *Corespondența . . .*, p. 8, Ioan Bălan, *Ion Micu-Moldovanu*, în „Convorbiri literare", 49 (1915), p. 982. Pentru a ne face o idee despre viața reală a unui asemenea „credințer", recomandăm lucrarea lui I. Agîrbiceanu, *Licean. . . odinioară*, București, 1939, toată cartea, dar mai ales p. 22.

[22] Ilie Dăianu, *op. cit.*, p. 22—23.

[23] Nicolae Comșa, *Dascălii. . .*, p. 90.

unei manifestații școlărești cu ocazia aniversării zilei de 3/15 mai, calificată de autorități drept manifestație subversivă, a fost îndepărtat de la conducerea școlii[24].

Împiedicat, prin aceasta, să se consacre activității didactice, pentru care simțea o chemare specială[25], Ioan Micu-Moldovanu și-a închinat toată viața ideii propășirii culturale și materiale a poporului român din Transilvania, folosind în acest scop tot mai bogata sa experiență și mai marea autoritate pe care i le conferea cariera sa preoțească, el devenind de-a lungul anilor unul din cei mai înalți prelați ai românilor transilvăneni, adăugînd o nouă strălucire la gloria unor mari antemergători, ca Varlaam, Dosoftei, Antim sau Inochentie Clain[26].

În această situație, el a continuat să slujească învățămîntului, întemeind prima foaie pedagogică din Blaj[27], construind aripa cea nouă a liceului de băieți[28], deschizînd o librărie „ca să provadă" pe școlari cu cărți și rechizite[29], a făcut parte din „comisia școlastică" arhidiecezană[30]. Pe elevii săraci și sîrguincioși îi încuraja în secret, oferindu-le hrană, haine, bani și diverse alte ajutoare, ceea ce i-a dus vestea de binefăcător și sprijinitor al școlarilor. Pînă la zece elevi beneficiau anual de ajutorul și îngrijirea sa. Desigur, își aducea aminte de multele privațiuni și umilințe pe care a trebuit să le îndure el însuși cît timp a fost „credințer". Nu este, de pildă, nefolositor să arătăm că, după moartea sa, la Cluj, a luat ființă un „Fond I. M. Moldovanu", la care, printre mulți alții, a subscris 100 de coroane și „unul care a beneficiat de ajutorul marelui repausat, ca o închinăciune față de memoria acestui mare binefăcător al celor săraci și necăjiți, cum am fost și eu"[31]. La moartea sa, a lăsat școlilor din Blaj și altor fundații întreaga sa avere, cifrată la un milion de coroane[32].

Mare bibliofil[33], colecționar de cărți rare și editor de documente[34], familiarizat cu problemele culturii românești vechi, l-a ajutat în chip substanțial pe Ion Bianu, pupilul său, în întocmirea bibliografiei românești, întreprinzînd chiar o anchetă bibliografică oficială în Transilvania, ale cărei rezultate favorabile au fost comunicate Academiei Române. Instructive întru totul, pentru silința ce și-a dat-o în această întreprindere, sînt scrisorile pe care i le-a trimis ani de-a rîndul lui Ion Bianu[35]. Pe aceeași linie a muncii cu cartea se înscrie și organizarea bibliotecii din Blaj, prin unificarea fondurilor (grupîndu-le de fapt în jurul bibliotecii lui T. Cipariu[36]) și prin construirea palatului bibliotecii centrale arhidiecezane[37].

---

24 Ioan Rațiu, *op. cit.*, nr. 98 ; I. Lupaș, *op. cit.*, p. 25.

25 Pentru buna desfășurare a învățămîntului, a redactat un dicționar și mai multe manuale școlare, din care cele de istorie și geografie au fost interzise de autorități pentru spiritul lor patriotic.

26 În 1879 a fost ales canonic mitropolitan *unanimi voto* ; între 1892 și 1895 a fost vicar capitular, în care calitate a candidat la rangul de mitropolit, ieșind al doilea ; între 1907 și 1914 a împărțit, în mod efectiv, conducerea arhiepiscopiei cu mitropolitul, retrăgîndu-se la 10 mai 1914, în vîrstă de 81 de ani, după 57 de ani de serviciu bisericesc și școlar. I. Lupaș, *op. cit.*, p. 27–28 ; N. Comșa, *Corespondența*. . . , p. 11.

27 „Foaia scolastică", între 1873 și 1881, fiind redactor responsabil iar din 1877 proprietar și editor. Publicația lui a fost urmată de alte două foi cu același titlu, scoase de I. Gherman și I. Fekete-Negruțiu, alți doi din foștii participanți la culegerea de față.

28 Nicolae Comșa, *Dascălii*. . . , p. 91.

29 Ilie Dăianu, *op. cit.*, p. 19.

30 Ioan Rațiu, *op. cit.*, nr. 96 ; Nicolae Comșa, *Dascălii* . . ., p. 90.

31 „Gazeta Transilvaniei", 78 (1915), nr. 207.

32 Ioan Bălan, *op. cit.*, p. 984. Vezi și aprecierile deosebit de frumoase pe care le face Jarník în scrisoarea sa din 10 noiembrie 1914, după ce a aflat din ziare despre această donație, scoțînd în evidență „pilda neîntrecută a unui trai simplu și spornic".

33 A. Lupeanu, *Călăuza Blajului. Cu însemnări și lămuriri istorice*, Blaj, 1922, p. 59, consideră rîvna sa de colecționar „mai mare decît a maestrului său" T. Cipariu ; Alexandru Melin, *Blajul și biblioteca lui*, Blaj, 1932, p. 12.

34 Ilie Dăianu, *op. cit.*, p. 12.

35 Publicate de N. Comșa, *Corespondența* . . ., p. 27–34.

36 Într-o scrisoare către Jarník, din 22 mai 1878, pomenește despre preocupările sale bibliotecărești cu fondul ciparian : „Sum ocupat cu mutarea cărților bibliotecii cipariane în casele capitulare (a treia de la cornul piațului despre gimnaz, unde este portița cea mică în zid) și aranjarea ei. D. Cipariu adecă nu vrea să i se risipească biblioteca frumoasă, ce conține cărți romane de cele mai rari, asemenea arabice, grece etc., ci a întemeiat o bibliotecă, de care mult ne bucurăm. J. U. Jarrík, *Ioan Micu-Moldovan. Spicuiri din scrisorile lui*, în „Gazeta Transilvaniei", 78 (1915), nr. 205. Vezi situația bibliotecilor blăjene într-o scrisoare a lui Alexiu Viciu către Ion Bianu, din 20 februarie 1912 (B. A. R., nr. 61 499), unde se plînge de starea proastă a lor : „Cea cipariană. . . nu se poate folosi absolute. . . Biblioteca d-lui Moldovanu, cu mutarea și strămutarea, s-a deranjat, așa că stau cărțile aruncate jos, grămadă pe fața căsii, cum stă porumbul toamna cînd îl trage din car în arie".

37 Nicolae Comșa, *Corespondența*. . . , p. 11.

Ca „prefect" al tipografiei seminariale, a modernizat tipografia din Blaj, cu ajutorul vechiului și cunoscutului tipograf și editor sibian Krafft[38]. Dintr-o scrisoare din 25 februarie 1878 adresată lui Jarník transpare bucuria de a fi realizat această înnoire : „Tipografia veche ce-o aveam la Blaj s-a casat și în locul ei este o tipografie nouă, aranjată peste măsură de bine, așa încît anevoie are pereche. Nu voiesc a zice că este mare, ci numai că este făcută cu toată grija, de un om cu experiență deplină în obiectul acesta, dl. Krafft din Hermannstadt. Din vară consistorul mi-a conferit mie prefectura tipografiei și aceasta m-a ocupat mult"[39].

Nu a fost folclorist, dar urmînd unor îndemnuri și pilde venite din partea maestrului său Cipariu și desigur și unor îndemnuri ale inimii lui de om singuratic, a pus la cale marea culegere care a avut norocul să găsească apoi, în Jarník și Bîrseanu, pe cei mai potriviți editori. Metoda cipariană, de culegere prin elevi, ridicată de Ioan Micu-Moldovanu la rangul unui adevărat principiu metodologic în folcloristică, a rămas vie în amintirea altor generații de blăjeni și a dat numeroase roade, creîndu-se un adevărat curent. Pomenim în această direcție pe Alexiu Viciu[40], pe Enea Hodoș [41], pe scriitorul Al. Ciura[42] și publicația blăjeană „Comoara satelor", a profesorului Traian Gherman, care s-a bizuit, în primul rînd, pe această încercată și roditoare metodă. Însuși A. Bîrseanu a recurs personal la ea atunci cînd și-a întocmit culegerea celor 50 de colinde.

Dacă Ioan Micu-Moldovanu a cules personal, nu se știe precis. Ion Mușlea[43] crede că cele 13 ghicitori aflătoare printre manuscrisele lui T. Cipariu (ms. 277, f. 17, B. A. R., Filiala Cluj) ar fi fost culese de el din satul său de baștină, Moldovenești, bizuindu-se pe alte numeroase însemnări cu caracter și de interes folcloric de pe cărțile și manuscrisele ce i-au aparținut și care se păstrează astăzi la Cluj. Cert este că el a manifestat întotdeauna un viu interes pentru problemele de folclor. Astfel, a intervenit într-o aprigă dispută publică cu At. M. Marienescu, pe tema interpretărilor mitologice făcute de acesta la basmele noastre populare, făcînd rectificări pertinente, pe baze filologice, în cazul lui *sorb*, *ne-aude*, *ne-a vede*, *scorbură* și *luceafăr* [44].

---

38 Ioan Rațiu, *op. cit.*, nr. 96.

39 I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovan. Alte spicuiri din scrisorile lui*, „Unirea", Blaj, 25 (1915), nr. 104.

40 Care își amintește de participarea sa la culegerea lui Ioan Micu-Moldovanu, greșind însă datele. I. Mușlea, *Timotei Cipariu și literatura populară. Studii de istorie literară și folclor*, Cluj, 1964, p. 177, citează din ms. nr. 1 246 din „Arhiva de folclor — Cluj", *Din activitatea mea de folclorist*, în care se spune că participarea ar fi avut loc prin anii 1868–1870, cînd era elev în clasa a III-a. În realitate lucrurile s-au petrecut, așa cum vom arăta în continuare, în 1872, cînd Alexiu Viciu era în clasa a V-a.

41 Enea Hodoș, *Din activitatea mea de folclorist*, în „Anuarul Arhivei de folclor", 7 (1945), p. 124 : „Ajungînd profesor. . . , am socotit să urmez neapărat exemplul, vrednic de laudă, al profesorului de la Blaj, în materie de folclor, Ion Micu-Moldovanu". „Am cules mai rar personal și mai des prin mijlocirea elevilor și elevelor institutului (Motivele pentru care am apelat la școlărime sînt, în parte, indicate în publicația mea *Descîntece* publ. în 1911, Sibiu, ed. Asoc., p. 6)".

42 Al. Ciura, *Colinde adunate de elevii de la școalele medii din Blaj sub conducerea profesorului*. . ., Orăștie, 1908, 62 p. Cuprinde 42 de texte, cu localitatea de culegere și cu numele culegătorilor, dar fără numele informatorilor și fără data culegerii. „Meritul acestei colecții, oricît de minimal ar fi el, revine fără îndoială elevilor mei, care le-au adunat, de aceea și eventualul venit curat va trece la fondul ≪ mesei studenților din Blaj ≫" (din prefața lui Al. Ciura). Despre o altă culegere blăjeană, cu puțin numai mai recentă decît cea a lui Micu-Moldovanu, ne informează autorul neidentificabil al unui articol publicat, în 1892, în revista bistrițeană „Minerva", 2 (1892), p. 68. Ea ar fi avut loc între anii 1875–1878, la îndemnul profesorului de limbă română și istorie Teodor Petrișor (biografia sa în Nic. Comșa, *Dascălii Blajului*, p. 107 : reținem aici doar faptul că a fost numit profesor la Blaj în 1875, și că în 1878 a murit în vîrstă de numai 33 de ani). A urmat procedeul, devenit tradițional, al culegerii precedente : elevii au cules folclor, fiecare din satul propriu, în timpul unei vacanțe de iarnă. Dar încă în 1892, nu se mai știa nimic despre soarta acestei culegeri.

43 I. Mușlea, *Timotei Cipariu și literatura populară*. . ., p. 173.

44 Schimbul de „epistole" deschise, în „Albina", 8 (1873), nr. 4, 7, 11 și 13. At. M. Marienescu îi impută că nu i-a oferit ajutorul cerut în repetate rînduri, dar s-a grăbit să-l critice de îndată ce a realizat ceva : „Încă din 1868 am scris mai de multe ori acea rugare către dl. m. ca să îndemne pe studenții și clericii din Blaj care-și petrec serile pe acasă pe la sate să-mi culeagă datine poporale etc. Destul că eu, după fapta pozitivă, că din prejurul Blajului nu mi s-a trimis nici o literă, m-am ținut în drept să combin, că dl. m. nici atîta nu a făcut, ca să îndemne tinerimea la astfel de culegeri". Precum se știe însă, culegerile de acest fel fuseseră inițiate de Ioan Micu-Moldovanu încă din 1863.

Cu toată asprimea polemicii şi inechitatea cu care a fost tratat de At. M. Marienescu atunci cînd Ion Bianu i s-a adresat pentru a-i recomanda un ardelean sau bănăţean vrednic a fi cooptat printre membrii Academiei la Secţia literară, Ioan Micu-Moldovanu l-a propus totuşi pe Marienescu, făcîndu-i chiar un portret măgulitor : „Ziceai de membru în locul lui A. Roman, în Secţiunea literară. Pare-mi-se că mai potrivit ar fi At. Marienescu, carele de mult s-a ocupat şi se ocupă cu lucruri de acele. Este un om foarte versat întru ale literaturii române, dară trăieşte retras şi este de tot modest. Puţini oameni de-ai noştri-l cunosc şi pînă acum nu a scris pentru public. Din cauza aceasta, numirea lui ar fi o surprindere"[45].

Pentru activitatea sa multilaterală şi apreciindu-se cu deosebire lucrările sale de istorie şi publicaţiile de documente, a fost ales membru al Academiei Române, în anul 1894, după o şedinţă destul de furtunoasă a Secţiei istorice. În şedinţa din 11 aprilie 1894, ţinută sub preşedinţia lui V. A. Urechia, D. Sturdza l-a propus ca succesor la scaunul rămas vacant prin moartea lui George Bariţiu, prezentîndu-l ca pe un „conlucrător al răposatului canonic Timotei Cipariu în cercetările literare şi istorice ale acestuia". Propunerea a întîmpinat opoziţia lui V. Babeş, A. D. Xenopol şi V. Maniu, care au cerut amînarea chestiunii. Numai intervenţiile lui N. Ionescu, I. Kalinderu şi Gr. G. Tocilescu propunerea a fost primită, obţinînd unanimitatea[46]. În aceeaşi zi, propunerea a trecut şi prin adunarea generală, întrunind 22 de voturi din cele 24 ale participanţilor[47], iar în ziua următoare secretarul-general al Academiei Române, D. Sturdza şi citea în plenul adunării telegrama de mulţumire a lui Ioan Micu-Moldovanu : „Mulţumesc din toată inima pentru onoarea ce mi-a făcut Academia alegîndu-mă de membru al său"[48].

A doua zi, la 24 aprilie 1894, după celălalt stil, îi scria lui Ion Bianu următoarele : „Aseară la 9 ore am primit două depeşe : una de la dl. Sturdza, secretariul gen. al Academiei, alta de la domnia-ta, prin care eram avizat despre alegerea mea de membru al Academiei. M-am bucurat foarte pentru onoarea ce mi s-a făcut şi aş fi răspuns îndată, dară aici nu este serviciu de noapte"[49]. La şedinţele Academiei nu a participat. Nu şi-a redactat nici discursul de recepţie, făcînd, după uzanţele epocii, elogiul predecesorului său. A reprezentat însă, în mod strălucit, interesele Academiei în Transilvania, tratînd cumpărări de documente şi cărţi rare, reglementînd executări testamentare în favoarea instituţiei[50].

Tot în locul lui George Bariţiu a fost ales preşedinte al Astrei, funcţie pe care a deţinut-o între 1893 şi 1901. Sub conducerea sa, asociaţia a făcut primul pas în afara Transilvaniei, trecînd în Banat, pentru care s-a modificat statutul şi s-a eliminat din titulatură termenul „transilvană". La următoarea adunare generală din 1896, de la Lugoj, prin cuvîntul bănăţeanului dr. Alexandru Mocsony, viitorul său înlocuitor la conducere, constata că prin acţiunea aceasta se dărîma „un zid de despărţire între fraţii de acelaşi neam, setoşi de aceeaşi cultură. Asociaţiunea noastră, în această adunare, se dezbracă de caracterul ei provincial şi proclamă principiul solidarităţii naţionale pe terenul cultural"[51].

Paralel cu activitatea sa culturală, Ioan Micu-Moldovanu s-a manifestat şi pe terenul luptelor politice, el fiind unul din intelectualii care la 3/15 mai 1868, deci la cea de-a douăzecea aniversare a memorabilei zile a adunării românilor la Blaj în 1848, a semnat acel celebru protest public împotriva alipirii Transilvaniei la Ungaria, care s-a numit *Pronunciamentul de la Blaj*. Pentru participarea la acest act, el a fost tîrît, împreună cu Iacob Mureşan, redactorul „Gazetei Transilvaniei", şi cu Alexandru Roman, redactorul foii „Federaţiunea", înaintea tribunalului din Tg.-Mureş, sub motivul de a fi „conturbat" pacea publică. Numai intervenţia directă a lui Francisk Deák a putut stinge procesul[52].

[45] B. A. R., scrisoarea nr. 57 970, din 10 aprilie 1899.
[46] „Analele Acad. Rom.", seria a II-a, t. XVI, Bucureşti, 1894, p. 292—293.
[47] Ibidem, p. 251.
[48] Ibidem, p. 255.
[49] B. A. R., scrisoarea nr. 57 960.
[50] Nicolae Comşa, *Corespondenţa*. . . , p. 24.
[51] I. Lupaş, *Andrei Şaguna şi conducătorii „Asociaţiunii transilvane" (1861—1922)*, Bucureşti [f. d.] (Cunoştinţe folositoare. Seria C., nr. 11—12).
[52] *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, Bucureşti ; Edit. Academiei, 1961, p. 233—234.

În 1875, la Conferinţa electorală de la Sibiu a Partidului Naţional-Român din Transilvania, s-a impus linia politică a pasiviştilor „radicali", al căror mentor era Ioan Micu-Moldovanu. A rămas celebră fraza în care, definind liniile directoare ale activităţii politice a grupului „radical", cerea „pasivitate faţă de dieta din Budapesta, încolo activitatea cît mai mare"[53]. „Pasivitatea politică nu înseamnă, deci, renunţarea la orice formă de activitate pe tărîm public. Burghezia românească a depus în aceşti ani o apreciabilă activitate culturală. Ea era orientată şi în sensul cultivării în rîndurile maselor populare româneşti din Transilvania a spiritului naţional"[54]. În această privinţă, activitatea de mai tîrziu a lui Ioan Micu-Moldovanu la conducerea Astrei a fost continuarea directă a activităţii sale politice din această perioadă. Semnalăm, ca o simplă coincidenţă deocamdată, faptul că marea sa culegere de folclor a fost realizată tocmai în momentul cînd era angajat în luptele politice ale vremii.

A depus o vastă şi fructuoasă activitate economică, fiind convins că numai prin muncă şi economie poporul român din Transilvania îşi va putea îmbunătăţi starea materială şi morală. Pentru aceasta a fost unul din întemeietorii băncii „Albina" din Sibiu, sprijinitor şi chiar agent al ei[55]. Dintr-o scrisoare a lui Jarník aflăm despre rolul său în această privinţă : „Ţin minte foarte bine cum în toate duminicile venea lume cu duiumul să-ţi aducă rodul cruţării ca să-l primeşti şi să-l păstrezi pînă atunci cînd să-l trimeţi în banca din Sibiu. Lucrînd astfel . . . ai contribuit la bunăstarea poporului sîrguincios şi cruţător"[56]. La Blaj a înfiinţat Institutul bancar „Patria", al cărui director executiv a fost o îndelungată perioadă de timp[57]. A introdus aceleaşi deprinderi spre cumpătare şi economie şi în rîndurile „studenţimii" din Blaj (de fapt, e vorba de elevii din clasa a VIII-a a liceului), întemeind în 1880 Societatea economică „Delos"[58]. El însuşi a desfăşurat o multilaterală activitate economică, făcînd comerţ cu cereale, angajînd diferite operaţii financiare, negoţ cu acţiuni şi diverse proprietăţi (case, moşii etc.)[59], reuşind ca la sfîrşitul vieţii să fie posesorul unei averi considerabile, pe care, cum am arătat mai sus, a testat-o în folosul şcolilor şi altor instituţii blăjene.

A fost un om bolnăvicios[60] şi singuratic, aspru cu el însuşi şi cu cei din jurul său. Modest pînă la uitarea de sine, purta o haină sărăcăcioasă „pînă la ridicol . . . , pînă se înverzea şi pînă nu se mai ţinea pe el", mulţumindu-se cu o hrană din cele mai simple şi mai frugale[61]. În repetate rînduri, Jarník îşi aduce aminte de chipul în care fusese primit şi ospătat de el, cu mămăligă şi ceapă, brînză şi vin[62]. Cum a trăit, aşa a dorit să şi moară. A fixat pînă în cele mai mici amănunte ceremonia propriei sale înmormîntări, cerînd să fie scutit de orice pompă inutilă şi zgomotoasă. Cînd în 1919 Jarník i-a vizitat mormîntul, săpat lîngă cel al strălucitului său maestru T. Cipariu, a fost impresionat de simplitatea şi modestia lui[63].

Toţi cei care l-au cunoscut sînt unanimi în a recunoaşte marile sale calităţi intelectuale şi morale. Se spunea, de pildă, despre el că „vede prin părete"[64], iar I. U. Jarník, care a pătruns în intimitatea sa, îl descrie ca pe un „bărbat extraordinar, caracter deosebit", „glu-

[53] I. Lupaş, *Nicolae Popea*. . . , p. 26—27 ; Nicolae Comşa, *Corespondenţa*. . . . , p. 13.
[54] *Istoria României*, vol. IV, Bucureşti ;Edit. Academiei, 1964, p. 678.
[55] I. Lupaş, *Nicolae Popea*. . . , p. 25 ; Nicolae Comşa, *Corespondenţa*. . ., p. 13.
[56] Scrisoare din 20 noiembrie 1914.
[57] Nicolae Comşa, *Dascălii*. . . , p. 91.
[58] I. Lupaş, *Nicolae Popea*. . . , p. 25.
[59] Ioan Bălan, *op. cit.*, p. 984.
[60] I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovan. Alte spicuiri* . . ., nr. 104, scrisoare din 25 IX 1876 : „După plecarea dv. am zăcut în pat două săptămîni, după aceea m-am tras cum am putut la şcoală şi mi-am văzut de lucrurile urgenţi, ce mi s-au fost adunat pe timpul morbului ; "B. A. R., scrisoare către Ion Bianu din 7 mai 1914, nr. 57 998 : „. . . Puterile mele slăbesc pe zi ce merge. Am zăcut rău cîteva săptămîni suferind de ischias. Acum durerile acestei boale au mai slăbit, dară slăbiciunile bătrîneţelor mă apasă din ce în ce mai mult. De aceasta nice nu mă mir, pentru că cu ce drept aş putea aştepta ca ele să dispară, cînd sum trecut de 80 ani. Prin chilie încă numai cu băţul mă mişc" ; Ioan Bălan, *op. cit.*, p. 984 : deşi bolnav, nu s-a îngrijit niciodată căutîndu-se la băi ; abia în ultimii ani, slăbit în urma unor puternice emoragii, şi-a acordat mai multă îngrijire, plecînd chiar într-o staţiune de cură.
[61] Ioan Bălan, *op. cit.*, p. 984 ; I. U. Jarník, *Dragoste de grai* . . . , p. 21 : „Una din însuşirile caracteristice ale lui era puţina grijă ce purta de exteriorul lui".
[62] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 92 şi *Dragoste de grai...*, p. 8.
[63] I. U. Jarník, *Dragoste de grai*. . . , p. 27.
[64] Nicolae Comşa, *Dascălii*. . ., p. 90.

meț și serios" în același timp, niciodată altfel de „cum îi era firea"[65]. Aprig cu adversarii săi și ai maestrului său Cipariu[66], ca și cu autoritățile dușmănoase idealurilor naționale ale românilor din Transilvania[67], era darnic cu prietenii săi personali și generos cu prietenii poporului român. Am amintit despre marile servicii pe care le-a făcut lui Ion Bianu, ajutîndu-l să redacteze *Bibliografia românească veche*. Cazul nu este izolat. Asemenea servicii, aflăm din corespondența sa, a făcut tuturor celor ce s-au interesat de cultura poporului nostru[68]. Jarník a beneficiat într-o măsură atît de largă de generozitatea lui, încît l-a numit „părintescul meu ocrotitor"[69], „părintescul meu prieten și ocrotitor"[70], „veneratul meu ocrotitor,"[71], „protectorul meu", recunoscînd a-i fi făcut „servicii nestimate"[72] și, după moartea lui Ioan Micu-Moldovanu, numindu-l „răposatul meu binefăcător"[73]. Cel mai frumos portret al său este însă, desigur, cel întocmit de Ion Agîrbiceanu[74], din care spicuim numai atît cît e necesar ca să ni-l putem reprezenta : „. . . Mărunt, uscat, cu barba rară și lungă, c-o frunte largă și priviri de oțel . . . , reverenda veche . . . bătea în verzui . . . , nu era iubitor de ospețe. Nu bea, nu mînca decît atît cît să-și țină sufletul în trup. Trăia mai mult cu lapte și miere de albine . . . , era cel mai aprig la minte între toți cărturarii blăjeni de pe vremea aceea. Toată lumea îl respecta . . . ". Înțelegem atunci de ce vestea morții lui, în 1915, a produs o adevărată consternare. Necrologul redacției ziarului „Românul" din Arad[75] exprimă limpede aceste sentimente. Cităm fragmentul inițial : „În milocul viforului îngrozitor, ce zguduie din temelii lumea, ne sosește vestea mîhnitoare că din pădurea verde a neamului românesc s-a prăbușit stejarul bătrîn, la care privisem întotdeauna cu mîndrie bucuroasă, ca la un puternic îndemn spre glorie românească și ca la un drapel al statorniciei fără teamă în slujba idealului nostru național". Aceeași stupoare o mărturisește și Jarník, la vestea morții sale, într-o scrisoare către Victor Macavei, trimițîndu-i spre publicare „spicuiri" din corespondență : „Cu toate că de luni de zile îl știam culcat pe patul de durere și cu toate că deznodămîntul fatal se putea privi ca dorita scăpare din niște chinuri cumplite, vestea aceasta m-a umplut de jale adîncă, aducîndu-mi aminte mai viu decît orișicînd toate ce răposatul Domn a binevoit să facă pentru mine. Căci ce eram eu, cînd în vîrstă de 28 de ani, ca profesor suplinitor de limba franceză și germană, am sosit într-o bună zi la Blaj, dorind să mă procopsesc în cunoștința limbii române ?"[76].

Acesta a fost omul căruia îi datorăm marea colecție de care ne ocupăm. Fiu de iobagi, ridicat prin muncă stăruitoare în rîndul celor mai reprezentativi conducători politici și culturali ai românilor din Transilvania, Ioan Micu-Moldovanu și-a închinat toată viața ridicării și propășirii poporului său. Mai mult decît a făcut el însuși, a îndemnat și ajutat pe alții să facă, împărtășind tuturor cîte ceva din fanatismul obstinat al muncii sale nezgomotoase și din patriotismul său lucid și practic. A făcut parte din generația de cărturari care a moștenit insuccesul revoluției din 1848 și a fost obligată să caute drumuri noi pentru promovarea țelurilor naționale ale românilor. În această nouă luptă, prezența lui s-a dovedit atît de vie și de inspirată, încît generația ce i-a urmat — combătînd cu alte mijloace și urmărind alte obiective tactice — l-a avut înaintea ochilor ca pe un simbol al statorniciei și trăiniciei idealului

[65] I. U. Jarník, *Dragoste de grai*. . ., p. 8.

[66] Vezi polemica sa cu Titu Maiorescu în privința ortografiei cipariene, la capătul căreia criticul de la Iași observa că I. Micu-Moldovanu și-a „pierdut dreptul la o discuție cuviincioasă". În *Critice*, București, Edit. pentru literatură, 1966, p. 67, art. : *Observări polemice* (1869). Detalii în I. Lupaș, *Nicolae Popea*. . . , p. 41–43.

[67] Vezi anecdotele create pe seama lui.

[68] Cazul lui Moldovan Gergely, menționat într-o scrisoare din 25 februarie 1878. I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovan. Alte spicuiri*. . . , nr. 105.

[69] I. U. Jarník, *Doine și strigături din Ardeal*. Extras din „Calendarul revistei ≪ Ion Creangă ≫ pe anul 1912", Bîrlad, 1912, p. 5.

[70] Jarník către Victor Macavei, scrisoare din 29 septembrie 1915 (col. Ileana Bozac, Cluj); A. Lupeanu, *Urban Jarník*, „Comoara satelor", 1(1923), p. 17 (Necrolog).

[71] Jarník către Victor Macavei, scrisoare din 14 august 1912 (col. Ileana Bozac, Cluj).

[72] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 25.

[73] I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovan*. . . , nr. 105.

[74] *Licean. . . odinioară*, p. 141.

[75] „Românul", 5 (1915), nr. 196 din 22 septembrie.

[76] Scrisoare din 29 septembrie 1915 (col. Ileana Bozac, Cluj).

național al românilor transilvăneni. Nu este deci întîmplător nici faptul că numele său se leagă de cea mai mare și mai importantă culegere de folclor românesc realizată în cea de-a doua jumătate a secolului trecut în Transilvania. Și editorii Jarník și Bîrseanu au subliniat tocmai aceasta, atunci cînd, scriind prefața colecției, au arătat că „meritul de căpetenie pentru adunarea poeziilor poporale cuprinse în colecțiunea de față îl are zelosul și eruditul canonic metropolitan din Blaj, dl. Ioan M. Moldovanu. Dînsul, ca profesor la gimnaziul din acest vechi focular al culturii române, a îndemnat necontenit pe școlarii din clasele mai superioare să se intereseze de literatura noastră poporală și să caute a-și însemna deosebitele versuri, povestiri etc. ce le vor auzi la vetrele părintești. Îndemnările zelosului și învățatului profesor n-au rămas nebăgate în seamă". Cel de-al doilea merit este de a fi descoperit, cu marea sa pricepere la oameni, în tînărul Jarník pe singurul în stare să valorifice științific, la data aceea, culegerea sa și de a-l fi ajutat din răsputeri s-o realizeze.

2. IOAN URBAN JARNÍK

Despre învățatul ceh cunoaștem nenumărate amănunte biografice, deoarece a avut prevederea, dar și slăbiciunea, de a le împărtăși în numeroase articole și notițe publicate în ziarele și revistele vremii și, mai ales, de a le comunica în foarte bogata sa corespondență. Din mulțimea acestora reținem numai detaliile absolut necesare pentru evocarea trăsăturilor de bază ale personalității sale, amănuntele susceptibile să traseze portretul moral corespunzător scopurilor lucrării de față.

S-a născut în anul, „memorabil" cum îi plăcea să-l numească el însuși, 1848, în ziua de 25 mai[77], dintr-o familie săracă de muncitori. Tatăl și un unchi al său erau țesători de pînză[78]. Iată ce spune el despre mijloacele materiale ale familiei : „La noi, în familia unui țesător de pînză dintr-un orășel al nord-estului Boemiei, nu era vorba de hambare pline de bucate, de o curte în care se înghesuiau galițe de toate felurile, grajduri tixite de oi, boi și vaci, nu ; din contră : sărăcia se lega de noi ca scaiul de oi, belșug pentru noi era dacă puteam să ne săturăm cu pîne, fie și neagră, cu zamă de varză acră la care mușcam din cartofi, cu o cafea, care de proastă ce era sămăna mai mult a o apă boită cu cicoare în loc de cafea și cu nițel lapte"[79].

De originea sa muncitorească a făcut întotdeauna caz, cu o anumită mîndrie provocatoare. Nu-i plăcea formalismul și convenționalismul, măgulindu-se că „a rămas tot băiatul unui țesător de pînză sărac, n-a primit o spoială din petrecerea sa prin lume", și bucurîndu-se că nimeni nu și-l putea imagina „făcînd la complimente și lingușindu-se astfel pe la oameni"[80].

[77] I. U. Jarník, *In memoriam*, în „Drepturile femeii", 1 (1912), nr. 2, p. 6. În acte a fost înscris însă ca fiind născut în ziua de 26 mai, după obiceiul local de a face înregistrările în ziua anunțării lor. Precizarea datei o face într-o scrisoare din 28 mai 1918 către Andrei Bîrseanu. *Coresp. Jarník-Bîrseanu*, Cluj, Bibl. Univ. Babeș-Bolyai.

[78] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 110.

[79] I. U. Jarník, *Amintiri*, în „Drepturile femeii", 1 (1912), nr. 4. Despre această sărăcie a familiei sale îi scria în 28 septembrie 1888 lui Ioan Pop-Reteganul : „Trebuie știut că și eu m-am născut din niște părinți cu totul săraci. Tatăl meu era țesător de pînză, mama mea în vreme de toamnă făcea negoț cu poame (mere, pere, prune și alt. as.). Am avut și un frate mai mare cu doi ani, care s-a făcut lăcătuș și șade de cîțiva ani încoace la Viena". Vezi Gh. Popovici, *Din corespondența primită de Ioan Pop-Reteganul și legăturile lui cu scriitorii contemporani*, în „Limbă și literatură", 4 (1960), p. 311–324.

[80] Scrisoare către Horia Petra-Petrescu, din 20 decembrie 1915. Făcîndu-i morală pentru felul zgomotos în care își etala sentimentele față de el, adăuga că, în ce privește eticheta, el e „un analfabet din cei mai mari",

În această privință avea ceva din caracterul mamei sale, care „știa să vorbească cu orișicine, nesfiindu-se de ar veni împăratul însuși”[81].

De altfel, dintre părinți, mama este cea care a avut o influență hotărîtoare asupra soartei sale, atît prin firea ei aprigă și îndrăzneață, pe care i-a transmis-o și care s-a făcut vizibilă mai ales în cea de-a doua parte a vieții sale[82], cît și prin faptul că a înțeles marea lui dragoste

Ioan Urban Jarník (Biblioteca Universității Babeș-Bolyai, Cluj, și B. A. R., Mm. 176).

de carte și a făcut sforțări supraomenești să-i asigure învățătura. Într-o scrisoare către Ovid Densusianu pomenește : „Mama a jucat în viața mea un rol mai însemnat decît s-ar putea crede, căci de, fără ca dînsa să fi fost înzestrată cu un curaj și o stăruință din cale afară de mare, nu deveneam ceea ce am devenit, căci fie iertatul tată al meu a fost un bărbat blajin, de acei despre care zice românul «să-l pui la rană și te vindecă », afară de aceasta însă lipsit cu desăvîrșire de curaj”[83]. Într-altă parte arată că maică-sa, „văzînd că bărbatul său, cu toată

că nu dorește să se „maimuțeze” după lume, din moment ce are o altfel de fire. Interesant de reținut e faptul că dintre toți cunoscuții săi numai pe Caragiale i-l poate da drept exemplu de comportare simplă, cinsită, lipsită de convenționalism.

[81] I. U. Jarník, *In memoriam*, p. 7.

[82] *Ibidem*, p. 8 : „În ce mă privește pe mine, eu în copilărie și tinerețele mele, eram tot atît de sfiicios ca și tata și unchiul ; la gimnaziu conșcolarii își băteau joc de mine, numindu-mă fată mare. Mai tîrziu însă, cu cît înaintam în vîrstă, firea mamei începea să fie mai tare în mine”. Despre aceeași situație, într-o scrisoare din 9 februarie 1912 către I. L. Caragiale (B. A. R., $S\frac{55}{LV}1$, ca și în scrisoarea mai sus citată către Ioan Pop-Reteganul.

[83] B. A. R., inv. 73.095, scrisoare din 22 octombrie 1922.

hărnicia sa, nu e în stare să cîștige cele trebuincioase pentru un trai cît de modest, iat-o apucîndu-se de ceva ce ne-a scos din mizeria cea neagră”[84]. Soluția găsită de ea a fost negoțul de fructe.

După o copilărie lipsită de copilărie[85], plecă în cea mai mare aventură a vieții sale, la școală, într-un orășel din împrejurimi. Acolo, printre străini, ajunse și el un fel de „credințer”, cum fusese Ioan Micu-Moldovanu la canonicul Vasile Rațiu, cu deosebirea că nu se numea astfel, ci „famulus”. Făcea însă aceleași servicii : mătura casa, făcea patul, aducea mîncarea, cumpăra tutun, își însoțea stăpînul la liturghie. Trecînd apoi la gimnaziul teologic Borromaeum, intră la un nou fel de slujbă. Despre aceasta scrie : „Pentru slujba pe care o făceam teologilor, pregătindu-le masa și aducîndu-le mîncări din bucătărie, teologii ne lăsau din mîncările lor cîte ceva pe talere și tot acolo, de pe aceleași talere, trebuia să le și mîncăm”[86].

Cu toate aceste greutăți, care l-ar fi descurajat pe altul cu mai puțină dragoste de carte și în ciuda unei sănătăți care nu l-a prea favorizat[87], a reușit, în ani lungi și grei de privațiuni și umilințe, să urce toată ierarhia școlărească a vremii, trecînd prin cele „șapte vămi” ale învățăturii, cum îi plăcea să numească cele șapte orașe în care și-a desăvîrșit instrucțiunea[88]. Talentat și harnic (de o hărnicie care mai tîrziu va impresiona pe unii contemporani[89]), a terminat în mod strălucit studiile de romanistică la Universitatea din Viena și a sfîrșit prin a deveni un reputat profesor universitar la Praga.

Studiile pe care le-a realizat au un pronunțat caracter didactic, atît cele de lexicografie, cît și cele de editare de texte. De altfel, cele din prima categorie i-au stat totdeauna la inimă, constituind preocuparea sa principală și pasiunea sa constantă[90].

[84] I. U. Jarník, *În memoriam*, 1 (1912), nr. 2, p. 7.

[85] Pînă la 14 ani, cînd a putut merge la gimnaziu, a trebuit să-și ajute tatăl și unchiul la războiul de țesut, pierzîndu-și astfel cele mai frumoase zile ale copilăriei. Pasiunea lui pentru lectură și-a satisfăcut-o citind pe rînd, „sleind”, cum spunea el, toate micile biblioteci ale cunoscuților familiei, ale bisericii și școlii din Pottenstein, la lumina focului din sobă, deoarece a folosi un opaiț pentru citit era o cheltuială de neconceput pentru familie.

[86] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 151—152. Vezi și p. 172.

[87] Într-o scrisoare către Bîrseanu, care-l felicita la împlinirea a 70 de ani, se autopersifla, vorbind despre o anumită „ipocondrie”, de care ar fi suferit din „vîrstă fragedă” încă. Și continuă : „Am niște dovezi pentru aceasta. Chiar aseară, căutînd într-un caiet de notițe din studiile mele gimnaziale, am dat de niște însemnări din anii 1868 și 1869, va să zică dintr-o vreme de acum 50 de ani, în care amar mă plîng de niște simptome neliniștitoare cu privire la starea sănătății mele de atunci : scriu acolo de niște junghiuri, de niște dureri, de niște vizite proiectate sau făcute cîtorva medici, de sfaturile și îndrumările date mie de ei și țin minte că și mai tîrziu adeseori mă țineam pierdut, osîndit la o moarte prematură. Și iată, cu toate aceste simptome, iată-mă ajuns la o vîrstă pe care într-adevăr destul de puțini o ajung”. Scrisoare din 28 mai 1918. Cu toate acestea, sănătatea lui n-a fost de loc prea bună. Amănunte numeroase în corespondența sa. Menționăm scrisorile din 26 ianuarie 1880, 28 februarie 1908, 19 august 1910 și 17 februarie 1911 către același Bîrseanu și mai ales două scrisori către Horia Petra-Petrescu, din 13 august 1921 și 22 decembrie, 1922.

[88] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 47. Cele „șapte vămi” sînt : Hohenmauth, Rychnow, Králové Hradec, Viena, Paris, Blaj și București. În scrisoarea din 24 iulie 1914 către A. Bîrseanu pomenește despre o lucrare biografică *Cele șapte vămi ale mele*, unde sînt transcrise și cu numele lor cehesc sau corespondentul german : Visoké Misto (Hohenmauth), Reichenau, Königrätz, Viena, Paris, Blaj și București.

[89] Canonicul blăjean Ioan Fekete-Negruțiu, impresionat de această hărnicie neobișnuită, își permitea diverse calambururi cu privire la numele său, susținînd că ar fi fost mai potrivit să-l fi chemat *Harnik* decît *Jarník*, *Drumul pe care am mers*, p. 91 și scrisoare din 17 ianuarie 1901 către I. Micu-Moldovanu : „. . . Zicînd c-ar trebui să mă chem ≪ harnic ≫”.

[90] Își făcuse fișiere enorme de cuvinte românești, pe care le ținea în cabinetul său de director al seminarului de romanistică. Acasă la el avea 12 caiete „umplute cu cîteva mii de cuvinte românești. În aceste caiete am scris un fel de constatare în ce se unesc și în ce se deosebesc cu privire la material[ul] limbistic dicționarele lui Cihac și al lui Șăineanu și într-aceeași vreme am introdus acolo și cuvintele dialectale culese de mine, chiar dacă nu se găsesc în nici unul dintr-aceste două dicționare”. Scrisoare către Horia Petra-Petrescu din 30 aprilie 1916. Scrisoarea către A. Gorovei din 18 februarie 1914 . A. Gorovei, *Dr. Ioan Urban Jarník, București [1937]*, (*Colecția „Cunoștințe folositoare, seria C, nr. 69*) p. 17—21. Avea obiceiul de a scoate locuțiunile din cărțile cele mai importante. Așa a făcut cu o carte a lui Bîrseanu, pe care a citit-o pentru limbă ; în scrisoare notează unele locuțiuni care l-au interesat și cere lămuriri pentru cele pe care nu le-a înțeles. Scrisoare din 16 august 1886. Lui I. Pop-Reteganul, în 14 august 1888, îi scria că are obiceiul de a citi „cu condeiul în mînă”, notînd orice cuvînt i se pare interesant și fiecare frază ce i se pare mai puțin obișnuită. Și continua : „Astfel am și adunat vreo cîteva mii de cuvinte și de fraze. Dacă se va alege ceva din lucrarea

Menționăm printre acestea indicele său la marele dicționar etimologic al limbilor romanice al lui Diez, care, cu cele două ediții la interval foarte scurt, arată prestigiul științific de care s-a bucurat la vremea respectivă[91]. A doua lucrare de acest gen este însuși glosarul ce însoțește culegerea de doine și strigături din Ardeal, opera de „benedictin", cum o numea Ionescu-Gion[91a]. Glosarul acesta i-a dat ideea unui dicționar al limbii populare românești, idee pe care a înfățișat-o Academiei Române sub forma unui mare memoriu, oferindu-se a-l îndeplini, după modelul glosarului. Cum însă, între timp, Academia încredințase lucrarea unui dicționar general al limbii române lui B. P. Hasdeu, lucrare ce trebuia să cuprindă și lexicul cu caracter folcloric, propunerea lui nu a fost acceptată. Problema se oglindește abundent în corespondența sa[92]. Mai tîrziu, a colaborat la extragerea de material pentru dicționarul Academiei încredințat la vremea aceea profesorului ieșean Philippide[93]. Din cea de-a doua grupă de preocupări menționăm editarea unei vechi legende medievale franceze[94], editarea unei culegeri de folclor albanez[95], precum și editarea de folclor românesc de care ne ocupăm. Din corespondența lui aflăm date importante cu privire la tentativa sa de a întocmi o crestomație românească, lucrare la a cărei realizare se asociase cu Ispirescu și Bîrseanu și solicitase și colaborarea lui Gaster. Cartea, pînă la urmă, a fost scoasă numai de Gaster, care considera asemenea lucrări prea personale spre a putea fi executate în colectiv[96]. Tot din corespondența sa aflăm despre inițiativa lui Jarník de a publica o culegere de folclor macedoromân, care însă nu a văzut niciodată lumina tiparului[97].

Desigur nu am avut intenția să epuizăm problema producției științifice a lui Jarník, aceasta depășind cadrul lucrării de față și interesînd pe exegetul vieții și operei sale. Ne-am mulțumit ca, în linii sumare, să indicăm direcțiile mai importante ale activității lui științifice, subliniind, în primul rînd, caracterul ei didactic, legat de predarea filologiei romanice la universitățile unde a funcționat.

A avut o fire sinceră și deschisă, ducînd o caldă și fericită viață de familie[98] și cultivînd cu asiduitate și convingere prietenia. Corespondența sa, deosebit de bogată, e o mărturie elocventă a marii lui sociabilități. De altfel, nevoia de a se simți permanent printre oameni a făcut ca, paralel cu munca sa științifică și didactică, dar mai ales după pensionare, să desfășoare o variată și bogată activitate obștească, fiind inițiatorul și conducătorul unei asociații turistice (de înfrumusețare a orașelor din patria sa și de conservare obștească a monumentelor)[99],

---

aceasta, nu știu ; dar mie mi se pare, dacă vreau să cunosc specialitatea mea cu de-amănuntul, că trebuie neapărat să fac așa cum fac". În același mod l-a citit pe C. Negruzzi, după cum aflăm dintr-o scrisoare din 8 iulie 1880 către A. Bîrseanu. Nu a urmărit niciodată să întocmească un dicționar român-ceh, cum îl ispitea în 1917 Horia Petra-Petrescu. Îi scrie acestuia că fișierele și le-a întocmit pentru a putea găsi repede și practic orice cuvînt pe care ar fi dorit să-l cerceteze, pentru a cunoaște cîte cuvinte și locuțiuni stau la îndemîna cercetătorului (așa a făcut bunăoară, și cu dicționarul lui Ghiță Pop, apărut în colecția Langenscheidt, pe care l-a fișat în întregime. Despre această lucrare și într-o scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 24 august 1912, unde arată și utilitatea sa). Cu un an mai înainte, la 30 aprilie 1916, îi dăduse aceluiași Horia Petra-Petrescu o probă despre însușirile practice ale acestui instrument de lucru, oferindu-i sensurile cuvîntului a *se domui*. Corespondența dintre N. și H. Petra-Petrescu. Același lucru îl făcuse și pentru albaneză. În 1883 întocmise un indice la textele publicate de el (scrisoare către Bîrseanu din 14 august 1883), în 1918 lucra la un indice german-albanez din *Dicționarul etimologic al limbii albaneze* întocmit de Gustav Meyer (scrisoare către același din 1 ianuarie 1918). Ajunsese chiar la unele deformații profesionale. În 16 noiembrie 1912, îi scria lui Victor Macavei că făcuse critica listei membrilor unei tovărășii de meseriași din Blaj, pentru că nu era întocmită alfabetic (col. Ileana Bozac, Cluj).

[91] Un pasaj dintr-o scrisoare către I. Micu-Moldovanu, datată 11 iulie 1877, este revelator pentru munca depusă de el la redactarea acestei lucrări : „Acuma sînt ocupat, cam de o lună de zile, cu copierea indicelui complet la dicționarul etimologic [al] lui Diez. Am sosit la cuvînt[ul] « pozzolana » și tot am scris deja mai mult decît 20 000 de cuvinte. [Î]ți poți închipui foarte lesne ce lucru a fost aranjarea toatelor (sic !) cuvintelor aceste scrise pe bucățele mici de hîrtie după ordinele alfabetic, cînd copierea singură ține așa de mult timp. Mă mîngîiez cu speranța că, odată tipărită, lucrarea aceasta o să aducă un folos mare studiilor aceste. Acum eu cel puțin voi putea să mă folosesc de ceea ce am făcut, fiind în stare să găsesc dacă fiecare cuvînt din orice limbă romană se găsește în dicționarul lui Diez sau nu, și în cazul întîi la ce loc". Cu cîteva luni mai înainte, lucrarea îl obosise într-un asemenea grad, încît se căia a o fi început (scrisoare către același din 5 ianuarie 1877). Despre mersul tipăririi lucrării, în scrisorile către același din 24 mai, 13 iulie și 25 septembrie 1878. Despre ediția a 2-a îi scrie la 10 decembrie 1888, arătînd ajutorul pe care i-l oferă soția. La 20 noiembrie 1888 îi scria și lui Iacob Negruzzi despre munca la această a 2-a ediție. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. I, București, 1932, p. 432–434. La 13 aprilie 1889 îi scrie și lui Bîrseanu, rugîndu-l să publice o notiță în gazetele brașovene, privitoare la apariția lucrării.

[91a] Corespondența cu Bîrseanu este revelatoare cu privire la întregul proces de redactare, corectare și tipărire a glosarului. În 20 de scrisori, redactate în decurs de 5 ani, problema e un adevărat lait-motiv al corespondenței lor : 8 aprilie, 7 august, 29 august, 9 octombrie și 30 octombrie 1881 ; 13 martie și 11 decembrie 1882 ; 2 februarie, 22 mai și 20 octombrie 1883 ; 1 februarie, 5 martie, 29 aprilie, 6 octombrie și 15 decembrie 1884 ; 30 ianuarie, 4 aprilie, 25 mai, 10 august și 16 august 1885. Menționăm că a cerut, spre a se evita mulțimea greșelilor de tipar din culegere, ca glosarul să fie tipărit la Praga, sub directa sa supraveghere. O întreagă corespondență pe această temă se află în Arhivele Cancelariei Academiei. Facem trimitere la ea într-altă parte. Despre condițiile în care a lucrat vorbește într-o scrisoare către I. Micu-Moldovanu : „Puteți să vă închipuiți munca ce aveam cînd, acum doi ani, mă pusesem să scot toate cuvintele, fără nici o excepție, din cîntecele ce voiam să tipăresc. Zile întregi ședeam într-o odaie a școalei de aici în care lucram, fiindcă acasă copiii nu mă lăsau să lucrez cum se cade". Informații și în corespondența cu Livia Maiorescu, care îi scria despre primirea glosarului la București, în 9/21 februarie 1883 (col. Tr. Ionescu-Nișcov).

[92] Despre acesta scria întîiași dată la 25 ianuarie 1885, cînd trimitea și prima coală tipărită a glosarului. Ni se pare interesant modul în care pledează cauza utilității unui asemenea dicționar și de aceea transcriem pasajul : „Cu un dicționar complet al limbii române, în care s-înțelege ar intra și neologismele, s-ar mai putea aștepta cîțiva ani, căci procesul în privința aceasta nu mi se pare încă terminat, modul în care se întrebuințează cuvintele luate din alte limbi în anii cei din urmă nu s-a încă consolidat și ar trebui lăsat să treacă o vreme oarecare pînă se va fi frămîntat bine. Alta este însă cu limba poporului ; aceasta s-a statornicit de mult, fiecare cuvînt are înțelesul său hotărît, intră în niște fraze ca un element care nu se poate despărți de dînsele și ar fi o lucrare temeinică dacă toate acestea s-ar pune la iveală la un loc, bine aranjate și ilustrate cu fel de fel de citate din basmele, cîntecele populare, ghicitorile, cu un cuvînt din toate producțiunile muzei poporane române" (Arh.Canc.Acad. dos. VIII, vol. 14–16, f. 522–523). Textul integral al propunerii sale se află în aceeași arhivă, dos. VIII, vol. 17, f. 7–8, poartă data de 5 martie 1885 și rezoluția : „La secț. lit." Răspunsul negativ al Academiei în ciorna din 22 martie 1885, cu nr. 2 767, dos. VIII, vol. 17, f. 9 r.–v. L. Șăineanu laudă ideea, despre care spune că „germinează alminterea deja în monografia dv. despre psihologia basmelor române". 14/26 octombrie 1885. Titu Maiorescu îl înștiința numai de respingere. Scrisoare din 1/13 martie 1885 (col. Tr. Ionescu-Nișcov). Vezi și *Drumul pe care am mers*, p. 48 ; A. Gorovei, *op. cit.*, p. 16, scrisoare din 2 ianuarie 1909.

[93] 2 ianuarie 1898 către A. Bîrseanu : excerptează „Șezătoarea" ; e remunerat cu 60 fl. pe lună, „ceea ce mă poate scăpa oarecum din veșnice[le] încurcături financiare". La 4 decembrie 1898 îi scria aceluiași că e foarte ocupat cu lucrarea „pentru Academie". Vezi și *Drumul pe care am mers*, p. 48.

[94] Despre aceasta îi scria lui Bîrseanu la 5 martie 1884 din Paris, înștiințîndu-l la 2 octombrie 1892 despre terminarea lucrării. La 2 martie 1895 pomenea de lucrare într-o scrisoare către Ilarion Pușcariu. Vezi I. E. Torouțiu, *op. cit.*, vol. VI, p. 96–97.

[95] La 19 ianuarie 1881 și 14 august 1883, despre evoluția muncii la culegerea aceasta (către A. Bîrseanu).

[96] Titu Maiorescu îi scria la 18 octombrie 1880 despre refuzul lui Gaster : „Mi-a spus acum definitiv că nu poate să lucreze cu cineva împreună la crestomații sau gramatici, fiind lucrări prea individuale" (col. Tr. Ionescu-Nișcov). Amănunte cu privire la această lucrare în Tr. Ionescu-Nișcov, *Corespondența dintre I. Urban Jarník și Petre Ispirescu*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", XII (1963), nr. 3–4.

[97] La 22 iulie 1909, 18 octombrie 1913 și 24 iulie 1914, către A. Bîrseanu, despre proveniența textelor, orînduirea colecției, elaborarea glosarului, editarea la Academie în seria „Din viața poporului român". Vezi și *Drumul pe care am mers*, p. 53.

[98] Într-o scrisoare către A. Bîrseanu din 28 februarie 1908 : „Nevasta mea merge bine și ne iubim după 32 de ani tot așa cum ne-am iubit cînd ne-am luat, va să zică am nimerit bine amîndoi". Lucruri asemănătoare îi scria și lui I. N. Popescu la 23 februarie 1914, afînd despre căsătoria sa. Vezi „Izvorașul", 21 (1940), p. 151–153. Lui I. Micu-Moldovanu, la 3 august 1908, îi scria : „Am avut într-adevăr parte de o viață fericită : soția mea este cît se poate de drăgălașă, ne iubim, o pot spune sincer, cum ne-am iubit în cei dintîi ani ai căsătoriei noastre". Despre concepția lui relativă la familie reținem un pasaj dintr-o altă scrisoare către A. Bîrseanu, din 13 aprilie 1889, în care vorbește despre plăcerea ce i-a provocat vestea însurătorii lui Aurel Mureșanu: „Mi-a făcut mare plăcere știrea aceasta, căci eu, simțindu-mă fericit în căsătorie, sînt un dușman neîmpăcat de toți holteii bătrîni și-mi pare totdeauna bine cînd aflu că vreun bărbat pe care-l stimez s-a căsătorit și a scăpat de viața cea tristă ce-o duce omul singur mai cu seamă la bătrînețe".

[99] Societatea de înfrumusețare l-a preocupat ani de zile, așa fel încît a reușit, după multe stăruințe, să unească toate organizațiile de acest fel într-o „centrală", pe care a condus-o pînă la moarte. În scrisorile sale face deseori aluzie la problemele ridicate de organizarea și conducerea ei. Amănunte de acest fel aflăm în scrisorile sale către Ioan Micu-Moldovanu din 3 august 1908 și 15 septembrie 1911, în scrisorile către A. Bîrseanu din 25 iulie 1899, 27 aprilie 1908, 11 august 1909, 17 februarie și 12 noiembrie 1911 și 1 septembrie 1914, ca și în scrisorile către Horia Petra-Petrescu din 14 iulie 1916, 12 ianuarie 1917 și 13 august 1921. Două scrisori către I. N. Popescu sînt însă revelatoare în această privință. Deoarece ambele au fost publicate („Izvorașul", 21 (1940), p. 71–76 și 190–194), fiind deci accesibile, nu dăm decît amănuntele mai semnificative. Aflăm astfel, din prima, că a făcut propagandă pentru înființarea unor asemenea societăți și printre români, fie scriind diverse articole sau traducînd din materialele cehești corespunzătoare, pe care le-a publicat în „Țara nouă", fie adresîndu-se direct organelor de stat, printre care și ministrului Spiru Haret. Aflăm de asemenea

ca și conducătorul unor asociații de sprijin a studenților săraci[100]. Într-o scrisoare către Horia Petra-Petrescu, din 7 decembrie 1921, arăta că e președinte, vicepreședinte, casier sau membru în consiliile de administrație a nu mai puțin de 9 asemenea asociații (din care 7 studențești , 1 de înfrumusețare și ultima Societatea de prietenie ceho-română).

Două rămîn problemele ce trebuie cercetate în contextul de care ne ocupăm : a) relațiile lui Jarník cu literatura, știința și cultura românească a epocii și b) concepția sa despre folclor și folcloristică. Ambele probleme luminează însuși fondul culegerii pe care o studiem. În legătură cu prima problemă, Jarník nu a fost de loc zgîrcit cu mărturisirile, lăsîndu-ne importante detalii privind modul cum a învățat românește, privind activitatea sa didactică și publicistică în această direcție, privind dragostea ce a purtat poporului nostru și limbii sale, precum și prietenia ce l-a legat de numeroase personalități proeminente ale culturii noastre. Sinteza tuturor acestora se află în broșura sa, atît de sugestiv intitulată *Dragoste de grai și de viers românesc* (extras din „Viața nouă"), București, 1925. Noi nu vom relua cele spuse de el, ci vom extrage din corespondența sa acele amănunte ce îi întăresc afirmațiile.

Cel care avea să spună că nu e nici ceh, nici român, ci „un fel de corcitură din cele două neamuri"[101], și că numai moartea va fi în stare să desfacă ce i-a făcut „de urmă" molima dragostei pentru limba română[102] a pus bazele cunoștințelor sale de limbă română în perioada studiilor sale pariziene (toamna anului 1874), după terminarea universității la Viena[103]. La Paris l-a cunoscut pe tînărul Constantin Georgian, de la care a luat primele lecții de limbă română și cu care a corespondat apoi, ani de-a rîndul, într-un mod foarte profitabil pentru el. Georgian îi corecta scrisorile și i le trimitea înapoi, Jarník putînd astfel să-și dea seama de greșelile făcute și de corectarea lor. Georgian îi scria cît mai fonetic cu putință, „așa ca scrisoarea să fie înfățișarea credincioasă a vorbirii", cu dorința de „a goni cusururile în vorbire" pe care Jarník le dobîndise în vremea primei sale șederi în Transilvania[104]. Același sistem îl va folosi mai tîrziu și în corespondența cu fiul său Hertvik. Pentru exercițiu, căuta tovărășia românilor, lucru ce nu era prea dificil la Viena, unde exista o numeroasă colonie de studenți români și celebra societate a acestora „România jună". În scrisorile sale transpare regretul de a nu putea participa mai des la reuniunile societății și la teama de a nu-și primejdui, prin lipsa de conversație, cunoștințele de română pe care le agonisise[105]. Și pe fiul său, în vremea studiilor acestuia la Viena, l-a îndemnat să țină un contact viu cu „România jună", ceea ce acesta a și făcut[106]. După mutarea sa la Praga, conversația a devenit o problemă uneori de nerezolvat.

---

că a cotizat chiar la o societate de acest fel din Rucăr, localitate pe care o vizitase în 1879, cînd călătorise pentru a doua oară printre români. Cea de-a doua scrisoare are în anexă *Statutele societății pentru înfrumusețarea și apărarea vetrii din Potștyn* (*Pottenstein*) *în Boemia*.

[100] Societățile pentru ajutorarea studenților săraci l-au preocupat cu aceeași intensitate de-a lungul anilor. Amănunte aflăm în aceleași fonduri de corespondență de mai sus : lui Ioan Micu-Moldovanu, la 3 august 1908 ; lui A. Bîrseanu la 4 iunie 1906 ; lui H. Petra-Petrescu la 30 aprilie 1916. Alte detalii au apărut în presa vremii. Ni se pare însă util să reproducem aici un fragment, revelator pentru acest capitol al vieții sale, dintr-o scrisoare adresată la 25 februarie 1922 lui Victor Macavei (col. Ileana Bozac, Cluj), în care, scuzîndu-se pentru întîrzierea răspunsului, aruncă vina tocmai pe această activitate. Astfel, scrie : „La dreptul vorbind, de lucru am mult, parcă mai mult decît aceasta fusese pe cînd eram profesor activ, căci am luat asupra mea conducerea mai multor societăți de binefacere pentru studenții cei săraci și atunci iată ședințe de comitete mai în fiecare zi, căci dacă e o zi că nu e, atunci sînt altele în care ar trebui să fiu pe 2—3 locuri deodată și, fiindcă după legile fizicale așa ceva nu este cu putință, atunci trebuie să mă hotărăsc pentru una din ele, nebăgînd de seamă cealaltă (sau celelalte.) Dară chiar atunci, dacă nu se țin ședințe, tot nu scriu, căci nu sînt dispus la așa ceva, avînd griji de toate felurile, cu sumedenia". Activitata lui în această direcție își găsește, desigur, o explicație în condițiile grele ale propriei sale vieți de școlar și student, pe care nu le putuse niciodată uita.

[101] Scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 22 decembrie 1911.

[102] Scrisoare către V. Macavei din 13 aprilie 1913 (col. Ileana Bozac).

[103] Scrisoare către un anonim, din 24 august 1899, în cuprinsul corespondenței cu A. Bîrseanu.

[104] Georgian către Jarník, scrisoare din 4 februarie 1877 (col. Tr. Ionescu-Nișcov).

[105] Scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 5 ianuarie 1877. Ceruse conducerii societății să-i admită participarea ca oaspete la adunări și să consulte cabinetul de lectură, ceea ce i s-a aprobat. *Dr. Ioan Urban Jarník, Portret și biografie [urmat de] Cum am învățat românește*, Oradea, 1898, p. 9.

[106] Scrisoare către A. Bîrseanu din 17 ianuarie 1901.

Corespondența sa oglindește o sinceră și vie bucurie ori de cîte ori își află un interlocutor, cum este, de pildă, cazul locotenentului Ioan Coravu, cu care în anul 1911 se întîlnea, măcar o dată pe săptămînă, convorbind două-trei ore. În același document e citat și S. Mototolescu, cu care în acea perioadă se vedea însă mai rar[107]. În epoca pragheză i-a venit ideea de a se folosi de corespondență ca mijloc de întreținere în stare bună a cunoștințelor. I s-a îmbiat lui Titu Maiorescu, dar acesta, ocupat cu alte treburi, i-a recomandat-o pe fiica sa, Livia, care, o bună bucată de vreme, l-a ținut la curent cu viața culturală din București, cu ședințele Junimii[108], cu boala lui Eminescu etc.[109]. Soția sa, care îl ajuta la copierea fișelor, ajunsese și ea să învețe îndeajuns de bine limba română pentru a putea citi și scrie. În cîteva rînduri el amintește despre acest lucru în scrisorile sale[110] și în două cazuri, din 1911, ni s-au păstrat și cîteva rînduri scrise de soția lui în românește, într-o scrisoare către I. Micu-Moldovanu, căruia îi mulțumește pentru un „plocon" alimentar, și într-o alta către Bîrseanu, în care îi adresează mulțumiri pentru grija avută față de soțul ei în timpul proaspetei sale călătorii prin Transilvania. Despre faptul că fiul său cel mai mare, Hertvik, știa românește și se pregătise pentru a-i urma la catedră și a duce mai departe munca începută de el nu mai trebuie discutat, deoarece lucrurile sînt notorii. Ceea ce merită să fie subliniat aici e faptul, cu totul insolit, de a întîlni o întreagă familie de străini, care nu numai că reușiseră să învețe o limbă străină, dar o și foloseau în relațiile dintre ei (toată corespondența dintre tată și fiu a fost purtată în românește !), pentru a nu o uita și chiar pentru a se perfecționa în utilizarea ei.

Pentru a dobîndi cunoștințe de limbă română, s-a străduit să ajungă cu slujba în centre românești sau apropiate de țările locuite de români. Astfel, a încercat să obțină o docență de romanistică la Universitatea din Cernăuți, în anul 1875[111], iar mai tîrziu la cea din Budapesta[112], fără a reuși însă. Va regreta întotdeauna acest lucru și — dacă se va fi arătat încîntat de stabilirea sa în patrie, la Praga — va deplînge mereu lipsa unui mediu românesc în acest oraș, așa cum fusese cel din Viena sau cum își imagina că ar fi găsit la Cernăuți sau Budapesta.

Tot pentru dobîndirea de cunoștințe de limbă și literatură română, Jarník a întreprins două călătorii de studii printre români, în 1876 și 1879 (de fapt a făcut cinci asemenea călătorii în țările locuite de români, din care două de studii și trei de reprezentare : două în 1911 și ultima în 1919). Pentru prima călătorie de studii, din 1876, a cerut și a obținut o bursă de 400 de coroane de la Ministerul Învățămîntului din Viena[113], cu care a putut vizita numai Blajul (nu s-a putut mișca decît în cuprinsul imperiului), unde spera să-l consulte pe Timotei Cipariu, pe care-l considera „patriarhul" filologiei române. Nu a profitat însă de întîlnirea cu bătrînul învățat, deoarece acesta era bolnav și aproape surd, practic inabordabil. L-a vizitat numai de două ori, la venire și la plecare. L-a primit însă, ca „pe un fiu al său"[114], directorul liceului, Ioan Micu-Moldovanu, care i-a

---

[107] Scrisoare către A. Bîrseanu din 1 ianuarie 1912.

[108] Scrisori ale Liviei Maiorescu către Jarník, din 27 noiembrie 1882, 9/21 ianuarie 1883, 9/21 februarie 1883, 29/17 martie 1883, 23 iunie 1883, 22 noiembrie 1885, 30 noiembrie 1885 (col. Tr. Ionescu-Nișcov).

[109] Scrisori ale aceleiași, din 19/31 august 1883 : „. . . A fost ceva nespus de dureros toată îmbolnăvirea acestui om genial" ; 3 octombrie 1883 : „La noi nu începe încă, e atît de penibil a face Junimea fără Eminescu" ; 31 octombrie 1883 (aceeași col.).

[110] Scrisoare către I. Pop-Reteganul din 14 august 1888 : soția lui a înțeles aproape tot ce i-a scris, numai două-trei cuvinte a trebuit să i se explice ; scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 2 septembrie 1911 : oferă mărturia lui A. Bîrseanu și soției acestuia, a văduvei lui Aurel Mureșianu, a locotenentului Nicolescu și a lui S. Mototolescu că soția sa știe suficient de bine românește ca să nu se lase vîndută de el ; scrisoare către V. Macavei din 16 noiembrie 1912 : soția „o rupe" și ea românește.

[111] Scrisoare către V. Macavei din 29 septembrie 1915 (col. Ileana Bozac).

[112] Scrisoare către Ilarion Pușcariu din 17 februarie 1880, rugîndu-l să intervină pe lîngă fratele său, Ioan cav. de Pușcariu (1824—1911) să-l aducă în acea localitate, deoarece „mi-ar fi cu putință să viu mai des în Transilvania și să fac niște studii asupra limbii poporului, mai întinse decît am putut să fac pînă acum". Despre aceeași problemă și în scrisoarea, către același, din 20 iunie 1880. Vezi I. E. Torouțiu, *op. cit.*, vol. VI, p. 89—91 și 91—93.

[113] *Drumul pe care am mers*, p. 91 ; *Dragoste de grai. . .* p. 7.

[114] *Dr. U. I. Jarník, Portret și biografie. . .*, p. 10.

oferit ospitalitate, ajutor și îndrumările după care venise. I-a pus la îndemînă biblio-
tecile din Blaj și i-a fost, în fapt, primul profesor adevărat de limba română, purtînd
cu el conversații îndelungi zilnic. Tot atunci l-a cunoscut și pe canonicul Ioan Fekete-Ne-
gruți și a legat cunoștințe utile cu două „domnișoare" din localitate, Ana Suciu și Rusanu[115].
În timpul acestei călătorii a fost și la Sibiu la adunarea „Asociației"[116]. Mai tîrziu își va aduce
cu nostalgie aminte de această călătorie, cînd, „neavînd bani", călătorise cu clasa a patra,
dormind pe un cufăraș, înfofolit într-un pled[117]. Ioan Micu-Moldovanu, în timpul șederii
sale în Blaj, îl împrumutase cu bani, pe care Jarník îi restituie din Viena. Primele scrisori
din corespondența amîndurora au, printre alte teme, și acest subiect[118].

Cea de-a doua călătorie a fost mult mai lungă și mai importantă. A petrecut printre
români între 7 mai și 26 august 1879[119] și nu numai în Transilvania, ci și în Muntenia,
cunoscînd oameni și locuri și dobîndind o imagine multilaterală și temeinică despre mișcarea
științifică și culturală din România și despre poporul român. Într-o scrisoare nedatată
către Ioan Micu-Moldovanu, dar după indicii lingvistice și ortografice din prima perioadă
a corespondenței lor, își exprimă dorința de a revedea Blajul și de a participa la adunarea
generală a Astrei din acel an[120]. La 13 iulie 1878, îl înștiința pe prietenul său blăjean că
a cerut un concediu de studii de un an de zile și că, dacă îl va primi, va putea întreprinde
călătoria între aprilie și iulie-august anul următor. La 25 septembrie 1878 îi făcea cunoscut
că obținuse concediul și scria: „. . .Voi fi în stare să mă apuc serios de studiul limbii și litera-
turii românești și, cine știe, poate că la timpul său și munca mea va da plod bun...Nimica
nu mă va opri să fac călătoria aceasta așa de dorită și de care îmi promit mult folos".
La începutul anului următor, în preajma plecării, îi scria : „Desigur, voi trece și prin Blaj,
dar la ce timp anume nu știu, poate că numai în vară voi putea să-l fac. Acum, va să
zică în jumătatea întîi a lunii aprilie, voi merge direct la București și te rog pe d-ta, dacă
ai acolo niște cunoscuți, să-mi dai adresa lor, avîndu-le scris mai nainte asupra mea"[121].
Ioan Micu-Moldovanu l-a îndrumat, dîndu-i adresa lui Ioan Bianu, căruia i-a și scris la
14 aprilie, rugîndu-l să-l ajute, introducîndu-l în lumea culturală a capitalei[122].

---

[115] Pe prima a vizitat-o, după ce se măritase, în Valea Sasului, în 1879; despre căsătoria celei de-a doua afla la Viena, la ședințele „României june" (scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 28 decembrie 1877). Din cauza ultimei nu și-a putut lua rămas bun de la profesorii din Blaj și-i cere, în două rînduri, prietenului său să-l scuze față de aceia.

[116] I. U. Jarník, *Între români. Scrisori din călătoria unui filolog*, Sibiu, 1917, p. 34.

[117] Scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 2 septembrie 1911.

[118] Mai ales scrisoarea din 28 martie 1877, în care îi reproșează că nu i-a confirmat primirea unor mici sume de bani, trimise la 15 octombrie 1876, 6 ianuarie și 3 martie 1877.

[119] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 101.

[120] „Aș dori ca să mă duc și eu acolo, dar nu știu dacă-mi va fi cu putință".

[121] Scrisoare din 2 februarie 1879.

[122] „Cu începutul lui mai merge la București dl. dr. Jarník, profesorul din Viena, despre care am grăit cu tine. I-am scris că-ți voi comunica despre călătoria d-sale și te voi ruga să-i fii de ajutoriu în cît va avea lipsă. Acum te și rog pentru aceasta. Dl. Jarník este un amic bun al nostru, om care-și face cercetările conștiincios și nu amestecă într-însele politica. Merită ca să-l ajutăm întru năzuințele sale și crez că tu bucuros vei preta acest ajutor. Mi-a scris să-i spun adresa ta, însă nu știu alta decît aceea de care mă folosesc și, dacă în 10 zile nu voi primi de la tine alt aviz, va să-i împărtășesc pe aceea « stud. la univers .». Știu eu că dl. Jarník are și alți cunoscuți, am aflat chiar și numele unor dintr-aceștia și m-am bucurat foarte înțelegînd că prin bărbații aceia va primi informațiuni de cele mai bune. Totuși, am cugetat la unele eventualități cari pot împiedeca pre acei domni, deci m-am folosit de ocaziunea ce mi-a dat dl. Jarník și te-am numit ca pe unul carele cu plăcere-l vei ajuta în cercetările sale. Ergo". „B.A.R., inv. 57 948, I. Micu-Moldovanu către Ioan Bianu. Jarník, în *Drumul pe care am mers*, p. 105, publică fragmente din scrisoarea de recomandare a lui Moldovanu din 6 aprilie 1879. Cunoaștem un fragment din scrisoarea lui I. Micu-Moldovanu către Jarník, în care îi vorbește despre I. Bianu : „Ai fost zis să te recomand sau mai bine să-ți recomand pe cineva în București, carele să-ți fie de ajutor. Este un transilvan ce a studiat la noi, tînăr foarte diligent, versat bine în literatură și cunoscut în București, dl. Bianu, student la Universitate. Acestuia o să-i scriu, ca să-ți fie de ajutor și poți fi încredințat că te vei folosi prea bine de dînsul, cu atît mai vîrtos că e prea de aproape cunoscut cu bibliotecile din București și om fără preget". Scrisoare din 6 aprilie 1879 în I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovanu. Alte spicuiri* . . ., nr. 105. Într-o a doua scrisoare spunea : „D-lui Bianu i-am scris și mi-a răspuns că va împlini cu plăcere. Domnia-sa [î]ți va pune la dispozițiune bibliotecile de acolo și te va prezenta oamenilor de litere de acolo ; dacă vei avea lipsă în de aceste, fii cu toată confidența și-i cere ajutorul. Dl. Ioan Bianu e student la Universitate, însă e ocupat și la Academie, de aceea îl puteți afla oricînd în salonul Academiei sau îi puteți scrie unde să vă caute și desigur va face". *Ibidem*.

Călătoria aceasta i-a fost înlesnită de redacția unei gazete vieneze, „Der Osten", care
îi solicitase un ciclu de articole despre România (care trezise un puternic interes în apusul
Europei, după războiul din 1877—1878, cînd își cîștigase independența). Materialele, tra-
tînd viu și colorat aspecte sociale, culturale și pitorești din capitala României, au fost
traduse în românește abia în anul 1917, după ce fuseseră traduse și publicate în prealabil
în limba cehă, în revista „Světozor"[123].

În București a fost găzduit timp de două luni de Titu Maiorescu[124]. În casa aces-
tuia din str. Mercur a participat la cîteva memorabile ședințe ale „Junimii", de pildă
cînd V. Alecsandri a citit *Despot Vodă* sau I. L. Caragiale *O noapte furtunoasă*[125]. Tot acolo,
dar mai des în casa Kremnitz, l-a cunoscut pe Eminescu, care-l îndemna să scrie o lucrare
despre Anton Pann și se oferise să-i împrumute culegerea de proverbe a lui Golescu[126].
Pe Alecsandri l-a vizitat acasă, în str. Verde, nr. 6[127]; Hasdeu, care tocmai atunci se
ocupa cu studiul baladei *Cucul și turturica*, l-a invitat la masă, ca și Odobescu, care-i amin-
tea, prin manierele sale, „de grand seigneur", de Gaston Paris[128]. Printre alții, a mai cunos-
cut pe I. Slavici, I. Negruzzi, M. Kogălniceanu, A.D. Xenopol, V.A. Urechia, I. Caragiani,
Al. Roman, G. Barițiu, V. Babeș, I. Hodoș, S. Haret. I. Circa, T. Rosetti, P. Carp, dar
cel pe care l-a prețuit cel mai mult a fost Petre Ispirescu, despre care a scris rînduri de
afectuoasă prietenie : „Ceasuri întregi aș fi fost în stare să-l ascult, așa de dulce-i era gra-
iul și așa de bine știa să vorbească"[129]; sau: „Rar în viață mi s-a întîmplat să cunosc un
bărbat atît de simpatic și vrednic de laudă cum a fost dînsul"[130]. Se întîlneau seara la
tipografia lui Ispirescu[131], unde acesta îi citea din lucrările sale tipărite ori încă inedite,
sau răspundea la întrebările lui Jarník cu privire la unele pasaje mai dificile, dovedind
„un simț din cale afară de fin" pentru limba populară[132]. În acest răstimp a ajuns să
cunoască în amănunt metoda lui Ispirescu de culegere și transcriere a basmelor populare,
pe care el singur a descris-o într-una din lucrările sale[133]. Prietenia dintre ei a fost atît
de adîncă, încît au încercat o lucrare în colaborare (crestomația eșuată din cauza lui
Gaster) și mai tîrziu Jarník a ținut la studii la Viena pe unul din băieții lui Ispirescu,
Constantin. Socotelile dintre ei n-au fost niciodată lichidate din cauza morții premature
a lui Ispirescu[134]. În 1919, cînd a revăzut Bucureștiul, Jarník a făcut o vizită văduvei
scriitorului, interesîndu-se de familia lui[135].

A regretat întotdeauna că n-a putut merge la Iași să-l vadă pe Creangă[136], „cunos-
cător neîntrecut al graiului poporului moldovenesc"[137] și „izvor nesleit de desfătare sufle-
tească, întra-aceeași vreme însă și de bătaie de cap"[138].

Pentru Jarník, petrecerea în București a devenit memorabilă și prin faptul că a
participat la ședințele cînd fosta Societate Academică s-a transformat în Academia Română,

---

[123] I. U. Jarník, *Între români* . . .
B. A. R. $\frac{55}{LV}$ 1.

[124] Titu Maiorescu, *Însemnări zilnice*, vol.I (1855—1880), București, 1936, p. 324.

[125] *Drumul pe care am mers*, p. 105 ; *Dragoste de grai* . . . p. 13 ; *Între români* . . . , p. 17. Amintește despre aceasta și în scrisoarea sa din 9 februarie 1912 către I. L. Caragiale :
B. A. R. $\frac{55}{LV}$ 1.

[126] *Drumul pe care am mers*, p. 109—110.

[127] *Ibidem*, p. 108 ; *Dragoste de grai*. . ., p. 14 — 15.

[128] *Drumul pe care am mers*, p. 105—106. A rămas impresionat de frumusețea și inteligența Iuliei Hasdeu. S-a păstrat invitația acestuia din urmă și e publicată în I. E. Torouțiu, *op. cit.*, vol. III, p. 168. La masă a participat și G. Dem. Teodorescu.

[129] *Dr. I. U. Jarník, Portret și biografie*. . ., p. 14, unde adaugă : „Cînd sosi vestea jalnică despre neașteptata moarte a lui, îmi era ca și cum mi-ar fi murit o rudă din cele mai aproape".

[130] *Dragoste de grai* . . . , p. 13.

[131] Traian Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 640.

[132] *Între români*, p. 21.

[133] *Drumul pe care am mers*, p. 36—38.

[134] Numeroase date asupra acestei probleme în corespondența sa, mai ales în cea cu I. Slavici. Vezi I. E. Torouțiu, *op. cit.*, vol. III, p. 141—155, 158—165.

[135] Notă verbală din partea unui nepot al scriitorului, prof. Ion Radu Mircea (1966).

[136] *Drumul pe care am mers*, p. 23 și 115.

[137] I. U. Jarník, *Toastul ținut de . . . la banchetul oferit de dl. C. C. Arion* . . . , 26 septembrie 1911, Iași, 1911, p. 6.

[138] *Dragoste de grai*. . . p. 24.

fiind de față la elaborarea noilor statute și la cea de-a treia lectură a lor în ședință plenară[139]. În această împrejurare (prima ședință publică), a fost ales membru corespondent al Academiei, la propunerea lui Al. Odobescu[140].

Cu Academia participă la o excursie — memorabilă și ea — la Curtea de Argeș, unde tocmai se isprăvise restaurarea catedralei. La Pitești „ne oprirăm la o cîrciumă singuratică. Poetul Alecsandri descoperise acolo.un lăutar și, îndemnîndu-l să ne cînte ceva, acesta din urmă ne cîntă, acompaniindu-se cu vioara, balada *Toma Alimoș*, dată la iveală și în colecțiunea lui Alecsandri"[141].

De la Curtea de Argeș a trecut în Transilvania, pe valea Oltului. Dintr-o scrisoare, adresată din Sibiu lui Titu Maiorescu în 13 iulie 1879, aflăm că a trecut prin Șuici, Sălătrucel, Călimănești, Brezoi, Lotru, Cîineni, de unde pe la vechea vamă nemțească a ajuns la Turnu-Roșu și apoi la Sibiu. Aici a tras la hotelul „Mediascher Hof", dar cu o scrisoare de recomandare a lui I. Slavici a fost primit în ospeție de dr. Ilarion Pușcariu[142]. La Sibiu a zăbovit o săptămînă[143], vizitînd Săliștea, cu locuitorii săi „scutiți de iobăgie"; Rășinarii, cu mormîntul marelui Șaguna[144], Cisnădia și Cisnădioara[145], după care s-a îndreptat către Blaj, unde „părintescul" său ocrotitor, Ioan Micu-Moldovanu, s-a îngrijit de un cortel mai bun decît cel din 1876. Cu Moldovanu a fost la Simcel, unde trăia pe atunci tatăl său și un frate cu familia sa[146], apoi la Valea Sasului, spre a o revedea pe Ana Suciu — vechea lui cunoștință din 1876 —, care se măritase între timp cu preotul Tudor Radu[147], și în cele din urmă la Sighișoara, la adunarea „Asociației". Cu această ocazie a fost ales membru al Astrei, o dată cu Alecsandri[148]. „Peregrinul transilvan" Ion Codru-Drăgușanu, ale cărui preocupări folclorice au fost puse în lumină în vremea din urmă[149], l-a primit în ospeție la Făgăraș[150]. Împreună au vizitat mănăstirea Sîmbăta [151], au prins păstrăvi[152] și au ascultat, la Voila, execuția unei doine populare[153]. La Brașov l-a cunoscut pe Aurel Mureșianu, redactorul „Gazetei Transilvaniei", iar la Dîrste a fost oaspetele familiei lui Andrei Bîrseanu[154]. Asupra acestui moment vom reveni mai tîrziu; acum e necesar doar să arătăm că Jarník s-a simțit la Dîrste „ca printre ai săi" și, mai tîrziu, după propria sa mărturisire, în scrisoarea prin care-l consola pe Bîrseanu de pierderea mamei sale, în 1910: „... Nicăieri nu m-am simțit atît [de] acasă la mine (= chez moi) cum în casa părintească a d-tale"[155]. De aici, prin Bran, unde a fost găzduit de Iosif Pușcariu, tatăl viitorului filolog și lingvist Sextil Pușcariu, a trecut — nu fără peripeții — la Rucăr și Cîmpulung, pentru a reveni la București, de unde trebuia să-și ia bagajul și pe fiul lui Ispirescu[156].

[139] *Între români*. . ., p. 21; *Dragoste de grai*. . ., p. 12.
[140] *Drumul pe care am mers*, p. 30 și 108, Arh. Canc. Acad., 29 mai 1879, nr. 437: „Se alege dl. Jarník membru corespondent. Sesiune extraordinară. Proces-verbal nr. 4 de la 28 mai; 1 iunie 1879, nr. 445: Ex officio. D-lui I. U. Jarník i se face cunoscut că Academia, prin votul său de la 30 mai a.c., l-a ales de membru corespondent al său; 4 iunie 1879, nr. 449: Jarník mulțumește pentru onoare (dos. II, vol. 11, f. 42—43).
[141] *Între români*. . ., p. 24; informații și în *Drumul pe care am mers*, p. 115.
[142] B.A.R. S $\frac{36}{XIV}$ 3.
[143] *Dragoste de grai*. . ., p. 16; după o altă mărturisire (*Drumul pe care am mers*, p. 116—117) ar fi stat 10 zile, pentru a face „oarecare pregătiri cu privire la colecțiunea de cîntece" primită de la Ioan Micu-Moldovanu înainte de a ajunge la Blaj.
[144] *Drumul pe care am mers*, p. 118; *Dragoste de grai*. . ., p. 16.
[145] *Între români*. . ., p. 34.
[146] *Drumul pe care am mers*, p. 119.
[147] *Ibidem*, p. 119; *Între români* . . ., p. 34.
[148] *Drumul pe care am mers*, p. 120; *Dragoste de grai* . . ., p. 16; *Între români*. . ., p. 34.
[149] Dumitru Pop, *Ion Codru-Drăgușanu și cultura populară*, în „Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei pe anii 1959—1961", Cluj, 1963, p. 283—291.
[150] *Drumul pe care am mers*, p. 120—121. La 20 martie 1910, într-o scrisoare adresată lui A. Bîrseanu, se interesa dacă mai trăiește, pentru a-i trimite un extras din lucrarea sa autobiografică *Drumul pe care am mers*, unde făcea mențiunea întîlnirii lor.
[151] *Dragoste de grai*. . ., p. 17.
[152] *Între români*. . ., p. 34.
[153] *Drumul pe care am mers*, p. 122; *Dragoste de grai*. . ., p. 17; *Între români*. . ., p. 34.
[154] *Portret și biografie*. . ., p. 15.
[155] La Dîrste ar fi stat două săptămîni, după aceeași scrisoare.
[156] *Dragoste de grai*. . ., p. 17.

Am întîrziat asupra acestei călătorii, deoarece ea a avut o importanță deosebită pentru viața și cariera sa. Într-adevăr, în acest răstimp de trei luni, Jarník a cunoscut oameni și locuri, instituții și activități cultural-științifice, s-a familiarizat cu mediul românesc, legînd trainice prietenii și puternice relații cu cele mai reprezentative personalități ale epocii, atît din Transilvania, cît și din România vremii, făurindu-și o imagine complex și justă despre formele specifice ale individualității noastre naționale și culturale. Imaginea aceasta o va avea sub ochi toată viața și în numeroase rînduri va pomeni despre ea, ca despre unul din cele mai memorabile evenimente ale existenței sale.

Împrejurările vieții l-au ținut mult timp departe de patria lui sufletească și abia în 1911 a putut reveni printre români. În 1888, cînd credea că cea de-a doua ediție a indicelui său la dicționarul lui Diez îi va aduce un venit rezonabil, cu care să poată începe ceva, trăia cu speranța unei alte călătorii în România, ca să-și împrospăteze cunoștințele vechi și să adune cunoștințe noi, care să-l ajute să facă „ceva mai însemnat pentru studiul limbii române" decît putuse realiza pînă atunci[157]. Se vede însă că lucrarea nu i-a adus cîștigul scontat și călătoria proiectată n-a mai avut loc, tot așa cum nici realizările sale științifice privind limba și literatura română n-au depășit prea mult starea pe care o deplîngea atunci.

Cele două călătorii din 1911 au avut din punctul de vedere ce ne interesează, o importanță mai mică. Prima a făcut-o pentru a participa la adunarea jubiliară a Astrei, care împlinea 50 de ani de existență; cea de-a doua ca delegat al Universității boeme la serbările jubiliare ale Universității din Iași (fuseseră amînate cu un an)[158]. Drumul la Blaj a devenit memorabil mai cu seamă prin faptul că a avut prilejul să cunoască noua generație de poeți și scriitori români (O. Goga, G. Coșbuc, N. Iorga) și să asiste la zborul lui Aurel Vlaicu pe Cîmpia Libertății[159]. Călătoria de la Iași i-a rămas în amintire, constatînd de cîtă popularitate se bucura culegerea sa în rîndurile maselor largi de români și mai ales în rîndurile elevilor. Este elocventă o întîmplare pe care o povestește, cu lux de amănunte, într-o scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 22 octombrie 1911, din care transcriem fragmentul respectiv. Stătea de vorbă în stradă cu doi vechi cunoscuți de la Praga, cînd „iată că, afară de alții, s-au oprit acolo și doi liceiști tineri în uniformă. Atunci ce-i plesnește prin cap d-lui Bărbulescu[160]: le spune celor din față și mai cu seamă celor doi liceiști că iată dl. Urban Jarník din Praga. Eu făcui atunci observarea că tinerii de unde să-mi știe numele, pe cînd iată mă pomenesc cu tinerii care, cu glasul care tremura de indignațiune, ziceau: «Da, cum, domnule, ce crezi d-ta, noi să nu cunoaștem numele profesorului Jarník, prietenul neamului nostru; îl cunoaștem bine, chiar din cărți[le] de școală!» Să mă credeți Măria-Voastră, că cuvintele acestea mi-au făcut mai multă plăcere decît înștiințarea d-lui ministru Maiorescu că... mi [s-]a conferit decorațiunea «Coroana României» în rang de comandor. Căci decorațiunea aceasta mi s-a dat nu pentru simpatia și dragostea ce am avut-o pentru limba română și poporul care o vorbește, ci ca unui delegat străin... De aceea nu aceasta este care mă face să mă simt atît de fericit că m-am dus, ci semnele de dragoste și de simpatie care mi se aducea[u] nu numai ca unuia dintre delegați, ci mie personal".

Călătoria din 1919, cînd s-a aniversat semicentenarul Academiei Române și el însuși a fost ales membru onorific, a întreprins-o însoțit de fiul său Hertvig. A fost prin mai multe orașe din țară, unde a ținut conferințe, cu conținut cultural și politic. Din vechii prieteni și

[157] I. E. Torouțiu, *op. cit.*, vol. I, p. 432—434, scrisoare din 20 noiembrie 1888 către Iacob Negruzzi.
[158] Amănunte în corespondența cu A. Bîrseanu: 19 august 1910 și alte două scrisori din 1911, cu data neprecizată, de asemenea într-o scrisoare către V. Macavei din 17 august 1911 (col. Ileana Bozac). În toate își exprimă dorința de a participa la serbările din Iași și Blaj, regretă piedicile pe care i le pun sănătatea și lipsa permanentă de mijloace materiale și bucuria de a fi înlăturat această ultimă dificultate.
[159] *Dragoste de grai*. . ., p. 21.
[160] A fost găzduit de prof. Ilie Bărbulescu, „ca și cum ar fi membru al familiei", într-o scrisoare din 10 octombrie 1911 către Bîrseanu. Ilie Bărbulescu fusese, înainte de aceasta, oaspetele lui Jarník la Praga și la Potštyn.

cunoscuţi puţini mai supravieţuiau. Drumul lui a fost, în fapt, un drum la morminte. Rîndurile scrise despre cimitirul din Blaj, unde se odihnea prietenul său de odinioară Moldovănuţ, alături de dascălul său T. Cipariu, sînt, în această privinţă, de o elocvenţă specială [161].

Din cele de mai sus s-a putut vedea cît de întinsă a fost reţeaua cunoştinţelor sale printre români, cu care a întreţinut apoi o statornică şi interesantă corespondenţă. În *Drumul pe care am mers* pomenea un număr de 65 de corespondenţi. Amintim dintre aceştia numele cele mai importante, fără a repeta pe cele menţionate anterior : G. Bibicescu, I. Bogdan, T. Burada, I. Cihac, Aron şi Ovid Densusianu, A. Gorovei, Em. Grigoroviţa, A. Lambrior, S. Fl. Marian, S. Mehedinţi, D. Onciul, T. Onişor, Al. Philippide, G. Pitiş, Sextil Puşcariu, R. Sbiera, L. Şăineanu, H. Tiktin, Gr. G. Tocilescu, I. Zanne. După călătoria din 1911, numărul acestora a sporit considerabil, după însăşi mărturisirea sa [162]. În 1928, Artur Gorovei a făcut o vizită, la Praga, văduvei lui Jarník. În păstrarea ei se aflau peste 1 000 de scrisori româneşti, primite de la 305 persoane [163]. Pînă astăzi nu se cunoaşte însă întregul fond de scrisori trimis şi primit de Jarník, ceea ce constituie o lipsă însemnată pentru cunoaşterea deplină a epocii. Numai cei care au frunzărit corespondenţa lui ştiu ce inepuizabil tezaur de informaţii privind viaţa culturală a României în decurs de aproape o jumătate de secol reprezintă aceasta. Este de dorit ca o mînă recunoscătoare să adune toate aceste materiale, făcînd din ele un instrument de cercetare şi studiu.

Bibliografia lucrărilor sale în româneşte nu este, de asemenea, întocmită pînă acum. În ultimii ani ai vieţii el se preocupa de redactarea ei. Lui Bîrseanu — căruia îi comunica intenţia de a întocmi o lucrare despre studiile sale în şi despre limba română — îi vorbea la 25 ianuarie 1917 despre 150 de titluri, iar la 7 octombrie 1918 pomenea de 180. La 30 august 1917 îi cerea diverse completări de date bibliografice [164]. Lucrările sînt risipite într-un mare număr de reviste şi gazete, dintre care cităm : „Convorbiri literare", „Viaţa nouă", „Şezătoarea", „Ion Creangă", „Drepturile femeii", „Ţara nouă", „Tribuna", „Românul", „Gazeta Transilvaniei", „Neamul românesc", „Album macedoromân", „Almanahul «României June»", „Familia", „Junimea literară", „Foaia Oraviţei", „Unirea", „Luceafărul", „Transilvania", „Viaţa românească", „Epigonii", „Viitorul romàncelor", „Viitorul" (Caransebeş, Cernăuţi, Sibiu) [165]. Corespondenţa sa este plină de detalii privind aceste lucrări [166].

La Universitate, în cadrul cursului său de filologie romanică, a ţinut şi seminarii de limbă şi literatură română, atît la Viena [167], cît şi la Praga, pentru pregătirea cărora s-a împrumutat cu cărţi de la I. Micu-Moldovanu, Ioan Bianu şi Andrei Bîrseanu. În *Drumul pe care am mers* [168] dă bogate informaţii cu privire la temele abordate la cursurile ţinute pînă la

[161] *Dragoste de grai. . .*, p. 27.

[162] Scrisoare din 19 martie 1912 către H. Petra-Petrescu : uneori scria cîte 3—4 scrisori pe zi.

[163] Artur Gorovei, *Dr. Ioan Urban Jarník*, Bucureşti [1937], „Cunoştinţe folositoare", Seria C, nr. 69, p. 30—32.

[164] Acelaşi lucru i-l cerea şi lui H. Petra-Petrescu la 19 aprilie 1918.

[165] O listă de periodicele unde colaborase, foarte incompletă, i-o întocmea lui H. Petra-Petrescu la 19 martie 1912.

[166] Despre cele două traduceri ale sale din limba cehă în româneşte (*Pavel Cătană* şi *Bunica*) avem ample informaţii în corespondenţa cu Bîrseanu : 5 noiembrie, 14 noiembrie şi 23 decembrie 1891 şi 9 iulie 1914 ; în corespondenţa cu I. Slavici : I. E. Torouţiu, *op. cit.*, vol. III, p. 144—145, 148—152 ; vol. VII, p. 162—163 ; în corespondenţa cu H. Petra-Petrescu: 21 aprilie, 30 aprilie, 28 mai, 14 noiembrie 1916 şi 31 august 1921 ; în corespondenţa cu G. Ibrăileanu din 17 decembrie 1921 (Bibl. Centr. Univ. „M. Eminescu", Iaşi) ; în corespondenţa cu Ovid Densusianu (B.A.R., inv. 73 086— 73 096), scrisori din 3 februarie, 18 aprilie, 6 iulie, 29 august, 22 octombrie 1922. Despre *Drumul pe care am mers*, corespondenţa cu S. Mehedinţi din 4 ianuarie, 14 aprilie, 19 aprilie şi 29 iunie 1909, în Torouţiu, *op. cit.*, vol. IX, p. 193—205. Despre alte lucrări ştiinţifice pentru care cerea ajutor (cărţi, extrase de fişe etc.), în corespondenţa cu Andrei Bîrseanu. Astfel, pentru *Beitrag zur Phraseologie des Verbums da ins Rumänischen* : 28 noiembrie, 8 decembrie, 21 decembrie 1897 şi 2 ianuarie 1898 ; pentru articolul despre formarea pluralului la neutrele româneşti : 4 decembrie 1898 ; pentru articolul despre frazeologia verbelor *face* şi *ţinea* : 22 martie, 7 mai şi 25 iulie 1899. Materialul pentru aceste lucrări fusese excerptat de elevii liceului din Braşov, sub supravegherea lui A. Bîrseanu şi V. Oniţiu, după indicaţiile tehnice date de Jarník.

[167] Cursul său de limbă română de la Viena era un curs liber. Pentru înfiinţarea unei docenţe de limbă română la Universitatea din Viena, vezi I. Grămadă, *Societatea academică socială — literară „România jună" din Viena (1871—1911)*, Monografie istorică, Arad, 1912, p. 20—22.

[168] P. 34—35.

acea dată ; corespondenţa sa e însă mult mai elocventă în această privinţă, mai ales pentru perioada de după 1909 [169].

Alte numeroase activităţi l-au făcut simpatic cercurilor româneşti şi i-au dat dreptul la recunoştinţă unanimă. A ţinut conferinţe de popularizare despre români, ca cea despre *Nunta la români*, pentru care îi cerea lui Bîrseanu, la 18 mai 1900, o mostră de beteală şi un hobot, a organizat şezători în folosul soldaţilor români răniţi aflaţi în spitalele din Praga [170], pentru care a întocmit şi un ghid practic de conversaţie [171]. În 1919 a întemeiat o asociaţie de prietenie ceho-română [172] şi un cerc liber de limbă română pentru cei interesaţi, fără a reuşi însă să aibă un număr prea mare de cursanţi [173], după ce încă din 1894 îndeplinise la Tribunalul ţării din Praga funcţia de tălmaci [174]. Casa lui din Praga a fost deschisă pentru toţi românii în trecere prin capitala Boemiei. În mod special studenţii români din Praga s-au bucurat de ajutorul şi sprijinul lui direct. Este instructiv în această privinţă cazul studentului macedoromân Staca, devenit obiectul unei întregi corespondenţe cu Ioan Bianu [175]. S-a manifestat întotdeauna ca un sincer, statornic şi devotat prieten al românilor, pentru care, la 12 ianuarie 1923, cînd a închis ochii, a fost plîns şi regretat de întregul nostru popor.

În ceea ce priveşte problema a doua (concepţia lui Jarník despre folclor şi despre folcloristică), trebuie să spunem de la bun început că învăţatul ceh nu a fost folclorist nici în sensul în care era înţeles acest termen la vremea lui, nici în sensul actual al cuvîntului. El a fost ceea ce se numea pe atunci un „filolog" cu formaţia specifică a unui lingvist, iar folclorul l-a interesat numai în măsura în care îi furniza material „autentic" pentru studiile sale de limbă. El nu s-a preocupat de problema creaţiei populare, ci numai de „limba populară" [176].

Personal, n-a cules folclor decît întîmplător. Din cele de mai sus s-a văzut că Jarník auzise la Piteşti balada lui *Toma Alimoş* ; la Voila auzise o doină ; la Praga, pe Muntele Sion, în cadrul şezătorilor ostaşilor români răniţi, avusese ocazia să cunoască doine şi colinde româneşti. Avea deci imaginea folclorică, sincretică, a creaţiei populare. Dar de nicăieri nu rezultă că l-ar fi interesat aspectul concret al reproducerii pieselor de folclor. Nu a lăsat, de pildă, nici o însemnare despre execuţia baladei amintite ; a făcut în schimb precizările bibliografice privind textul. De altfel, el însuşi recunoaşte lucrurile. Într-o scrisoare adresată lui V. Maca-

[169] Către I. Micu-Moldovanu : 24 mai, 13 iulie şi 25 septembrie 1878. La 22 octombrie acelaşi an îi scrie : „Am să-ţi spun că astăzi am început cursul meu de limbă românească la universitatea de aici. Numai păcat că în privinţa auditorilor m-am cam înşelat. Au fost acolo ca opt inşi, dară numai doi mi-au adus indicele de subscris, ceilalţi au asistat numai ca nişte oaspeţi". La 23 noiembrie 1887 îi anunţă prelegeri despre gramatica română, cu explicarea bucăţilor alese din *Analectele* lui T. Cipariu, şi-i cere cărţile de trebuinţă. Alte informaţii în scrisorile din 10 decembrie 1888, 3 august 1908, 11 iunie 1914. Către Andrei Bîrseanu la 19 mai 1908 : 3 ore săptămînale de gramatică şi 2 de literatură populară cu explicarea textelor ; la 17 octombrie 1917 : „voi citi cîntece din război. II. Dor şi jale, adunate de dr. Dimitrie Cioloca". Către Ioan Bianu la 5 iunie 1908 (B.A.R., inv. 57 332). Către A. Gorovei la 2 noiembrie 1908, despre cursul din anul acela şi despre apariţia revistei „Ion Creangă" (A. Gorovei, *op. cit.*, p. 11—14).

[170] La 4 ianuarie 1916 îl invită pe H. Petra-Petrescu la un concert de „doine şi colinde româneşti" ; la 30 aprilie 1916 îi comunică aceluiaşi intenţia sa de a vorbi la o asemenea şezătoare despre plecarea sa la şcoală („am s-o povestesc ca şi cum ar fi un fel de basm, un basm însă care s-a petrecut aievea") ; din aceeaşi scrisoare aflăm că subiectul unei alte conferinţe era personalitatea lui Moldovănuţ. A publicat şi o broşură pe această temă, intitulată *Şezătorile româneşti de pe Muntele Sion din Praga*.

[171] Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 6—7.

[172] La 13 august 1921, către H. Petra-Petrescu, se arată nemulţumit de starea localului, de lipsa cărţilor, gazetelor româneşti şi mai ales a unor diapozitive necesare pentru conferinţe despre România. La 5 aprilie 1920 îi cerea lui Ioan Bianu asemenea materiale (B. A.R. inv. 57 336).

[173] Către H. Petra-Petrescu, la 7 decembrie 1921.

[174] Către I. Micu-Moldovanu, la 10 noiembrie 1914.

[175] B.A.R., inv. 57 325—57 329 şi 57 339 (anii 1905—1906).

[176] Vezi, pentru aceasta, prima sa lucrare despre probleme româneşti *Sprachliches aus rumänischen Volksmärchen* (criticată de Titu Maiorescu, într-o scrisoare din 4/16 octombrie 1877 : col. Tr. Ionescu-Nişcov) şi publicată în româneşte mult mai tîrziu, sub titlul *Însemnări cu privire la limba basmelor populare româneşti*, în „Ion Creangă" 6 (1913), p. 129—136, 161—168, 194—201 şi 226—230.

vei[177] mărturisește a nu fi avut parte să culeagă nici o „poezie populară" mai deosebită. Într-altă parte arată cum s-a făcut de a cules, prin pură întîmplare, cîteva texte populare românești[178]. A procedat la fel și în ce privește folclorul poporului ceh. Un vecin al său din Potštyn știa nenumărate legende, obiceiuri și superstiții populare locale. Jarník a pus la cale culegerea acestui material, fără a participa însă și el la culegere, și l-a publicat nu atît pentru cuprinsul său folcloric, cît „ca mostră a dialectului"[179]. Metodologic, a apreciat sistemul de culegere prin elevi, învățători și preoți de țară, exemplificînd cu culegerea lui I. Micu-Moldovanu, dar uitînd — desigur — numeroasele dificultăți pe care a trebuit să le învingă la editarea acesteia în 1885[180]. Aceasta pentru că, în fond, el a fost întotdeauna un simplu, dar conștiincios „editor" de folclor. Ajunge să arătăm că a editat prezenta culegere de folclor românesc, una de folclor albanez, alta de folclor boem și intenționa să editeze una de folclor macedoromân. Tot ceea ce știe și spune Jarník despre folclor își are originea în experiența sa specifică de editor și nu este de mirare că, de pildă, unele opinii ale sale se aseamănă întru totul cu opiniile lui N. Iorga, alt mare editor de acte și documente[181]. Chiar atunci cînd discută despre problema autenticității textelor, se vede că ceea ce îl preocupă, în primul rînd, este exactitatea lingvistică : „Culegătorului nu-i este iertat să puie în gura povestitorilor alte cuvinte decît cele într-adevăr auzite de la ei... Textul însuși trebuie să fie o neștirbită reproducere de ceea ce auzise și cum o auzise". Pentru părerile sale, culegătorul trebuie să folosească sistemul trimiterilor prin note[182]. În același sens discută și problema autenticității culegerii lui Alecsandri sau ale altor români, care au introdus în materialele publicate de ei „cuvinte care se potrivea[u] cu teoriile lor, mai cu seamă cu privire la păstrarea în poporul român de niște aduceri aminte din anticitatea clasică pînă în zilele noastre"[183].

Dintre genurile folclorice, l-a interesat în special basmul, asupra căruia a gîndit mai îndelung și despre care a scris mai mult și mai pertinent[184]. După o mărturisire a lui, pasiunea pentru basm a stat la baza prieteniei sale profunde cu Petre Ispirescu, a cărui muncă a observat-o cu mare interes și atenție, lăsîndu-ne prețioase însemnări despre modul cum proceda acesta

[177] Scrisoare din 29 septembrie 1915 (col. Ileana Bozac, Cluj). Basmul *Poveste țărănească*, publicat printre cele ale lui Ispirescu sub numele său, a fost cules de Ioan Socaciu, de la care l-a primit Jarník. Vezi *Dragoste de grai*. . ., p. 11.

[178] „Acum cîțiva ani am cules cîteva poezii populare — — singurele ce-mi fu dat să strîng —, și anume dintr-o comună vecină cu locul meu de naștere. A fost atunci pe la noi un mare belșug de prune, veni deci chiar din fundul Ardealului un fabricant dibaci de țuică. Aduse cu el cîțiva lucrători români și de la ei am auzit și însemnat cîteva poezii, pe care le-am tipărit în « Pagini literare » din Arad. Le dădui titlul *Dor de viers român*, cenzurii însă de bună seamă i-a mirosit a rău și a trebuit deci ca titlul să se schimbe" (*Dragoste de grai*..., p. 28).

[179] I. U. Jarník, *Amintiri*, II, în „Drepturile femeii", 1 (1912), nr. 7, p. 29. Puținul material ceh publicat în „Șezătoarea", 15 (1915), p. 169—178 (studiu și texte de *Vicleim*) nu-l situează printre adevărații culegători de folclor boem. Despre culegerea folclorului a mai scris materialul *Prinos de dragoste și altele*, publicat în „Ion Creangă", 5 (1912), p. 97—101.

[180] I. U. Jarník, *Căința tîrzie*, în „Calendarul revistei de limbă, literatură și artă populară «Ion Creangă» pe anul 1911", p. 21.

[181] Adrian Fochi, *Nicolae Iorga și folclorul*, în „Revista de etnografie și folclor", 11 (1966), p. 458—462.

[182] *Drumul pe care am mers*, p. 14.

[183] *Ibidem*, p. 15 : precum se vede, îl interesează din nou numai cuvîntul.

[184] Vezi, pentru aceasta, I. U. Jarník, *O scrisoare și un toast*, în „Șezătoarea", 12 (1912), p. 119—122, cuprinzînd o scrisoare-document despre studierea basmelor. De reținut e faptul că deși l-au interesat expresiile idiomatice, locuțiunile și proverbele, că deși cunoștea marea colecție a lui Golescu — pe care Eminescu, în 1879, propunea să i-o împrumute pentru studiu (vezi Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 663 : Ispirescu îi comunică că a primit de la Eminescu proverbele lui Golescu) — și că deși prețuia, în cunoscător, culegerea monumentală a lui Iuliu Zanne (scrisoare din 7 noiembrie 1900 către I. Bianu : „Mare merit într-adevăr și-a cîștigat domnul acesta, jertfind atîta vreme și atîta muncă acestei lucrări. Ceea ce este important pentru mine ca filolog sînt aceste glosare, adause la fiecare volum și care în volumul X poate vor fi împreunate într-un glosar minunat. Lucrarea aceasta mă interesează cu atît mai mult, fiindcă cu mai mulți ani înainte visam și eu de o asemenea lucrare. Și încă modul cum s-a tipărit colecțiunea ! Este și în privința aceasta ceva ce cu greu se află și la alte națiuni, poate mai bogate și cu o literatură mai veche decît este cea română", B.A.R., S. inv. 57 322), nu s-a încumetat la o lucrare mai amplă asupra lor, interesul lui mergînd — după cum se vede și din pasajul citat mai sus — către „glosar", către instrumentul de lucru. Aceasta era semnificația pe care el o dădea muncii lui de filolog.

în culegerile sale. „Culegătorul tipograf" nu folosea stenografia[185]. El îl punea pe informator să povestească basmul de două-trei ori, notînd amănunțit schema tematică a narațiunii. Transcria apoi schema, împănînd-o cu expresii metaforice și locuțiuni populare, reconstruind în întregime basmul. Jarník consideră procedeul acesta, folosit curent în epocă, drept procedeu îndreptățit, pornind de la constatarea principială că folclorul se realizează concret în variante. Aceeași piesă folclorică este reprodusă diferit de doi sau mai mulți interpreți și chiar același executant modifică piesa atunci cînd o repetă. Varianta este un act individual, ce ține de persoană și de moment. Ispirescu era cu atît mai îndreptățit să o facă, cu cît era un autodidact. Creangă însuși, deși s-a îndepărtat mai mult de schemele narative populare, prin faptul că și-a îmbrăcat povestirile într-o limbă absolut autentică, a realizat întru totul „autenticul" folcloric[186]. În general, opiniile sale în această privință nu depășesc concepția vremii, cînd nu fusese încă pe deplin clarificată poziția individului față de colectiv, respectiv față de „romanticul" „suflet popular" ce domina încă folcloristica vremii. Cît privește variantele, după opinia lui Jarník, acestea nu trebuie publicate nici toate, nici integral. Pentru economisirea spațiului trebuie să ne mulțumim a le menționa în note[187].

Cea mai interesantă contribuție a lui Jarník la teoria și metodologia folclorică privește basmul și necesitatea întocmirii unor cataloage internaționale de teme și motive. În această direcție, el poate fi considerat un veritabil protagonist. Ideea întocmirii unor asemenea repertorii provine de asemenea din practica sa lexicografică. Problema l-a preocupat în perioada lucrului la colecția de doine și strigături din Ardeal, cînd a întreținut relații cu vestitul folclorist german din Weimar, Reinhold Köhler. Iată ce spune el în această privință : „Citind și răscitind la basme, băgam de seamă că unele motive se repetă în mai multe din ele, împletecindu-se cu altele, citeam ici și colo și niște comparațiuni de felul acesta la bărbați de știință, Köhler și Liebrecht, și așa nu știu cum am născocit în capul meu un plan de tot măreț, și anume : să studiez toate basmele cîte s-au tipărit pînă atunci, să scot din ele toate motivele și, puind alăturea cele ce sînt la fel sau care seamănă unele cu altele, să alcătuiesc astfel o lucrare întinsă, de mai multe volume, în care fără multă pierdere de vreme s-ar putea afla motivele cu toate variantele lor. Am și început ca, cu ajutorul nevestei, să fac extracte din mai multe basme, am chiar împărtășit planul meu lui Köhler, care-mi și răspunse, arătînd un mare interes pentru proiectul meu"[188]. Cunoaștem parțial răspunsul lui Köhler[189], care putea să-l și descurajeze pe Jarník, întrucît cuprindea menținnea tuturor tentativelor anterioare de a întocmi asemenea lucrări în Rusia, Anglia și Franța. Din păcate, din lucrarea aceasta — ca și dintr-altele pe care le-a visat — nu s-a ales nimic.

Din cele de mai sus, trebuie reținut faptul semnificativ că Jarník, chiar atunci cînd s-a ocupat de folclor, a rămas filologul interesat de limbă și dominat de lexicografie. El nu este un diletant visător și romantic, ci un învățat care cunoaște — măcar pentru unele domenii ale folcloristicii — teoria și metodologia de specialitate, la care adaugă pedanteria și meticulozitatea, rigoarea și scepticismul lingvistului. El a îmbinat astfel, într-un mod fericit, însușirile trebuitoare pentru a valorifica marea colecție a lui I. Micu-Moldovanu. Și dacă nu mică s-a dovedit priceperea la oameni a profesorului blăjean atunci cînd le-a descoperit și le-a considerat o garanție suficientă pentru realizarea ediției din 1885, nu mai prejos a fost priceperea la oameni a lui Jarník atunci cînd — din numeroasele sale cunoștințe printre români — l-a ales tocmai pe A. Bîrseanu părtaș la această migăloasă întreprindere „editorială".

[185] *Ibidem*, p. 157. Jarník învățase stenografia încă din liceu și o folosise luînd note la prelegerile universitare. A folosit-o făcînd însemnări și pe manuscrisul I. Micu-Moldovanu, cum se va vedea mai departe. Nu trage însă nici o concluzie utilă pentru metodica culegerilor de folclor din practica sa stenografică.

[186] *Ibidem*, p. 36—38.

[187] Gheorghe Popovici, *op. cit.*, p. 321—322, scrisoare din 14 august 1888.

[188] I. U. Jarník, *Căința tîrzie*, p. 18.

[189] Fragmentul, foarte întins, a fost transcris în traducere românească de însuși Jarník în cuprinsul unei scrisori către A. Gorovei, din 2 ianuarie 1909 (A. Gorovei, *op. cit.*, p. 16—19).

3. ANDREI BÎRSEANU

E cel mai tînăr din grupul celor trei, cu 25 de ani mai tînăr decît I. Micu-Moldovanu și numai cu 10 ani mai tînăr decît Jarník. S-a născut la 17 octombrie 1858, în satul Dîrste de lîngă Brașov, dintr-o veche familie de preoți ortodocși, cu puțină dare de mînă, dar cu multă dragoste de popor [190]. Pînă la vîrsta de 12 ani a învățat în satul natal, unde a avut prilejul să vină în contact direct și statornic cu creația populară în toată multilaterala sa bogăție și diversitate. Imaginea folclorică a satului său natal nu l-a părăsit niciodată. În mod special, viu i-a rămas chipul unui bătrîn povestitor al satului, „Moș Stoica", pe care-l numește „meșterul poveștilor și al glumelor de tot felul" și pe care ni-l evocă mai tîrziu cu înduioșare plină de admirație și recunoștință, în introducerea la culegerea de snoave pe care i-o atribuie: „Tot urechi să fi fost, de sus pînă jos, și să fi ascultat la voiosul bătrîn, atîtea știa și așa de minunat le știa el potrivi. Povești, pilde, gîcituri curgeau ca dintr-un izvor din gura lui, de nu te îndurai să te mai dezlipești de lîngă dînsul" [191].

În 1870 e trimis la gimnaziul din Brașov, locuind în casa unchiului său după mamă, Ioan Meșotă, profesor și remarcabilă personalitate culturală locală. La liceu a suferit puternica și binefăcătoarea influență a profesorului Ioan Lapedatu, conducătorul societății de lectură a elevilor, om umblat prin lume (își făcuse studiile la Paris și Bruxelles, cunoștea bine Bucureștiul cultural și științific) și format la școala romantică a epocii. El considera, la fel ca Bălcescu sau Alecu Russo, folclorul drept un izvor de documentare istorică și își îndemna elevii să culeagă diversele materiale pe care le auzeau în satele lor în maniera lui I. Micu-Moldovanu, cerîndu-le ca notarea să respecte întocmai autenticitatea. După o mărturisire tîrzie a lui Bîrseanu (discurs comemorativ ținut la împlinirea a două decenii de la moartea sa), pe această cale s-ar fi realizat o considerabilă culegere de folclor, despre a cărei soartă, din păcate, nu mai știm astăzi nimic [192].

Nu mai puțină importanță pentru orientarea de mai tîrziu a tînărului Bîrseanu o va fi avut și atmosfera specifică ce domnea la cursurile de limbă română, în centrul cărora, ca în toate școlile similare din Imperiul habsburgic, era pus studiul folclorului. Nu știm cum se desfășurau acestea la Brașov, în vremea cînd era Bîrseanu elev; încercăm însă o apreciere prin similitudine. Astfel, la gimnaziul din Suceava, între 1867 și 1891, s-au dat ca subiecte de lucrări scrise nu mai puțin de 23 de teme folclorice (cele mai multe referitoare la folclorul obiceiurilor) [193]. Nu este, de asemenea, inutil să arătăm că George Coșbuc a absolvit liceul din Năsăud tot cu o temă de folclor [194]. Putem presupune deci, fără a greși prea mult, că contactul lui A. Bîrseanu cu literatura populară n-a fost nici întîmplător, nici superficial. Mediul sătesc al copilăriei sale, cu „Moș Stoica", ce polariza în jurul său viața folclorică

190 Date numeroase privind familia, Ioan Broșu, *Amintiri din viața preoțească*, Brașov, 1936.

191 Sandu Pungă-Goală, *Din traista lui Moș Stoica. O sută și una minciuni poporale din Țara Ardealului*, Sibiu, 1890.

192 Pentru acest paragraf, prefața la ediția din 1964 a lui Ovidiu Papadima, p. XIX-XX. În vremea din urmă, cercetările au scos la iveală o publicație a elevilor brașoveni („Conversațiuni, jurnal literar"), apărută în 1875, în condițiile specifice ale epocii (revista e scrisă de mînă), avînd ca redactori pe Augustin Bunea și Andrei Bîrseanu. Publicația cuprinde 97 de texte folclorice (cîntece și strigături) culese de Augustin Bunea. E posibil, așa cum sugerează și autorul descoperirii, ca materialul să fi fost cules la îndemnul profesorului Ioan Lapedatu, reprezentînd, așadar, o mică parte din ceea ce s-a colecționat de societatea de lectură a elevilor la inițiativa și la îndemnul său. Virgiliu Florea, *Augustin Bunea, culegător de poezii populare*, în „Revista de etnografie și folclor", 12 (1967), p. 61–73.

193 *Programm des gr.-or. Obergymnasiums in Suczawa*, Suceava–Cernăuți, 1867–1891.

194 *Reportu anuale despre gimnasiulu romanu grecocatholicu dein Naseudu*, Năsăud, 1884, p. 62.

a satului, și mediul specific al liceului vremii, puternic colorat cu elemente folclorice, atît în procesul de învățămînt, cît și în activitatea extrașcolară a elevilor, au ținut treaz în inima și mintea tînărului Bîrseanu interesul și dragostea pentru folclor. Cînd la Viena, mai tîrziu, îl va întîlni pe Jarník, el se va dovedi bine pregătit pentru colaborarea ce i se cerea, chiar dacă nu va fi urmat la Universitate cursuri speciale de folclor.

Andrei Bîrseanu (după „Luceafărul", Sibiu, 10 (1911) p. 402)

Studiile universitare și le-a făcut la Viena și München, între 1878 și 1881, luîndu-și licența în litere și filozofie. Perioada sa vieneză a fost decisivă pentru ceea ce ne interesează. Tînărul Bîrseanu s-a făcut remarcat la Societatea studenților români din capitala Austriei, „România jună", unde ajunge să ocupe postul de președinte al comisiei literare, în vremea cînd vicepreședinte al societății era D. Onciul, viitorul istoric. După afirmațiile acestuia din urmă, ambii erau nelipsiți de la ședințele societății, fiind promotorii celor mai însemnate hotărîri și acțiuni [195]. Sînt cunoscute importantele intervenții ale lui Bîrseanu, menționate ca atare în istoricul societății [196]. În acea vreme l-a cunoscut pe bucovineanul Ciprian Porumbescu, cu care a legat o trainică prietenie. Acesta înființase, din membrii societății, un cuartet vocal, în care A. Bîrseanu era tenor doi. Scoțîndu-se la concurs imnul societății, Bîrseanu scrise celebra sa poezie *Pe-al nostru steag e scris unire*, pe care a pus-o pe muzică prietenul

195 D. Onciul, *Pro memoria. Cuvinte rostite de președ. Acad. Rom.... în șed. din 22 sept. 1922 în amintirea defuncților membri Andrei Bîrseanu și Ilarion Pușcariu*, în „Transilvania", 53 (1922), nr. 10, p. 636.

196 I. Grămadă, *op. cit.*, p. 155.

său Porumbescu. Imnul său a primit premiul, dar Bîrseanu a renunțat la bani în folosul societății [197].

Pe Jarník l-a cunoscut atît la Universitate, unde îi audia cursurile (în perioada aceea ținea un curs de fonetică și morfologie, nu citea, cum s-a spus, din *Analectele* lui Cipariu !)[198] — și Jarník subliniază în cîteva rînduri situația de „auditor" a lui Bîrseanu [199] —, dar și la „România jună", pe care Jarník o frecventa cu asiduitate încă din 1877 [200].

În 1881 se întoarce la Brașov, unde începe o bogată și îndelungată carieră profesorală [201], despre care N. Iorga va avea cuvinte de cea mai sinceră și mai deplină apreciere, considerîndu-l printre „profesorii cei mai iubiți, din cărturarii cei mai adevărați, un om care prin talentul său discret, prin blîndețea purtărilor sale, prin stricta îndeplinire a tuturor datoriilor sale și, nu mai puțin, prin dovezile repetate că nu pune nimic mai presus de interesele școlii, culturii, nației, cărora le-a făcut danii însemnate din puținul său avut, era o podoabă, o mîndrie a românilor din acel bătrîn oraș al amintirilor și străduințelor noastre" [202]. Aceeași admirație i-a purtat și sociologul Dimitrie Gusti, care în 1924 scria : „Îmi amintesc cu emoție ziua cînd, cu prilejul sărbătoririi de 50 de ani a existenței Academiei noastre, am auzit pentru întîia oară vocea răsunătoare și m-a impresionat atunci adînc patosul comunicativ al acestui frumos bătrîn, o podoabă a splendidei sale generații" [203]. Cu tot atîta admirație îl evoca, în 1929, și Al. Lapedatu : „Arareori bărbat care să se fi ridicat numai și numai prin muncă stăruitoare și onestă și prin merite reale și unanim recunoscute la posturile și demnitățile cele mai mari și mai însemnate fără să le fi căutat, fără să le fi rîvnit măcar. Și iarăși, arareori om care, ajuns o dată la astfel de posturi și demnități, să le fi știut purta și reprezenta cu mai multă rîvnă și conștiinciozitate, cu mai multă jertfă și devotament, cu mai multă podoabă și cinste"[205]. Octavian Goga, care l-a cunoscut îndeaproape, are de asemenea numai aprecieri elogioase : „Cine a avut norocul să-l vadă în fruntea adunărilor Asociațiunii în anii din urmă, să-i asculte cuvintele din care vorbea un spirit luminat de savant occidental, o minte cumpănită care judecă nevoile unui popor, un talent superior de fin analist, care disecă cu ochii ageri o situație, cine i-a auzit discursurile de deschidere, care în fraze rotunzite, cu o severitate de artist, închid atîtea povețe și dau cuvînt unei răspicate demnități naționale, cine i-a admirat cumpătul și bunul simț cu care dezlega cele mai dificile probleme, acela a rămas fascinat de armonia distinsă a acestei frumoase figuri din viața noastră culturală"[205].

Cum se vede din spusele celor ce l-au cunoscut — personalitate puternică, impresionînd prin însușiri morale deosebite —, A. Bîrseanu s-a făcut remarcat de timpuriu în mișcarea culturală transilvăneană a vremii, devenind în 1905, cu prilejul inaugurării Muzeului etnografic din Sibiu, vicepreședinte al Astrei. În 1908 e ales membru al Academiei Române

[197] *Ibidem*, p. 72—75.

[198] Scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 13 iulie 1878 : „Laut- und Formenlehre des Rumänischen", 3 ore pe săptămînă.

[199] *Între români...*, p. 34 : la Dîrste „am fost găzduit în familia unuia din ascultătorii mei" ; *Doine și strigături din Ardeal* (extr. din „Calendarul revistei « Ion Creangă » pe anul 1912", p. 15 : „unul din școlarii mei, Andrei Bîrseanu" etc.).

[200] Scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 28 decembrie 1877.

[201] După autobiografia sa publicată în *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov*, Brașov, 1902 : între 1881 și 1886 profesor provizoriu la gimnaziu ; din 1886, cînd e calificat pentru catedra de limba și literatura română, e profesor definitiv la școala comercială ; între 1889 și 1891 este conrector al școlilor medii ; între 1889 și 1891 e „dirigent" al școlii comerciale, post pe care îl deținea și în 1902.

[202] N. Iorga, *Un profesor ardelean: d. Andrei Bîrseanu*, în „Neamul românesc literar", 3 (1911), nr. 27, p. 417. Aceeași admirație a nutrit-o și pentru culegerea de care ne ocupăm. Vezi *Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor*, în *Prinos lui D. A. Sturdza la împlinirea celor șaptezeci de ani*, București, 1903, p. 98 : „Încă mai într-ales e însă colecția făcută cu gust și știință, în cele mai bune împrejurări, de dd. Andrei Bîrseanu și I. Urban Jarník, o colecție model".

[203] D. Gusti, *Răspuns la discursul de recepție al lui C. Rădulescu-Motru la Academie în 9 iunie 1924 ca succesor al lui A. Bîrseanu*, în Ioan Bratu, *Andrei Bîrseanu, omul și opera. Lucrări și aprecieri publicate de...*, Sibiu, 1930, p. 25.

[204] Al. Lapedatu, *Cuvinte pentru Andrei Bîrseanu. În numele Academiei Române*, în Ioan Bratu, *op. cit.*, p. 16.

[205] I. Lupaș, *Andrei Bîrseanu ca președinte al „Asociațiunii"*, în „Transilvania", 67 (1936), p. 195.

în locul lui Iosif Vulcan, fostul director al „Familiei" de la Oradea. Nu și-a scris însă niciodată discursul de recepție [206]. În 1911, la adunarea jubiliară de la Blaj a Astrei (cea la care a participat și Jarník), a fost ales președinte al „Asociației", pe care a condus-o apoi pînă la moarte. Interesant, pentru caracterizarea omului, este un fragment dintr-o scrisoare a sa către Ioan Bianu, pe care îl transcriem mai jos : „Învăluit cu grijile mutatului, am întîrziat prea mult cu răspunsul la scrisoarea d-tale de la începutul acestei luni, în care binevoiești a-mi face urări așa de călduroase la noua mea însărcinare, dată din încredințarea memorabilei adunări din Blaj. Îți mulțămesc din toată inima pentru prieteneasca d-tale încurajare și te asigur că, întrucît mă îngăduiesc modestele mele puteri, voi căuta să-mi fac pe deplin datoria. Terenul de acțiune în cadrele « Asociației » e cît se poate de frumos ; măiestria e a ști atrage toate elementele bune la lucrare frățească. Năzuințele mele se vor îndrepta pururea în această direcție și am bună nădejde că nu voi munci în zadar"[207]. Jarník, care l-a cunoscut îndeaproape, putea scrie, după moartea sa, membrilor Astrei, pe drept cuvînt, următoarele : „...A fost un bărbat care nu numai « honoris causa » a primit demnitatea de prezident al Astrei, ci și-a jertfit toate puterile trupești și sufletești pentru propășirea Astrei, atît de scumpe inimii sale patriotice și iubitoare a tot ce este mare și vrednic de dragoste"[208]. Ca ultime detalii biografice, mai menționăm că în anul 1912 a fost vicepreședinte al Academiei Române și că s-a stins la 6 august 1922, în vîrstă de 64 de ani, fiind înmormîntat la Sibiu, de unde, în 1929, osemintele i-au fost transportate și reînhumate la Brașov [209].

Andrei Bîrseanu a desfășurat o neobosită și valoroasă activitate didactică și culturală. A editat manuale școlare (de geografie și limbă latină), a participat între 1887 și 1888, împreună cu Ion Popea, la editarea unei reviste pentru părinți și învățători („Școala și familia"), a scris studii cu caracter metodic (*Cîteva observări cu privire la propunerea istoriei* [210]), a pronunțat numeroase „vorbiri ocazionale" (despre Alecsandri, Andrei Șaguna, Ioan Lapedatu și la adunările Astrei), a tradus lucrări pentru tineret (*Călătoria lui Stanley prin Africa Centrală* și *Insula morților* de R. Voss). Printre lucrările mai importante cităm *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov*, Brașov, 1902, care a fost premiată de Academie. În legătură cu aceasta, merită să fie reținut amănuntul, întru totul semnificativ, că Bîrseanu — ca și în cazul premiului pentru imnul „României june" — a donat întreaga sumă, două mii de lei, pentru biblioteca liceului [211]. Imnul „României june" nu este un fapt izolat în cuprinsul variatelor sale activități. El s-a îndeletnicit și cu poezia, dar muza lui, destul de viguroasă, nu l-a vizitat prea statornic și cu prea multă plăcere.

Am trasat în linii foarte sumare toată această activitate a harnicului profesor brașovean, spre a întregi portretul său moral și spre a ajunge, în fine, la domeniul ce ne interesează în mod special, respectiv la activitatea sa folclorică. George Lăzărescu, unul din biografii lui, l-a prezentat în mod eronat ca pe un nou Alecsandri, cutreierînd satele și scormonind casele în căutare de folclor, și i-a atribuit, tot atît de nejustificat, și culegerea materialului din volumul de doine și de strigături editat împreună cu Jarník [212]. El nu a cules folclor. Cele cîteva

[206] B.A.R., Scrisori către I. Bianu din 24 octombrie 1908 (inv. 55 205), 14 aprilie 1910 (inv. 55 207), 13 aprilie 1911 (inv. 55 209).

[207] Ibidem, scrisoare din 17/30 octombrie 1911 (inv. 55 210).

[208] Publicată în „Transilvania", 53 (1922), p. 686.

[209] George Lăzărescu, *Andrei Bîrseanu*, București, [1940], „Cunoștințe folositoare", Seria C, nr. 103, p. 8—9.

[210] Programa gimnaziului din Brașov, XXII (1886).

[211] „Semănătorul", 3 (1904), p. 367. Tot „donație" poate fi considerată și restituirea benevolă, la începutul anului 1910, a sumelor primite ca stipendiu din partea Astrei, în perioada studenției sale. Fragmentul pe care-l oferim din scrisoarea adresată președintelui asociației cu acel prilej este întru totul caracteristic pentru personalitatea lui : „S-ar cuveni să-ntorc și interesele dar, acum nu sînt în stare. Tot ce pot face este să port și mai departe în inima mea recunoștința față cu instituția ce m-a ajutat în tinerețea mea și, întrucît mă iartă modesta mea poziție socială, să-i dea o mînă de ajutor la realizarea mărețelor sale probleme". I. Lupaș, *Andrei Bîrseanu ca președinte al „Asociațiunii"*, p. 195.

[212] George Lăzărescu, *op. cit.*, p. 19—20.

cîntece şi strigături introduse în amintita colecţie sînt simple accidente. Dar dacă n-a fost culegător, a avut o întinsă şi profundă cunoaştere a folclorului, precum o dovedesc notele la acea colecţie [213] sau, mai ales, studiul mai puţin cunoscut, în limba germană, *Die rumänische Volksdichtung* [214] în care — după o atentă discuţie asupra problemelor de prozodie şi procedee artistice folosite în creaţia populară românească — face o foarte competentă trecere în revistă a diverselor genuri folclorice româneşti (cîntecul epic; lirica : doina şi strigătura; poezia de ceremonial : colinda, oraţiile de nuntă, bocetul), precum şi o informată privire de ansamblu asupra folcloristicii româneşti (culegători şi cercetători). Subliniază, ca dominantă a culturii moderne româneşti, utilizarea folclorului ca sursă de inspiraţie în opera poeţilor şi scriitorilor de valoare [215]. Merită să fie reţinute aici cîteva din afirmaţiile sale, care probează capacitatea sa de a disocia ideile şi de a-şi exprima în scris observaţiile. Astfel, Bîrseanu cunoaşte modul specific de execuţie („in einer Art Rezitativ") a cîntecului epic, precum şi ocaziile de cîntece şi importanţa profesionistului instrumentist [216]; cunoaşte caracterul comunitar sud-est european al tematicii epice, dar ştie în ce constă forma specific românească a acestor cîntece (în modul cum exprimă această relaţie îl premerge pe D. Caracostea, care şi el va vorbi mai tîrziu despre „un material" sud-est european şi despre „o formă" românească)[217]; relevă procesul veşnic viu de contemporaneizare a conţinutului cîntecului liric, exemplificînd din lirica de înstrăinare (poezia plecărilor în America)[218]; subliniază caracterul improvizatoric specific unor genuri folclorice (strigătura de pildă)[219]; şi funcţia socială a altora (bunăoară descîntecul)[220]. În articulaţiile sale generale, studiul trădează folosirea lucrării lui Ioan Slavici, *Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukowina*, apărută la Viena în 1881 [221]. Uneori, înseşi definiţiile lui Bîrseanu par a fi influenţate de cele ale lui Slavici (definiţia strigăturii, de exemplu). Cu toate acestea, lucrarea este întru totul meritorie şi, desigur, nu numai pentru faptul de a fi popularizat într-o limbă internaţională problemele de bază ale folclorului şi folcloristicii noastre (chiar dacă la modul locului comun).

Mai cunoscută este culegerea sa de colinde [222], realizată între 1887 şi 1890, cu ajutorul elevilor, după modelul celei a lui I. Micu-Moldovanu, pe care cu puţini ani mai înainte o editase împreună cu Jarník. Ca profesor de limbă română, şi-a îndemnat elevii, tot aşa cum făcuse şi Ioan Lapedatu — după cum singur scrie în prefaţa lucrării — să transcrie în vacanţele de iarnă colindele pe care le vor fi auzit acasă. Aproape toţi şcolarii dădură ascultare îndemnului său şi, la întoarcere, aduseră fiecare cel puţin cîte o piesă. Munca de selecţionare a materialului şi de sistematizare a textelor a fost dusă în comun, la ea participînd culegătorii înşişi, elevii. Materialul a fost citit în clasă; şcolarii au făcut compararea variantelor şi tot ei au ales piesele cele mai realizate artistic şi pe cele „mai puţin cunoscute", urmîndu-se deci, în selecţia materialului, două criterii : unul estetic, cel de-al doilea tematic. Prevăzută cu detaliile de culegere corespunzătoare, culegerea reprezintă — pentru metodologia vremii — o reuşită. A avut succes şi din punct de vedere editorial : publicată iniţial în paginile programei liceului, culegerea a văzut lumina tiparului a doua oară sub formă de broşură.

[213] Vezi notele la doine nr. 12, 30, 35, 39, 80 şi la strigături nr. 2, 3 pentru prozodie; la doine nr. 3, 10, 15, 23, 27, 55, 60, 66 şi la strigături nr. 15, 16, 39 pentru etnografie; notele la doine nr. 4, 7, 16, 41, 50, 61, 86 pentru expresii idiomatice şi locuţiuni proverbiale; notele la doine nr. 26 şi la strigături nr. 1, 20 pentru coregrafie etc.

[214] „Die Karpathen", 1 (1908), nr. 10, p. 292—297 şi 340—343.

[215] Ideea a exprimat-o şi într-alte împrejurări. Astfel, în *Discursul de deschidere ţinut la adunarea generală a „Asociaţiunii" din Şimleu*, la 7 august 1908, spune : „Literatura noastră, dacă voieşte să rămînă originală, trebuie să se hrănească din concepţiunile poporului şi să-şi îmbrace produsele în graiul vorbit de el. Arta noastră va produce lucruri de preţ numai sprijinindu-se pe motive păstrate în popor. Altfel, amîndouă nu vor fi altceva decît nişte imitaţiuni fără nici un preţ, nişte plante şubrede, care vor fi culcate la pămînt de cel mai mic vîntişor". *Apud* Ioan Bratu, *op. cit.*, p. 38—39.

[216] „Die Karpathen", 1 (1908), nr. 10, p. 293.

[217] Ibidem, p. 294.

[218] Ibidem, p. 295.

[219] Ibidem, p. 296.

[220] Ibidem, p. 297.

[221] Lucrare pentru care l-a recomandat Jarník editorului Prochaska din Teschen. Vezi *Drumul pe care am mers*, p. 29.

[222] *Cincizeci de colinde adunate de şcolarii de la şcoalele medii române din Braşov*, Braşov, 1890.

De un succes îndelungat s-a bucurat culegerea sa de snoave [223], apărută sub pseudonimul sugestiv *Sandu Pungă-Goală*, „dascăl şi fecior de popă" [224]. Titlul lucrării, *Din traista lui Moş Stoica*, face aluzie la bătrînul povestitor pe care-l cunoscuse în copilărie şi pare că vrea să arate că materialul făcea parte din repertoriul său. De fapt, în prefaţa lucrării evocă puternica şi interesanta personalitate a lui „Moş Stoica". Materialul a fost publicat întîi în „Gazeta Transilvaniei"[225] dar în acelaşi an trece munţii, tocmai la Craiova [226]. Trasă în broşură separată, lucrarea a cunoscut, pînă în 1930, nu mai puţin de 5 ediţii.

După moartea lui, în 1925, în „Biblioteca poporală a Asociaţiei" (**nr.** 132) a apărut o altă culegere atribuită lui, cuprinzînd 42 de cîntece şi strigături, 1 colind, 1 închinare cu paharul şi 1 snoavă [227].

Puţin cunoscută a rămas activitatea sa de specialist în cadrul Academiei Române, care îi solicita periodic rapoarte şi referate asupra manuscriselor de folclor ce aspirau să vadă lumina tiparului în colecţia „Din viaţa poporului român". Se achita de aceste îndatoriri cu aceeaşi conştiinciozitate care l-a caracterizat în toate actele vieţii sale, după cum se vede din următorul fragment dintr-o scrisoare adresată lui Ioan Bianu în 14 aprilie 1910 : „Colecţiile de literatură poporală ce mi s-au trimis spre examinare din partea secţiei le-am răsfoit, şi acum, în timpul sărbătorilor, fiind mai liber, le voi citi cu răgaz, ca să pot pregăti dările de seamă ce mi se cer [228]. Cunoaştem şi două din rapoartele întocmite de el, primul citit în şedinţa Academiei din 26 mai 1912, iar cel de-al doilea peste un an, la 27 mai 1913[229]. Ambele au ca obiect culegerea de colinde transilvănene a lui Alexiu Viciu. Ceea ce e interesant în această situaţie e faptul că profesorul blăjean Viciu participase, în 1872, la culegerea lui Ioan Micu-Moldovanu (după cum se va vedea mai departe), lucru pe care Bîrseanu nu-l cunoştea însă. Culegerea fusese trimisă Academiei în ziua de 20 februarie 1912 [230] şi numai peste 3 luni, la 26 mai, Bîrseanu respingea materialul, reproşînd culegătorului ceea ce el însuşi — şi alături de el şi Jarník — nu realizase la colecţia din 1885. Astfel, constatînd că adevăraţii culegători sînt elevi, descoperă materiale fragmentare, transcrieri greşite, neclarităţi şi confuzii, expresii nepopulare şi, în unele cazuri, chiar contrafaceri. Încheie, făcînd propuneri pentru îmbunătăţirea lucrării. Raportul al doilea e favorabil publicării şi culegerea a apărut în 1914. Cu toate acestea, în iunie 1915, Alexiu Viciu nu ştia încă nimic de soarta culegerii sale [231]

Din aceste cîteva linii trebuie reconstituită imaginea morală a acestui al treilea participant la opera pe care o studiem. E imaginea unui om care, cu o rară abnegaţie şi cu o tot atît de rară discreţie, şi-a dăruit energia, puterea de muncă şi capacitatea de jertfă luptei pentru ridicarea culturală a poporului său. În condiţiile specifice ale acestei lupte, el s-a dovedit un ostaş talentat şi un conducător inspirat, contribuind larg la împlinirea idealului de unitate naţională a românilor. Cel care, în anii avînturilor generoase ale tinereţii, scrisese imnul „României june", acea vibrantă chemare de luptă pentru unitate şi progres, îşi putea contempla

[223] *Din traista lui Moş Stoica. O sută şi una minciuni poporale din Ţara Ardealului.*

[224] Pseudonimul era mai vechi; îl descoperim încă în 1885 aplicat unei lucrări umoristice : *1884 şi 1885. Tragicomedie locală-naţională de . . . Jucată în preseara anului nou în vestitul oraş al Braşovului de mai mulţi pierde-vară şi fură-vreme. Muzica de Cobzărescu*, „Gazeta Transilvaniei", 48 (1885), nr. 3, 4, 5 şi 6.

[225] 52 (1889), nr. 46, 81, 97, 220, 226, 259 şi 264; 53 (1890), nr. 225, 287 şi 291. Titlul se definitivează abia începînd cu nr. 287, pînă atunci materialele grupîndu-se sub titlul *Din traista cu minciunile.*

[226] „Gazeta învăţătorului", Craiova, 1 (1891), nr. 1—3 : 14 texte.

[227] Andrei Bîrseanu, *Snoave, chiuituri, povestiri*, Sibiu, 1925.

[228] B.A.R., Scris. inv. 55 207.

[229] Ambele publicate ca introducere la lucrarea *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun şi credinţe poporane*, Bucureşti, 1914.

[230] Scrisoare către I. Bianu (B.A.R. Scris. inv. 61 498) : „Frate Ioane, Cu poşta de azi am expediat la adresa ilustrei Academii rom. un pachet cu culegerea de colinde din Ardeal, dimpreună cu datinile de Crăciun şi credinţele poporane privitoare la colinde. M-am nizuit să lucrez după planul tău, cu puţinele auxiliare de care m-am putut provedea. . . Răsfoind prin lucrarea mea, dacă dai de ceva defectuos, ori greşit, îndreaptă, rogu-te, cu duhul blîndeţelor, şi-ţi voi mulţumi."

[231] Scrisoare către acelaşi (B.A.R., inv. 61 499) din 19 iunie 1915.

cu mulțumire viața, cînd, după 40 de ani, idealul pentru care își încordase toate puterile minții și sufletului prinsese trup veșnic în memorabila adunare de la Alba-Iulia. În timpul luptelor sale, preocupările lui folclorice au reprezentat tot atîtea aplecări lîngă inima nemuritoare a poporului.

4. ISTORIA CĂRȚII

Acești trei oameni, atît de deosebiți prin vîrstă, formație și preocupări, și-au încrucișat într-o vreme drumurile, și rodul acestei întîlniri este cartea pe care o studiem. Ce i-a adus la un loc, ce i-a pus la unison, iată întrebări la care putem răspunde astăzi, descifrînd corelațiile adînci de dincolo de întîmplare [232]. Să urmărim deci, în istoria acestei întîlniri, istoria însăși a cărții.

De la Jarník aflăm că I. Micu-Moldovanu ar fi trimis colecția la Academia Română spre publicare, dar că aceasta i-ar fi restituit-o, ca neavînd „nici o însemnătate" [233]. Din păcate, în afară de această afirmație a lui Jarník nu avem nici un alt document ce ar putea proba plimbarea manuscrisului de la Blaj la București și aici printre diverșii academicieni. De altfel, în privința dobîndirii materialelor de la I. Micu-Moldovanu, Jarník însuși s-a contrazis în paginile aceleiași lucrări [234] și sîntem îndreptățiți să credem că afirmațiile sale — bazate mai mult pe memorie decît pe coroborarea realistă a documentelor — lasă loc la prea multe îndoieli, pentru a le putea accepta în bloc, fără un dublu control documentar. De altfel, problema aceasta nu are importanța ce i s-a acordat, exploatîndu-se anecdota despre revenirea Academiei asupra deciziei sale anterioare (neconsemnată nicăieri !), publicînd în 1885 ceea ce refuzase să publice ca neavînd „nici o însemnătate" cîndva mai înainte. Nu cumva trebuie văzut aici un mod ocolit de a scoate în evidență meritul deosebit al editorilor, care au reușit să facă publicabil un material odată respins ? Ar fi apelat oare editorii la sprijinul aceleiași instituții care respinsese prima dată materialul, dacă lucrurile s-ar fi petrecut realmente așa ? Cîtă vreme vreun document nou nu se va adăuga la afirmațiile lui Jarník în legătură cu acest fapt, noi nu-l putem lua decît din latura sa negativă.

Oricum, în anul 1876, la prima lor întîlnire, nu fusese între ei vorba despre această colecție. Pentru prima dată aflăm — în mod ocolit — despre ea într-o scrisoare a lui I. Micu-Moldovanu către Jarník din 16 mai 1877. Înainte de 9 mai 1877, Jarník, încercînd să pregătească un studiu despre limba basmelor și poveștilor populare românești (e vorba de *Sprachliches*), i se adresează cerîndu-i cu împrumut — cum făcuse și într-alte ocazii — materialele corespunzătoare transilvănene pe care le consultase fugitiv cu un an mai înainte la Blaj. Materiale moldomuntene obținuse de la Gr. G. Tocilescu (acesta îi împrumutase colecțiile de basme ale lui P. Ispirescu, D. Stăncescu, precum și „Columna lui Traian"). La 16 mai (deci nu ca răspuns la scrisoarea lui Jarník din 9 mai, cu care se încrucișase pe drum [235]),

[232] Însuși Jarník pare să fi crezut în întîmplare. Iată ce-i scria lui Bîrseanu la 1 aprilie 1883 : „Cine ar fi zis, cînd vorbeam pentru întîia dată cu d-ta într-o sală a Universității din Viena, că cunoștința noastră va produce un rod așa de frumos !".

[233] *Drumul pe care am mers*, p. 31 ; *Doine și strigături din Ardeal* (extras din „Calendarul revistei «Ion Creangă» pe anul 1912"), p. 14.

[234] *Drumul pe care am mers*, p. 31, afirmă că a primit culegerea în 1879, în timpul călătoriei sale la Blaj, devenită memorabilă tocmai prin aceasta, și p. 88, unde se corectează, folosind corespondența cu I. Micu-Moldovanu și recunoaște a fi primit materialele înainte de a fi întreprins această călătorie, încă în 1878.

[235] I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovanu. Spicuiri din scrisorile lui*, în „Gazeta Transilvaniei", 78 (1915), nr. 205.

I. Micu-Moldovanu îi răspundea, trimițîndu-i „Calendarul basmelor" pe anii 1876 și 1877, *Leonat*, *Legenda* (?) și *Duducuța* (?). O dată cu aceasta însă și „proză poporală și doine manuscrise, pînă aci nepublicate. Toate acestea cu rugarea ca, după folosire, să mi le restituiești ; apoi, dacă vei mai avea lipsă de ele, să-mi scrii și voi procura ce se va putea" [236]. La 11 iulie 1877, Jarník îi restituia cărțile împrumutate și-i trimitea un extras din articolul respectiv, nu pomenea însă nimic despre manuscrisele primite. Despre acestea face mențiune abia în scrisoarea din 28 decembrie 1877 : „Cu basmele și cîntecele m-am ocupat și mă ocup și acuma foarte serios". Lucrul acesta este cu atît mai important, cu cît în această scrisoare de la finele anului 1877 se discută pentru prima dată deslușit despre acea culegere.

Astfel, Jarník scrie : „Acuma să te rog și eu ceva. Cîteva luni mai înainte, mi-ai scris d-ta că ai la un amic din țară o colecțiune [a] basmelor poporale române și că mai tîrziu, dac-aș voi, le-ai pune la [a] mea dispozițiune. Aș dori să știu dacă le posedezi acuma basmele aceste[a] și dacă și acum ești tot așa dispus. Te rog să mă înștiințezi despre aceasta. Este cu putință că voi publica împreună cu dl. Ispirescu niște basme inedite pînă acum de colecțiunea sa și, dacă voi izbuti a le obține, aș dori să publicez (sic !) și cîteva alte provenind din alte părți ale României". Scrisoarea aceasta și următoarele confirmă afirmația sa, după care colecția — respectiv altă parte a ei decît cea care se afla în posesiunea lui încă din 9 mai 1877 — se găsea la necunoscutul „amic din țară" [237].

Schimbul de scrisori continuă și, la 25 februarie 1878, I. Micu-Moldovanu îi răspundea, scriindu-i următoarele : „Chiar mi-a venit știre că nu sînt pierite și în scurt timp le voi căpăta îndărăpt. Te asecur că, îndată ce-mi vor veni, ți le trămet". La 22 mai 1878, același I. Micu-Moldovanu îi trimitea, în fine, materialul : „Nu cugeta că lenea sau uitarea ar fi cauza întîrzierii atît de îndelungate. Nu, domnule ! Cauza este amicul de care am grăit : nu și-a ținut cuvîntul, ci a întîrziat cu trimiterea pînă acum. Aceasta m-a supărat cu atît mai vîrtos, că după o revizuire fugitivă am aflat că lipsesc mai multe piese interesante, care le-am reclamat" [238].

La 24 mai 1878 [239], Jarník îi răspundea, mulțumindu-i, făgăduindu-i că se va ocupa de material și rugîndu-l să-i trimită și acelea care lipseau din colecție, fiind reținute de „amicul" în chestiune și pe care I. Micu-Moldovanu scria că le reclamase. „[Î]ți mulțumesc din inimă pentru frumoasa colecțiune a basmelor și a cîntecelor populare ce ai avut bunătatea de mi le-ai trimis. Acum într-adevăr sînt ocupat așa de mult cu alte lucruri prea importante pentru mine, încît pînă la finea acestui an scolastic nici nu voi putea să mă uit la ea. Dară în vacanțele viitoare citirea și studierea documentelor acestea așa de interesante va fi pentru mine o adevărată odihnă după alte lucrări mai aride, deși nu mai puțin importante. Sper că d-ta vei putea să mi-o lași cîteva luni ; avîndu-le examinat[e] pe toate, ți le voi trimite cu vie mulțumire. Poate vei izbuti d-ta ca să obții și celelalte de la domnul acesta și atunci te voi ruga ca să mi le trimiți și pe acele". Materialul nu s-a mai întors însă niciodată la Blaj.

Despre această problemă nu mai apare nici o informație în corespondența lor timp de mai mulți ani, așa încît, pe baza documentelor raportate mai sus, putem conchide următoarele :

a) tot ceea ce spune Jarník despre regretul său, exprimat față de I. Micu-Moldovanu, de a fi intenționat să înjghebeze „o mică colecțiune drăgălașe, ca aducere aminte" de petrecerea lui în Blaj, este de domeniul fanteziei sau, dacă își va fi exprimat în 1876 un asemenea regret, e cert că el n-a avut nici un efect asupra soartei culegerii ;

[236] I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovanu. Alte spicuiri din scrisorile lui*, în „Unirea", Blaj, 25 (1915), nr. 104.

[237] *Doine și strigături din Ardeal* (extras din „Calendarul revistei «I. Creangă» pe anul 1912"), p. 15 ; *Drumul pe care am mers*, p. 31,

[238] I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovanu. Spicuiri din scrisorile lui*, nr. 205. La această scrisoare face trimitere, în 1909, cînd se corectează în *Drumul pe care am mers*, p. 88.

[239] E foarte ciudată această datare, la numai două zile distanță de scrisoarea lui I. Micu-Moldovanu. Nu o fi cumva la mijloc o confuzie a celor două stiluri ?

b) despre culegere a aflat abia dintr-o scrisoare a lui I. Micu-Moldovanu, la care se referă atunci cînd i-o cere, în cazul că persoana la care se afla în acel moment ar renunța să se ocupe de publicarea ei;

c) mai înainte de a ști despre existența unei culegeri masive de folclor transilvănean, primise de la I. Micu-Moldovanu, în mai 1877, pentru cu totul alte scopuri decît editarea anume a colecției, unele manuscrise cuprinzînd „proză populară" și „doine manuscrise";

d) culegerea propriu-zisă a primit-o abia după un an, în mai 1878, cînd făgăduiește să se ocupe de ea în vacanța viitoare și cere să-i trimită și materialele rătăcite [240];

e) ideea editării acestui material pare să-i fi venit abia între 1877 și 1878. Necunoscînd în întregime scrisorile lui I. Micu-Moldovanu, nu putem ști dacă el i-a sugerat lui Jarník editarea textelor sau ideea îi va fi aparținut tînărului învățat ceh. Înclinăm să credem totuși că profesorul blăjean i-o va fi sugerat, deoarece ne aflăm în perioada cînd el l-a ajutat și încurajat cel mai mult pe tînărul Jarník, punîndu-și foarte multe nădejdi în contribuția pe care acesta, ca străin [241], ar fi adus-o studiului limbii române peste hotare.

Perioada aceasta preliminară se încheie cu un hiat de circa un an de zile, timp în care nu știm nimic despre soarta manuscrisului și despre procesul de muncă. Ni-l putem însă imagina pe Jarník, a cărui rîvnă și al cărui zel sînt bine cunoscute, apucîndu-se temeinic de lucru, citind și recitind textele (pentru minimum două lecturi cu condeiul în mînă pledează numerotarea dublă a unor texte), încercînd o clasificare provizorie a lor (menționată de noi în capitolul de descriere a manuscrisului), transcriindu-le pe fișe individuale, din care ni s-a păstrat un număr considerabil (unele chiar în cuprinsul manuscrisului, altele rătăcite în fondul I. Pop-Reteganul de la Biblioteca orășenească din Sibiu). Dar, în același timp, ni-l imaginăm în luptă cu cele mai neașteptate dificultăți, generate de lipsa de unitate tematică și grafică a materialului, după cum va mărturisi apoi în repetate rînduri ori de cîte ori va simți nevoia să justifice apelul său la un colaborator. În 1879, cînd întreprindea cea de-a doua călătorie printre români, copierea materialului nu era însă terminată. Se pare că ar fi intenționat restituirea manuscrisului proprietarului său la Blaj, deoarece de-a lungul întregului itinerariu îl vedem muncind la copierea lui. Mărturisește, de pildă, că a întîrziat la Sibiu mai mult decît intenționase să stea, pentru a face unele „pregătiri cu privire la colecțiunea de cîntece" [242].

Într-adevăr, în călătoria din 1879 el avea manuscrisul asupra sa [243]. La București vrusese să citească și să discute basmele din colecție cu Petre Ispirescu, dar știm că întîlnirea proiectată în acest scop a fost ratată [244]. Îi vorbise lui Ispirescu și despre culegere în general, respectiv și despre lirică, se pare chiar că îi solicitase ajutorul, dar lucrurile rămaseră aici [245].

---

[240] Menționăm că aceste materiale rătăcite nu i-au fost trimise niciodată, nu pentru că nu s-ar face nici o mențiune despre ele în corespondența lor, deci folosind un argument *a silentio*, ci pentru că am dat de urma lor în lăsămîntul lui Moldovănuț de la Blaj. Unele materiale din acest lăsămînt au fost în proprietatea prof. Traian Gherman din Blaj, care le-a publicat în revista sa „Comoara satelor", cum se va vedea mai departe (caietele lui Precup Vlase din Maiorești). Deci, după toate aparențele, manuscrisul inițial pare să fi suferit o întreită diviziune: partea întîi primită de Jarník în 1877, partea a doua primită de el în 1878 și partea a treia rămasă în posesiunea lui I. Micu-Moldovanu, după recuperarea ei de la „amicul din țară".

[241] I. U. Jarník, *Ioan Micu-Moldovanu. Spicuiri din scrisorile lui*, nr. 205: „... Am văzut cu plăcere modul de cugetare liber de prejudețele atît de lățite la alți oameni eruditi, ce se ocupă cu lucruri de-ale noastre. Aceasta m-a împlut de bucurie și mă face să-ți gratulez pentru aceste începuturi de așa bun augur" (despre *Sprachliches*); „Te asecurez că d-tă nu-ți dorești succesul, întru propunerea studiului la care pînă acum desigur ești denumit, mai tare de cum ți-l doresc eu. Domnia-ta ești singurul bărbat în toate regiunile Austriei și ale Germaniei carele ai făcut studii asupra limbii române pe cît de întinse și serioase pe atît de încoronate de succes. Domnia-ta ai rupt cu preocupațiunile și prejudețele, care de comun întunecă pe străinii care se apucă de cercetarea limbii și istoriei poporului român".

[242] *Drumul pe care am mers*, p. 117.

[243] În *Doine și strigături din Ardeal* (extras din „Calendarul revistei « I. Creangă » pe anul 1912") p. 15–16, afirmă că avea numai o parte a manuscrisului cu sine; în *Drumul pe care am mers*, p. 110, nu mai face o asemenea specificare limitativă: susține simplu că avea cu el colecția.

[244] Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 640: *Ispirescu către Jarník*, scrisoare din 4/16 mai 1879.

[245] Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 647, scrisoare din 9/21 mai 1880, deci după ce se perfectase colaborarea cu Bîrseanu, despre acele „cîntece pop. ce ai adunat și la care ziceai că puteam să-ți dau concursul meu; nu mi-ai mai scris nimic despre dînsele".

Pînă la întoarcerea sa acasă, după cum ne informează altă scrisoare, către Titu Maiorescu, reușise întreaga transcriere (la Blaj n-o terminase încă, după cum se va vedea mai jos). În scrisoare îi reamintește cum, la București, se ocupa cu „copierea unei colecțiuni de cîntece adunate cam pe la 1864–1865 la îndemnarea d-lui Moldovan prin studenții din Blaj. Pînă a nu m-întoarce atunci acasă, am izbutit să le transcriu toate pe cîte o țedulă, să însemn variantele, așa încît acuma numai se vedea că este ceva și ce este și ce va putea să se facă din ea" [246].

Nu știm ce au discutat cei doi prieteni la Blaj, dar din acest oraș, la 28 iulie 1879, adresează Jarník lui Bîrseanu prima scrisoare dintr-un șir nesfîrșit de scrisori, prin care se invita la Dîrste și îi solicita ajutorul. Iată cuprinsul acestui memorabil document: „[Î]mi iau libertatea să vă înștiințez că pe la 6 aug. a. c. am să sosesc la Brașov, unde voi petrece pînă pe la 20. Pe lîngă cunoștința cu bărbați[i] învățați de acolo, este încă un alt lucru la care țin foarte mult și pentru care vă cer sprijinul d-voastră. Poate că v-am și spus și mi s-a pus la dispozițiune o mare colecțiune de cîntece pop. românești, culese în împrejurimea Blajului prin studenți[i] de acolo, și anume prin foști[i] școlari[ai] d-lui Moldovanu. Mă silesc să terminez pînă sîmbăta viitoare cu copierea cîntecelor aceste[a] pe cîte o bucată de hîrtie, fiindcă altfel nu mă pot folosi nicidecum de ele. Cîteva cîntece fiind culese de mai mulți inși, trebuie decis care variantă e cea mai bună și este de tipărit și care sînt de trecut cu vedere[a]; apoi trebuie constituit și textul cîntecelor și ideea fiecăruia, după care s-ar pune la rînd. Lucrarea asta aș vrea să o fac ajutat de d-voastră la Brașov, sau mai bine chiar în satul d-voastre, și vă rog deci să-mi scrieți vreo cîteva rînduri direct la Brașov, unde sper a afla și pe dl. Voina". Din scrisoare nu rezultă însă dacă era vorba de o colaborare cu efecte asupra calității de coautor a lui Bîrseanu sau numai de un simplu ajutor, într-o etapă inferioară de muncă, așa cum se obișnuise să ceară și pînă atunci și cum va face și mai tîrziu. Lucrurile acestea s-au definitivat abia la Dîrste, cînd a făcut „cunoștință de mai aproape [247] și s-a „unit" cu el [248]. Altfel nu se explică de ce în 1880 îl înștiința pe I. Micu-Moldovanu despre acest lucru [249] ca despre un fapt împlinit. Dacă lucrurile ar fi fost puse la cale încă la Blaj, în consultările dintre cei doi prieteni, nu era nevoie de această înștiințare. Manuscrisul a rămas de atunci la Bîrseanu și nu s-a mai întors vreodată la Blaj; l-am aflat în lăsămîntul său de la fosta bibliotecă a Astrei, azi Biblioteca orășenească din Sibiu.

Din corespondența lui Jarník către Bîrseanu aflăm numeroase amănunte cu privire la procesul de muncă în comun. Astfel, dacă la 13 septembrie 1879, deci îndată după întoarcerea sa la Viena, se interesa dacă Bîrseanu a mai lucrat ceva la texte și-l ruga să procedeze în așa fel, încît să nu-și neglijeze celelalte treburi, la 26 ianuarie 1880, bolnav fiind și neputînd să iasă din casă, îl poftea duminica următoare la el să continue munca. Despre faptul că au lucrat împreună duminicile aflăm și dintr-o scrisoare a lui Jarník către Titu Maiorescu [250]. Din 20 aprilie 1880, Jarník îi propunea să schimbe ziua de lucru, chemîndu-l sîmbăta seara sau, dacă nu se poate, măcar pentru o bucată de vreme, lunea. În vacanța, de vară a anului 1880, materialul se afla din nou la Dîrste. Bîrseanu plecase acasă bolnav, iar Jarník îi scria, la 8 iulie: „Acuma n-am altă ceva să-ți scriu decît că te rog să nu uiți în ce ai vrut să mă sprijinești; dacă n-ai fi d-ta, zău, nu știu cum ar merge cu lucrul acesta, fiindcă timpul e prea scurt și mai trebuie să fac [și] alte[le]". La 24 septembrie 1880, înainte

---

[246] B. A. R., S. $\frac{36}{XIV}$ –9, scrisoare din 8 aprilie 1881.

[247] *Doine și strigături din Ardeal* (extras din „Calendarul revistei «Ion Creangă» pe anul 1912"), p. 15–16.

[248] *Drumul pe care am mers*, p. 110.

[249] Scrisoare către I. Micu-Moldovanu din 4 martie 1880: „. . . Aranjarea edițiunii cîntecelor ce mi le-ai pus la dispoziție d-ta merge cam încet. Însă tot merge, că m-am însoțit cu un[ul] dintre ascultătorii ai mei sau, să zic mai bine, l-am rugat să mă ajute la punerea lor la rînd, și vine în fiecare duminecă seara și continuăm lucrul ce am început chiar în luna lui august, la Dîrste, pe lîngă Brașov, în casa lui părintească".

[250] B.A.R. S $\frac{36}{XVI}$ – 4 din 31 decembrie 1879: se ocupă „cu aranjarea colecțiunei poesiilor populare românești, care mi-a fost dată prin dl. Moldovan, o lucrare la care mă ajută dl. Bîrseanu, petrecînd în fiecare duminecă cîteva ceasuri la mine".

Blaj 28. Iulie 1879. 1

Onorate domn.

Mi-am libertatea să Vă înştiinţez că pe la 6. August a.c. am să sosesc la Braşov, unde voiu petrece până pe la 20.

Pe lângă cunoştinţele cu barbaţii învăţaţi de acolo este încă un alt lucru la care ţin foarte mult şi pentru care vă cer sprijinul Dvoastre. Poate că V'am şi spus că mi s'a pus la disposiţiune o mare colecţiune de cântecĭ pop. româneşti, culese în impregiurimile Blajului prin studenţii de acolo şi anume prin şcolarii Dlui Moldovanu [illegible] să termin până sâmbăta viitoare cu copiarea cântecelor acestea pe câte o bucăţică de hârtie fiind-că altfel nu me pot folosi nici de cum de ele. Câte-va cântece fiind culese de mai mulţi [illegible], trebue decis care varianta e cea mai bună şi este de lipsă şi [illegible] de trecut cu vedere, apoi trebue constituit şi textul cântecelor şi ideea [illegible] după care s'ar pune la rând. Lucrarea asta aş vrea să o fac ajutat de Dvoastră la Braşov sau mai bine chiar în satul Dvoastre şi Vă rog deci să mi scrieţi câte-va rânduri [illegible] opiniunea Dvoastre în amândouă privinţe. Sâmbăta părăsesc Blajul şi me duc la Sighişoara, unde voiu asista la adunarea Asociaţiunei Transilvanie şi de acolo merg

I. U. Jarník către A. Bîrseanu, scrisoare din 28 iulie 1879, cuprinzînd propunerea de colaborare (Biblioteca Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj).

de a merge la Potštyn să-şi vadă tatăl pe moarte, Jarník îi scrie lui Bîrseanu, mulţumindu-i pentru „notiţe" şi înştiinţîndu-l că le va lua cu el, pentru ca să termine o dată lucrul. La 28 noiembrie 1880 îi dă indicaţii privind transcrierea absolut fonetică a textelor ce fuseseră luate de Bîrseanu la München. Dintr-o scrisoare a lui Jarník către Titu Maiorescu aflăm că materialul a circulat într-adevăr şi pe la München, unde Bîrseanu a urmat semestrul de iarnă, timp în care a transcris din nou toate cîntecele pe fişe separate „în mod că s-ar putea tipări îndată"[251]. La 2 ianuarie 1881, neprimind veşti de la Bîrseanu, Jarník îi scria : „Pînă acuma nu mi-ai scris nimica asupra lucrării noastre : oare ai înaintat întrucîtva în aranjarea poeziilor populare şi fixarea definitivă a textului? Ştiu c-ai alte lucrări mai de fond care trebuiesc terminate şi nu vreau din cauza aceasta să te îndemn să te grăbeşti, întreb numai pentru ca să vezi că ţin la lucrarea aceasta, că nu-mi este tot una dacă una se face ori ba. Poate că d-tale nu-ţi place să vorbeşti despre lucrările cu care te ocupi tocmai şi atuncea nu cer decît să-mi spui numai c-aşa este şi-mi va fi destul convingerea că şi d-tale-ţi pasă ca lucrarea ce ne-am învoit să o facem împreună să înainteze, să o aducem la căpătîi". Peste cîteva zile, la 12 ianuarie 1881, lua cu mulţumire act de progresele pe care i le comunica Bîrseanu („sînt foarte mulţumit cu modul în care ai de gînd să aranjezi lucru [1] şi-ţi urez o sănătate bună şi o răbdare nestrămutată care este de lipsă la asemenea lucrări") şi revenea asupra modului rigid în care privise problema transcrierii fonetice a textelor, acceptînd rezervele lui Bîrseanu. La 8 aprilie 1881, îi comunica faptul că s-a apucat de lucrul glosarului şi-i trimitea o scrisoare pentru T. Maiorescu[252], rugîndu-l să i-o expedieze el, în cazul că va fi de acord cu conţinutul. Scrisoarea către Maiorescu – din care am citat şi mai înainte – este importantă din patru puncte de vedere : a) prezintă lucrarea gata de tipar, în urma transcrierilor făcute de Bîrseanu ; b) face prima aluzie la glosarul pe care Jarník intenţiona să-l întocmească, motiv pentru care întîrzie cu trimiterea materialelor ; c) sondează pe Maiorescu în privinţa unui editor şi sugerează acestuia o intervenţie la Academia Română, spre a hotărî să publice lucrarea ; d) oferă prima tablă de materii a volumului acum gata întocmit. Tabla de materii pentru *doine*, cu cele 5 capitole şi cele 25 de subcapitole ale acestora, este întru totul identică cu cea tipărită ulterior şi a fost scrisă de Jarník în continuarea scrisorii. De la partea a doua (respectiv *strigături)* scrisul e al lui Bîrseanu şi sumarul nu e încă definitivat. Astfel, la strigături există două neconcordanţe : la capitolul „Strigături satirice" lipseşte clasificarea pe subcapitole „În ciuda fetelor şi nevestelor" şi „În ciuda feciorilor şi bărbaţilor", iar capitolul „Deosebite" lipseşte cu totul. La despărţitura „Varia", conţinutul e indicat în mod cu totul general : „Balade, colinde, urări în versuri ş.a.". Precum se poate lesne înţelege, toată această parte de la sfîrşitul volumului nu era gata lucrată la acea vreme. De altfel, în scrisoarea către Bîrseanu, Jarník îl îndemna să se grăbească a termina cît mai repede şi a-i aduce miercurea următoare măcar o parte din material ca să o poată folosi la redactarea glosarului său. Maiorescu răspunde însă că propunerea lor pentru Academie sosise prea tîrziu, după ce se votase bugetul pe 1881–1882, şi-i sfătuieşte să aştepte pînă în martie următor[253].

Începînd cu august 1881, scrisorile lui Jarník cuprind amănuntele referitoare la progresele glosarului[254] şi numai rareori fac aluzie la culegerea propriu-zisă, pentru ca la 11 octombrie 1881 să ceară să i se trimită înapoi toate poeziile, pentru a le avea la îndemînă şi să poată lucra fiecare „fără să ne împiedicăm unul pe altul". Tot aici îi dă

[251] B.A.R., S. $\frac{36}{XIV}$ –9 din 8 aprilie 1881.

[252] Ibidem.

[253] Scrisoare din 24 aprilie 6 mai 1881 (col. Tr. Ionescu–Nişcov).

[254] La 29 august 1881 terminase extragerea cuvintelor din doine (648 de numere), i-au rămas strigăturile (354 de numere) şi „adaosul", deci la data aceea şi capitolul de strigături fusese definitivat, rămînînd în discuţie deschisă „adaosul", viitorul cap. „Varia" ; la 9 octombrie îl anunţa : „. . . Cu un ceas mai înainte am sfîrşit o dată cu scoaterea cuvintelor". Este de reţinut că cifra de 354 de strigături indicată de Jarník nu corespunde cu cea reală a volumului publicat, unde se dau efectiv 361 de texte,

indicaţii despre ce trebuie să mai facă. La 30 octombrie 1881, îl îndeamnă să se pună „la lucrare cu hărnicie, ca să fim gata pînă la timpul hotărît, să nu mai pierdem un an". Ce înseamnă „timpul hotărît" şi pierderea încă a unui an se lămureşte prin scrisoarea

Mustrări şi blăstemuri.
Neînţelegeri între iubiţi
Dojeniri făcute celor necredincioşi în dragoste.
Mustrări şi blăstemuri din partea drăguţei părăsite şi drăguţului părăsit.
Mustrări din pricina soacrelor şi părinţilor
Mustrări din partea fetei silite la măritiş.
Deosebite.
Doine haiduceşti.
D'ale cătăniei.
Strigături
Strigături glumeţe
Strigături satirice.
Varia.
[Balade, colinde urări în versuri ş. a.]

I. U. Jarník către Titu Maiorescu, finalul scrisorii din 8 aprilie 1881, cuprinzînd primul sumar al culegerii, redactat parţial şi de A. Bîrseanu (B. A. R., S. 36/XIV/9).

lui Titu Maiorescu de care am pomenit mai sus şi prin scrisoarea următoare a lui Jarník către Bîrseanu din 13 martie 1882, din care cităm fragmentar începutul: „Mene, Tekel, Fares! aşa-mi vine să încep scrisoarea mea de astăzi, adică pe româneşte: iubitul meu, gîndeşte că Paştele s-apropie, că, dacă nu voim să pierdem un an întreg, trebuie neapărat

să trimitem poeziile cît se poate de curînd la Bucureşti. Peste puţin, Academia are să reînceapă *le sue* şedinţe şi ar fi bine ca lucrarea să fie acolo, chiar mai înainte ca secţiunea literară să poată a-şi forma părerea şi veni cu o propunere... Aşadar, te rog cu tot dinadinsul, fă să fii gata cît se poate de curînd şi atunci şi eu mă voi sili să mai fac ceea ce voi putea. Într-adevăr, nu cred c-oi putea să fiu gata cu glosarul cu tot, dar lucru[l] de căpetenie aicea mi se pare poeziile înseşi, dacă Academia va judeca c-au o valoare intrinsecă sau ba. Aşadar, trebuie, mai nainte ca texturile să fie gata de tipar, să fie şi deslușirile şi introducerile estetice ce vrei d-ta să adaugi.... Voi completa glosarul, rezervîndu-mi însă să-l isprăvesc cu tot[ul] în vremea cînd se vor tipări texturile... Gîndeşte-te că stă în interesul nouă (sic!) amîndurora să nu se mai tărăgăneze lucru şi că stă şi mai mult în interesul d-tale ca român, şi ca român transilvănean, de unde provin poeziile aceste[a]". Materialul e important, fiindcă, dincolo de faptul că arată stadiul în care se aflau la începutul anului 1882 lucrările, face pentru prima dată menţiune de toate anexele viitoarei cărţi. Este pomenită astfel prefaţa şi notele pe care se însărcinase Bîrseanu a le întocmi. Dar cu acest moment intrăm într-o nouă etapă a muncii. Astfel, la 18 martie 1882, Jarník scrie către T. Maiorescu: „Într-acelaşi timp cu scrisoarea aceasta trimit la Braşov d-lui Bîrseanu, semnată de mine, o suplică către Academia din Bucureşti, în afacerea cîntecelor din Ardeal, despre care vă şi scrisesem acum un an. Peste puţin vor sosi la Academie trei volumi de poezii scrise cu mîna şi lucru[l] de căpetenie este dacă preţul lor are să fie judecat aşa de mare, încît Academia să crează că merită a fi date la lumină şi să ne sprijinească în lucrul acesta"[255]. Şi, într-adevăr, cele trei volume sosesc la Bucureşti, fiind înregistrate la nr. 1 507 din condica de intrări şi ieşiri a Cancelariei Academiei. Pe ziua de 15 martie 1882 (de ţinut seama de diferenţa de stil calendaristic!), cererea lui Jarník şi Bîrseanu, împreună cu cele trei caiete, intră în şedinţa ordinară, sub preşedinţia lui D. Sturdza şi a secretarului V.A. Urechia. Discuţiile au fost publicate în „*Anale*"[256], aşa că nu stăruim asupra lor. Menţionăm că încă din această şedinţă G. Sion şi-a manifestat reaua-voinţă cu privire la această culegere. Alecsandri s-a oferit şi a fost însărcinat să facă darea de seamă asupra culegerii, pe care s-o prezinte la sesiunea următoare[257]. La 20 martie i se trimite lui Alecsandri acasă culegerea[258]; în condica de expediţie a Cancelariei se păstrează semnătura proprie a lui Alecsandri de primire a caietelor.

Din acest moment începe ultimul act din istoria cărţii. Este deci necesar să recapitulăm liniile mari ale etapei străbătute pînă aici, spre a putea desprinde contribuţia relativă a fiecăruia din cei doi editori la întocmirea ei. Concluziile se concretizează în următoarele patru puncte:

a) În cea de-a doua călătorie a sa printre români, în 1879, Jarník purtase manuscrisul culegerii cu sine, atît în Bucureşti, cît şi în Transilvania, silindu-se să-l copieze pe fişe individuale (din care unele ni s-au păstrat) şi să-şi afle un eventual colaborator. Pe acesta îl aflăm în persoana lui Andrei Bîrseanu şi în august 1879 se perfectează condiţiile preliminare ale colaborării. Probabil, pînă la această dată, Jarník numerotase textele, încercase diverse clasificări parţiale ce s-au dovedit ulterior nefolositoare, făcuse alte însemnări pe manuscris (indicaţii cu privire la copierea diverselor texte, încercuise numărul de ordine al baladelor, diverse note stenografice) şi terminase prima copiere pe fişe a materialelor poetice.

b) La Dîrste, manuscrisul e încredinţat lui Bîrseanu, în posesiunea căruia va rămîne pentru totdeauna. Putem presupune că acesta a purtat şi el, la rîndul său, manuscrisul prin peregrinările sale (Viena, München, poate şi Paris), dar că munca efectivă s-a desfăşurat pe setul de fişe extrase de Jarník. Credem că la acest material face aluzie permanentă Jarník cînd îi cere lui Bîrseanu părţi anumite din culegere. O dovadă în privinţa

[255] B.A.R. S$-\frac{36}{XIV}$10.

[256] „Analele Academiei Române", seria a II-a, t. IV, Bucureşti, 1882, p. 133–134.

[257] Arh. Canc. Acad. dos. IV p. 17 şi 72.

[258] Ibidem, dos. XVIII, p. 2 şi 21.

această o constituie fişele lui Jarník aflate în lăsămîntul Bîrseanu de la Sibiu, care — pentru că nu fuseseră incluse în culegere — nu trebuiau discutate în glosar, şi ca atare, nu-i fuseseră niciodată restituite, Bîrseanu a recopiat materialul pe un nou set de fişe, de data aceasta apte a fi publicate (presupunem însă că numai acel material ce a intrat în culegerea propriu-zisă şi în note, după clasarea fişelor lui Jarník). Clasarea fişelor şi alegerea variantelor tipice s-a făcut de ambii editori în şedinţe săptămînale, în iarna anilor 1879—1880, după care Bîrseanu a continuat singur munca. La începutul anului 1881, volumul avea structura definitivă, rămînînd de împlinit capitolul de strigături şi de redactat în întregime capitolul „Varia".

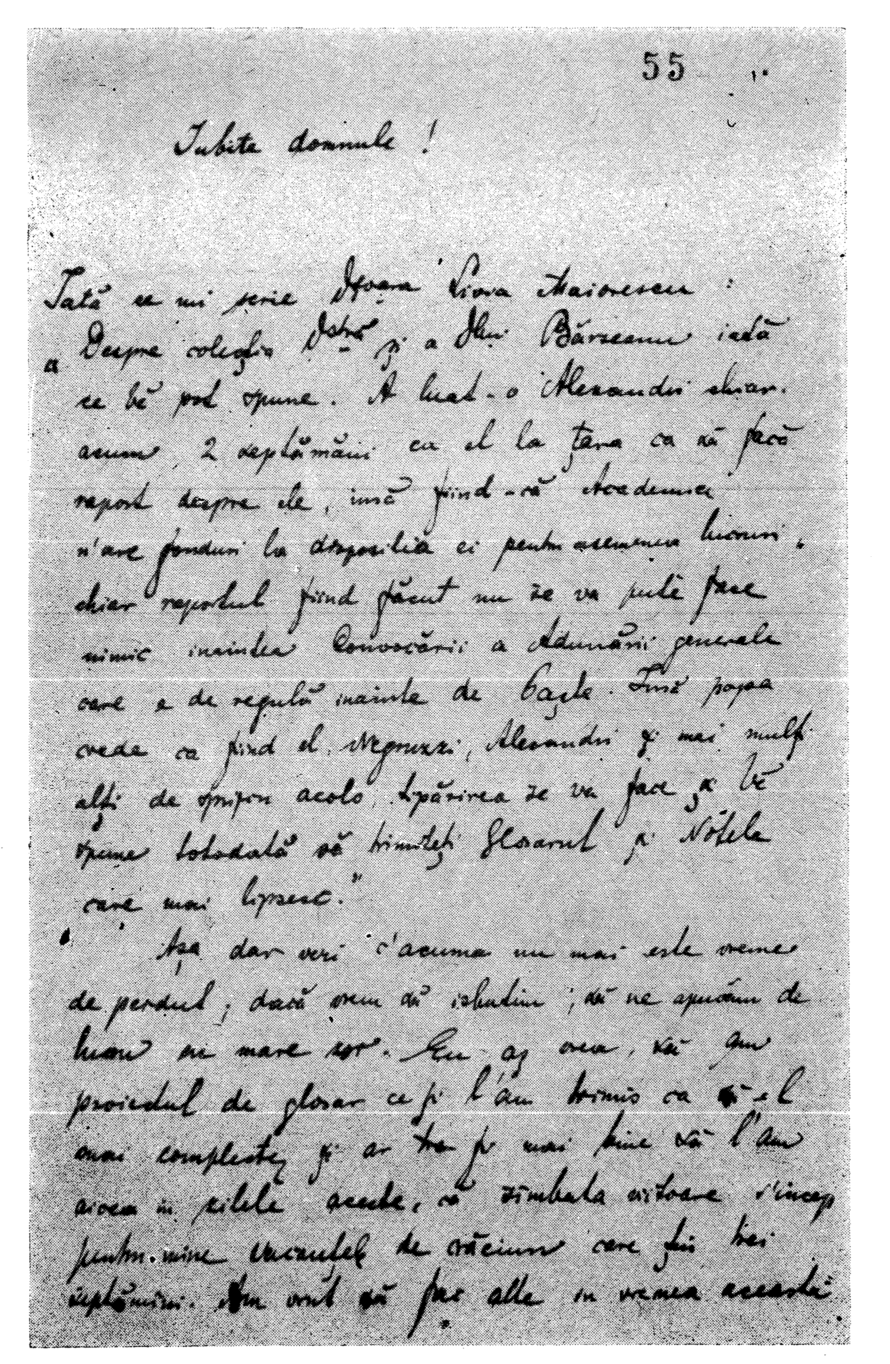
c) În anul 1881 se iniţiază glosarul de către Jarník şi încep primele tratative editoriale cu Academia. Pînă către sfîrşitul anului se precizează planul definitiv al lucrării, lui Bîrseanu revenindu-i, peste munca de terminare a culegerii, şi sarcina de a întocmi prefaţa şi notele. La începutul anului 1882, materialul este trimis la Bucureşti de către Bîrseanu (numai „suplica" însoţitoare, care nu ni s-a păstrat, din păcate, e a lui Jarník, într-o formă nouă, pe care o cunoaştem din corespondenţă : trei caiete. Aceasta arată că, între timp, Bîrseanu a recopiat întregul material de pe fişele individuale în cele trei caiete expediate. La data trimiterii, prefaţa lui Bîrseanu şi glosarul lui Jarník nu erau încă gata.

d) În privinţa muncii la culegere nu ne putem face o imagine prea precisă despre contribuţia fiecăruia dintre cei doi colaboratori nici din corespondenţă, nici din analiza culegerii (după cum se va vedea mai departe). Pe baza puţinelor indicaţii de care dispunem, credem că putem atribui fiecăruia dintre ei următoarele acţiuni : *pentru Jarník* copierea integrală a manuscrisului într-o etapă iniţială a lucrului, participarea la munca de clasare „en gros" (cum spunea el însuşi) a materialului în şedinţele comune de lucru şi glosarul ; *pentru Bîrseanu* copierea parţială a materialului într-o a doua etapă de lucru, după clasarea şi selecţionarea lui, participarea la munca de clasare în şedinţele comune de lucru, prefaţa, notele la cele trei capitole şi recopierea materialului pentru tipar. De asemenea a colaborat, dar nu se ştie în ce măsură, la glosar. Acesta, sub formă de proiect, a fost la el din 1881 pînă în 1883. De aci rezultă că la culegerea propriu-zisă contribuţia maximă a avut-o Bîrseanu. Jarník a şi afirmat acest lucru, în mai multe rînduri, dar numai în scrisori. La 9 iulie 1914, recunoştea faptul într-o scrisoare către Bîrseanu : „Dacă editorii cîntecelor populare române în publicaţiunile lor se iau după împărţirea colecţiunii care poartă şi numele meu, nu al meu este meritul, ci al d-tale" sau la 29 septembrie 1915 îl mărturisea lui V. Macavei :" În ce priveşte rînduiala cîntecelor şi explicarea lor, partea leului era a d-lui Bîrseanu" [259].

Tot anul 1882 a trecut fără ca cei doi editori să afle ceva de soarta cărţii lor. La 23 septembrie 1882, Jarník, nerăbdător ca întotdeauna, îl întreba pe Bîrseanu dacă ştia ceva în privinţa aceasta şi îl îndemna să termine ce mai era de isprăvit spre a apuca şedinţa Academiei din primăvara următoare. Abia la începutul lui decembrie află de la Livia Maiorescu — şi se grăbeşte să-i comunice vestea lui Bîrseanu la 11 decembrie — că Alecsandri ar fi luat manuscrisul cărţii cu două săptămîni mai înainte la ţară, probabil la Mirceşti, ca să pregătească raportul cu care se angajase pentru Adunarea generală a Academiei din primăvara anului 1883. Îi mai împărtăşea că Academia n-are buget pentru asemenea publicaţii, dar cu sprijinul lui „papà", al lui Negruzzi şi al lui Alecsandri, publicarea pare posibilă. Le cere să trimită urgent şi anexele cărţii : prefaţa şi glosarul[260]. Faţă de acestea, Jarník îl îndeamnă din nou la lucru şi îi cere proiectul de glosar. La 20 ianuarie 1883, îi cere din nou glosarul, folosind, cu regret, un ton „puţin mai aspru". Cam în acelaşi timp, Livia Maiorescu îl înştiinţa pe Jarník că sînt speranţe bune la proxima

[259] Col. Ileana Bozac, Cluj.

[260] Col. Tr. Ionescu-Nişcov, scrisoare din 27 noiembrie 1882. Fragmentară în scrisoarea amintită a lui Jarník.

55

Iubite domnule!

Iată ce mi scrie D-şoara Livia Maiorescu:
„Despre colecţia D-tale şi a D-lui Bărseanu iată ce vă pot spune. A luat-o Alexandri chiar acum 2 săptămâni cu el la ţara ca să facă raport despre ea, însă fiind-că Academia n'are fonduri la dispoziţia ei pentru asemenea lucruri, chiar raportul fiind făcut nu se va putè face nimic înaintea Convocării a Adunării generale care e de regulă înainte de Paşte. Însă papa crede că fiind el, Negruzzi, Alexandri şi mai mulţi alţi de opinion acolo, tipărirea se va face şi vă spune totodată să trimiteţi Glosarul şi Notele care mai lipsesc."
Aşa dar vezi c'acuma nu mai este vreme de perdut; dacă vrem să isbutim; să ne apucăm de lucru cu mare zor. Eu aş vrea, să am proiectul de glosar ce ţi l'am trimis ca să-l mai completez şi ar fi şi mai bine să l'am acum în zilele aceste, că sărbătorile viitoare s'încep pentru mine vacanţele de crăciun care sunt [illegible] împlinire. Am vrut să fac alte în vremea aceasta

I. U. Jarník către A. Bîrseanu, scrisoare din 11 decembrie 1882, cuprinzînd un fragment din scrisoarea Liviei Maiorescu, referitor la publicarea colecţiei de către Academie (Biblioteca Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj).

Prag-Smíchov 1. aprilie 1883.

62

Iubite domnule!

Mă grăbesc, să-ţi trimit începutul scrisorii, ce am primit azi dimineaţă din partea domnişoarei Livia [illegible]: „Ieri, în cea d'intâi şedinţa a adunării generale prin sprijinul Dlui Alecsandri şi a lui papa academia a hotărît să tipărească colecţia D-voastre împreună cu glosarul într'o ediţie populară. Domnul Alecsandri care a fost ieri seară în adunarea noastră literară era foarte mulţumit de-a găsi ac. glosarul care nu i se trimisese de oare ce tot era vorba că va veni D-sa aci, fiind că i se iviseră câte-va cuvinte pe care nu le cunoştea D-sa. —

I. U. Jarník către A. Bîrseanu, scrisoare din 1 aprilie, cuprinzînd înştiinţarea despre publicarea colecţiei de către Academie (Biblioteca Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj)

Adunare generală[261]. La începutul lumii următoare (2 februarie 1883), Jarník îi comunică lui Bîrseanu că lucrează cu hărnicie la glosar ; în a doua jumătate a aceleiaşi luni, glosarul este trimis în cele din urmă la Bucureşti[262]. La 17 martie, Livia îi scria că tipărirea a fost aprobată, graţie sprijinului cunoscut. Alecsandri, care fusese cu o seară mai înainte la şedinţa Junimii, se arătase bucuros aflînd glosarul — care nu i se trimisese mai înainte, deoarece tot se ştia că va veni la Bucureşti —, „fiindcă i se iviseră cîteva cuvinte pe care nu le cunoştea". Împărtăşind fragmentul acesta din scrisoarea ei lui Bîrseanu, Jarník mărturiseşte că s-a îndoit pînă în ultima clipă de reuşită, cunoscînd tonul puţin favorabil al discuţiilor de anul trecut (primise „Analele" şi citise dezbaterile) şi îşi exprimă marea bucurie că munca lor nu a fost zadarnică.

Cum au decurs dezbaterile, de-a lungul numeroaselor şedinţe cîte s-au dovedit necesare pentru admiterea publicării, se poate citi în „Anale"[263] şi nu întîrziem asupra momentului. Reţinem doar liniile generale. Propunerea lui Alecsandri a fost favorabilă şi decisivă. El a profitat de ocazie ca să-şi exprime punctul de vedere referitor la necesitatea culegerii şi publicării creaţiei populare, iar în ce priveşte culegerile regionale în genere a afirmat că „din compararea acestora apare neîndoioasă unitatea de simţire şi de direcţiune a poporului", iar cît priveşte culegerea propusă spre publicare, în speţă, a susţinut că aceasta dovedeşte că „geniul românesc este acelaşi peste Carpaţi ca şi peste Dunăre, cum este dincoace şi dincolo de Milcov". A discutat şi a aprobat clasificarea materialului şi a citit trei piese din culegere, comparîndu-le cu piese similare din culegerea lui. Cu toată opoziţia de natură administrativă a lui G. Sion şi metodologică a lui Quintescu, publicarea colecţiei a fost votată cu mare majoritate. Supravegherea publicării a fost încredinţată lui G. Sion, cel care se manifestase cu cea mai mare adversitate faţă de culegere.

Cu toată bucuria pe care a simţit-o aflînd rezultatul votului, Jarník nu l-a informat de aceasta pe I. Micu-Moldovanu decît după primirea înştiinţării oficiale. Iată ce-i scrie la 18 iulie 1883 : „Cu cîteva zile mai înainte, am primit în sfîrşit înştiinţarea din partea Academiei din Bucureşti că s-a primit să se tipărească din partea Academiei colecţiunea de cîntece populare din Ardeal pe care au făcut-o şcolarii d-voastră, îndemnaţi de d-voastră. Într-adevăr, ştiam de mai [de] mult că aşa stă lucru [l], aşteptam însă înştiinţarea oficială şi fiindc-o am primit, nu mai vreau să amînez (sic !) lucru[l]". Adresa oficială i-a fost expediată la 24 iunie 1883 cu nr. 2 108[264].

O dată cu aprobarea încep şi tracasările corespunzătoare. La 6/18 mai 1883, Ispirescu îl înştiinţează pe Jarník că Sion e gata să înceapă tipărirea[265]. Lucrul se petrecea încă înainte de a fi primit înştiinţarea oficială. Speriat că lucrul s-ar putea face fără a mai fi consultaţi şi avînd dubii întemeiate cu privire la starea încă nepublicabilă a materialelor, Jarník îi scrie lui Bîrseanu, la 22 mai 1883, întrebîndu-l : „Acuma ce să facem? Să lăsăm să tipărească aşa cum este, sau vei cere d-ta să ţi se înapoieze pentru scurt timp, să mai adaugi cîte ceva. Pentru glosarul (sic !) ştiu bine că mi se va înapoia, fiindcă nu este complet şi nu se va completa decît într-acelaşi timp cu tiparul texturilor. D-ta să ştii mai bine decît mine în ce stare se află texturile şi dacă pot să iasă aşa cum sînt sau ba[266]. Dar totuşi aş crede că şi nouă ni se datoreşte cel puţin o revizie înainte să se tipărească pe deplin, fiindcă noi avem cea mai mare responsabilitate. Să faci aşa cum gîndeşti, scrii singur la Bucureşti sau de-a dreptul lui Sion sau lui Maiorescu, însă trimite-mi o copie a scrisorii d-tale să ştiu şi eu". La 4 iulie 1883 ştia, atît din partea lui Bîrseanu, cît şi a lui Sion, că problema unei revizuiri a manuscrisului înainte de a fi înaintat tipografiei fusese rezol-

261 Ibidem, scrisoare din 9/21 ianuarie 1883.

262 Ibidem, scrisoare din 9/21 februarie 1883, confirmînd primirea glosarului „acum 3 zile".

263 Seria a II-a, t. V, p. 38—40 şi 45—50.

264 Arh. Canc. Acad. dos XVIII, p. 2 şi 44. Cu 13 zile mai de vreme, la 11 iunie 1883, cele 3 caiete fuseseră înmînate lui G. Sion, cu adresa nr. 1 883. Ibidem, dos. XVIII, f. 2, şi 43.

265 Tr. Ionescu-Nişcov, *op. cit.*, p. 677.

266 Încă o dovadă că întreaga răspundere pentru texte pare să fi căzut în sarcina lui Bîrseanu.

vată în favoarea lor. Își manifesta satisfacția : „[Î]mi pare foarte bine c-am izbutit să-i mai luăm din mînă manuscriptul, pînă a nu fi dat la tipografie". La 24 august se bucura că „cel puțin parte [din texte] are să fie gata de tipar și că se va începe cu tipărirea", dar la 5 octombrie nu știa încă dacă munca tipografică începuse sau nu și-i cerea lui Bîrseanu să-l lămurească. Ispirescu, la 10/22 octombrie 1883, îl asigura că tipărirea va începe în curînd, iar corectura o va face G. Sion[267].

Între toamna lui 1883 și vara lui 1885, cînd lucrarea a fost, în cele din urmă, terminată, nu mai puțin de șapte probleme s-au cerut soluționate. Pentru a înțelege ce au reprezentat acestea, arătăm numai că ele au cerut o corespondență complexă și complicată între București și Praga, București și Brașov, Praga și Brașov, Praga și Blaj și invers. Cei doi editori n-au întreprins aproape nimic fără să se fi consultat în prealabil și n-au expediat nici o scrisoare la București fără să o fi văzut și gîndit amîndoi. Nu stăm aici să detaliem toate aceste probleme, deoarece unele dintre ele își află locul în cuprinsul altor discuții și vor fi tratate cu mai mult folos și eficiență în alte contexte. Ne mărginim să facem aici doar menționarea lor și să indicăm direcțiile generale în care au evoluat și soluțiile pe care le-au primit. Merită să se rețină faptul că, în acest răstimp, Bîrseanu a fost obligat să facă două călătorii la București, îngrijindu-se direct de soluționarea unora din aceste probleme.

a) Problema ce s-a pus cu cea mai mare acuitate, în această perioadă, privește prefața. Poate pentru că editorii nu fixaseră conținutul ei exact, lucrarea pe care o vedem încă din 1882 atribuită lui Bîrseanu nu era gata nici în vara anului 1885, ea fiind, de fapt, ultima piesă a cărții ce s-a trimis la București. O bogată corespondență, adeseori plină de tensiune — între Jarník și Bîrseanu, Jarník și I. Micu-Moldovanu, Jarník și Bianu, Bianu și Bîrseanu, Bîrseanu și Maiorescu — ne stă la îndemînă pentru a reconstitui mersul chestiunii[268].

b) În conexiune cu prefața este și chestiunea detaliilor de culegere. Nu știm unde deciseseră inițial editorii să le plaseze (poate în note). Pînă la urmă însă au hotărît să le introducă în cuprinsul prefeței, ceea ce înseamnă că se resemnaseră la o prezentare foarte sumară a lor. Această soluție ne întîmpină în „Anale"[269], dar editorii au fost preocupați de ea încă din 1883[270]. Pînă la urmă, așa cum se va vedea dintr-altă parte, aceste detalii

---

[267] Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 678.

[268] La 8/20 aprilie 1884, Maiorescu îi scria lui Jarník că l-ar fi întîlnit pe Bîrseanu la București și că acesta făgăduise să redacteze prefața în sensul stabilit de comun acord cu Jarník, în termenul cel mai scurt ; la 29 aprilie 1884, Jarník îi scria lui Bîrseanu că a aflat despre călătoria lui la București, despre angajamentul pe care și l-a asumat față de Maiorescu și-l îndemna să redacteze prefața cît mai curînd ; la 9 mai 1884, Bîrseanu îi scria lui Maiorescu, scuzîndu-se pentru întîrziere și arătînd, pentru prima dată, că redactarea prefeței e în funcție de obținerea detaliilor de culegere de la Blaj ; la 28 septembrie 1884 i se cerea din partea Academiei, în termeni foarte preciși, îndeplinirea acestui angajament : „Domnul meu, Vă este cunoscut că colecțiunea de poezii poporale din Ardeal, adunate de d-voastre și dl. prof. Jarník din Praga și tipărită de Academie, așteaptă numai glosarul d-lui Jarník și prefața d-voastre spre a se pune la dispoziția publicului, avem onoare a vă ruga, domnul meu, să binevoiți a trimite manuscrisul prefeței d-voastre cît mai iute, spre a se termina această publicațiune". (Arh. Canc. Acad. dos. VIII, t. 14—16, f. 453 r.—v., ciornă). Cu acestea ajungem în anul 1885, deschis de o scrisoare a lui P. Ispirescu din 27 ianuarie 1885, cerînd prefața (Tr. Ionescu-Nișcov, *op. cit.*, p. 670), urmată de o somație a lui I. Bianu adresată lui Jarník, care i-o comunică la 30 ianuarie 1885 lui Bîrseanu („lumea începe a pierde răbdarea") ; de o nouă intimare a lui Jarník din 4 aprilie 1885 și o nouă somație, dură de data aceasta, a aceluiași I. Bianu (comunicată de Jarník lui Bîrseanu la 15 iulie 1885 : îi amenință că prefața va fi redactată de altcineva, la București). La 26 iulie 1885, în desperare de cauză, Jarník se adresează lui I. Micu-Moldovanu, încercînd să capete de la acesta informații despre eventualul stadiu al lucrării. În fine, la 10 august 1885, Jarník era în posesiunea mult-disputatei prefețe, căreia îi făcea unele modificări de circumstanță (pe care le comunică lui Bîrseanu în scrisoare de la acea dată) și o trimitea „oblu" la București.

[269] T. VII, p.46—47 : „Colecțiunea se va precede atunci de o precuvîntare în care adunătorii ei vor explica cu de amănuntul cum, cînd și din care anume regiuni s-au adunat poeziile poporale" (ședința din 19 februarie 1885).

[270] Jarník către Bîrseanu : 4 iulie 1883, 29 aprilie 1884, 4 aprilie și 5 iulie 1885 ; Jarník către I. Micu-Moldovanu : 26 iulie 1885.

Sînt sigur că cu toate deslușirile ce
mi le-ați dat Dvoastră (cea ce și
pomenesc în prefața la glosar) se vor afla
o mulțime de greșeli: unii de neexacti-
tăți acolo, și pentru cari nu poate
dl Bârsean ca un Român să ice
răspunderea, pe când mie ca unui
străin mi se va ierta mai lesne.
Așa dară cererea mea este,
ca Dvoastră dacă ați și dat deslușiri-
le cerute lui Bârsean, să nu
înștiințați despre asta ca să pot
cea din urmă încercare, să-l aduc
să se ție de cuvînt și dacă nu,
să faceți așa cât se poate de
curînd, ca în privința aceasta
să nu aibă nici un pretext să
mai zăbovească. Când toate vor fi
gata, mă voiu grăbi, să trimet la
Dvoastră cel puțin un exemplar
dintr'ale mele.

I. U. Jarník către Ion Micu-Moldovanu, pagina a treia a scrisorii din 26 iulie 1885, privind detaliile de culegere și prefața lui A. Bîrseanu (Bibl. Filialei Cluj a Academiei, Fondul Blaj și B. A. R., Mm. 177).

n-au fost reconstituite şi lucrarea s-a publicat cu cunoscutele declaraţii vagi din prefaţa lui Bîrseanu.

c) Problema glosarului lui Jarník a consumat şi ea cerneală, hîrtie şi nervi. Abia la 25 mai 1885 Jarník putea trimite Academiei spre aprobare scurta introducere care-l premerge, iar din punct de vedere financiar chestiunea a fost închisă abia la 25 aprilie 1886[271]. Ceea ce trebuie reţinut în această privinţă e că la glosarul semnat de Jarník a colaborat şi Bîrseanu, revăzînd proiectul, făcînd obiecţii (ce n-au fost luate în seamă de Jarník)[272], întocmind la cererea acestuia un conspect de concordanţe cifrice, furnizînd informaţii lexicologice. Informaţii de aceeaşi natură i-a furnizat lui Jarník şi Ioan Micu-Moldovanu[273]. La început, glosarul era proiectat să apară în limba germană, însă apoi Jarník a cerut învoirea Academiei şi l-a redactat în limba franceză. De asemenea trebuie reţinut faptul că tipărirea glosarului s-a făcut la Praga, sub directa supraveghere a lui Jarník, pentru a se evita greşelile de tipar. În problema aceasta, după corespondenţă, au intervenit Odobescu, Maiorescu, Bianu şi Ispirescu.

d) Lucrarea a fost dedicată „Asociaţiei'', dar lucrul nu s-a făcut decît în urma unor lungi dezbateri, oglindite pe larg în corespondenţă. Jarník este cel care a insistat pentru aceasta şi a dovedit o mare inventivitate cît priveşte argumentările. Problema s-a tărăgănat din 1883 pînă la mijlocul anului 1885, după ce deci fusese trimisă la Bucureşti şi prefaţa. E posibil ca lucrul să se fi rezolvat abia la cea de-a doua călătorie a lui Bîrseanu la Bucureşti, care a avut loc tocmai în august 1885, cînd s-a definitivat întregul proces tipografic[274].

e) Plină de supărări, enervări şi recriminări a fost problema corecturilor tipografice. O vom trata într-altă parte; reţinem aici doar cîteva amănunte: cei doi editori au fost excluşi de la participarea la corectură; lui Jarník, G. Sion i-a şi contestat competenţa în materie de limbă română; Jarník a intervenit violent, întocmind numeroase liste de greşeli, pe care le-a trimis la factori de răspundere (una din ele ni s-a păstrat în corespondenţa cu Bîrseanu). Ispirescu a făcut o corectură suplimentară, la intervenţiile lui Jarník; pînă la urmă, Jarník a găsit o soluţie de compromis, introducînd greşelile în glosar şi eliminînd erata.

f) În anul 1883, Jarník a fost preocupat şi de unele probleme tehnice, de tipografie, discutînd despre format[275] şi despre numerotarea versurilor şi textelor, în funcţie de necesitatea de a simplifica sistemul de citare în glosar[276]. Pînă la urmă au prevalat condiţiile tipografice dictate de îngrijitorul de la Bucureşti al publicaţiei, G. Sion.

g) Ultima problemă de rezolvat a fost neconcordanţa ce rezulta din munca împărţită între Praga, unde Jarník îşi tipărea glosarul, şi între Braşov, unde Bîrseanu nu reuşea, pînă în ultimul moment să definitiveze conţinutul capitolului „Varia'' şi structura prefeţei. Aceste neconcordanţe — ce duc chiar la o anumită tensiune între editori: la un moment dat Jarník opreşte printr-o telegramă imprimarea prefeţei — apar la 25 mai 1885 şi se rezolvă abia la 1 septembrie 1885, cînd Bîrseanu adaugă la prefaţă o notă, explicînd că un anumit număr de texte din ultimul capitol nu se află excerptate în glosar, luînd vina asupra sa. Pentru învingerea tuturor acestor dificultăţi, Bîrseanu a întreprins pomenita călătorie la Bucureşti.

La capătul acestei analize putem încheia, stabilind următoarele: istoria cărţii a durat nu mai puţin de 8 ani, din mai 1878, cînd Jarník a primit de la I. Micu-Moldovanu manuscrisul, pînă în septembrie 1885, cînd lucrarea s-a încheiat, în urma ultimei călătorii

[271] Arh. Canc. Acad. Registrul de intrări şi ieşiri, nr. 3 346, proces-verbal deleg. nr. 3.
[272] Scrisoarea lui Jarník către Bîrseanu din 25 mai 1885.
[273] Scrisoarea lui Jarník către I. Micu-Moldovanu din 12 ianuarie 1885.
[274] În corespondenţa dintre Jarník către Bîrseanu: 4 iulie şi 14 august 1883, 29 aprilie 1884, 25 mai şi 16 august 1885.
[275] Scrisoarea lui Jarník către Bîrseanu din 14 august 1883.
[276] Scrisori din 14 august şi 20 octombrie 1883.

ce plantă să fie duplău, dacă nu ştii frănţuzeşte, cel puţin latineşte sau şi nemţeşte.

acelaş lucru pentru rujă; am gândit că este tot acelaş ca trandafir, mi s-a spus însă că este ceva totul altceva, dar ce?

grind: pădurea grindului (în forma [illegible]) trebue să fie un arbore, care?

pěr crăiesc, merişor, flori domneşti tot aşa!

ce să fie zăluţa: Mie a mea drăguţă cu cătrinuţă, cu zăluţă?

este şi verbul ochiopa, nu trebue crezi că-i cam ochioapă în: are că cam ochioapă.

răpăştă ce să fie: dă ian ... mai de viţă, de omenie, nu ca tine o răpăştă.

I. U. Jarník către Ioan Micu-Moldovanu, pagina a treia a scrisorii din 12 ianuarie 1885, prin care îi solicită informaţii lexicale (Bibl. Filialei Cluj a Academiei, Fondul Blaj).

a lui Bîrseanu la București. În interiorul acestui răstimp am putut deosebi trei faze principale : prima fază ține de la primirea manuscrisului pînă la încheierea convenției de colaborare cu Bîrseanu, cînd de altfel manuscrisul lui I. Micu-Moldovanu rămîne pentru totdeauna în posesiunea lui; cea de-a doua fază se caracterizează inițial prin munca în comun a celor doi editori și printr-o etapă succesivă, cînd are loc abandonarea întregii munci antologice pe seama lui Bîrseanu; în această fază se conturează deplin structura cărții și se împart definitiv sarcinile editorilor în raport cu această structură; în faza a treia, antologia e acceptată spre publicare de Academia Română și trimisă la tipografie, dar probabil din lipsa de precizie a calității de coautori se nasc lungi perioade de tensiune și întîrziere între diferiții (21) participanți la lucrare.

Documentele pe care le-am avut la dispoziție au putut lumina drumul parcurs de carte, dar n-au putut lămuri întru totul participarea fiecăruia din cei doi editori la elaborarea ei. Ceea ce se desprinde însă din analiza tuturor datelor este faptul că Bîrseanu are o participare mult mai importantă decît o mărturisesc însemnările de pe carte. Se pare că, din momentul cînd în mintea lui Jarník a germinat ideea glosarului (lucrare cu deosebire caracteristică pentru acest „filolog"), toate celelalte operații au căzut în sarcina lui Bîrseanu (care și-a dat și el aportul la întocmirea glosarului). De altfel, Jarník a revendicat întotdeauna cu tărie întreaga paternitate a glosarului. Despre participarea la antologie n-a fost niciodată prea clar; în corespondență a arătat însă că „partea leului" îi aparține lui Bîrseanu. Dar o dată cu publicarea cărții au încetat și motivele reale de tensiune dintre cei doi editori, pe care îi vedem în continuare întreținînd o prietenie exemplară pînă la sfîrșitul zilelor lor.

Nu am stăruit asupra acestor detalii numai pentru caracterul lor pitoresc și neobișnuit — menționînd plimbarea acestei întru totul interesante cărți de la Blaj la Viena, de la București la München, de la Mircești la Praga, de la Dîrste la Paris și pomenind pe toți cei care, într-o măsură mai mare sau mai mică, direct sau indirect, au contribuit la realizarea ei : Ioan Micu-Moldovanu, Ioan Urban Jarník, Andrei Bîrseanu, Vasile Alecsandri, Titu Maiorescu, Ioan Bianu, Alexandru Odobescu, Petre Ispirescu, George Sion și alții —, ci spre a arăta mulțimea și forța, varietatea și importanța tuturor factorilor care au înrîurit asupra genezei sale, făcînd din ea o operă cu adevărat reprezentativă pentru momentul respectiv al culturii românești și dezvoltării conștiinței noastre naționale. Pentru că această carte, la vremea apariției sale, aducea un mesaj ce depășea cu mult granițele unei simple discipline științifice (să ne gîndim la ecoul limitat al culegerii concomitente a lui G. Dem. Teodorescu, tocmai din cauza strictei semnificații folclorice a operei!). Așa cum arată Vasile Alecsandri, în memorabila ședință a Academiei Române din 18 martie 1883, colecția aceasta — rod al unor îndelungate sforțări pentru a scoate la lumină creația populară românească din Transilvania — dovedea, cu contribuția imparțială a unui învățat străin, că „geniul românesc este același peste Carpați ca și peste Dunăre, cum este dincoace și dincolo de Milcov". Pentru că această carte, dincolo de importanța ei științifică sau locală, proclama unitatea națională a românilor și devenea o armă în lupta pentru afirmarea ei. Și nu este de loc întîmplător faptul că această carte editată de Academia Română este dedicată Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român precum nu fără semnificație e și faptul că tocmai ea reprezintă începutul unei noi și rodnice activități editoriale a Academiei.

B. MANUSCRISUL IOAN MICU-MOLDOVANU: DESCRIERE

Spuneam că manuscrisul culegerii nu a fost niciodată restituit primului proprietar, Ioan Micu-Moldovanu, ci că a rămas în posesiunea lui A. Bîrseanu, ultimul intrat în grupul editorilor și cel care a avut în sarcina sa alcătuirea antologiei în ultima sa fază. După anul 1879, cînd presupunem că s-a petrecut transferul manuscrisului, nu aflăm nici o mențiune, cît de sumară, cu privire la el. Jarník nu l-a reclamat lui Bîrseanu, precum nici Ioan Micu-Moldovanu nu i l-a mai reclamat lui Jarník. Probabil, după 1885, o dată cu publicarea cărții, respectiv o dată cu extragerea materialelor considerate singure publicabile, editorii l-au considerat lipsit de valoare, cu toate că — așa cum se va vedea mai departe — manuscrisul nu-și dezvăluise atunci decît o mică parte din conținut și își epuizase numai o mică parte din interes. Grija lui Bîrseanu pentru hîrtiile importante a făcut însă ca manuscrisul să se păstreze pînă astăzi în lăsămîntul său, laolaltă cu alte documente privind activitatea sa de președinte al Astrei la fosta bibliotecă a „Asociației", astăzi Biblioteca orășenească din Sibiu (B.O. — Sibiu).

Dacă, în forma de astăzi, este sau nu complet, nu se poate ști cu precizie; sîntem — pornind de la identificarea conținutului cărții în cuprinsul său — înclinați să-l considerăm complet, cu toată dezordinea în care se află și, mai ales, cu toate că unele materiale — ce au fost sigur în compunerea lui : un număr important de fișe personale ale lui Jarník — se găsesc rătăcite în cuprinsul altor fonduri din acea bibliotecă (ms. I. Pop-Reteganul).

Pachetul, purtînd cota nr. 2 197/941, cuprinde două fonduri distincte, pe care la descoperire și catalogare le-am notat cu : *I. Colecție de poezii populare adunate din îndemnul dr. Ioan Petranu, prof. la Teologia și Preparandia din Arad, de către elevii lui. Donată Astrei de către dr. Coriolan Petranu, prof. univ. Sibiu, 17 VII 1941* (după însemnarea donatorului) și : *II. Culegeri folclorice efectuate de elevii școlilor din Blaj, între anii 1860 și 1875.*

Partea întîi cuprinde 22 de caiete improvizate, cu 106 file total (sigla ms. nr. 2 197. I. 1—22), conținînd diverse producții populare (doine, cîntece, strigături, colinde, expresii dialectale) culese la începutul secolului nostru[1], de următorii elevi : Adoc George, Băran George, Blagoe Antoniu, Cădariu Ioan, Chiu Petru, Cîrlea Ioan, Cîrpaș Petru, Doboș Filip, Doichiță Nicolae, Drincu Nicolae, Fărcaș Emanoil, Ganea Silviu Remus, Guleș Vincențiu, Ispravnic George, Lupaș Petru, Iancu A., Petcu Dimitrie, Popescu Arsenie, Popovici Ivantie, Popovici Sinesiu, Șevici Ioan și Vulpe Iulian. Materialele culese provin din localități apropiate de Arad (zona de unde se recrutau în genere elevii școlilor arădane[2]). Unele culegeri nu sînt localizate[3], altele poartă numai date sumare privind, în general, regiunea[4]. În linii mari, comparînd textele acestei culegeri cu ce s-a mai recoltat din zona respectivă și ținînd seama de data cînd a avut loc inițiativa, materialele cuprinse în ms. nr. 2 197.I.1—22

[1] Ms. nr. 2 197. I. 6, 19, 21 : 1902; 2 197. I. 4 : 1903; 2 197. I. 1 : 1903/4. E posibil ca și celelalte să se încadreze în aceeași perioadă.

[2] Sînnicolau Mare, Cenad[ul Sîrbesc], Pesac, Nerău, Pecica, Semlac, Secusigiu, Șiria, Socodor, Cherechiu, Drauț; Hălmăgel, din jud. Arad; Vidra [de Jos]: jud. Alba.

[3] Ms. nr. 2 197. I. 5, 7, 11, 20, 22,

[4] Banat : ms. nr. 2 197. I. 6; Bihor : ms. nr, 2 197.I. 10,

nu sînt de loc interesante şi nu ne oprim asupra lor. De altfel, ele n-au nici o legătură cu subiectul ce ne interesează, un simplu accident bibliotecăresc unind cele două fonduri atît de deosebite într-un singur pachet. Accidentul a avut totuşi unele consecinţe asupra întregului material aflat la aceeaşi cotă : cum partea a doua nu purta titlu propriu, părea să continue materialele donate de prof. Coriolan Petranu şi, ca atare, nu a trezit interesul pe care îl merita, rămînînd îngropată pînă la recenta ei descoperire şi identificare.

Partea a doua cuprinde 190 de caiete improvizate (sigla ms. nr. 2 197.II. 1—190), întocmite ad-hoc din coli de hîrtie de diverse dimensiuni, culori, calităţi şi provenienţe, unele cusute, altele cu foile libere. Toate sînt scrise cu cerneală, în genere decolorată. Scrisul e peste tot neformat şi stîngaci, cu trăsături caracteristic şcolăreşti, adeseori neglijent şi pătat, plin de greşeli şi ştersături. Unele au titlu individual, altele nu ; cîteva poartă semnătura elevilor, însemnarea clasei în care se aflau la data redactării materialului sau chiar şi menţiunea datei precise cînd a fost realizată culegerea. Într-unele, textele poetice sînt scrise pe o singură coloană, într-altele pe două ; în fine, în cîteva din ele versurile sînt scrise în şiruri continue pe toată lăţimea paginii[5]. Unele — cele mai multe — cuprind materiale versificate ; altele, materiale în proză. Ortografia e rebarbativă, nu numai prin faptul că oglindeşte tendinţele etimologizante ale şcolii de la Blaj, ci mai ales prin caracterul ei total inconsecvent şi pestriţ. Toate caietele poartă însemnări făcute de mîna lui Jarník. Astfel, pe fiecare din ele, în colţul din dreapta sus, Jarník a însemnat cu cerneală numele culegătorului ; în colţul din stînga sus dă informaţii cu privire la textele reţinute şi copiate (uneori note stenografice indescifrabile) ; face numerotarea textelor poetice[6] (adeseori dublă, ceea ce presupune minimum două lecturi consecutive ale textelor) ; încearcă clasificarea provizorie a materialelor (cu creionul de cele mai multe ori), clasificare ce nu aduce însă cu viitoarea clasificare din carte[7] ; subliniază expresii, notează sinonime, pune semne de întrebare sau alte semne cu înţeles strict personal (acolade etc.). Unele din glosele sale au fost ulterior incluse în culegere (trimiteri bibliografice cu caracter tematic, de pildă).

Important de menţionat e faptul că în cuprinsul manuscrisului, la nr. 2 197.II.115, s-au păstrat peste 70 de fişe personale ale lui Jarník, cuprinzînd copii individuale de pe materiale, trimiteri la variante, note filologice, glosar (acelaşi fond din care o parte a ajuns în cuprinsul manuscrisului I. Pop-Reteganul, B.O.—Sibiu).

Sînt indicii că materialele, respectiv caietele, au fost iniţial aşezate în ordinea alfabetică a numelor de culegători[8], astăzi însă o dezordine totală domneşte în aranjamentul lor[9].

În general, manuscrisul nu face o impresie bună ; nu îndeamnă la răsfoirea lui. Aceeaşi impresie a avut-o şi Jarník acum aproape o sută de ani[10] şi probabil şi acel delegat al Academiei Române care l-a caracterizat drept lipsit de însemnătate şi a întîrziat cu aproape un deceniu valorificarea lui[11].

Oferim, în continuare, descrierea materialului, reţinînd ca detalii de recunoaştere şi control : numărul, formatul, titlul, cuprinsul, însemnările lui Jarník, însemnările culegătorilor[12], precum şi observaţiile sugerate de piesele individuale.

---

[5] Ms. nr. 2 197.II. 13, 61, 117, 127.

[6] Numerotarea culegătorilor numai în 26 de cazuri, la ms. nr. 2 197. II. 1, 14, 17, 19, 20, 48, 63, 65, 66, 72, 78, 128, 133, 136, 137, 145, 148, 149, 159, 161, 168, 169, 172, 175, 182, 186.

[7] Ms. nr. 2 197. II. 10, 15, 50, 52, 58, 78, 81, 83, 94, 108, 126, 130, 137, 139, 144, 177, 180, 183, 184.

[8] Literele *i* : ms. nr. 2 197. II. 1—5, *d* : 50—57, *b* : 58—63, 80—85 ; *c* : 64—75, *v* : 107—110, *s* : 119—123, *p* : 131—151, 153—162 ; *m* : 169—180 etc.

[9] Noi le-am lăsat exact în aceeaşi ordine, numerotîndu-le astfel cu creion roşu.

[10] „ . . . Halul în care se înfăţişau aceste texturi nu era tocmai ademenitor ; era material brut, care trebuia înainte de toate prelucrat, căci numai atunci se putea vedea dacă este vrednic să vază lumina zilei ori ba". *Apud* Ovidiu Papadima, prefaţa la ediţia 1964, p. XXII.

[11] *Drumul pe care am mers*, p. 31.

[12] Ms. nr. 2 197. II. 19, 26, 45, 46, 49, 50, 60, 67, 75, 79, 82, 93, 106, 108, 109, 110, 113, 114, 116, 118, 119, 121, 124, 125, 127, 129, 134, 139, 147, 148, 152, 154, 157, 160, 162, 164, 166, 173, 178, 180, 183.

2 197.II.1:

Format : 20 × 16 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 8 cîntece şi strigături.
Omise : 1 text (f. 1 r.—v.) de natură cultă, despre Avram Iancu.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Iancu*, st. sus : *Cop. 1,2* ; încercuieşte nr. de ordine la nr. 1 şi 2 ; renumerotarea dublă a nr. 4 b.
Obs.. numerotarea culegătorului.

2 197.II.2:

Format : 17 × 10 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Cuprins : 22 de cîntece şi strigături.
Omise : nr. 11, ca fiind în stil folcloric.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ignat*, st. sus : *Cop.* 7, 8, 9, 10, 11, 14, 21 ; numerotarea.
Intervenţia noastră : transcris textele 2—3 şi 7—9 la un loc.

2 197.II.3:

Format : 17 × 10 cm. 16 f. Hîrtia gri-bleu decolorată, caiet cusut.
Titlu : *Colecţiune de poesii populare dein Rosia.*
Cuprins : 103 cîntece şi strigături.
Omise : 1 text (nr. 74, f. 16 r.—v.) ca fiind nepopular : studentul de la Blaj îşi mîngîie iubita, promite că se va întoarce după examene şi se va căsători cu ea.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ionaş*, st. sus : *Copp.* indescifrabil ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 13 b, 14 b, 33 b, 35 b, 43 b, 44 b, 47 b, 47 c, 47 d, 47 e, 48 b, 59 b, 59 c, 65 b, 66 b.
Intervenţia noastră : am despărţit în două textele : 7 şi 7 b, 8 şi 8 b, 25 şi 25 b, 46 şi 46 b ; în 4, textul 41 şi 41 b, 41 c, 41 d. De asemenea am numerotat textele 42 b, 42 c, 42 d, 42 e, 42 f, ce nu fuseseră numerotate de Jarník, din cauza dezordinii paginilor ; Jarník a sărit, după indicaţia culegătorului, de la f 10 v. (resp. 18 a culeg.) la 11v. (resp. 20 a culeg.) : „de la 18 vene la 20".

2 197.II.4:

Format : 16,5 × 10 cm. 4 f. Hîrtia galbenă, cerneala decolorată.
Titlu : *Cantece populare.*
Cuprins : 1 baladă + 14 cîntece şi strigături.
Omise : 1 text (nr. 5, f. 2 v.) ca fiind nepopular.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ionaş N.*, st. sus : *Cop.* indescifrabil ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 2 b, 2 c, 11 b, 11 c.
Intervenţia noastră : transcris textele 3—4 şi 8—9 la un loc.

2 197.II.5:

Format : 17 × 10,5 cm. 3 f. +1 f. albă. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 1 baladă + 11 cîntece şi strigături.
Omise : 1 text (nr. 7) ca nefiind popular.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Isaile*, st. sus : *Cop.* indescifrabil ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 9 b.

2 197.II.6:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie învechită, cerneală decolorată.
Titlu : *Cantece sî strigaturi poporali.*
Cuprins : 3 balade + 21 de cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Lazaru*, st. sus : *Cop. 4, 21, 22* (*Ball*), încercuieşte nr. *4*, 21 ca balade ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 10 b.
Intervenţia noastră : am despărţit în două textul 21 (şi 21 b).

2 197.II.7:

Format : 21,5 × 15 cm. 6 f. Hîrtia îngălbenită, caiet cusut.
Titlu : *Povestea lui Nicolaŭ, ţiganu.*
Cuprins : 1 poveste.
Obs. : De altă mînă decît a culegătorului „cetită de George Eremia". Pe f. 6 v. cu creionul, de asemenea cu alt scris, numele culegătorului.

2 197.II.8:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Caiet cusut.
Titlu : *Strigari populare dein Tatarlaua.*
Cuprins : 38 de strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Macaveu*, st. sus : *Cop.* indescifrabil ; cu creionul numerotarea.
Intervenţia noastră : transcris la un loc textele 1—2.

2 197.II.9:

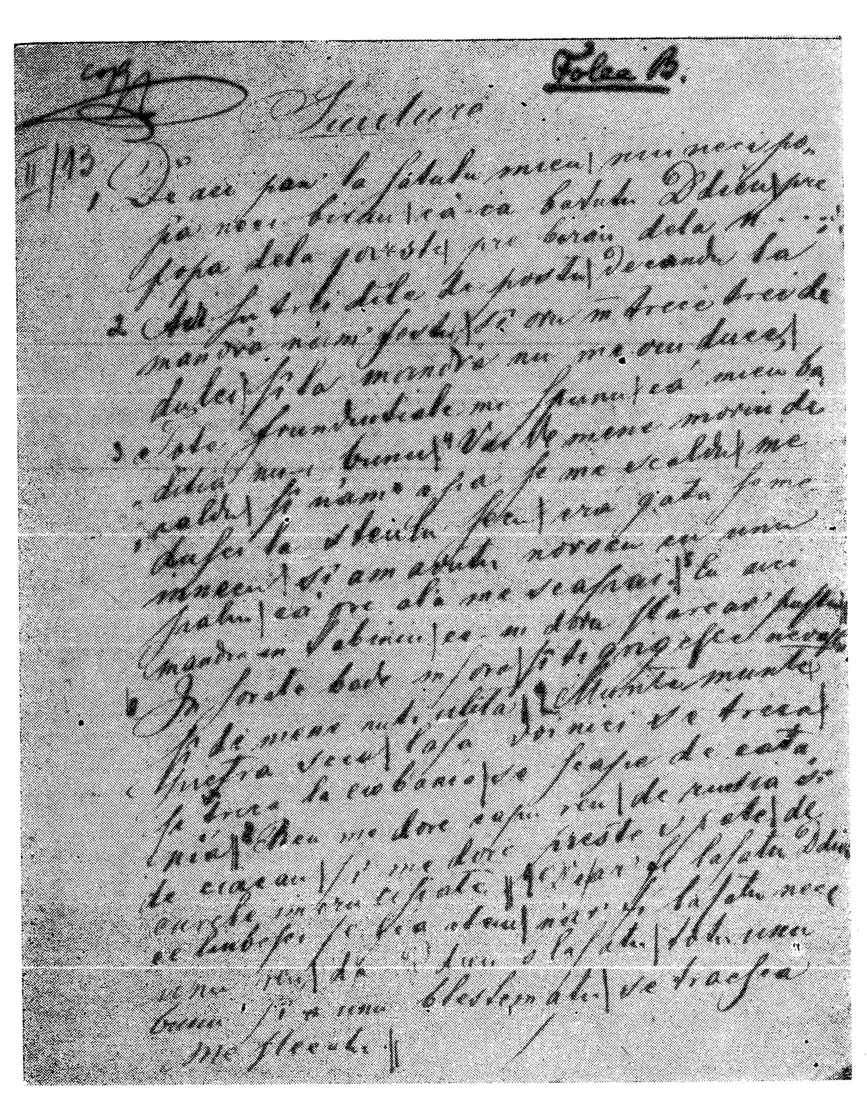
Format : 17,5 × 10,5 cm. 3 f. +1 f. albă. Cerneala spălăcită.
Titlu : *Canteci populara.*
Cuprins : 10 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Galantu*, st. sus : *Cop.* indescifrabil ; numerotarea.
Intervenţia noastră : transcris la un loc textele 3—6. Jarník a fost derutat de faptul că textele au fost scrise sub formă de catrene.

2 197.II.10:

Format : 17×10,5 cm. 6 f. +1 f. albă. Hîrtia îngălbenită.
Titlu general n-are ; textul 1 are titlu propriu : *Avutulu si seraculu* ; f. 3 v. : *Chiuituri* (de la t. 2 înainte) ; f. 5 r. pînă la sfîrşit : *Fabula.*
Cuprins : 1 colind +5 cîntece şi strigături +1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Georgitia*, st. sus : *Copp. 1* (*Ball*) ; cu creionul la t. 1 : „p. 56 în Colindele Marienescului" ; t. 2 : „Juramentulu copilei" ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 4 b.
Intervenţia noastră : numerotat t. (5), cîntec de lume.

2 197.II.11:

Format : 20,5 × 16 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală intinsă.
Titlu : *Poesie populare* ; fiecare piesă nenumerotată e introdusă de : ,,Altul'' şi încheiată de un : ,,Fine''. text dat de culegător ca atare, prin însemnările : ,,Altul'' şi ,,Fine''.
Intervenţia noastră : transcris la un loc textele 16 şi 16 b, rectificînd greşala lui Jarník şi respectînd indicaţia culegătorului.

Ms. 2 197.II.13, pagina de titlu a culegerii lui Folea Vasile. De remarcat numerotarea lui Jarník şi barele despărţind textele şi versurile (Biblioteca Orăşenească, Sibiu).

Cuprins : 18 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Giurgiu*, st. sus : *Copp. 8* (*Ball*) ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 16 b, despărţind, în mod greşit, un

2 197.II.12:

Format : 37,5 × 11,5 cm. 6 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.

Titlu general n-are ; la cîntece : *Candu gandescu mandro la tene* ; de la f. 3 r. pînă la sfîrşit : *Una poveste.*
Cuprins : 28 de cîntece şi strigături + 1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Goga*, st. sus : *Copp.* indescifrabil ; numerotarea ; f. 2 v. adaugă la t. 25 : ,,Mandr'a'' (vers 2).

2 197.II.13:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Titlu : *Piuiture.*
Cuprins : 38 de strigături.
Omise : textul 32 b, nenumerotat de Jarník, ca neartistic (obscen).
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Folea B.*, st. sus : *Copp.* indescifrabil ; textul nefiind transcris în formă versificată, Jarník desparte versurile prin bare verticale simple şi textele prin bare verticale duble ; numerotarea.

2 197.II.14:

Format : 23 × 19 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 1 baladă +27 de cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Hosu*, st. sus : *Cop. 16* (*Ball*).
Intervenţia noastră : numerotarea textului [6b], nenumerotat de Jarník nici de culegător, deşi acesta scrie : ,,Alta poesie''.
Obs. : numerotarea culegătorului, cu cifre romane.

2 197.II.15:

Format : 20,5 × 17 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu general n-are, ci numai subtitluri pe capitole ; f. 1 r.–2r. : *Poveste* ; f. 2 r.–2 v. : *Poesii populare.*
Cuprins : 10 cîntece şi strigături +1 poveste.
Însemnări Jarník : cu creionul clasificarea provizorie : *blastemu, doru, romana e frumósa, blastemu, puterea amorului* ; la t. 9, f. 2 v. corectează *seară* în *secară* ; numerotarea.

2 197.II.16:

Format : 20,5 × 17 cm. 6 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu general n-are, ci dă la două basme numirile lor (f. 1 r.–6 r.), la cap. de versuri : *Poesii populare* (f. 6 v.).
Cuprins : 2 cîntece +2 basme.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Aldea*, st. sus : *Copp.* indescifrabil ; numerotarea.

2 197.II.17:

Format : 26 × 21 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală spălăcită.
Titlu general n-are, ci la unele texte : 2, 4, 7, 8, 12, 13, 19.
Cuprins : 2 balade +23 de cîntece şi strigături.
Omise : 1 text (nr. 12, f. 2 v.) : ,,La cununia'', dubios sub raportul autenticităţii folclorice.
Însemnări Jarník : f. 1 r. st. sus : *Cop.* 12 (20) 19 (Ball) ; numerotarea dublă la piesele : 2 b, 7 b, 8 b, 18 b, 20 b ; cu cirilice : депърџорȣ ; sublinieri, cruciţe, marcări pe margine, acolade ; pe margine la f. 4 v. : *Nu me calcá pre opinci/Ca le-oi face se le lingi.*
Intervenţia noastră : am refăcut integritatea textelor : 2 şi 2 b (Floricic'a de pre ritu puse pe gand), 18 şi 18 b, 20 şi 20 b, 7 şi 7 b (Escusare), 8 şi 8 b (Mandr'a credintiosa). Jarník desparte bine textele şi dublează nr. de ordine, deşi culegătorul le-a numerotat el şi le-a dat titluri individuale. Am ales soluţia lui Jarník. La t. 14 b numerotarea e a noastră.
Obs. : numerotarea culegătorului ; paginaţia dezordonată.

2 197.II.18:

Format : 17,5 × 10,5 cm. 2 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală spălăcită.
Titlu : *Chiuituri populare.*
Cuprins : 12 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus sigla culegătorului : *N.N.*, st. sus : *Copp.* indescifrabil ; numerotarea.

2 197.II.19:

Format : 26 × 21 cm. 6 f. Hîrtie albastră, cerneală învechită şi 21 × 17 cm. 15 f. +1 f. albă. Hîrtie albă, cerneală neagră.
Titlu general n-are, ci la unele texte : 1, 2, 4, 8, 10, 11, 13, 26, 28, 29, 31, 40.
Cuprins : 8 balade +72 de cîntece şi strigături +2 colinde.
Omise : textele 18 c (f. 9 v.), 46 (f. 19 v. – 20 r.), 53 (f. 21 r.–v.) şi 54 (f. 21 v.) ca fiind dubioase sub raportul autenticităţii.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus sigla culegătorului : *N.*, st. sus *Copp.... 9*, indescifrabil ; numerotarea dublă la piesele : 2 b, 4 b, 5 b, 5 c, 7 b, 13 b, 15 b, 16 b, 16 c, 16 d, 17 b, 18 b, 18 c, 20 b, 21 b, 21 c, 21 d, 21 e, 22 b, 23 b, 23 c, 24 b, 25 b, 25 c, 35 b, 36 b, 43 b, 45 b, 50 b ; numeroase însemnări cu creionul : t. 4 b : ,,nu e tienutulu dein Bes...'' ; t. 6 subl. : *dugenii, chizesiu* ; t. 8 : subl. : *Tota vera, noue ori, sicriu sicriutiulu meu* ; t. 10 : şterge : *o sî muritu* şi scrie *Si-amendoue so sî stinsu*, subl. *sovonu, vitia, călămăr, măr* ; t. 11 subl. : *baiu, gradena, smochina, bolandulu, călinii* ; t. 12 : *romonitia* ; t. 13 subl. : *Pare că-i un gemu de lâna* şi scrie pe margine *Parcă-i ghemuletiu de lana* ; t. 15 c subl. : *neintrebate* ; t. 32 : *girebea* ; t. 36 b glosă pentru *inmulia* : *inmoliá* ; t. 44 subl. : *potilatu.*
Obs. : numerotarea culegătorului. Note ale culegătorului : f. 5 r. : ,,Inca vr'o cateva culese dela 4 fete BCD şî E'', de unde concluzia că şi celălalt material, de la f. 1 r.–5 r., trebuie să fi fost cules de la o altă fată ,,A'' ; f. 7 v. : ,,altele dela C'' ; f. 19 r. : ,,Mai in urma vr'o cateva dela E, carea si petrecụ m.mulţụ

pre la oi pre la fenatia preintra aluni; dupa cumu se vede si dein chiuiturele ei"; f. 21 r.–v.: note patriotarde, 2 texte maghiare și 1 prov. german.

2 197.II.20:

Format: 24 × 19 cm. 2 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală spălăcită.
Titlu: *Ocuparea lui Ioanne Nemes st. V. cl.*
Cuprins: 2 balade + 16 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Nemeș jun.* st. sus: *Copp. 1,9 (Ball.)*; încercuiește nr. de ordine la balade (nr. 1,9); numerotarea dublă la piesele: 2 b, 8 b, 8 c, 10 b.
Obs.: numerotarea culegătorului.

2 197.II.21:

Format: 17 × 10,5 cm. 4 f. +4 f albe. Hîrtia îngălbenită.
Titlu: *Viersuri populare*; subcapitol: *La ospetie* (f. 3 v.–4 v.).
Cuprins: 20 de cîntece și strigături de nuntă.
Omise: t. 6 și 18 fiind indescifrabile (pentru t. 18 s-a păstrat fișa personală a lui Jarník: ms. nr. 2 197.II.115, fișa nr. 12) și nr. 11 și 12, ca fiind neartistice (obscene).
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus sigla culegătorului: *Nn*, st. sus: *Copp.* indescifrabil; numerotarea, inclusiv cea dublă.
Intervenția noastră: am transcris textele 14 și 15 la un loc.

2 197.II.22:

Format: 26 × 21 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită și pătată.
Titlu: *Ocupatiune.*
Cuprins: 19 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Popu Const.* st. sus.: *Copp.* indescifrabil; numerotarea textelor.

2 197.II.23:

Format: 21 × 17 cm. 2 f.
Titlu: *Ocupatiune.*
Cuprins: 17 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Sava*, st. sus: *Copp.* indescifrabil; numerotarea, inclusiv cea dublă: 9 b, 10 b, 10 c.
Intervenția noastră: am transcris textele 4 și 5 la un loc; am numerotat textul [15].

2 197.II.24:

Format: 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Titlu: *Poesie popularie.*
Cuprins: 12 cîntece și strigături.
Omise: text 6, care e scris total dezordonat și prozaic (Dragă mi-i crîșma-n pădure).

Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Siuteu*, st. sus: *Copp.* indescifrabil; numerotarea.
Intervenția noastră: am transcris textele 3 și 4 la un loc.

2 197.II.25:

Format: 21 × 17 cm. 3 f. +1 f. albă. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu general n-are, ci pe capitole: *Fabula* (f. 1 r.–3 r.) și *Poesia* (f. 3 r.).
Cuprins: 1 cîntec și 1 poveste.
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Sabadiusiu*; st. sus: *Copp.* indescifrabil.
Obs.: materialul nenumerotat.

2 197.II.26:

Format: 17 × 10,5 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.
Titlu: *Versiuri.*
Cuprins: 3 balade +2 cîntece.
Însemnări Jarník: f 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Mihallianu*; st. sus: *Copp. 2, 3 (Ball.)*, numerotarea.
Obs.: culegătorul pune în fața fiecărui text: „Alta".

2 197.II.27:

Format: 17 × 21 cm. 126 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală spălăcită.
Titlu general n-are, ci titluri pe capitole sau titluri individuale (piese singulare).
Cuprins: miscelaneu (poezii culte, poezii populare, basme, legende, tradiții, snoave, colăcării, ghicitori, descîntece, rețete gospodărești, aforisme etc.), din care am reținut: 206 cîntece și strigături, 6 balade, 2 colăcării, 4 descîntece, 7 povești, 1 bocet, 42 de ghicitori.
Omise: poezii culte f. 1 r.–2 v., 2 v.–4 v., 8 v.–9 r., 9 r.–v., 11 r., 11 v.–12 r., 15 r.–v., 18 r., 18 v.–19 v., 20 v.–21 r., 21 v., 21 v.–22 r., 22 r.–v., 24 r.–v., 25 r., 26 r., 27 r.–v., 28 v., 32 r.–33 r., 34 r., 37 r.–v., 38 r., 38 r.–v., 38 v., 38 v.–39 r., 39 r.–v., 39 v.–40 r., 42 r.–v., 42 v.–43 r., 44 r., 46 v., 62 v.–63 v., 85 r., 86 r., 86 v., 87 v.–88 r., 88 r.–89 r., 89 v.–90 r., 90 r., 90 v., 92 v., 96 r.–v., 113 r. (printre care merită a fi menționate: *Limba noastră* a lui George Sion, *Mortua est* a lui Eminescu, *Marșul lui Ștefan cel Mare*, *Eu sînt vivandiera cu suflet voinicel*, la care Jarník adaugă în final: *Ce-n dușman suflă moarte și fraților noroc*, romanțe, cîntece de dragoste și de pahar, texte patriotice etc.); poezii populare degradate: f. 12 v., 13 v., 31 v, 91 r.; Poezii populare contrafăcute: 19 v., 25 v.–26r.: „Cantece populare de sub revolutiunea din anulu 1848" (3 texte); poezii în stil popular: 23 v.–24 r., 32 v., 47 v.–48 r., 52 r., 55 v.–60 r., 83 r.–v.; snoave cu conținut cult sau dubios: (110 texte): 7 r., 7 r.–v., 7 v., 10 r.–v., 11 r.–v., 12 r.–v., 13 v., 14 r.–15 r., 15 v.–16 r., 16 r., 20 r., 21 r., 21 v., 22 r., 22 v., 24 v.–25 r., 26 r., 26 v., 28 r., 28 r.–v., 31 r., 33 v.–34 v., 36 r., 36 r.–v., 37 v., 39 v., 40 r., 40 v., 43 v., 44 r., 44 r.–v., 48 r., 48 v.,

52 r.–v., 52 v., 55 r., 61 v.–62 r., 62 r.–v., 62 v., 63 v.–64 v., 64 v.–65 r., 70 v.–71 v., 80 r.–v., 80 v.–82 r., 86 r., 86 v., 86 v.–87 r., 87 r.–v., 91 v.–92 r., 97 r.–98 r., 99 r.–v., 100 v.–101 r., 101 r., 102 r., 102 v., 103 r.–103 v., 103 v.–104 r., 105 r.–105 v. 106 r., 109 v.–110 r., 110 r.–110 v., 112 v., 112 v.–113 r., 113 v.–114 r., 114 v.–115 r., 115 r., 116 r., 116 v.–117 r., 118 r., 118 r.–v., 119 r., 119 r.–v., 119 v., 120 v., 121 r.–v., 121 v., 122 r., 122 r.–v. 123 r., 123 v., 124 r.–125 v.; 8 rețete gospodărești: f. 5 r., 44 r., 62 r., 92 v.; 2 ghicitori culte: f. 23 r., 26 r.; aforisme despre beție: f. 99 v.–100 r.; 1 tradiție livrescă despre familia Rotschild: f. 123 r.; 1 cîntec popular secuiesc.
Însemnări Jarník: foarte puține; unele numerotări de texte.
Intervenția noastră: am transcris textele 1 și 1 b (de la f. 13 v.–14 r.) la un loc.

2 197.II.28:

Format: 21×17 cm. 8 f. Hîrtia liniată cu creionul, cerneala decolorată, caiet cusut.
Titlu: *Strigari populare dein Lodromanu.*
Cuprins: 57 de strigături.
Omise: textul 10 (f. 2 r.) dubios ca proveniență; parțial apare și în Teculescu, S. 246.
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Trifu*, st. sus.; *Copp.* indescifrabil; numerotarea, inclusiv cea dublă: 33 b.

2 197.II.29:

Format: 22 × 18 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Titlu: *Versulu colacului.*
Cuprins: 1 colăcărie.

2 197.II.30:

Format: 17 × 11 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită.
Titlu: *Colaculu.*
Cuprins: 1 colăcărie.
Obs.: Numele culegătorului cu alt scris, la f. 4 r.

2 197.II.31:

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită și pătată.
Titlu: *Versu la trecerea lui Hanibalu preste Alpi compusu si scrisu prein Theodoru Poppu.*
Cuprins: 1 poezie cultă (16 catrene).
Omise: în totalitatea sa.
Obs.: la f. 2 v.: „Theodoru Poppu, stud. de a VI-a clase gimnasi. in Blasiu 5/4 1863".

2 197.II.32:

Format: 21 × 17 cm. 1 f. Hîrtia pătată, cerneala decolorată.
Titlu: *Viersu de amoru.*

Cuprins: 3 catrene nefolclorice, dar în stil popular.
Omise: în totalitatea lor.
Obs.: La f. 1 v.: „per T. Pocanulu stud. IIII cl. gimn."; f. 1 r. de altă mînă, scris cu creionul: „bine".

2 197.II.33:

Format: 21 × 17,5 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu: *Colaculu la ospetia.*
Cuprins: 1 colăcărie.

2 197.II.34:

Format: 20,5 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Titlu: *Colacaria.*
Cuprins: 1 colăcărie.

2 197.II.35:

Format: 23 × 14,5 cm. 1 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.
Titlu: *Cumu saluta copilii la anulu nou.*
Cuprins: 1 sorcovă (cu detalii descriptive, etnografice și muzicale).

2 197.II.36:

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală spălăcită.
Titlu general n-are, ci numai titluri individuale.
Cuprins: 5 descîntece + 1 poveste + 2 descrieri de obiceiuri.

2 197.II.37:

Format: 20 × 16,5 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.
Titlu: *Colacaria.*
Cuprins: 1 colăcărie.

2 197.II.38:

Format: 18,5 × 10,5 cm. 3 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală întinsă.
Titlu general n-are, ci numai titluri individuale: *Tanguirea celui rau insurat, Versul iubiri, Versu de bucurie.*
Cuprins: 3 cîntece (din care două de lume).
Omise: t. 3, fiind cîntec bahic contrafăcut.
Obs.: La f. 2 v. un calendar latinesc, la f. 3 r. copia unei inscripții latinești; la f. 3 v. diverse însemnări fără legătură cu culegerea și o semnătură: „Moldovan".
Intervenția noastră: numerotarea textelor; am despărțit textul 1 în două fragmente independente (1 și 1 b).

2 197.II.39:

Format: 33 × 16,5 cm. 2 f. Hîrtie albastră, cu ciupercă, cerneală spălăcită.
Cuprins: 1 cîntec.
Omise: 6 texte culte, printre care *Deşteaptă-te române*, *Maria din Bezdat*, o parodie după *Boul şi viţelul*.

2 197.II.40:

Format: 20,5 × 17 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită cu ciupercă.
Titlu: *Traditiune*.
Cuprins: 1 tradiţie populară.

2 197.II.41:

Format: 23,5 × 19,5 cm. 2 f. Hîrtie galbenă, cerneală spălăcită.
Titlu general n-are, ci pe subcapitole; f $1^{r.}$–$2^{r.}$: *Naratiune*; f. $2^{v.}$: *Strigari popularie*.
Cuprins: 8 cîntece şi strigături + 1 poveste + 13 ghicitori.
Însemnări Jarník: f. $2^{v.}$ dr. sus numele culegătorului: *Crisianu*[2], st. sus: *Cop.* indescifrabil; numerotarea textelor de cîntece.

2 197.II.42:

Format: 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtie îngălbenită, cerneala mult decolorată.
Titlu: *Ocupatiune. Poesii populare.*
Cuprins: 25 de cîntece şi strigături.
Omise: text. 1, ca nefiind folcloric.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Gramma*, st. sus: *Cop.* indescifrabil; numerotarea, inclusiv cea dublă: 4 b, 22 b; semne de întrebare pe margine.

2 197.II.43:

Format: 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtie bleu, liniată cu creionul.
Titlu: *Strigari dein comuna Curticapului.*
Cuprins: 10 cîntece şi strigături.
Omise: text. 6 (f. $1^{r.-v.}$) şi text. 7 (f. $1^{v.}$), prima ca nefolclorică, cea de-a doua fiind total degradată.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Graur*, st. sus: Copp. 6 (?), 8, 9, 11; numerotarea.

2 197.II.44:

Format: 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtie albastră, liniată cu creionul, cerneală mult decolorată.
Titlu: *Strigari de pre la Stragea.*
Cuprins: 13 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Gruianu*, st. sus: *Cop.* indescifrabil; numerotarea.

2 197.II.45:

Format: 17 × 10,5 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală întinsă.
Titlu: *Poesii populare.*
Cuprins: 15 cîntece şi strigături.
Omise: text. 4 (f. $2^{r.}$) şi 14 (f. $3^{v.}$–$4^{r.}$), complet degradate.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Handra*, st. sus: *Copp. 14*; numerotarea.
Obs.: Culegătorul însemnă fiecare text cu: „Alta", uneori şi cu „Fine": 7, 11, 15, 16, 17.

2 197.II.46:

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie albastră, liniată cu creionul.
Titlu: *Strigari popularia dein Ognisiora.*
Cuprins: 35 de cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Herceaga*, st. sus: *Cop*; numerotarea.
Obs.: la text. 14 (f. $2^{v.}$), culegătorul dă sensul lui *ciustarelu* „vasu de mulsu in elu", iar deasupra cuvîntului e scrisă şi o a doua formă *siustarelu*, tăiată ulterior cu o linie.

2 197.II.47:

Format: 17,4 × 10,5 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită.
Titlu: *Poesii populare.*
Cuprins: 2 balade + 9 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Folea*, st. sus: *Copp. 10, 11 (Ball.)*; numerotarea; la text. 10 (f. $2^{v.}$) dă explicaţii pentru *cetera* „violina", *datu* „maritatu", (f. $3^{r.}$) *vestu* „vediutu"; la t. 11 (f. $4^{r.}$) subl.: *zabrea*.

2 197.II.48:

Format: 20,5 × 17 cm. 1 f. + 1 f. albă.
Cuprins: 2 cîntece.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Echimu*, st. sus: *Cop.*
Obs.: numerotarea culegătorului, cu cifre romane.

2 197.II.49:

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală întinsă.
Titlu: *Poesii populare.*
Cuprins: 1 baladă + 15 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Florianu*, st. sus: *Cop. 12*; încercuieşte nr. de ordine la baladă (nr. 12); numerotarea, inclusiv cea dublă: 1 b, 3 b, 3 c, 3 d, 7 b.
Intervenţia noastră: am transcris textele 1 şi 1 b, după indicaţia culegătorului, la un loc.
Obs.: culegătorul scrie „fine" la textele 2, 12.

2 197.II.50:

Format: 20,5 × 17 cm. 3 f. + 1 f. albă cu semnătura culegătorului, „Ioane Dregiciu". Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu: *Poesii populare.*
Cuprins: 12 cîntece şi strigături.

Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Dregiciu*, st. sus: *Copp. 9*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 1 b; cu creionul clasificarea provizorie a textelor, t. 1 „doru", t. 2 „calugarulu fara chiamare", t. 7 „batj."; subliniază cu creionul, la t. 2 „apa nu se", t. 8 „deacu"; scrie pe margine *popia* după ce şterge *pochia* (t. 3), *udela* în dreptul lui *ogheala* (t. 6).
Obs.: culegătorul scrie „altul", înainte de t. 4, 8, 9, 10 şi 11 şi „fine" după t. 2, 3, 10 şi 11.

2 197.II.51:

Format: 21 × 17,5 cm. 33 f. + 2 f. albe. Hîrtia îngălbenită.
Titlu general n-are, ci pe capitole reluate. Astfel, povestirea: *Doi pecurari*, care poartă subtitlul „Sujetul acestei fabule e istoricu, ea ne representa ocuparea Daciei prein Traianu. Lupi se intielegu omenii lui Barione = Dacii", se continuă de la f. $1^{r.}$–$3^{v.}$, la $4^{r.}$–$5^{r.}$, $8^{r.}$–$20^{v.}$, $22^{r.}$–$23^{r.}$, $26^{r.}$–$26^{v.}$, $28^{r.}$–$29^{v.}$, $32^{r.-v.}$, culegerea *Dein strigarile ce le dîcu junii romani celebrandu faimosulu saltu a lui Romulu, strabunulu loru* se continuă de la f. $3^{v.}$, la $6^{r.}$–$6^{v.}$, $21^{r.}$, $23^{v.}$–$25^{r.}$; culegerea *Colinda* de la f. $5^{r.}$–$5^{v.}$, $21^{v.}$, $23^{r.-v.}$; *Descantature*: $7^{r.}$ (de durere la ochi); *Cantecu populariu in memoria bataliei de la Solferino, in 24/6 1859*: f. $25^{r.-v.}$; *Cantece popularie*: f. $26^{v.}$–$27^{r.}$, $29^{v.}$–$31^{v.}$; *Lacrimióre* (romanţa). *O copila la aniversaria mamei sale*: f. $27^{v.}$, *Cantecu populariu compusu de J.*: f. $32^{v.}$–$33^{v.}$
Cuprins: 30 de cîntece şi strigături + 2 colinde + 1 descîntec.
Omise: povestirea *Doi pecurari*, romanţa şi cîntecul popular „compus"de culegător. De asemenea de la f. $29^{v.}$–$30^{v.}$: textele 1, 7, 8 şi parţial 6.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Draghic.* st. sus: *Cop.*
Intervenţia noastră: numerotarea pe capitole a pieselor.

2 197.II.52:

Format: 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtie galbenă, cerneală decolorată.
Titlu: *Colectiune de cantece populare.*
Cuprins: 12 cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Draghicescu*, st. sus: *Cop. 12*; numerotarea; Clasificarea provizorie la t. 1, 2; glose filologice t. 9 *Vest-vediutu*; încercuieşte (greşit) nr. de ordine al t. 12, ca fiind baladă.

2 197.II.53:

Format: 16,5 × 10 cm. 4 f. Hîrtie galbenă, cerneală spălăcită.
Titlu: *Cantece popularie.*
Cuprins: 3 balade.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Dancu*, st. sus: *Ballade 1.3. fabula 2*; numerotarea.

2 197.II.54:

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală întinsă.
Titlu: *Chiuituri.*
Cuprins: 50 de strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Deacu*, st. sus: *Cop*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 44 b; glose filologice: corectează la t. 21 *nostu* din *nosta*, la t. 44 b subl. *i* din *mei* (cu creionul).
Intervenţia noastră: am transcris textele 14 şi 15 la un loc.

2 197.II.55:

Format: 17 × 10,5 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala întinsă.
Titlu: *Poesii poporale.*
Cuprins: 5 cîntece.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus subl. numele culegătorului: *M. Dascalu*; st. sus: *Copp.*; numerotarea.

2 197.II.56:

Format: 17 × 10 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită.
Titlu: *Viersuri populari.*
Cuprins: 1 baladă + 31 de cîntece şi strigături.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Dancia*, st. sus: *Cop. 1 (Ball.)*; numerotarea; nr. 1 încercuit, ca baladă.

2 197.II.57:

Format: 17 × 10,5 cm. 7 f. + 1 f. albă cu semnătura culegătorului; hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.
Titlu general n-are. Primul text poartă: *Descantecu* şi apoi fiecare text: *Altulu.*
Cuprins: 25 de cîntece şi strigături.
Omise: textul 2 b (greşit despărţit de Jarník), ca fiind un adaos nefolcloric de 12 versuri.
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Danc*, st. sus: *Copp.* indescifrabil; numerotarea, inclusiv cea dublă.
Intervenţia noastră: am transcris textele 1 şi 1 b la un loc.

2 197.II.58:

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală spălăcită.
Titlu: *Poesii populare* cu un subcapitol *Strigari la ospetia* (f. $3^{v.}$–$4^{v.}$).
Cuprins: 16 cîntece şi strigături
Însemnări Jarník: f. $1^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Bozac*, st. sus: *Cop.*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 7 b, 8 b, 8 c; cu creionul clasificarea provizorie: t. 1, 8 c; sublinieri: t. 1, 2, 3, 6, 8 b; note filologice: t. 1, 2, 4, 8 c, 12, 13; corectări: t. 2.

2 197.II.59:

Format : 21 × 17 cm. 3 f. + 1 f. albă. Hîrtie îngălbenită.
Titlu : *Strigari de pre sale.*
Cuprins : 22 de strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Busdugan*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea ; note filologice : t. 3.
Intervenția noastră : am transcris textele 6—7 la un loc.

2 197.II.60:

Format : 22,5 × 15 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită.
Titlu : *Ocupatiune domestica. Chiuituri poporale.*
Cuprins : 20 de strigături.
Omise : t. 18 ca dubios în ce privește autenticitatea folclorică.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Bucurescu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.
Obs. : Culegătorul scrie „Finea va urma pre 11 maiu".

2 197.II.61:

Format : 21 × 16,5 cm. 2 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală întinsă.
Titlu : *Viersuri popularie.*
Cuprins : 11 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Busoniu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea pînă la t 6. și dublă la 3 b ; subl. t. 1 : *verde.*
Intervenția noastră : numerotarea de la t. 7—10.
Obs. : Culegătorul scrie t. 7—10 în formă de proză, nu în versuri.

2 197.II.62:

Format : 20,5 × 16 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală întinsă.
Titlu : *Poesii populare. Citeva chiuituri.*
Cuprins : 17 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Butnariu A.*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 7 b ; subl. cu creionul t. 7 : *Pomu pre costa*, t. 8 : *Panza, amnariu* ; glose filologice : la t. 10 adaugă silaba de completare *re*, la t. 14 desparte versul în două emistihuri.

2 197.II.63:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie îngălbenită cu ciupercă.
Titlu : *Poesie populare (Din giurulu Reginului sasescu).*
Cuprins : 12 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Butnariu J.* ; st. sus : *Copp.* ; numerotarea dublă : 3 b, 4 b, 4 c, 5 b, 6 b ; note filologice : la t.3 b șterge *te duci* și scrie cu creionul *mergi.*
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.64:

Format : 21 × 17 cm. 4 f.
Titlu : *Chiuituri poporali.*
Cuprins : 1 baladă + 25 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Calutiu*, st. sus : *Copp. 26 (Ball)* ; numerotarea ; note filologice : la t. 3 șterge *padure* și scrie *turma.*

2 197.II.65:

Format : 21 × 17 cm. 8 f.
Titlu : *Cantece si strigature poporali depre Murasiu.*
Cuprins : 30 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ceausianu* ; st. sus : *Copp. 4 (Ball). 25.27 (Ball)* ; numerotarea dublă : 5 b ; note filologice : subl. la t. 15. pe *hunu* ; încercuiește nr. de ordine la t. 4, 25 și 27, considerindu-le balade.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.66:

Format : 17 × 10,5 cm. 6 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala întinsă.
Titlu : *Strigari popularie.*
Cuprins : 28 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Cioba*, st. sus : *Copp.* ; diverse sublinieri : t. 5, 6, 7, 11, 13, 18.
Intervenția noastră : am despărțit textele [2 b] și [2 c].
Obs. : numerotarea culegătorului cu cifre latine.

2 197.II.67:

Format : 20,5 × 17 cm. 2 f. Hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.
Titlu : *Cantece popularie.*
Cuprins : 2 balade + 5 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Costea N.*, st. sus : *Copp. 1.4 (Ball)* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 2 b, 3 b ; încercuiește nr. de ordine la cele două balade.
Obs. : culegătorul dă 5 texte, ultimele 4 introduse de „Altulu".

2 197.II.68:

Format : 21 × 17 cm. 6 f. Hîrtie albă-gri învechită, liniată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 1 baladă + 47 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Costea Al.*, st. sus : *Cop. 48 (Ball)* ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine la baladă, nr. 48.

2 197.II.69:

Format : 16,5 × 10 cm. 8 f. Caiet cusut, hîrtie îngălbenită, cerneală decolorată.
Titlu : *Viersuri si chiuituri popularie a lui Alesandru*

Ciura ; t. 1 *Viersu populariu*, 2—13 *Chiuituri*, 14 *Viersu populariu*, 15—22 *Alte chiuituri.*
Cuprins : 2 balade + 19 cîntece și strigături.
Omise : t. 1 ca nefolcloric (rimele încrucișate).
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ciura*, st. sus : *Copp. 1,14* ; numerotarea.

2 197.II.70:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f. Caiet cusut, hîrtie îngălbenită cu ciuperci, cerneală spălăcită.
Cuprins : 2 balade + 9 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Cocovanu*, st. sus : *Cop. 1* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 5 b.

2 197.II.71:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Cerneala mult decolorată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 1 baladă + 23 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ciunganu*, st. sus : *Copp. 23 (Ball)* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 21 b ; încercuiește nr. de ordine la baladă, nr. 23.

2 197.II.72:

Format : 21 × 17 cm. 3 f. + 1 f. albă. Hîrtia liniată cu creionul.
Titlu : *Chiuituri poporale.*
Cuprins : 1 baladă + 26 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Circa*, st. sus : *Copp. 16* ; încercuiește nr. de ordine la t. 16, ca baladă.
Obs. : numerotarea culegătorului ; culegătorul repetă 2 texte, pe care noi le-am omis (t. 12 și t.13 de pe f. 1 v.).

2 197.II.73:

Format : 22,5 × 18 cm. 4 f. Cerneala pe alocuri întinsă.
Titlu general n-are ; f. 1 r.—3 r. *Fabula poporala* ; f. 3 r.—4 r. *Strigari poporali.*
Cuprins : 26 de cîntece și strigături + 1 colind + 1 poveste.
Omise : t. 25 evident cărturăresc.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ciortea*, st. sus : *Copp. 11.* indescifrabil ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 19 b ; nr. 11 încercuit ca baladă.

2 197.II.74:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 8 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Costin*, st. sus : *Copp.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 2b.

2 197.II.75:

Format : 20 × 16 cm. 4 f. Cerneala uneori decolorată.
Titlu general n-are ; f. 1 r.—3 r. *Poesii popularie* ; f. 3 r.—4 r. *Fabula. Popa si sluga.*
Cuprins : 6 cîntece și strigături + 1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Crisian T.*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.
Obs. : culegătorul marchează începutul t. 2, 4 și 5 cu „Alta".

2 197.II.76:

Format : 34 × 21 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită.
Titlu : *Păcală.*
Cuprins : 1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 4 v. „Corn. Panțu o colect. de anecdote. Val. Dîmboiu [o colect. de] găcitori."

2 197.II.77:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia alb-gri liniată, cerneala spălăcită.
Titlu : *Chiuituri din Tutacu (Siomostelnicu).*
Cuprins : 11 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Banfi*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.

2 197.II.78:

Format : 23,5 × 19 cm. 4 f.
Titlu general n-are ; f. 1 r.—3 r. *Balade și piuituri românesci* f. 3 v.—4 v. *Poveste* și *Petru fetu frumosu.*
Cuprins : 2 balade + 12 cîntece și strigături + 2 povești.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Alutanu*, st. sus : *Cop.* ; semne cu creionul la t. 1, 2, 9 ; clasificarea provizorie : t. 3 „Batjoc" ; t. 4, 8, 13 „de dor" ; 5, 7 „descr. batj.", t. 6. „mustrare" ; t. 11 „descriere" ; t. 12 „stud. amorosu" ; t. 14 „escusatoria".
Obs. : numerotarea culegătorului cu cifre romane.

2 197.II.79:

Format : 23.5 × 19 cm. 2 f. Hîrtia învechită.
Titlu : *Ceva dein poesiele populari (romanesci).*
Cuprins : 16 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Alutanu*[2], st. sus : *Cop. 5 (Ball)* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 9 b.
Obs. : nota culegătorului la t. 11 în dreptul lui *suratele* : „Amicele bune si coetane se numescu surate" ; în dreptul lui *Doiu* : „hei" ; la f. 2 v. : „Me rogu pentru pardonare fiendca pentru aceea am scrisu numai atatea cà in totu tempulu ferieloru am fostu forte morbosu si dein lontru ér mai alesu am patimitu de petiore anflandumise. Si asia nu am potut amblà prela fetiori, si acestea acasa mi le spuse. Dealtadata mai multe".

2 197.II.80:

Format : 20 × 16,5 cm. 4 f. Cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 20 de cîntece și strigături.
Omise : t. 20, 21 și 22 ca fiind de origine cărturărească (de fapt un singur cîntec împărțit de Jarník în 3).
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Barna G.*, st. sus : *Copp. 20, 21, 22* ; numerotarea ; încercuiește nr. 20, 21, 22.

2 197.II.81:

Format : 21 × 17 cm. 4 f.
Cuprins : 3 balade + 18 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Biteas*, st. sus : *Cop. 1* (*Ball*) *7* (*indescifrabil*) *12.13* (*Ball*). ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine la 1, 7, 12, 13 cà fiind balade ; sublinieri de cuvinte : 1, 12, 13 și 18 ; clasificarea provizorie : t. 1 ,,semena cu fet'a Banului dein Hatiegu la Marienescu", 3 ,,dorulu mandrului dein catane", 4 ,,la ospètiu", 6 ,,fet'a cadiendu", 7 ,,maritata reu", 13 ,,Iancu beutoriulu și murgulu", 14 nevasta lenòsa", 19 "necăjitulu", 20 ,,batj.", 21 ,,fet'a caduta".

2 197.II.82 :

Format : 23,5 × 19 cm. 4 f.
Titlu : *Poesii populare de pe Campie.*
Cuprins : 8 balade + 2 cîntece.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Blaga*, st. sus : *Copp. 1—5,8,9* (*Ball*) ; numerotarea ; încercuieşte t. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9 ca fiind balade ; sublinieri de cuvinte : t. 1, 6, 9 ; despărțiri de cuvinte : t. 9 ; note filologice : șterge *dusa* și scrie *ducea* la t. 1 ; la t. 2 șterge și adaugă *Si-n pahar o sprijinesce*, ,,vasele de lemnu nu tienu apa" ; la t. 8 taie *asta* și scrie *arsa*.
Intervenția noastră : numerotat t. [2 b] care poartă însemnarea culegătorului ,,Alta poesie populara", dar nenumerotată de Jarník.
Obs. : adaugă la fiecare text note de circulație. Astfel la t. 1 : ,,pene pe campie e in usu", t. 2 : ,,e in usu pe campie în jurulu Faragaului", t. [2 b] : ,,pe campie e in usu mai desu", t. 3—8 : ,,pe campie e in usu", t. 9 : ,,e in usu pe campie'. Textele sînt introduse de ,,Alta" (t. 2, 3, 5, 6, 7, 8) sau de ,,Alta poesie populara (t. [2 b], 4, 9).

2 197.II.83:

Format : 23 × 19 cm. 4 f. Cerneala spălăcită și întinsă.
Titlu general n-are ; f. 1 $^{r.}$ —3 $^{r.}$ *Poesii populari* ; f. 3 $^{r.}$—fine *Strigari la jocu.*
Cuprins : 5 balade + 27 de cîntece și strigături +1 datină.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Barbu*, st. sus : *Cop. 29. Fab. oltean.* indescifrabil ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 11 b, 19 b ; încercuiește nr. de ordine al baladelor : t. 1, 29 ; sublinieri de cuvinte : t. 6 ; cu creionul, clasificarea provizorie : t. 6. : ,,mar. reu se plange", t. 8,,de doru", 9 ,,mergi nu-mi da pace", 23—24 ,,batj"., 26 ,,maritata se plange", 28 ,,Doiosia in urma parasirei", 29 ,,fabula", 30 ,,junele despartitu de am".,
Intervenția noastră : am unit textele 14 și 15.

2 197.II 84 :

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie albastră liniată.
Titlu : *Strigari populare dein Lodromanu.*
Cuprins : 32 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Bacila*, st. sus : *Copp.* numerotarea, inclusiv cea dublă : 8 b, 10 b.

2 197.II.85:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtie albă-gri liniată.
Titlu : *Ocupatiune domestica.*
Cuprins : 19 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Banfi*, st. sus. *Copp.* ; numerotarea.

2 197.II.86:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala decolorată.
Cuprins : 8 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Avramu* ; numerotarea ; subl. t. 1 ,,mohangiatia" și pune semn de întrebare.

2 197.II.87:

Format : 20,5 × 16,5 cm. 2 f.
Titlu : *Strigari popularie.*
Cuprins : 14 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Barna*, st. sus : *Copp.* : cu creionul numerotarea, inclusiv cea dublă : 1 b, 4 b.
Intervenția noastră : am unit textele 6 și 7.

2 197.II.88:

Format : 21,5 × 18 cm. 4 f (două coale îndoite independent). Cerneala foarte decolorată.
Titlu : *Povesti poporale. Voinicu dein flori infloritu.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.89:

Format : 21 ×17 cm. 4 f. Cerneala întinsă.
Titlu : *Fabula poporala.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.90:

Format : 20 × 16,5 cm. 4 f. Cerneala decolorată.
Titlu general n-are ; f. 1 $^{r.}$-4 $^{v.}$ *Fabula* ; f. 4 $^{v.}$ *Chiuituri.*
Cuprins : 10 strigături + 1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 4 $^{v.}$ dr. sus numele culegătorului : *Deacu Al.*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.

2 197.II.91:

Format : 20 × 16 cm. 6 f.
Titlu : *Povesci.*
Cuprins : 2 texte.

2 197.II.92:

Format : 23 × 19 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită, cu ciupercă.
Titlu : *Prosa populara.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.93:

Format : 21 × 17,5 cm. 2 f.
Titlu : *Colacaria.*
Cuprins : 1 colăcărie.

2 197.II.94:

Format : 21 × 17 cm. 8 f. Hîrtie gri.
Titlu general n-are ; f. 1 $^{r.}$—4 $^{v.}$ *Poveste* ; f. 4 $^{v.}$ *Cantece populari.*
Cuprins : 5 cîntece și strigături + 1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Germânus*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea ; cu creionul, clasificarea provizorie la t. 1 ,,necajîtulu", t. 3 ,,plangere".
Obs. : culegătorul introduce unele texte prin ,,Altu" (t. 2) sau ,,Altulu" (t. 3, 4).

2 197.II.95:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Cerneala întinsă.
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.96:

Format : 21 × 15 cm. 4 f. Hîrtie albastră-verzuie.
Titlu : *Poveste.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.97:

Format : 20 × 16,5 cm. 6 f. Cerneala mult decolorată.
Titlu : *Una fabula de pre Muresiu scrisa de I. Rad, octavan.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.98:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Povesti populare* .
Cuprins : 1 poveste +1 descîntec.

2 197.II.99:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. (două coale îndoite independent).
Titlu : *Una poveste usitata în giurulu Bethlenului.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.100:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Cerneala mult decolorată.
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.101:

Format : 21 × 17 cm. 2 f.
Titlu : *Versulu colacului.*
Cuprins : 1 colăcărie.

2 197.II.102:

Format : 21,5 × 18 cm. 6 f. (3 coale îndoite independent).
Titlu : *Vaduvulu cu fet'a frumosa sî veduva cu cea urîta.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.103:

Format : 21 × 17 cm. 8 f. (cîte 2 coale îndoite independent).
Cerneala spălăcită și întinsă.
Titlu : *Virgin'a sî càlugàrulu.*
Cuprins : 1 poveste.

2 197.II.104:

Format : 21 × 17,5 cm. 8 f. (cîte 2 coale îndoite independent).
Titlu : *Cantece sî piuiture populare.*
Cuprins : 60 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *German*, st. sus. : *Cop.* ; numerotarea.
Intervenția noastră : am unit. t. 1 și 2.
Obs. : Lipsesc textele 33 și 34 (respectiv o pagină întreagă din manuscris) ; din ultimul s-au păstrat numai ultimele 3 versuri : *sî mi-li pune dupa casa / câti voru trece toti se tiesa / Totu cu palia de pre casa.*

2 197.II.105:

Format : 21 × 17 cm. 3 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala ștearsă.
Titlu : *Versulu colacariei.*
Cuprins : 1 colăcărie.

Însemnări Jarník: acoladă v. 15–16, 98–108; subliniază: „Pastare (= parti tare) v. 55; „fugéti" v. 84; „indresnetî" v. 85; adaugă „Deci" în chip de anacruză v. 114; subliniază v. 69 „Intru o dî ne plena de para" și îl înlocuiește pe margine cu „Intro dî de primavera". Alte semne marginale la v. 23–27, 49, 114, 118.

2 197.II.106 :

Format: 21 × 17 cm. 12 f. Cerneala mult decolorată.
Titlu: *Versuri populari.*
Cuprins: 3 balade + 35 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1. $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Stancu*, st. sus: *Cop.*; numerotarea; acoladă t. 36, v. 3–4; diverse note filologice: t. 32 *diacu* = *studentu, cantoru*; t. 30; *cinasiu* = *csinos*; t. 29 *scoverdi* = *placinte* și stenogramă; t. 13, v. 9 adaugă *si*; t. 15 sterge *valiti* și înlocuiește cu *floriti*; subliniază t. 7 *revenela, colopu, perdu*; t 19 $^{v.}$ 6 șterge *u* din *onu*, v. 8 corectează pe margine *'n* în locul lui *in* și încercuiește pe *ea*; t. 20 subl. *Altulu*; t. 21, v. 5 desparte prin bare verticale cuvintele: *de cu gele*, v. 26 *gentitia* = *zar* + *urda.*
Intervenția noastră: numerotat dublu textul 17 b, la f. 7 $^{v.}$
Obs.: culegătorul marchează toate cîntecele cu un *Altulu*, criteriu respectat de Jarník; de altă mînă decît a culegătorului t. 37, f. 13 ^{r}.

2 197.II.107 :

Format: 26 × 21 cm. 6 f. (3 coale duble alăturate).
Cuprins: 10 descîntece și farmece.

2 197.II.108 :

Format: 17,5 × 10,5 cm. 8 f. Cerneala spălăcită.
Titlu: *Culegerea poesieloru populare de Ioane Vulcanu, 1863.*
Cuprins: 2 balade + 13 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Vulcan*, st. sus: *Cop.*; numerotarea; acoladă t. 1, v. 55–59 și „pietate catra muma rea"; subliniază t. 8 ultimul vers, titlul textului 9 și v. 6, adaugă *fire* deasupra cuvîntului *traire* la t. 12; clasificarea provizorie: t. 10 „catana", t. 5 „doru", t. 6 „remasu bunu, catana", t. 7 „catana in Italia".
Obs.: culegătorul introduce unele texte cu *Altulu* (t. 2, 5, 7, 10) și cu *Altele*, un singur titlu, t. 11–15.

2 197.II.109 :

Format: 21,5 × 17 cm. 4 f. Caiet cusut, hîrtie liniată cu creionul.
Titlu: *Chiuiture poporale adunate dein Agristeu (langa Ternav'a mica) sî giuru de Alesiu Viciu st. in a V cl. g. in. Blasiu in 1872*; pe f. 2 $^{r.}$: „Chiuituri poporale culese de... in Agristeu sî giuru".
Cuprins: 58 de cîntece și strigături.
Omise: t. 6 (f. 2 $^{r.}$) și t. 39 (f. 3 $^{v.}$) ca fiind nefolclorice.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului *Viciu*, st. sus: *Cop.*; numerotarea; la t. 56 scrie pe margine cu creion albastru *împáca-te* și pune în paranteză în text *te vei impaca.*
Obs.: la t. 5, 15, culegătorul pune alături de *degete* și *deste.*

2 197.II.110 :

Format: 17,5 × 10,5 cm. 4 f. + 2 f. albe. Cerneala decolorată.
Titlu: *Versuri populare.*
Cuprins: 14 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Vod'a Siganu*, st. sus: *Copp.*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 5 b, 7 b.
Obs.: Culegătorul transcrie textul 1 dialogat și la același t. versul 11 scrie: „in locu de *ca, am* am scurtatu *cam*"; titluri individuale la t. 9 („Versulu luarei la catanie a feciorilorull") și t. 10 („Versulu amorului"); la t. 6, v. 3 scrie: „la imperatulu rosiu".

2 197.II.111 :

Format: 16 × 10 cm. 7 f. + 1 f. albă. Cerneala decolorată și întinsă.
Titlu: *Versuri populari.*
Cuprins: 28 de cîntece și strigături.
Omise: t. 24–29 nefiind populare (rimă prin încrucișare).
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Urzica*, st. sus: *Copp. 24. 29 (Stenograma)*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 19 b, 20 b, 20 c.

2 197.II.112 :

Format: 20,5 × 16,5 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită.
Titlu: *Cev'a dein chiuiturele românilor (nostri).*
Cuprins: 39 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Tohati*, st. sus: *Copp. 17 (Ball)*; numerotarea; încercuiește t. 17 ca fiind baladă; note filologice: t. 25, v. 2 *hîdele, urîtele*; t. 30 înconjură cu creionul subst. *Craie*; t. 33 întregește metrul, adăugînd o silabă *tiu* (= tu).
Intervenția noastră: am unit textele 11 și 12.

2 197.II.113 :

Format: 23,5 × 19,5 cm. 5 f. (2 coale îndoite în formă de caiet și 1/2 coală ca foaie volantă). Hîrtia gri, cerneala spălăcită.
Titlu: *Cev'a dein chiuiturele românilor (nostre).*
Cuprins: 34 de cîntece și strigături.
Omise: text 11 ca nefolcloric, improvizație trivială t.
Însemnări Jarník: f 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Tohati* [2], st. sus: *Copp. 17 (stenogramă)*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 10 b, 10 c, 13 b, 19 b, 21 b, 22 b; la t. [4 c] șterge *numai* și pune în loc *mai*, versul devenind: *Ca diece ani de-oru mai trece*; t. 13 subliniază la v. 18: *locu se me.*

Intervenția noastră: numerotarea textelor [4 b] și [4 c].
Obs.: culegătorul pune titlu individual la t. 13: *Chiuitura*; la t. 17, v. 26 notează: *Fetior* ca introducere la reluarea dialogului.

2 197.II.114 :

Format: 29 × 23 cm. 4 f. Hîrtia foarte degradată, marginile rupte, lipsind cuvinte, cerneala pe alocuri decolorată.
Titlu: *Ocupațiune. Unele culegeri de poesii sî piuituri populare.*
Cuprins: 3 balade + 54 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Todoran*, st. sus: *Cop.*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 20 b, 21 b, 24 b, 24 c, 25 b, 32 b; încercuiește nr. de ordine al t. 43 ca fiind baladă.
Intervenția noastră: unit textele 25 și 25 b.
Obs.: culegătorul notează la t. 22 (balada): „Acest'a a fostu o intemplare"; pune titlu individual la t. 23: „Altu versu popularu"; de la t. 26 pînă la t. 52, subtitlul: „Alte ciuituri".

2 197.II.115 :

Format: 17 × 10,5 cm.
Cuprins: 74 de fișe personale Jarník, copii de texte, excerpte, trimiteri la variante, glosar, note. Analizate de noi în notele lucrării.

2 197.II.116 :

Format: 16,5 × 10,5 cm. 4 f. Cerneala decolorată.
Titlu: *Poesii popularie.*
Cuprins: 2 balade + 1 cîntec.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Dancea*, st. sus: *Copp.*; numerotarea.
Obs.: Culegătorul marchează ultimele 2 texte cu „Alta".

2 197.II.117 :

Format: 21,5 × 17 cm. 5 f. + 1 f. albă. Hîrtia albă-gri. 3 coale îndoite independent, nu sub formă de caiet.
Titlu: *Piuiture.*
Cuprins: 64 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Romanu*, st. sus: *Copp.*; numerotarea, inclusiv cea dublă; 42 b; bare verticale după fiecare vers, textul nefiind transcris în formă versificată; bare duble după fiecare text.
Intervenția noastră: am numerotat textul [16].
Obs.: culegătorul transcrie versurile în formă de proză.

2 197.II.118 :

Format: 17,5 × 10 cm. 4 f. Caiet cusut, cerneala decolorată.
Titlu: *Poesii populare.*
Cuprins: 15 cîntece și strigături.
Omis: t. 1 (f. 1 $^{r.}$–3 $^{r.}$) „Movila lui Burcel" (fără titlu).
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Rusu*, st. sus: *Copp.*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 2 b, 2 c.
Obs.: Culegătorul introduce textele nr. 3, 4 și 13 cu „Altulu", iar t. 5 cu „Altulu (si strigari)".

2 197.II.119 :

Format: 17,5 × 10,5 cm. 7 f. + 1 f. albă. Hîrtia albăstruie.
Titlu: *Doine populara.*
Cuprins: 1 baladă + 39 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Samceleanu*, st. sus: *Copp. 29*; numerotarea, inclusiv cea dublă: 7 b, 8 b, 8 c, 8 d, 8 e, 11 b, 11 c, 12 b; greșală: sare la numerotare peste cifra 3.
Intervenția noastră: numerotat textele [6 b], [8 d'], [22 b]; am unit textele 8 b și 8 c.
Obs.: Culegătorul marchează textele 2,5–28 cu „Alta".

2 197.II.120 :

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Caiet cusut, cerneala decolorată.
Titlu: *Colecta de viersuri populare, descantaturi sî dateni la ospetia, muresiane.*
Cuprins: 5 cîntece și strigături + 1 colăcărie + 1 descîntec.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Socolu*, st. sus: *Copp. 1 (Ball) 4 (Desc) 5 (Colacul)*, numerotarea, inclusiv cea dublă: 6 b.

2 197.II.121 :

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Cerneala decolorată.
Titlu general n-are; f. 1 $^{r.}$ – 2 $^{v.}$ [*Poveste*]; f. 2 $^{v.}$–4 $^{v.}$ texte de cîntece cu titlu individual.
Cuprins: 2 strigături + 1 baladă + 1 poveste.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Stanciu*, st. sus: *Cop. 3 (Ball)*; numerotarea.
Obs.: Titluri individuale t. 1 „Chiuitura", t. 2 „Alta", t. 3 „Canțecu popularu a lui Marz'a vitezulu".

2 197.II.122 :

Format: 21×17 cm. 4 f. Cerneala mult decolorată.
Titlu: *Strigari popularie dein satulu Tatarlaua* (f. 2 $^{r.}$).
Cuprins: 30 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník: f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului: *Surdescu*, st. sus: *stenogramă, V. Macaveu*; numerotarea.

2 197.II.123 :

Format: 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia liniată cu creionul.
Titlu: *Chiuiture poporale culese dein comun'a Valea.*
Cuprins: 32 de cîntece și strigături.
Omise: t. 8 (f. 2 $^{r.}$), nefiind popular.

Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Suciu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 4 b, 14 b.

2 197.II.124:

Format : 23,5 × 19,5 cm. 6 f. (3 coale duble independente.
Titlu : *Strigari populare.*
Cuprins : 32 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Tamasiu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea ; greșală, sare peste cifra 12.
Intervenția noastră : am despărțit textul [1 b] ; am unit textele 30 și 31.
Obs. : Nota culegătorului la f 6 $^{r.}$: ,,de ele mocanesci''.

2 *197.II.125:*

Format : 17,5 × 10,5 cm. 6 f. + 2 f. albe. Cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populare culese de Teodoru Tatu dein Ciugudiu de diosu.*
Cuprins : 1 baladă + 8 cîntece.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Tatu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 3 b, 3 c.
Intervenția noastră : am unit textele 7 și 8.
Obs. : culegătorul marchează textele 3–5 cu ,,Altulu''.

2 197.II.126:

Format : 20,5 × 16 cm. 4 f. Cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 37 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Tiereanu*, st. sus : *Copp. 3, 15* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 6 b, 17 b, 21 b ; greșală de numerotare prin repetarea cifrei 5 ; sublinieri : t. 18, 27, 28 ; adaugă la t. 24 : *strigandu* pentru *Sî striga* ; cu creion, clasificarea provizorie ; t. 1 ,,superarea unuia dein am.,'' t. 2 ,,num'pasa de tene'', t. 3 ,,muma ce imp. casatori'a sî urm.,'' t. 4 și 10 ,,sarutare'', t. 5 stenogramă, t. 12 ,,cand petrece cu mandra'', t. 15 ,,fetele scumpe'', t. 16 ,,refusu'', t. 20 ,,batj.,'' t. 24 ,,doru'', t. 25 ,,mandria'', t. 26 ,,infruntare'', t. 31 ,,de doru'', t. 32 ,,doru dupa mandra ce s'a maritatu''.
Intervenția noastră : am rectificat numerotarea t. [5 b].

2 197.II.127:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f. Prima pagină liniată cu creionul.
Titlu : *Poesii populari.*
Cuprins : 1 baladă + 18 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Todea*, st. sus : *Copp. 3* (*Ball*) ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine al baladei.
Obs. t. 1 și 2 nu sînt transcrise în versuri, ci sub formă de proză ; culegătorul marchează textele nr. 2–7, 9–14 și 16–17 cu ,,Alta''.

2 197.II.128:

Format : 21 × 17 cm. 6 f. (3 coale îndoite independent).
Titlu : *Chiuituri culese dein Teleculu Romanu.*
Cuprins : 1 baladă + 21 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus. numele culegătorului : *Radu*, st. sus : *Copp. 3* (*Solferino*) ; numerotarea dublă : 7 b, 9 b, 14 b ; încercuiește nr. de ordine al t. 3, ca fiind baladă.
Intervenția noastră : am despărțit textul [5 b] de t. 5 și textul [7 c] de t. 7 b.
Obs. : numerotarea culegătorului cu cifre romane.

2 197.II.129:

Format : 17 × 10,5 cm. 6 f. + 2 f. albe. Cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populare.* Subtitlu *Strigari* (f. 5 $^{v.}$ – 6 $^{v.}$).
Cuprins : 3 balade + 11 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Radu Sim.*, st. sus : *Cop. 1–4* (*Ball*) ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine al textelor 1–4, considerîndu-le pe toate balade.
Intervenția noastră : am despărțit textul [4 b] de t. 4.
Obs. : la textele 2–6 culegătorul scrie : ,,Alta poesia frumosa''.

2 197.II.130:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu : *Strigari popularie.*
Cuprins : 13 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Raicu*, st. sus : *Copp. 15 17* (*stenogramă*) ; numerotarea ; încercuiește nr. 15 și 17 greșit considerate balade ; la t. 4 șterge *baetulu* și scrie *prunculu* (vers. 2) ; clasificare provizorie la t. 15 : *catan'a*.
Intervenția noastră : am transcris t. 4–6, 7–8 și 9–10 la un loc.

2 197.II.131:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f.
Titlu : *Versurii popularie.*
Cuprins : 22 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Popu sen.*, st. sus : *Copp.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 5 b, 6 b, 8 b, 14 b, 18 b.
Intervenția noastră : am transcris t. 18 și 18 b la un loc.

2 197.II.132:

Format : 17 × 10,5 cm. 6 f. Cerneala pe alocuri foarte decolorată.
Titlu : *Strigari in jocu.*
Cuprins : 45 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Popul*, st. sus : *Copp.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 15 b, 20 b, 33 b.

2 197.II.133:

Format : 17 × 10,5 cm. 8 f. Hîrtia atacată de ciupercă.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 41 de cîntece și strigături.
Omise : f. 7 $^{r.}$ textele 32 și 33 ca fiind nefolclorice.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Precupu*, st. sus : *Cop.* ; Numerotarea, dublă : 7 b, 8 b.
Intervenția noastră : am rectificat numerotarea culegătorului : [31 b].
Obs. : pînă la nr. 3, culegătorul folosește cifre romane, de la 3–26 cifre arabe ; greșește numerotarea : de două ori nr. 31.

2 197.II.134:

Format : 34 × 10,5 cm. 8 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Poesiore popularie culese de Blasiu Precupu st. de a 7ª cl. gimn. 1863.*
Cuprins : 1 baladă + 28 de cîntece și strigături + + 1 poveste + 1 descriere de datină.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Precupu B.*, st. sus : *Copp. 5* (*Ball*). *24–26* (*stenogramă*) ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 3 b, 4 b ; încercuiește t. 5, 24, 25, 26 ca balade.
Intervenția noastră : am transcris la un loc t. 11 și [12] și t. 25 și 26.
Obs. : t. 9 introdus prin ,,Alta'', t. 8–9 prin ,,Altele''.

2 197.II.135:

Format : 18,5 × 14,5 cm. 3 f + 1 f. albă.
Titlu : *Chiuituri poporale culese dein Vingardu sî giuru''.*
Cuprins : 27 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Punteanul*, st. sus : *Cop. 17* (*stenogramă*) numerotarea, inclusiv cea dublă : 3 b.

2 197.II.136:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtie gri, cerneală decolorată.
Titlu : *Piuiture.*
Cuprins : 22 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 $^{r.}$ dr. sus numele culegătorului : *Popu*, st. sus : *Copp.*
Intervenția noastră : am unit t. 7 și 8.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.137:

Format : 21 × 17 cm. 4 f.
Titlu general n-are ; de la t. 5 *Poesii populare* ; de la 26–27 *Nesce colinde.*
Cuprins : 2 balade + 17 cîntece și strigături + 1 colind.
Omise : t. 1–5 indescifrabile, t. 7 ca nefolcloric, t. 27 colind religios din care reținem : *Iar la masă cine șede ? / Șede si jupînul gazdă. / Tot închină c-un pahar, / C-un pahar galben de dar / Și-n fundul paharului, / Scrisă-i coada veacului ; / Și-n toarta paharului, / / Scrisu-i spicu grîului. / Noi umblăm și colindăm, / / Cestor gazde le-o-nchinăm : / Să fii gazdă sănătoasă, Cu colindu veseloasă.*
Însemnări Jarník : numerotarea dublă la t. 8 b ; clasificarea provizorie la t. 15 ,,catan'a''. 16 ,,reu meritata'', 17 ,,voiniculu'', 18–19 ,,batj''., 21 ,,lusus verb''., 25 ,,farmecu'' ; încercuiește nr. de ordine la t. 24 ca fiind baladă ; face modificări lexicale la t. 16, vers. 7, 8, 9 și la t. 24, vers. 4.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.138:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia albă-gri.
Titlu : *Poesie popularie.*
Cuprins : 20 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 ^{r}. dr. sus numele culegătorului : *Popu Iac.*, st. sus. *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 9 b, 9 c, 12 b.
Intervenția noastră : am despărțit t. [2 b].

2 197.II.139:

Format : 24 × 19,5 cm. 4 f. Cerneala spălăcită.
Titlu : ***Unele deintre cantecele fetesci mai noue.***
Cuprins : 2 balade + 33 de cîntece și strigături + 4 colinde.
Omise : t. 17 dubios ca autenticitate ; t. 24 și 25 total degradate.
Însemnări Jarník : f. 1 ^{r}. dr. sus numele culegătorului : ***Precupu***[3]**, st. sus :** *Copp. 16. 18, 19* (*Ball*) *20–25* (*Colinde*) ; numerotarea ; clasificarea provizorie : t. 31–32 ,,Una asupra Ardeleniloru'', 34 ,,doru'', 35 ,,Batj.'', 36 ,,dorulu fetiorului dupa mama'', 40 ,,antip. fetei'', 41 ,,indescifrabil batjoc.''
Obs. : numeroase glose ale culegătorului. Text 1 ,,Nepasarea amantei pentru ca a desertato amantulu celu dein copilaria'', t. 6 ,,Totu ea inca mai dîce : ... N.B. Cea cu perulu galb. e am. cea desertata s. vechia ; ér cea cu perulu negru e cea castigata seau noua'' ; t. 7 ,,Am cea vechia catra cea noua'' ; t. 10 : ,,Totu acésta cu alte spresiuni'' ; t. 11, 13, 14 și 23 ,,Alta'' ; t. 16 ,,Ból'a dein canceu'' ; t. 17 ,,Asia inchina fet'a de satu catra unu fetioru strainu. Fetiorulu i-respunde'' ; t. 18 ,,Unele de intre cant. m. vechi. Elenc'a cea frumosa'' ; t. 19 ,,Altulu'' ; t. 20 ,,Antania colinda ce se colinda de fetiorii satului in noptea dîlei ant. de cratiunu in giurulu mesei'' ; t. 21 ,,A doua colinda'' ; t. 22 ,,A treia colinda'' ; t. 26–42 ,,Chiuiture''.

2 197.II.140:

Format : 26 × 21 cm. 3 f. + 1 f. albă. Hîrtie albastră.
Titlu : *Inc'a vr'o cateva.*
Cuprins : 2 balade + 48 cîntece și strigături + 1 colind + 2 descîntece.

Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Precupu* [2], st. sus : *Copp. 2.3 (Descant) 21 (Ball. stenogramă)* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 9 b, 9 c, 41 b, 41 c, 45 b.
Intervenția noastră : am unit t. 31 și 32.

2 197.II.141:

Format : 21 × 17,5 cm. 8 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Datine poporale.*
Cuprins : 16 cîntece și strigături + 2 povești + 1 datină.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Georg.*, st. sus : *Copp.* ; numerotarea.
Intervenția noastră : am unit t. 14 și 17.

2 197.II.142 :

Format : 21,5 × 17 cm. 2 f. Hîrtia albă-gri, atacată de ciupercă.
Titlu : *Strigature poporali.*
Cuprins : 15 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Bas.* st. sus : *Copp.* ; numerotarea.

2 197.II.143:

Format : 22 × 18 cm. 2 f. Hîrtia albastră.
Titlu : *Poesii populare depre Ternava cei Mare (fundulu regescu)*
Cuprins : 6 cîntece și strigături.
Omise : t. 4 (f. 1 v.) fiind dubios ca autenticitate folclorică.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Poppu*, st. sus : *Copp.*

2 197.II.144:

Format : 21 × 13 cm. 7 f. + 1 f. albă.
Titlu general n-are ; f. 1 r.—4 r. *Colacaria. Alta* ; f. 5 r. *Strigari.*
Cuprins : 3 cîntece și strigături + 2 colăcării.
Omise : t. 1, 2, 3 și 7, fiind dubioase ca autenticitate.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Petru*, st. sus : *Copp.* 1. 4. 5. 7 (Ball) ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine la t. 1, 7 ; clasificare provizorie la t. 1 „Barbatulu se plange asupra m. urite si len".

2 197.II.145:

Format : 21,5 × 17 cm. 2 f. Hîrtie gri învechită.
Titlu : *Poesii populare de pre valea Sieului.*
Cuprins : 27 de cîntece și strigături.
Omise : t. 12 fiind dubios ca autenticitate.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Mat.* ;st. sus : *Copp.* 12 *(Ball)* ; numerotarea dublă : 17 b, 17 c,
Obs. : numerotarea culegătorului

2 197.II.146:

Format : 21 × 13,5 cm. 4 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Chiuituri dein marginea Campiei.*
Cuprins : 1 baladă + 26 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Joane*, st. sus : *Cop. 10 (Ball)* ; numerotarea, inclusiv cea dublă ; 8 b, 19 b.
Intervenția noastră : am transcris textele 1—2 și 3—4 la un loc.

2 197.II.147:

Format : 16,5 × 10,5 cm. 3 f. + 1 f. albă.
Titlu : *Cantece popularia.*
Cuprins : 3 balade + 1 cîntec.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Ios.*, st .sus : *Copp. 1. 2. 3* ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine al celor 3 balade.
Intervenția noastră : am transcris textele 4—5 la un loc.
Obs. : textele 2—4 introduse de „Altulu".

2 197.II.148 :

Format : 21 × 17 cm. 4 f.
Titlu : *Ocupatiune. Poesii populari.*
Cuprins : 1 baladă + 2 cîntece.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Lad.*, st. sus : *Copp. 1. 2 (Ball)* ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine la cele 2 balade.
Intervenția noastră : am transcris la un loc textele 3+4.
Obs. : culegătorul pune cifre romane după fiecare catren, de unde numerotarea lui Jarník cuprinde la t. 1 : I—VII ; la t. 2, introdus de „Altu" : I—VI și la t. 3 : VII—VIII.

2 197.II.149:

Format : 16,5 × 10 cm. 8 f. Hîrtie galbenă, cerneală decolorată.
Titlu : *Posesii popularia* (f. 2 r.).
Cuprins : 1 baladă + 30 de cîntece și strigături.
Omise : t. 10 dubios sub raportul autenticității.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului *Popu* jun., st. sus : *Copp.*, numerotarea dublă la 5 b.
Obs. : numerotarea culegătorului ; textul 27 (incomplet) îl repetă la nr. 30.

2 197.II.150:

Format : 17,5 × 10,5 cm. 6 f. + 2 f. albe. Cerneala decolorată.
Titlu : *Versuri popularie a lui Joachimu Popu V cl. gim.*
Cuprins : 1 baladă + 18 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Ioach.*, st. sus : *Cop. 20* ; numerotarea ; încercuiește nr. 20.
Intervenția noastră : am unit textele 9+10.

2 197.II.151:

Format : 21 × 17,5 cm. 2 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Versuri populare.*
Cuprins : 18 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Oresanu*, st. sus. : *Cop.* ; numerotarea.
Intervenția noastră : am despărțit textele [2 b] și [9 b].

2 197.II.152:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f.+4 f. albe. Cerneala decolorată.
Titlu : *Viersuri popularia.*
Cuprins : 1 baladă + 9 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Orga*, st. sus : *Cop.* ; Numerotarea.
Obs. : la nr. 2 : „Altulu".

2 197.II.153:

Format : 17 × 10,5 cm. 8 f. Caiet cusut.
Titlu : *Strigari populari scrise de Ioane Pantea studente in VIII-a clase a Gimnasiului de aici Blasiu 22 Ianuariu 1863.*
Cuprins : 26 de cîntece și strigături.
Omise : t. 10 și 11 b, dubioase ca autenticitate.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Pantea*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 7 b, 8 b, 11 b, 18 b.

2 197.II.154:

Format : 20,5 × 17 cm, 4 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Viersuri populare.*
Cuprins : 1 baladă + 10 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Petrutiu*, st. sus : *Cop.*, numerotarea, inclusiv cea dublă : 8 b.
Obs. : textele 2—9 introduse de „Altulu".

2 197.II.155:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia atacată de ciupercă.
Titlu : *Strigari poporali.*
Cuprins : 1 baladă + 26 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popu Art.*, st. sus : *Cop. 17 (Ball)* ; numerotarea.

2 197.II.156:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 27 de cîntece și strigături.
Omise : t. 2, dubios cît privește autenticitatea.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popescu*, st. sus : *Cop.*, numerotarea, inclusiv cea dublă : 11 b.
Intervenția noastră : am unit t. 12+13.

2 197.II.157:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f. +4 f. albe. Cerneala decolorată.
Titlu : *Viersuri populare.*
Cuprins : 1 baladă + 4 cîntece.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Popasu*, st. sus : *Copp. stenogramă* ; numerotarea, încercuiește nr. 4.
Obs. : textele nr. 2—4 introduse de „Altulu".

2 197.II.158:

Format : 32 × 20 cm. 2 f. Cerneala decolorată.
Titlu general n-are ; t. 1 *Viersul colacului* ; t. 2 și t. 6 *Altulu.*
Cuprins : 8 cîntece și strigături + 1colăcărie.
Însemnări Jarník : f. 2 r. dr. sus numele culegătorului : *Pocanul*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.

2 197.II.159:

Format : 17 × 10,5 cm. 8 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Piuituri si poesii nationale-romane adunate de Ioane Popescu junior stude in a VI clase gimn. 1863.*
Cuprins : 13 cîntece și strigături.
Omise : t. 3 dubios.
Însemnări Jarník: f. 1 r. dr. sus numele culegătorului: *Popescu* jun. st. sus: *Copp. 3.7.9.12. 13 (stenogramă)* ;
Numerotarea dublă : 8 b.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.160:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f. Caiet cusut, cerneală decolorată.
Titlu : *Poesii popularie.*
Cuprins : 2 balade + 6 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Poppu Ioan*, st. sus : *Cop. 2.4.6.7* ; numerotarea ; încercuiește 2, 4, 6, 7.
Intervenția noastră : am transcris textul [2 b] despărțit.
Obs. : textele 2, 6 și 7 introduse de „Altu versu", t. 3 și 5 de „Altu", t. 4 de „Versu altu".

2 197.II.161:

Format : 20,5 × 17 cm. 4 f. Cerneala decolorată și întinsă.
Titlu : *Ocupatiune in 23/1.863, Cantece popularia.*
Cuprins.: 16 cîntece și strigături.
Omise : t. 1 dubios ca autenticitate folclorică și la f. 4 r.—v. 4 texte culte.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Pinciulu*, st. sus : *Cop. 1 (Ball) stenogramă* ; numerotarea dublă la 2 b.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.162:

Format : 17 × 10,5 cm. 4 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Versuri populare* cu subcapitolul *Strigari de jocu* t. 13—15 f. 3 v.
Cuprins : 16 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Petrutiu* Al., numerotarea., st. sus : *Copp.*
Intervenția noastră : am despărțit textul [2 b].
Obs. : textele 2, 3,5, 6, 7 și 9 introduse de „Altulu".

2 197.II.163:

Format : 23 × 15 cm. 2 f.
Titlu : *Unele piuituri.*
Cuprins : 19 strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Orbeanu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.
Intervenția noastră : am unit textele 11 și 12.

2 197.II.164:

Format : 17 × 10,5 cm. 14 f. Cerneala decolorată.
Titlu : *Culegerea poesieloru popularie.*
Cuprins : 7 balade + 56 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Olteanu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 8 b, 10 b, 11 b, 25 b.
Intervenția noastră : am unit textele 10 + 10 b și am renumerotat cu 58, 59, 60 textele 30, 31, 32 dublate de culegător.
Obs. : textele 2—10 introduse de „Alt'a", t. 11 de „Altele".

2 197.II.165:

Format : 17 × 10,5 cm. 7 f. + 1 f. albă.
Titlu : *Strigari (poesii) populari.*
Cuprins : 46 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Novac*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 18 b, 33 b.
Intervenția noastră : am unit textele 9 + 10.

2 197.II.166:

Format : 17 × 10 cm. 4 f. Caiet cusut, cerneală spălăcită.
Titlu : *Descantece.*
Cuprins : 15 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Nemeș m.*, st. sus : *Cop.*, cu creionul numerotarea, inclusiv cea dublă : 7 b.
Obs. : La fiecare text nou : „Alt'a".

2 197.II.167:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. (o coală îndoită). Cerneala spălăcită.
Titlu : *Poesii populari.*
Cuprins : 3 balade.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Moldoveanu*, st. sus : *Ball*, numerotarea ; încercuiește nr. de ordine.

2 197.II.168:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Caiet cusut. Cerneală străbătută.
Titlu : *Chiuituri nationali dein Sucutardu.*
Cuprins : 21 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Negrutiu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea dublă la : 15 b.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.169:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. (o coală îndoită). Cerneală străbătută.
Titlu : *Strigari la joculu romanu.*
Cuprins : 21 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Moldovan I.*, st. sus : *Cop.*
Obs. : numerotarea culegătorului cu cifre romane.

2 197.II.170:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. (2 coli îndoite). Cerneala spălăcită.
Titlu : *Strigaturi.*
Cuprins : 17 strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Munteanu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea cu creionul.

2 197.II.171:

Format : 21 × 17 cm. 6 f. (2 coale îndoite la un loc și 1 independent). Cerneala spălăcită.
Titlu : *Ocupatiune* ; f. 1 r.—5 r. *O poveste* ; f. 5 v. pînă la fine : *Vreo catevă chiuituri dein vieti'a poporara.*
Cuprins : 12 cîntece și strigături + 1 poveste.
Însemnări Jarník : f. 5. v. dr. sus numele culegătorului : *Margineanu N.*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.

2 197.II.172:

Format : 17 × 10 cm. 8 f. Cerneala spălăcită, hîrtia străbătută.
Titlu : *Strigari populari.*
Cuprins : 37 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Micu*, st. sus : *Cop.*
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.173:

Format : 17 × 10 cm. 12 f. Caiet cusut. Cerneală spălăcită.
Titlu: *Strigari populari, de pre Campia, dein cerculu Mociului in comitatulu Clusiului culese de Simeone Micu, studente gimnasiale 1863.*
Cuprins : 35 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Micu*[2], st. sus : *Cop.* ; numerotarea.
Obs. : fiecare text introdus de „Alta".

2 197.II.174:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia bună, cerneala neagră.
Titlu : *Poesie popolarie.*
Cuprins : 2 balade + 18 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r dr. sus numele culegătorului : *Milaciu*, st. sus : *Cop. 5.7.9.12* ; numerotarea.

2 197.II.175:

Format : 21 × 17 cm. 6 f. Caiet cusut, cerneală spălăcită.
Titlu : *Colectiune de piuiture alui Josefu Moise student in VI cl. gimns. in Blasiu 5/5.872.*
Cuprins : 63 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Moise*, st. sus : *Copp.* ; numerotarea dublă la : 2 b, 9 b, 18 b, 20 b.
Intervenția noastră : am despărțit t. [30 b].
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.176:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala spălăcită.
Titlu : *Chiuituri dein vieti'a populare.*
Cuprins : 1 baladă + 20 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *N. Margineanu*, st. sus : *Cop. 1* (*Ball*) ; numerotarea.

2 197.II.177:

Format : 21 ×17 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită și pătată.
Cuprins : 35 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Margineanu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 27 b ; clasificarea provizorie, la t. 1 „doiosia", t. 2 „necasu", t. 6 și 17 „imputare", 8 „speciele de amoru", t. 10. „se com. atentiunei", t. 11 „lenea si batj.", 1 3 „amenitiare", t. 14 „frica de pop'a", t. 15 „poterea amorului", 16 „superare", t. 20, 28, 29, 30 „batj.", t. 26 „fet'a betrana", 27 „stud amorosu", t. 31 „si la Precupu", 32 „batj. grose".
Intervenția noastră : am unit textele 23 și 24.

2 197.II.178:

Format : 17 × 10 cm. 6 f. Caiet cusut, hîrtia străbătută.
Titlu : *Poesii populari adunate de I. Marculetiu.*
Cuprins : 1 baladă + 10 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Marculetiu*, st. sus: *Cop. 1.2.* (*Ball*) ; numerotarea ; încercuiește nr. baladelor.
Obs. : titluri individuale la t. 2 „Altu viersu", t. 3, „Blastamulu mandrutiei", t. 4 „Dorulu mandrei", t. 5. „Altulu", t. 6—10 „Diversiuni", t. 11 „Viersulu unui pruncu orfanu".

2 197.II.179:

Format : 20 × 12 cm. 4 f. Hîrtia albastră, cerneala spălăcită.
Titlu : *Chiuituri populare.*
Cuprins : 24 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Marcu G.*, st. sus : *Cop. 1.15.18* (*Ball*) ; numerotarea ; încercuiește nr. de ordine la 1, 15 și 18, ca fiind balade.

2 197.II.180:

Format : 21 × 17 cm. 4 f. Hîrtia îngălbenită și pătată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 8 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Marcu S.*, st. sus : *Cop. 7* (*Solferin*) ; numerotarea ; clasificarea provizorie la t. 4 „Fet'a insielata" ; notă filologică la t. 7 „la Vulcanu".
Obs. : fiecare text introdus de „Altu/lu/".

2 197.II.181:

Format : 17 × 10 cm. 4 f. Hîrtia străbătută de cerneală.
Titlu : *Chiuituri populare.*
Cuprins : 14 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Albu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă : 5 b.
Intervenția noastră : am unit textele 5 și 5 b.

2197.II.182:

Format : 21 ×9 cm. 8 f. Caiet cusut. Hîrtia pătată.
Titlu : *Versuri popolare ale lui Deonisiu Aronu.*
Cuprins : 39 de cîntece și strigături.
Omise : t. 10 (f. 4 r.–v.) „Cîntecul lui Ștefan cel Mare".
Însemnări Jarník : f 1. r. dr. sus numele culegătorului : *Aronu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea dublă la 31 b.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.183:

Format : 20 × 12 cm. 8 f. Caiet cusut. Hîrtie albăstruie.
Titlu : *Strigari si cantece populare culese de Vasiliu Marcianu anul 1863.*
Cuprins : 28 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Marcianu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea (lipsește nr. 11), inclusiv cea dublă : 25 b, 26 b, 26 c, 26 d ; clasificare provizorie la t. 6 „econ.", t. 9 „economia", t. 12 „jocatoriu", t. 13 „Georgitia", t. 18 „Fet'a si podariulu", t. 20 „refusu. fet'a se lapedie de doru", t. 21 „petire si respunsu", t. 23. „Paserea si cuibulu" ; șterge anacruza „Apoi" la t. 7 (vers. 1) ; subl. la textele 2, 24, 25.

Intervenția noastră : am unit textele 26 b și 26 c.
Obs. : subtitlu t. 1—17 ,,Strigari seau chiuituri'' ; titluri individuale la t. 18 ,,Cantecu popularu de pre Tarnava'', t. 19 ,,Hora de pre Muresiu'', t. 21,, Chiuitura'', t. 23 ,,Hora de pre Somesiu'', t. 24 ,,Hora de pre Tarnava'', t. 25 ,,Chora dela Osiorheiu'', t. 26 ,,Strainatatea'' ; pe f. 8 v. : ,,Tempulu e scurtu si nu am potutu scria mai multe, barem ca nesce povesci asi mai avé de scrisu''.

2 197.II.184:

Format : 20 × 13 cm. 24 f. Caiet cusut. Hîrtie albăstruie groasă.
Titlu : *Strigari seau chiuituri culese dein Transilvania de Joane B. Marcianulu octavan 1863. Strigari populare.*
Cuprins : 118 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Marcianul*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea, inclusiv cea dublă ; 63 b, cu creion clasificarea provizorie la t. 1 ,,Laudatorie'', t. 2 ,,nedesp.'', t. 3 ,,nedesp.'', t. 4 ,,dechiararea'', t. 5 ,,junia si-o plange'', t. 6 ,,blastemu'', t. 7 ,,nefericire dein blast. mumei'', t. 9 ,,asupr'a barb. uritu" ; t. 10 ,,f. lenose'', t. 12 ,,catan'a se plange'', t. 13 ,,de doru'', t. 14 ,,specie de amorese'', t. 15 ,,nev. beutoria'', t. 16, 17, 59 ,,doru'', t. 18 ,,tema de catania'', t. 19 ,,cene-i de luatu'', t. 20 ,,zelotipia'', t. 21 ,,mundr'a se fia cauta'', t. 22 ,,fragedîme'', t. 23 ,,cautume'', t. 24 ,,descriere'', t. 66 ,,voiniculu de munte'', t. 71 ,,cere dichiarare'', t. 73 ,,nu se marita fora volia'', t. 79 ,,indemnare'', t. 87 ,,doru de maritatu", t. 88 ,,dto'', t. 90 ,,refusu'', t. 101 ,,in Revista romana dein Iasii nu se afla'', t. 25 ,,escusare'', t. 26 ,,statornici'a casatoriei'', t. 27 ,,rogare'', t. 36, 60 ,,economia'', t. 38 ,,nu lia pre cene nu-i place'', t. 39 ,,de doru'', t. 40, ,,credentia casat.'', t. 42 ,,mandr'a amagitoria'', t. 43 ,,idem'', t. 44 ,,nedespartîre'', t. 46, 47, 58 ,,batj.'', t. 49 ,,stud.'', t. 50 ,,superatulu ca i s-a maritatu ,,mundr'a se mang.'', t. 52 ,,zelotipia'', t. 53 ,,lauda de sene'', t. 56 ,,la nevesta-lu pieptená'', t. 61 ,,f. leneosa si p. urm. la fel'', t. 63 b ,,leneosa'', t. 64 ,,dupa cene se va marita ?'', t. 77 ,,lelea pecatosa'', t. 82 ,,parasit'a si bl. rival'a'', t. 89 ,,zelot.'' t. 96 ,,sub busuioce si trandafire'' ; adaugă la t. 59 vers. 1 *plena* în locul lui *bene*, versul devenind astfel : *De cu sera-i luna plena.*
Intervenția noastră : am unit textele 36 și 37, 56 și 57, 64 și 65 ; am separat textul [43 b].
Obs. : culegătorul repetă primele 2 versuri ale t. 26 și la t. 40.

2 197.II.185:

Format : 20×16 cm. 20 f. (10 coale îndoite, dispuse în 5 caiete necusute). Scrisul foarte neglijent.
Titlu : *Bucati de literatura poporaria diversa*, cu subtitlurile *Basm. Rosmarinu și Trandafiru* (f. 1 r.—f. 17 r.), ,,*Cantece poporaria* (f. 17 v.), *Strigari sî descantaturi in saltu* (f. 19 r.).
Cuprins : 17 cîntece și strigături + 1 poveste.
Omise : t. 9 dubios ca autenticitate.
Însemnări Jarník : f. 17 v. dr. sus numele culegătorului *Strasianu*, st. sus ; *Cop. 9.19* (*Iancu*) *Ball.* ; numerotarea.
Intervenția noastră : am unit textele 6 și 7.

2 197.II.186:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia galbenă, cerneala decolorată.
Titlu : *Poesii populare.*
Cuprins : 12 cîntece și strigături.
Omise : t. 2 neautentic.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Ternaveanu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea dublă la t. 5 b.
Intervenția noastră : am unit textele 5 și 5 b.
Obs. : numerotarea culegătorului.

2 197.II.187:

Format : 21 × 17 cm. 2 f. Hîrtia îngălbenită, cerneala neagră.
Titlu : *Cantecele poporului.*
Cuprins : 29 de cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Cordescu* [2], numerotarea, inclusiv cea dublă : 1 b, 1 c, 1 d, 1 e, 2 b, 2 c.

2 197.II.188:

Format : 21 × 17 cm. 8 f. (4 coale îndoite, dispuse în 2 caiete necusute).
Titlu general n-are ; f. 1 r.—f. 8 r. *Fabula* ; f. 8 r.-v. *Viersu.*
Cuprins : 3 cîntece + 1 poveste.
Omise : t. 1—2 și 5—6 ca nefolclorice.
Însemnări Jarník : f. 1 r. dr. sus numele culegătorului : *Cordescu*, st. sus : *Cop.* ; numerotarea.

2 197.II.189:

Format : 21 × 17 cm. 1 f. răzleață, pătată. Cerneala decolorată.
Cuprins : 7 cîntece și strigături.
Însemnări Jarník : numerotarea.

2 197.II.190:

Format : 25 × 19 cm. 2 f. răzlețe. Hîrtie verde-albăstruie.
Cuprins : 1 baladă + 3 cîntece.
Omise : t. 3 ca nefolcloric.
Însemnări Jarník : numerotarea ; la t. 2 adaugă : *Sî la patu firu de macu / Sî in feresti flori domnesti* ; încercuiește nr. de ordine al baladei (t. 5).

Din prezentarea descriptivă a manuscrisului se desprind o sumă de observații cu caracter totalizator, pe care le notăm în continuare.

a) În primul rînd, ceea ce surprinde, chiar pe cititorul cel mai puțin avizat, este abundența de aspecte particulariste pe care le aduce cu sine fiecare material, orice caiet constituind practic un caz aparte, atît din punctul de vedere al detaliilor bibliografice, cît și din cel al conținutului și valorii sale folclorice. Manuscrisul nu are un standard minim de detalii tehnice comune, de unde și dificultatea unei prezentări globale a lui. Această dificultate a și făcut ca, la vremea editării parțiale a manuscrisului, cei doi editori să nu poată depăși simpla și vaga notație impresionistă cu privire la detaliile de culegere pe care o cunoaștem din prefață.

b) Într-al doilea rînd, surprinde marea bogăție de material folcloric ce se cuprinde în colecție și marea sa varietate de gen și de specie. Fără îndoială, oricine își dă seama că manuscrisul constituie — cu toată starea neademenitoare în care se află — un real și autentic tezaur folcloric. În epocă, o singură culegere o depășește prin număr (nu știm nimic despre aspectul ei valoric). Este vorba de culegerea lui Ioan Pop-Reteganul, conținînd 4 898 de texte poetice, adunate în decurs de două decenii, pentru a cărei editare făcea apel public, patru ani după apariția *Doinelor și strigăturilor* lui Jarník și Bîrseanu[13]. Pentru cine este familiarizat cu manuscrisele de folclor aflate în diversele arhive și biblioteci din țară (mss. B.P. Hasdeu, N. Densușianu, Th. D. Speranția, I. Pop-Reteganul etc.), este absolut clar că manuscrisul lui Ioan Micu-Moldovanu constituie unul din cele mai bogate și mai importante fonduri folclorice din țară. Menționăm, pentru precizarea datelor, că el însumează 1 088 de file de folclor (deci 2 176 de pagini !), iar din acestea partea cea mai mare are o vechime mai mare de o sută de ani, plasîndu-se în timp în perioada de început a activității folclorice din țara noastră.

c) Reține, de asemenea, atenția caracterul improvizat al caietelor, ceea ce definește materialul ca avînd un anumit scop și ca fiind izvorît din anumite necesități culturale. Nu este vorba de o lucrare alcătuită din caietele în care școlarii, ca și alți informatori de altfel, își notau cîntecele preferate, spre a le memora mai lesne. Asupra acestui aspect al problemei vom reveni într-un alt context ; aici ne mulțumim să arătăm că simpla înjghebare a caietelor (din coli de hîrtie îndoite sau împăturite) atestă alcătuirea lor la un îndemn exterior, ce n-are nimic de-a face cu însemnarea repertoriului folcloric la modă. Astfel, nu mai puțin de 42 de caiete cuprind numai două file, ceea ce reprezintă de fapt o singură coală de hîrtie îndoită ; alte 80 de caiete cuprind cîte patru file (două coli îndoite sau una împăturită), 20 de caiete cîte șase file și 17 caiete cu cîte opt file. Numai puține caiete au un număr mai mare de file și presupun mai multe ședințe de transcriere sau un timp de transcriere mai îndelungat : două caiete au cîte 12 foi, iar numai cîte un singur caiet are 14, 15, 16, 20, 24, 33 și 126 de file. Asupra ultimului caiet, redactat timp de cîțiva ani în șir, vom discuta mai departe.

d) Compoziția de gen și specie a materialului atrage atenția și pune probleme. Astfel, manuscrisul cuprinde :

3 670	de doine, cîntece și strigături
115	balade
44	de basme, povești, snoave, legende
14	colăcării
24	de descîntece
55	de ghicitori
13	colinde
1	bocet
5	descrieri de obiceiuri
3 941	de piese total

[13] Vezi ,,Gazeta poporului'', Timișoara, 5 (1889), nr. 53 : *Varietăți. Anunț literar*, și ,,Gutinul'', Baia Mare, 2 (1890), nr. 2 :

Reprezentarea inegală a diverselor genuri și specii pare să arate că la data culegerii producțiile lirice ocupau partea cea mai întinsă a repertoriului viu din zona acoperită de culegere. Este, de fapt, și ceea ce au confirmat culegerile ulterioare, dar important de consemnat este că fenomenul se definitivase încă acum un secol, structura sistemului de gen a repertoriului din zonă indicînd neta preeminență a producțiilor cu caracter liric. Este clar că nu se poate vorbi în cazul culegerii de față despre o intenționată, premeditată, culegere de lirică populară; prezența celorlalte genuri (balada și basmul) arată că s-a urmărit adunarea întregului repertoriu folcloric din zonă și că metodologia folosită și forțele utilizate n-au izbutit să rețină decît ceea ce era mai viu, mai pregnant și mai bogat reprezentat în cadrul acestui repertoriu, deci ceea ce se putea transcrie cu mai puțin efort. Din cuprinsul materialului se desprinde, prin importanța numerică și istorică, fondul de proză populară (rămas inedit pînă acum), format din 44 de texte diverse (basme, povești, snoave, legende). Într-adevăr, pînă în 1863 — cea mai veche dată menționată în manuscris —, abia dacă se poate vorbi la noi în țară de culegerea și publicarea basmelor populare. Dacă excludem culegerile, numai tematic folosibile, ale fraților Schott din 1845[14], traducerile lui Alfred Poissonnier din 1856[15], ale lui Franz Obert din 1859[16], ale lui G. Karcsai din 1861[17] sau unele publicări absolut întîmplătoare[18], pînă la data culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu nu s-au publicat decît broșura întîi a culegerii lui Emeric Baziliu Stănescu-Arădanu[19], cele trei basme ale lui Nicolae Filimon[20] și primele două basme ale lui Ispirescu[21], care își începe cariera de editor de folclor abia în 1862. Așa încît culegerea masivă de 44 de texte, adunate ncepînd cu 1863, reprezintă, fără îndoială, din toate punctele de vedere, un material deosebit de important pentru toți cei care se ocupă cu studierea basmului popular românesc. În general, trebuie reținut faptul că antologia lui Jarník și Bîrseanu reprezintă abia un sfert din materialul aflat în manuscris (circa 1 000 față de aproape 4 000 de texte).

e) Pentru întocmirea ediției de față am folosit aproape întregul conținut de material al manuscrisului. Am operat unele omisiuni — în sensul că nu am transcris anumite texte și nu le-am inclus în cuprinsul capitolului de material inedit și nici în note —, ce reprezintă abia cu puțin peste doi la sută (2,29%), fiind vorba (așa cum se poate vedea și din descrierea materialului) de texte culte, aparținînd literaturii profesionale, de texte cu caracter net apocrif, creații ale respectivilor elevi culegători, de texte indescifrabile. Ceea ce lipsește nu impietează în nici un caz asupra fondului specific — artistic și tematic — al culegerii în general. Și cei doi editori, după propria lor mărturisire, au înlăturat din antologia lor piesele care li s-au părut „că nu sînt scrise întocmai cum au fost auzite în popor sau că au fost chiar alcătuite de vreun tînăr prea zelos", dînd astfel selecției lor un caracter destul de subiectiv; noi am restrîns numărul acestor omisiuni la expresia sa minimă, străduindu-ne să introducem criterii selective cît mai precise și, dacă se poate, obiective.

f) La descrierea manuscrisului am arătat cu precizie cazurile cînd am intervenit personal în transcrierea textelor, operînd modificări față de original și, mai ales, față de intervențiile celor doi editori. Toate aceste intervenții le-am menționat între croșete. De altfel, numărul intervențiilor de acest fel este atît de redus, încît nu ar merita o discuție aparte, dacă nu

[14] Arthur și Albert Schott, *Walachische Märchen*, Stuttgart și Tübingen, 1 845 : 43 de texte.

[15] „Le courrier de Bucarest", București, 1 (1856), nr. 8–9, 11 și 35–36.

[16] Franz Obert, *Romänische Märchen*, în „Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens", Brașov, 1 (1859), p. 112–121 : 10 texte.

[17] „Delejtü", Timișoara, 4 (1861), p. 76–78.

[18] Publicațiile de snoave din „Albina românească", 12 (1841), p. 365–367, 369–371 și 373–374 (un ciclu despre Pepelea); dr. T. Stamati, *Pepelea seau trădiciuni năciunare românești*, Iași, 1851; „Kronstädter Zeitung", Brașov, 13 (1863), p. 315 și 323–324: Tschiperusch; „Transilvania. Beiblatt zum Siebenbürger Boten", Sibiu, 1 (1861), p. 65–70.

[19] *Povesci culese și corese de...*, t. I, Timișoara, 1860. 7 texte.

[20] „Țeranul român", București, 1 (1862), nr. 10; nr. 34, 37–38 și 40.

[21] „Unirea", București, 4 (1862), p. 33–35, 57–58 și 61–62.

ar fi vorba de un sistem care a definitivat numeric conținutul de piese al manuscrisului. Aceste modificări se ridică la proporția de 3,80% și constau din: 102 cazuri de cumulări de texte, pe baza conținutului lor de idei, după ce fuseseră arbitrar despărțite și numerotate independent de Jarník[22]; 20 de cazuri de secționări de texte, de asemenea pe baza conținutului lor, texte ce fuseseră arbitrar transcrise la un loc și numerotate global de același Jarník[23]; 18 cazuri de renumerotări de texte[24]. Toate aceste intervenții nu afectează materialul ca atare; de altfel, ele nici nu au fost trecute pe manuscris, ci aparțin exclusiv lucrării de față.

Cu aceste precizări trecem la cercetarea manuscrisului din punctul de vedere al detaliilor folclorice de culegere (stabilirea culegătorilor, localităților de unde s-a cules, data la care a fost efectuată culegerea), cercetare ce formează obiectul capitolului următor.

[22] Ms. nr. 2 197.II.2, 4, 8, 9, 11, 17, 21, 23, 24, 27, 49, 54, 57, 59, 83, 87, 104, 112, 114, 119, 124, 125, 130, 131, 134, 136, 140, 141, 146, 147, 148, 150, 156, 163, 164, 165, 177, 181, 183, 184, 185, 186.

[23] Ms. nr. 2 197.II.3, 6, 38, 66, 124, 128, 129, 138, 160, 162, 175, 184.

[24] Ms. nr. 2 197.II.3, 14, 17, 23, 51, 61, 82, 106, 113, 117, 119, 126, 133, 164.

C. CULEGĂTORI, LOCALIZARE, DATARE

Esențială pentru determinarea localităților de unde s-a cules materialul și pentru precizarea datei cînd a avut loc culegerea este rezolvarea problemei culegătorilor. Problema și-au pus-o și editorii, însă n-au ajuns la soluționarea ei. Încă din 1884, Andrei Bîrseanu, căruia îi revenise sarcina de a întocmi prefața colecției — lucrare ce trebuia să cuprindă, în primul rînd, detaliile de culegere[1] — se scuza față de Titu Maiorescu (sprijinitorul intereselor celor doi editori în fața Academiei la București), scriindu-i: „După făgăduiala făcută în București, prefața poeziilor populare date la iveală de dl. Jarník și de mine ar trebui să fie deja la d-voastră. Aceasta n-a fost cu putință, deoarece mai am necesitate de cîteva informațiuni din Blaj, pe care încă nu le-am primit. Îndată ce voi avea însă la-ndemînă aceste informațiuni, voi stiliza în grabă notițele ce mi le-am făcut și, după ce le voi comunica și d-lui Jarník, care acum se află în Praga, îmi voi permite a vi le espeda fără nici o amînare. Cred că totul nu va dura mai mult de 15 — 20 zile"[2].

Se vede însă că aceste „informațiuni" nu-i sosiseră nici la începutul anului următor, deoarece Jarník se arată neliniștit, neprimind răspuns la trei din ultimele sale scrisori și fiind hărțuit cu solicitări din ce în ce mai insistente din partea Academiei, respectiv a lui Ion Bianu[3]. Trebuie spus că textele erau la data aceea gata tipărite, că însuși glosarul lui Jarník era în curs de imprimare la Praga și că singura parte ce mai lipsea pentru ca lucrarea să fie încheiată era această prefață.

La 4 aprilie 1885, Jarník explică necesitatea acestor „informațiuni". „Fiindcă poeziile aceste nu au fost culese de noi înșine, trebuie să ne și gîndim cum să facem ca și pe titlu să fie vădit cum stă treaba ; poate s-ar putea pune așa : Poezii populare din Ardeal (sau din Transilvania ?), adunate din gura poporului. Date la lumină de B. A. și J. U. J., însoțite de un glosar de J.U.J. În prefața aceasta s-ar putea da o listă atît de nume de persoane ce le-au cules, cît și a localităților, cel puțin cît se poate vedea din caieturi. Sînt și cazuri, după cum mi-aduc eu aminte, unde culegătorul nu și-a indicat satul unde le-a adunat, ci numai numele său și clasa în care se afla într-un anume an. Dacă așa o listă s-ar trimite d-lui Moldovan, el de bună seamă cu mare plăcere ar face să ni se completeze în sensul acesta, după catalogii (sic !) gimnaziului din Blaj. Și fiindcă asta cere vreme, de care d-ta nu dispui, te rog să-mi trimiți toate aceste, ce de bună seamă se mai află la d-ta și eu singur am s-o fac".

[1] Scrisoare de la Paris, din 29 aprilie 1884 : „Și apoi în introducere trebuie să spunem cum s-a făcut colecțiunea, nu numai să spunem ce parte are dl. Moldovan la adunarea materialului, ci într-același timp să spunem și numele acestora cari au luat parte la lucrarea la care le au fost îndemnat dl. Moldovan. Atuncea ar trebui să și adaugem numirile satelor așa cum sînt numite în caieturi și unde nu este scris s-ar putea întreba la Blaj, aducînd în ce clasă a fost într-un anume an, pentru ca cercetările în sensul acesta să se poată face. În introducere, s-înțelege, s-ar pune numai numele colectanților și numele satului".

[2] B. A. R., Coresp. inv. 3 089. Scrisoare din 9 mai 1884.

[3] Ibidem, Coresp. inv. 57 306. Scrisoare a lui Jarník către I. Bianu din 6 februarie 1885. Petre Ispirescu, în tipografia căruia s-a efectuat tipărirea, era și el alarmat, la începutul anului 1885, de întîrzierea prelungită a „introducerii". Scrisoare adresată lui Jarník la 27 ianuarie 1885. Traian Ionescu-Nișcov, *Corespondența dintre Jan Urban Jarník și Petre Ispirescu*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", 12 (1963), p. 680.

Între timp, solicitările Academiei devin tot mai presante și Jarník se vede obligat, pe de o parte, să protesteze împotriva amenințării lui Ion Bianu de a face să se alcătuiască o prefață ad-hoc la București, spre a se isprăvi publicarea colecției[4], iar pe de altă parte să se adreseze din nou lui Andrei Bîrseanu, rugîndu-l să se grăbească a întocmi prefața și dezvăluindu-i primejdia de a-și vedea cartea înzestrată cu o prefață ce le-ar putea fi „neplăcută". Îi scrie și despre protestul său împotriva amenințării lui Ion Bianu. În final adaugă : „Dacă din întîmplare cauza zăbovirii așa de lungi din partea d-tale ar fi aceea că dl. can. Moldovan nu ți-ar fi trimis deslușirile cerute în privința culegătorilor ai (sic !) cîntecelor, te rog scrie-mi și eu aș stărui la el să facă așa de curînd"[5].

La puține zile după aceasta, Jarník îi scrie și lui Ioan Micu Moldovanu : „Nemaiștiind cum să fac, cum să dreg, ca să aduc pe dl. Bîrseanu să scrie prefața la cîntecele pop. din Ardeal, mă adresez către d-voastră. [Î]mi scrise adică dl. Bîrsean poate cu două luni mai înainte că s-a rugat de d-voastră să-i dați indicațiuni despre niște școlari cari au adunat cîntecele noastre, că de unde sînt și alte as. [Î]mi făgăduia că după sărbătorile Rusaliilor negreșit are să-mi trimită prefața s-o văz și pînă acuma nu numai că n-a trimis nimica, dară nici nu răspunse nici la o depeșă telegrafică ce i-am trimis-o încă din Praga, nici la o scrisoare ce-i trimiteam din Potenstein, unde petrec vara... Așadară, cererea mea este : ca d-voastră, dacă ați și dat deslușirile cerute d-lui Bîrseanu, să mă înștiințați, despre asta, ca să fac cea din urmă încercare să-l aduc să se ție de cuvînt și, dacă nu, să faceți așa cît se poate de curînd, ca în privința aceasta să nu aibă nici un pretext să mai zăbovească"[6].

Prefața a fost în cele din urmă întocmită de A. Bîrseanu și, după unele îndreptări ale lui Jarník privind punerea în acord a capitolului „Varia" cu glosarul său, trimisă la 10 august 1885 la București[7]. Dar precum bine se știe, prefața celor doi editori nu cuprinde acele detalii de culegere pentru care s-a cheltuit atîta enervare și atîta cerneală. Sau că Ioan Micu-Moldovanu, din motive pe care nu le cunoaștem, nu le-a trimis „informațiunile" și „deslușirile" cerute, sau că cele trimise de el nu au fost întocmite în modul dorit de ei, cert este că, în desperare de cauză, editorii au renunțat la planul inițial de a înzestra lucrarea lor cu detaliile de culegere corespunzătoare și s-au mulțumit cu cîteva formulări vagi, care nu angajau probitatea lor științifică, dar nici nu servesc la valorificarea justă a acestei atît de importante colecții.

Dificultățile întîmpinate de editori în întocmirea prefeței provin din faptul că nu toate caietele școlarilor, pe care le aveau în păstrare și folosință, erau prevăzute cu respectivele detalii de culegere și că pentru completarea acestora era necesară fie o nouă călătorie la Blaj, fie colaborarea lui Ioan Micu-Moldovanu, spre a se face cuvenitele confruntări cu actele din arhiva liceului. Editorii au ales soluția a doua și rezultatul se vede.

De altfel, Jarník, obișnuit cu metodologia folclorică a vremii și format în disciplina riguroasă a filologiei comparate, deplînge faptul că materialele pe care le-a avut la dispoziție, respectiv caietele culegătorilor, nu au avut însemnarea comunelor „în care s-au adunat cîntecele, nici persoanele care le-au cîntat sau măcar vîrsta lor". Ceea ce l-a făcut să treacă peste aceste lipsuri și să inițieze pregătirea materialului pentru publicare, după însăși afirmația sa, a fost calitatea artistică și cantitatea impresionantă a textelor, ca și extrema raritate a unora dintre ele[8].

Ceea ce nu s-a putut realiza atunci — din motive, desigur, independente de voința editorilor — s-a putut realiza astăzi, cînd arhiva școlară din Blaj și-a dezvăluit toate aparentele sale mistere.

[4] Arh. Canc. Acad. Rom. dos. VIII, vol. 17, f. 39—40, scrisoarea lui Jarník către Academie din 7 iulie 1885.

[5] Scrisoare din 15 iulie 1885.

[6] Scrisoare din 26 iulie 1885 către I. M.-Moldovanu.

[7] „Îți mulțumesc din inimă de prefața ce o am primit și pe care o expediez oblu la București".

[8] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, București, 1909, p. 33.

1. CULEGĂTORI

Cît privește culegătorii, caietele sînt în general prevăzute cu semnătura proprie a fiecărui elev. Numai în trei cazuri (ms. nr. 2 197. II. 17, 39, 190) caietele nu poartă nici un nume, excluzînd astfel, de la bun început, orice tentativă de anchetă în jurul materialelor. În alte trei cazuri (ms. nr. 2 197. II. 18, 19, 21), caietele cuprind sau inițialele numelor culegătorilor, sau sigle generale obișnuite în formularistica vremii (în ordinea de mai sus a caietelor : N.N., N., N^{-n}). Unul din caietele ce compun manuscrisul, respectiv 2 197. II. 115, nu aparține elevilor, ci, așa cum am arătat într-altă parte, cuprinde fișele personale ale lui Jarník. Respectiv deci, din cele 190 de caiete ce formează manuscrisul, 183 cuprind însemnarea precisă a numelui culegătorilor. Cele trei caiete lipsite de orice indicație relativă la culegători reprezintă în fapt 30 de texte ; celelalte trei, însoțite de inițiale sau sigle, reprezintă 114 texte, ceea ce dă împreună cifra de 144 de texte lipsite, din capul locului, de cea mai elementară posibilitate de circumstanțiere. Față de totalul textelor cuprinse în manuscris, 3 942, proporția este neglijabilă (3,55 %).

Cele 183 de caiete semnate au putut fi, cu folos, confruntate cu cataloagele și controalele liceului, stabilindu-se următoarele :

a) La culegere au participat, în diferite etape, 168 de elevi.

b) Din aceștia, 11 au redactat cîte două caiete (Alutanu : 78, 79 ; Banfi : 77, 85 ; Deacu Al. : 54, 90 ; Drăghicescu : 51, 52 ; Gherman : 94, 104 ; Mărgineanu N. : 171, 176 ; Pocanu : 32, 158), iar alți patru cîte trei caiete (Ciortea : 73, 89, 103 ; Cordescu : 36, 187, 188 ; Precup Vlase[9] : 134, 139, 140 ; Tohati : 91, 112, 113).

c) Au putut fi precis identificați nu mai puțin de 160 de școlari, respectiv nu am putut descoperi în controale numele următorilor: Căianu Dim. F. : 35 (datat, dar nelocalizat, materialul nu e transilvănean) ; Crăciun Ioan : 30 (nedatat, localizabil „de pe lîngă Brașov") ; Marcu George : 179 (databil, dar nu și localizabil) ; Micu M. : 172 ; Moldovan: 38 ; Novacu Al. : 165 (clasa a VIII-a) ; Popovici George I. : 76 ; Stancu Negru Ioan : 106 (1868 ?). În acest fel, rămîn parțial nelocalizabile și nedatabile un număr de 151 de texte, ceea ce reprezintă, față de numărul total al textelor, proporția de 3,83 %.

d) Se refuză deci unei anchete circumstanțiate cele 6 caiete nesemnate, cu 144 de texte (3,55 %), și cele 8 neidentificabile în controale, cu 151 de texte (3,83 %), ceea ce ridică proporția materialelor lipsite de detalii de culegere la 7,38 % (265 de texte).

e) Au fost, în general, folosiți elevi din clasele superioare, ceea ce corespunde întru totul afirmației autorilor. Din cei 168 de elevi, 61 sînt din cl. a V-a, 40 din cl. a VI-a, 28

[9] În ce privește acest culegător, putem afirma cu certitudine că el este autorul și al unui al patrulea caiet, ce n-a fost în posesiunea celor doi editori, ci sau a rămas în stăpînirea lui Ioan Micu-Moldovanu, sau i-a fost restituit acestuia, la reclamația sa, de către acel necunoscut prieten al său căruia îi încredințase la un moment dat manuscrisul. Vezi Dr. Ioan Urban Jarník, *Ioan M. Moldovanu. Spicuiri din scrisorile lui*, în „Gazeta Transilvaniei", 78 (1915), nr. 205, fragmentul de scrisoare din 22 mai 1878 : „Nu cugeta că lenea sau uitarea ar fi cauza întîrzierii atît de îndelungate. Nu, domnule ! Cauza este amicul de care am grăit : nu și-a ținut cuvîntul, ci a întîrziat cu trimiterea pînă acum. Aceasta m-a supărat cu atît mai vîrtos, că după o reviziune fugitivă am aflat că lipsesc mai multe piese interesante, care le-am reclamat". Despre acel prieten „din țară" la care fuseseră materialele și unele au continuat să rămînă și după trimiterea fondului principal din manuscris, vezi și scrisoarea lui Jarník către I. Micu-Moldovanu din 24 mai 1878, în care solicită să i se trimită și acele materiale de îndată ce vor fi recuperate. O notă mai sumară asupra aceleiași probleme și într-o scrisoare din 28 decembrie 1877. Acest caiet al lui Precup Vlase, aflat în lăsămîntul lui Ioan Micu-Moldovanu, a fost utilizat de Tr. Gherman și A. Lupeanu în „Comoara satelor", publicîndu-i trei texte de proză populară (1 poveste, 1 legendă și 1 snoavă).

din cl. a VII-a, 29 din cl. a VIII-a ; unul singur pare a fi din cl. a IV-a și tot unul singur e absolvent, respectiv teolog. În 6 cazuri nu avem nici o posibilitate de determinare a clasei (30, 35, 38,76, 106, 172) și în 2 cazuri (132, 189), situația este neclară, cunoscîndu-se numai răstimpul cînd elevii respectivi au fost în clasele superioare (1863 – 1867). Participarea inegală a claselor se concretizează în următoarele cifre : cl. V-a – 36,30 %, cl. VI-a – 23,80 %, cl. VII-a – 16,66 % ; cl. VIII-a – 17, 26 %, iar ceilalți – 5,98 %. Cunoașterea acestei proporții își are importanța ei în ceea ce privește aprecierea calității materialelor culese : elevii din cl. V – VI sînt în genere mai conștiincioși ; cei din cl. VII – VIII, chiar dacă mai neglijenți, stăpînesc mai bine ortografia latinizantă a epocii ; primii au un repertoriu limitat la cîntece și strigături și se caracterizează prin pudoare excesivă, ceilalți nu evită expresia dură (unii par s-o cultive chiar) și atacă repertoriul de proză populară sau domeniul obiceiurilor (descrieri de datine, descîntece).

f) Trebuie remarcat faptul că în nici una din etapele culegerii nu a participat la lucrare întregul efectiv al claselor respective, ci numai o parte a lor, de unde concluzia că munca nu s-a făcut pe bază de obligativitate școlară[10], ci pe bază de voluntariat. Astfel, la culegere au participat cîte două clase a V-a și a VI-a și cîte una singură de a VII-a și de a VIII-a. În privința claselor a V-a, din 52 + 39 de elevi, au participat numai 28 + 30, ceea ce reprezintă 53,84 % și, respectiv, 76,92 % ; în privința claselor a VI-a, din 52 + 17 elevi, au participat numai 28 + 11, adică 52,83 % și, respectiv, 64,70 %. Din clasa a VII-a, au participat 28 de elevi din 45, adică 62,22 %, iar din clasa a VIII-a, din 35 de elevi, numai 25, deci 71,42 %. Oricum, de semnalat, ca o curiozitate ce merită a fi reținută, e faptul că la culegere nu a participat, împreună cu colegii săi din clasa a VI-a, în 1863, Nicolae Densușianu, viitorul culegător de folclor și istoric.

Pentru orientare în problematica generală a detaliilor de culegere, oferim lista integrală a elevilor culegători, prevăzută cu absolut toate indicațiile ce au servit la identificarea lor, precum și cu unele sumare date privind cariera lor ulterioară.

LISTA ALFABETICĂ A CULEGĂTORILOR[11]

1. ALBU NICOLAE (Albu Nicolau), din PĂNADE, jud. Alba. ISC : cl. VI 1863/1864. Detaliile de culegere în ms. 20 1 1863, deci cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 181.
2. ALDEA IACOB (Jacobu Aldea), „auditoriu de cl. VIII". Nu apare în ISC. Identificările efectuate după CC : cl. VI 1860/1861 abs. 19/IX, 22/IX, 1/X, 3/X, 20/X, 23/X, 26/X, 29/X, 13–14/XI la recrutare („asentare"), 26–28/XI bolnav („morbosu"), 7/XII, 17/XII, 19/XII, 25/XII, 31/XII, 16/I, 21/I, 4–5/II, 1/III, 5/IV, 13–14/V, (la sfîrșitul condicii se arată că a avut 20 de absențe „de morbu") ; cl. VII 1861/1862 abs. 5/X, 12/XII. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII-a. Nu

[10] Ne menținem opinia, cu toate că în trei cazuri culegătorii se scuză că : a fost bolnav în vacanță și n-a putut umbla prin sat după cîntece (79 : Alutanu), că n-a avut hîrtie îndestulătoare (35 : Crișan I.), că timpul a fost prea scurt pentru a mai transcrie și niște povești (183 : Marțian V.).

[11] Pentru acest paragraf al lucrării folosim o listă specială de abreviații privind diversele categorii de acte școlare din Arhivele statului Filiala Blaj și privind anuarul liceului din Blaj, după cum urmează :

AAB = Acte arhiva liceului din Blaj.
CC = Condici de clasă [Protocolu pentru cl... a gimn. pe anulu...].
IEM = Informațiuni speciali despre esamenulu de maturitate tienutu la Blasiu in...
ISC = Informațiuni despre scolarii dein clasea a... a gimnasiului greco-catolicu superiore dein Blasiu pre anulu scolastecu...
PNC = Protocolu despre negotiale curente ale gimnasiului dein Blasiu dusu pre anulu scol...
PPO = Protocolul preoților ordinați in Archidiecesa gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, începînd cu anul 1869.
PSS = Protocolulu siedințelor soc. [S. Micu Clain] 1870–1873.
RF = Reportu finale despre gimn. sup. dein Blasiu pre anulu scolastecu...
SVC = Siematismulu veneratului cleru catholicu de ritulu orientale alu Archi-Diecesei Metropolitane a Albei-Julie pre anulu... Blaj, 1865, și cu ușoare modificări în titlu : 1871, 1896, 1900, 1911.

apare nici un IEM 1863, la un loc cu colegii săi Ieronim Bozac, Paul Blaga etc. Materialul nelocalizabil. Nr. culegerii : 16.

3. ALUTANU I [OAN] (J. Alutanu), din or. FĂGĂRAŞ, jud. Braşov. ISC : cl. IV 1859/1860 ; cl. VIII 1863/ /1864. Identificări : AAB teza de absolvire din 10 VI 1864 ; CC : cl. V 1860/1861 abs. cu toată clasa la 30 I 1861, pentru care se cere aspra pedepsire a tuturor elevilor ; IEM : trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 20 ; SVC, p. 229, în 1869 e cooperator în Cianul Mare. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl VII. Nr. culegerii. 78,79. După Nicolae Brînzeu, *Şcoalele din Blaj. Studiu istoric*, Sibiu, 1898, p. 104–105, la acea dată era preot. La nr. 79 adaugă următoarea notă explicativă : „Me rogu pentru pardonare fiendcà pentru aceea am scrisu numai atatea cà in totu tempulu ferieloru am fostu forte morbosu sì dein lontru ér mai alesu am patimitu de petiore anflandumise. Sì asia nu am potutu amblá pre la fetiori, sì acestea acasa mi le spuse. Dealtadata mai multe" (f. 2^v).

4. ARON DIONISE (Aronu Deonisiu), din BUIA, jud. Sibiu. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875 ; SVC, p. 305, în 1876 teolog anul I., SVC p. 676, născut în BUIA în 1855, absolv. Seminarul domestic în 1879, între 1879 şi 1892 a fost învăţător, în 1900 învăţător pensionar, notar tractual al districtului Sibiu în 1882. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 182.

5. AVRAM IOAN (Ioane Avramu), din MINŢIU GHERLEI, jud. Cluj. ISC : cl. VI 1863/1864, cînd a fost „inrolatu la militia". Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 86.

6. BANFI OCTAVIU (Octaviu Banfi), din ŞOMOŞTELNIC, jud. Mureş. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873 ; IEM : trece examenul de maturitate la 1–3 VII 1875, nr. 30 ; SVC p. 678, născut în ŞOMOŞTELNIC la 21 III 1856, absolv. gimn. la Mureş-Oşorhei, liceul la Blaj, maturitatea în 1875, absolv. Seminarul central din Budapesta în 1879, studiază filologia clasică la Budapesta şi Viena (1879–1882), în 1900 e profesor diplomat. Sumară biografie în Nic. Comşa, *Dascălii Blajului. Seria lor cronologică cu date biobibliografice*, Blaj, 1940, p. 113, care completează ceea ce ştiam de mai sus cu detaliile : în toamna lui 1882 e numit profesor de filologie clasică la Blaj, unde funcţionează pînă în 1918. Contradicţii între diferiţii ani daţi de autor. Detaliile de culegere în ms. : 10 mai 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 77,85. Culegerea 85 e intitulată *Ocupatiune domestica*.

7. BARBU IZIDOR (Isidoru Barbu), din VEŞEUŞ, jud. Mureş. ISC : cl. VII 1862/1863, cl. VIII 1863/1864 ; SVC p. 152, teolog anul I în 1865 ; SVC p. 37, în 1896 paroh în Păgida ; SVC 1900, p. 678, născut în VEŞEUŞ la 26 V 1843, absolv. liceul din Blaj în 1864 şi Seminarul domestic în 1868, cînd devine adm. par. în Sîntămăria, de unde e mutat în Păgida ; SVC 1911, p. 30 era paroh în Păgida. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii : 33.

8. BARBU PATRICIU P. (Patriciu P. Barbu), din GALTIU, jud. Alba. ISC : cl. V 1859/1860, cl. VIII 1863/1864 ; AAB ; teza de absolvire din 10.VI.1864 ; CC : cl. V 1860/1861 lipseşte cu toată clasa la 30 I 1861, pentru care se cere aspra pedepsire a tuturor elevilor. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 104–105, în 1898 era avocat. Datarea în ms. : 7 I [1863] şi cl. VII. Nr. culegerii : 83.

9. BARNA GEORGE (Georgiu Barna), din ICLOD, jud. Alba. ISC : cl. V 1859/1860, cl. VIII 1862/1863 ; CC : cl. VIII 1862/1863 abs. 9/III „escusatu", 31/III „dispensatu" ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul II ; SVC, p. 43–44, în 1868, paroh în satul natal. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 80.

10. BARNA VASILE (Basiliu Barna), din ICLOD, jud. Alba. ISC : cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865 ; AAB : la 1 IV 1865 semnează o cerere colectivă pentru admiterea la maturitate ; la 29 IV 1865, prof. Ion Micu-Moldovanu se îndoieşte de capacitatea elevului ; IEM : trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 5 ; SVC, 1896, p. 64, adm. par. în Sîntămăria ; SVC, 1900, p. 679, născut în 1843, hirotonit în 1869, a funcţionat şi în Micăsasa, înainte de Sîntămăria. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul e în cl. VI. Nr. culegerii : 87.

11. BĂCILĂ V[ASILE] (Basiliu Bacila), din LODROMAN, jud. Alba. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/ 1875 ; CC : cl. V 1871/1872 abs. 6/XI, 13/XII, 9/III, 11/III, 15/VI ; IEM : trece examenul de maturitate la 30 VI–3 VII 1875, nr. 7 ; SVC, p, 305, în 1876, teolog anul I. SVC, 1896, p. 71, paroh în Lodroman ; SVC, 1900, p. 677, născut în LODROMAN la 11 noiembrie 1853, absolv. liceul Blaj în 1875, Seminarul domestic în 1879, în 1879, par. în Lodroman ; SVC, 1911, p. 60, era paroh în Lodroman. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 84.

12. BITEA IOAN (Joannes Biteas), din CUT, jud. Alba. ISC : cl. VIII 1863/1864 ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864 ; IEM : trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 21 ; PPO obţine tonsura şi lectoratul, ipodiaconatul, diaconatul şi presbiteratul la 30 IV 1869, nr. 23 ; SVC, 1896, p. 222, paroh în Cut ; SVC, 1900, p. 680, născut la 11 ianuarie 1840, absolv. în 1864, teologia în 1869 ; SVC, 1911, p. 207 era paroh în Cut. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii : 81.

13. BLAGA PAUL (Paulu Blaga), din FĂRĂGĂU, jud. Mureş. ISC : cl. V 1859/1860 ; CC : cl. VII 1861/1862 abs. 31/XII ; IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 27 ; SVC, p. 152, în 1865 teolog anul II. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.* p. 104, în 1898 nu mai era în viaţă. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Detaliile culegerii în ms : 20 I 1863. Nr. culegerii : 82.

14. BOZAC IERONIM (Eronimu Bozacu), din RĂZOARE, jud. Mureş. CC : cl. VII 1861/1862 abs. 26/X, 14/XII, 17/XII, 1/I, 24/I, 27/I, 29/I, 3–5/II ; IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 9. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 104, în 1898 era „proprietar". Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 58.

15. BUCUR [ESCU] VASILE (Basiliu Bucurescu), din PĂNADE, jud. Alba. ISC : Basiliu Bucuru cl. V 1871/1872, dar repetă cl. V în 1872/1873, cînd este bolnav primul semestru ; CC : cl. a V-a 1871/1872 abs. 23/X. Materialul a fost scris în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 60. Titlul ei : *Ocupatiune domestica* ; încheierea : „finea va urma pre 11 maiu", de unde datarea.

16. BUGNERIU IOAN (Ioane Bugneriu), din or. BLAJ, jud. Alba. ISC : cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864 ; CC : cl. V 1860/1861 lipseşte cu toată clasa la 30 I 1861, pentru care se cere aspra pedepsire a tuturor elevilor ; cl. VI 1861/1862 abs. 13/X ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864 ; IEM : trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 22 ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul I ; SVC, p. 15, în 1871, teolog absolut nehirotonit ; PPO : obţine tonsura în octombrie 1870, nr. 21, SVC, 1896, p. 246, paroh în Tritul de Jos ; SVC, 1900, p. 686, născut în 1848, funcţiona de la numire pînă atunci în Tritul de Jos ; SVC, 1911, p. 233, idem. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII (menţiunea în ms.). Nr. culegerii : 95.

17. BUSONIU VASILE (B. C. alias Busoniu), din TĂUNI, jud. Alba. ISC : cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866 ; CC : cl. IV 1861/1862 abs. 24 XII ; AAB : 27 III 1866 cerere colectivă pentru admiterea la maturitate, dar în rezoluţie Ion Micu-Moldovanu se îndoieşte de capacitatea elevului ; IEM : trece examenul de maturitate la 29–30 VI 1866, nr. 4 ; PPO : obţine tonsura şi presbiteratul în 1871, nr. 63 ; SVC, 1896, moare la 3 februarie 1896. În ms. : 19 I [1863], de unde datarea, elevul fiind în cl. V. Nr. culegerii : 61.

18. BUTNARIU ALEXANDRU (Alex. Butnariu), din SUSENI, jud. Mureş IEM : trece examenul de maturitate în 1863 ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul II. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 104, în 1898 era preot. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 62.

19. BUTNARIU IOAN (Joane Butnariu), din SUSENI, jud. Mureş. ISC : cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872 1873, cl. VIII 1873/1874. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 63.

20. BUZDUGAN MILITON (Militonu Busduganu), din ALECUŞ, jud. Alba. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875 ; AAB : în cl. III, 1869/1870 a fost înscris printre elevii ce dispuneau de beneficiu

de pîine [12]; IEM: trece examenul de maturitate la 30 VI–3 VII 1875, nr. 28; PPO: obține diaconatul și presbiteratul în decembrie 1879, nr. 304; SVC, 1896, p. 187–188 e paroh în Captalanul de Mureș; SVC, 1900, p. 687, născut în ALECUȘ la 17 februarie 1855, în 1877 termină cursul teologic de doi ani, din 1878 funcționează în Captalanul de Mureș; SVC, 1911, p. 169, idem. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 59.

21. CĂIANU DIM. F. (Dem. F. Caianu). Neidentificat în matricolele școlare. Materialul redactat la 30 VII 1874 și nu este scris de o mînă de elev. Pare a fi copiat de Ion Micu-Moldovanu. Nr. culegerii: 35; nu cuprinde material transilvănean.

22. CĂLUȚ CANDID (Canditu Calutiu), din CERGHÎZEL, jud. Mureș. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874 sem. II „a desertatu"; AAB: în cl. III, 1869/1870, a fost înscris printre elevii ce dispuneau de beneficiul de pîine la nr. 129; CC: cl. V 1871/1872 abs. 16/IX, 23/IX, 30/IX, 9/X, 11/X, 13–14/X, 21–22/XI, 24–25/XI, 23/XII, 25/XII, 27/XII, 29/XII, 2/II, 28/II, 5/III, 15/VI. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 64.

23. CEAUȘEANU ALEXANDRU (Alesandru Ceusianulu), din PORUMBENI, jud. Hărghita. Este unul și același cu *Alesandru Ceavasi*, vezi ISC: cl. III 1868/1869, cl. IV 1869/1870, cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873, cl. VIII 1873/1874. Pentru identificare, prin similitudine (Ceaușeanu=Ceavasi), vezi ISC cl. V 1867/1868, unde întîlnim un: „Nicolau Ciavasi a. Ceusianu din Golombá ct. Turdei". După AAB, pe anul 1871/1872 stipendiatul Alesandru Ceusianul este trecut în cl. V, după RF din același an, el obține stipendiul „Bobian", dar e trecut în cl. VI. IEM: trece examenul de maturitate la 18 VII 1874, nr. 3. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 65.

24. CIOBA GAVRIL (Gavrilu Cioba), din NADĂȘA, jud. Mureș. ISC: cl. VI 1865/1866, cl. VII 1866/1867, cl. VIII 1867/1868; CC: cl. VIII 1867/1868 abs. 4/IX, 8/X, 20/IV, 25/IV; AAB: trece examenul oral de maturitate la 5 VII 1868, nr. 9; SVC, p. 278, în 1871 e teolog anul III; SVC, 1900, p. 690, născut la Nadășa la 8 noiembrie 1846, absolv. în 1868, pînă în 1896 e preot în Beica și Nadășa, în 1896 transferat la Orșova; SVC, 1911, p. 193 idem. Materialul a fost redactat între anii 1867 și 1868, cînd elevul era în cl. VIII (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 66.

25. CIORTEA GEORGE (Geor[giu] Ciortea), din PEȚELCA, jud. Alba, ISC: cl. V 1864/1865, cl. VI 1865/1866, cl. VII 1866/1867, cl. VIII 1867/1868; CC: cl. III 1867/1868 abs. 4/IX, 23/X, 28/X, 12/II, 18/II, 25/IV, 13/V; AAB: 5.VII. 1868 proba orală la maturitate, nr. 11; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1868, nr. 11; SVC, p. 278, în 1871 e teolog anul III; PSS: membru al Societății „S. Micu-Clain" în 1870/1871 și 1871/1872, iar la 20 IV 1872 e președinte al societății. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 108, în 1898 nu mai era în viață. Materialul a fost redactat în 1865, după cum urmează: la 5 IV 1865, culegerea nr. 103; la 14 V 1865 culegerea nr. 73; culegerea nr. 89 poartă numai mențiunea clasei a V-a, ceea ce ne duce la același an 1865, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerilor: 73, 89, 103.

[12] Pentru instituția „beneficiului de pîine" există o bibliografie impresionantă. Oferim aici numai cîteva din referințele cele mai importante. Alesandru V. Grama, *Istoria basericei romanesci unite cu Roma de la inceputulu crestinismului pana in dilele nostre*, Blaj, 1884, p. 147: atribuie fundațiunea ep. Maior; M. Străjan, *Începutul renașterii naționale prin școli*, Craiova, 1891, p. 16–17: numărul celor ce beneficiau de acest ajutor; Nicolae Brînzeu, *Școalele din Blaj. Studiu istoric*, Sibiu, 1898, p. 144–145: atribuie fundațiunea ep. Rednic, „țipăii se împart la fiecare 5 zile în table mari ori mici"; Ioan Rațiu, *Studii și biografii*. Blaj, 1904, p. 46 și 52: beneficiul de pîine „încă a fost un motiv ponderos, care îndemnă studenții la Blaj"; Ioan Rațiu, *Dascălii noștri. Scurte notițe din viața și activitatea lor literară. 1754–1848*, Blaj, 1908, p. 12: „Ca episcop, Maior a zelat mult pentru biserică și pentru sf. unire, iar în ce privește școalele din Blaj, s-a făcut nemuritor cu regularea beneficiului de pîne, prin care la sute și mii de școlari săraci s-a deschis calea spre lumină și învățătură"; Ioan Rațiu, *Blajul. Scurte notițe informative*, Brașov, 1911, p. 41: „Și cum toți erau săraci, veneau de-a dreptul în nădejdea *țipăilor*. Țipăii erau cel dintîi ajutor pentru studențimea săracă de la acest gimnaziu"; A. Lupeanu, *Călăuza Blajului. Cu însemnări și lămuriri istorice*, Blaj, 1922: „Tot la cinci zile cîte 200 table de *țipăi* pentru tot atîția școlari"; Ștefan Manciulea, *Patronul liceului „Sf. Vasile cel Mare"*, în *Studii și articole*, Blaj, 1938, p. 18: atribuie fundațiunea ep. Maior, contribuitori fiind domeniul episcopesc, mănăstirea Sf. Treimi și Seminarul teologic, fiecare cu cîte 200 gălеți anual; Stefan Manciulea, *Ctitorii școalelor din Blaj*, Blaj [1939], p. 35. Pentru viața școlărească a Blajului e indispensabilă lectura cărții autobiografice a scriitorului I. Agîrbiceanu, *Licean... odinioară*, București, 1939, unde la p. 42 sînt pomeniți și țipăii.

26. CIRCĂ IOAN (Ioane Circa), din DEAJ, jud. Mureș. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875. Marialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 72.

27. CIUNGANU ILARIU (Ilariu Ciunganu, Hilarius Ciunganu), din CIUNGA, jud. Alba ISC: cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873, cl VIII 1873/1874; CC: cl. V 1871/1872 abs. 11/III, 19/III, 22/III, 6/V; IEM: trece examenul de maturitate la 18 VII 1874, nr. 4; SVC, p. 305, în 1876 e teolog anul II; PPO: obține tonsura, diaconatul și presbiteratul în 1880, nr. 375; SVC, 1896, p. 38, paroh în Tîmpăhaza; SVC, 1900, p. 691, născut CIUNGA la 22 mai 1854, absolv. în 1874, Seminarul arhidiecezan în 1878, funcționat în Aiudul de Sus, Silvașu, Tîmpăhaza și Booș. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii: **71.**

28. CIURA ALEXANDRU (Alexandru Ciura), din BUCIUM, jud. Alba. ISC: cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864; SVC, 1900, p. 691, născut la ABRUD la 11 februarie 1846, absolv. în 1865, învățător între 1868 și 1870, apoi preot în Abrud, din 1899 viceprotopop onorific. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 69.

29. COCOVANU ȘTEFAN (Stefanu Cocovanu), din CIUGUDUL DE SUS, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; AAB: 27 III 1866, cerere colectivă de admitere la maturitate, cu rezoluția lui I. Micu-Moldovanu din 12 IV 1866 că se îndoiește de capacitatea lui; IEM: trece examenul de maturitate la 29–30 VI 1866, nr. 33. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 107, în 1898 era „subjude". Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 70.

30. CORDESCU NICOLAE (Nicolau Cordescu), din ALECUȘ, jud. Alba. Este unul și același cu *Nicolau Cordea*, vezi ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VII 1862/1863, cl. VIII 1863/1864; CC: cl. V lipsește cu toată clasa la 30 I 1861, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; cl. VI 1861/1862 abs. 21/IX, 27/IX, 7/X, 14/X; cl. VII 1862/1863 abs. 16/II, 27/II, 2/III, 10–11/III, 13–14/III, 29/IV, 23/V, 3/VI, 5/VI; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 37. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 „Nicol. Cordea" era jurist. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 36, 187, 188.

31. COSTEA ALIMPIU (Alimpiu Costea), din SPINI, jud. Alba. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; SVC, p. 305, în 1876 era teolog anul I; SVC, 1900, p. 694, născut în 1856, preot în Sîntămăria, apoi paroh în Spini, unde îl aflăm și în 1911 (SVC, 1911, p. 54); PPO: obține tonsura în 1878 și presbiteratul în 1880, nr. 323. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 68.

32. COSTEA NICOLAE (Nicolau Costea), din MÎNĂRADE, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864 cînd „a desertatu". Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 67.

33. COSTIN IOSIF (Josefu Costinu), din AȚINTIȘ jud. Mureș. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; AAB; 27 III 1866, cerere colectivă pentru admitere la maturitate; SVC, p. 17, în 1871 e teolog absolut nehirotonit; SVC, 1900, p. 694–695, născut în AȚINTIȘ, la 14 aprilie 1843, absolv. în 1864, iar teologia în 1870, funcționează în Velcheriu, Juriu de Cîmpie, Sîmpetru de Cîmpie; din 1898 protopop onorific; PPO: obține presbiteratul la 8 IV 1872, nr. 122. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 74.

34. CRĂCIUN IOAN (Ioanne Craciunu), „din Transilvania de langa Brasiovu" de mîna lui I. Micu-Moldovanu. Neidentificat în ISC. Nu este același cu *Ioane Craciunu* din Ațintiș, jud. Mureș, vezi ISC cl. I–III 1863/1864–1865/1866. Nr. culegerii: 30.

35. CRIȘAN I[OSIF] M. (I. M. Cirisanu), din SÎNBENEDIC, jud. Alba ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864;

CC: cl. V 1860/1861 abs. 15–16/I, 21–23/I, 25–26/I, 28/I, 30/I; cl. VI 1861/1862 abs. 5/X; AAB: 14 VI 1862 și 11/23 I 1863, testimonii cu note la religie, elevul fiind ortodox, eliberate de parohul și catihetul Georgiu Popp (sau Popoviciu) din Beșineu; teza la examenul de maturitate din 10 VI 1864. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 era avocat. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 41. De reținut nota cu care încheie: „Va mai urma de alta data ne avendu papiru" (f. 2ᵛ).

36. CRIȘAN T[EODOR] (T[eodoru] Crisianu), din SÎNBENEDIC, jud. Alba. IEM: trece examenul de maturitate în 1863, nr. 32; SVC, p. 279, în 1871 era teolog anul I. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era cl. VIII. Nr. culegerii: 75.

37. DANC ȘTEFAN (Stefanu Dancu), din ȚAPU, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 57.

38. DANCEA GHEORGHE (Giorgie Dancia), din GÎRBOVA, jud. Alba. ISC: cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, sem. II fiind eliminat. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 56.

39. DANCEA VASILE (Basiliu Dancea), din GÎRBOVA, jud. Alba. ISC: cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865; SVC 1896, p. 33, paroh în Gîrbovița; SVC, 1900, p. 697, născut în GÎRBOVA la 10 martie 1839, absolv. în 1865, între 1866 și 1870 „a servit la miliție", absolv. teologia în 1872 la Seminarul greco-ortodox din Sibiu, a funcționat în Sîncrai, Ciumbrud și din 1875 în Gîrbovița, unde îl aflăm și în 1911 (SVC, 1911, p. 28). Materialul a fost redactat în 1865 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 116.

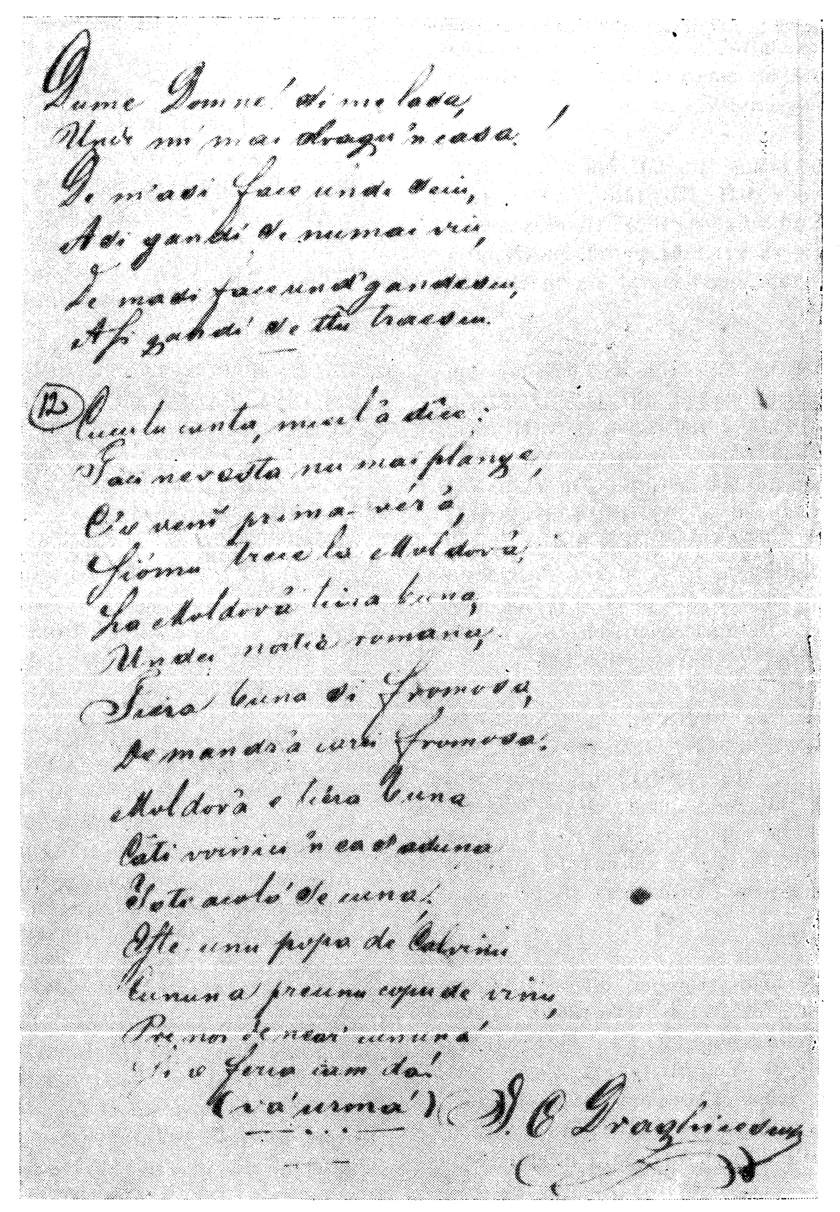
40. DANCU PETRU (Petru Dancu), din ȚAPU, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cînd a și „desertat". Materialul a fost redactat la 14 I 1863, cînd elevul era în cl. V (mențiune ms.). Nr. culegerii: 53.

41. DASCĂLU M[IRON] (M[ironu] Dascălu), din CETATEA DE BALTĂ, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; AAB: 27 III 1866, cerere colectivă pentru admiterea la maturitate; IEM: trece examenul de maturitate la 29–30 VI 1866, nr. 27; PPO: obține tonsura și lectoratul la 7 XI 1869, nr. 19; SVC, 1896, p. 120, paroh în Cetatea de Baltă; SVC, 1900, p. 698, născut la 30 VIII 1843 la CETATEA DE BALTĂ, maturitatea în 1866, absolv. Seminarul domestic în 1870, funcționează la Silea, Sîntămăria și din 1878 în Cetatea de Baltă, unde îl aflăm și în 1911 (SVC, 1911, p. 102). Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. a V-a. Nr. culegerii: 55.

42. DEACU ALEXE (Alessiu Deacu), din DOȘTAT, jud. Alba. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; SVC, p. 152, în 1865 era teolog anul I; SVC, p. 17, în 1871 era teolog absolut nehirotonit; SVC, 1896, p. 104, paroh la Bothaza; SVC, 1900, p. 698, născut la DOȘTAT la 13 februarie 1844, absolv. Seminarul domestic în 1867. paroh în Sîngătin, unde îl aflăm și în 1911 (SVC, 1911, p. 210). Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 54, 90.

43. DRĂGHICESCU I[OACHIM] (Dragicescu și Draghicescu I. și I.C.), din BLĂJEL, jud. Sibiu. Este unul și același cu *Ioachim Draghiciu*, vezi ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; CC: cl. V 1860/1861, lipsește cu toată clasa la 30 I 1861, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; cl. VI 1861/1862 abs. 2/X, 24/X, 28/XII, 30/XII, 1/I; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 32. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 era medic în România. Din informațiile păstrate la catedra de Istoria medicinii de la Institutul medico-farmaceutic din București, aflăm că s-a născut la 8 septembrie 1844 la Blăjel, că și-a făcut studiile superioare la Budapesta, Graz și Torino, și că a funcționat în mai multe orașe din țară (Craiova 1877, Constanța 1880, Ploiești 1883, Rîmnicul-Sărat 1884, Constanța 1886, jud. Olt 1892, Brăila 1895, jud. Dolj 1896; în 1912 era pensionar la Craiova; din 1913 i se pierde urma. A colaborat la „Familia" între 1876 și 1883 și ar fi editat ziarul „Oltenia". Și-a schimbat numele în *Drăgescu*. Biobibliografie în dr. Ilie Dăianu, *Forțele latinității regeneratoare. Un suflet eroic uitat: dr. Ioachim C. Drăgescu*, Cluj, 1938 (Retipărit din „România eroică", nr. 8).

Materialul a fost redactat după cum urmează: culegerea nr. 51 la 6/18 I 1863 și 27 I 1863 (culegerea nr. 52 nu cuprinde nici o dată), cînd elevul era în cl. VII (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 51, 52.

(va urma) I. C. Draghicescu

Ms. 2197.II.52, ultima pagină a culegerii lui Ioachim Drăg/hic/escu, viitorul medic și scriitor (Biblioteca Orășenească, Sibiu).

44. DRĂGHICI IOAN (Ioane Dregiciu), din OARDA DE SUS, jud. Alba. ISC: cl. V 1859/1860; IEM: trece examenul de maturitate în 1863, nr. 11; SVC, p. 152, în 1865, e teolog anul II. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii: 50.

45. EREMIA GEORGE (George Eremia), din BUCURESCI, jud. Hunedoara. ISC: cl. VI 1873/1874, cînd a şi „desertatu". Nu figurează nici în ISC anterioare, nici posterioare datei de mai sus. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Ms. poartă însemnarea: „cetitu de George Eremia". Nr. culegerii: 7.

46. FLOREA IOAN (Ioane Floria), din IAŞI, jud. Braşov. ISC: cl. VIII 1863/1864; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 23. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 98.

47. FLO[RIAN] G[EORGE] Georgiu Florianu), din VIŞUIA, jud. Bistriţa-Năsăud. ISC: cl. V 1863/1864, cl. VI 1864/1865, cl. VII 1865/1866, cl. VIII 1866/1867; CC: cl. VI 1864/1865 abs. 31/V, 6/VI, 10/VI; IEM: trece examenul de maturitate la 4–6 VII 1867, nr. 11; SVC, 1900, p. 703, născut în VIŞUIA, la 23 aprilie 1845, cursul gimnazial la Bistriţa, liceul la Blaj, maturitatea în 1867, absolv. Seminarul domestic în 1870, pînă în 1880 preot în Balda, apoi paroh la Singer. Datarea relativă: 1863–1867. Identificarea nesigură. Nr. culegerii: 189.

48. FLORIAN ILIE (Elia Florianu), din RĂZOARE, jud. Mureş. ISC: cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Alte detalii de culegere: „Aceste – su culesa dein m. multe tienuturi şi m cusama dein tienutu Blasiului si chiaru dein Blasiu inca" (f. 4 v). Nr. culegerii: 49.

49. FLORIAN IOAN (Ioane Florianu), din MĂDĂRAŞ, jud. Mureş. ISC: cl. VIII 1863/1864; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 24: Ioane Floreanu: SVC, p. 152, în 1865 era teolog anul I. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 105.

50. FOLEA N[ICOLAE] (N[icolau] Folea), din LUPU, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; AAB: 27 III 1866, cerere colectivă pentru admiterea la maturitate; PPO: obţine tonsura şi lectoratul la 17 VII 1870, nr. 20; SVC, p. 262, în 1871 era teolog absolut nehirotonit. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 47.

51. FOLEA VASILE (Basiliu Folea), din MICĂSASA, jud. Sibiu. ISC: cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873, sem. II a „desertatu" şi repetă cl. VII în 1873/1874; cl. VIII 1874/1875; SVC, p. 305, în 1876 era teolog anul I; SVC, 1896, p. 128 paroh în Giuluş; SVC, 1900, p. 705, născut în MICĂSASA, la 30 septembrie 1856, maturitatea în 1875, absolv. Seminarul domestic în 1879, pînă în 1896 adm. parohial în Şilea, apoi în Giuluş, unde îl aflăm şi în 1911 (SVC, 1911, p. 108). Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 13.

52. GALANTU CONSTANTIN (Constantinu Galantu), din ILVA MARE, jud. Bistriţa-Năsăud. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; AAB: stipendiat cu 20 fl. ca ceilalţi năsăudeni (printre care şi fratele lui George Coşbuc, Leone) la 4 III 1866 (semnează vicarul G. Moisil) şi la 11 III 1866 (semnează stipendiaţii de primire a sumelor); RF: stipendiul năsăudean pe 1864/1865; IEM: trece examenul de maturitate la 29–30 VI 1866, nr. 7. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 106, în 1898 era profesor. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 9.

53. GHEORGHIŢĂ N[ICOLAE] (N[icolau] Georgitia), din or. **BISTRIŢA**, jud. Bistriţa-Năsăud. IEM: trece examenul de maturitate în 1863, nr. 23; CC: cl. VII 1861/1862 abs. 1/I; PNC 1862/1863, nr. 56, canonicul Anderko din Gherla trimite stipendiul elevului. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 104, în 1898 era „propr[ietar]". Materialul a fost scris în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii: 10.

54. GHERMAN IOAN (Ioane Germanu, Ioannes Germanus), din ASINIP, jud. Alba. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; CC: 30 I 1861 lipseşte cu toată cl. V, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 25; SVC, 1900, p. 707–708, născut la ASINIP la 9 aprilie 1841, maturitatea în 1864, absolv. Seminarul domestic în 1868, după care pînă în 1870 e protocolist în cancelaria mitropolitană, în 1870 devine profesor gimnazial de română şi greacă, în 1877 devine asesor la tribunalul matrimonial arhidiecezan de instanţa II, în 1880 membru al esactoratului arhidiecezan, în 1884 asesor consistorial şi viceprotopop onorific; între 1883 şi 1886 redactează „Foaia scolastică"; în 1900 e pensionat şi numit protopop onorific; moare în 1909 (SVC, 1911, p. 257). O sumară biografie în Nic. Comşa, *op. cit.*, p. 101, cu mult mai puţine date. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII (menţiune în ms. culegerea nr. 104). Nr. culegerii: 94, 104.

55. GIURGIU TEODOR (Theod. Giurgiu), din LUNA, jud. Cluj. CC: cl. VII 1861/1862 abs. 10/XI; SVC, p. 152, în 1865 era teolog în anul II; SVC, 1896, p. 103, paroh în Aruncuta; SVC, 1900, p. 709, născut în LUNA la 1 februarie 1839, absolv. Seminarul domestic în 1866, din 1867 funcţionează în Aruncuta. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 11.

56. GOGA [I]LIE (Elia Goga), din HĂGHIG, jud. Covasna. ISC: cl. VIII 1863/1864; CC: cl. V 1860/1861, lipseşte la 30 I 1861 cu toată clasa, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; cl. VI 1861/1862 abs. 28/IX, 14/X, 5/XI întîrziat; AAB: 14/27 XII 1861, 11/23 I 1862 şi 2/17 VI 1862, testimoniu cu notele la religie, fiind ortodox, semnate de parohul şi catihetul Georgiu Popp (sau Popoviciu) din Beşineu; teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 15. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 era jurist. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 12.

57. GOGÎŢĂ T. (T. Gogâtia sau Gogitia), din DOŞTAT, jud. Alba. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; CC: cl. V 1860/1861 absentează cu toată clasa la 30 I 1861, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; cl. VI 1861/1862 abs. 17/IX; AAB: teza la examenul de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 43. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 100.

58. GRAMA AMBROZIU (Ambrosiu Gramma), din MANIC, jud. Bistriţa-Năsăud. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873 şi repetă anul: cl. VI 1873/1874, cînd, în sem. II, a „desertatu"; AAB: cl. III 1869/1870, nr. 123, înscris la beneficiul de pîine; CC: cl. V 1871/1872 abs. 30/IX, 23/X, 23/II „n'are incalt."; 11/III, 18/III, 15/VI. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 42.

59. GRAUR Z[AHEI] (Z[aheu] Grauru), din POARTA, jud. Mureş. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; IEM: trece examenul de maturitate la 30 VI–3 VII 1875, nr. 34; PPO: obţine între 25 şi 27 VIII 1878 diaconatul şi presbiteratul, nr. 330; SVC, 1896, p. 210, paroh în Sidriaşu Mare; SVC, 1900, p. 709, născut POARTA la 10 decembrie 1854, absolv. cursul teologic de doi ani în 1877, din 1879 paroh în Sidriaş, unde îl aflăm şi în 1911 (SVC, 1911, p. 195). Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 43.

60. GRUIANU Z[AHARIE] (Z. Gruianu), din STRAJA, jud. Alba. ISC: cl. I 1867/1868, cl. V 1871/1872; AAB: cl. III 1869/1870 înscris la beneficiul de pîine. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 44.

61. HANDRA ZAHEI (Zacheiu Handra), din MINĂRADE, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866 e luat la armată, dar îşi continuă studiile în cl. VIII 1866/1867 sem. II; AAB: 27 III 1866, cerere colectivă pentru admiterea la maturitate cu rezoluţia din 12 IV 1866 a lui Ion Micu-Moldovanu, care-l socoteşte incapabil. Materialul a fost redactat în 1863 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 45.

62. HĂMBĂŞANU DĂNILĂ (Daniele Ambasian, Hambasian, Hambăşan), din RĂŞINARI, jud. Sibiu. CC: cl. VI 1861/1862 absentează în 21/IX, 23–24/IX, 2/X, 4–5/X, 7–12/X, 14–15/X, 26/X, 28/X, 30/X, 1–2/XI, 5/XI; AAB: 11/23 I 1862. 13/26 I 1862, 2/17 VI 1862, note la religie ca fiind ortodox; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 nu mai era în viaţă. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 92.

63. HERŢEAGĂ VASILE (Basiliu Herceaga, Hirciaga), din OCNIŞOARA, jud. Alba. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; CC: cl. V 1872 abs. 15/IX, 22–23/XII,

24/II, 26–28/II, 1/III, 4/III, 8/III, 12/III, 15–16/III, 18/III; IEM: 30 VI şi 1–3 VII 1875 examenul de maturitate: nr. 12. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 46.

64. HORŞIA IOAN (Horsia Ioane), din SINMICLĂUŞ, jud. Alba. CC: cl. VII 1861/1862 abs. 21/IX, 5/X; IEM: cl. VIII 1863, nr. 12; SVC, p. 152: teolog anul II în 1865; SVC, 1896, p. 61 adm. parohial în Biia; SVC, 1900, p. 713 născut în SÎNMICLĂUŞ la 23 martie 1842, maturitatea în 1863, absolv. Seminarul domestic în 1867 la Gherla, cînd devine coop. în Biia, notar districtual în 1896, viceprotopop în 1898, cum îl aflăm şi în 1911 (SVC, 1911, p. 52). Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Numărul culegerii: 15.

65. HOSU CONSTANTIN (Hozu Constantin), din LIVADA SOMEŞ, jud. Cluj. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Numărul culegerii: 14.

66. IANCU C. DIMITRIE (Demetriu C. Iancu), din BOBÎLNA, jud. Hunedoara. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Numărul culegerii: 1.

67. ICHIM SIMEON (Simeone Echimu), din MONOR, jud. Bistriţa-Năsăud RF: stipendiat pe 1862/1863 act. 92/862-3 din 6 VI 1863 şi pe 1864/1865 din partea Năsăudului; ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; AAB: 4 III 1866 şi 11 III 1866, stipendiat năsăudean (vicarul G. Moisil); IEM: 29–30 iunie 1866, examenul de maturitate nr. 31. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 107, în 1898 era jurist. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Numărul culegerii: 48.

68. IGNAT SIMION (Simione Ignatu), din BOGATA, jud. Mureş. ISC: cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865; SVC, p. 17: teolog absolut nehirotonit în 1871; SVC, 1896, p. 156, paroh în Ciugud; SVC, 1900, p. 714, născut BOGATA la 13 februarie 1842, absolv. Seminarul domestic în 1869, din 1872 paroh în Ciugud. Materialul a fost scris în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 2.

69. IONAŞ ANDREI (Andreiu Ionasiu), din ROŞIA DE SECAŞ, jud. Alba. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; SVC, p. 305: teolog anul I pt. dieceza Lugojului în 1876. Probabil identic cu preotul *Andrei Ionaş* din *Clopotiva*, fost coleg de clasă cu *Alexiu Viciu*, cu care a participat de altfel la culegerea lui *Ioan Micu-Moldovanu* din 1872, şi pentru care a cules, din parohia sa, un număr de 14 colinde (religioase: t. XL, CXII, CXVIII, CXXVII, CXXXV, CXLVI; sociale: t. VIII, XVII, LIX; urări: t. XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX), publicate în Alexiu Viciu, *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun şi credinţe poporane*, Bucureşti, 1914. Materialul a fost scris în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 3.

70. IONAŞ NICOLAE (Nicolau Ionasiu), din ROŞIA DE SECAŞ, jud. Alba. ISC: cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865; AAB: cerere colectivă pentru admiterea la maturitate la 1 IV 1865, şi rezoluţia lui Ioan Micu-Moldovanu din 29 IV 1865, care se îndoieşte de capacitatea lui; SVC, p. 17: teolog absolut nehirotonit în 1871; SVC, 1900, p.715, născut la ROŞIA DE SECAŞ la 12 octombrie 1842, absolv. al liceului în 1865 şi al Seminarului clerical arhidiecezan în 1869, cînd e numit profesor de canto la toate institutele din Blaj. Sumară biografie în Nic. Comşa, *op. cit.*, p. 95–96, de unde aflăm că s-a pensionat în 1900/1901 şi a murit în 1906. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Numărul culegerii: 4[13].

71. ISAC G[EORGE] (Isacu Georgiu), din ILIŞUA, jud. Bistriţa-Năsăud. ISC: cl. I 1872/1873, cl. II 1873/1874, cl. V 1876/1877, cl. VI 1877/1878; AAB: 2 XII 1879 şi 20 III 1880, cînd e în cl. VIII, dă chitanţă pentru banii primiţi drept „curatore". Datarea relativă între 1876 şi 1878. Nr. culegerii: 88.

72. ISAILĂ S[AMUILĂ] (S[amuila] Isaile), din LUPU, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cînd a „desertat"; AAB: 2 VI 1862, notă la religie, ca fiind ortodox, de la Georgiu Popp, paroh şi catihet în Beşineu. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V (ambele menţiuni în ms.). Nr. culegerii: 5.

[13] Pe unul din aceşti doi *Ionaş* l-a putut întîlni şi cunoaşte J.U. Jarník în 1879 la Blaj (primul era atunci teolog în anul al IV-lea şi Jarník pomeneşte pe teologii *Ionaş* şi *Pojar*; cel de-al doilea era profesor de canto şi frecventa cercurile didactice, al căror familiar a fost învăţatul boem). Vezi J. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, p. 96.

73. LAZĂR ALEXE (Alesiu Lazaru), din ALĂMOR, jud. Sibiu. ISC: cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872 şi 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; SVC, p. 306: teolog extern în 1876;

Ms. 2 197.II.2, ultima pagină a culegerii lui Simion Ignat, cu autograful elevului şi numerotarea lui Jarník (Biblioteca Orăşenească, Sibiu).

SVC, 1900, p. 717, născut în ALĂMOR la 21 martie 1850, absolv. în 1875, termină cursul teologic de doi ani în 1877, cînd e numit preot în Alămor. Materialul a fost scris în 1872, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 6.

74. LOBONŢIU NICOLAE (Nicolau Lobontiu), din or. CLUJ, jud. Cluj. ISC : cl. V 1859/1860 ; IEM : cl. VIII 1863, absolveşte cu nr. 24. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 104, în 1898 era ,,propr[ietar]''. Materialul a fost scris în 1863 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 93.

75. MACAVEI I[OAN] (Macaveu I[oane]), din TĂTÎRLAUA, jud. Alba. ISC : cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873, cl. VIII 1873/1874 ; SVC, p. 305 : teolog anul II în 1876 ; SVC, 1896, p. 131–132, paroh în Archiud ; SVC, 1900, p. 720, născut în TĂTÎRLAUA la 13 aprilie 1853, absolv. Seminarul domestic în 1880, adm. par. în Sîntu în 1881, iar din 1883 paroh în Archiud, unde îl aflăm şi în 1911 (SVC, 1911, p. 112). Materialul a fost redactat în anul 1872, cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 8.

76. MANIU GAVRILĂ (Gab[riele] sau Gavrile Maniu), din ZAGRA, jud. Bistriţa-Năsăud. ISC : cl. III 1859/1860 : Gabriele Man, cl. VII 1863/1864 ; AAB : 6 VI 1863, stipendiat pe 1862/1863 ; IEM : trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 10. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 nu mai era în viaţă ; fusese avocat. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 34.

77. MARCU GEORGE (Georgiu Marcu), neidentificat. Materialul nelocalizabil. CC : cl. IV 1861/1862 abs. 30/XII, deci în 1862/1863 trebuie să fi fost în cl. V. Lipseşte însă din toate controalele ulterioare. Nr. culegerii : 179.

78. MARCU SIMION (Simeone sau Simeonu Marcu), din DUMITRA, jud. Alba. CC : cl. VII 1861/1862 abs. 1/I, 21/I ; IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 30 ; SVC, p. 152, în 1865 era teolog anul II ; SVC, 1900, p. 723, născut în DUMITRA la 5 septembrie 1840, maturitatea în 1863, hirotonit în Gherla, paroh în Dumitra. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 180.

79. MARŢIAN IOAN B. (Ioane B. Marcianulu), din OCNA DEJULUI, jud. Cluj. IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 13. Materialul a fost redactat în 1863 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl. VIII (menţiune în ms. : ,,octavan''). Nr. culegerii : 184.

80. MARŢIAN VASILE (Vasiliu Marcianu), din OCNA DEJULUI, jud. Cluj. ISC : cl. V 1859/1860 ; CC : cl. VII 1861/1862 abs. 14/IX, 18/IX, 21/IX, 23–24/IX, 1/X, 12/X ; IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 3. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 104, în 1898 era profesor. Materialul a fost redactat în 1863 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 183.

81. MĂLAI I[OAN] (I[oane] Malaiu), din LEŞU, jud. Bistriţa-Năsăud. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865 ; AAB : 6 VI 1863, stipendiat năsăudean pe 1862/1863 ; 1 IV 1865, cerere colectivă pentru admitere la maturitate ; IEM : trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 14. A fost profesorul lui George Coşbuc la liceul din Năsăud. Vezi dr. Leon Scridon sen., *Notiţe biografice. Amintiri din viaţa de elev a lui George Coşbuc*, în *Omagiu lui George Coşbuc cu ocazia dezvelirii bustului în Năsăud*, Bistriţa, 1926, p. 63–80 (*apud* Al. Husar şi G. Dulgheru, *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, 1966, p. 30) şi Naghiu Iosif, *George Coşbuc, candidat la eliminare în clasa a III-a liceală*, în ,,România nouă'', Cluj, 2 (1934), nr. 217 (*apud* G. Scridon şi I. Domşa, *George Coşbuc, Bibliografie*, Bucureşti, 1965, nr. 1 622). Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 29.

82. MĂRCULEŢ I[OAN] (J. Marculetiu), din CERGĂU MARE, jud. Alba. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865 ; AAB : 1 IV 1865, cerere colectivă pentru admitere la maturitate ; IEM : trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 15 ; SVC, p. 17, în 1870, profesor de greacă şi germană la Gimnaziul superior din Blaj. Sumară biografie în Nic. Comşa, *op. cit.*, p. 101, de unde aflăm că anul I de teologie l-a urmat la Viena (Sf. Barbara) şi că după 9 ani de profesorat la Blaj a trecut în Moldova, fiind profesor la Bîrlad. Vezi şi Orga Ioan. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 178.

83. MĂRGINEANU NICOLAE (Nicolau Margineanu), din DOŞTAT, jud. Alba. ISC : cl. VII

1862/1863, cl. VIII 1863/1864 ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864 ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul I ; SVC, 1900, p. 723, născut în DOŞTAT la 6 februarie 1846, matur în 1864, absolv. Seminarul domestic în 1868, preot în Ungurei şi apoi în Ghirbon. Materialul a fost redactat la 23 I 1863, cînd elevul era în cl. VII (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 171, 176.

84. MĂRGINEANU VASILE (Basiliu Margineanu), din OBREJA, jud. Alba. ISC : cl. VIII 1863/1864 ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864 ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul I ; SVC, p. 17, în 1871, teolog absolut nehirotonit. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii : 177.

85. MICU M. (M. Micu), neidentificat. Materialul nelocalizabil şi nedatabil. Nr. culegerii : 172.

86. MICU SIMEON (Simeone Micu), din SĂRMĂŞEL, jud. Mureş. ISC : cl. V 1859/1860 ; PNC : nr. 72, din 1861/1862 candidează la ,,pedelat'' ; IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 31 ; SVC, p. 153, teolog în anul II la Seminarul greco-catolic central de la ,,S. Barbara'' din Viena ; SVC, 1900, p. 727, născut la SĂRMĂŞEL la 12 mai 1841, maturitatea în 1863, absolv. studiile teologice la Viena în 1867, profesor de religie la Gimnaziul inferior între 1867 şi 1886 ; între 1879 şi 1885 a fost şi prefect al tipografiei, din 1886 protopop al districtului de Alba. Sumară biografie în Nic. Comşa, *op. cit.*, p. 98, unde nu se dau date mai numeroase (nu se cunoaşte data morţii). Materialul a fost redactat la 6 I 1863, cînd elevul era în cl. VIII (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 173.

87. MIHĂLŢEANU ŞTEFAN (Stefanu Mihaltianu), din OHABA, jud. Alba. ISC : cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865 ; CC : cl. V 1861/1862 abs. 1/XI. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 26.

88. MILACIU VASILE (Basiliu Milaciu), din ŞARD, jud. Alba. ISC : cl. V 1871/1872 ; CC : cl. V 1871/1872 abs. 18/IX, 22–23/IX, 25/IX, 27/IX, 29–30/IX, 6–7/X, 13/X, 15/XI, 25/XI, 27/II, 18/III, 15/VI. Materialul a fost redactat în 1872 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl V (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 174.

89. MOISE IOSIF (Josefu Moisa), din CIUGUZEL, jud. Alba. ISC : cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872. Materialul a fost redactat la 5 V 1872 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 175.

90. MOLDOVAN, neidentificat. Materialul nelocalizabil şi nedatabil. Nu poate fi confundat cu cel de mai jos. Nr. culegerii : 38.

91. MOLDOVAN I[OAN] (I. Moldovan), din BUCERDEA GRÎNOASĂ, jud. Alba. ISC : cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864 ; IEM : a trecut examenul de maturitate la 5–6 VII 1865 ; SVC, 1900, p. 730, născut la 26 iulie 1845, maturitatea în 1865, absolv. Seminarul domestic în 1869, între 1870 şi 1873 e învăţător în Orlat, apoi preot în Aiudul de Sus şi în Ciunga. Materialul a fost redactat la 23 I 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 169.

92. MOLDOVEANU IOAN (Ioane Moldoveanu), din BUNGARD, jud. Sibiu. ISC : cl. VIII 1863/1864 ; CC : cl. VI 1861/1862 abs. 5/X, 14/X ; AAB : 11/23 I 1862, testimoniu cu notele la religie, fiind ortodox, eliberat de parohul şi catihetul Georgiu Popp din Beşineu ; teza de absolvire din 10 VI 1864 ; IEM : trece examenul de capacitate la 4–5 VII 1864, nr. 26. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii : 167.

93. MOLDOVEANU SIMION (Simione Moldovean), din TOTOIU, jud. Alba. ISC : cl. I 1863/1864, cl. II 1864/1865, cl. III 1865/1866, 1866/1867 nu mai figurează. Materialul datat între 1872 şi 1876, după absolvirea liceului. Nr. culegerii : 27.

94. MUNTEANU IERONIM (Ieronimu Munteanu), din BĂGĂU, jud. Alba. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/ /1875 ; SVC, 1896, p. 36, paroh în Ocnişoara ; SVC, 1900, p. 733, născut în BĂGĂU la 20 iulie, maturitatea în 1878, absolv. Seminarul domestic în 1882, paroh în Ocnişoara. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii : 170.

95. NEGRUŢIU IOAN F. (Ioane F. Negrutiu), din SUCUTARD, jud. Cluj. ISC : cl. V 1871/ /1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875 ; SVC, 1900, p. 736, o foarte lungă bio-

grafie: născut în SUCUTARD, la 12 septembrie 1854, ca fiu de ţărani (Simion şi Ana), maturitatea în 1875, absolv. Seminarul din Gherla în 1877, devine profesor în 1880; colaborează la diverse publicaţii locale, fiind din 1899 redactor la ,,Foaia scolastică'', redactează numeroase lucrări didactice, printre care un manual de stilistică, şi lucrări de economie rurală; membru activ şi întemeietor a numeroase asociaţii culturale din Blaj. Din biografia oferită de Nic. Comşa, *op. cit.*, p. 111, aflăm că a profesat din 1882 la preparandia din Blaj, al cărei director a devenit în 1909/1910. O altă biografie în Dr. I. Raţiu, *Profesorii Institutului pedagogic din Blaj*, în ,,Unirea'', Blaj, 25 (1915), nr. 101, p. 7–8. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 168[14].

96. NEMEŞ IOAN (Ioanne Nemesiu junior), din POIANA, jnd, Cluj. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 20.

97. NEMEŞ IOAN (Ioane Nemesiu maior), din LUNA, jud. Cluj. ISC: cl. VI 1863/1864. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 166.

98. NOVACU AL. (Al. Novacu), neidentificat. Materialul nelocalizabil. Datarea relativă: 1863, elevul fiind în cl. VIII (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 165.

99. OLTEANU PAUL (Paulu Olteanu), din GALTIU, jnd. Alba. ISC: cl. VII 1863/1864; 1864, ca privatist. Materialul a fost redactat în 1863 (menţiune în ms.), cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 164.

100. ORBEANU R[OMUL] (Romul Orbeanu), din ICLĂNZEL, jnd. Mureş. ISC: cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873, cl. VIII 1873/1874; IEM: trece examenul de maturitate la 18 VII 1874l nr. 12: SVC, p. 305, în 1876, teolog anu, II; SVC, 1896, p. 158, paroh în Iclănzel; SVC, 1900, p. 740–741, născut în ICLĂNZEL la 4 ianuarie 1855, maturitatea în 1874, absolv. Seminarul domestic în 1877, funcţionează ca învăţător în Oroiu şi Iclănzel, iar în 1879 devine preot în Iclănzel, unde îl aflăm şi în 1911 (SVC, 1911, p. 142); PPO: obţine presbiteratul în 1879, nr. 307. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 163.

101. ORĂŞAN G[HEORGHE] (Oresanu sau Orasanu Georgiu), din PETRILACA, jud. Mureş. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866; CC: cl. VIII 1864/1865 abs. 17/IX, 29/XI, 7/XII, 13 – 14/XII, 21/XII, 26/XII, 15/II, 8/III, 27/III, 3/V, 30–31/V, 21/VI; AAB: 27 III 1866, cerere colectivă pentru admitere la maturitate; IEM: trece examenul de maturitate la 29–30 VI 1866, nr. 15: Georgiu Orasanu. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 106, în 1898 nu mai era în viaţă, după ce trecuse în România şi se ocupase cu ziaristica. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 151.

102. ORGA I[OAN] (I. Orga), din BUCERDEA GRÎNOASĂ, jud. Alba. ISC: cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865; AAB: 1 IV 1865, cerere colectivă pentru admiterea la maturitate; IEM: trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 21; PPO: obţine tonsura, diaconatul şi presbiteratul la 30 IV 1869, nr. 24; SVC, 1900, p. 741, născut în 1841, maturitatea în 1865, absolv. Seminarul domestic, a funcţionat ca preot coop. în Bucerdea Grînoasă pînă în 1879, cînd a fost numit vicerector la Seminarul teologic arhidiecezan din Blaj; membru în esactoratul arhidiecezan; viceprotopop onorific. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul a fost în cl. VI. Nr. culegerii: 152[15].

[14] Nu trebuie confundat cu omonimul său, canonicul I. Fekete-Negruţiu, pe care l-a cunoscut J. U. Jarník în 1876 şi 1879 şi l-a considerat întotdeauna printre ,,protectorii'' săi. Bătrînul canonic, văzînd silinţa ce şi-o dădea tînărul învăţat ceh, îl poreclise Harník (Vezi *Drumul pe care am mers*, p. 91 şi 93). În corespondenţa cu Ioan Micu-Moldovanu, numele lui Fekete-Negruţiu intervine de două ori: într-o scrisoare din 23 noiembrie 1887, cînd se interesează de cunoscuţii din Blaj şi notează: ,,Dintre colegii de acuma ai d-vstre mi aduc cel mai bine aminte de dl. Fekete-Negruţi. Tot mai este aşa de vioi cum era în vremea petrecerii mele acolo?'' şi în scrisoarea din 10 decembrie 1888, cînd află de moartea fostului său protector: ,,După d-vstră, dl. canonic Negruţi s-a arătat faţă de mine cu cea mai mare prietenie din toţi cei ce m-au cunoscut la Blaj şi am să-i păstrez pentru totdeauna în inima-mi sentimentul de recunoştinţă nepieritoare''.

[15] Este acel *Ioan Orga*, care, fiind teolog anul I în 1866, l-a cunoscut pe Mihail Eminescu în timpul petrecerii acestuia la Blaj şi a lăsat cîteva sumare amintiri despre poet. Vezi Elie Dăianu, *Eminescu în Blaj. Amintiri de-ale contemporanilor*, Blaj, 1914 (p. 13: citea în grădina seminarului

103. PANTEA IOAN (Ioane Pantea), din HĂRŢĂU, jnd. Mureş. ISC: cl. V 1859/1860, cl. VIII 1862/1863; CC: cl. VIII 1862/1863 abs.23–26/III, 3/IV; IEM: trece examenul de maturitate în 1863, nr. 15; SVC p. 152, în 1865 e teolog anul II: SVC 1900, p. 741 născut la HĂRŢĂU la 23 X 1840, maturitatea în 1863, absolv. Seminarul domestic în 1867, funcţionează în Fălfălău şi Riciu, din 1900 viceprotopop onorific. Materialul a fost redactat la 22 I 1863, cînd elevul era în cl. VIII (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 153.

104. PETRUŢ ALEXANDRU (Alesandru Petrutiu). CC: cl. IV 1860/1861 abs. 10/X, 28–29/XII, 31/XII, 1/I, 2/III, 13/V. Nu apare în ISC a anilor respectivi, deci materialul nelocalizabil. Redactat la 19 I 1863 cînd elevul era în cl. VI (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 162.

105. PETRUŢ AXENTE (Auxentiu Petrutiu), din CIUFUD, jnd. Alba. ISC: cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865; CC: cl. V 1861/1862 abs. 27/IX; IEM: trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 4. Materialul a fost redactat la 20 I 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 154.

106. PINCIU P[ETRU] (Petru Pinciulu), din RĂŞINARI, jud. Sibiu. ISC: cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865; AAB: 1 IV 1865, cerere colectivă de admitere la maturitate, cu rezoluţia din 29 IV 1865 a lui I. Micu-Moldovanu, care se îndoieşte de capacitatea elevului: Pinciu Petru. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 106, în 1898 era pretor. Materialul a fost redactat la 23 I 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 161.

107. POCANU TEODOR (Teodoru Pocanulu), din SÎNBENEDIC, jud. Alba. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; CC: cl. VI 1861/1862 abs. 21/IX, 14/X; AAB: 11/23 I 1862 şi 14 VI 1862 testimonii cu notele la religie, fiind ortodox, semnate de parohul şi catihetul Georgiu Popp (sau Popoviciu); teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 44. Materialul a fost redactat la 18 I 1863, cînd elevul era în cl. VII (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 32, 158.

108. POP ARTEMON (Artemonu Popu) din VIDRASĂU, jud. Mureş. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, sem. II ,,a desertatu''; CC: cl. V 1871/1872 abs. 18/III, 15/VI. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 155.

109. POP CONSTANTIN (Constantinu sau Const[andinu] Popu), din or. HUNEDOARA, jud. Hunedoara. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; SVC, p. 305, în 1876, teolog anul I pt. dieceza Lugojului. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (menţiune în ms.). Nr. culegerii: 22.

110. POP GHEORGHE (Georgiu Popu), din CERGHID, jud. Mureş. ISC: cl. VI 1863/1864. Materialul a fost redactat la 13 I [1863], cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii: 141.

111. POP IACOB (Iacobu POPU), din DRÎMBAR, jud. Alba. ISC: cl. V 1871/1872; CC: cl. V 1871/1872 abs. 12–13/II, 17/II, 21/II, 9/III, 15/IV. Materialul a fost redactat la 7 V [1872],

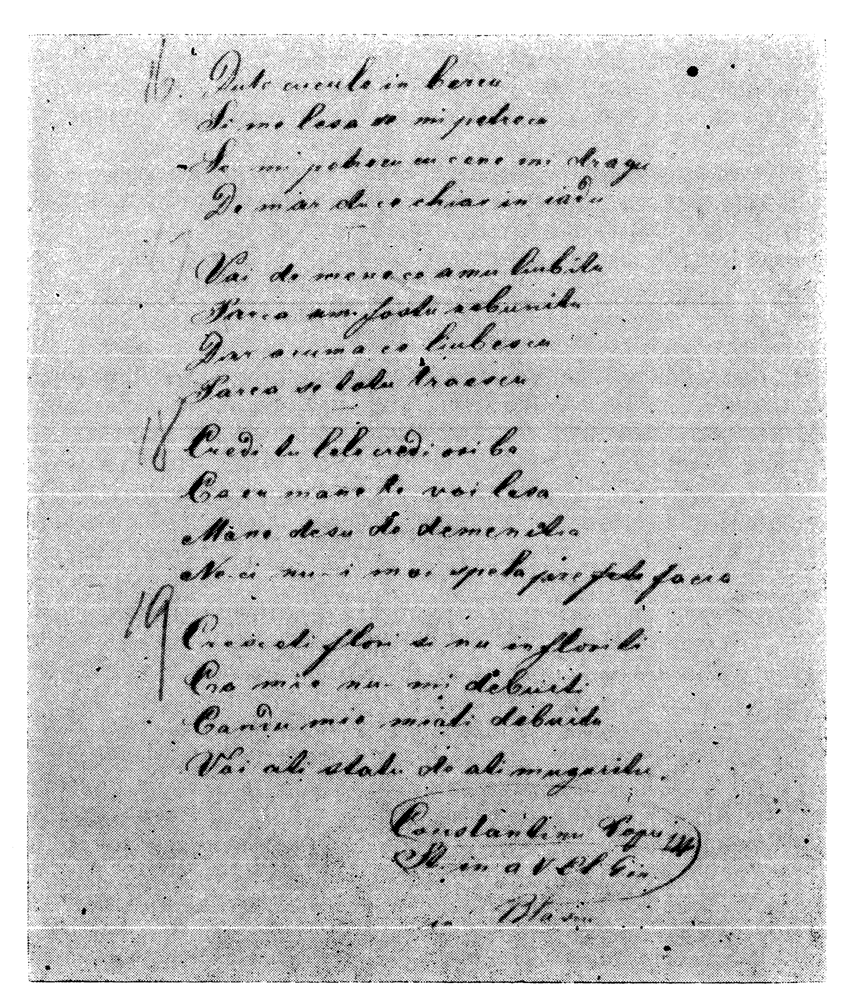
din ,,Familia''; şcolarii şi teologii se adunau în jurul lui, ascultîndu-l citind; a citit şi o poezie proprie; p. 15: date cu privire la înfăţişare, îmbrăcăminte şi mod de manifestare; p. 18–19: despre participarea lui *Eminescu* la adunarea Asociaţiei de la Alba-Iulia din 27–28 august 1866, întîlnirea cu el la podul umblător de la Mihalţ; împreună cu *Ioan Mărculeţ*, profesorul de mai tîrziu la Blaj şi Bîrlad (vezi nr. 82), care în vremea aceea era teolog absolvent, l-a găzduit o noapte în comuna sa natală Bucerdea-Grînoasă). În legătură cu *Eminescu*, menţionăm că nu am găsit, în foarte bogata arhivă a şcolilor din Blaj, nici o urmă a trecerii sale prin acest oraş. Ca o ciudăţenie, ce poate interesa pe istoricul literar, menţionăm existenţa, în controalele liceului din Blaj (Informaţiune despre şcolarii dein ... clase a gimnasiului gr.-catolicu dein Blasiu pre anulu scolasticu...), a unui *Ioanu Eminescu*, elev de cl. I în 1873/1874 (la nr. 24), de cl. II în 1874/1875 (nr. 22) şi de cl. III în 1875/1876 (nr. 21). E fiul unui oarecare *Basiliu*, cantor în 1873, econom (adică ţăran) în 1874–1876. E originar din com. *Lupu*, comitatul Albei Inferioare. În primii doi ani de şcolaritate a avut o situaţie ,,eminente'', în sem. II al clasei a III-a ,,a desertatu''. Avea atunci 17 ani. Era român, de religie greco-catolică. Nu apare în controalele următoare. Este probabil vorba de o actualizare a numelui familiei româneşti *Iminovitz* (sau *Imminovitz*), cunoscută în Blaj încă din secolul al XVIII-lea (sînt pomeniţi un Iovul, Pavel, Silvestru, Onu, Sivan, Ion şi Petru în *Conscriptio taxalistarum in fundo curiali Balasfalva commorantium*). Vezi A. Răduţiu, *Negustori şi meşteşugari din Blaj în urbariul din 1772*, în ,,Revista arhivelor'', 9 (1966), nr. 1, p. 297.

cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 138.

112. POP IACOB (Iacobu Popu), din NUȘENI, jud. Bistrița-Năsăud. ISC : cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864 ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864 ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul I. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 137.

113. POP IOACHIM (Joachimu Popu), din BĂIȚA, jud. Mureș. ISC : cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 150.

114. POP IOAN (Joane Popu senior), din LECHINȚA, jud. Bistrița-Năsăud. ISC : cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 146.

16 Dute cucule în [illegible]
Și me lasa se mi petrec
Se mi petrecu cu cene mi draga
De mai duce chiar în iadu

Vai de mene ce amu iubitu
Parca amu fostu rebunitu
Dar acuma ce iubescu
Parca se totu traescu

18 Credi tu bele credi ori ba
Ca eu mane te voi lasa
Mane desu de demenetia
[illegible]

19 [illegible] flori ce nu infloriti
Ca mie nu-mi [illegible]
Candu mie mai [illegible]
Vai [illegible]

Constantinu Popu
St. in a VIII Cl.
Blasiu

Ms. 2 197.II.22, ultima pagină a culegerii lui Constantin Pop, cu autograful elevului și numerotarea lui Jarník (Biblioteca Orășenească, Sibiu).

115. POP IOAN (Ioane Popu), din BICHIGIU, jud. Bistrița-Năsăud. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 136.

116. POP IOAN (Ioannu Poppu), din COLIBI, jud. Alba. ISC : cl. VII 1863/1864. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 160.

117. POP IOSIF (Josefu Popu), din or. BLAJ, jud. Alba. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864//1865. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 147.

118. POP LADISLAU (Ladislau Popu), din or. BLAJ, jud. Alba. ISC : cl. VIII 1863/1864 ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864. Materialul a fost redactat la 18 IV 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii : 148.

119. POP MATEI (Mateiu Popu), din TĂURE, jud. Bistrița-Năsăud. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 145.

120. POP NICOLAE (Nicolau Popu junior), din SÎNTĂMĂRIE, jud. Alba. IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 26 ; SVC, 1900, p. 750, născut în SÎNTĂMĂRIE la 8 iunie 1841, maturitatea în 1863, absolv. Seminarul domestic în 1867, preot în Șăul a și Săcalul de Cîmpie. Materialul a fost redactat la 23 I 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 40.

121. POP NICOLAE (Nicolau Popu senior), din AGRIȘU DE SUS, jud. Bistrița-Năsăud. IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 25. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 37.

122. POP PETRU (Petru Popu), din JABENIȚA, jud. Mureș. IEM : trece examenul de maturitate în 1863, nr. 28. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 144.

123. POP PROCOPIE (Procopiu Popu), din AGRIȘU DE JOS, jud. Bistrița-Năsăud. CC : cl. VII 1861/1862 abs. 23–24/XII, 30–31/XII, 1/I ; PNC : 25 I 1863, nr. 47, bursier, actul nr. 56, emis de protopopul Anderco din Gherla ; IEM : trece examenul de maturitate la 24–25 VI 1863, nr. 29. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 99.

124. POP SIMEON (Simeone Popu), din BUCERDEA GRÎNOASĂ, jud. Alba. ISC : cl. IV 1863/1864, cl. V 1864/1865, cl. VI 1865/1866, cl. VII 1866/1867 ; SVC, 1900, p. 751, născut în 29 aprilie 1848, maturitatea în 1868, absolv. Seminarul domestic în 1872, a funcționat în Craifalău și din 1889 în Naoiu. Datarea relativă : între 1863 și 1867. Nr. culegerii : 132.

125. POP ȘTEFAN (Stefanu Poppu), din ALMA, jud. Sibiu. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865. Materialul a fost redactat la 19 I 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 143.

126. POP TEODOR (Theodoru P ppu). Nu mai apare în controalele școlii, de aceea nelocalizabil. Materialul a fost redactat la 5 IV 1863, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 31.

127. POP VASILE (Basiliu Popu junior), din DUMBRAVA, jud. Alba. ISC : cl. VI 1863/1864. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 149.

128. POP VASILE (Basiliu Popu senior), din SĂLCUD, jud. Mureș. ISC : cl. VI 1863/1864. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 131.

129. POP VASILE (Basiliu Popu), din CIPĂU, jud. Mureș. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 142.

130. POPAZU I[OAN] (Ioane Popasu), jud. Sibiu. ISC : cl. IV 1859/1860 : „Pref. Sabiniului" ; CC : cl. IV 1860/1861 abs. 17/IX, 29–31/X, 2/XI, 2/I ; cl. VI 1862/1863 abs. 4/II, 16–17/II, 20/II (nu mai apare în ISC pe 1863/1864) ; SVC, p. 33, în 1865, cooperator în Preseaca. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 157.

131. POPESCU IOAN (Ioane Popescu junior), din RÎPA DE JOS, jud. Bistrița-Năsăud. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 159.

132. POPESCU IOAN (Ioane Popescu [senior]), din CĂPÎLNA, jud. Alba. ISC: cl. VII 1863/1864. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 156.

133. POPOVICI GHEORGHE I. (George I. Popoviciu). Neidentificat. Materialul nelocalizabil și nedatabil. Nr. culegerii: 76.

134. PRECUP D[IONISIE] (D[ionisiu] Precupu), din BUDIU MIC, jud. Mureș. ISC: cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864//1865. IEM: trece examenul de maturitate la 5–6 VII 1865, nr. 8. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 era membru la Curtea de casație în România. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii: 133.

135. PRECUP VLASE (Bl[asiu] Precupu), din MAIOREȘTI, jud. Mureș. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; CC: 30 I 1861, cl. V, lipsește cu întreaga clasă, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; cl. VI 1861//1862 abs. 26/X, 28/X, 1–2/XI, 5/XI; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; PSS: membru al Societății „S. Micu-Clain" în 1870/1871; PPO: obține tonsura la 30 X 1870, nr. 57, și presbiteratul la 26 XII 1871, nr. 102; SVC, p. 278, în 1871, teolog anul IV. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 nu mai era în viață; fusese preot. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune culegerea nr. 131), cînd elevul era în cl. VII (mențiune în aceeași culegere). Nr. culegerii: 134, 139, 140. Însoțește culegerea nr. 140 de următoarea notă: „De alt mentrea asi scrie m̄ multe; inse de cele de care-mi mai aducu amente, pre unele nu le sciu póte deplenu; ér altele su prea batutoria la ochi". E același din care se publică în „Comoara satelor", 4 (1926), p. 39, o snoavă: „Mița și scroafa la valăul cu zăr", 4 (1926), p. 46, o legendă: „Pentru ce mornăie mița cînd mănîncă carne" și 5 (1927), p. 108–113, o poveste: „Frica, nefricosul și spaima", cu însemnarea că ar proveni din colecția lui *Ioan Micu-Moldovanu*, aflătoare în Biblioteca arhidiecezană din Blaj. Culegerea este datată de *Tr. German*: 1868 și de *A. Lupeanu*: 1865–1868. La biblioteca din Cluj, unde a fost transportată, în anii din urmă, arhiva Blajului, nu se găsește însă nici un alt caiet al lui Precup Vlase. Vezi scrisoarea lui Teofil Bugnariu din 14 VI 1966.

136. PUNTEANU IOAN (Ioanu Punteanu sau Puntianu), din VINGARD, jud. Alba. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874 cl. VIII 1874/1875; CC: cl. V 1871/1872 abs. 16/IX,4/XI, 15/I, 5/II, 12/II, 17/II; AAB: pe 1871/1872 apare în raportul stipendiaților; RF pe 1871/1872 cl. V primește „stipendiulu Franciscu Josefian"; IEM: trece examenul de maturitate la 30 VI–3 VII 1875, nr. 25. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 135.

137. RADU ALEXANDRU (Alesandru Radu), din TELEAC, jud. Mureș. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873. Materialul a fost redactat în 1872 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 128.

138. RADU I[OAN] (I[oane] Rad[u]), din BELDIU, jud. Alba. ISC: cl. V 1862/1863. Materialul a fost redactat în anul școlar 1865/1866, cînd elevul era în cl. VIII („octavan"). Nr. culegerii: 97.

139. RADU SIMION (Simione și Ioane Radu) din BELDIU, jud. Alba. ISC: cl. II 1859/1860, cl. VI 1863/1864. Materialul a fost redactat în anul 1863, cînd elevul Radu Simion era în cl. V. Radu Ioan neidentificat; nu poate fi cel de la nr. anterior. Nr. culegerii: 129.

140. RAICU CL[EMENTE] (Clemente Raicu), din ȘINCA VECHE, jud. Brașov. ISC: cl. VIII 1863/1864; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul I; SVC, p. 17, în 1871, teolog absolut nehirotonit; SVC, 1900, p. 759, născut la ȘINCA VECHE la 8 august 1842, maturitatea în 1864, absolv. Seminarul domestic în 1868, a funcționat în Cohalm și Teaca; moare în 1908 (SVC, 1911, p. 256). Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 130.

141. ROMAN P. NICOLAE (Nicolau P. Romanu), din ERNEI, jud. Mureș. ISC: cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873, cl. VIII 1873/1874; SVC, 1900, p. 762, născut în ERNEI la 23 ianuarie 1855, maturitatea în 1874, absolv. Seminarul domestic în 1878, paroh în Ernei. Materialul a fost redactat la 4 V 1872, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 117.

142. RUSU AUGUSTIN (Augustinu Rusu), din UIOARA, jud. Alba. ISC: cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1863 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 118.

143. SAVA M[ACAVEI] (Macaveu Sava), din HOPÎRTA, jud. Alba. ISC: cl. I 1866/1867, cl. VI 1871/1872; CC: cl. VI 1871/1872 abs. 11/III, 19/III, 22/III, 6/V, 13–14/V, 21/V, 24/V, 1/VI, 24/VI. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 23.

144. SĂBĂDUȘ I[OAN] (I[oane] Sabadusiu), din CĂPÎLNA DE JOS, jud. Alba. ISC: cl. V 1859/1860; CC: cl. VII 1861/1862 abs. 28/X, 13/XI, 29/XI, 2/XII, 17/I; IEM: trece examenul de maturitate în 1863, nr. 17; SVC, p. 152, în 1865, teolog de anul II; SVC, 1896, p. 63, paroh în Pănade: SVC, 1900, p. 765, născut în CĂPÎLNA DE JOS la 13 iulie 1843, absolv. Seminarul domestic în 1866, paroh în Pănade. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 25.

145. SÎNCELEANU A[U]G[USTIN] (A[u]g[ustinu] Sanceleanu), din CUGIR, jud. Alba. E unul și același cu *Augustin Sanceali*, vezi ISC: cl. IV 1863/1864, cl. VIII 1867/1868; RF; pe 1864/1865 obține stipendiul „Clainean": Aug. Sanciali; CC: cl. VIII 1867/1868: abs. 25/IX, 30/X, 12/II, 18/II, 19/II, 2–3/III, 11/III, 20/III, 25/III, 1/IV; AAB: 5 VII 1868, examenul oral de maturitate: Aug. Sanceali, nr. 4, dar IEM: 5 VII 1868 trece examenul de maturitate, nr. 4, fiind trecut: Sanceleanu Augustin. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 108, în 1898 era avocat în România. Materialul a fost redactat la 20 IV 1868, cînd elevul era în cl. VIII (mențiune în ms.: „octavan"). Nr. culegerii: 119.

146. SOCOL IOSIF (Josefu Socolu), din SĂLCUD, jud. Mureș. ISC: cl. VIII 1862/1863; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul II; SVC, 1896, p. 128, paroh în Lăscud; SVC, 1900, p. 767, născut în SĂLCUD la 21 martie 1841, maturitatea în 1864, absolv. Seminarul domestic în 1867, funcționează la Sin Paul și Lăscud. Materialul a fost redactat la 28 XII 1862 st.v. (= 9 I 1863 st.n.), cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii: 120.

147. STANCIU IOAN (Ioane Stanciu), din STRAJA, jud. Alba. IEM: trece examenul de maturitate în 1863; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul II; SVC, 1900, p. 769, născut în STRAJA la 23 septembrie 1841, absolv. Seminarul domestic în 1867, funcționează între 1867 și 1873 în Daia Română, apoi în Straja. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII (mențiune în ms.). Nr. culegerii: 121.

148. STANCU NEGRU IOAN (Ioane Negru Stancu), neidentificat. Materialul nelocalizabil. Nr. culegerii: 106. Probabil din 1868.

149. STINGHE IOAN (Ioane Stinghea), din or. BRAȘOV, jud. Brașov. ISC: cl. VIII 1863/1864; CC: 30 I 1861, cl. V, lipsește cu întreaga clasă, pentru care s-a cerut pedepsirea exemplară a tuturor elevilor; AAB: 14 27 XII 1861, 11/23 I 1862 și 2/17 VI 1862 testimonii cu note de religie, fiind ortodox, de la protopopul și catihetul Georgiu Popp (sau Popoviciu) din Beșineu; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 29. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 102.

150. STRĂJANU M[IHAIL] (Michaila Strasianu), din TIUR, jud. Alba. PNC: 1861/1862 nr. 72, fiind în cl. VII se prezintă la concursul pentru „pedelat"; IEM: trece examenul de maturitate în 1863. Sumară biografie în Dan C. Smântînescu, *Un uitat: Mihail Străjanu*, în „Arhivele Olteniei", 1934, nr. 71–73, p. 3–13 (cu portret). Bursier al „Astrei" în 1862–1863 ca elev și în 1863–1864 ca student în științe juridice. „Transilvania", 42 (1911), p. 365. Materialul a fost redactat la 26 I 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii: 185.

151. STUPINEANU I[OSIF] (I[osifu] Stupineanu), din DELURENI, jud. Mureș. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864; CC: cl. V 1860/1861 abs. 23–24 X, 5/XI, 1/XII, 15/I, 24/V; cl. VI 1861/1862 abs. 14–15/X; AAB: teza de absolvire din 10 VI 1864; IEM: trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 34; SVC, 1896, p. 137–138 și SVC, 1911, p. 116, preot în Stupini. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii: 96.

152. SUCIU VASILE (B[asiliu] Suciu), din VĂLIȘOARA, jud. Cluj. ISC: cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875; SVC, 1900, p. 771, născut în VALE, la 21 decembrie

1857, maturitatea în 1875, primul an de teologie la Budapesta, anii II–IV la Seminarul domestic, absolvind în 1879; în 1879/1880 trece examenul ,,rigoros'' de dogmatică la Universitatea din Viena ca ,,alumn'' al Inst. ,,Sf. Augustin'', din 1881 funcționează în Căpușul de Cîmpie, unde îl aflăm și în 1911 (SVC, 1911, p. 140). Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.: ,,quintanu''). Nr. culegerii : 123.

153. SURDESCU D. (Elia Surdu), din TĂTÎRLAUA, jud. Alba. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VII 1873/1874. Materialul a fost redactat la 11 V 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 122.

154. SZABO SAMUIL (Samuele Szabo), din or. BLAJ, jud. Alba. ISC : cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864 și 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI. Nr. culegerii : 101.

155. ȘUTEU VASILE (Basiliu Siuteu), din or. REGHIN, jud. Mureș. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874, cl. VIII 1874/1875 ; CC : cl. V 1871/1872 abs. 17/II, 16/III ; SVC, p. 305, în 1876, teolog anul I; SVC, 1900, p. 774, născut în REGHIN la 17 august 1854, maturitatea 1875, absolv. Seminarul domestic în 1879, paroh în Tușin, din 1880 ,,cancelist'' mitropolitan și notar al esactoratului. Materialul a fost redactat în 1872, cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 24.

156. TATU TEODOR (Teodoru Tatu), din CIUGUDU DE JOS, jud. Alba. ISC : cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866 ; AAB : 27 III 1866, cerere colectivă pentru admiterea la maturitate ; IEM : trece examenul de maturitate la 29–30 VI 1866, nr. 35 ; PPO : obține presbiteratul la 30 X 1870, nr. 52. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 125.

157. TĂMAȘ [IOAN] (Tamasiu [Ioane]), din ABRUD, jud. Alba. CC : cl. VII 1861/1862 abs. 23/IX, 29/I ; IEM : trece examenul de maturitate la 24–25 VI 1863, nr. 19 ; SVC, p. 152, în 1865 e teolog anul II. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VIII. Nr. culegerii : 124.

158. TÎRNĂVEANU IOAN (Ioane Ternaveanu), din SUSENI, jud. Mureș. ISC : cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, cl. VIII 1865/1866. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 106, în 1898 era funcționar. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. V. Nr. culegerii : 186.

159. TODEA IOAN (Ioane Todea), din TĂTÎRLAUA, jud. Alba. ISC : cl. VI 1863/1864, cl. VII 1864/1865, ,,desertat''. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl a V-a. Nr. culegerii : 127.

160. TODORAN NICOLAE (Nicolau Todoranu), din CHESLER, jud. Sibiu. ISC : cl. V 1870/1871, cl. VI 1871/1872, cl. VII 1872/1873. Materialul a fost redactat la 18 IV 1872, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 114.

161. TOHATI VASILE (Basiliu Tohati), din TĂURE, jud. Bistrița-Năsăud. ISC : cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864 ; CC : cl. V 30 I 1861 absentează cu toată clasa, pentru care s-a cerut aspra pedepsire a tuturor elevilor; cl. VI 1861/1862, abs. 13–14/IX, 26/X, 28–30/X, 1–2/XI, 5/XI ; PNC : pe 1862/1863, nr. 56, primește stipendiu de la canonicul Anderco din Gherla ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII. Nr. culegerii : 91, 112, 113.

162. TRIFU IOAN (Ioane Trifu), din LODROMAN, jud. Alba. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873 ; CC : cl. V 1871/1872 abs. 15/XII. Materialul a fost redactat în 1872 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 28.

163. ȚĂRANU IOAN (Ioane Tiereanu), din CHEȚANI, jud. Mureș. ISC: cl. IV 1859/1860, cl. VIII 1863/1864 ; AAB : teza de absolvire din 10 VI 1864 ; IEM : trece examenul de maturitate la 4–5 VII 1864, nr. 30 ; SVC, p. 152, în 1865, teolog anul I; SVC, p. 160, în 1871, teolog absolut nehirotonit ; PPO : obține presbiteratul la 8 IV 1872, nr. 123. După Nicolae Brînzeu, *op. cit.*, p. 105, în 1898 era ,,proprietar''. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VII (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 126.

164. URZICĂ IOAN (Ioane Urzica sau Urdîca) din CHILIENI, jud. Covasna. ISC : cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865 ; AAB : 1 IV 1865, cerere colectivă pentru admitere la maturitate. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. a VI-a. Nr. culegerii : 111.

165. VELICEA D[IONISIE] (D[ionisiu] Velicea) din LUNCA, jud. Alba. ISC : cl. III 1863/1964, cl. IV 1864/1865, cl. V 1865/1866, cl. VI 1866//1867, cl. VII 1867/1868, cl. VIII 1868/1869; CC : cl. VII 1867/1868 abs. 23–25/XII, 10–11/III ; PSS : membru al Societății ,,S. Micu-Clain'' în 1870/1871 ca student în anul II, în 1871/1872 ca student în anul III ; PPO : obține tonsura în 1872, presbiteratul în 1877, nr. 133 ; SVC, 1896, p. 74, paroh în Spătac ; SVC, 1900, p. 779, născut în LUNCA la 4 noiembrie 1847, maturitatea în 1869, absolv. Seminarul domestic în 1873, între 1874 și 1876 învățător în Veștem, apoi paroh în Spătac, unde-l aflăm și în 1911 (SVC, 1911, p. 61). Materialul a fost redactat la 15 I 1873, cînd studentul era în anul IV. Nr. culegerii : 107.

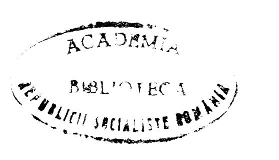
166. VICIU ALEXE (Alesiu Viciu), din AGRIȘTEU, jud. Mureș. ISC : cl. V 1871/1872, cl. VI 1872/1873, cl. VII 1873/1874 ; AAB : cl. II 1868/1869 nr. 152 și cl. III 1869/1870 nr. 121, înscris la beneficiul de pîine ; RF : cl. V 1871/1872 (dar și greșit : cl. IV 1871/1872) obține stipendiul ,,Bobian'' ; PPO : obține tonsura în 1879 și presbiteratul în 1881, nr. 326 ; AAB : 10. VI 1880 și 16 VIII 1880 e deja profesor la liceul superior din Blaj ; SVC, 1900, p. 780, născut în AGRIȘTEU 11 decembrie 1855, din părinți țărani (George și Floarea), studiile gimnaziale la Blaj, în cl. VIII e trimis la Colegiul ,,Sf. Atanasie'' din Roma, pentru studii filozofice și teologice la ,,Propaganda Fide'', absolv. Seminarul domestic din Blaj în 1879, cînd e numit ,,cancelist'' arhidiecezan și prof. supl. la liceu, obține toate gradele didactice, iar în 1899 e viceprotopop onorific. A redactat cărți didactice (exerciții de gramatică, legendare, dicționare, poetici, exerciții de stilistică), a întocmit lucrări filologice (glosare regionale, dialectologie, onomastică) și s-a remarcat prin culegerile sale de folclor, din care una a fost publicată de Academia Română (*Colinde din Ardeal*, București, 1914), alta a rămas, din păcate, numai în paginile ,,Convorbirilor literare'' din 1888–1891, iar alta în manuscris, intitulată *Flori de cîmp* (Ion Mușlea, *Timotei Cipariu și literatura populară*, în *Studii de istorie literară și folclor*, Cluj, 1964, p. 184, nota 69). A mai publicat folclor, cules de asemenea cu ajutorul elevilor, în ,,Comoara satelor'', 1 (1923), p. 33–34, 49–51, 97–104 ; 2 (1924), p. 3, 49–54, 65–73 ; 4(1926), p. 1–2, 53–57 ; 5 (1927), p. 1–3, 25–27. În lucrarea sa autobiografică *Din activitatea mea de folclorist*, ms. nr. 1 246, ,,Arhiva de folclor-Cluj'', pomenește despre participarea sa la culegerea lui Ioan Micu-Moldovanu, dar o atribuie lui T. Cipariu și greșește data (cînd era elev de cl. III, prin 1868–1870). (Ion Mușlea, *op. cit.*, p. 177, nota 38). Materialul a fost redactat în 1872 (mențiune în ms.), cînd elevul era în cl. V (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 109. O sumară bio-bibliografie în Nic. Comșa, *op. cit.*, p. 109–110 [16].

167. VODĂ ȚIGANU AMBROZIE (Ambrosiu Voda-Siganu, Vodesiganu, Vaidasiganu), din NOȘLAC, jud. Alba. ISC : cl. III 1859/1860, cl. VII 1863/1864, cl. VIII 1864/1865 ; AAB : 1 IV 1865, cerere colectivă de admitere la maturitate, cu rezoluția lui I. Micu-Moldovanu din 29 IV 1865, care se îndoiește de capacitatea sa ; SVC, p. 160, în 1871 e teolog absolut nehirotonit ; PPO : obține presbiteratul în 1873, nr. 196. Materialul a fost redactat în 1863, cînd elevul era în cl. VI (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 110.

168. VULCANU IOAN (Ioane Vulcanu), din or. BLAJ, jud. Alba. ISC : cl. VIII 1863/1864. Materialul a fost redactat la 18 I 1863, cînd elevul era în cl. VII (mențiune în ms.). Nr. culegerii : 108.

---

[16] Promitea să fie un om mult mai interesant decît a fost. În 1877, ianuarie 2/14, îi scria lui Ion Bianu, prietenul său pe care-l saluta cu ,,frate Ioane !'', o scrisoare de felicitare pentru studiul despre *Samuil Micu-Clain* și, dedicîndu-i un acrostih ocazional, spunea : ,,Nu-mi pot însă explica cum de nu ai tipărit-o (zic tipărit-o, căci știu că o ai scris, desigur) în ortografia d-lui Cipariu? Au nu este aceasta premiată de Soc. Academică și aprobată de cea mai mare parte a inteligenței noastre române, atît transilvane, cît și transcarpatine? *Coconii* și *boierii* din Muntenia și Moldova nu au reușit și nu vor reuși a-i răsturna nici măcar un argument adus întru apărarea sistemului pur etimologic'' : B. A. R., Coresp. inv. 61 494. Într-o altă scrisoare, din 7 martie 1899, adresată tot lui Bianu, spunea : ,,Mă văd silit să cer ajutoriul Academiei. Te rog mijlocește-mi un ajutor, să-mi pot continua studiile dialectale și publicarea materialului de limbă. Academia m-ar încuraja mult, dacă m-ar denumi membru corespondent. Iată lista lucrărilor mele. Dacă crezi cuviincios, fă propunerea'' : B. A. R., Coresp. inv. 61 497. În timp însă ce prima scrisoare era o mostră tipică de ortografie etimologică cipariană, cea de-a doua este prima din seria celor adresate lui I. Bianu, scrise cu ortografia fonetică a epocii (în ambele cazuri, am modernizat grafia). Informații pentru culegerea sa de colinde, înaintată Academiei Române în același pachet de corespondență, nr. inv. 61 498–61 499 din 1912 și 1915.

Ms. 2 197.II.109, prima pagină a culegerii lui Alexe Viciu, viitorul profesor și culegător de folclor. Numerotarea textelor aparține lui Jarník (Biblioteca Orășenească, Sibiu).

2. LOCALIZARE

Spuneam că de identificarea culegătorilor depinde determinarea ariei folclorice pe care o acoperă culegerea. Editorii afirmă, în prefața lor, destul de vag de altfel, că materialul provine „din deosebite părți ale Ardealului. Ținuturile mai bine reprezentate în colecțiunea despre care e vorba sînt : ținutul Mureșului și al Tîrnavelor, Cîmpia, Munții Apuseni, ținutul Sibiului

și Țara Hațegului". Să vedem în ce măsură afirmația lor corespunde adevărului, întrucît editorii au avut la dispoziție numai caietele elevilor și acestea sînt — după cum va invedera discuția noastră — în absoluta lor majoritate lipsite de indicația expresă a localității.

a) Astfel, o primă constatare ce se impune e faptul că, din cele 183 de caiete semnate[17], numai 15 cuprind însemnarea clară, neîndoielnică, a localității de unde s-a cules materialul[18]. Cum însă există cîte două caiete pentru două localități, numărul toponimelor se reduce la numai 13, ceea ce reprezintă abia 7,1%.

b) O a doua categorie de însemnări localizatoare se referă la indicarea vagă a regiunii sau zonei de unde s-a cules, menționîndu-se anumite numiri de orașe[19], de rîuri[20], de alte toponimice locale[21] sau determinările sînt de natură adjectivală[22]. Un caiet împinge grija pentru localizarea de acest fel atît de departe, încît aproape fiecare text e prevăzut cu o notiță individuală[23]. Cum prea bine se vede, aceste indicații nu contribuie la elucidarea importantei probleme a localizării materialelor culese.

c) Rămîne, așadar, ca pentru determinarea localităților să străbatem același drum pe care intenționau să-l străbată, cu ajutorul lui Ioan Micu-Moldovanu, editorii, dar nu au reușit s-o mai facă, și anume drumul de la caietul manuscris la catalogul școlar. Pentru aceasta trebuie să acceptăm, de la bun început, ideea că materialele au fost culese din localitatea de origine a elevilor. Primul și cel mai puternic argument în favoarea acestei ipoteze este constatarea că toate localitățile de la punctul a) corespund cu localitățile de baștină ale elevilor respectivi[24]. Chiar mențiunile neclare de la punctul b), prin confruntarea cu cataloagele școlare, pot deveni un argument în această direcție[25]. Pentru a obține un argument în plus în favoarea tezei, trebuie să vedem dacă în cazul de față avem de-a face, cum au arătat editorii, cu o *reală culegere de folclor* inițiată de I. Micu-Moldovanu și realizată de elevii săi sau, așa cum s-a sugerat recent[26], profesorul blăjean ar fi adunat de la școlarii săi și din caietele personale de cîntece asemănătoare celui al lui Aurelie Ardelean din 1831 sau altora despre care știm că s-ar fi aflat

---

[17] Am exclus din discuție cele 6 caiete anonime (ms. 2 197.II.17, 18, 19, 21, 39, 190) și caietul cu fișele personale ale lui Jarník (ms. 2 197. II. 115).

[18] Roșia de Secaș : 3 ; Tătîrlaua : 8, 122 ; Lodroman : 28, 84 ; Curticap (= Poarta) : 43 ; Straja : 44 ; Ocnișoara : 46 ; Tutac (Șomoștelnic) : 77 ; Agrișteu : 109 ; Valea : 123 ; Ciugudu de Jos : 125 ; Teleacul Român : 128 ; Vingard : 135 ; Sucutard : 168.

[19] Din jurul Reghinului Săsesc : 63 ; Din jurul Becleanului.

[20] De pe Tîrnava Mare (fundul regesc) : 143 ; de pe valea Șieului : 145 ; de pe Mureș : 97. Interesant exemplul caietului 49, care cuprinde următoarea amplă localizare : „Aceste-s culese din m̄. multe ținuturi și m̄. cu seamă din ținutul Blajului și chiar din Blaj încă".

[21] De pe Cîmpie : 82 ; de pe marginea Cîmpiei : 146 ; de pe Cîmpie, din cercul Mociului, comit. Clujului : 173.

[22] [Cîntece] mureșane : 120 ; de ele mocănești : 124.

[23] Ms. 2 197.II.183, t. 18 : de pe Tîrnava ; t. 19 : de pe Mureș ; t. 23 : de pe Someș ; t. 24 : de pe Tîrnave ; t. 25 : de pe la Oșorhei.

[24] Elevul Ionaș Andrei este originar din Roșia de Secaș, comună indicată de el ca fiind localitatea de unde a cules materialul său. Aceeași este și situația lui Ioan Macavei și Surdescu D., născuți în Tătîrlaua, a lui Băcilă Vasile și Trifu Ioan, născuți în Lodroman, a lui Graur Zahei, născut în Poarta, a lui Gruianu Zaharie, născut în Straja, a lui Herțeagă Vasile, născut în Ocnișoara, a lui Banfi Octaviu, născut în Șomoștelnic, a lui Alexiu Viciu, născut în Agrișteu, a lui Suciu Vasile, născut în Vălișoara (=Vale), a lui Tatu Teodor, născut în Ciugudu de Jos, a lui Radu Alexandru, născut în Teleac, a lui Punteanu Ioan, născut în Vingard și a lui Negruțiu F. Ioan, născut în Sucutard.

[25] Elevii respectivi sînt născuți în interiorul zonei vag conturate de ei. Cel care a cules „din jurul Reghinului săsesc" e născut în Suseni, prima localitate înspre nordul Reghinului, pe șosea ; cel care a cules „în jurul Becleanului" este din Agrișu de Jos, localitate în imediata apropiere a Becleanului ; elevul care a cules „de pe valea Șieului" este de loc din Tăure, localitate așezată aproape de rîul Șieu ; cel care afirmă a fi cules „de pe Mureș" este din com. Beldiu, așezată chiar pe malul drept al Mureșului, între Aiud și vărsarea Tîrnavelor în Mureș ; elevul care a cules „de pe Tîrnava Mare" e din Alma, localitate așezată pe un afluent neînsemnat al Tîrnavei, la o destul de mare apropiere de aceasta din urmă ; elevul care a cules din „cercul Mociului" e din Sărmășel. O singură dată indicațiile nu corespund (49) : elevul este originar din Răzoare, jud. Mureș, iar culegerea este realizată în Blaj și împrejurimi. Cazul se explică prin locuirea îndelungată a elevului în localitate. Însemnarea elevului a ținut, în mod manifest, să arate că materialul nu este cules din locul său de naștere, ci din cel de adopțiune.

[26] Ovidiu Papadima, *Prefața* la ed. din 1964, p. XVII.

la Blaj[27], în care tinerii își însemnau, fără preocupări științifice, piesele la modă într-o anumită epocă).

În dezbaterea aceasta, un argument cu foarte mare greutate este afirmația lui Andrei Bîrseanu din prefață și declarațiile hotărîte ale lui Jarník din alte împrejurări[28]. Și nu avem motive să ne îndoim de ele. Dar avem numeroase indicii care arată că manuscrisul a fost întocmit pe bază de culegere efectivă, realizată de elevii liceului din Blaj, în timpul vacanțelor, cînd se aflau, desigur, la locul lor de obîrșie. Astfel, unele caiete poartă însemnarea expresă de „Ocupațiune domestică"[29], arătînd clar că este vorba de o temă scrisă ce li s-a dat s-o întocmească acasă; altele poartă simpla însemnare de „Ocupațiune"[30] sau „Ocuparea"[31] și, pentru că uneori se notează și data precisă a culegerii, care cade în timpul vacanțelor[32], materialul reprezintă o adevărată culegere. Ideea de culegere ad-hoc (nu de album de cîntece) reiese și din alte formulări, cum sînt „Colecțiune"[33], „Culegerea poeziilor"[34], „Unele culegeri"[35] „Colecta"[36] (cîntece, chiuituri etc.) „adunate"[37], „culese"[38], „culese din . . . "[39]. În două cazuri apar formulări dubioase ca „Versuri populare a lui", care ne duc cu gîndul spre respectivele caiete-album[40], însă analiza conținutului lor arată că avem de-a face cu o reală și autentică culegere de folclor. Într-alte cazuri, culegătorii au însemnat cu conștiinciozitate că materialul nu a fost cules numai din localitatea de baștină[41]. Elocvent în această privință este și caietul ms. nr. 2 197. II. 19 al unui anonim, care indică și persoanele de la care a cules. Astfel, la f. 5r., el scrie: „Încă vreo cîteva culese de la 4 fete BCD și E", de unde concluzia că materialele precedente, de la f. 1r. – 4v., au fost culese de la o fată „A". De altfel, la f. 19r, el mai adaugă: „Mai în urmă vreo cîteva de la E, care-și petrecu m[ai] mult pre la oi, pre la fînață, printre aluni, după cum se vede și din chiuiturile ei". La toate acestea se adaugă caracterul improvizat, ad-hoc, al caietelor, însușire pe care am subliniat-o în capitolul precedent. Putem afirma deci, pe baza tuturor argumentelor de mai sus, că ipoteza după care localitatea de origine a elevului poate fi considerată ca localitate unde s-a efectuat culegerea are toate șansele să corespundă adevărului.

d) Acceptată această ipoteză de lucru, confruntarea numelor elevilor de pe caiete cu controalele liceului a condus la următoarea situație:

Cei 168 de culegători participanți la culegere se împart în două categorii. Prima cuprinde pe acei elevi ce nu au putut fi identificați[42], ceea ce a împiedicat automat și localizarea materialelor respective. Numărul materialelor ce intră în această categorie este redus: 12 caiete a 12 culegători. Cea de-a doua categorie cuprinde un număr de 156 de elevi, pentru care am putut

[27] Ion Mușlea, *Cîntări și strigături românești de cari cîntă fetele și ficiorii jucînd, scrise de Nicolae Pauleti în Roșia în anul 1838*, ed. critică, cu un studiu introductiv de . . ., p. 3.

[28] În *Drumul pe care am mers*, p. 31, arată că deținea de la I. Micu-Moldovanu informația că „pusese pe studenții din gimnaziu de au cules o mulțime de cîntece", că aceste cîntece au fost scrise „de școlarii din Blaj în vremea petrecerii lor acasă". În scrisoarea din 18 iulie 1883, Jarník îi scrie lui Ioan Micu-Moldovanu în acest mod, vorbind despre culegere: „Colecțiunea de cîntece populare din Ardeal, pe care au făcut-o școlari[i] d-voastre îndemnați de d-voastră". B. A. R., Filiala Cluj, Fondul Blaj.

[29] Caietele 60, 85.

[30] Caietele 22, 23, 42, 114, 148, 161, 171.

[31] Caietul 20.

[32] Durata de școlaritate anuală era împărțită în semestre; prima vacanță, cea de iarnă, se dădea în ianuarie (6 I: 173; 7 I: 83; 13 I: 141; 14 I: 53; 15 I: 107; 6/18 I: 51; 18 I: 108, 132, 158; 19 I: 61, 162, 143; 20 I: 181, 154; 22 I: 153; 23 I: 40, 161, 169, 171, 176; 27 I: 51; un elev notează: 28 XII st. v., ceea ce corespunde cu 9 I st. nou. Vacanța de primăvară era în aprilie-mai: 5 IV: 31; 18 IV: 114, 148; 7 V: 138; 11 V: 122.

[33] Caietele 3, 52, 175.

[34] Caietele 108, 164.

[35] Caietul 114.

[36] Caietul 120.

[37] Caietul 109.

[38] Caietele 173, 183.

[39] Caietele 123, 125, 128, 134, 135, 184.

[40] Caietele 150, 182.

[41] Caietele 109: Agriștеu și jur; 135: Vingard și jur, ceea ce arată buna îndrumare pe care au primit-o de la profesorul lor, inițiatorul întregii culegeri.

[42] Caietele: 16, 21, 31, 38, 76, 106, 162, 165, 172, 179; în două cazuri, știm că materialul a fost cules „de pe la Brașov" sau din „cercul Sibiului", însă culegătorii n-au fost aflați în controale: 30, 157.

afla cu precizie localitatea de baștină, respectiv de culegere. Localitățile rezultate din confruntarea făcută se ridică la impozantul număr de 124, dispuse astfel:

Nr. crt.	Raionul	Localități	Culegători	Caiete
1	Alba	53	77	85
2	Mureș	29	34	36
3	Bistrița-Năsăud	15	16	18
4	Sibiu	9	9	11
5	Cluj	8	10	10
6	Brașov	4	4	5
7	Hunedoara	3	3	3
8	Covasna	2	2	2
9	Hărghita	1	1	1
	Total:	124	156	171[43]

Această situație arată că un singur județ, Alba, însumează aproape jumătate din localități, culegători și din caiete după care urmează județul Mureș cu aproape un sfert din valoarea cifrelor respective. Ultimul sfert se împarte la celelalte 7 județe.

Aceasta confirmă întru totul afirmația editorilor cu privire la zona Mureșului, Tîrnavelor și Cîmpiei. Nu corespunde adevărului afirmația lor privind Munții Apuseni, ținutul Sibiului și Țara Hațegului, unde sînt reprezentate extrem de puține localități. Deci centrul zonei pe care o acoperă culegerea este valea Mureșului și Tîrnavelor, de unde se recrutau, în general, elevii școlilor din Blaj. Pe măsură ce ne îndepărtăm de această zonă, numărul localităților scade, menținîndu-se mai ridicat numai în valea Mureșului, pînă către Sebeș și Orăștie. Pentru definitivarea acestei investigații, notăm în continuare toate localitățile:

1. *Jud. Alba*: Abrud (124), Alecuș (36, 59, 187, 188), Asinip (94, 104), Băgău (170), Beldiu (97, 129), Blaj (95, 101, 108, 147, 148), Bucerdea Grînoasă (132, 152, 169), Bucium (69), Căpîlna (156), Cergău Mare (178), Cetatea de Baltă (55), Ciufud (154), Ciugudu de Jos (125), Ciugudu de Sus (70), Ciuguzel (175), Ciunga (71), Colibi (160), Cugir (119), Cut (17), Doștat (54, 90, 100, 171, 176), Drîmbar (138), Dumbrava (149), Dumitra (180), Galtiu (83, 164), Gîrbova (56, 116), Hopîrta (23), Iclod (80, 87), Lodroman (28, 84), Lunca (107), Lupu (5, 47), Mînărade (15, 67), Noșlac (110), Oarda de Sus (50), Obreja (177), Ocnișoara (46), Ohaba (26), Pănade (60, 181), Pețelca (73, 89, 103), Roșia de Secaș (3, 4), Sînbenedic (32, 41, 75, 158), Sînmiclăuș (15), Sîntămărie (40), Spini (68), Straja (44, 121), Șard (174), Tătîrlaua (8, 122, 127), Tăuni (61), Tiur (185), Totoiu (27), Țapu (53, 57), Uioara (118), Veșeuș (33), Vingard (135).

2. *jud. Bistrița—Năsăud*: Agrișu de Jos (99), Agrișu de Sus (37), Bichigiu (136), Bistrița (10), Ilișua (88), Ilva Mare (9), Lechința (146), Leșu (29), Manic (42), Monor (48), Nușeni (137), Rîpa de Jos (159), Tăure (91, 112, 113, 145), Vișuia (189), Zagra (34).

[43] Din totalul caietelor (190) au fost eliminate cele 6 anonime, 1 caiet al lui Jarník și cele 12 caiete ale elevilor neidentificabili (de la nota anterioară).

3. *jud. Brașov* : Brașov (102), Făgăraș (78, 79), Iași (98), Șinca Veche (130).
4. *jud. Covasna* : Chilieni (111), Hăghig (12).
5. *jud. Cluj* : Cluj (93), Livada Someș (14), Luna (11, 166), Mințiu Gherlei (86), Ocna Dejului (183, 184), Poiana (20), Sucutard (168), Vălișoara (123).
6. *jud. Hărghita* : Porumbeni (65).
7. *jud. Hunedoara* : Bobîlna (1), Bucuresci (7), Hunedoara (22).
8. *jud. Mureș* : Agrișteu (109), Ațintiș (74), Băița (150), Bogata (2), Budiu Mic (133), Cerghid (141), Cerghizel (64), Chețani (126), Cipău (142), Deaj (72), Delureni (96), Ernei (117), Fărăgău (82), Hărțău (153), Iclănzel (163), Jabenița (144), Maiorești (134, 139, 140), Mădăraș (105), Nadășa (66), Petrilaca (151), Poarta (43), Răzoare (49, 58), Reghin (24), Sălcud (120, 131), Sărmășel (173), Suseni (62, 63, 186), Șomoștelnic (77, 85), Teleac (128), Vidrasău (155).
9. *jud. Sibiu* : Alămor (6), Alma (143), Blăjel (51, 52), Buia (182), Bungard (167), Chesler (114), Micăsasa (13), Rășinari (92, 161), Sibiu (157).

e) O ingenioasă ipoteză localizatoare a fost elaborată recent, susținîndu-se posibilitatea de a stabili zona folclorică pe care o acoperă culegerea „chiar cu mai multă precizie'' decît o făcuseră editorii, „pe baza numeroaselor nume de localități pe care le cuprind doinele și mai ales strigăturile colecției, ca fiind locurile de baștină ale oamenilor despre care se vorbește în aceste poezii''[44]. Pentru a determina, așa cum face autorul ipotezei, o simplă zonă geografică, procedeul se dovedește practic și rezonabil. În linii mari, regiunea indicată de autor corespunde cu aria pe care o fixează cercetarea noastră, minus la nord Năsăudul, la vest Turda, Abrudul, Bradul, la sud Sebeșul. În amănunt însă, toponimicele din folclorul nostru — așa cum am arătat și altădată [45] — nu probează că anumite texte s-ar fi născut sau ar fi circulat măcar (ar fi fost deci culese) din localitățile ce poartă acele denumiri. Astfel, din marele număr de localități pomenite în cuprinsul diferitelor doine, cîntece și strigături (41 în total) [46], numai 12 se întîlnesc și în lista de localități întocmită de noi [47], fără ca textele respective să fi fost culese în localitățile purtînd denumirea respectivă. Sibiul, de pildă, e pomenit în texte de 7 ori [48], dar aceasta pentru că acolo erau duși feciorii ardeleni să facă armată, nu pentru că vreunul din aceste texte ar fi fost cules chiar de acolo (nici un elev culegător nu este sibian). Mureșul, care străbate zona de maximă intensitate a culegerii, e pomenit însă de 11 ori [49], iar Tîrnavele, la confluența cărora e Blajul, de 5 ori [50].

f) O problemă importantă ne-o pune împrejurarea că în culegerea de față există două caiete cu cîntece culese din Roșia de Secaș (o dată chiar cu mențiunea răspicată a localității) [51]. Faptul este important, deoarece prima mare culegere românească de folclor a fost efectuată în Roșia, în 1838, de Nicolae Pauleti, la îndemnul lui Timotei Cipariu, profesorul lui Ion Micu-Moldovanu, și cercetările mai noi au scos în evidență situația

[44] O. Papadima, *Prefața* ed. 1964, p. XXXII. Același procedeu a fost folosit și de I. Rotaru, *Eminescu și poezia populară*, București, Edit. pentru literatură, 1965, p. 83, pentru a proba proveniența transilvăneană a culegerii de folclor a lui M. Eminescu, dovedindu-se eficient în aceeași măsură ca și ipoteza de care ne ocupăm aici.

[45] *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, București, Edit. Academiei, 1964, p. 411.

[46] Gîrbova, *Hărțău*, Blaj, *Huedin*, Sîngeorz, Cluj, *Cistei*, Bucuresci, *Noghilac* (Noșlac), Sibiu, Ocna Sibiului, *Ibănești*, *Crăciunel*, Bistrița, Turda, Arad, *Ineu*, Beci, Brașov, *Luduș*, Cisnădie, Orlat, Oșorhei, Orăștie, Făgăraș, *Ciuguzel*, *Mociu*, *Vereșmort*, *Heria*, Teiuș, *Veza*, *Alma*, Mediaș, Reghin, *Arpătac*, *Satu-Nou*, *Mica*, *Heleu*, *Gîrbovița*, *Vlădeni*, *Șercaia*. Cele subliniate au făcut obiectul unei corespondențe a lui Jarník către Ioan Micu-Moldovanu (scrisoare din 12 ianuarie 1885 : B. A. R. Filiala Cluj, Fondul Blaj).

[47] Gîrbova (D. 7), Hărțău (D. 59), Blaj (D. 63, 242, 303, 567 ; S. 28, 149), Cluj (D. 200, 258, 612), Noghilac (D. 221 ; S. 292), Bistrița (D. 277 ; S. 103), Bucuresci (D. 298), Brașov (D. 310, 330, 436, 437, 496, 630), Făgăraș (S. 16), Ciuguzel (S. 18), Alma (S. 91), Reghin (S. 103).

[48] D. 252, 258, 546, 565, 588, 608 ; S. 266.

[49] D. 50, 114, 144, 253, 283, 300, 432, 498, 533, 620 ; S. 182.

[50] D. 50, 240, 253 ; S. 91, 190.

[51] „Colecțiune de poezii populare din Roșia'' : 3.

extrem de elocventă a prezenței unui număr de 120 de variante din Pauleti în culegerea lui Jarník -Bîrseanu [52]. Materialul cules din Roșia se ridică numericește la cifra importantă de 118 texte : cîntece, doine și strigături (ms. nr. 2 197. II. 3 :103 texte culese de Ionaș Andrei în 1872 și ms. nr. 2 197. II. 4 : 15 texte culese de Ionaș Nicolae, în 1863). Din acestea, foarte numeroase au intrat în culegerea Jarník-Bîrseanu, cum se poate constata în capitolul de note și variante. Ceea ce trebuie să arătăm aici e faptul că, din acest număr de 118 texte, numai 17 se găsesc în culegerea lui Pauleti și acestea, în marea majoritate a cazurilor în variante aproximative sau parțiale :

Ms. nr. 2 197. II. 3 :

f. 16 r., t. 71	parțial	cu	22	Pauleti
f. 5 v., t. 23	:	''	57	''
f. 8 r., t. 33 b	complet	''	124	''
f. 6 v. — 7 r., t. 26	parțial	''	129	''
f. 14 r., t. 44 b	''	''	130	''
f. 13 r. — v., t. 66 b	''	''	132	''
f. 10 v., t. 41	''	''	143	''
f. 10 v., t. 42	''	''	149	''
f. 12 r. — v., t. 59 c	''	''	210	''
f. 2 r., t. 1	''	''	227	''
f. 10 r — v., t. 41	''	''	240	''
f. 14 r., t. 46	''	''	273	''
f. 4 r., t. 14	''	''	308	''

Ms. nr. 2 197. II. 4:

f. 3 v., t. 10	parțial	cu	13	Pauleti
f. 3 v., t. 11	complet	''	19	''
f. 4 r., t. 11 c	parțial	''	87	''
f. 2 r., t. 2 c	modificat	''	295	''

g) În cea mai mare parte a cazurilor avem cîte un singur caiet dintr-o localitate (94 de cazuri) , cîte două caiete dintr-o localitate în abia 20 de cazuri, cîte trei caiete dintr-o localitate în 5 cazuri, cîte 4 caiete în 3 cazuri (Alecuș, Sînbenedic și Tăure) și cîte 5 caiete în numai două cazuri (Blaj și Doștat). De obicei apare cîte un singur culegător pentru o localitate. Numai în 18 cazuri întîlnim cîte doi culegători pentru o localitate [53] și într-un singur caz avem 5 culegători dintr-o singură localitate, toți întocmindu-și culegerile la aceeași dată. Situația aceasta își are importanța ei, deoarece orice apreciere cantitativă scoate în evidență localitățile ce au fost mai intens cercetate și pe cele cercetate superficial sau mai puțin atent. Faptul se răsfrînge determinant în tematica materialului cules. Pentru aceasta am întocmit o ultimă situație ;

Slab cercetate sînt 12 localități, de unde s-a cules doar cîte o singură piesă (Veșeuș, Sîntămărie, Delureni, Mădăraș, Agrișu de Jos, Agrișu de Sus, Zagra, Leșu, Ilișua, Brașov, Cluj, Bucuresci). În marea majoritate, acestea sînt localități situate la marginea extremă a zonei acoperite de culegere (Năsăud, Dej, Cluj, Brad, Brașov). Superficial au fost cercetate 20 de localități, din care 7 cuprind între 1 și 5 piese culese (Cetatea de Baltă,

[52]. Mușlea, *op. cit.*, p. 34.

[53]. Din acestea, 11 perechi la aceeași dată și 7 perechi de culegători la date diferite.

Căpîlna de Jos, Monor, Jabenița, Ohaba, Iași și Burgard), de asemenea localități de margine, așezate în estul și sudul zonei cercetate, iar 13 localități cuprinzînd între 6 și 10 piese culese (Alma, Lunca, Ațintiș, Ciugudu de Jos, Fărăgău, Poarta, Dumitra, Colibi, Vișuia, Bistrița, Ilva Mare, Mințiu Gherlei, Bobîlna). Bine cercetate sînt cele mai multe din localități, în număr de 72. Din acestea, 13 localități au cîte 11–15 piese culese (Tăuni, Cergău Mare, Ciufud, Sînmiclăuș, Cipău, Ciugudu de Sus, Uioara, Noșlac, Reghin, Oarda de Sus, Beldiu, Șinca Veche, Rîpa de Jos), 14 au cîte 16–20 de texte culese (Tiur, Cerghid, Iclănzel, Petrilaca, Băgău, Drîmbar, Hopîrta, Băița, Straja, Șard, Poiana, Rășinari, Nușeni, Hunedoara), 28 au cîte 21–30 de texte culese (Blaj, Mînărade, Țapu, Lupu, Șomoștelnic, Cerghizel, Deaj, Bogata, Vidrasău, Lechința, Sălcud, Ciunga, Nadășa, Telcac, Pețelca, Cut, Căpîlna, Vingard, Porumbeni, Hărțău, Bichigiu, Manic, Livada Someș, Sucutard, Alămor, Bucium, Hăghig, Chilieni) și 17 au cîte 31–40 de piese culese (Pănade, Buia, Iclod, Micăsasa, Sînbenedic, Răzoare, Sărmășel, Chețani, Gîlbova, Ocnișoara, Obreja, Luna, Dumbrava, Vălișoara, Făgăraș, Abrud, Cugir). Intens cercetate sînt numai 15 localități, care cuprind între 41 și 100 de texte culese, după cum urmează: 41–50 de texte 4 localități (Blăjel, Spini, Suseni, Budiu Mic), 51–60 de texte 2 localități (Chesler, Agriștеu), 61–70 de texte 4 localități (Alecuș, Asinip, Ciuguzel, Ernei), 71–80 de texte 1 localitate (Bucerdea Grînoasă), 81–90 de texte 2 localități (Lodroman, Tătîrlaua) și 91–100 de texte 2 localități (Galtiu, Doștat). Foarte intens cercetate au fost numai 4 localități, din care una cu 102 texte culese (Tăure cu 4 culegători), una cu 118 texte (Roșia de Secaș cu 2 culegători), una cu 123 de texte (Maiorești, de la un singur culegător) și, în fine, una cu 146 de texte (Ocna Dejului, 2 culegători). De remarcat iarăși că toate aceste 4 localități se află și ele la periferia zonei acoperite de culegere (Tăure și Ocna Dejului la nord, Roșia de Secaș la sud-vest, Maiorești la extermul ei răsărit). O situație aparte are localitatea Totoiu, din care s-au cules texte mai numeroase, însă nu într-o singură etapă de culegere, ci de-a lungul a numeroși ani (1872–1876). Aprecierile pe care le-am dat muncii diverșilor culegători nu au valoare absolută, ci comparativă. Nicolae Pauleti, în 1838, culesese dintr-o singură localitate situată în această zonă (Roșia de Secaș) un număr de 321 de texte, iar Simeon Mîndrescu, în 1892, materialul pentru un volum întreg, dintr-o altă localitate atestată în culegerea de față (Rîpa de Jos). În linii mari, situația culegerii de față se apropie, cît privește adîncimea și seriozitatea muncii, de culegerile mai noi ale lui Gheorghe Cernea.

h) O problemă deschisă rămîne determinarea acelor „cîteva doine și strigături auzite de mine [A. Bîrseanu] în Țara Oltului" [54]. Într-adevăr, din capitolul de note se vede că un număr, destul de restrîns de alftel (29 de texte), nu apare în cuprinsul manuscrisului nostru. Credem că toate aceste materiale pot fi atribuite lui A. Bîrseanu și localizate larg în Țara Oltului.

În felul acesta, coroborînd toate datele ce ne stau la dispoziție, am putut determina — cu cîtă precizie a fost posibil la fiecare caz în parte — zona teritorială în care s-a efectuat culegerea și am reușit a stabili chiar localitățile de unde s-a cules. Materialul dobîndește, în acest mod, o valoare istorică de prim rang, atunci cînd știm că — în conformitate cu metodologia de culegere a epocii — cele mai numeroase culegeri din secolul trecut sînt lipsite de posibilitatea localizării materialelor și, implicit, de posibilitatea integralei lor valorificări științifice. Chiar dacă editorii — din motive pe care le-am arătat la vreme — n-au fost în stare să îndeplinească dezideratul de a menționa proveniența locală a

[54] *Prefața* la ed. 1885, p. X, în notă.

fiecărui text, faptul că și-au pus problema și s-au străduit s-o rezolve arată că amîndoi se aflau pe o poziție științifică înaintată pentru vremea lor, că erau famliarizați atît cu teoria generală, cît și cu tehnica editării materialelor folclorice.

3. DATARE

O altă problemă ce se pune în legătură cu această colecție este cea a datării sale. Materialul a fost publicat în 1885, dar în prefață se arată că munca de culegere a început încă din 1863 [55]. Afirmația este de o importanță capitală pentru istoria nu numai a colecției de față, ci pentru însăși istoria folcloristicii românești. Într-adevăr, dacă exceptăm publicațiile lui Anton Pann, colecția lui N. Pauleti (publicată abia între cele două războaie mondiale), colecția inedită încă a lui At. M. Marienescu și puținele texte lirice publicate pînă în 1863 în diferitele periodice ale vremii, constatăm că marea colecție a lui Ioan Micu-Moldovanu ocupă și în ceea ce privește data alcătuirii sale un loc fruntaș. Este, de fapt, prima culegere de lirică populară ce s-a întocmit și s-a publicat în epocă. A și rămas, de altfel, cea mai importantă — cantitativ și calitativ — culegere de lirică populară românească.

Pentru datarea materialului ne-am servit atît de însemnările deslușite ale culegătorilor, cît și de deducții pe marginea controalelor școlare. Astfel, într-un număr de 22 de cazuri, elevii transcriu alături de numele lor și clasa pe care o frecventau și data exactă (anul, luna și ziua) a redactării. Din acestea, 13 au fost redactate în 1863 [56], 3 au fost redactate în 1865 [57], 5 au fost redactate în 1872 [58] și un singur material în 1873 [59]. Într-o a doua categorie intră materialele ce poartă numai numele elevilor și data exactă (anul, luna și ziua) a redactării. Cazurile de acest fel sînt mai puțin numeroase, în total numai 10, din care 8 au fost redactate în 1863 [60], 1 material în 1868 [61] și ultimul în [18] 74 [62]. O a treia categorie cuprinde materialele ce poartă numele elevilor, clasa și anul culegerii,

[55] *Prefața* la ed. 1885, p. VII.

[56] 31 : Pop Teodor, cl. VI, 5 IV 1863 ; 51 și 52 : Drăghicescu I., cl. VII, 6/18 I 1863 ; 53 : Dancu Petru, cl. V, 14 I 1863 ; 82 : Blaga Paul, cl. VIII, 20 I 1863 ; 108 : Vulcan Ioan, cl. VII, 18 I 1863 ; 141 : Pop George, septiman, 13 I 1863 ; 153 : Pantea Ioan, cl. VIII, 22 I 1863 ; 158 : Pocanu Teodor, cl. VII, 18 I 1863 ; 162 : Petruț Al., cl. VI, 19 I 1863 ; 171 : Mărgineanu N., cl. VII, 23 I 1863 ; 173 : Micu Simeon, cl. VIII, 6 cărindariu 1863 ; 181 : Albu Nicolae, cl. V, 20 I 1863.

[57] 73 : Ciortea George, cl. V, 14 V 1865 și același (89) : cl. V și (103) : 5. IV 1865.

[58] 77 : Banfi Oct., cl. V, 10 V 1872 și același (85) : 1872 ; 117 : Roman Nicolae, cl. VI, 4 V 1872 ; 122 : Surdescu D., cl. V, 11 V 1872 ; 176 : Moise Iosif, cl. VI, 5 V 1872.

[59] 107 : Velicea D., teolog, 15 I 1873.

[60] 40 : Pop N. jun., 23 I 1863 ; 93 : Lobonțiu N., 18 I 1863 ; 143 : Pop Ștefan, 19 I 1863 ; 148 : Pop Ladislau, 18 IV 1863 ; 154 : Petruț Axente, 20 I 1863 ; 161 : Pinciu Petru, 23 I 1863 ; 169 : Moldovanu I., 23 I 1863 ; 185 : Străjanu M., 26 I 1863.

[61] 119 : Sînceleanu Aug., 20 IV 1868.

[62] 35 : Căianu F. Dem., 30 VII 1874.

Localizarea și datarea culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu

Abrud (124), Agriștеu (109), Agrișu de Jos (99), Agrișu de Sus (37), Alămor (6), Alecuș (36, 59, 187, 188), Alma (143), Asinip (94, 104), Ațintiș (74), Băgău (170), Băița (150), Beldiu (97, 129), Bichigiu (136), Bistrița (10), Blaj (95, 101, 108, 147, 148), Blăjel (51, 52), Bobîlna (1), Bogata (2), Brașov (102), Bucerdea Grînoasă (132, 152, 169), Bucium (69), Bucuresci (7), Budiu Mic (133), Buia (182), Bungard (167), Căpîlna (156), Căpîlna de Jos (25), Cergău Mare (178), Cerghid (141), Cerghizel (64), Chesler (114), Chețani (126), Chilieni (111), Cipău (142), Cufud (154), Ciugudu de Jos (125), Ciugudu de Sus (70), Ciuguzel (175), Ciunga (71), Cluj (93), Colibi (160), Cugir (119), Cut (81), Deaj (72), Delureni (96), Doștat (54, 90, 100, 171, 176), Drîmbar (138), Dumbrava (149), Dumitra (180), Ernei (117), Făgăraș (78, 79), Fărăgău (82), Galtiu (83, 164), Gîrbova (56, 116), Hăghig (12), Hărțău (153), Hopîrta (23), Hunedoara (22), Iași (98), Iclănzel (163), Iclod (80, 87), Ilișua (88), Ilva Mare (9), Jabenița (144), Lechința (146), Leșu (29), Livada Someș (14), Lodroman (28, 84), Luna (11, 166), Lunca (107), Lupu (5, 47), Maiorești (134, 139, 140), Manic (42), Mădăraș (105), Micăsasa (13), Mințiu Gherlei (86), Mînărade (45, 67), Monor (48), Nadășa (66), Noșlac (110), Nușeni (137), Oarda de Sus (50), Obreja (177), Ocna Dejului (183, 184), Ocnișoara (46), Ohaba (26), Pănade (60, 181), Petrilaca (151), Pețelca (73, 89, 103), Poarta (43), Poiana (20), Porumbeni (65), Rășinari (92, 161), Răzoare (49, 58), Reghin (24), Rîpa de Jos (159), Roșia de Secaș (3, 4), Sălcud (120, 131), Sărmășel (173), Sibiu (157), Sînbenedic (32, 41, 75, 158), Sînmiclăuș (15), Sîntămărie (40), Spini (68), Straja (44, 121), Sucutard (168), Suseni (62, 63, 186), Șard (174), Șinca Veche (130), Șomoștelnic (77, 85), Tătîrlaua (8, 122, 127), Tăuni (61), Tăure (91, 112, 113, 145), Teleac (128), Tiur (185), Totoiu (27), Țapu (53, 57), Uioara (118), Vălișoara (123), Veșeuș (33), Vidrasău (155), Vingard (135), Vișuia (189), Zagra (34). Cifrele din dreptul localităților reprezintă numărul de ordine al caietelor manuscrise și corespund cu notarea de pe hartă. Numerele 16, 17, 18, 19, 21, 30, 31, 35, 38, 39, 76, 106, 162, 165, 172, 179 și 190 nu apar în lista de față, deci nici pe hartă, caietele respective nefiind localizabile. Numărul 115 cuprinde fișele personale ale lui Jarník.

fără amănunte de lună și zi. Grupa însumează 16 cazuri, din care 12 au materiale redactate în 1863 [63], iar 4 cu materiale din 1872 [64]. Într-o ultimă categorie se grupează trei materiale, care cuprind numai numele elevilor și anul culegerii. Două materiale din această categorie sînt redactate în 1863 [65], iar unul în 1868 [66]. Într-un caz lucrurile sînt confuze, cu toate că posibilitatea datării există [67]. În toate aceste cazuri, 52 la număr, ne-am servit, pentru datarea materialelor, de notele și însemnările exprese ale elevilor. Aceasta reprezintă mai bine de un sfert din întregul material (exact : 27,36 %). Ca observație de reținut se impune faptul că din aceste 52 de cazuri, 36 sînt redactate în 1863 și 9 în 1872, constituindu-se astfel două grupuri masive de material. Celelalte cazuri sînt întîmplătoare, 1865 : 3 ; 1868 : 2 ; 1873 : 1 ; 1874 :1. Această grupare va deveni și mai evidentă cînd se va analiza și restul materialului.

Toate celelalte datări au fost obținute prin coroborări între diversele însemnări parțiale din manuscris și cataloagele școlare. O primă categorie de acest fel cuprinde nu mai puțin de 47 de cazuri, cînd alături de numele elevilor deținem și clasa în care se aflau în momentul redactării materialelor. Cercetînd în controale pentru a vedea cînd au frecventat clasa respectivă, am constatat că materialul se grupează din nou în două mari categorii : una a celor redactate în 1863 și care cuprinde 26 de materiale [68], și a doua a celor redactate în 1872 și care cuprinde 19 materiale [69]. Numai două materiale au fost redactate la alte date [70]. Multe materiale nu cuprind însă decît numele culegătorilor fără cea mai mică posibilitate independentă de datare. Datarea am făcut-o ajutîndu-ne de două criterii deductive : ele trebuie să fi fost redactate o dată cu cele ale claselor respective (materiale din categoriile analizate anterior) și trebuie să intre, cel mai adesea, într-una din cele două etape principale de culegere (1863 sau 1872). Și iată care a fost rezultatul acestei datări : în 1863, din casa a V-a au participat la culegere 16 elevi [71], din clasa a VI-a 14 elevi [72], din clasa a VII-a 21 de elevi [73], iar din clasa a VIII-a 10 elevi [74], ceea ce dă pentru anul 1863 nu mai puțin de 61 de elevi ; în 1872, din clasa a V-a au

[63] 5 : Isailă S., cl. V, 1863 : 45 : Handra Z., cl. V, 1863 ; 56 : Dancea G., cl. VI, 1863 ; 118 : Rusu Aug., cl. V, 1863 ; 131 : Pop Vasile senior, cl. V, 1863 ; 134, 139 și 140 : Precup Vlase, cl. VII, 1863 ; 149 : Pop Vas. jun., cl. V. 1863 ; 159 : Popescu Ioan, cl. VI, 1863 ; 164 : Olteanu Paul, cl. VI, 1863 și 184 : Marțian B. Ioan, octavan, 1863.

[64] 28 : Trifu Ioan, cl. V, 1872 ; 109 : Viciu Alexiu, cl. V, 1872 ; 128 : Radu Al., cl. V, 1872 ; 174 : Milaciu Vasile, cl. V, 1872.

[65] 116 : Dancea Vasile, 1863 și 183 : Marțian Vasile, 1863.

[66] 106 : Ioan Negru Stancu, 1868.

[67] 120 : Socol Iosif, cl. VIII, materialul redactat la 28 XII 1862 st. v., respectiv 9. I 1863 st. nou.

[68] 2 : Ignat Simion, cl. VI ; 4 : Ionaș Nicolae, cl. VI ; 11 : Giurgiu Teodor, cl. VIII ; 25 : Săbăduș Ioan, cl. VIII ; 32 și 158 : Pocanu Teodor, cl. VII : 34 : Maniu Gavrilă, cl. VI ; 54 și 90 : Deacu Alex., cl. VII ; 57 : Danc Ștefan, cl. V ; 62 : Butnariu A., cl. VIII ; 74 : Costin Iosif, cl. V ; 81 : Bitea Ioan, cl. VII ; 83 : Barbu Patriciu, cl. VII ; 95 : Bugneriu Ioan, cl. VII ; 99 : Pop Procopiu, cl. VIII ; 104 : Gherman Ioan, cl. VII ; 110 : Vodă Țiganu Ambr., cl. VI ; 121 : Stanciu Ioan, cl. VIII ; 126 : Țăranu Ioan, cl. VII ; 137 : Pop Iacob, cl. VII ; 150 : Pop Ioachim, cl. V ; 151 : Orășan Gh., cl. V ; 156 : Popescu Ioan, cl. VI ; 165 : Novac Al., cl. VIII ; 180 : Marcu Simion, cl. VIII.

[69] 3 : Ionaș Andrei, cl. V ; 8 : Macavei Ioan, cl. VI ; 20 : Nemeș Ioan jun. cl. V ; 22 : Pop Const., cl. V ; 23 : Sava Mac., cl. VI ; 42 : Grama Ambr., cl. V ; 44 : Gruianu I., cl. V ; 63 : Butnariu I., cl. VI ; 64 : Căluț Candid, cl. V ; 65 : Ceaușeanu Al., cl. VI ; 71 : Ciunganu Il., cl. VI ; 114 : Todoran N., cl. VI ; 123 : Suciu V., quintan ; 135 : Punteanu I., cl. V ; 138 : Pop Iacob, cl. V ; 142 : Pop Vasile, cl. V ; 145 : Pop Matei, cl. V ; 168 : Negruțiu F. Ioan, cl. V ; 170 : Munteanu I., cl. V.

[70] 97 : Rad I., octavan în 1865/1866 și 66 : Cioba Gavril, cl. VIII în 1867/1868.

[71] 1 : Iancu D., 9 : Galantu Const., 14 : Hosu Const., 47 : Folea N., 48 : Ichim S., 55 : Dascălu M., 61 : Busoniu V., 67 : Costea N., 70 : Cocovan Șt., 86 : Avram Ioan, 125 : Tatu Teodor, 127 : Todea Ioan, 129 : Radu S., 146 : Pop Ioan, 166 : Nemeș Ioan m., 186 : Tîrnăveanu Ioan.

[72] 26 : Mihălțeanu Șt., 29 : Mălai I., 49 : Florian Ilie, 69 : Ciura Al., 87 : Barna Vasile, 101 : Szabo Sam., 111 : Urzică Ioan, 133 : Precup D., 136 : Pop Ioan, 147 : Pop Iosif, 152 : Orga I., 157 : Popazu, I., 160 : Pop Ioan, 178 : Mărculeț I.

[73] 12 : Goga I., 33 : Barbu Izidor, 36, 187 și 188 : Cordescu N., 41 : Crișan I. M., 78 și 79 : Alutanu I., 92 : Hămbășan D., 91, 112 și 113 : Tohati V., 94 : Gherman I., 96 : Stupineanu I., 98 : Florea Ioan, 100 : Gogîță I., 102 : Stinghe Ioan, 105 : Florian Ioan, 130 : Raicu Cl., 167 : Moldoveanu Ioan, 177 : Mărgineanu V.

[74] 10 : Gheorghiță N., 15 : Horșia Ioan, 16 : Aldea I., 37 : Pop Nic. sen., 50 : Drăghici Ioan, 58 : Bozac I., 75 : Crișan T., 80 : Barna G., 124 : Tămaș I., 144 : Pop Petru.

participat la culegere 11 elevi [75], iar dintr-a VI-a numai trei elevi [76], ceea ce dă pentru anul 1872 cifra de 14 elevi. Numai în trei cazuri [77] datările nu s-au putut face cu precizie, neexistînd un termen obiectiv de coroborare. În această categorie de fapte intră, așadar, 122 de materiale, ceea ce reprezintă 64,21 %.

Un caz prezintă trăsături specifice. Materialul, foarte bogat și variat, a fost transcris în decurs de mai mulți ani, respectiv între 1872 și 1876, făcîndu-se mențiune specială la capătul fiecărei reprize de scris [78].

O ultimă grupă de materiale cuprinde pe cele ce nu au putut fi datate din două motive : ori că e vorba de culegători anonimi [79], ori de culegători neidentificați [80], în total deci 11 cazuri, respectiv 5,79 %.

Toate cele mai sus impun o sumă de constatări totalizatoare :

a) Datarea materialelor s-a putut face foarte precis, folosind însemnările înseși ale elevilor (27,36 %) sau întrebuințînd unele procedee logice, care comportă racordarea tuturor documentelor referitoare la perioada de școlaritate a elevilor respectivi (64,21 %).

b) Numai în foarte puține cazuri (5,79 %) datarea a fost imposibilă. Putem considera însă, fără a greși prea mult, că nici aceste materiale nu depășesc limitele extreme ale perioadei luate în discuție.

c) Cele mai multe materiale (123) au fost redactate în anul 1863, în cursul lunii ianuarie (două numai în aprilie), iar 42 de materiale au fost redactate în 1872, în cursul lunii mai. Se conturează astfel, în istoria culegerii, două etape principale, cu mult cea mai importantă fiind etapa din 1863 (nu numai prin cantitatea materialului, ci și pentru că este etapa inițială). Mai semnalăm aici că, în 1863, la culegere a participat întregul curs superior al liceului din Blaj (clasele V—VIII), în timp ce în 1872 numai primele sale două clase (V—VI).

d) Alte materiale au fost redactate în intervalul dintre 1863 și 1878, 4 în 1865, 2 între 1863 și 1867, 3 în 1868, deci alte nouă materiale în răstimpul dintre 1863 și 1872 ; cîte un singur material s-a redactat în 1873, 1874 și între 1872 și 1876, 1876 și 1878, deci numai patru materiale după 1872. Culegerea a durat astfel 15 ani, primii zece fiind însă cei mai bogați în rezultate, iar primul (1863) și ultimul din seria celor zece (1872) marcînd, în fapt, cele două etape principale din întocmirea culegerii.

e) Cunoscîndu-se toate acestea, se poate realiza corelarea faptului singular (inițierea culegerii de către I. Micu-Moldovanu) la fenomenul general al dezvoltării culturii românești din Transilvania vremii. Inițiativa lui I. Micu-Moldovanu nu poate fi izolată din contextul cultural al epocii ; ea nu s-a născut în afara acelui context, nu aparține unui singur om, nici măcar numai mediului cărturăresc de la Blaj, ci a izvorît din nevoi mult mai adînci și mult mai generale. Așa cum bine a caracterizat-o O. Papadima, culegerea aceasta „desăvîrșește — la momentul ei istoric — o jumătate de secol de încercări de a prezenta creația poetică populară din Transilvania sub aspectul ei cel mai luminos și mai caracteristic" [81]. Culegerea de față se încadrează organic în acel curent cultural, cu rădăcini în mișcarea revoluționară din 1848, care, după ani întregi de zbucium și de căutări [82], a dus, în 1861,

[75] 7 : Eremia G., 24 : Șuteu V., 43 : Graur Z., 46 : Herțeagă V., 59 : Buzdugan M., 60 : Bucurescu V., 68 : Costea Al., 72 : Circă Ioan, 84 : Băcilă V., 155 : Pop Artemon, 182 : Aron D.

[76] 6 : Lazăr A., 13 : Folea V., 163 : Orbeanu R.

[77] 132 : Pop Simeon 1863—1867 și 189 : Florian G. 1863—1867 ; 88 : Isac G. : 1876—1878.

[78] 27 : Moldoveanu S. : 3 IV 1872 apoi 1875 : 18 și 22 III, 4 IV, 2 V, 7, 8 și 20 VIII, 26 XII și 1876 : 11, 24 și 26 I, 2 și 9 II, 5 III sau V, 24 XI.

[79] 17, 18 : N.N., cl. VI, 19 : N, 21 : N^n, 39, 190.

[80] 30 : Crăciun Ioan, 38 : Moldovan, 76 : Popovici I. Gh., 172 : Micu M., 179 : Marcu G.

[81] *Prefața* la ed. din 1964, p. V.

[82] George Barițiu, *Scrieri social-politice*, București, 1962, p. 212, unde arată că românii transilvăneni „reîmpinși de pe terenul politicii", s-au aruncat „pe alte terenuri, unul mai bun decît altul", așternîndu-și „mai bine pentru viitor" („Gazeta Transilvaniei", 34 (1871), nr. 81—86). Mai clar încă în Andrei Bîrseanu, *La iubileul de cincizeci de ani al „Asociațiunii"*, în „Luceafărul", Sibiu, 10 (1911), p. 329 : „Orice manifestare politică fiind pe atunci împiedecată, energia națională își căută și-și află alt cîmp de acțiune, un cîmp mai neted și mai mănos : cîmpul nesfîrșit și veșnic roditor al culturii". Vezi și N. Iorga, *Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria* (*De la mișcarea lui Horea pînă astăzi*), București, 1915, p. 213 despre înființarea „Astrei" : „De fapt, a făcut-o toată lumea ; a făcut-o nevoia nației, pornirea disperată de a se găsi un loc în care să se poată strînge toți românii, fără deosebire de teritoriu și confesiune". I. Lupaș, *Andrei Șaguna și conducătorii Asociațiunii transilvane" (1861—1922)*, București, [f.d.]. (Cunoștințe folositoare, Seria C, Nr. 11—12), p. 40, citînd din discursul lui T. Cipariu la adunarea generală a Asociației din Sibiu 1881 : „Astra" a fost înființată "prin zelul, stăruința și patriotismul general al tuturor bărbaților de inimă și devotament". I. Agîrbiceanu, *Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român „Astra"*, Sibiu, 1936, p. 4 : „Înaintașii noștri de acum 75 de ani, după ce s-au trezit din amețeala produsă de dezastrul revoluției din 1848/1849, au înțeles că dreptatea poporului românesc nu se poate dobîndi fără luminarea poporului, fără încercarea și lupta de a-l ridica pe o treaptă culturală cel puțin egală cu aceea a popoarelor conlocuitoare".

la înființarea societății Astra. Aceasta, în conformitate cu opiniile primului său vicepreședinte, canonicul Timotei Cipariu, care vedea în colecțiile de poezie populară o contribuție esențială la „cunoașterea geniului fiecărei națiuni" [83], și la creșterea unei literaturi naționale „ținîndu-se de spiritul, origialitatea și stilul poeziei populare" [84] și, ca urmare a „propusetiunilor" publicate în 1862 de primul său secretar, George Barițiu, a introdus în programul său de activitate numeroase și importante preocupări etnografice, printre care și întocmirea unei colecții „din cele mai bune (cinci) balade românești transilvane" [85]. Coincidența datelor privind întemeierea Astrei și definitivarea programului său cultural (1862) cu inițiativa lui Ion Micu-Moldovanu (1863) — elev și intim al lui T. Cipariu, viitor președinte al Asociației — nu poate fi întîmplătoare ; ea arată că toate aceste fapte s-au petrecut într-o dependență organică, într-o corelație intimă. Credem că putem afirma, fără a greși, că marea culegere de folclor din 1863 a lui Ioan Micu-Moldovanu trebuie pusă în legătură directă cu înființarea asociației culturale a românilor transilvăneni Astra. Culegerea aceasta este rodul cel mai de seamă al activității Asociației în direcția realizării dezideratului unanim de a întocmi culegeri de folclor, pentru „cunoașterea geniului național". Legătura dintre aceste fapte nu a fost cunoscută pînă acum, de unde, de pildă, și condamnarea pe care în mod injust a adus-o asociației Nicolae Iorga, pentru o pretinsă neîndeplinire a programului său de culegere a folclorului transilvănean [86]. Editorii au cunoscut însă aceste legături și, desigur, nu întîmplător cartea a fost închinată Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român. Corespondența dintre Jarník și Bîrseanu cuprinde numeroase detalii privitoare la această dedicație. În 1883 aflăm că problema fusese discutată anterior între dînșii : „Mie mi-ar plăcea să facem așa cum ne era vorba, adică s-o dedicăm Asociațiunii transilvane etc., eu fiind membru onorar și d-ta avînd avut (sic !) cîteva stipendii din partea societății. Academia doară nu va avea nimica contra" [87]. Peste cîteva luni revine : „Mai nainte de toate, sînt și eu de părere ca să dedicăm lucrarea Asociațiunii și-mi pare foarte rău că nu pot să fiu de față la ședința aceasta. [Î]mi pare însă că nu trebuie o dedicație formală, adică o scrisoare întreagă către Asociațiune. Va ajunge să se zică : Asociațiunea etc., editorii etc." [88]. Problema nu fusese rezolvată nici în 1884, cînd Jarník întreba ce s-a ales din propunerea lui [89], și nici în 1885, cînd interesîndu-se din nou de soarta ei, cerea cu hotărîre : „Eu tot țin una, să dedicăm lucrarea Asociațiunii transilvane" [90]. Aflînd data cînd urma să se țină adunarea generală a Astrei în 1885, îl

[83] Ion Mușlea, *Timotei Cipariu și literatura populară*, în *„Studii de istorie literară și folclor"*, Cluj, 1964, p. 182, citînd din ms. nr. 347 din B. A. R., Filiala Cluj.

[84] Timotei Cipariu, *Elemente de poetică*, p. 89—90, apud I. Mușlea, *op. cit.*, p. 183.

[85] V. Curticăpeanu, *Întemeierea societății „Astra" și rolul ei în cultura poporului român (1861)*, extras din „Studii. Revistă de istorie", 1961, nr. 6, p. 1 449.

[86] „. . .Pînă acum „Asociația" n-a luat, potrivit cu ce s-a spus la 1861, inițiativa strîngerii poeziei populare și cine știe dacă această poezie populară s-ar fi strîns în arhivele „Asociației" în mod continuu de la 1861 pînă acum, dacă atîtea lucruri care s-au pierdut n-ar fi fost salvate, pentru întregirea tezaurului de frumusețǎ al poporului nostru". N. Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, București, 1915, p. 213—214.

[87] Scrisoare din 4 iulie 1883. Pentru stipendiul obținut de A. Bîrseanu din partea Astrei în perioada studenției sale (2 400 de coroane pe anii 1878—1882), vezi „Transilvania", 42 (1911), p. 367.

[88] Scrisoare din 14 august 1883.

[89] Scrisoare din 29 aprilie 1884.

[90] Scrisoare din 25 mai 1885.

roagă pe Bîrseanu să intervină („dacă tot mai gîndeşti ca cartea s-o dedicăm Asociaţiunii") pentru grăbirea imprimării, spre a o prezenta drept omagiu, gata tipărită, la adunarea respectivă [91]. Pînă în cele din urmă, dorinţa lui, aşa cum ştim, s-a împlinit. Dacă pentru etapa din 1863 am putut afla circumstanţieri hotărît mulţumitoare, nu tot acelaşi lucru îl putem spune şi pentru etapa secundă, din 1872. Lipsa totală de informaţii „oficiale" privind colecţia, discreţia cu care Ioan Micu-Moldovanu şi-a înconjurat opera, ca şi tăcerea pe care culegătorii înşişi s-au simţit datori s-o păstreze în jurul muncii lor, nu permit, în momentul de faţă, explicarea celui de-al doilea val al culegerii. Problema rămîne deschisă pentru cercetările viitoare. Ceea ce trebuie reţinut însă e faptul că repriza din 1872 n-a mai avut tăria primei iniţiative, nici anvergura primului entuziasm.

[91] Scrisoare din 16 august 1885.

D. ANTOLOGIA JARNIK-BÎRSEANU ŞI MATERIALUL INEDIT

Sarcina acestui capitol constă în elucidarea raportului complex dintre manuscrisul lui Ioan Micu-Moldovanu şi antologia lui Jarník-Bîrseanu, ceea ce reprezintă de fapt problema centrală a studiului de faţă.

În primul rînd, trebuie probată afirmaţia noastră de pînă acum privitoare la legătura de filiaţie dintre aceste două opere. Această legătură a fost documentată de numeroasele însemnări făcute cert de mîna lui Jarník pe aproape toate paginile manuscrisului. De asemenea, a fost documentată şi de existenţa în cuprinsul manuscrisului şi în afara lui (fondul I. Pop-Reteganul de la B. O.-Sibiu) a unui mare număr de fişe personale ale lui Jarník, cuprinzînd copii de pe materialul din manuscris, cu trimiteri la detaliile tehnice de recunoaştere (numele culegătorilor, numărul textului avut în vedere, corespunzător numerotării făcute de editor). Cea mai sumară comparaţie a scrisului de pe manuscris şi a celui din fişe cu scrisul indubitabil al lui Jarník din corespondenţa sa, din care am folosit circa 400 de scrisori, ne scuteşte de expertiza oricărui grafolog şi atestă, fără putinţă de îndoială, că manuscrisul a fost în posesiunea lui Jarník, că lui îi aparţin toate notele şi însemnările tehnice, că el a extras pe fişe parte din textele cuprinse în manuscris. Rămîne de probat acum că materialele din manuscris au intrat efectiv în antologia din 1885. Operaţiunea aceasta nu se poate face decît confruntînd conţinutul antologiei cu conţinutul manuscrisului. Confruntarea, pe care cititorul o poate urmări detaliat în notele şi variantele ce însoţesc ediţia de faţă, atestă că în afară de un număr redus de cîntece şi strigături (29 de piese în total), auzite de Bîrseanu personal pe valea Oltului, precum şi în afară de un text de baladă originar din Muntenia, comunicat de un prieten al său, şi introduse, din motive speciale, în antologie, după cum se afirmă în prefaţă [1], toate celelalte 988 de texte se găsesc în manuscris în forme absolut identice sau mai mult sau mai puţin apropiate ori depărtate de originalele lor din manuscris. Dacă această apropiere sau depărtare arată, în primul rînd, gra-

[1] Ediţia 1885, p. X, nota. De curînd s-a emis ipoteza — pe baza unor confruntări grăbite şi superficiale — că textele introduse de Bîrseanu ar fi fost reproduse de el, „cu mici modificări", dintr-o culegere publicată de Augustin Bunea în revista elevilor braşoveni „Conversaţiuni, jurnal literar", în 1875: Virgiliu Florea, *Augustin Bunea, culegător de poezii populare*, în „Revista de etnografie şi folclor", XII (1967), p. 64. Cunoscînd cele 29 de texte pentru care nu am aflat prototipul manuscris şi pe care le putem atribui lui Bîrseanu ca fiind auzite de el în Ţara Oltului (D. 6, 27, 92, 100, 159, 211, 353, 385, 461, 463, 476, 477, 485, 504, 516, 530, 630; S. 3, 56, 73, 140, 200, 221, 297, 310, 331, 357, 358, 361) şi confruntîndu-le cu materialul din culegerea Bunea, constatăm că în antologia Jarník-Bîrseanu se găsesc numai două strigături (357, 358) ce pot fi considerate variante la textele 35 şi 36 din culegerea Bunea şi un text de strigătură (297) care numai parţial poate fi alăturat unei variante din culegerea Bunea (37); toate aceste trei texte fac parte din materialul pe care îl atribuim lui Bîrseanu, deoarece n-au prototip în manuscrisul I. Micu-Moldovanu; textele cuprind elemente mnemotehnice proprii (numele localităţilor cu însuşiri umane şi economice insolite) şi puteau fi reţinute de Bîrseanu, care era din zonă, fără a recurge la culegerea Bunea; ar fi şi surprinzător ca numai aceste trei texte din cele 29 atribuite lui Bîrseanu să fie luate din colecţia lui Bunea; din cele trei identificări făcute de autorul articolului, două sînt juste, referindu-se la S. 357 şi 358 ce nu au prototip în manuscris, cea de-a treia, referitoare la textul 341 (cu coresp. din col. Bunea nr. 30), este eronată, deoarece pentru ea avem prototipul corespunzător: ms. 2 197. II. 184, f. 2 [r], t. 4 (transcris exact), culegător fiind Marţian B. Ioan, din Ocna Dejului, în 1863, cu o variantă din aceeaşi localitate şi aceeaşi dată (ms. 2 197. II. 183, f. 3 [v], t. 15) şi deci nu poate fi atribuită lui Bîrseanu; cum Bîrseanu nu menţionează culegerea lui Bunea în, prefaţa din 1885, şi n-avem, de ce ne îndoi de probitatea lui şi cum într-alte împrejurări afirmaţiile sale privind publicaţia şcolărească la care a fost redactor sînt imprecise total, respingem ipoteza lui Virgiliu Florea.

dul de autenticitate folclorică a antologiei în momentul de față ne furnizează un al treilea, ultimul și cel mai puternic argument în favoarea afirmației privind relația de filiație dintre manuscris și antologie. Confruntarea nu lasă loc nici celui mai mic dubiu cu privire la faptul că manuscrisul în cauză reprezintă în realitate originalul din care cei doi editori au extras — prin copiere fidelă sau transcriere relativă — întregul material intrat în antologia din 1885.

Dar manuscrisul lui Ioan Micu-Moldovanu cuprinde un număr de aproape patru ori mai mare de piese decît antologia lui Jarník — Bîrseanu : 3 941 la 1 020, ceea ce arată că editorii au operat o foarte severă selecțiune a materialelor, nereținînd decît textele ce corespundeau scopului urmărit de ei. Calitatea artistică foarte ridicată a materialului din această antologie a fost întotdeauna explicată, și aceasta numai după simpla afirmație a prefațatorului [2], tocmai prin această strictă selecție valorică operată de cei doi editori. Rămîne de stabilit acum ce criterii au stat la baza acelei selecții care, tot după spusa prefațatorului, a însemnat o dublă opțiune : una la nivelul motivului poetic, a doua la nivelul variantelor aceluiași motiv. În antologie, fiecare text reprezintă un motiv poetic independent, cu contur artistic precis și cu mesaj estetic propriu. Aceste motive au în spatele lor (deci în manuscris) un număr diferit de variante, care depășesc uneori cifra considerabilă de douăzeci de variante. Pentru fiecare text în parte am putut stabili cu precizie situația specifică, respectiv numărul de variante din care a fost aleasă piesa publicată și criteriile care au determinat acea alegere.

Dar editorii nu au epuizat nici întregul fond de motive poetice, precum nici întregul disponibil de variante al acelor motive. Avem astfel în cuprinsul manuscrisului o sumă de materiale încă inedite, care se cer valorificate actualmente nu numai pentru valoarea lor istorică-documentară, ci și pentru valoarea lor artistică. Adăugăm la acestea și faptul că manuscrisul are un conținut mult mai complex și mai complet decît antologia. Aceasta, ca gen, e limitată la lirică (doine, cîntece și strigături) și numai accidental aduce și piese dintr-alte genuri (balade, colinde, o închinare cu paharul). Manuscrisul cuprinde însă și basme, și descîntece, și ghicitori. Tot acest fond a rămas pînă acum ignorat.

Față de acestea, cercetarea de față va urma două direcții deosebite. În primul caz, trebuie să circumstanțieze alcătuirea antologiei în funcție de trei întrebări principale : *cît* au luat și *ce* au luat editorii din manuscris, precum și *cum* au transcris ceea ce au luat. Într-al doilea caz, cercetarea trebuie să determine fondul de inedite, în funcție de alte trei întrebări : *cît* a rămas și *ce* a rămas nefolosit de editori la alcătuirea ediției lor, precum și *de ce* a rămas neutilizat acel fond. Răspunsurile la aceste numeroase întrebări vor avea în vedere categoriile estetice de gen folcloric și motiv poetic, principiile folclorice de localizare, personalizare și datare a materialului, precum și criteriile filologice privind diversele procedee de transcriere folosite de editori.

1. ANTOLOGIA JARNÍK-BÎRSEANU

Dintr-un capitol precedent s-a văzut că între manuscris și textul publicat au existat trei copii, una a lui Jarník și două ale lui Bîrseanu. Din cea a lui Jarník ni s-au păstrat unele fișe. Comparația lor cu originalul din manuscris și cu textul publicat scoate în evi-

[2] Transcriem întregul pasaj, deoarece cuprinde aprecierea pe care Bîrseanu însuși o dădea muncii lor : ,,Noi cetirăm cu toată băgarea de seamă miile de piese și fragmente ; le puserăm de o parte pe cele de același cuprins ; asemănarăm variantele unor și acelorași piese ; aleserăm dintre ele pe acelea care ni se părură mai exact reproduse și mai frumoase ; însemnarăm din celelalte părțile mai notorice cu deosebire din punct de vedere limbistic ; delăturarăm piesele, care crezurăm că nu sînt scrise întocmai cum au fost auzite în popor sau că au fost chiar alcătuite de vreun tînăr prea zelos și, în fine, căutarăm să dăm întregii colecțiuni o împărțeală cît mai naturală. Schimbări nu făcurăm, fără numai acolo unde se putea observa evident, că transcrierea este greșită și în pasajele care cuprindeau expresiuni ce nu obișnuiesc a se pune pe hîrtie (ediția din 1885, p. VIII—IX).

dență situația specială de intermediar a acestor copii : ele nu sînt egale cu manuscrisul, dar nici n-au devenit încă egale cu textul publicat. În unele cazuri, Jarník oferă chiar versiuni sintetice, întocmite pe suprapunerea tuturor variantelor aceluiași motiv, operînd asupra materialului folcloric cu aceleași metode filologice care se foloseau curent în epocă de către toți întocmitorii de ediții critice [3]. De fapt, metoda aceasta, extinsă și asupra folclorului, a aflat o largă răspîndire în epocă [4]. De altfel, nici în practica editării de texte nu se făcuse pasul decisiv, constînd în publicarea unei variante și raportarea la aceasta, în note, a tuturor celorlalte variante.

Diferențele dintre copia lui Jarník și textul tipărit îi aparțin lui Bîrseanu. Documentele sînt în această privință concludente : Jarník afirmă că Bîrseanu a recopiat materialele pe fișe individuale ; mai tîrziu, tot de la Jarník știm că la București au fost trimise spre publicare trei caiete, nu fișe individuale. Deci editorii au operat, mai mult sau mai puțin conștient și intenționat, o sumă de modificări, despre care se spune, în propria lor prefață, că aveau rostul de a restitui versiunea presupusă autentică. Ei erau convinși că îndreaptă ceea ce au greșit culegătorii, elevi nedeprinși cu tehnica de culegere și de transcriere a folclorului. Pe culegători ei îi suspectau din două puncte de vedere : că în zelul lor prea mare ar fi compus ei înșiși textele pe care le dădeau drept populare și că le-ar fi transcris altfel decît le-au auzit. În cazul al doilea, se făcea aluzie directă la ortografia etimologizantă a Blajului. Această ortografie nu le-a pus numai probleme de transcriere, ci și probleme de interpretare (mai cu seamă în domeniul prozodiei !), așa încît majoritatea modificărilor par a proveni din această interpretare, din încercarea — îndreptățită, după opinia lor — de a descoperi realitatea artistică vie, dincolo de crusta rebarbativă sub care o ascundea sistemul ortografic. Lucrurile erau cu atît mai necesare, cu cît culegătorii folosiseră curent paralele lexicale ca *a debui* pentru *a trebui*, *sum* pentru *sînt*, *rosa* pentru *rujă*, *a ama* pentru *a iubi*, *tua* pentru *ta* etc., obligînd la restituirea vorbirii populare. O dată pusă problema astfel, cum editorii nu aveau alte criterii de apreciere a autenticității populare decît bunul lor simț și o anumită cunoaștere a specificului stilistic al folclorului (Jarník era, de pildă, preocupat de expresia idiomatică ; Bîrseanu era de la sat și avea o ureche justă în aprecierea tonului popular), e normal să se fi ajuns și la unele interpretări mai libere ale originalului, și numai cine știe ce înseamnă tripla transcriere a unuia și aceluiași text, în acest spirit, își poate face o idee corectă despre evoluția suferită de texte. În prefață, Bîrseanu

[3] Exemplu tipic de fișă sintetică la Jarník este ms. nr. 2 197. II. 115, fișele nr. 4—5, pe care îl transcriem mai jos :

Frunză verde ca nalba,
duce-m-aș ca negura
ducu-mă Barbu 6
să nu viu pîn'ii lumea.
Cine n-ascultă de mumă
el nu dă de nici o bună.
Că nici eu n-am ascultat
de nici o bună n-am dat.
Bate vînt de la sfînțit
O ! rea veste mi-a ieșit,
O veste de la Belgrad
pre trei frați c-o spînzurat
i-au B[arbu]
Cel mai mare a grăit
domnule măria ta,
mai lungește-mi grația
viața mold. Barbu
pînă-mi vine soția
că soția-i tinerea
și-am trăit bine cu ea.
Fratele cel mijlociu
s-a uitat în sus la cer
și-a văzut o turturea :
Turturea draga mea
turtureaua Barbu
de-i fi de la țara mea
Barbu
— tu te du la satul meu
și spune la tatăl meu
ca să vină pînă la noi
noi pe luni, pe la ogină
noi trei frați ieșim din lume.
Da'fratele cel mai mic
el din grai că și-a grăit
au Barbu
Lasă frate să murim
C-am fost frați în direptate
pîn'la ceasul cel de moarte.
Olteanu 6
Barbu 6.

[4] Vezi pentru aceasta numeroasele tentative de a întocmi *romanceros*-uri, mai ales în Franța epocii.

afirmă să fi urmărit și un scop estetizant, selecționînd variantele cele mai realizate din punct de vedere artistic, dar fără a interveni în direcția înnobilării textelor. Dar tot acolo se afirmă și scopul reautentificării materialelor, așa încît — ori de cîte ori se va pune problema modificărilor introduse de Jarník și Bîrseanu — va trebui să se țină cont de acest dublu scop [5]. Adevărul e că editorii au urmărit să facă din antologia lor o lucrare artistică (și în această direcție au operat o severă selecție la nivelul motivului poetic și la nivelul variantei), dar și o lucrare autentică (în această direcție s-au străduit să restituie adevărul folcloric al materialului); ei și-au dorit opera reprezentativă și prin frumusețe, și prin adevăr. Lucrurile vor deveni clare în continuarea analizei de față.

De la bun început însă trebuie să se știe că mare număr de texte (proporțiile vor fi discutate la locul potrivit) au fost transcrise în mod *riguros exact*, fără cea mai mică intervenție a editorilor. Singura operație săvîrșită de editori a fost transpunerea corectă dintr-un sistem ortografic în celălalt. În acest fel, gradul de autenticitate a materialelor este relativ înalt și probează încă o dată teza expusă mai sus.

Transcrierile pe care le-am denumit *aproape exacte* constituie primul pas către realizarea reautentificării textelor. Ca procedeu, ea nu afectează structura piesei, organicitatea ei. Se referă la vers și constă în înlocuiri de vocabule (de pildă, termenii fabricați pe care i-am menționat mai sus), în schimbări fonetice (urmărindu-se restituirea pronunției populare, dar și evitarea unor regionalisme șocante), în modificări de topică (pentru a face să coincidă accentul vorbirii curente cu accentul schemei ritmice), în transformări prozodice (înlăturări de anacruze, restituiri metrice), în artificii grafice (evidențierea rimelor interioare, prin grafie emistihială) etc. După cum se va vedea din exemplele ce se vor analiza, procedeul se referă la aspectul formal al pieselor și rămîne epidermatic. În urma unor asemenea modificări, textul publicat se comportă față de original ca o variantă de transcriere a acestuia; ea este, oricum, mai aproape de original decît sînt între ele două variante în mediul lor firesc, oral.

Imediat în ordinea gravității intervențiilor vine *reducerea* unor piese. De data aceasta asistăm la intervenții adînci, cu repercusiuni pronunțate asupra structurii și mesajului piesei. Procedeul constă în amputarea unor părți a piesei, cu scopul de a evita lungimi disproporționate, situații pleonastice, repetiții moleste, efecte ale unor contaminări nereușite. Intervenția presupune reordonarea materialului în jurul sîmburelui său liric, extirpîndu-se protuberanțele inutile, amputîndu-se accidentalul. Este vorba de reducerea piesei la ideea sa de bază, la ultima expresie a tipizării sale. Cîteodată însă procedeul se definește ca o apariție pur mecanică.

Pe treapta următoare plasăm *amplificarea*. Deși terminologic poate fi considerată în opoziție cu procedeul precedent, funcția sa nu are nimic antonimic față de aceea. Constă în adăugirea unor elemente ocazionale la materialul din manuscris, în așa fel încît, prin poziția adaosului față de original, să se asigure o potrivită intrare în materie (de obicei cu ajutorul unui vers invocativ), să se stabilească o coeziune mai intimă între diversele elemente ce compun piesa (adaosurile au, în acest caz, o puternică funcție de liant), să se rotunjească semnificația lirică a piesei (prin ceea ce francezii au numit „un vers bien frappé"), să se simetrizeze conținutul piesei în jurul unor versuri pivot (sporindu-le capacitatea de sugerare prin paralelism). Adaosurile sînt de obicei elemente flotante, clișee prefabricate, așa că nu alienează caracterul folcloric al pieselor. Cazurile, puține de altfel, cînd editorii au adăugat de la ei, nu din arsenalul figurilor tradiționale, sînt ușor depistabile și analiza le va pune de fiecare dată, cu intenție, în lumina cea mai crudă.

Prelucrarea este procedeul ce urmează în ordinea importanței. Ea se manifestă în două direcții. În cazul întîi procedeul constă în îmbinarea concomitentă a reducerii cu amplificarea. Aceluiași text căruia i se amputează, în scopurile circumstanțiate mai sus,

[5] Ion Mușlea, în ediția din 1962 a culegerii lui Pauleti, releva la p. 41 numai scopul estetizant al antologiei.

dialog.
Busuioce, busuioce
n'ai mai crește, nici te-ai coace.
Dar de ce să nu mă coc!
că mă pun fecorii 'n clop. (?)
Și mă poartă pre la joc.
Trandafire n'ai mai fi
nici 'n cale ai 'nflori.
Dar de ce să nu mai fiu?
că mă pun fetele 'n brâu
Și mă poartă pre la râu.
Eu-s floarea nevestelor
bujor a feciorilor
busuioc a fetelor
minta creață-a babelor.
Marcianul 96.

Ms. 2 197.II.115, fișa personală a lui Jarník nr. 1, cu analiza comparativă a variantelor (Biblioteca Orășănească, Sibiu).

o anumită parte i se adaugă, urmărindu-se scopurile inerente celui de-al doilea procedeu, o sumă de elemente noi, schimbîndu-i-se, de cele mai multe ori, semnificația lirică. Formele pe care le poate lua procedeul sînt multiple, în funcție de locul unde se petrec cele două operații (se pot petrece în același loc, adaosul substituindu-se părții omise, sau se pot petrece în locuri deosebite, scoțînd astfel în evidență însăși funcția procedeului). În cazul secund este vorba de transcrierea — de fapt, de reinterpretarea — liberă a textului, operîndu-se masive și profunde schimbări în structura și mesajul său. Textul este foarte departe de original, deși în alcătuirea lui simțim prezența sa latentă.

Ultimul procedeu utilizat de editori este *contaminarea*, ei nefăcînd altceva decît să aplice la materialul din manuscris același procedeu ce domină, în mod esențial și caracteristic, întreaga viață a creației orale. Operația au făcut-o sau prin elementara juxtapunere a unor texte ori fragmente de text, sau prin amalgamarea complexă și subtilă a două sau mai multor texte într-unul singur. În primul caz, actul este detectabil atît în conținut, cît și în formă; în cel de-al doilea, numai în conținut. Prima tehnică este similară cu cea folclorică (este, de altfel, o amplificare) și e utilizată pe scara cea mai largă. Cea de-a doua este, de fapt, o prelucrare pentru care se iau ca bază ambele texte fuzionate. Reprezintă punctul extrem atins de editori în munca lor de transcriere. Din fericire, cazurile de acest fel constituie veritabile excepții.

Trebuie să mai arătăm că la ultimele patru procedee, se poate vorbi, dincolo de reducerea diverselor texte, de amplificarea lor, de prelucrarea sau de contaminarea lor, de transcrierea exactă, aproape exactă sau liberă a materialului reținut pentru versiunea publicată. Acest fapt atenuează sau sporește gravitatea intervențiilor în text : una e ca textul amputat o dată să fie transcris absolut exact și e cu totul altceva să fie transcris aproape exact sau numai cu oarecare fidelitate. În aprecierea gradului de autenticitate a fiecărei piese în parte am ținut seamă de toate aceste criterii și de toate corectivele corespunzătoare.

Trecem acum să arătăm cum au fost aplicate la materialul concret procedeele enumerate mai sus și, pentru că ele se aplică în mod diferențiat în funcție de genul folcloric la care se referă, cercetarea va urma o cale întreită, impusă de împărțirea antologiei în cele trei cunoscute capitole ale sale : *doinele*, *strigăturile* și *varia*.

a) DOINELE

Analiza materialului scoate în evidență faptul că, pentru cele 648 de piese cuprinse în capitolul generic intitulat „Doine", editorii au folosit un număr de 1 593 de variante din manuscrisul lui Ioan Micu-Moldovanu. Aceasta reprezintă în medie 2,5 variante la un text. În cifre absolute situația este însă foarte diversă. Astfel, pentru aproape jumătate din materialul publicat, respectiv 315 texte (48,61 %), editorii nu au aflat în manuscris decît o singură piesă prototip. Acestea reprezentau motive poetice independente, exprimate prin cîte un singur document. Proporția acestui material este apropiată de cea a strigăturilor. În general, faptul că aproape jumătate din textele antologiei se bizuie pe cîte o singură piesă arată că selecția principală s-a făcut la nivelul motivului poetic și, într-al doilea rînd, pentru cealaltă jumătate de material, la nivelul variantelor concrete ale altor motive. Și dacă urmărim în continuare problema celei de-a doua jumătăți, constatăm că 115 texte publicate au fost selecționate din cîte două variante (17,74 %), 54 de texte din cîte trei variante (8,33 %), 46 de texte din cîte patru variante (7,09 %), 26 din cîte cinci, 21 din cîte șase, 16 din cîte șapte. Într-un caz, piesa publicată a fost aleasă dintr-un număr de 27 de variante[6]. De situația arătată nu depinde însă gradul mai mic sau mai mare de autenticitate folclorică a materialului. Mai trebuie să arătăm aici că pentru un număr de 17 texte[7] nu există în

[6] Situația integrală e următoarea : 8 texte din 8 variante, 9 texte din 9, 5 texte din 10, 5 din 11, 3 din 12, 3 din 13, 1 din 14, 1 din 16, 1 din 17, 1 din 18 variante.

[7] 6, 27, 92, 100, 159, 211, 353, 385, 461, 463, 476, 477, 485, 504, 516, 530, 630.

manuscris prototipul respectiv. Ele fac parte, desigur, din acele texte auzite și transcrise personal de Andrei Bîrseanu în Țara Oltului[8]. Ele reprezintă abia 2,62 % din totalul cîntecelor și doinelor, proporția lor fiind mai redusă decît la strigături.

Doinele au fost culese de 114 culegători identificați. Numai 21 de texte aparțin unor anonimi.[9] Reprezentarea culegătorilor e foarte inegală. Cu mult înaintea tuturor se situează Moldoveanu Simion din Totoiu, cu 36 de texte, ceea ce reprezintă 5,55 % din totalul doinelor și conferă contribuției sale o pondere specială. În ordine, după el vin : Precup Vlase cu 19 texte, Marțian B. Ioan cu 16, Ionaș Andrei cu 16 — lucrul trebuie reținut, deoarece elevul era originar din Roșia de Secaș, de unde culesese N. Pauleti —, Todoran Nicolae cu 14, Tohati Vasile cu 13, Cioba Gavril cu 11 texte. Lista culegătorilor e, în continuare, următoarea :

Cu 9 texte : Moise Iosif, Novacu Al., Pop Ioan Senior, Roman P. Nicolae, Stancu Negru Ioan;

Cu 8 texte : Ceaușeanu Alexandru, Sînceleanu Octavian, Tămaș Ioan, Viciu Alexiu;

Cu 7 texte : Banfi Octavian, Butnariu Ioan, Circă Ioan, Negruțiu F. Ioan;

Cu 6 texte : Căluț Candid, Cordescu Nicolae, Costea Alimpiu, Deacu Alexe, Grama Ambroziu, Olteanu Paul, Radu Alexandru, Țăranu Ioan, Vulcan Ioan;

Cu 5 texte : Ciunganu Ilariu, Folca Vasile, Goga Ilie, Marțian Vasile, Mărgineanu Nicolae, Pop Iocob, Pop Ioan Senior, Pop Matei, Trifu Ioan, Urzică Ioan;

Cu 4 texte : Alutanu Ioan, Bitea Ioan, Bucurescu Vasile, Ciortea George, Ciura Alexandru, Handra Zahei, Herțeagă Vasile, Hosu Constantin, Mărculeț Ioan, Mărgineanu Vasile, Micu Simeon. Moldovan Ioan, Popescu Ioan Senior, Sava Macovei, Todea Ioan;

Cu 3 texte : Barna Vasile, Busoniu Vasile, Macovei Ioan, Marcu George, Nemeș Ioan Junior, Pantea Ioan, Raicu Clemente, Suciu Vasile;

Cu 2 texte : Aron Dionisie, Bozac Ieronim, Butnariu Alexandru, Cocovanu Ștefan, Danc Ștefan, Dancea George, Florian Ilie, Galautu Constantin, Gherman Ioan, Giurgiu Teodor, Ionaș Nicolae, Lazăr Alexe, Munteanu Ieronim, Orășan Gheorghe, Pop Artemon, Pop Vasile Senior, Popazu Ioan, Popescu Ioan Junior, Precup Dionisie, Punteanu Ioan;

Cu 1 text : Avram Ioan, Barbu Patriciu, Băcilă Vasile, Blaga Paul, Buzdugan Militon, Costin Iosif, Dascălu Miron, Folea Nicolae, Gheorghiță N., Gruianu Zaharie, Ichim Simion, Marcu Simion, Mihălțeanu Ștefan, Milaciu Vasile, Nemeș Ioan Maior, Orbeanu Romul, Orga Ioan, Petruț Alex., Petruț Axente, Pop Constantin, Pop Ioachim, Pop Simeon, Pop Vasile, Pop Vasile Junior, Radu Simion și Ioan, Rusu Augustin, Străjanu Mihail, Șuteu Vasile, Tatu Teodor, Tîrnăveanu Ioan.

Trebuie să spunem că în listă nu au fost cuprinși culegătorii textelor contaminate (texte formate prin juxtapunere sau fuzionare, avînd doi sau mai mulți culegători, din două sau mai multe localități). Aici au fost socotiți numai culegătorii celor 315 variante unice și ai celor 213 variante luate ca bază sau preferate, pentru calitatea lor artistică, de către cei doi editori, tuturor variantelor aceluiași motiv.

Zona acoperită de materialul de cîntece și doine corespunde întru totul cu aria generală a culegerii. Centrul de intensitate se înscrie în triunghiul marcat de localitățile Sebeș-Dumbrăveni-Turda. Spre periferiile acestui perimetru, ochiurile rețelei de localități se răresc. Se remarcă totuși pe hartă prezența localităților de pe cursul superior al Mureșului. În total, sînt reprezentate 102 localități. Situația lor este însă deosebită și de aceea trebuie discutată aici. Pentru cele 315 texte provenind din variante unice situația este clară : 36 de texte sînt nelocalizate, ceea ce face ca pentru 279 să avem indicii localizatoare sigure și precise. Pentru alte 213 texte, avînd în spatele lor mai multe variante, dar cîte una luată ca bază sau selecționată pentru desăvîrșirea ei artistică, situația este de asemenea limpede : 16

[8] *Prefața* la ediția din 1885, p. X, notă.

[9] 16, 24, 94, 115, 122, 157, 213, 250, 269, 287, 369, 388, 394, 399, 442, 464, 500, 507, 569, 590, 609.

texte din acestea sînt nelocalizate, ceea ce dă 197 de localizări absolut sigure. Pentru încă 6 texte[10], realizate contaminativ, pe baza a cîte două variante absolut identice, din aceleaşi

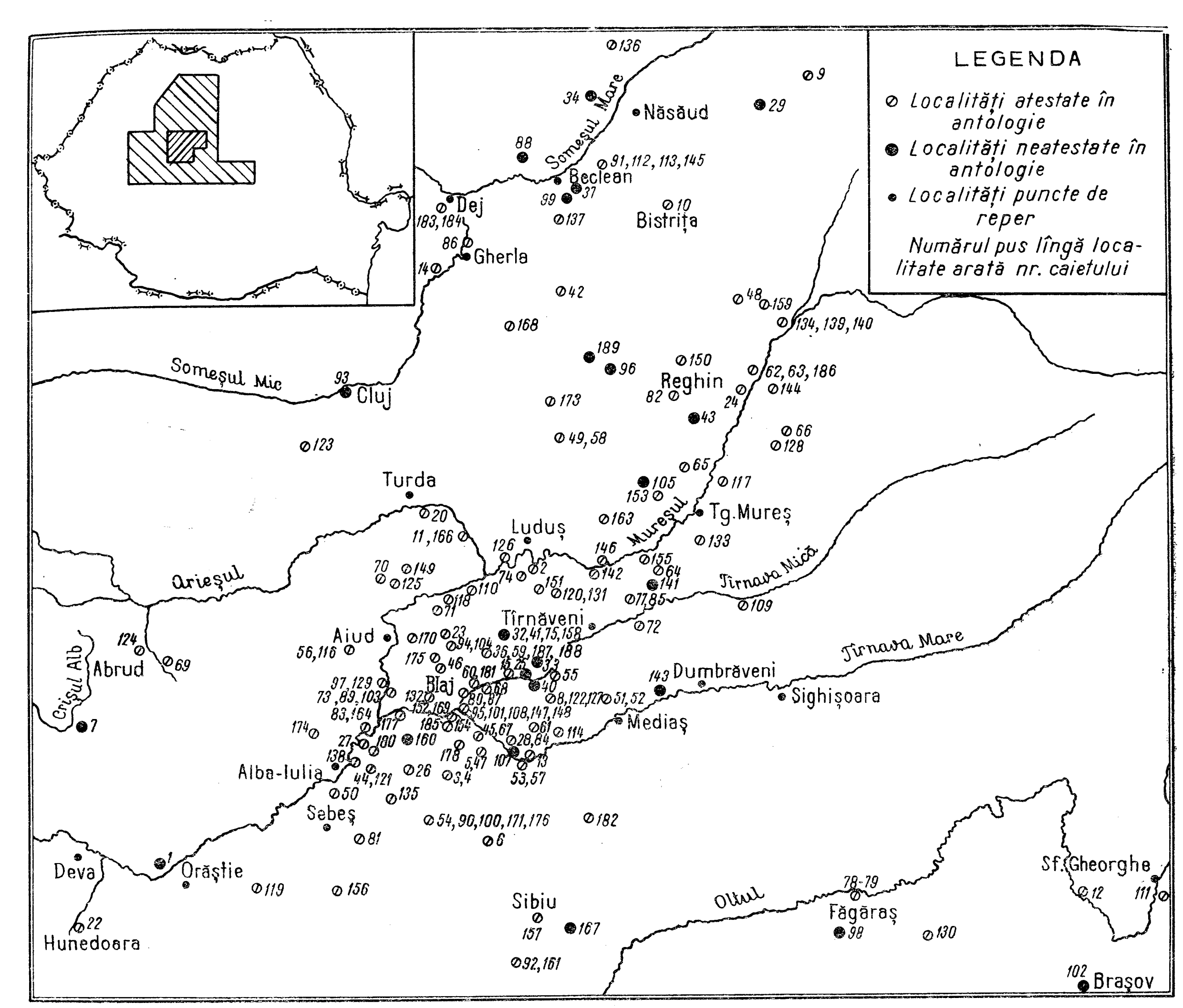
Frunză verde ruptă 'n cinci
plin-i codru de voinici
la tot fagul câte cinci,
la fagul de lînga cale
zac voinicii la prinsoare
şi cu faţă cătră soare
ei (?) din graiu aşa-mi grăia:
Mîndră mîndrulită mea
mîndră io să fi ştiut
io eu aicea n'aş fi venit [illegible]
Sameleanu 12b.

ruptă [illegible]
dă la f. cel mai mare
zace lui v. de lingoare
cu mîndruţa la secerare (?)
mîndruţa din graiu grăia
o mori bade o te scoală
o tu dă-mi şi mie boală
să bolesc alăturea
badiţa cu dumneata.
Marcianul 91.

Ms. 2 197.II.115, fişa personală a lui Jarník nr. 44, cu transcrierea comparativă a variantelor (Biblioteca Orăşenească, Sibiu).

localităţi, lucrurile sînt de asemenea limpezi. Avem, aşadar, un număr de 482 de texte, perfect localizabile, ceea ce, faţă de totalul cîntecelor şi doinelor cuprinse în antologie, reprezintă aproape trei sferturi din material (74,38 %). Procentajul acesta se ridică simţitor,

10 20, 129, 209, 299, 441, 593.

Localizarea doinelor din antologia Jarník-Bîrseanu (1885)

Abrud (124), Agrişteu (109), Agrişu de Jos (99), Agrişu de Sus (37), Alămor (6), Alecuş (36, 59, 187, 188), Alma (143), Asinip (94, 104), Aţintiş (74), Băgău (170), Băiţa (150), Beldiu (97, 129), Bichigiu (136), Bistriţa (10), Blaj (95, 101, 108, 147, 148), Blăjel (51, 52), Bobîlna (1), Bogata (2), Braşov (102), Bucerdea Grînoasă (132, 152, 169), Bucium (69), Bucuresci (7), Budiu Mic (133), Buia (182), Bungard (167), Căpîlna (156), Căpîlna de Jos (25), Cergău Mare (178), Cerghid (141), Cerghizel (64), Chesler (114), Cheţani (126), Chilieni (111), Cipău (142), Ciufud (154), Ciugudu de Jos (125), Ciugudu de Sus (70), Ciuguzel (175), Ciunga (71), Cluj (93), Colibi (160), Cugir (119), Cut (81), Deaj (72), Delureni (96), Doştat (54, 90, 100, 171, 176), Drîmbar (138), Dumbrava (149), Dumitra (180), Ernei (117), Făgăraş (78, 79), Fărăgău (82), Galtiu (83, 164), Gîrbova (56, 116), Hăghid (12), Hărţău (153), Hopîrta (23), Hunedoara (22), Iaşi (98), Iclănzel (163), Iclod (80, 87), Ilişua (88), Ilva Mare (9), Jabeniţa (144), Lechinţa (146), Leşu (29), Livada Someş (14), Lodroman (28, 84), Luna (11, 166), Lunca (107), Lupu (5, 47), Maioreşti (134, 139, 140), Manic (42), Mădăraş (105), Micăsasa (13), Minţiu Gherlei (86), Mînărade (45, 67), Monor (48), Nadăşa (66), Noşlac (110), Nuşeni (137), Oarda de Sus (50), Obreja (177), Ocna Dejului (183, 184), Ocnişoara (46), Ohaba (26), Pănade (60, 181), Petrilaca (151), Peţelca (73, 89, 103), Poarta (43), Poiana (20), Porumbeni (65), Răşinari (92, 161), Răzoare (49, 58), Reghin (24), Rîpa de Jos (159), Roşia de Secaş (3, 4), Sălcud (120, 131), Sărmăşel (173), Sibiu (157), Sînbenedic (32, 41, 75, 158), Sînmiclăuş (15), Sîntămărie (40), Spini (68), Straja (44, 121), Sucutard (168), Suseni (62, 63, 186), Şard (174), Şinca Veche (130), Şomoştelnic (77, 85), Tătîrlaua (8, 122, 127), Tăuni (61), Tăure (91, 112, 113, 145), Teleac (128), Tiur (185), Totoiu (27), Ţapu (53, 57), Uioara (118), Vălişoara (123), Veşeuş (33), Vidrasău (155), Vingard (135), Vişuia (189), Zagra (43). Cifrele din dreptul localităţilor reprezintă numărul de ordine al caietelor manuscrise şi corespund cu notarea de pe hartă. Numerele 16, 17, 18, 19, 21, 30, 31, 35, 38, 39, 76, 106, 162, 165, 172, 179 şi 190 nu apar în lista de faţă, deci nici pe hartă, caietele respective nefiind localizabile. Numărul 115 cuprinde fişele personale ale lui Jarník.

cînd știm că cele notate mai sus ca nelocalizabile (36 + 16), cele 17 texte culese de Bîrseanu din Țara Oltului, plus textul 250 (construit de editori din două variante nelocalizate, una culeasă de Novacu Al., iar a doua de Stancu Negru Ioan), — deci un număr de 70 de texte — reprezintă abia 10,80 %, iar diferența pînă la 100,00 % (respectiv 14,82 %) se referă la texte realizate de editori prin contaminarea unor variante provenind din două sau mai multe localități precis indicate. Parțial, aceste texte pot fi localizate. Despre aceasta se va discuta însă mai departe; acum oferim situația celor 102 localități precis determinate. Repartiția textelor pe localități este evident inegală. Avem astfel o localitate, Totoiu, de unde provin 36 de texte (ale lui Moldoveanu Simion); o alta, Ocna Dejului, cu 21 de texte; una, Maiorești, cu 19; două, Roșia de Secaș și Tăure, cu cîte 18 texte; una, Chesler, cu 14 și două, Doștat și Nadășa, cu cîte 11 texte. Celelalte localități, după numărul textelor, se aranjează astfel:

Cu 9 texte: Abrud, Bucerdea Grînoasă, Ciuguzel, Ernei;
Cu 8 texte: Agrișteu, Bichigiu, Blaj, Cugir, Porumbeni, Reghin;
Cu 7 texte: Alecuș, Deaj, Galtiu, Sucutard, Șomoștelnic, Tătîrlaua;
Cu 6 texte: Cerghizel, Chețani, Lodroman, Manic, Spini, Teleac;
Cu 5 texte: Blăjel, Căpîlna, Chilieni, Ciunga, Hăghig, Lechința, Micăsasa;
Cu 4 texte: Bucium, Cergău Mare, Cut, Făgăraș, Hopîrta, Livada Someș, Mînărade, Obreja, Ocnișoara, Pănade, Pețelca, Sărmășel;
Cu 3 texte: Asinip, Drîmbar, Hărțău, Iclod, Luna, Poiana, Suseni, Șinca Veche, Tăuni, Vălișoara;
Cu 2 texte: Alămor, Băgău, Bogata, Budiu Mic, Buia, Ciugudu de Sus, Gîrbova, Ilva Mare, Nușeni, Oarda de Sus, Petrilaca, Răzoare, Rîpa de Jos, Sălcud, Sibiu, Sînmiclăuș, Țapu, Vidrasău, Vingard;
Cu 1 text: Ațintiș, Băița, Beldiu, Bistrița, Cetatea de Baltă, Ciufud, Ciugudu de Jos, Dumbrava, Dumitra, Fărăgău, Hunedoara, Iclănzel, Jabenița, Lupu, Mințiu Gherlei, Monor, Noșlac, Ohada, Rășinari, Straja, Șard, Tiur, Uioara.

Față de capitolul de strigături, lista aceasta este mult mai completă, dacă o raportăm la culegerea generală.

Arătam mai sus că într-o proporție de 14,82 % întîlnim texte contaminate din variante provenind din două sau mai multe localități. Procedeul cel mai comun de contaminare este prin juxtapunerea simplă a două sau a mai multor texte, iar sistemul cel mai folosit (38 de cazuri) este îmbinarea de cîte două variante sau fragmente de variante perfect localizate[11]. În cîteva cazuri situația este insuficient de clară, deoarece contaminarea se face între texte localizate și altele nelocalizate[12]. În mai puține cazuri întîlnim juxtapuneri de cîte 3 variante[13], de cîte 4 variante[14], sau de cîte 5 variante[15]. Este evident că în toate aceste cazuri

[11] 4: Chilieni + Bucerdea Grînoasă, 36: Chesler + Sucutard, 79: Roșia de Secaș + Buia, 84: Doștat + Asinip, 130: Asinip + Agrișteu, 152: Abrud + Doștat, 156: Ciuguzel + Roșia de Secaș, 186: Totoiu + Vălișoara, 189: Făgăraș + Obreja, 198: Șomoștelnic + Luna, 222: Galtiu + Agrișteu, 229: Ernei + Hunedoara, 231: Sucutard + Sălcud, 236: Vingard + Tăure, 240: Hăghig + Cugir, 247: Doștat + Hăghig, 302: Reghin + Roșia de Secaș, 339: Ciugudu de Jos + Ocna Dejului, 344: Șomoștelnic + Ernei, 350: Hăghig + Obreja, 374: Ocna Dejului + Hăghig, 381: Totoiu + Alecuș, 393: Cerghizel + Livada Someș, 407: Buia + Totoiu, 428: Bucerdea Grînoasă + Tătîrlaua, 430: Roșia de Secaș + Pănade, 431: Galtiu + Ocna Dejului, 446: Agrișteu + Căpîlna, 447: Șomoștelnic + Ernei, 455: Deaj + Roșia de Secaș, 472: Totoiu + Dumbrava, 499: Luna + Asinip, 509: Ciunga + Suseni, 541: Hărțău + Buia, 557: Chețani + Agrișteu, 567: Cipău + Porumbeni, 636: Hunedoara + Ocnișoara, 641: Alecuș + Maiorești.

[12] 560: Neloc. + Ernei și situația inversă, 5, 241: Roșia de Secaș + Neloc., 32: Teleac + Neloc., 163: Iclod + Neloc., 536: Galtiu + Neloc.

[13] 559: Tăure + Șinca Veche + Maiorești; 22: Neloc. + Ocna Dejului + Rășinari; 409: Neloc. + Roșia de Secaș + Asinip; 112: Buia + Neloc. + Budiu Mic; 495: Maiorești + Neloc. + Tăure; 531: Alămor + Drîmbar + Neloc; 48: Asinip + Spini + Spini; 334: Spini + Galtiu + Galtiu; 496: Neloc. + Galtiu + Galtiu; 33: Spini + Roșia de Secaș + Straja.

[14] 131: Ciugudu de Sus + Reghin + Galtiu + Asinip; 573: Hărțău + Totoiu + Maiorești + Manic.

[15] 387: Pănade + Budiu Mic + Galtiu + Maiorești + Luna.

nu se poate vorbi de localizarea versiunii publicate în întregimea sa, ci numai de localizarea fragmentelor sau variantelor ce au intrat în combinația realizată de editori.

Într-o situație asemănătoare sînt și alte 18 texte, produse și ele ale aceluiași procedeu de contaminare, însă realizate printr-o fuziune atît de intimă a variantelor, încît este aproape imposibil să se determine gradul de participare a fiecăreia în parte la sinteza publicată. Cele mai multe din aceste texte îmbină variante din cîte două localități[16], dar există și îmbinări de cîte trei texte din cîte trei localități diferite[17], din cîte patru localități[18], de cîte cinci[19], de cîte șase[20], șapte[21], opt[22] și chiar de cîte 14 variante din 14 localități[23]. În multe din cazurile de mai sus ciudățenia consistă în faptul că se amalgamează texte provenind din localități extrem de depărtate între ele, cum ar fi Tăure din Năsăud cu Șinca Veche din Făgăraș sau Chilieni din Sf. Gheorghe cu Bucerdea Grînoasă din Mediaș etc.

În fine, tot aici trebuie discutată problema celor 25 de texte ce se bizuie pe cîte două sau trei variante absolut identice, așa încît localizarea are în vedere două sau trei localități corespunzătoare. În șase cazuri, notate anterior, cele două variante identice sînt din aceeași localitate[24]; dar într-altele localitățile diferă[25]. Merită să se rețină că în nouă cazuri prezența acestor variante identice în localități diferite pare a nu fi o simplă întîmplare[26].

În privința cronologizării materialelor din acest capitol trebuie arătat următoarele: din totalul de 648 de texte, 17 sînt nedatate, constituind rezerva din Țara Oltului a lui A. Bîrseanu; alte 20 de texte sînt nedatate ca făcînd parte din materialul propriu-zis. Avem astfel 37 de texte nedatate, ceea ce face 5,70 % față de total. Rămîn databile 591 de texte, din care 528 în mod absolut sigur, iar restul de 64, fiind realizate prin contaminare și purtînd date deosebite, nu au o datare precisă și concludentă. Anumite fragmente intrate în combinație pot fi determinate prin datare, sinteza editorilor însă nu.

Dacă ne referim deci la cele 528 de texte precis determinate cronologic, constatăm că materialul oglindește cele două etape principale ale culegerii. Din primul val al culegerii, respectiv cel din 1863, fac parte 243 de texte, ceea ce reprezintă 37,50 %. Din cel de-al doilea val, adică din 1872, fac parte numai 117 texte, respectiv abia 18,05 %, mai puțin de jumătate deci din cele din 1863. Ceea ce trebuie reținut de aici e faptul că cele mai numeroase texte de cîntece și doine din antologie țin de prima etapă a culegerii, ceea ce, din punct de vedere istoric, adaugă un spor considerabil la valoarea generală a lucrării. În continuarea primului val, deci între 1863 și 1870, se așază un număr de 39 de texte[27], iar în prelungirea valului următor, între 1872 și 1876, numai 36[28], marcîndu-se și pe această cale diferența cantitativă dintre materialele ce ilustrează cele două etape principale ale culegerii. Dar dacă analizăm și situația celor 64 de texte contaminate, deci cu datări duble sau multiple, constatăm, în linii mari, că proporția cea mai ridicată o au iarăși materialele din 1863 și din prelungirea acestei etape[29], în timp ce materialele din 1872 și prelungirea acestei etape se ridică

[16] 34: Totoiu + Mințiu Gherlei, 165: Tăure + Făgăraș, 194: Agrișteu + Băița, 410: Chesler + Maiorești, 646: Alecuș + Roșia de Secaș.

[17] 622: Luna + Cugir + Hopîrta.

[18] 201: Chesler + Cipău + Șard + Ciuguzel, 437: Totoiu + Jabenița + Bucium + Țapu; 533: Maiorești + Nădașa + Petrilaca + Tăure.

[19] 70: Roșia de Secaș + Chețani + Budiu Mic + Uioara + Bogata; 435: Buia + Alămor + Ocna Dejului + Tătîrlaua + Luna.

[20] 470: Ocna Dejului + Tiur + Galtiu + Manic + Hopîrta + Cugir.

[21] 216: Oarda de Sus + Ohaba + Chețani + Vidrasău + Buia + Tăure + Ocna Dejului.

[22] 144: Deaj + Cugir + Roșia de Secaș + Ernei + Tiur + Iclod + Ciuguzel + Sucutard.

[23] 169: Abrud + Alecuș + Asinip + Doștat + Vălișoara + Bucerdea Grînoasă + Oarda de Sus + Agrișteu + Ocnișoara + Sînbenedic + Tiur + Iclănzel + Spini + Deaj.

[24] 20, 129, 209, 299, 593: Tătîrlaua; 41: Galtiu.

[25] 8, 10, 13, 45, 107, 237, 320, 328, 329, 363, 418, 474, 537, 597, 598, 606, 624, 628.

[26] 624, 598: Budiu Mic + Bogata: 13, 329: Obreja + Sălcud: 45, 237: Sînmicloș + Căpîlna: 363, 474, 537: Țapu + Sărmășel.

[27] 1865: 4, 1867–8: 11, 1868: 17, 1870: 7.

[28] 1872–1873: 4, 1873: 1, 1875: 18, 1876: 13.

[29] 55,75 % + 3,71 %.

doar cu puţin peste o treime[30]. În acest fel se poate, pe drept cuvînt, afirma că partea cea mai importantă a materialului de cîntece şi doine din antologie a fost culeasă în prima mare etapă a culegerii (1863). În general însă, antologia reflectă — într-o proporţie ce-i este proprie — situaţia istorică reală.

În ceea ce priveşte procedeele folosite în transcrierea textelor, ele prezintă următoarea situaţie proporţională : 95 de texte sînt transcrise absolut exact (14,67 %), 161 de texte

Ms. 2 197.II.115, fişa personală a lui Jarník nr. 19, cu analiza comparativă a textelor. Clasificarea aparţine lui A. Bîrseanu (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

aproape exact (24,85 %), 40 prezintă reducerea (6,17 %), 170 amplificarea (26,24 %), 67 prelucrarea (10,34 %) şi 97 contaminarea lor (14,97 %). În interiorul capitolelor, proporţia este diferită. Astfel, cu cel mai mic grad de autenticitate sînt capitolele : „Jalea celor ce n-au nimerit bine cu căsătoria'' (372 — 401), „Jalea celui mustrat şi pismuit'' (402 — 409), „Neînţelegeri între drăguţi'' (485 — 501), „Dojeniri făcute celor necredincioşi în dragoste'' (502 — 522), „Mustrări şi blestemuri din partea drăguţei părăsite şi drăguţului părăsit'' (523 — 549), „Doine haiduceşti'' (574 — 586). Acest ultim capitol, din 13 texte cuprinde

[30] 33,45 % + 3,34 %.

8 amplificate, 2 amputate, 2 prelucrate şi abia unul singur transcris destul de fidel, ceea ce îl face să fie capitolul cel mai neautentic al întregii culegeri. Poate, în această situaţie, trebuie să vedem un anumit raport cu ceea ce afirma A. Bîrseanu, în prefaţa sa, cu privire la circulaţia cîntecului de haiducie în Transilvania.

Transcrierile exacte nu pun probleme şi deci nu cer nici o discuţie specială, cum necesită transcrierile aproape exacte, de pildă. Acestea din urmă constau, de obicei, în mici şi superficiale intervenţii ce nu depăşesc versul, modificînd sau pronunţia sau anumiţi termeni, îmbunătăţind metrul şi ritmul, eliminînd expresii neconvenabile şi cacofonii, stabilind un echilibru între vorbirea literară şi cea regională. Nu vom înşira aici toate numeroasele cazuri de acest fel identificate prin confruntarea versiunii publicate cu cea din manuscris — cititorul le poate afla în note — mulţumindu-ne să cităm doar exemplele tipice, spre a permite înţelegerea mecanismului şi a favoriza formarea unei imagini de ansamblu privind munca de transcriere a editorilor.

Notăm în primul rînd înlocuirea unor nume proprii fie pentru rimă, fie pentru eliminarea unei note cu rezonanţe prea locale, dar şi pentru a acorda textului o anumită tentă de generalizare[31]. Mult mai frecvente sînt înlocuirile de substantive comune, adeseori fără o raţiune aparentă[32], alteori însă pentru a schimba obiectul discursului liric[33], pentru a introduce o uşoară notă etnografică specifică[34] sau pentru a introduce o nuanţă lirică în plus, folosind un termen considerat de editori mai poetic, în locul altuia cu profilul sugestiv mai şters[35], ori pentru a elimina o stridenţă latinizantă a culegătorului[36].

Tot aşa se procedează cu unele adjective[37], cu unele verbe (în care caz se modifică uşor şi sensul contextului[38] sau se elimină provincialismul)[39] şi cu unele pronume, cînd se schimbă însuşi discursul poetic[40]. În categoria acestor înlocuiri intră şi grafiile etimologizante ca : *violă* pentru *viorea, rosa* şi *rosuţă* pentru *rujă* şi *rujuţă*[41], sau *sum* pentru *sînt*[42], sau hiperurbanismul *pică* pentru *chică*[43]. Cercetînd aceste exemple, nu se poate spune că ele alterează profund sensul contextului. Numai în ultimele exemple, unde e certă tendinţa restituţiei autenticităţii folclorice, putem descoperi la editori o linie de conduită consecventă. În toate celelalte cazuri, înlocuirile sînt accidentale, ţin de semnificaţia concretă a contextului.

Mult mai numeroase sînt modificările de ordin fonetic, care afectează, în fond, aspectul literar sau popular (de fapt provincialist) al textelor. În mod curent se evită vorbirea palatalizată[44] şi formele strident regionale[45], dar tot atît de frecvent se înlocuiesc şi formele literare cu altele regionale[46]. Consecventă este restituirea formei populare *mere* în locul lui *merge* (mai ales din motive de eufonie, cuvîntul fiind adesea sub rimă)[47]. Cîteodată se urmăresc net efecte de limbaj regional[48]. Constatăm, aşadar, o nuanţată oscilaţie între vorbirea literară şi cea folclorică. Editorii n-au devenit partizanii unui sistem rigid şi sectar, ci, în funcţie de situaţia concretă, caracteristică pentru fiecare caz în parte, urmărind scopuri de înnobilare

[31] 3 : *Iosif* cu *Gherasim* ; 165 : *Măriuţa* cu *leliţă*.
[32] 12 : *părău* cu *răzău* ; 90 : *vergea* cu *mărgea* ; 171 : *frunza* cu *foaie* ; 387 : *sovon* cu *zăbun*.
[33] 232 : *bădiţă* cu *măicuţă* ; 259 : *badea* cu *mîndra*.
[34] 212 : *vinerea* cu *miercurea*.
[35] 559 : *mamă* cu *maică*.
[36] 600 : *ora* cu *ceasul*.
[37] 58 : *gălbinea* cu *mititea* ; 425 : *seaca* cu *biata*.
[38] 33 : *alină* cu *anină* : 88 : *reteze* cu *gătească* ; 598 : *priveşti* cu *pliveşti*.
[39] 33 : *chiscuiesc* cu *ciripesc*.
[40] 352 : *tale, tău* cu *sale, său*.
[41] Textele 241, 348 ; 18, 63.
[42] Textele 338, 491.
[43] Textul 244.
[44] 9 : *cheptariu* cu *pieptariu* ; 434 : *cheatră* cu *piatră* ; 36 : *înghinate* cu *îmbinate* ; 323 : *schine* cu *spine*.
[45] 86, 244 : *cămeşă* cu *cămaşă* ; 31 : *hodinesc* cu *odihnesc* ; 18, 166, 219, 253, 548 : *rump*[e, ă] cu *rup*[e, ă] ; 202 : *zo* cu *zău* ; 350 : *da* cu *dar* ; 370, 609 : *io* cu *eu* ; 77, 207 : *cei* şi *ceai* cu *cea* ; 495 : *îs* cu *sînt* ; 217 : *on* cu *un*. Alte cazuri, flexionare : 419 : *ţi-***o** *părut* cu *ţi-***a** *părut* (similare : 126, 365, 527) ; 147 : *s-***au** *socotit* cu *s-***a** *socotit* (similare : 228, 284, 314) ; 398 : *cătr***ă** cu *cătr***e** ; 148 : *po***ci** cu *po***t**, sau 102, 146, 209, 313, 344, 349, 406 : *pre* cu *pe* şi 9 : *bad***iu** cu *bad***ea**.
[46] În general sînt preferate forme ca 7, 283, 289, 291, 292, 294, 312, 316, 414, 529 : *po***t** cu *po***ci** ; 569, 588 : *răm***înă** cu *răm***îie** ; 334, 457 : *pu***n**[ă] cu *pu***i**[e] ; 376 : *să vi***nă** cu *să vi***e** ; 613 : *să ţi***nă** cu *să ţi***e** ; 427 : *ca***d***ă* cu *ca***z***ă* ; 352, 518 : *şa***d***ă* cu *şa***z***ă* ; 413 : *şe***d** cu *şe***z** ; 197, 212 : *vă***d** cu *vă***z**.
[47] Textele 339, 344, 447, 453, 576.
[48] 295 : *s-***a** cu *s-***o**.

fonică a versurilor (atît în direcţia exploatării latenţelor lirice ale limbii populare, cît şi în direcţia valorificării formelor cărturăreşti), au folosit transcrierea ce li s-a părut a realiza mai desăvîrşit autenticul pur al materialelor. Atitudinea lor este eclectică, în sensul propriu

Ms. 2.197.II.115. fişa personală a lui Jarník nr. 68, cu analiza comparativă a variantelor. Clasificarea aparţine lui A. Bîrseanu. De remarcat stenogramele indescifrabile (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

al termenului. De aici, din această oscilaţie, şi impresia de certă autenticitate simţită de toţi cititorii antologiei. În aceeaşi categorie de fapte se încadrează şi chestiunea articolului hotărît la masculin singular, care apare[49] sau dispare[50], după cum de fiecare dată cere

[49] 29 : *calu* cu *calul* ; 367 : *dealu* cu *dealul* ; 430 : *drumu* cu *drumul*.

[50] 330 : *săraeul* cu *săraeu* ; 332 : *piciorul* cu *piciorn* ; 548 : *bădişorul* cu *bădişoru*.

contextul. Efecte lirice se realizează prin nearticularea femininelor[51]. Tot de funcţia concret eufonică în cuprinsul versului ţine şi folosirea vocativelor feminine şi a unora masculine în *a*. Editorii n-au adoptat consecvent vocativul în *o*[52], precum nici nu l-au respins consecvent[53], ci, de la caz la caz, au întrebuinţat forma ce li s-a părut capabilă să realizeze un maximum de eufonie. Pe aceeaşi linie au mers şi cînd au eliminat cacofoniile[54] şi au şlefuit ţinuta metrică[55] şi ritmică[56] a versurilor. Pentru a reliefa virtualităţile sonore ale versurilor, editorii au folosit, în numeroase cazuri, dispoziţia emistihială pentru acelea ce conţineau efecte de rimă interioară[57]. În încheierea acestei discuţii, oferim trei exemple cumulative, întru totul revelatoare pentru ceea ce am arătat mai sus. În primul exemplu întîlnim modificări lexicale şi fonetice, scontînd efecte de nuanţă[58]:

în manuscris:	*versiunea publicată (86):*
Badiu care-mi place mie	Badiu care-mi place mie,
N-are case, nici moşie,	N-are casă, nici noşie,
Numai *pana*-n pălărie ;	Numai *peană*-n pălărie ;
Nici o brazdă *de* holdiţă,	Nici o brazdă *în* holdiţă,
Făr'cămeşă cu cheiţă ;	Făr' *cămaşă* cu *altiţă* ;
Nici o brazdă de ogor,	Nici o brazdă de ogor,
Făr'cioarecii cu şinor.	*Fără cioareci* cu şinor !

Exemplul următor aduce, în primul rînd o intenţie de disimilare lexicală, dar dezvăluie aceeaşi grijă pentru nuanţa afectivă miniaturală :

în manuscris:	*versiunea publicată (256):*
— Spune-mi, bade, cînd te duci,	— Spune-mi, bade, cînd te duci,
Să-ţi dau două mere dulci,	Să-ţi dau două mere dulci,
Unde-i şedea să le mînci.	Unde-i şedea să le mînci.
Să-ţi aduci, *bade*, aminte	Să-ţi aduci *bine* aminte
Şi de-ale mele cuvinte	*De ale noastre* cuvinte
Ce-au rămas neisprăvite !	*C-au* rămas neisprăvite !
— Las', mîndră, *le-om* isprăvi,	— Las', mîndră, *că le-om sfîrşi*,
La toamnă, cînd *voi* veni !	La toamnă, cînd *oi* veni !

În ultimul exemplu este afectat un vers întreg, al cincilea, care restabileşte legătura ruptă dintre ambele extremităţi ale cîntecului :

în manuscris:	*versiunea publicată (304):*
Arde luminuţa bine,	Arde luminiţa bine,
Pre cine-l aştept nu vine ;	*Cine mi-i drag nu mai* vine ;
Arde *luminuţa-n* masă,	Arde *lumina pe* masă,
Ar veni, dar nu-i acasă.	Ar veni, dar nu-i acasă.

[51] 285 : *gura* cu *gură* ; 407 : *săraca* cu *săracă* ; 643 : *marama* cu *maramă*.

[52] 39, 347, 619 : *mîndruţo* cu *mîndruţă* ; 91, 181, 257, 331, 333, 347 : *mîndro* cu *mîndră* ; 383, 561 : *maico* cu *maică* ; 465 : *inimo* cu *inimă* ; 633 : *măicuţo* cu *măicuţă* ; 237, 490 : *bădiţo* cu *bădiţă* ; 147, 184, 299, 310, 342, 484 : *badeo* cu *bade*.

[53] 422 : *maică* cu *maico* ; 137 : *mîndruţă* cu *mîndruţo* ; 156 : *mîndră* cu *mîndro*. La fel a fost tratat şi imperativul din exemplul 551 : *vină* cu *vino*.

[54] 24 : *Că cînd* vede că ţi-i rău ; 52 : *Că cît* e satul de mare ; 153 : *Că cari* ; 195 : *Că căruţele* ; 391 : *Că cum*.

[55] Textele 103, 112, 338.

[56] Textele 171, 176, 228. Şi eliminarea anacruzelor în ex. : 1, 47, 108, 111, 125, 183, 195.

[57] Textele 52, 55, 127, 285.

[58] Subliniem părţile neconcordante.

Şi-apoi şi cînd ar veni,
Tot nu-l lasă părinţii :
Şi nu-l lasă *mumă*-sa,
N-ar ajunge-a-l însura ;
Şi nu-l lasă *tată*-său,
Pune-l-ar în copîrşeu !

Dar chiar acasă de-ar fi,
Nu l-ar lăsa părinţii
Şi nu-l lasă *maică*-sa,
N-ar ajunge-a-l însura ;
Şi nu-l lasă *taică*-său,
Vedea-l-aş în copîrşeu !

Ceea ce se poate afirma, caracterizînd aceste intervenţii ale editorilor, este faptul că ele nu modifică substanţa lirică a pieselor, ci îi colorează mai viu — de obicei mai sonor — şi mai nuanţat exteriorul. În felul acesta, textele editorilor pot fi considerate drept variante mai bune, posibile şi probabile, ale originalului, ca şi cînd unul şi celelalte ar avea o existenţă caracteristică orală. Editorii păcătuiesc faţă de autenticitatea filologică (prin raportarea la fidelitatea sau infidelitatea faţă de manuscris), nu faţă de autenticitatea folclorică.

În ce priveşte reducerile efectuate de editori, ele au rostul de a elimina situaţiile pleonastice, repetiţiile moleste, contaminările neavenite. Cele mai multe amputări au fost operate în porţiunea caudală a textelor, putînd uneori merge pînă la înjumătăţirea lor şi chiar mai mult cîteodată[59]. Un exemplu tipic ni-l oferă varianta 31, la care s-a omis clauzula lirică, socotită pleonastică :

în manuscris:

Mîndră, făcută prea tare,
Nu-mi mai face supărare,
Că nu poci şedea la şcoale.
Noaptea nu mă *hodinesc*,
Tot la tin', mîndră, gîndesc.
Ţie, mîndră, nu-ţi pot spune,
Că doru tău-n foc mă pune !

versiunea publicată:

Mîndră, făcută prea tare,
Nu-mi mai face supărare,
Că nu poci şedea la şcoale.
Noaptea nu mă *odihnesc*,
Tot la tin', mîndră, gîndesc !
} omisiunea editorilor.

Mult mai puţine exemple ilustrează cazul invers, al unei reduceri în partea iniţială a piesei. Exemplul tipic este al textului 420, în care se elimină efectele unei contaminări nereuşite :

în manuscris:

Cînd măicuţa m-a făcut,
Tare bine i-a părut :
C-un picior m-au legănat,
Din gură m-au blăstămat,
Cu blestem, Doamne de foc,
Să n-am bine, nici noroc.
Cînd *a*-mpărţit norocu,
Eu am fos dus cu plugu.
Nu ştiu cum l-au împărţit,
Că mai că nu mi s-a vint.
Cînd *a*-mpărţit uritu,
Dusă am fost la lucru.
Nu ştiu cum l-a împărţit,
Mai tot mie mi s-a vint.

versiunea publicată:

} omisiunea editorilor
Cînd *s-a*-mpărţit norocu,
Dus am fost eu cu plugu
Şi nu ştiu cum s-a-mpărţit,
Că de loc nu mi s-a vint.
Cînd *s-a*-mpărţit uritu,
Dus am fost *iar* la lucru.
Şi nu ştiu cum s-a-mpărţit,
Că tot mie mi s-a vint.

[59] Text 119 : editorii au reţinut numai primele 9 versuri ale originalului cu 17 versuri ; 343 redus la jumătate ; 401 redus la o treime ; 604 au reţinut numai 10 din cele 52 de versuri ale originalului. Aceeaşi schemă : 298, 337, 366, 397, 474, 517, 549, 601.

O dată, în această situaţie, reducerea amputează textul pînă la jumătate din dimensiunile sale (423).

Cazurile de reducere dublă, iniţială şi finală, sînt mai puţin frecvente. Exemplul pe care îl oferim elimină, în partea iniţială, o contaminare nereuşită, iar în partea finală clauzula lirică a textului, plată şi inexpresivă. Reducerea a reuşit să pună în lumină miezul artistic al cîntecului, eliberîndu-l de balastul chenarului în care se sufoca :

în manuscris:

Ard-o focul pe mîndra,
Că nu şi-o ţinut gura
Ce am vorbit cu dînsa.
Vorbescu gură cu gură,
Ce să ştiu c-a fi minciună ?
Dracul să se bizuiască,
La vorba muierească !
O, amar, mîndră, amar,
Cruce mîndră de stejar,
Dragostea *noastră*-n zadar.
Dragoste cu multă jele
Ca şi focul de surcele :
S-aprinde, *se* boboteşte
Şi-n casă nu se-ncălzeşte.
Struţişor de busuioc,
Iar am rămas fără foc,
Ca mîndra fără noroc.

versiunea publicată (345):

} omisiunea editorilor
Foaie verde de stejar,
O, amar, mîndră, amar,
Dragoste *ruptă*-n zădar ;
Dragoste cu multă jele
Ca şi focul de surcele :
S-aprinde *şi* boboteşte,
Da-n casă nu se-ncălzeşte !
} omisiunea editorilor.

Pentru a asigura versiunii lor o justă intrare în materie, editorii au inversat cele două versuri mediane (8 şi 9) ale originalului. Un alt exemplu, fără o asemenea inversare, la textul 362. Procedeul nu are o utilizare prea largă (6,17 %), în comparaţie, mai ales, cu amplificarea ce afectează mai bine de un sfert din totalitatea doinelor (26,24 %).

În legătură cu problema amplificărilor, o discuţie aparte cere chestiunea versurilor cu caracter invocativ (formate, de obicei, cu ajutorul formulei *frunză* sau *foaie verde*). O cincime din numărul total de doine (134 faţă de 648) începe cu un astfel de vers şi aproape 5 % din texte cuprind apariţii mediane de asemenea versuri. S-ar putea deci crede că prezenţa versurilor invocative ar constitui o trăsătură caracteristică a materialului din antologie şi, prin extensiune normală, a liricii transilvănene în genere, pentru care antologia este documentul tipic. Or, în această privinţă lucrurile stau cu totul altfel, masiva prezenţă a acestor versuri în cuprinsul materialului datorîndu-se intervenţiilor certe ale celor doi editori. Referindu-ne la numărul total de 134 de versuri iniţiale de acest fel, constatăm că 89 din ele[60],

[60] Cele mai numeroase se bazează pe formula *foaie verde*, la care adaugă, în funcţie de rima versului următor, pînă la concurenţa metrului de 7—8 silabe : *aluniţă* : 43, *a macului* : 16 ; *bob năut* : 388, 430 ; *brînduşele* : 580 ; *buruiană* : 587 ; *de dudău* : 524, 548 ; *de duplău* : 481, 581 ; de *hămei* : 392 ; *de pe cracă* : 177 ; *de muşcată* : 423 ; *de pelin* : 440 ; *de sasău* : 49 ; *de secară* : 103 ; *de stejar* : 344 ; *de sulcină* : 300 ; *de susai* : 532 ; *din costiţă* : 297 ; *flori de fragă* : 12, 493 ; *iac-aşa* : 215 ; *iarbă neagră* : 337 ; *iarbă ; rea* : 379, 389, 445, 633 ; *izmă neagră* : 232 ; *lemn sucit* : 494, 496, 589 ; *lemn uscat* : 508 ; *lemn uşor* : 68 ; *lemn vîrtos* : 438 ; *liliom* : 209, 534 ; *mărăcine* : 81, 611, 613 ; *nuc-amară* : 228 ; *păr uscat* : 378 ; *pe şindile* : 230 ; *siminoc* : 314 ; *trei alace* : 270, 318, 414, 624 ; *trei nuiele* : 582 ; *verde mac* : 78 ; *verde peană* : 371 ; *veştedă din tău* : 288 În aceleaşi condiţii se ataşează la *frunză verde* : *acuma creşte* : 525 ; *baraboi* : 152 ; *de dudău* : 35 ; *de duplău* : 556 ; *dintr-un nuc* : 644 ; *foaie lată* : 387, 422 ; *foi de fragă* : 501, 561 ; 638 ; *frunzuliţă* : 359, 457 ; *încolţeşte* : 586 ; *pe nuiele* : 198 ; *trei alace* : 260 ; *trei nuiele* : 69, 402 ; *trei pătace* : 96, 164 ; *trei şindrile* : 578 ; *troscoţel* : 275. Formule ocazionale : *Firuţ verde de ovăz* : 374 ; *Floare mîndră pe hinteu* : 148 ; *Floricică de sulcină* : 568 ; *dintre foi* : 411 ; *floricea* : 48, 146, 309, 333, 550 ; *Frunzuliţă ş-o nuia* : 552, 553 ; *Rujă creaţă, rujuliţă* : 110 ; *Trandafir cu bun miros* : 72 ; *trandafiraş* : 109 ; *Trei cuprine ş-un bujor* : 523 ; *Viorică, viorea* : 141.

Ms. 2 197.II.115, fişa personală a lui Jarník nr. 30. Corecturile aparţin atît lui Jarník cît şi lui Bîrseanu (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

deci 66,42 %, reprezintă fabricate — după model popular — ale editorilor. În 40 de cazuri, ceea ce face numai 29,85 %, aceste versuri apar în manuscris[61]. Din cele 40 de cazuri, 13 (9,70 %) prezintă formule modificate de editori[62]. În cinci cazuri, respectiv 3,73 %, necunoscînd originalele (textele fac parte din piesele culese personal de Bîrseanu din Ţara Oltului)[63], nu ştim cui i se datoreşte prezenţa unor asemenea versuri. Trebuie deci reţinut că mai puţin de o treime din numărul total al cazurilor îşi găseşte justificată prezenţa prin prototipul din manuscris, iar raportînd cifra de 40 de versuri iniţiale la numărul total al textelor (648 de doine), să se reţină că abia 6,17 % prezintă fenomenul. În mod evident deci, versurile de acest fel reprezintă apariţii accidentale în cuprinsul liricii transilvănene.

Încă mai elocventă este apariţia unor asemenea versuri în situaţii mediane. Din cele 31 de exemple, 26 (83,87 %) reprezintă fabricate precis identificate[64], 4 (12,90 %) îşi au justificarea în manuscris (din acestea, un exemplu a fost modificat de editori[65]) şi 1 (3,23 %) nu poate fi atribuit, aflîndu-se într-un text neidentificat în manuscris[66]. Intervenţia editorilor, cînd este vorba de un asemenea vers iniţial, se justifică de cele mai multe ori prin necesitatea de a evita o prea bruscă şi directă intrare în subiectul pieselor respective. Apariţia unor asemenea versuri în situaţia mediană se explică (foarte rar, după cum s-a văzut, ca provenind din manuscris) prin necesitatea de a lega laolaltă diversele fragmente de texte contaminate prin juxtapunere. Pe lîngă rolul de liant, ele au însă şi calitatea de a face vizibilă alăturarea ideilor, de a marca net contaminarea. Numeroase sînt cazurile cînd asemenea versuri, atît iniţiale, cît şi mediane, apar în cuprinsul aceloraşi texte. Apariţia lor dublă se condiţionează, de cele mai multe ori, reciproc, ele chemîndu-se unul pe celălalt — în mod progresiv sau regresiv — pentru a simetriza structura compoziţională a piesei sau pentru a pune un accent deosebit asupra conţinutului, prin reluarea, cu funcţie enumerativă, cumulativă, a ideii[67]. Stereotipii definitiv osificate (nediluabile în context şi, la rîndul lor, neinfluenţate de acesta), adaosurile de acest fel constituie un artificiu formal, au funcţia unui coagulant, nu denaturează mesajul artistic al textelor, nu le alienează autenticitatea folclorică.

Mult mai importante sînt însă amplificările, constînd din adaosuri complexe de versuri, inspirate fie de familia de motive sau variante, fie de propria imaginaţie a editorilor. Topografic, aceste adaosuri se aşază în partea iniţială a unor piese, spre a le facilita debutul fericit; în partea mediană, servind ca mortar între extremităţile uneori divergente ale piesei; în partea finală, pentru a le da o încheiere pregnantă, epigramatică. Proporţia cea mai ridicată o realizează cele din ultima categorie.

---

[61] Din cele 40 menţionate, oferim aici trimiterile la cele 27 de texte luate integral de editori din manuscris: 22, 37, 74, 120, 133, 151, 170, 216, 218, 225, 273, 274, 323, 352, 364, 365, 393, 404, 413, 497, 536, 562, 641, 642, 643, 645, 646.

[62] Cele 13 versuri modificate de autori sînt: 10: Frunză verde *iarbă deasă* în ms. *de pe baltă*; 75: Frunză verde *dintr-o mie* în ms. *de pre vie*; 140: Frunză verde *-acum se face* în ms. *cum se face*; 150: Frunză verde *ş-un bănuţ* în ms. *de-un bănuţ*; 158: *Foaie* verde de pe rît în ms. *Frunză*; 171: *Foaie* verde de trifoi în ms. *Frunză*; 248: Foaie verde *foi de fragă* în ms. *foaie fragă*; 351: Frunză verde *de pe mal* în ms. lapsus calami *de mal*; 366: Floricică *dintr-o mie* în ms. *de pre vie*; 405: *Foaie* verde de urzică în ms. *Frunză*; 488: Muşcată cu trei *crenguţă* în ms. *clencuţă*; 518: Busuioc *cu foaia verde* în ms. *în pietre verde*; 640: Frunză verde *de alun* în ms. *trei săcaşti*. La ultimul exemplu, modificarea ţine de căutarea rimei: în ms. era *paşti*, editorii l-au schimbat în *crăciun*.

[63] Doine 27, 100, 146, 463, 516.

[64] Procentajul maxim îl realizează formulele bazate pe *foaie verde*, la care se alătură: *a mărului*: 394; *baraboi*: 587; *bob năut*: 438; *de dudău*: 521, 533, 640; *de mohor*: 255; *de năut*: 493; *de scumpie*: 320; *de sulcină*: 536; *din cărare*: 150; *foaie lată*: 488; *izmă deasă*: 274; *mărăcine*: 409; *siminic*: 581; *ş-o alună*: 623, 642; *verde mac*: 78. Formaţii pe tema *frunză verde* cu *acum înfrunde*: 154; *de gutuie*: 96; *de pe soc*: 198; *din trei sate*: 624; *foaie lată*: 387; *mărăcine*: 146; *trei alace*: 364. Un caz izolat: *Floricică, floricea*: 488.

[65] Doine 146, 374, 489; 323 modificat fonetic de editori: Foaie verde *de pe spine* în ms. *schine*.

[66] Doina 353.

[67] Doine 78, 96, 146, 150, 198, 274, 323, 364, 438, 587, 640.

Ca exemplu tipic pentru amplificările iniţiale, oferim cazul textului 192, unde adaosul cuprinde şi un vers invocativ, constatîndu-se astfel apariţia unui distih care conferă valoare generală piesei :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
	adaosul editorilor	*Floricică frumuşică,*
		Dorul naibei tare strică
Mîndra mea cea ochesică		*Pe mîndruţa* ochesică.
Nice, bea, nice mănîncă,		Nice bea, nice mănîncă,
Nici trăieşte, nici nu moare,		Nici trăieşte, nici nu moare.
*Fără se-*uscă pe picioare.		*Ci se* uscă pe picioare.

Tipic pentru amplificarea mediană este exemplul textului 52, în care se observă ce claritate rolul de liant al celor două versuri intercalate de editori (3 — 4) între extremităţile divergente ale cîntecului :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Tătăişă, draga mea,		Tătăişă, draga mea,
Nu te tare supăra,		Nu te tare supăra,
	adaosul editorilor	*Că mîndră ca dumneata*
		Nu-i nime, cîtu-i lumea;
Că cît e sat*ul* de mare,		*Şi cîtu-i* satu de mare
Nu-i casă c-a dumitale :		Nu-i casă c-a dumitale :
5. La fereşti cu flori domneşti.		La fereşti
		Cu flori domneşti !

Menţionăm că, în aceeaşi categorie de adaosuri, se înscrie şi textul 76, la care editorii au intercalat v. 4 — 5, sunînd astfel : „Mîndra mea pe lume una/ Cumu-i soarele şi luna".

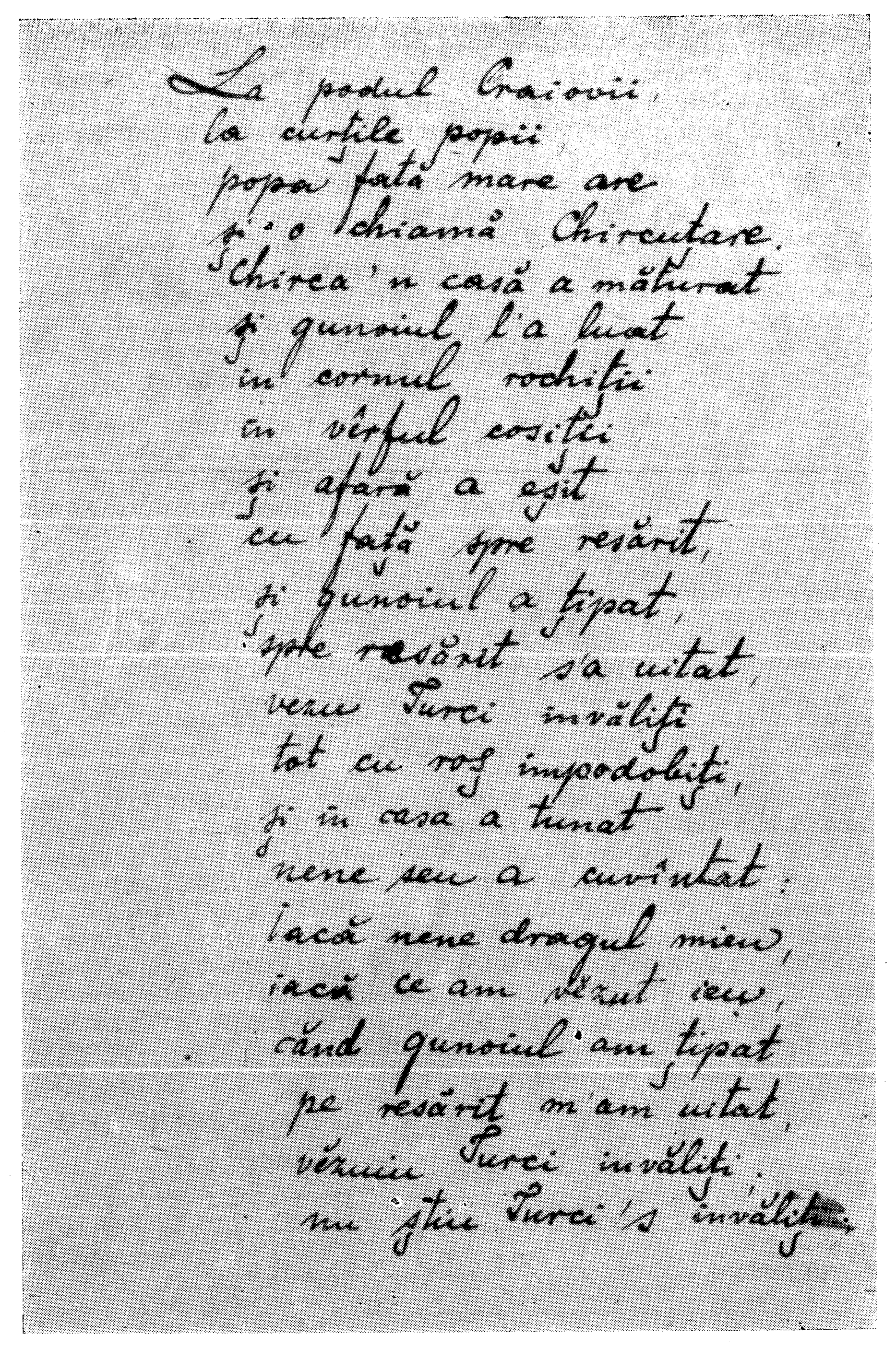
Mai puţin frecvente sînt amplificările mediane duble. În toate cazurile pe care le-am identificat, am putut constata intervenţii neautentice, ca în exemplul 151 (v. 7 : „Dragul meu, comoara mea") sau ca în exemplul transcris mai jos (41) :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Fagilor frumoşilor,		Fagilor frumoşilor,
	adaosul editorilor :	*Fagilor umbroşilor,*
Face-mi-ţi o ţîr de umbră,		*Faceţi-mi un pic* de umbră,
Să mă umbresc cu-a mea mîndră.		Să mă umbresc cu-a mea mîndră.
Că am mîndră tinerea		Că am mîndră tinerea,
	adausul editorilor :	*Tinerea şi gingăşea,*
5. Şi *mi-o* arde soarele,		Şi *ţi* arde soarele
Pieptul *şi* mărgelele,		Pieptul *cu* mărgelele,
Brîul şi inelele.		Brîul şi inelele !

Amplificarea finală este însă sistemul cel mai larg aplicat de editori şi e de reţinut constatarea că încheierea pe o măsură ritmică desăvîrşită, cu o clauzulă lirică sugestivă şi pregnantă, a unui mare număr de piese din colecţie aparţine de fapt lui Jarník şi lui Bîrseanu. Uneori intervenţiile de acest fel pot dubla cantitatea versurilor[68], sau o pot chiar întrei[69],

[68] Textele 175, 293, 301, 468.

[69] Textul 168 : originalul are două versuri, adaosul patru.

La podul Craiovii,
la curtile popii
popa fată mare are
şi o chiamă Chircutare.
Chirca 'n casă a măturat
şi gunoiul l'a luat
în cornul rochiţii
în vârful cosiţii
şi afară a eşit
cu faţă spre resărit,
şi gunoiul a ţipat,
spre resărit s'a uitat,
vezu Turci înväliţi
tot cu roş împodobiţi,
şi în casa a tunat
nene seu a cuvântat:
iacă nene dragul mieu,
iacă ce am vezut ieu,
când gunoiul am ţipat
pe resărit m'am uitat,
văzuiu Turci înväliţi
nu ştiu Turci 's învăliţi.

Ms. 2 197.II.115, fişa personală a lui Jarník nr. 24, cuprinzînd copia aproape fidelă a primelor 22 versuri ale baladei „Chiruţa" (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

alteori intervenţiile constituie nereuşite, contravenind spiritului folcloric[70]. De cele mai multe ori însă, prin proporţii adecvate şi prin prinderea tonului autentic popular, ele abia dacă pot fi simţite ca intervenţii cu caracter apocrif şi numai confruntarea cu originalul manuscris le-a făcut vizibile şi sensibile[71]. Oferim în continuare exemplul textului 37, întru totul revelator al funcţiei estetice pe care asemenea adaosuri le împlinesc în context:

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Frunză verde, frunză verde,		Frunză verde, frunză verde,
De trei ori tot frunză verde,		De trei ori tot frunză verde,
Om ca badea nu se vede		Om ca badea nu se vede
Nici în faţă, nici în dos,		Nici în faţă, nici în dos,
Aşa mîndru şi frumos.		Aşa mîndru şi frumos.
	adaosul editorilor	*Poţi să cauţi nouă mări,*
		Nouă mări şi nouă ţări!

Uneori intervenţiile amplificatoare adaugă o notă mai savantă încă la tehnica atît de savantă a structurilor simetrice şi paralele din folclorul nostru. În exemplul de mai jos (textul 90) au fost intercalate v. 3 şi 6 (deci o combinaţie de două amplificări, una mediană şi cealaltă finală), servind de clauzule la cele două distihuri ale piesei, transformate acum în două terţine:

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Badiu-nalt şi subţirel		Badiu-nalt şi subţirel
Pare că-i tras *prin* inel.		*Parcă-i* tras *printr-un* inel,
	adaosul editorilor:	*Să te tot iubeşti cu el!*
Mîndra-naltă subţirea		Mîndra-naltă subţirea
Parcă-i trasă-*ntr-o vergea*		Parcă-i trasă *prin mărgea,*
	adaosul editorilor:	*Să te tot iubeşti cu ea!*

Tot pentru o asemenea simetrizare, la textul 96 au fost intercalate două versuri invocative la locurile 1 şi 4 (deci o combinaţie de două amplificări, una iniţială şi una mediană), deschizînd cele două distihuri, transformate acum în două terţine. Aceste exemple ne pot sugera sporul de efect artistic — chiar dacă numai de natură exterioară, formală — realizat cu ajutorul unor asemenea savante combinaţii de amplificări simetrizatoare. Exemplul clasic însă pentru acest gen de intervenţii rămîne, fără îndoială, textul 66, unde adaosul depăşeşte dublul originalului şi se aşază în cuprinsul acestuia, în mod simetric, în nu mai puţin de patru puncte: v. 1, 3 — 4, 6, 8 — 9, îmbinînd introducerea versurilor invocative (de introducere la cele două părţi simetrice ale cîntecului) cu cîte două distihuri explicative, cu caracter plastic, vizual. Piesa rezultată are vizualitate, muzicalitate şi o ritmică interioară, din toate punctele de vedere, remarcabile:

în manuscris:		*versiunea publicată:*
	adaosul editorilor:	*Busuioc verde din prag,*
Badea meu care mi-i drag		*Ia ghiciţi cine* mi-i drag?
	adaosul editorilor	*Badiu mîndru ca un steag,*
		Care-mi ară la iosag,
Mînă boii: Cea Virag!		*Mînînd* boii: Cea Virag!
	adaosul editorilor:	*Busuioc mîndru-n pridvor,*
Badea mea de car' mi-i dor		*Ia ghiciţi de cin'* mi-i dor?
	adaosul editorilor	*De-un flăcău cam negrişor,*
		Care-mi lucră la ogor,
Mînă boii: Cea Bodor!		*Mînînd* boii: Cea Bodor!

[70] Textele 267, 291, 421.

[71] Textele 102, 122, 125, 136, 160, 266, 296, 307, 313, 329, 436.

Spuneam că uneori editorii nu au prins tonul folcloric şi adaosurile lor şochează ca intruziuni evidente, uşor depistabile de oricine are formată sensibilitatea pentru asemenea lucruri. Confruntarea cu manuscrisul înlătură pe viitor orice posibilitate de discuţie pe această temă. E vorba, de pildă, de versurile terminate în rimă gerundivală, care pînă acum puteau trezi bănuiala cu privire la provenienţa lor şi care de acum înainte trebuie cert atribuite editorilor şi, mai ales, atribuite ca reale nereuşite artistice. Oferim, în continuare, exemplul textului 57, unde e vorba de o astfel de amplificare finală:

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Primăvara cînd înfrunde,		Primăvara cînd înfrunde,
Gura cucului s-aude;		Gura cucului s-aude;
Da cîndu-i colo toamna,		Da cîndu-i colo toamna,
Nu s-aude nimica;		Nu s-aude nimica;
Numai mîndra cu gura.		Numai mîndra cu gura,
	adaosul editorilor	*Cu dulceaţă ciripind,*
		Toată lumea veselind.

şi exemplul textului 74, unde e vorba de o amplificare mediană, complicată cu o formă savantă a rimelor corespunzătoare gerundivale:

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Frunză verde buruiană,		*Foaie* verde buruiană,
Dragu-mi-i numele Ană		*Drag îmi e* numele Ană.
	adaosul editorilor	*Că te-ncîntă auzindu-l*
		Şi te farmecă rostindu-l.
Drag mi-a fost şi drag mi-a fi,		Drag mi-a fost şi drag mi-a fi,
Pînă-n lume *oi* trăi!		*Cît* în lume *voi* trăi!

Tot aşa de nereuşită este şi intervenţia editorilor în redactarea textului 194, în care se discută însuşirile dorului. Din tot acest text, cuprinzînd în versiunea publicată opt versuri, autentice sînt doar primele două, transcrise exact după t. 27 al lui Viciu Alexiu din Agrişteu, în 1872, şi aflîndu-şi paralele în catrenul final al unui alt text transcris în 1863 de către Pop Ioachim din Băiţa (t. 18). Restul e apocrif şi, ca structură poetică, neînchegat, divergent chiar.

Spuneam la începutul acestui paragraf că prelucrările afectează un număr redus de texte (67 de piese, respectiv 10,34%), aşa încît problema acestui procedeu de transcriere este mai puţin importantă. Nu ne vom ocupa aici de acele piese în care procesul de alterare a originalului este prea adînc, deoarece am prezentat toate cazurile de acest fel în note şi nu este necesar să repetăm lucruri cunoscute. Pentru un mare număr din ele cititorul va afla şi hărţile de circulaţie a motivelor; pentru altele, analize minuţioase de text, privind fiecare vers sau fiecare fragment de vers în parte. Ne oprim aici însă asupra unor exemple complexe, prezentînd fenomenul, specific pentru prelucrările editorilor noştri, al concomitentei reduceri şi amplificări a unor texte şi vom oferi exemplele de rigoare. Procedeul este destul de răspîndit, întîlnindu-l în 16 cazuri, şi prezintă tot felul de scheme tehnice, în funcţie de piesele individuale.

Un exemplu, cuprinzînd o omisiune și un adaos paralel, ni-l oferă textul 475 :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Mă dusei cu coasa-n rît,		Mă dusei cu coasa-n rît,
Cosii iarbă și urît;		Cosii iarbă și urît;
Mă dusei cu coasa-n șes,	omisiunea editorilor	
Cosii iarbă și ovăz;		
Mă dusei *cu coasa-n coaste,*		Mă dusei *pe pajiște*
Cosii *iarbă și* dragoste;		*Și* cosii *la* dragoste;
Mă dusei cu coasa-n deal,		Mă dusei cu coasa-n deal,
Cosii iarbă și amar.		Cosii iarbă și amar;
	adaosul editorilor	*Mă dusei cu coasa-n luncă*
		Și cosii jale adîncă.

Finalul, străin de modurile de expresie populară, apare cert ca o intervenție a editorilor.

Un exemplu, cuprinzînd două omisiuni și un adaos, ni-l oferă textul 383 :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Pentru un pahar de vin		*Pentr-un păhărel* de vin,
M-ai dat, maico, la străin;		M-ai dat, *maică,* la străin;
Pentru unul de vinars,		Pentru unul de vinars,
M-ai dat, maico, la necaz;		M-ai dat, *maică,* la *năcaz.*
Cînd creșteam cu doi arini,	omisiunea editorilor	
M-ai dat, maico, la străini.		
Că pînă străinul cină,		*Da străinu pînă* cină,
Io i-s fegnic *la* lumină;		Eu i-s feșnic *și* lumină;
	adaosul editorilor	*Și străinul pînă mîncă,*
		Tare, maică, mă înfruntă.
Că io șez în corn de vatră,	omisiunea editorilor	
Cu lacrămi pre ochi picată.		
Iau cuțitul să-mi tai pită,		Iau cuțitul să-mi tai pită,
Lacrămile din ochi pică.		*Din ochi lacrimile-mi* pică.

Adaosul editorilor nu aduce un spor liric oarecare, ci dimpotrivă. De reținut formularea corectă a manuscrisului la v. 8: „(s)feșnic la lumină". În rest, transcrierea este destul de fidelă : deosebirile aduc simple inversări de vocabular sau unele modificări fonice. Un exemplu invers, cuprinzînd o omisiune (regretabilă, deoarece scoate în evidență protestul popular împotriva regimului habsburgic) și două adaosuri, din care primul are rol invocativ, iar al doilea rol de disimilare structurală, ne oferă textul 593 :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Arz-o focul, cătănie,	omisiunea editorilor	
Jalnică poate să fie!		
	adaosul editorilor :	*Bulgăraș de gheață rece,*
Vin', mîndro, de mă petreci		Vin', mîndro, de mă petrece
Pînă-n fundul grădinii		Pînă-n fundul grădinii,
	adaosul editorilor	*Unde-am vorbit mai întîi*
		Pe cînd eram doi copii ...
Și din fundul grădinii,		*Că* din fundul grădinii,
M-or petrece străinii!		M-or petrece străinii!

Alte exemple pot fi aflate în textele 389, 556, 586, 587, 613, 616, 644. Interesante sînt exemplele în care e vorba de omisiunea și adăugirea unor fragmente de text, operația petrecîndu-se în același punct din alcătuirea piesei, fiind vorba deci de o adevărată înlocuire a unui material tradițional cu unul corespondent aparținînd editorilor. Un exemplu tipic este textul 464[72] :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Lumea mea cea frumușea		Lumea mea cea frumușa
Se petrece numa-așa,		Se petrece numa-așa,
Lumea mea cea frumușică		Lumea mea cea frumușică
Se petrece-ntr-o nimică.		Se petrece-ntr-o nimică.
Cît am trăit pe lumuță,		*Las'să fie rău, nu bine*
Nu văzui verde frunzuță		*Că n-am ascultat de nime.*
Pîn'la mîndra-n grădinuță:	înlocuit de editori cu :	*Ci-am făcut de capul meu*
Tăt o ninge ș-o brumează		*Și m-a bătut Dumnezeu!*
Și tăt stă verde și creață.		

Dacă este cert că prin omisiune editorii au înlăturat efectele unei contaminări nereușite, prin înlocuirea acestui pasaj cu catrenul final din versiunea publicată n-au realizat o piesă mai unitară ca înțeles și ca închegare formală. Au realizat ei înșiși o contaminare, în care elementele nu fuzionează total, ci se îmbină neorganic și divergent față de substanța lirică a cîntecului.

Cu acestea am ajuns la ultimul procedeu folosit de editori în transcrierea textelor din antologie, și anume la contaminare. Procedeul poate evolua în două direcții : poate fi sau o reală amalgamare a două sau mai multe texte într-unul singur[73], sau poate păstra, întru totul, însușirile tehnicii orale, fiind vorba de simpla juxtapunere a unor texte legate prin înțeles. Ne oprim numai la cel de-al doilea tip de contaminare și pentru că reprezintă numeric tehnica cea mai des folosită de editorii noștri, dar și pentru că primul tip poate fi urmărit cu ușurință în note.

Am arătat într-altă parte ce reprezintă procedeul contaminării prin juxtapunere din punctul de vedere al localizării materialelor ; aici vom discuta numai despre structura sa. Schema cea mai simplă constă în alăturarea directă și imediată (fără ajutorul unor lianți de circumstanță) a două texte integrale sau a două fragmente de texte. Exemplul tipic este textul 84 :

	versiunea publicată:	
Mărgineanu Nicolae, Doștat, 1863. Ms. 2 197.II.176, f. 2 v, t. 15.	Bine-i stă la ceri cu lună,	
	Ca și mîndrei cu cunună;	
	Binei-i stă la ceri cu stele,	
	Ca și mîndrei cu mărgele.	
	Buzele ca rujile,	Gherman Ioan, Asinip, 1863. Ms. 2 197.II.104, f. 2 r, t. 12.
	Poalele ca florile;	
	Fața ei ca hîrtia,	
	De poți scrie pe dînsa.	

unde părțile intrate în combinație sînt, ca amplitudine, egale, realizîndu-se o compunere simetrică (un catren provenind dintr-o parte, al doilea dintr-alta). Cazuri perfect simetrice sînt relativ puține[74], regula părînd a fi juxtapunerea unor texte diferite ca lungime și ca pon-

[72] Asemenea înlocuiri și la 484, 490, 510.

[73] 2 texte : 34, 165, 194, 390, 410, 508, 646 ; 3 texte : 552, 622 ; 4 texte : 201, 437, 533 ; 5 texte : 70, 435 ; 6 texte : 470 ; 7 texte : 216 ; 8 texte : 144 și un exemplu mai amplu cu 14 texte : 169.

dere lirică[75]. Uneori, pentru sudarea laolaltă a textelor, editorii au recurs la introducerea, între cele două blocuri fuzionante, a unui material de copulă. Exemplu tipic e textul 255, la care editorii au adăugat v. 9—11 ca liant între grupurile de versuri, inițial 1—8 și final 11—15. Alteori au fost operate amputări de texte, așa încît juxtapunerea să se facă exact în punctele cele mai evident convergente ale sensului lor. Așa e cazul textului 636, care folosește în locul întîi (v. 1—4) fragmentul inițial al unei variante din Hunedora (căreia i s-a amputat finalul) și în locul al doilea (v. 5—12) fragmentul caudal al unei variante din Ocnișoara (căreia i s-a amputat începutul). De fapt, ceea ce trebuie consemnat e faptul că textele intrate în contaminare au suferit toate avatarurile posibile de transcriere (atît în ce privește fidelitatea față de original, fiind transcrise exact sau aproape exact, cît și în ce privește integritatea textelor, operîndu-se asupra lor și reduceri și amplificări).

Într-o situație asemănătoare sînt și contaminările de cîte trei texte[76], pentru care oferim, ca exemplu tipic, cazul piesei 495 :

versiunea publicată:

Precup Vlase,
Maiorești, 1863.
Cu eliminarea v. 9—11 și modificările marcate prin sublinieri.

Tu, *bădiț*, așa-i gîndit,
Că *sînt* floare de pe rît,
Ție de batjocorit.
Da *mi-s* floarea florilor
Din grădina domnilor,
Drăguța feciorilor.
Și ți-am fost, bade, și ție
Dragă din copilărie
Pîn'ai fost de omenie.
De la omenie-n jos,
Rămîi, bade, sănătos...

Novacu Al., neloc., nedatat. Cu eliminarea v. 1—3 și modificările marcate la versurile 10—11 prin sublinieri.

Tohati Vasile,
Tăure, 1863.
Cu eliminarea v. 6—9 ale originalului și modificările marcate prin sublinieri.

Măghiran de la *viltoare*,
Nu ești, bade, rupt din soare;
Măghiran de la izvor,
Nu stă lumea-ntr-un fecior,
Nici în tine bădișor[77].

O situație similară ne întîmpină și în cazul celor două texte realizate prin contaminarea a 4 motive poetice independente (t.131 și 573). Oferim ca exemplu textul publicat 131, cu mențiuni marginale privind proveniența fragmentelor intrate în combinație.

Cocovanu Ștefan,
Ciugudu de Sus, 1863.
Cu eliminarea primelor două versuri și adăugarea v. 2 al editorilor.

Haide, mîndro, să fugim,
Amîndoi să pribegim,
Că noi bine ne lovim,
Și la ochi, și la sprîncene,
Ca doi păunași la pene.

[74] V. 1—4 + 5—8 : 79, 84, 455, 472, 509 ; v. 1—5 + + 6—10 : 430.

[75] Textele 32, 36, 130, 152, 156, 163, 186, 189, 198, 222, 229, 231, 236, 240, 247, 302, 339, 344, 350, 374, 381, 393, 407, 428, 430, 431, 446, 447, 455, 472, 509, 536, 541, 557, 567, 636, 641.

[76] Textele 48, 112, 409, 499, 531, 552, 559.

[77] La textul lui Precup Vlase au fost eliminate versurile : „Cînd eram în scăldătoare/Tot ziceai să cresc mai tare,/Să-ți fiu dragă dumitale" (9—11) ce constituiau finalul piesei ; la textul lui Novacu Al. au fost eliminate versurile inițiale (1—3) : „Și tu, bade, -așa-i gîndit / Că eu pentru că-s negruță,/Voi fi la un ciuf drăguță" ; textului lui Tohati Vasile i s-a amputat finalul (6—9) : „Cînd ai sta tu a mă lua,/Mult aș sta și m-aș uita,/Ori nu m-aș mai mărita/Dup-un om ca dumneata". Diversele reduceri din cuprinsul versiunii tipărite au făcut posibilă îmbinarea textelor la limita miezului lor liric ; ultima reducere a oprit textul pe o idee artistică potențată la maximum

Haide, mîndro, să fugim
Pre din sus de țintirim,
Să călcăm cărările,
Să-mpărțim dragostele.

Munteanu Ieronim, Băgău, 1872. Cu eliminarea v. 3—4 din manuscris. Alte 4 variante deviază în final. (Maiorești, Iclod, Căpîlna de Jos, Cerghizel).

Olteanu Paul,
Galtiu, 1863.
Cu adăugirea v. 11 al editorilor și cu modificările marcate prin sublinieri.

Haide, mîndro, să fugim,
Amîndoi să pribegim,
C-acuma-i vremea de fugă
Pînă sînt holdele-n pîrgă.
Unde calci
Urmă nu faci,
Unde șezi
Nu te mai vezi.

Haide, mîndro, să fugim,
Amîndoi să ne-nsoțim,
Unde-s munții rourați,
Că-i un popă *printre brazi*
Și cunună ne'ntrebați,
Este-un popă d-ei uniți
Și cunună d-ei fugiți.

Gherman Ioan,
Asinip, 1863.
Cu adăugarea v. 19 al editorilor și modificările marcate prin sublinieri.

Dincolo de superficialele deosebiri față de original, marcate prin subliniere, se constată că versul 2 : „Amîndoi să pribegim", reluat întocmai la poziția 11 și variat la poziția 19, este o creație de circumstanță a editorilor. Apariția lui se explică prin necesitatea unui laitmotiv simetrizant și unificator.

Transcriem în continuare și textul 387, format din 5 motive poetice independente, prin același procedeu al contaminării juxtapozitive, pentru a se putea urmări mai bine mecanismul acesta atît de savant :

Versiunea publicată:

Bucurescu Vasile,
Pănade, 1872.
Ms. 2 197.II.60, f.1 v., t. 9

Frunză verde foaie lată,
Pîn'eram la maica fată,
Ori lucram, *ori* nu lucram,
Tot draga *maichii* eram.
Dar de cînd m-am măritat,
Mi-au ieșit toate din cap.

Pîn'eram la maica fată,
Eram lujer după masă,
Trandafir *roșu-n* fereastră ;
Dar de cînd m-am măritat,
Eu sînt lujer după ușă,
Veștedă rujă-n cenușă.

Precup Dionisie,
Budiu Mic, 1863.
Ms. 2 197.II.133, f. 3 r., t. 10. Alte 4 variante : Bogata, Tăure, Porumbeni și Luna.

Barbu Patriciu,
Galtiu, 1863.
Ms. 2 197.II.83, f. 4 r., t. 26. Altă variantă, din aceeași localitate, la aceeași dată.

Pîn'eram la maica fată,
Cîți voinici *mă întîlneau*
Îmi zîmbeau și mă-ntrebau :
— *Mai sugi, tu,* țîță ori ba?
Doamne, albă ți-i fața !
Foaie verde lemn uscat,
De cînd m-am înstrăinat,

Cîţi voinici mă întîlnesc
Cu toţii mă jeluiesc,
Către mine-aşa grăiesc :
Cari, tu, pietre, zău, ori ba ?
Doamne, neagră ţi-i faţa !
Pîn'eram eu copiliţă,
Ieşeam seara pe uliţă
Albă ca *o* lebediţă.
Bătea vînt*u* prin petele,
Nu ştiam de-atîtea rele.
Dar de cînd m-am măritat,
Bate vîntu-n *zăbun* lat
Şi port frică de bărbat ;
Bate vîntu-n ceapţă neagră,
Nu mai ştiu de lumea dragă,
Ci tot plîng şi-s tot beteagă.
Frunză verde foaie lată,
Pîn'am fost la maica fată,
Nici n-am tors, nici am pus pînză,
Făr'am şest ş-am zis din frunză.
Foaie verde lemn uscat,
Dar de cînd m-am măritat,
Am şi tors şi-am pus şi pînză
Ş-am uitat de-a zice-n frunză.
Soacra mă *mînă* să *ţăs,*
Eu mă duc la sul s-apăs ;
Soacra sare să mă bată
Cu vătrariul de pe vatră.
— Stăi, soacră, şi nu mai da,
Că *eu* nu sînt hiica ta
Ci hicuţa altuia,
Cui i-am rupt *inimioara.*

Precup Vlase, Maioreşti, 1863. Ms. 2 197.II.134, f 5. r., t. 15.

Giurgiu Teodor, Luna, 1863. Ms. 2 197.II.11, f. 4 r., t. 14.

Procedeul nu apare ca un artificiu de pură tehnică, fiind justificat de buna plăcerea editorilor, ci adeseori se pot observa cu claritate şi motivele interne ale necesităţii apariţiei sale. Acesta este peste tot cazul cînd editorii au avut la îndemînă cîte două variante ale aceluiaşi motiv, variante care, prin suprapunere, dovedeau fiecare faţă de cealaltă un plus sau un minus. Exemplul textului 4 este concludent :

versiunea publicată :

Urzică Ioan, Chilieni, 1863. Ms. 2 197.II.111, f. 3 v., t. 8, v. 1—4.

De n-ar fi ochi şi sprîncene,
N-ar mai fi păcate grele ;
Dar ochi şi sprîncene sînt
Şi păcate pe pămînt.
Ochii şi sprîncenele,
Alea fac păcatele.

Moldovan Ioan, Bucerdea Grînoasă, 1863. Ms. 2 197.II.169, f. 2 v., t. 21, v.1—2, 5—6.

Prima variantă, cea din Chilieni, cuprindea primele 4 versuri ale versiunii publicate ; cea din Bucerdea Grînoasă, primele şi ultimele două ; respectiv primei variante îi lipseau v. 5—6, iar celei de-a doua v. 3—4. Forţa de atracţie dintre ambele variante a fost puternic simţită de editori, iar rezultanta suprapunerii este versiunea publicată. Un alt caz de aceeaşi natură este

al textului 79, care are dimensiuni mai mari şi la care editorii au operat unele modificări lexicale şi fonetice :

versiunea publicată :

Ionaş Andrei, Roşia de Secaş, 1872. Ms. 2 197.II.3, f. 5 v.—6r., t. 24.

Mîndro, doi ochi ca la tine
Nu mai sînt în sat la mine ;
Doi ochi ca la dumneata,
Zău, că nu mai pot afla,
Aşa negri frumuşei
Ca cireşele-n oltoi,
Care-s coapte la răcoare,
De nu-s grăbite de soare.

Aron Dionisie, Buia, 1872. Ms. 2 197.II.182, f. 6 r., t. 25.

Aceeaşi schemă se întîlneşte şi la textele 112 şi 152. Cu un adaos în final apare textul 156. Interesant e şi cazul textului 130, care, pornind de la această schemă, adaugă în final o a treia variantă, legată de materialul anterior printr-un vers de copulă fabricat de editori. În general, folosind un procedeu tipic pentru arta orală, contaminarea prin juxtapunere, editorii nu au contravenit spiritului popular şi nu au interpretat într-un mod cu totul personal problema esenţială a autenticităţii folclorice a textelor transcrise.

b) STRIGĂTURILE

Transcrierea strigăturilor a pus editorilor probleme mult mai puţine şi mult mai uşoare datorită structurii monomotivice şi monotematice a genului, ca şi a autonomiei semantice a acestei structuri. Din această cauză, gradul de autenticitate a acestui compartiment al antologiei creşte brusc şi semnificativ. O simplă comparaţie cu doinele face sensibilă situaţia. Astfel, la transcrierea strigăturilor dispare aproape cu desăvîrşire procedeul contaminării, care constituia o sursă importantă de dezautenticizare a materialelor, iar tot ceea ce se cîştigă în acest mod revine automat la capitolul de transcrieri exacte. La doine, procentul contaminărilor era de 14,97 %, iar cel al transcrierilor exacte aproape tot atît de mare, 14,67 % ; la strigături, contaminările se ridică la 3,32 % (numai 12 texte)[78], iar transcrierile absolut exacte la 25,69 %. Un sfert din textele strigăturilor sînt astfel riguros exacte, absolut identice cu originalul manuscris. Procedeul amplificării, care afecta capitolul de doine într-o proporţie de 26,24 %, pierde şi el din generalitate, întîlnindu-l abia într-o proporţie de 20,99 %, diferenţa adăugîndu-se, aproape întreagă, la capitolul de transcrieri aproape exacte, care se ridică astfel la 27,35 %. Se constată deci şi în cazul acesta aceeaşi mişcare înspre accentuarea autenticităţii materialului. Această importantă însuşire a capitolului merită şi trebuie reţinută : mai bine de jumătate din textele de strigături (53,04 %) reflectă originalul absolut întocmai sau cu o fidelitate aproape totală (gradul acestei fidelităţi va fi determinat în continuare).

Analiza notelor la acest capitol arată că pentru cele 362 de texte publicate de autori[79] s-au folosit nu mai puţin de 709 variante, aproape cîte două variante în medie pentru fiecare text. Această medie e mult mai scăzută decît la doine şi cîntece şi situaţia poate explica, în oarecare măsură, şi gradul mai mare de autenticitate al capitolului întreg. Mai bine de jumătate din texte (183 = 50,55 %) au la baza lor cîte o variantă unică. Cîte două variante au 85 de texte (23,48 %), cîte trei au 38 de texte, cîte patru au 17 texte, iar cîte cinci variante au 14 texte. Aceste situaţii constituie fondul de bază al capitolului, respectiv 337 de texte, adică peste 93 %. Cazurile cînd textele publicate au fost selecţionate dintr-un număr mai mare de variante se ridică abia la cifra de 13 (cu puţin peste 3 %) şi nu devin relevante pentru capitol. De reţinut deci : jumătate din numărul textelor se bizuie pe varianta unică ; un alt sfert din

[78] Textele 2, 52, 128, 137, 160, 193, 223, 225, 240, 268, 278, 314.

[79] 361 de texte date în antologie şi un text servind de moto capitolului.

numărul lor a fost selecționat din cîte două variante. Aceasta arată că editorii au efectuat, în general, o selecție la nivelul motivului poetic și abia într-al doilea rînd o selecție la nivelul variantelor acelui motiv. Acesta e un aspect al muncii lor ce nu trebuie pierdut din vedere. Din totalul de 362 de texte, 12 nu au putut fi identificate în manuscris. Ele reprezintă 3,31 %, procentaj mai ridicat ca la doine. Fac parte, desigur, din acele materiale despre care A. Bîrseanu afirmă să le fi auzit personal în Țara Oltului și pe care și-a permis a le include în antologie.

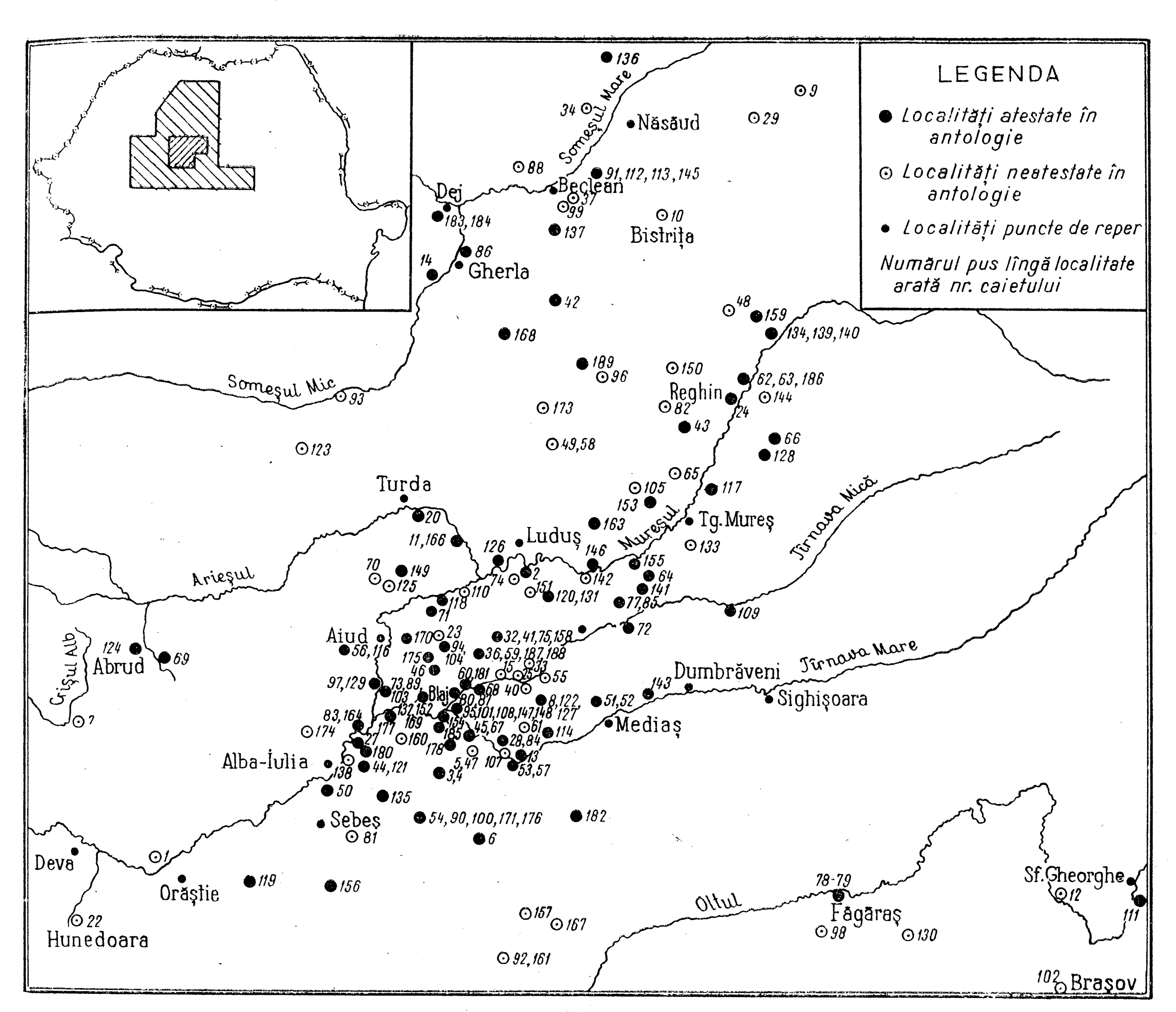
Materialul a fost cules de 97 de elevi identificați. Numai 12 texte au culegători anonimi[80]. Participarea culegătorilor identificați este foarte inegală. Cu mult în fruntea tuturor culegătorilor se așază Moldoveanu Simion din Totoiu cu 35 de texte, ceea ce reprezintă cu puțin sub 10 % și dă contribuției sale o pondere specială. După el vine Ionaș Andrei — și trebuie reținut faptul că el este originar din Roșia de Secaș, localitatea de unde anterior culesese N. Pauleti — cu numai 12 texte; apoi în ordine vin Marțian B. Ioan cu 11 texte și Deacu cu 10. Lista culegătorilor e în continuare următoarea :

Cu 8 texte : Gherman Ioan, Moise Iosif, Precup Vlase, Roman P. Nicolae, Surdescu D., Todoran Nicolae, Viciu Alexiu :
Cu 7 texte : Macavei Ioan, Țăranu Ioan ;
Cu 6 texte : Barna George, Băcilă Avram, Ciunganu Ilariu, Costea Alimpiu, Folea Vasile, Mărgineanu Vasile, Olteanu Paul, Tohati Vasile, Trifu Ioan ;
Cu 5 texte : Ciura Alexandru, Mărgineanu Nicolae, Pop Ioan Senior, Punteanu Ioan ;
Cu 4 texte : Alutanu Ioan, Aron Dionisie, Căluț Candid, Drăghicescu Ioachim, Giurgiu Teodor, Hosu Constantin, Munteanu Ieronim, Negruțiu F. Ioan, Pantea Ioan, Pop George, Pop Simeon, Pop Vasile Junior, Popescu Ioan Senior, Stancu Negru Ioan ;
Cu 3 texte : Bucureșcu Vasile, Ciortea George, Grama Ambrozie, Graur Zahei, Gruianu Zaharie, Micu M., Novacu Al., Orbeanu Romul, Pop Artemon, Radu Simion și Ioan Rusu Augustin ;
Cu 2 texte : Butnariu Alexandru, Circă Ioan, Danc Ștefan, Dancea George, Handra Zahei, Herțeagă Vasile, Popescu Ioan Junior, Sînceleanu Octavian, Șuteu Vasile, Vulcan Ioan ;
Cu 1 text : Avram Ioan, Banfi Octavian, Barbu Patriciu, Buzdugan Militon, Cioba Gavril, Costea Nicolae, Crișan Teodor, Drăghici Ioan, Florian George, Florian Ilie, Ignat Simion, Ionaș Nicolae, Lazăr Alexe, Marcu George, Marțian Vasile, Mărculeț Ioan, Micu Simeon, Moldovan Ioan, Nemeș Ioan Junior, Orășan Gheorghe, Petruț Alexe, Pocanu Teodor, Pop Iacob, Pop Matei, Pop Ștefan, Pop Vasile Senior, Radu Alexandru, Socol Iosif, Stanciu Ioan, Străjanu Mihail, Suciu Vasile, Tămaș Ioan, Tîrnăveanu Ioan, Todea Ioan, Urzică Ioan.

Zona acoperită cu materialul de strigături se încadrează întru totul în zona culegerii generale (manuscrisul lui Ioan Micu-Moldovanu), rețeaua localităților avînd însă ochiurile mai mari. Densitatea maximă a localităților se constată în regiunea Mureșului și a celor două Tîrnave, precum arată harta anexată. În total sînt reprezentate 76 de localități. Numai 23 de texte sînt nelocalizate[81], ceea ce reprezintă o proporție neglijabilă de 6,35 %. Repartiția textelor pe localități este foarte inegală. O localitate, de pildă, este reprezentată prin nu mai puțin de 35 de texte (Totoiu, culegerea lui Moldoveanu Simion), alte localități—20 la număr — prin cîte unul singur. În linii mari, cunosc de la 1 la 5 texte un număr de 59 de localități, ceea ce reprezintă 77,63 %; peste 10 texte cunosc abia 4 localități, respectiv 5,27 %. Materialul este, așadar, reprezentativ pentru întreaga zonă, nu pentru una sau alta din localitățile atestate.

[80] Textele : 103, 119, 120, 152, 153, 164, 187, 287, 303, 323, 332, 360.

[81] Textele 12, 21, 57, 88, 103, 109, 119, 120, 152, 153, 164, 187, 190, 269, 277, 287, 290, 299, 303, 317, 323, 332, 360.

Localizarea strigăturilor din antologia Jarník-Bîrseanu (1885)

Abrud (124), Agrișteu (109), Agrișu de Jos (99), Agrișu de Sus (37), Alămor, (6), Alecuș (36, 59, 187, 188), Alma (143), Asinip (94, 104), Ațintiș (74) Băgău (170), Băița (150), Beldiu (97, 129), Bichigiu (136), Bistrița (10) Blaj (95, 101, 108, 147, 148), Blăjel (51, 52), Bobîlna (1), Bogata (2), Brașov (102), Bucerdea Grînoasă (132, 152, 169), Bucium (69), Bucuresci (7), Budiu Mic (133), Buia (182), Bungard (167), Căpîlna (156), Căpîlna de Jos (25), Cergău Mare (178), Cerghid (141), Cerghizel (64), Chesler (114), Chețani (126), Chilieni (111), Cipău (142), Ciufud (154), Ciugudu de Jos (125), Ciugudu de Sus (70), Ciuguzel (175), Ciunga (71), Cluj (93), Colibi (160), Cugir (119), Cut (81), Deaj (72), Delureni (96), Doștat (54, 90, 100, 171, 176), Drîmbar (138), Dumbrava (149), Dumitra (180), Ernei (117), Făgăraș (78, 79), Fărăgău (82), Galtiu (83, 164), Gîrbova (56, 116), Hăghig (12), Hărțău (153), Hopîrta (23), Hunedoara (22), Iași (98), Iclănzel (163), Iclod (80, 87), Ilișua (88), Ilva Mare (9), Jabenița (144), Lechința (146), Leșu (29), Livada Someș (14), Lodroman (28, 84), Luna (11, 166), Lunca (107), Lupu (5, 47), Maiorești (134, 139, 140), Manic (42), Mădăraș (105), Micăsasa (13), Mințiu Gherlei (86), Mînărade (45, 67), Monor (48), Nadășa (66), Noșlac (110), Nușeni (137), Oarda de Sus (50), Obreja (177), Ocna Dejului (183, 184), Ocnișoara (46), Ohaba (26), Pănade (60, 181), Petrilaca (151), Pețelca (73, 89, 103), Poarta (43), Poiana (20), Porumbeni (65), Rășinari (92, 161), Răzoare (49, 58), Reghin (24), Rîpa de Jos (159), Roșia de Secaș (3, 4), Sălcud (120, 131), Sărmășel (173), Sibiu (157), Sînbenedic (32, 41, 75, 158), Sînmiclăuș (15), Sîntămărie (40), Spini (68), Straja (44, 121), Sucutard (168), Suseni (62, 63, 186), Șard (174), Șinca Veche (130), Șomoștelnic (77, 85), Tătîrlaua (8, 122, 127), Tăuni (61), Tăure (91, 112, 113, 145), Teleac (128), Tiur (185), Totoiu (27), Țapu (53, 57), Uioara (118), Vălișoara (123), Veșeuș (33), Vidrasău (155), Vingard (135), Vișuia (189), Zagra (34). Cifrele din dreptul localităților reprezintă numărul de ordine al caietelor manuscrise și corespund cu notarea de pe hartă. Numerele 16, 17, 18, 19, 21, 30, 31, 35, 38, 39, 76, 106, 162, 165, 172, 179 și 190 nu apar în lista de față, deci nici pe hartă, caietele respective nefiind localizabile. Numărul 115 cuprinde fișele personale ale lui Jarník.

Trebuie să menţionăm însă că relativ bine reprezentată este localitatea Roşia de Secaş (cu texte, deci 3,59 %). Lista localităţilor, în ordinea numerică a textelor, e următoarea :

Cu 35 de texte : Totoiu ;
Cu 15 texte : Doştat ;
Cu 13 texte : Roşia de Secaş ;
Cu 11 texte : Ocna Dejului ;
Cu 8 texte : Agrişteu, Asinip, Chesler, Ciuguzel, Ernei, Maioreşti ;
Cu 7 texte : Cheţani, Galtiu, Tăure ;
Cu 6 texte : Ciunga, Iclod, Micăsasa, Spini ;
Cu 5 texte : Bucerdea Grînoasă, Bucium, Obreja, Vingard ;
Cu 4 texte : Băgău, Blajel, Căpîlna, Cerghizel, Dumbrava, Făgăraş, Hărţău, Livada Someş, Luna, Straja, Tătîrlaua ;
Cu 3 texte : Beldiu, Blaj, Buia, Cerghid, Iclănzel, Mînărade, Manic, Pănade, Peţelca, Poarta, Sucutard, Suseni, Uioara, Vidrasău ;
Cu 2 texte : Bichigiu, Cugir, Deaj, Gîrbova, Lechinţa, Lodroman, Ocnişoara, Reghin, Sălcud, Sînbenedic ;
Cu 1 text : Abrud, Alămor, Alecuş, Alma, Bogata, Cergău Mare, Chilieni, Ciufud, Dumitra, Minţiu Gherlei, Nadăşa, Nuşeni, Oarda de Sus, Poiana, Rîpa de Jos, Şomoştelnic, Teleac, Tiur, Ţapu, Vişuia.

Faţă de capitolul de cîntece şi doine, lista aceasta se dovedeşte mult mai puţin completă, dacă o raportăm la culegerea generală.

În aprecierea valorii istorice a capitolului, datele de care dispunem impun concluziile de mai jos. Astfel, din numărul de 362 de texte, 15 sînt nedatate şi nedatabile, reprezentînd o proporţie de numai 4,14 %. În rest, toate materialele sînt datate, chiar şi în cazul unor texte alcătuite prin contaminarea de variante culese în ani diferiţi[82]. În liniile sale mari, materialul oglindeşte cele două etape principale în care a avut loc culegerea, chiar dacă nu şi proporţia numerică stabilită pentru acele etape. Din primul val de culegere, respectiv din anul 1863, fac parte 152 de texte, ceea ce reprezintă 41,98 % ; din cel de-al doilea val, respectiv din anul 1872, fac parte 124 de texte, ceea ce reprezintă 34,25 %. Cu toată diferenţa neproporţională, etapa întîi a culegerii este, cum era şi normal, mai bine reprezentată, deci ceea ce trebuie reţinut e faptul că cea mai însemnată parte a textelor — ca şi la doine de altfel — ţine de stadiul cel mai vechi al culegerii. În continuarea primului val, respectiv în perioada dintre 1863 şi 1870, sînt 18 texte[83], ceea ce reprezintă abia 4,96 %. În prelungirea celui de-al doilea val, deci în răstimpul dintre 1872 şi 1876, sînt 33 de texte[84], deci 9,11 % din total, toate aparţinînd lui Moldoveanu Simeon din Totoiu. Aceste prelungiri îndepărtate ale celor două valuri principale ale culegerii fac ca valorile numerice pe care le analizăm să se echilibreze întrucîtva (41,98 % + 4,96 % — 46,94 % şi 34,25 % + 9,11 % = 43,36 %) şi ca, în general, în capitolul de strigături — cu toată ponderea materialului cules efectiv în 1863 — să se constate o tendinţă de valorificare cu precădere a culegerilor realizate în cea de-a doua etapă.

Cît priveşte procedeele de transcriere folosite de editori, ele nu diferă de ceea ce cunoscusem la capitolul de doine decît — aşa cum arătam în paragraful iniţial — prin dozaj. Arătam că faptul acesta derivă din însuşi specificul de gen al categoriei artistice de care ne ocupăm. Cifrele obiective marchează următoarea situaţie : sînt transcrise riguros exact 93 de texte (25,69 %) aproape exact 99 de texte (27,35 %), cu reduceri faţă de original 32 de texte (8,84 %), cu amplificări faţă de original 76 de texte (20,99 %), prin prelucrare parţială 38 de texte (10,49 %) şi prin contaminare de motive sau de variante 12 texte (3,32 %).

În privinţa transcrierilor exacte nu este decît foarte puţin de spus. Editorii au intervenit numai la punctuaţie. Dintre culegători, elevul cu cele mai multe texte exacte este, desigur,

[82] Textele 137, 158, 160, 223, 240, 268, 278, 314.

[83] 1863—7 : 5 texte ; 1865 : 3 texte ; 1867—8 : 1 text ; 1868 :6 texte ; 1870 : 3 texte.

[84] 1872—3 : 3 texte ; 1875 : 11 texte ; 1876 : 19 texte.

Moldoveanu Simeon (14 texte din 35), deşi un procentaj mai bun realizează Gherman Ioan şi Viciu Alexiu (ambii cu cîte patru texte publicate din cîte opt culese) sau Olteanu Paul (cu trei din şase texte). De reţinut că numai 50 din cei 97 de culegători pot fi trecuţi în lista cu texte transcrise absolut exact. Cele mai multe texte exacte sînt din localitatea Totoiu (14) ; urmează Roşia de Secaş cu 5 ; Agrişteu, Asinip şi Galtiu cu cîte 4 şi Dumbrava şi Ernei cu cîte 3 texte transcrise exact. Din cele 76 de localităţi de unde s-au cules strigăturile, numai 44 sînt cu texte riguros exacte.

Transcrierile aproape exacte prezintă modificări mai mult sau mai puţin superficiale, cu caracter lexical sau fonetic, justificate de necesităţi prozodice şi de necesităţi de structură poetică sau mesaj artistic, ca şi la doine. Cele mai numeroase modificări de acest gen sînt de natură lexicală (80 la număr), urmărindu-se, în unele cazuri, eliminarea pronunţiei locale[85], a accepţiei locale a unor omonime[86], a unor regionalisme considerate probabil inestetice[87], a unor termeni cu circulaţie redusă[88]. Dacă în cazul textului 28 înlocuirea Braşovului cu Blajul[89] are evident rosturi prozodice (asigurarea coincidenţei accentelor), într-alte cazuri înlocuirea de cuvinte[90] sau modificările de topică[91] urmăresc scopuri estetice propriu-zise. Cîteodată înlocuirile nu au însă nici o justificare aparentă[92]. Exemplu tipic în această privinţă este textul 44, la care editorii au înlocuit refrenele tradiţionale cu altele, nici mai frumoase, nici mai caracteristice, nici mai necesare[93]. Modificări mai ample afectează nu numai ţinuta exterioară a versurilor, ci şi semnificaţia lor. Efecte lirice speciale se urmăresc prin folosirea cuvîntului tare[94], prin schimbarea modului şi timpului regentului[95], prin deturnarea sensului[96]. Efecte stilistice se realizează prin adăugarea de refrene[97] sau prin dispunerea emistihială a unor versuri pe pivotul rimelor interne[98].

Modificările de ordin fonetic sînt destul de capricioase şi au, probabil, o funcţie eufonică pe care astăzi n-o putem întotdeauna depista. Astfel, dacă în unele cazuri fonetismul *poci* din manuscris este înlocuit cu literarul *pot* (13), într-alte cazuri — cînd nu există un original, iar versurile în care apare sînt un adaos al editorilor — este preferat totuşi (16). Înclinarea editorilor merge spre formele palatalizate, pe care le acceptă din manuscris[99] sau le introduc ei înşişi cînd în manuscris există paralelele lor nepalatalizate[100]. Pentru realizarea culorii locale transcriu pe *merge* din mauscris cu *mere*, dar în acelaşi exemplu folosesc şi cazul invers, transcriind originalul *cămeşa* sub formă literară *cămaşa* (308). Desigur, pentru toate cazurile de mai sus exemplele s-ar putea înmulţi, însă fără a introduce în discuţie un spor calitativ oarecare. Pentru a face însă mai concretă maniera de lucru a editorilor, oferim trei exemple complexe,

[85] 11 : Da'*io* joc cu cine-mi place > 1885 : Da'*eu* joc ; 13 : Nu vă po*ci* juca *pre* toate > 1885 : Nu vă po*t* juca *pe* toate.

[86] 41 : Mă *bat* cînii *pre* uliţă > 1885 : Mă *rup* cînii *pe* uliţă.

[87] 96 : Mînca-o-ar *sîcreata* gură > 1885 : Mînca-o-ar *mormîntul* gură.

[88] 167 : Măi bădiţă, *medieşene* > 1885 : Măi bădiţă, *moldovene*.

[89] 28 : Tocma-n *Braşeu să ne*-oprim > 1885 : Tocma-n *Blaj să ne* oprim.

[90] 41 : Pentru tine-*mbujorată* > 1885 : Pentru tine *rujă-nvoaltă* ; 85 : Mîndră, *comănac* domnesc > 1885 : Mîndră, *merişor* domnesc ; 132 : Da'mîndruţa-i *frumuşea* > 1885 : Da'mîndruţa-i *ca o stea*. În ultimul exemplu, modificarea a pornit din necesităţi de disimilare lexicală faţă de versul întîi.

[91] 167 : *Şi oi veni* bucuroasă > 1885 : *Dar veni-voi* bucuroasă.

[92] 99 : *Vinule, vinarsule* > 1885 : *Palincuţă, draga mea* ; 108 : Şi la *furcă* nu gîndeşte > 1885 : Şi la *lucru* nu gîndeşte.

[93] Text 44 { după v. 1 : Oho, hop, hop ; „ v. 2 : Hop şi-aşa ; „ v. 3 : Măi ; „ v. 4 : Hop, copile, hop } > 1885 :
Hop, măi, hop
Haide-aşa, măi
Hop, copile
Mînă, mînă, măi !

[94] 11 : *Şi tu mie n-ai ce*-mi face > 1885 : Şi tu *n-ai ce dracu*-mi face.

[95] 134 : *De m-aş face* ţintă-n grindă > 1885 : *Fă-mă, Doamne*, ţintă-n grindă.

[96] 16 : *Mi-oi cînta eu cît oi vrea* > 1885 : *Şi-mi poci zice cînd oi vrea* ; 95 : *C-am bani şi n-am cu cin-bea* > 1885 ; *Bani destui şi n-am ce bea*.

[97] Textele 41, 132, 134.

[98] Textele 48, 148.

[99] 102 : *prinz, văz*.

[100] 40 : *deschidă, aprindă* > 1885 : *deschiză, aprinză* ; 299 : *văd* > 1855 : *văz*.

înglobînd numeroase din trăsăturile detaliate mai sus. Ordinea în care le discutăm e şi ordinea frecvenţei cazurilor similare. Subliniem părţile neconcordante, ca şi la doine.

Cazul 71 prezintă simple modificări lexicale ce nu alterează semnificaţia internă a piesei :

în manuscris:	*versiunea publicată:*
Bade-*adună*, ploaia cură,	Badea *lucră*, ploaia cură,
Ieşi, *Domnică*, şi-i dă gură !	Ieşi, *mîndruţă*, şi-i dă gură !
— Eu guriţă cum i-oi da,	— Eu guriţă cum i-oi da,
Că mă tem că m-*a* muşca	Că mă tem că m-*o* muşca
Şi *mămuţa m-a*-ntreba	Şi *măicuţa m-o*-ntreba :
[indescifrabil]*săraca*,	*Tu fetică, draga mea,*
Ai avut guriţă-ori ba?	*Avut-ai gură, ori* ba?
Atunci ce *oi* cuvînta?	Atunci ce *voi* cuvînta?
— Spune-i *tu atunci* aşa :	— Spune-i, *mîndră, tu* aşa :
Am avut, măicuţă hăi,	Am avut, măicuţă hăi,
Dar am dat-o la flăcăi !	Dar am dat-o la flăcăi !

Textul 121 aduce unele modificări în ce priveşte calitatea ironiei, prin subtila utilizare a unui pseudoadynaton pitoresc în final :

în manuscris:	*versiunea publicată:*
Mă dusei la r*îu* sec,	Mă dusei la r*îul* sec,
Dorul mîndrei să-l înec ;	Dorul mîndrei să-l înec
Mă dusei la vama seacă,	*Şi-l băgai în valea* seacă :
Strigă : Tulai !, că se-neacă.	*Tulai*, tulai, că se-neacă !
Io-ntr-un pai m-am răzămat,	*La inimă m-am muiat*
La-necat nu l-am lăsat.	*Şi nu l-am mai înecat.*

Textul 98, prin schimbarea semnificaţiei versului 3, a devenit cu totul altceva. În manuscris este vorba de scuzarea viciului printr-un determinism psihologic elementar (firea omului se opune ideii de a îngrămădi avuţii) ; din versiunea publicată lipseşte această nuanţare : textul merge pe o linie unică, fără relief (nepăsarea zgomotoasă şi inconştientă a beţivului) :

în manuscris:	*versiunea publicată:*
Vinu-i bun, vinarsu-mi place,	Vinu-i bun, vinarsu-mi place,
Om *avut* eu nu m-oi face.	Om *bogat* eu nu m-oi face.
Nice firea nu mă bate	*Să se mai ducă-n păcate*
Să-mi fac care ferecate,	*Şi carele* ferecate
Nici turme de oi brumate.	*Şi mioarele brumate !*

Versiunile publicate se comportă faţă de originale ca simple variante (posibile şi probabile) ale acelora şi situaţia aceasta, cu totul specială, arată că gradul lor de autenticitate folclorică este, în general, destul de ridicat. Modificările de acest gen nu au alterat caracterul popular al materialelor, n-au desfigurat aspectul lor tradiţional, nu contravin spiritului lor originar.

În ce priveşte reducerile operate de editori, ele au, şi în cazul strigăturilor, rostul de a elimina, în toate cazurile, situaţiile pleonastice, repetiţiile moleste, contaminările neavenite. Odată operată omisiunea, restul textului este transcris exact, aproape exact sau liber, după caz[101]. Numai în cinci cazuri reducerea este masivă , înjumătăţind numărul versurilor sau diminuîndu-le pînă la o treime chiar[101]. Operaţia de amputare a originalului poate avea loc oriunde în cuprinsul său, dar cazurile mai numeroase privesc omisiunile fragmentelor iniţiale sau

[101] În 6 cazuri transcrierea e absolut exactă ; în 14 aproape exactă ; în 6 transcrierea e liberă.

[102] 14, 248 : reduceri masive ; 119, 159, reducere la jumătate ; 163 pînă la o treime din numărul total de versuri.

finale. Oferim, pentru situaţiile principale, cîte un exemplu tipic. Pentru omisiunea fragmentului iniţial, textul 127 :

în manuscris:	*versiunea publicată:*
M-a făcut maica lunea,	omisiunea editorilor
Să-mi fie dragă lumea.	
M-a făcut maica pre fin,	M-a făcut maica *pe* fin,
Să mă cheme Gherasîm ;	Să mă cheme Gherasîm ;
M-a făcut maica pre paie,	M-a făcut maica *pe* paie,
Să mă cheme Nicolae ;	Să mă cheme Nicolae ;
M-a făcut cu bucurie,	M-a făcut cu bucurie,
Să mă cheme Vasilie.	Să mă cheme Vasilie.

Editorii au eliminat distihul iniţial, cu semnificaţie generală, reţinînd numai materialul ce se simetriza prin prezenţa numelor. Diferenţele de transcriere sînt minime (v.1—3, resp. 3—5). În cazul 148, editorii au eliminat versurile centrale, ce li s-au părut inutile prin dublarea ideii în final, deşi nu au optat pentru sensul cel mai propriu şi nici pentru forma cea mai desăvîrşită (vezi cacofoniile de la sfîrşitul v. 3 şi începutul v. 4).

în manuscris:	*versiunea publicată:*
Frunză verde, flori mărunte,	Frunză verde, flori mărunte,
Ieşitu-mi-au vorbe multe.	Ieşitu-mi-au vorbe multe ;
Las'să iasă,	omisiunea editorilor
Că nu-mi pasă,	
Că-s harnică şi frumoasă.	
Las'să iasă, că nu-mi strică,	Las'să iasă, că nu-mi strică,
Că-s tînără şi voinică.	Că-s tînără şi voinică.

În transcrierea textului 68, editorii au eliminat un motiv de contaminare din finalul materialului :

în manuscris:	*versiunea publicată:*
— Tu te duci, *bade*, la ţară,	— Tu te duci, *bădiţă*, *-n* ţară,
Nu-mi laşi nici o rînduială.	Nu-mi laşi nici o rînduială?
— Rînduială ţ-am lăsat :	— Rînduială ţ-am lăsat,
Să nu faci mult sărutat.	Să nu faci mult sărutat !
De cînd, bade, ne-am lăsat,	omisiunea editorilor
Nici un sărutat n-am dat,	
Numa-odată preste-un gard	
Şi-atunci la tine-am cugetat.	

În general, procedeul nu este utilizat prea abundent. Îl întîlnim în numai 32 de texte, ceea ce reprezintă abia 8,84 %, la materialele a numai 19 culegători identificaţi (4 texte provin de la culegători anonimi).

Amplificarea este un procedeu întrebuinţat pe scară mult mai largă. Numărul textelor afectate este de 76, ceea ce reprezintă 20,99 %. Adaosurile în partea iniţială a originalelor au de cele mai multe ori, ca şi în cazul doinelor, caracterul specific al versurilor invocative[103]. Totuşi, exemplele de acest fel sînt foarte puţine. Procedeul apare mai frecvent în poziţia mediană[104], versurile intruzionale avînd rolul unui element de sudură a extremelor sau de simetrizare a compoziţiei. În cantitatea cea mai mare e atestat în finalul textelor — ca şi la doine — , intervenţiile urmărind reliefarea poantei epigramatice, rotunjirea desăvîrşită a ideii poetice. În aceas-

[103] *Floricică, floricea* : 272, 298 ; *Foaie verde de mărar* : 277 ; *Foaie verde trei aluni* : 284 ; sau formule întîmplătoare : 6, 143, 192, 263.

[104] Textele 49, 60, 72, 103, 112, 168, 219, 224, 225, 249, 260, 266.

tă situație îl întîlnim în 41 de cazuri, ceea ce reprezintă mai bine de jumătate din numărul total al textelor afectate de amplificare. Perfecțiunea artistică a multor texte are ca explicație predilecția editorilor pentru această variantă a procedeului. Sînt cazuri însă cînd intervențiile de acest fel sînt combinate între ele : amplificare inițilă și mediană[105], amplificare inițială și finală[106], amplificare mediană și finală[107]. Într-un caz avem o situație și mai complexă, întrunind toate trei variantele[108]. Cîteva exemple vor face sensibilă amplitudinea artistică a procedeului.

Pentru amplificare inițială oferim exemplul textului 263, unde se constată apariția unui vers cu caracter invocativ, servind ca introducere :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
	adaosul editorilor :	*Frunzuliță dintre vii,*
Are mîndra nouă ii :		Are mîndra nouă ii :
Trei rupte, patru-*s* sparte,		Trei *sînt* rupte, patru sparte,
Două nu se țin *pre* spate.		Două nu se țin *pe* spate.

Pentru amplificarea mediană, oferim exemplul textului 60, în care versul intruzional are rol explicativ, insuficient motivat totuși în context :

în manuscris:		*versiunea publicată*
Pentru mîndra ce*i* din colț		Pentru mîndra ce*a* din colț
Mîncai șeptezeci de zloți		Mîncai șeptezeci de zloți
Și pentru vecină-sa		Și pentru vecină-sa,
	adaosul editorilor :	*Pentru dalba Ileana*
Mînca-mi-aș eu cocia		*Mîncai caii și* cocia
Și grădina cu via.		*Și-mi făcui datoare* via.

Versurile 4—5 ale originalului, oxitone, au fost modificate de editori în sensul de a permite coincidența accentelor de pe silabele finale, devenind paroxitone.

Exemplul de amplificare finală, în care se observă rolul de clauzulă epigramatică a textului, prin culminarea în imprecație, ne oferă textul 84 :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Frunză verde ș-o nuia,		Frunză verde ș-o nuia,
Cum să n-am inimă rea?		Cum să n-am inimă rea ;
Eu iubesc, altu mi-o ia. . .		Eu iubesc altu mi-o ia. . .
	adaosul editorilor :	*Lume, focu-n tine dea!*

Un caz de amplificare dublă, atît inițială (vers invocativ), cît și finală (clauzulă epigramatică), îl aflăm în textul 78 :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
	adaosul editorilor :	*Floricică, floricea,*
Mîndr*o*, mîndruleana mea,		Mîndr*ă*, mîndruleana mea,
Unde-ți văz țițele-n sîn,		Unde-ți văz țițele-n sîn,
Picioarele nu mă țin.		Picioarele nu mă țin,
	adaosul editorilor :	*De nimic nu mai sînt bun!*

În general, procedeul are caracter de juxtapunere simplă, fără ca materialul adăugat să modifice contextul. Aceasta se poate observa din faptul că în 22 de cazuri, de pildă, originalul este transcris absolut exact, iar versurile amplificatoare se atașează la acesta în mod absolut exterior sensului. Rolul adaosului este întru totul formal. În alte 41 de cazuri, deci în mai mult de jumătate din exemplele de amplificări, originalul e transcris aproape exact. Transcrierea mai puțin fidelă a textelor nu ține de necesitatea absorbției organice a versului intruzional, ci de aceeași practică a editorilor despre care am vorbit la paragraful consacrat transcrierilor a-

[105] Textele 54, 69; 169 ambele versuri fiind invocative ; 192, 199.
[106] Textele 5, 201, 246.
[107] Textele 45, 209.
[108] Textul 214.

proape exacte. Aceasta e cu atît mai adevărat cu cît marea majoritate a adaosurilor se fac în finalul textelor. Astfel, adaosul nu se comunică regresiv asupra textului pe care-l întregește, ci conchide pe baza textului, realizează un spor liric în afara lui. În foarte puține cazuri, transcrierea se face liber, cu o oarecare participare la sensul general a elementelor intruzionale[109].

Spre a se vedea în ce constă, de fapt, raportul dintre transcrierea textului original și amplificarea concomitentă a lui, oferim exemplul 88, unde combinația marchează o nereușită evidentă :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Trandafir, trandafiraș,		Trandafir, trandafiraș
Drag îmi e omul cinaș,		Drag îmi e omul cinaș,
*Car'*se-ncalță *cinășel*		*Că* se-ncalță *frumușel*
Și sărută *frumușel.*		Și sărută *subțirel* ;
	adaosul editorilor	*Că se-ncalță pe picior*
		Și dă gură de fecior !

Trebuie deci reținut faptul că amplificările nu modifică, în mod esențial, autenticitatea materialelor ; eliminînd versurile adăugate de editori sau făcînd abstracție de ele, ajungem la același original, transcris exact sau aproape exact. Reducerile, ca și amplificările, par a fi fost realizate după transcrierea textelor ; ele par să marcheze o etapă mai recentă în munca celor doi editori.

Prelucrările — ca și în cazul doinelor — prezintă două aspecte mai importante : pe de o parte, transcrierea foarte liberă a originalului, ceea ce se întîlnește însă foarte rar[110] ; pe de alta, reducerea și amplificarea concomitentă a diverselor texte, manieră generalizată pentru procedeu. Numai în cazul transcrierilor foarte libere se poate vorbi despre o reală îndepărtare a versiunii tipărite de prototipul său din manuscris. Exemplele de acest fel constituie, în realitate, depășiri ale produsului folcloric. Numărul lor redus, accidental desigur, nu schimbă însă caracteristica generală a operei lui Jarník-Bîrseanu, și anume autenticitatea sa funciară. În cazul amplificărilor și reducerilor concomitente, operația este de asemenea juxtapozitivă. Oferim două exemple tipice, textul 24, cuprinzînd o omisiune inițială și un adaos final :

în manuscris:		*versiunea publicată:*
Strigați, strigați să se strîngă,	omisiunea editorilor	
Să se strîngă fetele,		
Mai tare nevestele. . .		
Vai de mine, ce să fac,		Vai de mine ce să fac,
Că toate fetele-mi plac?		Că toate fetele-mi plac . . .
Nevestele moart*ea*-mi fac. . .		Nevestele moar*te*-mi fac.
	adaosul editorilor	*Moarte-mi fac nevestele,*
		Dar mă-nvie fetele
		Ș-așa-mi duc eu zilele !

și textul 50, unde e vorba de înlocuirea, printr-un adaos de 4 versuri, a unui pasaj de două versuri, într-un final cu sensibilă atmosferă artificială, nefolclorică :

în manuscris:	*versiunea publicată:*
Puiculiță, pui păun,	Puiculiță, pui păun,
Treci la badea preste drum,	Treci la badea peste drum,
Să căutăm vinul de-i bun,	Să *cercăm* vinul de-i bun.

[109] Textele 60, 199, 260, 277.

[110] Textele 181, 220, 229, 235, 251, 274, 309, 325.

Să dăm paie juncilor
Buze dulci voinicilor. } omisiunea editorilor

adaosul editorilor {
Vinu-i roşu dulcişor,
Ca şi dalbu-ţi obrăjor:
Că-i din boabe roşioare,
Ca şi-a tale buzişoare.

Procedeul contaminării e interesant atunci cînd variantele intrate în combinaţie sînt din alte localităţi. Acesta este cazul textelor: 2 (care uneşte transcrierea liberă a unui text din Pănade, cu transcrierea liberă a altuia din Alecuş), 128 (care combină o variantă din Straja cu una din Spini, amîndouă transcrise cu omisiuni), 160 (care amalgamează un text din Totoiu din 1876 cu altul din Dumitra mai vechi cu 13 ani), 193 (care sudează un material din Doştat, transcris aproape exact, cu altul din Chilieni, transcris liber), 314 (care contaminează o strigătură din Tăure, culeasă în 1863, cu alta din Chesler, din 1872). La exemplele de mai sus, sinteza dintre diversele variante intrate în combinaţie se face tot juxtapozitiv, putîndu-se deosebi părţile fuzionante, adaosurile, omisiunile, diferitele feluri de transcriere. Sinteze mai complexe au fost realizate, luîndu-se o variantă ca bază şi raportînd la ea, în mod combinativ, celelalte variante ale motivului[111]. Cîteva texte sînt rezultatul unor combinaţii încă mai fine, sintetizînd un număr de 14, 11 şi 8 variante [112]. Nu întîrziem aici asupra lor, deoarece le-am analizat în note, tot aşa cum nu ne oprim nici asupra celor două texte[113] rezultate din contaminarea a 4 şi, respectiv, 5 variante, pe care le-am transcris în întregime în acel despărţămînt al lucrării. În toate aceste cazuri e vorba de topirea într-un întreg artistic a unor texte de provenienţă locală deosebită, culese la date diferite de culegători diferiţi, participînd în mod inegal la actul de sinteză şi menţinîndu-se la o distanţă apreciabilă de originalele concrete. Ele presupun un proces de abstractizare, fiind de fapt motive poetice realizate din variante multiple, în loc să fie motive poetice percepute prin intermediul unei variante tipice.

c. VARIA

La materialul din acest capitol nu întîrziem prea mult, deoarece am oferit în note tot ceea ce era necesar pentru identificarea textelor, precum şi pentru transcrierea lor. În genere, am mers pe ideea de a transcrie integral textul originalelor, pentru ulterioare confruntări practice şi rapide şi, ori de cîte ori a fost cazul, am făcut trimiteri comparative (şi am transcris chiar integral) la copiile personale ale lui Jarník (uneori şi la ciornele lui A. Bîrseanu). În general, la transcrierea acestor materiale se constată o profundă intervenţie a editorilor în forma exterioară a pieselor. Conţinutul nu este atins, deşi amplificările merg uneori pînă la mai mult de dublul originalelor[114].

Copiile lui Jarník, atîtea cîte s-au păstrat, reprezintă soluţii artistice de compromis între original şi ceea ce s-a publicat (în transcrierea definitivă a lui A. Bîrseanu), oferindu-ne indicii despre modul cum a decurs întregul proces al editării materialului. Oricum, materialul din acest capitol e cel mai puţin autentic şi este bine că editorii nu au transcris şi alte texte epice de mai mare întindere (pentru care exitsă prototipuri manuscrise), folosind aceleaşi tehnici şi aceleaşi procedee. Cum tot acest material nu este semnificativ pentru antologie (constituie, de fapt, un apendice faţă de titlul şi conţinutul său), încheiem aici discuţiile asupra lui, lăsînd ca cei interesaţi să tragă singuri concluziile corespunzătoare printr-o confruntare personală.

111 Vezi textele 52 şi 225, la al căror conţinut au concurat, în ambele cazuri, cîte patru variante.

112 Textele 223, 240, 268.

113 Textele 137, 278.

114 Textele 1, 2 dublare; 5, 8 peste dublul versurilor.

d) CONCLUZII

Dacă stăm acum să totalizăm datele obţinute de-a lungul cercetării de pînă acum, constatăm următoarele: deşi au folosit un număr considerabil de texte pentru a realiza o antologie de numai 648 de cîntece şi doine şi 361 de strigături, editorii nu au folosit întregul fond de lirică aflat în manuscris. Arătam că doinele au fost selecţionate dintr-un număr de 1 593 de variante, iar strigăturile din 709, deci editorii au consumat, la nivelul motivului poetic sau al variantei propriu-zise, numai 2302 din textele culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu. Au rămas practic nefolosite, respectiv nu au intrat în colecţie, un mare număr de motive poetice cu variantele lor. Acest material constituie nucleul ineditelor, pe care le publicăm cu această ocazie. Materialul de epică nu cere o discuţie aparte, deoarece a fost utilizat într-o măsură extrem de redusă. Problema se soluţionează în cuprinsul notelor şi al ineditelor. În intregime nefolosite au rămas fondurile de proză populară, de ghicitori, de folclor al obiceiurilor (colăcării, bocete, descîntece, colinde, descrieri de obiceiuri şi practici populare). Faţă de întregul material aflat în culegere, editorii au folosit pentru antologia lor numai 58,42 %. Cu acestea am răspuns la două din întrebările puse la începutul acestui capitol. Am aflat astfel *ce anume* au luat editorii din marea culegere blăjeană — şi aici accentul se pune, în mod special, pe aspectul de gen al materialelor, deci pe latura ei calitativă — şi *cît anume* au luat din ea pentru întocmirea antologiei lor ; în acest scop problema s-a rezolvat exclusiv în sfera cantităţii. Rămîne ca acum să conchidem, urmărind punct cu punct toate problemele discutate pînă acum.

Începem cu problema culegătorilor, şi, pentru a avea sub ochi situaţia clară a acestora oferim în note lista culegătorilor mai importanţi, în ordinea numărului total de texte cu care participă la antologie[115]. Analiza acestei liste scoate în evidenţă cîteva proporţii semnificative. Astfel, un culegător, Moldoveanu Simeon, din Totoiu, realizează un număr de 71 de texte, ceea ce se ridică la aproape 7,00 % din întreaga antologie. Lucrul este explicabil întru totul, deoarece însăşi culegerea sa (ms. 2 197.II.27) oferea editorilor cel mai mare contingent de material liric, 206 piese. Din acestea, mai mult de o treime (34,41 %) au intrat în antologie. Aportul său este apreciabil mai cu seamă din punct de vedere cantitativ ; în ce priveşte valoarea sa istorică, tot materialul cules de Moldoveanu Simeon ţine de prelungirea celui de-al doilea val al culegerii (perioada 1872—1876), fiind deci cel mai recent din antologie. Un procentaj mai bun decît Moldoveanu Simeon (cel mai bun, de altfel) l-a realizat Todoran Nicolae cu 23 de texte publicate din 54 culese (42,59 %). În ordine descrescătoare urmează : Tohati Vasile cu 27,30 %, Ionaş Andrei cu 27,18 %, Precup Vlase cu 26,60 % şi Marţian B. Ioan cu 22,88 %. Oricum, ceea ce trebuie reţinut e faptul că Moldoveanu Simeon se aşază cu mult înaintea tuturor celorlalţi culegători. Iarăşi trebuie reţinut că primilor 10 culegători[116] le aparţine un sfert din întreaga antologie (264 de texte, ceea ce reprezintă 25,88 %). Printre aceşti 10 culegători îl semnalăm şi pe Viciu Alexiu, singurul participant la culegerea lui Ioan Micu-Moldovanu care s-a mai ocupat cu culegerea, publicarea şi studierea folclorului[117], care însă nu realizează o proporţie personală prea bună (16 texte publicate din 58 culese, deci numai 27,58 %). Într-al

115 Moldoveanu Simeon : 71 texte, Precup Vlase : 29, Ionaş Andrei : 28, Marţian B. Ioan : 27, Todoran Nicolae : 23, Tohati Vasile : 20 ; Moise Iosif şi Roman P. Nicolae cîte 17 ; Deacu Alexe şi Viciu Alexiu cîte 16 ; Pop Ioan Senior şi Stancu Negru Ioan cîte 14 ; Olteanu Paul şi Ţăranu Ioan cîte 13 ; Cioba Gavril, Costea Alimpiu şi Novacu Al. cîte 12 ; Ciunganu Ilariu, Folea Vasile, Negruţiu F. Ioan, Sînceleanu Octavian şi Trifu Ioan cîte 11 ; Căluţ Candid, Gherman Ioan, Macavei Ioan, Mărgineanu Nicolae, Mărgineanu Vasile şi Punteanu Ioan cîte 10 ; Barna George, Circă Ioan şi Ciura Alexandru cîte 9 ; Banfi Octavian, Ceauşeanu Alex. şi Surdescu D. cîte 8 texte.

116 Moldoveanu Simeon, Precup Vlase, Ionaş Andrei, Marţian B. Ioan, Todoran Nicolae, Tohati Vasile, Moise Iosif, Roman P. Nicolae, Deacu Alexe şi Viciu Alexiu.

117 Într-una din ocaziile provocate de aceste lucrări, Viciu Alexiu s-a mai întîlnit o dată cu Andrei Bîrseanu, care i-a făcut două referate (primul nefavorabil) de publicare a colecţiei sale de colinde în seria „Din viaţa poporului român" a Academiei Române.

treilea rînd, urmărind aceeași ordine descrescătoare, trebuie să se rețină că al doilea sfert al antologiei aparține unui număr de alți 24 de elevi (256 de texte, respectiv 25,09 %). Deci prima jumătate a antologiei aparține celor 34 de culegători menționați în listă (520 de texte și 50,98 %). Ca altă curiozitate, menționăm că din culegerile publicistului Străjanu Mihail, viitorul estetician și pedagog, nu au intrat în antologie decît două texte, o doină și o strigătură.

În ceea ce privește localitățile efectiv reprezentate în antologie, se cuvine să facem următoarele precizări. O localitate, Totoiu, este ilustrată prin 71 de texte, după care urmează : Ocna Dejului cu 32, Maiorești cu 29, Doștat cu 26, Tăure cu 25, Chesler cu 22, Ciuguzel și Ernei cu cîte 17, Agrișteu cu 16, Bucerdea Grînoasă și Galtiu cu 14, Chețani cu 13, Nadășa și Spini cu cîte 12, Asinip, Blaj, Ciunga, Tătîrlaua cu cîte 11, Abrud, Bichigiu, Căpîlna, Cerghizel, Cugir, Reghin, Sucutard cu cîte 10 texte. Am lăsat la urmă localitatea Roșia de Secaș, deoarece ea pune probleme cu totul speciale. În studiul introductiv al lui Ion Mușlea la ediția științifică a culegerii *Cîntări și strigături românești de cari cîntă fetele și ficiorii jucînd, scrise de Nicolae Pauleti în Roșia, în anul 1838* (București., 1962, p. 34), se afirmă că în antologia Jarník-Bîrseanu au putut fi identificate peste 120 de variante la materialul corespunzător al lui N. Pauleti. În acest moment, lucrurile pot fi determinate precis. În materialul nostru există 44 de texte din Roșia de Secaș atestate direct. Indirect (în diverse însoțiri de contaminare și ca variante la motivele principale) sînt atestate încă alte 32 de texte. Deci numărul total al textelor din ambele culegeri (Pauleti și Jarník—Bîrseanu) ce se suprapun, de-o manieră sau alta, este de numai 76. Nu este însă exclus că în culegerea lui Pauleti să se afle variante la alte texte din culegerea Jarník-Bîrseanu, originare dintr-alte localități din zonă decît Roșia de Secaș, care ar ridica cifra similitudinilor tematice mai aproape de numărul indicat de regretatul cercetător clujean. Această față a problemei nu ne mai interesează însă. Încheind, vrem să mai subliniem observația că localitățile cele mai bine reprezentate sînt, în linii generale, la periferia zonei acoperite de culegere (Ocna Dejului, Maiorești, Tăure, Doștat, Reghin, Cugir, Abrud).

Privitor la valoarea istorică a materialului selecționat pentru antologie, trebuie să facem următoarele observații. Din prezentarea manuscrisului se știe că acțiunea de culegere a lui Ioan Micu-Moldovanu s-a desfășutat în două etape principale — prima pe un front foarte larg în 1863, a doua pe un front mult mai îngust în 1872 — , fiecare din aceste două etape prelungindu-se cîtva timp încă după încetarea acțiunii principale și stingîndu-se, cea dintîi în 1870, iar cea de-a doua în 1876. Cu mult cea mai importantă prin cantitatea și calitatea recoltei realizate este campania din 1863. Era deci normal ca și antologia să oglindească acest raport, subliniind neîntîmplător importanța deosebită a primului val de culegere. Am arătat în cuprinsul analizelor noastre cifrele absolute privind cele două genuri folclorice reprezentate în antologie (doina și cîntecul, pe de o parte, strigătura, pe de altă parte), acum facem totalizarea acestor date și arătăm că din cele 1 020 de texte ale antologiei, 395 aparțin culegerii din 1863, ceea ce reprezintă 38,72 %, iar 241 aparțin culegerii din 1872, ceea ce face 23,62 %. Dacă știm că numai 52 de texte sînt nedatabile (respectiv 5,09 %), restul de 32,57 % se așază normal în prelungirile celor două etape principale, într-o proporție de asemenea favorabilă primului val de culegere. Față de acestea, afirmația după care antologia, în cea mai mare parte a sa, se bazează pe cel mai vechi strat al culegerii, este un adevăr incontestabil. Acest fapt are o importanță deosebită cînd ne raportăm la contextul general al folcloristicii românești și la momentul pe care această culegere îl ilustrează în acest context. Antologia Jarník—Bîrseanu, raportată la culegerea lui Ioan Micu-Moldovanu, pe care o oglindește în ce are ea mai reprezentativ, este, fără posibilitate de îndoială, cea mai mare culegere de folclor românesc realizată pînă către cel de-al 9-lea deceniu al secolului trecut. Calitativ, ea marchează un moment crucial din istoria folcloristicii românești, cu toate că, prin sistemul de transcriere, ea nu reușește încă să rupă cu anumite tradiții metodologice dominante pretutindeni în epocă.

Analiza a scos în evidență atît procedeele de transcriere folosite de editori, cît și proporțiile în care au fost folosite. La începutul întregului capitol am arătat gradul mai mare sau

mai mic de autenticitate pe care-l presupune fiecare procedeu, așa că nu mai reluăm problema. Ceea ce trebuie însă reținut la încheierea discuției este faptul că 18,43 % din texte (adică 188) sînt transcrise riguros exact, ceea ce pentru practica folclorică a epocii reprezintă, desigur, un progres evident. Ca o consecință a transpunerii textelor din ortografia etimologizantă, în care au fost redactate inițial de culegători, într-o ortografie „mai fonetică" apare o ridicată proporție de piese transcrise aproape exact (260 de texte, respectiv 25,49 %). Aceste două fonduri, care, în general, nu pun la îndoială autenticitatea materialului, ridică temeiul științific al antologiei la 43,92 %, situație unică pentru toată folcloristica vremii. Restul de 56,08 % se împarte, în mod inegal, la celelalte procedee de transcriere (reducere : 7,05 %, amplificare : 24,35 %, prelucrare : 11,17 %, contaminare : 10,68 %), marcînd îndepărtarea tot mai mare de izvorul original. Valoarea cărții nu se cuvine însă apreciată exclusiv prin prisma concepțiilor actuale, reproșînd editorilor că n-au anticipat pretențiile științifice de azi, ci trebuie considerată prin prisma eficienței culturale la data apariției sale și de atunci pînă acum. De aceea omul de cultură va urmări traiectoria cărții în conștiința generală, fără să se preocupe de aspectul autenticității sale folclorice, în timp ce omul de știință — în momentul de față înarmat cu posibilitatea restabilirii acestei autenticități, prin confruntarea versiunii publicate cu originalele transcrise sau transmise în notele ediției de față — poate valorifica această operă, în direcția cerută de stadiul actual al dezvoltării folcloristicii românești și mondiale. Antologia, care a aparținut pînă acum exclusiv culturii noastre, a fost restituită integral și științei românești. Aceasta este, da fapt, caracteristica principală a antologiei de față ; prin aceasta se deosebește, de pildă, de marea culegere a lui Vasile Alecsandri, care — din păcate — nu oferă actualului om de știință un temei sănătos de valorificare corespunzătoare a operei.

2. MATERIALUL INEDIT

Cum spuneam, editorii au utilizat numai o parte din fondul culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu. Este destul de greu să determini astăzi, fără a se fi păstrat în această chestiune vreo însemnare oarecare, motivele care au stat la baza acestei alegeri. Criteriile de autenticitate și de estetică ce au impus editorilor, în cazul materialului oprit pentru antologie, anumite principii de selecție și certe procedee de transcriere nu sînt suficiente pentru a înțelege omisiunea în bloc sau omisiunea individuală a unui material care egalează aproape pe cel publicat, atît numeric, cît și ca valoare artistică uneori. Ceea ce afirmă A. Bîrseanu în prefața sa este de asemenea neîndestulător. În lipsa unor date precise în această privință, va trebui să extragem explicațiile corespunzătoare din calitățile înseși ale materialului inedit.

Pentru anumite genuri folclorice, lăsate cu totul la o parte, explicațiile sînt mai ușor de aflat. Așa este, de pildă, cu materialul de proză populară, despre care știm că a fost omis deoarece textele „nu putuseră să fie reproduse cu fidelitatea, așa-zicînd, impusă de metru și rimă"[118]. De altfel, am arătat într-altă parte că Jarník avea opinii foarte ferme cu privire la culegerea și transcrierea basmelor populare și că — în virtutea acestor opinii — criticase și metodologia lui Petre Ispirescu. În ceea ce privește baladele, materialul nu putea rivaliza cu similarul său din marea colecție a lui Vasile Alecsandri, nici ca valoare artistică, nici ca valoare tematică, științifică. Or, interesul editorilor era, desigur, de a nu publica texte inferioare calitativ acelora. Pentru antologie au fost oprite numai textele mai realizate și introduse în capitolul mixt, cu aspect de apendice ocazional, „Varia", dacă nu fuseseră intercalate anterior printre doine și cîntece. Celelalte materiale (ghicitorile, orațiile de nuntă, colindele, descîntecele etc.) erau prea disparate spre a putea servi la închegarea unui întreg, care să oglindească orizontul poetic nediscontinuu al poporului. Cum lirica forma nucleul culegerii, atît ca interes artistic și științific, cît și ca pondere

[118] *Prefața* la ediția din 1885, p. VIII.

Turcii dau credință cuvintelor bětrânei
și se întorc înapoi până la Dunăre,
dar aici

Un câne de Tura bětrân,
Ce pipa mereu tutun,
Foc în pipă că și-o punea
Și [illegible] la sóre'n sus,
Și privea
Și se mira
Și din gură cuvânta:
Nu știu sóre-a răsărit,
Ori Ilénca s'a ivit
Și pe noi ne-a celuit.

Ei se întorc înapoi și acum [illegible] cu părinții Ilencei se întâmplă tot ceea ce s'a întâmplat și cu frații Chiruței. Turcii le taie capetele, ear Ilenuța, după ce le îngropă este silită să plece cu ei. — De aici înainte [illegible] balada Ilencei este întocmai ca și a Chiruței.

Ms. 2 197.II.115, fișa personală a lui A. Bîrseanu nr. 26, care a intrat în notele sale de la balada ,,Chiruța'' (Biblioteca Orășănească, Sibiu).

cantitativă, din acest fond principal și-au extras editorii materialul pentru antologia lor. Cu toate acestea, ei au lăsat de o parte nu mai puțin de 1209 texte, 609 doine și 600 de strigături, folosind numai 1593 de doine și 709 strigături, respectiv numai 2302 texte, ceea ce reprezintă abia două treimi (65,53 %) din fondul general de lirică din culegere. În legătură cu acest material omis, discuțiile pot fi îndelungate și cu sorți alternativi de izbîndă.

a) Determinînd cantitativ fondul de inedite, trebuie să spunem că acesta, în linii mari, reprezintă o treime din întregul material, respectiv cuprinde 1 528 de texte. Ediția de față publică integral, în antologie, un număr de 1 094 de texte (dublează deci ceea ce au publicat Jarník și Bîrseanu în 1885); restul de 434 de piese, fiind variante la primele, se publică în note, marcîndu-se numai punctele divergente. În acest fel, întregul fond de inedite se pune la îndemîna publicului și, cu aceasta, întreaga culegere a lui Ioan Micu-Moldovanu poate fi valorificată științific și artistic, intrînd în circuitul general al valorilor culturale produse în secolul trecut.

Situația generală a materialului inedit, din punctul de vedere al reprezentării pe gen și al raportului dintre transcrierea integrală în antologie și menționarea fragmentară în note, este următoarea: cîntecele și doinele publicate integral numără 456 de piese, în note 153; strigăturile, publicate 435, în note 165; baladele, publicate 57, în note 82; proza populară, piese publicate 37, în note 6; ghicitorile, 55 de texte publicate integral; folclorul obiceiurilor, piese publicate 54, în note 28. Numai în cazul baladelor, numărul variantelor întrece numărul motivelor (acesta din urmă considerat ca fiind egal cu numărul pieselor). În toate celelalte cazuri, situația este inversă. Lucrul este cu atît mai simptomatic în cazul doinelor și strigăturilor, unde numărul de variante atinge o pătrime abia din numărul motivelor (153 la 456 și 165 la 435), dacă ne amintim că în antologia Jarník-Bîrseanu două variante și jumătate la doine și aproape două variante la strigături reprezentau media din care a fost selecționat materialul publicat. Pe întregul fond inedit, acest raport se exprimă prin 71,60% motive literare, cu 28,40 % variante la ele. Incomparabil, cea mai mare parte a materialului prezintă piese în unicat, deci la nivelul motivului circulînd independent[119].

b) Dacă deschidem discuția asupra problemei culegătorilor, constatăm că antologia de material inedit este mai reprezentativă pentru culegere, în general, decît antologia Jarník-Bîrseanu. Astfel, materialul aparține la nu mai puțin de 166 de culegători din cei 168 identificați. Adaosul masiv de culegători îl furnizează genurile neparticipante la ediția din 1885, deoarece dacă punem față în față cifrele ce apar în antologia Jarník-Bîrseanu (la doine 114 și la strigături 97 de culegători) și cele ce desemnează pe culegătorii materialului inedit (la doine 125 și la strigături 103), diferența nu este excesiv de mare, deși proporția este de asemenea în favoarea materialului inedit. Cu mult înaintea tuturor culegătorilor se plasează același Moldoveanu Simeon din Totoiu, cu 136 de texte, ceea ce reprezintă 8,90 % din totalul materialelor inedite. După el se așază Precup Vlase cu 53 de piese, iar apoi vin cu 35 Ionaș Andrei, cu 33 Marțian B. Ioan, cu 32 Deacu Alexe, cu 28 Tohati Vasile. În total, 51 de culegători au de la 10 texte în sus, ceea ce din punctul de vedere al culegătorilor reprezintă mai bine de o treime (51 față de 166) și din punctul de vedere al textelor culese aproape două treimi (935 față de 1 528). De fapt, 9 culegători participă la antologie cu mai bine de un sfert din întregul material[120], iar alți 28 cu cel de-al doilea sfert, așa încît numai 37 de culegători (22,29 %) reușesc să întrunească mai mult de jumătate din întregul material inedit (51,71 %). Pentru a face sensibile proporțiile lucrurilor, arătăm că 24 de culegători participă la antologie cu numai cîte un singur text (14,45 % din culegători la 1,50 % din texte). 20 din aceștia participă

[119] Excludem din discuție proza populară, unde motivul literar se definește altfel decît prin piesa însăși.

[120] Moldoveanu Simeon, Precup Vlase, Ionaș Andrei, Marțian B. Ioan, Deacu Alexe, Tohati Vasile, Drăghicescu Ioachim, Gherman Ioan, Olteanu Paul.

cu proză populară și cu piese din folclorul obiceiurilor. Materialele culese de elevi neidentificați se ridică la cifra de 75 de texte, ceea ce reprezintă o proporție neglijabilă. Ca să nu mai lungim vorba, oferim în continuare lista culegătorilor, cu împărțirea materialelor inedite pe genuri folclorice, lăsînd astfel cititorului libertatea de a stabili singur toate corelațiile interne ce l-ar putea interesa.

Nr. crt.	Culegători	Doine și cîntece		Strigături		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiurilor		Total		Total general
		În antologie (partea a III-a)	În variante (partea a V-a)	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Albu Nicolae	3	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	5
2	Aldea Iacob	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	2	.	2
3	Alutanu Ioan	3	.	2	1	2	.	2	.	.	.	.	.	9	1	10
4	Aron Dionisie	4	3	9	3	.	.	.	.	.	.	.	.	13	6	19
5	Avram Ioan	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	2	5
6	Banfi Octavian	3	3	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	4	4	8
7	Barbu Isidor	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
8	Barbu Patriciu	.	4	1	1	1	5	.	.	.	.	.	1	2	11	13
9	Barna George	1	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.	6
10	Barna Vasile	2	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	3	5
11	Băcilă Vasile	1	.	4	7	.	.	.	.	.	.	.	.	5	7	12
12	Bitea Ioan	5	.	4	1	1	1	.	.	.	.	1	.	11	2	13
13	Blaga Paul	2	.	.	.	3	4	.	.	.	.	.	.	5	4	9
14	Bozac Ieronim	3	2	.	.	1	.	.	.	.	.	3	1	7	3	10
15	Bucurescu Vasile	3	.	6	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	9
16	Bugneriu Ioan	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
17	Busoniu Vasile	1	2	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	1	4	5
18	Butnariu Alexandru	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3
19	Butnariu Ioan	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	2
20	Buzdugan Militon	2	2	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	3	4	7
21	Căianu Dim. F.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	1
22	Căluț Candid	5	.	2	2	.	1	.	.	.	.	.	.	7	3	10
23	Ceaușeanu Alex.	1	1	1	2	.	2	.	.	.	.	.	.	2	5	7
24	Cioba Gavril	4	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
25	Ciortea George	2	2	4	1	.	.	3	.	.	.	1	.	10	3	13
26	Circă Ioan	5	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	7	1	8
27	Ciunganu Ilariu	1	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	3	1	4
28	Ciura Alexandru	2	1	3	2	1	1	.	.	.	.	.	.	6	4	10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
29	Cocovanu Ștefan	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1
30	Cordescu Nicolae	8	1	1	1	1	.	2	.	.	.	4	3	16	5	21
31	Costea Alimpiu	3	2	7	3	1	.	.	.	.	.	.	.	11	5	16
32	Costea Nicolae	1	.	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	1	2	3
33	Costin Iosif	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	3
34	Crăciun Ioan	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
35	Crișan M. Iosif	.	.	1	.	.	.	1	.	13	.	.	.	15	.	15
36	Crișan Teodor	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	3	.	3
37	Danc Ștefan	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3
38	Dancea George	3	2	6	3	1	.	.	.	.	.	.	.	10	5	15
39	Dancea Vasile	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	2	2
40	Dancu Petru	.	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	1	1	2
41	Dascălu Miron	2	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	1	3
42	Deacu Alexe	8	1	20	2	.	.	.	1	.	.	.	.	28	4	32
43	Drăghicescu Ioachim	10	8	4	.	.	.	.	.	.	.	2	.	16	8	24
44	Drăghici Ioan	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	3	1	4
45	Eremia George	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
46	Florea Ioan	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	2	2
47	Florian George	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
48	Florian Ilie	3	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	5
49	Florian Ioan	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
50	Folea Nicolae	3	1	2	.	.	.	.	.	.	.	1	.	6	1	7
51	Folea Vasile	3	1	9	1	.	.	.	.	.	.	.	.	12	2	14
52	Galantu Constantin	2	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	1	4
53	Gheorghiță N.	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	4	.	4
54	Gherman Ioan	8	1	6	3	.	.	1	.	.	.	2	1	17	5	22
55	Giurgiu Teodor	3	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	1	5
56	Goga Ilie	7	2	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	9	2	11
57	Gogîță T.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
58	Grama Ambroziu	2	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3	6
59	Graur Zahei	2	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	2	4
60	Gruianu Zaharie	2	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	4	1	5
61	Handra Zahei	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	3
62	Hămbășanu Dănilă	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
63	Herțeagă Vasile	2	1	6	2	.	.	.	.	.	.	.	.	8	3	11
64	Horșia Ioan	.	1	.	1	.	.	1	.	.	.	.	.	1	2	3
65	Hosu Constantin	1	1	9	1	1	.	.	.	.	.	.	.	11	2	13
66	Iancu C. Dimitrie	2	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	1	6
67	Ichim Simeon	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
68	Ignat Simeon	1	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	1	5	6
69	Ionaș Andrei	9	3	17	4	1	1	.	.	.	.	.	.	27	8	35

Nr. crt.	Culegători	Doine și cîntece		Strigături		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiurilor		Total		Total general
		În antologie (partea a III-a)	În variante (partea a V-a)	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
70	Ionaș Nicolae	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	4
71	Isac George	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1
72	Isailă Samuilă	3	2	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	3	3	6
73	Lazăr Alexe	3	.	3	.	.	3	.	.	.	.	.	.	6	3	9
74	Lobonțiu Nicolae	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
75	Macavei Ioan	2	2	1	5	.	.	.	.	.	.	.	.	3	7	10
76	Maniu Gavrilă	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
77	Marcu George	2	2	3	3	.	2	.	.	.	.	.	.	5	7	12
78	Marcu Simion	1	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	4
79	Marțian B. Ioan	9	8	11	3	.	2	.	.	.	.	.	.	20	13	33
80	Marțian Vasile	5	1	5	.	.	1	.	.	.	.	.	.	10	2	12
81	Mălai Ioan	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
82	Mărculeț Ioan	1	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	1	2	3
83	Mărgineanu Nicolae	1	2	7	2	.	1	1	.	.	.	.	.	9	5	14
84	Mărgineanu Vasile	2	1	3	4	.	.	.	.	.	.	.	.	5	5	10
85	Micu M.	1	3	2	5	.	.	.	.	.	.	.	.	3	8	11
86	Micu Simeon	3	1	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	5	2	7
87	Mihălțeanu Ștefan	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	1	2	3
88	Milaciu Vasile	1	1	1	2	.	2	.	.	.	.	.	.	2	5	7
89	Moise Iosif	6	3	7	5	.	.	.	.	.	.	.	.	13	8	21
90	Moldovan	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3
91	Moldovan Ioan	2	.	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	4	2	6
92	Moldoveanu Ioan	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	3	3
93	Moldoveanu Simion	39	5	26	5	5	.	7	.	42	.	5	2	124	12	136
94	Munteanu Ieronim	4	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	5
95	Negruțiu F. Ioan	3	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	5	.	5
96	Nemeș Ioan Junior	3	.	1	1	.	2	.	.	.	.	.	.	4	3	7
97	Nemeș Ioan Maior	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	4
98	Novacu Al.	6	.	6	3	.	.	.	.	.	.	.	.	12	3	15
99	Olteanu Paul	5	4	6	1	2	4	.	.	.	.	.	.	13	9	22
100	Orbeanu Romul	.	.	9	3	.	.	.	.	.	.	.	.	9	3	12
101	Orășan Gheorghe	2	1	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	2	3	5
102	Orga Ioan	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1	1	2
103	Pantea Ioan	2	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3	6
104	Petruț Alexandru	5	1	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	5	3	8
105	Petruț Axente	.	1	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	3	3
106	Pinciu Petru	3	1	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	3	4	7
107	Pocanu Teodor	3	.	1	2	.	.	.	.	.	.	.	1	4	3	7
108	Pop Artemon	4	2	5	.	.	1	.	.	.	.	.	.	9	3	12
109	Pop Constantin	4	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
110	Pop George	.	1	3	2	.	.	1	1	.	.	1	.	5	4	9
111	Pop Iacob (Drîmbar)	5	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.	9	1	10
112	Pop Iacob (Nușeni)	3	1	1	1	1	1	.	.	.	.	1	.	6	3	9
113	Pop Ioachim	2	1	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	4	2	6
114	Pop Ioan Senior (Lechința)	5	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	7	1	8
115	Pop Ioan Senior (Bichigiu)	2	.	2	1	1	.	.	.	.	.	.	.	5	1	6
116	Pop Ioan Junior	1	.	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.	1	3	4
117	Pop Iosif	.	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	3	.	3
118	Pop Ladislau	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1
119	Pop Matei	2	2	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	4	4	8
120	Pop Nicolae Junior	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
121	Pop Nicolae Senior	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
122	Pop Petru	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	2	4
123	Pop Procopie	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
124	Pop Simeon	2	3	7	5	.	.	.	.	.	.	.	.	9	8	17
125	Pop Ștefan	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	3
126	Pop Vasile	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3
127	Pop Vasile Junior	3	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	4	3	7
128	Pop Vasile Senior	2	1	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	4	3	7
129	Popazu Ioan	2	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	1	3
130	Popescu Ioan Junior	3	1	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
131	Popescu Ioan Senior	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3
132	Popovici George I.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1
133	Precup Dionisie	6	3	6	.	.	.	.	.	.	.	1	.	13	3	16
134	Precup Vlase	16	3	14	4	6	2	.	.	.	.	5	3	41	12	53
135	Punteanu Ioan	2	1	6	1	.	.	.	.	.	.	.	.	8	2	10
136	Radu Alexandru	4	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	2	7
137	Radu Simeon și Ioan	2	1	.	1	2	1	1	.	.	.	.	.	5	3	8
138	Raicu Clemente	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	4
139	Roman P. Nicolae	9	3	8	1	.	.	.	.	.	.	.	.	17	4	21
140	Rusu Augustin	.	1	1	1	.	2	.	.	.	.	.	.	1	4	5

Nr. crt.	Culegători	Doine și cîntece		Strigături		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiurilor		Total		Total general
		În antologie (partea a III-a)	În variante (partea a V-a)	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
141	Sava Macovei	3	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	4	2	6
142	Săbăduș Ioan	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
143	Sînceleanu Octavian	4	2	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	7	4	11
144	Socol Iosif	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	4	2	6
145	Stanciu Ioan	.	.	.	1	.	1	.	1	.	.	.	.	.	3	3
146	Stancu Negru Ioan	2	.	5	2	1	2	.	.	.	.	.	.	8	4	12
147	Stinghe Ioan	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
148	Străjanu Mihail	1	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1	.	4	1	5
149	Stupineanu Iosif	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
150	Suciu Vasile	4	1	11	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	1	16
151	Surdescu D.	1	.	5	1	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
152	Szabo Samuil	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
153	Șuteu Vasile	1	.	6	1	.	.	.	.	.	.	.	.	7	1	8
154	Tatu Teodor	3	1	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	4	2	6
155	Tămaș Ioan	5	1	2	2	.	1	.	.	.	.	.	.	7	4	11
156	Tîrnăveanu Ioan	1	.	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	4	.	4
157	Todea Ioan	1	1	3	.	1	1	.	.	.	.	1	.	6	2	8
158	Todoran Nicolae	6	2	7	1	1	2	.	.	.	.	.	.	14	5	19
159	Tohati Vasile	12	1	9	3	1	.	2	.	.	.	.	.	24	4	28
160	Trifu Ioan	5	1	4	5	.	.	.	.	.	.	.	.	9	6	15
161	Țăranu Ioan	5	.	7	1	1	1	.	.	.	.	2	.	15	2	17
162	Urzică Ioan	1	1	6	4	.	.	.	.	.	.	.	.	7	5	12
163	Velicea Dionisie	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	2	8	2	10
164	Viciu Alexiu	5	1	10	3	.	.	.	.	.	.	.	.	15	4	19
165	Vodă Țiganu Ambroziu	4	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.	6
166	Vulcan Ioan	2	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	4	.	4
	Anonimi	21	6	22	5	9	3	.	.	.	.	9	.	61	14	75
		456	153	435	165	57	82	37	6	55	.	54	28	1094	434	1528

c) În privința localităților de unde s-a cules, materialul inedit este de asemenea mult mai reprezentativ pentru culegere în general decît ceea ce s-a publicat de către Jarník și Bîrseanu. Astfel, materialul inedit cunoaște absolut toate localitățile, în număr de 124, unde s-a întocmit marea culegere a lui Ioan Micu-Moldovanu. Lucrul se explică

prin apariția acelor genuri folclorice ce nu au fost incluse în antologia din 1885. Se adaugă la aceste localități și una din Banat, Sasca Montană, desigur întîmplătoare[121]. Dacă însă raportăm aceste localități la genurile folclorice, diferența dintre publicația din 1885 și materialul inedit nu este atît de mare. Astfel, doinele din antologia Jarník-Bîrseanu proveneau din 102 localități, în timp ce doinele inedite provin din numai 99 de localități; strigăturile publicate provin din 76 de localități, în timp ce similarele lor inedite din 82. Mai mult decît diferențele minime dintre aceste cifre trebuie să ne atragă atenția situația inversă dintre doine și strigături.

Reprezentarea acestor localități este total inegală: alături de o localitate cu 124 de piese, există nu mai puțin de 14 localități cu cîte un singur text (din care 6 texte din folclorul obiceiurilor și 5 de proză populară). Cu mult cel mai bine reprezentată este localitatea Totoiu, de unde elevul Moldoveanu Simeon a notat 124 de texte, ceea ce reprezintă 8,11% din total. Alte 6 localități sînt reprezentate cu texte variind numeric între 35 și 52 (Maiorești cu 52, Doștat cu 50, Ocna Dejului cu 41, Roșia pe Secaș cu 39, Tăure cu 36, Galtiu cu 35). De fapt, pe aceste 7 localități se bizuie aproape un sfert din întregul material inedit (377 de texte), iar pe alte 19 localități, cuprinzînd între 14 și 28 de texte, se bizuie celălalt sfert al culegerii (386 de texte), așa încît aproape jumătate din întreaga antologie (763 de texte) provine numai din 26 de localități (aproape a cincea parte din numărul total de localități atestate). Materialul inedit, oricît ar acoperi întreaga zonă a culegerii lui Ioan-Micu-Moldovanu, este reprezentativ pentru aceste 26 de localități[122] și în special pentru cele 7 menționate mai sus. Mai trebuie observat că aceste localități se plasează la periferia zonei cercetate. Materialele nelocalizate se ridică la cifra de 151 de texte, ceea ce reprezintă o proporție destul de ridicată, aproape 10,00%.

Situația generală a localităților atestate în această parte a culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu — atît pe genuri folclorice, cît și pe reprezentarea lui în antologie sau note — este cuprinsă în tabelul pe care îl oferim în continuare:

Nr. crt.	Localitatea	Doine și cîntece		Strigături		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiurilor		Total		Total general
		Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Abrud	5	1	2	2	.	1	.	.	.	.	.	.	7	4	11
2	Agrișteu	5	1	10	3	.	.	.	.	.	.	.	.	15	4	19
3	Agrișu de Sus	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	1	2
4	Alămor	3	.	3	.	.	3	.	.	.	.	.	.	6	3	9
5	Alecuș	10	3	2	2	1	1	2	.	.	.	4	3	19	9	28

[121] Textele bucovinene transcrise de Moldoveanu Simeon, pentru că nu au o localizare precisă, le-am trecut la materialele nelocalizate, deci nu intră în calculele de mai sus.

[122] Cele 19 localități diferență sînt: cu 14 texte Blaj și Micăsasa; cu 16 Spini și Vălișoara; cu 17 Budiu Mic, Chețani și Gîrbova; cu 19 Agrișteu, Buia și Chesler; cu 21 Ciuguzel și Ernei; cu 22 Asinip; cu 24 Blăjel; cu 25 Bucerdea Grînoasă, Sînbenedic și Tătîrlaua; cu 27 Lodroman; cu 28 Alecuș.

Nr. crt.	Localitatea	Doine şi cîntece		Strigă-turi		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiu-rilor		Total		Total general
		Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
6	Alma	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	3
7	Asinip	8	1	6	3	.	.	1	.	.	.	2	1	17	5	22
8	Aţintiş	3	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	1	4
9	Băgău	4	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	5
10	Băiţa	2	1	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	4	2	6
11	Beldiu	2	1	.	1	2	1	1	.	.	.	.	.	5	3	8
12	Bichigiu	2	.	2	1	1	.	.	.	.	.	.	.	5	1	6
13	Bistriţa	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	4	.	4
14	Blaj	5	.	3	.	3	1	1	.	.	.	.	1	12	2	14
15	Blăjel	10	8	4	.	.	.	.	.	.	.	2	.	16	8	24
16	Bobîlna	2	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	1	6
17	Bogata	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1	4	5
18	Braşov	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	1	1	1	2
19	Bucerdea Grînoasă	5	3	9	7	.	1	.	.	.	.	.	.	14	11	25
20	Bucium	2	1	3	2	1	1	.	.	.	.	.	.	6	4	10
21	Bucureşci	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
22	Budiu Mic	6	3	7	.	.	.	.	.	.	.	1	.	14	3	17
23	Buia	4	3	9	3	.	.	.	.	.	.	.	.	13	6	19
24	Bungard	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	3	3
25	Căpîlna	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3
26	Căpîlna de Jos	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
27	Cergău Mare	1	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	1	2	3
28	Cerghid	.	1	3	2	.	.	1	1	.	.	1	.	5	4	9
29	Cerghizel	5	.	2	2	.	1	.	.	.	.	.	.	7	3	10
30	Cetatea de Baltă	2	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	1	3
31	Chesler	6	2	7	1	1	2	.	.	.	.	.	.	14	5	19
32	Cheţani	5	.	7	1	1	1	.	.	.	.	2	.	15	2	17
33	Chilieni	1	1	6	4	.	.	.	.	.	.	.	.	7	5	12
34	Cipău	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	2	1	3
35	Ciufud	.	1	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	3	3
36	Ciugudu de Jos	3	1	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	4	2	6
37	Ciugudu de Sus	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	1
38	Ciuguzel	6	3	7	5	.	.	.	.	.	.	.	.	13	8	21
39	Ciunga	1	1	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	3	1	4
40	Cluj	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
41	Colibi	1	.	.	1	.	2	.	.	.	.	.	.	1	3	4
42	Cugir	4	2	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	7	4	11
43	Cut	5	.	4	1	1	1	.	.	.	.	1	.	11	2	13
44	Deaj	5	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	7	1	8
45	Delureni	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
46	Doştat	9	3	28	6	.	1	2	1	.	.	.	.	39	11	50
47	Drîmbar	5	.	5	1	.	.	.	.	.	.	.	.	10	1	11
48	Dumbrava	2	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3	6
49	Dumitra	2	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	2	5
50	Ernei	9	3	8	1	.	.	.	.	.	.	.	.	17	4	21
51	Făgăraş	3	.	2	1	2	.	2	.	.	.	.	.	9	1	10
52	Fărăgău	2	.	.	.	3	4	.	.	.	.	.	.	5	4	9
53	Galtiu	5	8	7	2	3	9	.	.	.	.	.	1	15	20	35
54	Gîrbova	3	3	6	3	1	1	.	.	.	.	.	.	10	7	17
55	Hăghig	7	2	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	9	2	11
56	Hărţău	2	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3	6
57	Hopîrta	3	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	4	2	6
58	Hunedoara	4	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
59	Iaşi	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	2	2
60	Iclănzel	.	.	9	3	.	.	.	.	.	.	.	.	9	3	12
61	Iclod	3	2	5	1	.	.	.	.	.	.	.	.	8	3	11
62	Ilva Mare	2	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	1	4
63	Iliuşa	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1
64	Jabeniţa	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2	2	4
65	Lechinţa	5	.	2	.	.	1	.	.	.	.	.	.	7	1	8
66	Leşu	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
67	Livada Someş	1	1	9	1	1	.	.	.	.	.	.	.	11	2	13
68	Lodroman	6	1	8	12	.	.	.	.	.	.	.	.	14	13	27
69	Luna	5	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	1	9
70	Lunca	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8	2	8	2	10
71	Lupu	6	3	2	.	.	1	.	.	.	.	1	.	9	4	13
72	Maioreşti	16	3	13	4	6	2	.	.	.	.	5	3	40	12	52
73	Manic	2	1	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	3	3	6
74	Mădăraş	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
75	Micăsasa	3	1	9	1	.	.	.	.	.	.	.	.	12	2	14
76	Mintiu Gherlei	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	3	2	5
77	Mînărade	2	.	2	1	.	1	.	.	.	.	.	.	4	2	6

Nr. crt.	Localitatea	Doine şi cîntece		Strigături		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiu-rilor		Total		Total general
		Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
78	Monor	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
79	Nadăşa	4	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
80	Noşlac	4	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	.	6
81	Nuşeni	3	1	2	1	1	1	.	.	.	.	1	.	7	3	10
82	Oarda de Sus	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	3	1	4
83	Obreja	2	1	3	4	.	.	.	.	.	.	.	.	5	5	10
84	Ocna Dejului	14	9	14	1	.	3	.	.	.	.	.	.	28	13	41
85	Ocnişoara	2	1	7	2	.	.	.	.	.	.	.	.	9	3	12
86	Ohaba	.	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	.	1	2	3
87	Pănade	6	.	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	.	13
88	Petrilaca	2	1	.	1	.	1	.	.	.	.	.	.	2	3	5
89	Peţelca	2	2	4	1	.	.	3	.	.	.	1	.	10	3	13
90	Poarta	2	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	2	4
91	Poiana	3	.	1	1	.	2	.	.	.	.	.	.	4	3	7
92	Porumbeni	1	1	1	2	.	2	.	.	.	.	.	.	2	5	7
93	Răşinari	3	1	.	2	.	1	1	.	.	.	.	.	4	4	8
94	Răzoare	3	2	.	.	1	.	.	.	.	.	3	1	7	3	10
95	Reghin	3	.	6	1	.	.	.	.	.	.	.	.	9	1	10
96	Rîpa de Jos	3	1	.	.	3	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
97	Roşia de Secaş	11	5	17	4	1	1	.	.	.	.	.	.	29	10	39
98	Sasca Montană	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	1
99	Sălcud	4	1	2	2	.	.	.	.	.	.	2	2	8	5	13
100	Sărmăşel	3	1	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	5	2	7
101	Sibiu	2	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	2	1	3
102	Sînbenedic	5	.	2	2	.	.	2	.	13	.	.	1	22	3	25
103	Sînmiclăuş	.	1	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1	2
104	Sîntămărie	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
105	Spini	3	2	7	3	1	.	.	.	.	.	.	.	11	5	16
106	Straja	2	.	2	2	.	1	.	1	.	.	.	.	4	4	8
107	Sucutard	3	.	1	.	.	.	.	.	.	.	1	.	5	.	5
108	Suseni	2	1	3	.	1	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
109	Şard	1	1	1	2	.	2	.	.	.	.	.	.	2	5	7

1	2	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
110	Şinca Veche	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	.	4
111	Şomoştelnic	3	3	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	4	4	8
112	Tătîrlaua	4	3	9	6	1	1	.	.	.	.	1	.	15	10	25
113	Tăuni	1	2	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	1	4	5
114	Tăure	14	3	11	5	1	.	2	.	.	.	.	.	28	8	36
115	Teleac	4	2	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5	2	7
116	Tiur	1	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1	.	4	1	5
117	Totoiu	32	5	26	4	4	.	5	.	42	.	4	2	113	11	124
118	Ţapu	.	3	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	1	5	6
119	Uioara	.	1	1	1	.	2	.	.	.	.	.	.	1	4	5
120	Vălişoara	4	1	11	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15	1	16
121	Veşeuş	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
122	Vidrasău	4	2	5	.	.	1	.	.	.	.	.	.	9	3	12
123	Vingard	2	1	6	1	.	.	.	.	.	.	.	.	8	2	10
124	Vişuia	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1
125	Zagra	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	1
—	nelocalizate	46	13	38	19	11	9	4	1	.	.	10	.	109	42	151
	Total :	456	153	435	165	57	82	37	6	55	.	54	28	1094	434	1528

d) În contextul de faţă trebuie să luăm în discuţie şi problema valorii istorice a materialului inedit, determinînd cronologia lui în cuprinsul întregii culegeri. Pentru aceasta, am întocmit situaţia de mai jos:

Data	Doine		Strigături		Balade		Proză populară		Ghicitori		Folcl. obiceiurilor		Total		Total general
	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	Antologie	Variante	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1863	251	88	191	73	36	61	25	4	13	.	29	23	545	249	794
1863–7	2	3	8	5	.	.	.	.	.	.	.	.	10	8	18
1865	2	2	4	1	.	.	3	.	.	.	1	.	10	3	13
1865–6	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
1867–8	4	1	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	1	7
1868	6	2	7	3	2	3	.	.	.	.	.	.	15	8	23
1870	1	1	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	5	1	6
1872	123	42	166	65	4	15	.	.	.	.	1	.	295	122	417
1872–3	2	.	1	1	1	.	.	.	.	.	1	.	5	1	6
1873	1	.	2	.	.	.	.	.	.	.	8	3	11	3	14
1874	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	1	.	1
1875	27	4	17	4	2	.	.	.	42	.	4	1	92	9	101
1876	9	1	7	.	1	.	6	.	.	.	.	.	23	1	24
1876–7	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	1
1878	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	1
Nedatate	28	9	28	13	9	3	.	1	.	.	9	1	74	27	101
Total :	456	153	435	165	57	82	37	6	55	.	54	28	1 094	434	1 528

care pune în lumină următoarele : din cele 1 528 de texte, nu mai puţin de 794 — deci mai bine de jumătate (51,96% — au fost transcrise în 1863, ţinînd de primul mare val al culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu ; numai 417 texte, deci ceva mai bine de un sfert (27,29%), au fost transcrise în 1872, ţinînd de cel de-al doilea val al culegerii ; 68 de texte au fost culese în prelungirea primului val, între 1863 şi 1870, iar 148 în prelungirea celui de-al doilea, între 1872 şi 1878 ; 101 texte sînt nedatate. Cea mai mare parte a materialului se plasează, aşadar, în stratul cel mai vechi al culegerii, avînd în momentul de faţă mai bine de o sută de ani vechime. În general, cum era şi normal, cunoscînd proporţiile de bază din cronologia culegerii, tabelul reflectă întru totul situaţia reală, confirmînd ceea ce am arătat de-a lungul analizelor noastre, şi anume faptul esenţial că marea culegere a lui Ioan Micu-Moldovanu a fost realizată în două mari reprize, la interval de 10 ani, una de alta, într-o perioadă de circa un deceniu şi jumătate.

e) Cele 456 de cîntece şi doine cuprinse în materialul inedit reprezintă tot atîtea motive poetice independente. Ele aduc un spor tematic considerabil la ceea ce se cunoştea pînă acum despre lirica transilvăneană a epocii. Prin faptul că la data culegerii erau deplin închegate din punct de vedere artistic şi prin faptul că aduc, încrustate în substanţa lor, numeroase aluzii la fenomene social-politice mai vechi, ele se plasează, ca geneză, cu mult înainte de perioada notării lor şi pot servi atît la cunoaşterea istoriei liricii noastre populare, cît şi la cunoaşterea unor aspecte de viaţă populară, care, îndeobşte, scapă sau se refuză cercetării istoricului sau sociologului. Parte din ele au fost semnalate şi în culegeri ulterioare. Faţă de acestea, textele de care vorbim reprezintă prima menţiune documentară, atestînd circulaţia diferitelor motive poetice la date diferite şi în zone deosebite. Altele — din cîte ştim pînă acum — nu au mai fost semnalate nicăieri, aşa că reprezintă singurele menţiuni documentare cunoscute pînă acum ale respectivelor motive poetice. Cea mai mare parte din ele oglindeşte aspectele bogate şi variate ale vieţii ţărăneşti, în ceea ce are aceasta mai autentic şi mai reprezentativ. Unele însă, mai puţine desigur, aduc ecouri din viaţa orăşenească a epocii, în care se îmbină tematica lăutărească şi tematica dieceească, într-o întrepătrundere interesantă şi elocventă pentru stadiul general de dezvoltare a societăţii vremii şi de evoluţie a gustului artistic.

Dominantele întregului ciclu sînt dragostea (cu toate avatarurile ei sentimentale : speranţă şi îndoială, bucurie şi suferinţă, aşteptare şi deziluzie etc.) şi comuniunea cu natura (o stare difuză, specifică pentru lirismul popular românesc, fără a se putea vorbi despre un sentiment al naturii), într-o îmbinare organică, structurală. Predomină însă accentele grave, nuanţele dureroase, amănuntele nostalgice. Nu avem intenţia să-l frustrăm pe cititor de surpriza contactului direct cu materialul, de aceea nu facem o prezentare generală a tematicii, limitîndu-ne la simpla jalonare a reperelor lirice principale (unele teme noi şi nuanţe tematice noi faţă de antologia din 1885).

Dragostea e înfăţişată ca o forţă oarbă, de dimensiuni cosmice, omniprezentă şi atotputernică. Omul nu o poate evita, nu se poate ascunde de ea (72) ; ea îi stăpîneşte toată viaţa, gîndurile şi sentimentele, zilele şi nopţile (56) ; îi distruge rînduiala înţeleaptă a vieţii şi muncii (29). Apariţia iubitului echivalează cu răsăritul soarelui (37)[123]. Forţa sentimentului este nimicitoare : decît să se ştie părăsită, fata preferă să-şi ştie iubitul necredincios mort (26) ; certată de toţi pentru sărăcia iubitului său, fata nu se poate opune dragostei, deşi e lucidă şi îşi dă seama de diferenţa de avere dintre ei (50)[124]. Iubiţii trebuie să fugă în lume, ca să scape de „ţara cîinelui'' şi „oamenii dracului'', ce le pun

[123] Se foloseşte *paralelismul negativ*, după terminologia lui Roman Jakobson, sau *antiteza slavă*, după P. Bogatîrev. Vezi Monica Brătulescu, *Cîteva tipuri de metaforă în folclor*, în *Studii de poetică şi stilistică*, Bucureşti, Edit. pentru literatură, 1966, p. 83—90.

[124] *Mult mă mustră neamul meu,/Că-i sărac drăguţul meu./Io-l văd bine că-i sărac,/N-am ce face că mi-i drag.*

în primejdie dragostea (8). Într-un caz întîlnim însă şi atmosfera mai calmă şi senină a idilelor coşbuciene : iubitul cere fetei să-şi aştearnă patul afară, iar el — prefăcîndu-se în vînt de vară — va veni noaptea să-i răcorească gura arsă de sete (53).

Dorul are aceleaşi efecte distrugătoare asupra vieţii iubiţilor. De fapt, acesta este şi lait-motivul ciclului. Omul cuprins de dor se topeşte „ca frunza în tău'' sau ca „inul în vale'' (81), cade la pat şi, fără a-l durea ceva, simte cum se usucă pe picioare (121), ajunge — în cele din urmă — să nu mai fie bun de nimic (123). E orb şi absurd, legîndu-se de omul însurat, pe care-l împinge la beţie ; legîndu-se de femeia măritată, pe care-o face să-şi uite proprii săi copii (84). E atotputernic ca o stihie : pînă şi muntele, care-i de piatră, e frămîntat de dor ; în opoziţie cu tăria şi răceala acestuia, cum să-i reziste bietul om? (87). Încă din stadiul incipient, dorul opune mintea inimii : *Floricică, rumpe-te-aş, La badea trămite-te-aş. / Te-aş trămite, n-am pe cine, / Eu m-aş duce, mi-i ruşine* (115).

Jalea este afirmată în mod declarativ, nu descrisă prin efectele ei sau justificată prin originea ei. Omul are la inimă o negură, de care nu poate scăpa, căci îndată se aşează alta mai grea (128) ; ar da orice doctorului care i-ar lua durerea de la inimă (164), trage la rău, ca alţii la bine (145). Uneori totuşi jalea e explicată prin totalul eşec al omului în viaţă : a semănat busuioc şi trandafiri — adică a dat lumii ce avea mai bun — dar sămînţa n-a rodit (127). Altă dată, jalea este efectul nenorocului personal : *Că-a meu bine şi noroc / A ars în pară şi foc, / A meu bine şi ticneală / A ars în văpăi şi pară* (148). Dureros de plastic e exprimată aderenţa forţată a omului la jale : *Vai, aproape-s de necaz,/ Ca năframa de obraz ; / Vai, aproape-s de urît, / Ca piciorul de pămînt.* Jalea domină însă şi în materialele din capitolele următoare, colorînd într-un fel aparte şi poezia străinătăţii, poezia de urît şi chiar poezia de cătănie.

Înstrăinarea de ai săi produce, în general, imprecaţie şi blestem (172).

Cătănia aduce însă şi note viguroase de protest şi revoltă. Semnificativ e textul 217, în care e blestemat împăratul (*Ardă-ţi curtea jumătate,/ De scaun să nu ai tu parte,/ De scaun şi de cunună,/ Cum eu n-am de voie bună*), pentru că a început să ia mai mulţi fraţi din aceeaşi casă, şi sînt satirizaţi ofiţerii pentru lăcomia lor de bani şi laşitatea lor în bătălie (*Staţi alăturea cu noi,/ Nu vă trageţi înapoi*). Satira la adresa împăratului ia uneori forme de dispreţ şfichiuitor : dacă împăratul nu se face om de omenie, cătana o să-i pună boarfele în spate, trimiţîndu-l acasă, nu însă mai înainte de a-i fi dat şi o corecţie fizică, cum se dă la o potaie jigărită (206). Celui care l-a scris la cătănie, feciorul doreşte să-i fie „casă uliţa'' şi „odihnă temniţa'' (201). Frica şi sila faţă de instituţia chezaro-crăiască merg atît de departe, încît unii, spre a scăpa de robia armatei, ar prefera să se automutileze (208). Tema dorinţei de a nu se fi născut e cunoscută de aiurea. Definitiv închegat în expresie e catrenul care arată că mîndruţa a făcut „cale pe pustă'', petrecîndu-şi şi căutîndu-şi iubitul luat la armată (218).

Urîtul, sentiment complex şi profund, distruge pe om (247) şi trezeşte de asemenea blestem (258). Uneori, victima lui pare a renunţa la simpla lamentaţie sau imprecaţie : ar cosi urîtul în rît (242).

Blestemul, oricare ar fi cauza şi obiectul său, e construit pe bază de adynaton, uneori de mare şi sugestivă amplitudine.

Ciclul de cîntece şi doine mai cuprinde un număr mare de texte umoristice, în care adeseori ascuţişul ironiei se îndreaptă spre sine însuşi. Astfel, eroul unor piese se autopersiflează pentru prostia de a fi „lăcomit la avere'', însurîndu-se cu o leneşă, cu o „hîdă'', cu o bătrînă. Undeva se simte şi lacrima, dar în general e vorba de o puternică autosatirizare. Grotescă este imaginea iadului populat cu mîndrele „rumenite'' (292), comică paralela dintre felul cum nevasta necredincioasă îşi aşteaptă bărbatul plecat la oaste şi

felul cum își așteaptă ibovnicul (313). Uneori efectele umoristice se construiesc pe bază de adynaton[125]. Unele par a avea origine orășenească.

De reținut sînt și unele piese din categoria cîntecelor de lume, în care accentele bahice se împletesc cu autoironia și amărăciunea. Nu e mai puțin adevărat că există și cazuri (317) cînd tristețea omului are o cauză pseudofilozofică : raportul tragic dintre perenitatea și imobilitatea naturii și efemerul vieții omenești (*Rău îmi pare după lume, / Că eu mor și ea rămîne*). Tristețea, în concepția cîntecului de lume, se combate cu vinul, numit „sfîntul vin", „frate de cruce", „măria ta" (336, 337), sau cu palinca „soră dulce" (336). Dumnezeu e văzut la proporții umane, de cîrciumar sătesc, cînd i se cere împrumut o ploscă de vin (338). Sfatul unanim pentru omul necăjit e : *Cine are-un bou ș-o vacă, / Nici o crîșmă să nu-l treacă* (339). Unele au origine lăutărească.

Cîntecele de codru, de voinicie și de hoție exploatează, în general, tema veche și caracteristică a cucului.

Cîteva cîntece aduc ecouri sociale specifice pentru societatea transilvăneană a epocii. Un cîntec pomenește de revolta unei slugi trimise la muncă fără mîncare (367); un altul cuprinde o amenințare violentă la adresa solgăbirăului, unealtă a exploatării : omul cere reprezentantului autorității să nu-l mai „tracteze" așa de rău, spre a nu fi obligat să facă „palma pumn" (368); în fine, altul e un cîntec mineresc, în care se vorbește direct despre exploatarea lucrătorului de către patron : *Domnii din plată mi-atras/... Și datori am mai rămas* (370).

Din cîntecele istorice, pe lîngă cele închinate lui Avram Iancu (371—374) sau bătăliei de la Solferino (cu cîteva variante în note), merită a fi reținută piesa 375 : *Strigă Bărnuț din Sibiu,/ Că Ardealul nu-i pustiu;/ Strigă Iancu de la munte:/ — Nu te teme, mă Axente,/ Că și eu vin de la munte/ Cu opt mii și nouă sute/ De păuni de-ai codrilor, / De voinici de-ai munților*[126]. Trebuie să mai menționăm aici, pentru a face sensibil ecoul pe care Principatele Unite l-au trezit în inimile românilor de peste munți, precum și puterea de atracție pe care noul stat al lui Cuza a exercitat-o asupra românilor din Transilvania, acea variantă citată în note, în care se spune, într-un patetic final, plin de vigoare și aplomb : *Munte, munte, piatră seacă,/ Lasă voinicii să treacă,/ Să treacă la România,/ Ma la Cuza-n cătănie*[127], marcînd un moment nou în dezvoltarea și consolidarea conștiinței naționale a poporului.

Într-un capitol intitulat „Diverse", am întrunit acele piese care, prin conținutul lor, ar fi putut fi încadrate în mai multe din capitolele anterioare. Nu este deci vorba de piese cu conținut neclasificabil, ci deasupra oricărui sistem de clasificare. Printre ele menționăm unele piese de deosebită importanță culturală, cum ar fi „Amărîtă turturea" (402) și „Ce te clatini, bradule?" (377).

Sumarul marcaj de orientare de mai sus evidențiază cu îndestulare importanța pe care ciclul inedit de cîntece și doine o are pentru studiul genezei, circulației, tipologiei și esteticii poeziei lirice din Transilvania și a liricii populare românești în general. Nu este vorba numai de marea bogăție tematică pe care ne-o oferă acest material, ci de nesfîrșita variație în cadrul unor motive lirice de bază pe care o aduce, atestîndu-i vechimea încă de acum o sută de ani (să ne reamintim că 251 din cele 456 de texte de cîntece și doine au fost culese în campania din 1863). Materialul completează fericit panorama poetică a satului românesc transilvănean de acum un secol, văzută cu ochii unei generații de intelectuali cu puternice rădăcini în tradiția vie a satului lor, dar și cu o specială aderență

[125] Textele 279—282.

[126] În capitolul consacrat cîntecului istoric din *Istoria literaturii române*, vol. I, București, Edit. Academiei, 1964, p. 167—169, unde se vorbește despre folclorul inspirat de revoluția burghezo-democratică din Transilvania, motivul acesta nu e menționat.

[127] Ms. 2 197. II. 172, f. 4 v, t. 23. Culegător Micu M. Textul nelocalizat și databil numai relativ : cum face aluzie directă la domnitorul Cuza, n-a putut fi scris decît înainte de căderea acestuia și, destul de probabil, în 1863, în primul val al culegerii.

la fenomenul orășenesc al epocii. De aici și dublul aspect al cuprinsului acestui ciclu : folclor țărănesc, pe de o parte, și proporțional mult mai puțin, folclor orășenesc, pe de altă parte. Dar tot de aici și orizontul larg și complex, bogat și variat al ciclului.

f) Numărul strigăturilor rămase nepublicate este mai mare decît al celor ce s-au publicat : 435 de texte (în 600 de variante) față de cele 362 tipărite. Această mare cantitate de material a pus complicate probleme de clasificare. Am adoptat, din această cauză, un sistem dublu de referințe, atît din punctul de vedere al obiectului satirei și ironiei, cît și din punctul de vedere al direcției urmărite de satiră.

Într-un prim capitol am încadrat piesele caracterizînd jocul (la care strigătura apare sincretic, în mod spontan), pe cei care joacă, pe cei care nu știu juca și, mai ales, pe cei ce nu mai trebuie să joace. Este de reținut textul în care jucăușul își definește talentul și înclinația ca avînd origine demonică (2).

Un alt capitol cuprinde piese caracterizînd satiric pe fetele prea mici sau prea mari de statură (33), pe cele care-și pun nădejdea în sulimanuri (49—52), pe cele leneșe, nepricepute, neîndemînatice, nespălate și nepieptănate, pe cele rămase (87), pe cele stricate, întocmindu-se astfel un repertoriu complet al defectelor fizice și morale ale unei întregi categorii de locuitori ai satului. Hilarul atinge proporții colosale în piesele consacrate fetelor nepieptănate (75—76). Merită a fi reținută : *Mîndra naltă și șoldie/ Din trei coți își face ie,/ Din trei coți și jumătate,/ Să-mi facă și mie parte/ De-o chimeșă de bumbac/ Ca s-o joc la joc cu drag.*

La rînd vin nevestele, ironizate pentru firea lor aprigă și rea (109), pentru darul beției (112—113), pentru lene (114—115). Nevasta frumoasă e considerată o adevărată pagubă la casă, deoarece bărbatul e obligat să și-o teamă, neglijîndu-și treburile și ruinîndu-și gospodăria (107). Nevestei frumoase — în virtutea frumuseții înseși — îi este permisă infidelitatea, cu condiția discreției (106). În nota ușuratecă de umor din acest ultim text nu trebuie să se vadă concepția generală a poporului cu privire la stabilitatea morală a familiei, ci numai un joc spiritual de cuvinte, o galanterie superficială și fără urmări.

Un capitol întreg e închinat feciorilor. Ei sînt ridiculizați atît pentru defectele fizice, cît și pentru cele morale. Reținem cîteva piese mai realizate, ca 160 : *Bădița cu brîne multe/ Nu scoate plugul din curte,/ Da bădițul c-o curea/ Cîte două-alăturea*, în care se satirizează lenea bogătașului în contrast cu hărnicia feciorului sărac; textul 176 : *Decît slugă la popa,/ Mai bine să bați doba;/ Decît slugă la birău,/ Mai bine să porți ceacău;/ Decît slugă la diac,/ Mai bine să iei colac*, unde predomină caracterul social. Interesante sînt piesele ce oglindesc probabil o anumită mentalitate specifică mediului școlăresc blăjean (întîlnite parțial și în Pauleti), în care se vorbește despre călugărie, viața preoțească, mănăstire, într-un mod lipsit de respect (tînărul e cu mîinile pe psaltire, dar cu ochii după copile; e cu mîinile pe icoane, dar cu ochii după cucoane, 163—165). Oricum, textele cu circulație orală desigur, s-au născut și au circulat în cercurile școlărești ale Blajului. Din antologia Jarník-Bîrseanu ne era cunoscut cazul doinei 460 : *Pe dealu cu strugurii, / Primblă-se călugării / Blestemîndu-și părinții, / De ce i-au călugărit / Și nu i-au căsătorit*; la acesta putem adăuga următoarea plîngere a unei astfel de victime : *Că nu-s făcut pe pochie, / Nici batăr pe dăscălie, / Ci-s făcut pe voinicie* (165). Cu o interpretare umoristică e textul 162 : *Bade, de urîtul tău, / M-aș călugări și eu. / Dar păcat de Dumnezeu, / Să mă călugăresc eu.*

Flăcăii tomnateci sau rămași se pot lăuda și ei cu o întreagă producție de strigături. Dintre numeroasele exemple, cităm unul singur, cu o psihologie mai complexă, resimțindu-se de atmosfera specifică a cîntecului de lume : *Cînd eram în vremea mea, / Șapte mîndre vream ținea. / Dar acum, sărac de mine, / Și de una-mi pare bine.*

Bărbații însurați sînt și ei, în anumite cazuri, obiect de satiră și ironie. Cazurile mai frecvente se referă la bărbatul prostit de dragoste pentru propria lui nevastă și care nu crede,

chiar cînd aude și vede, nici una din ispråvile galante extraconjugale ale jumătății sale (197). Cu o tristă resemnare și un umor mai acid e condamnat bărbatul bătăuș de către însăși victima brutalității sale (195–196) și e regretată imposibilitatea „descununării" (207). E necesar să arătăm aici că o mare parte a liricii populare a vremii e dominată de imaginea sumbră a căsniciei nedorite, impuse de părinți sau de necesități, sau a căsniciei nereușite, situație caracteristică pentru moravurile familiare ale epocii și locului.

Nici atotputernicia dragostei nu scapă de săgețile ironiei populare. În această privință e instructiv exemplul 225 : *Vai de mine, ce-am făcut, / C-am dat dragostea-mprumut / Și-acum cînd vreau să iubesc, / Nici pre bani nu mai găsesc.*

Multe strigături nu urmăresc scopuri mai mult sau mai puțin mărturisit didactice, în direcția unei concepții populare despre moralitate, ci sînt pur și simplu piese umoristice, căutînd efecte de veselie bufonă și de amuzament sănătos, într-un joc inteligent, cu cuvîntul ambiguu și cu gradația epigramatică. Exemplul 265 e revelator : *De-ar avea mîndrele minte, / Cînd oi muri să mă cînte / Cu trei zile mai nainte.* Comicul provine uneori dintr-o anumită înclinare spre hiperbola grotească : *Săraci mîndruțele mele, / Cum ară dracul cu ele / Și-și seamănă pietricele* (271), alteori din cultivarea expresă a realismului (270, 283, 289). Unele însă își întemeiază comicul, de bună calitate, pe jocul subtil de cuvinte, pe asociațiile neașteptate de idei, pe paralelisme contrastante și sugestive. Oferim două exemple tipice : *Dragile tatei copile, / De v-ar putea tata crește, / Să vă vadă și neveste ; / Din neveste, babe slabe / Și din babe cătărabe* (290) sau : *Da săraca cizma mea, / Spusu-ți-am că te-oi muia / Și-oi face zeamă din ea / Și-oi mînca cu soacra mea. / Și oi face-o pipărată, / Să soarbă și socru-o dată* (308).

Satira cu caracter social e deosebit de bine reprezentată în ciclul inedit al strigăturilor, de aceea merită să ne oprim mai îndelung asupra acestui capitol. Grupa cea mai numeroasă de material ilustrează tema preferinței pentru omul frumos și sărac sau pentru omul sărac și harnic, în contrast cu omul urît și bogat sau bogat și leneș. Feciorul nu-și dorește nici boi nici vacă, ci numai mîndră care să-l placă (318), nu-și dorește fată de domn, fată cu moșie sau fată de frunte, ci fată care să-i placă lui (320). Bogatele sînt, în general, leneșe, pretențioase, jignesc mîndria lui de muncitor : unele umblă cu poale de cumpărat (335), altele lasă vacile nemulse (336), altele cuptorul dezlipit (337). Caracteristic pentru întreaga grupă e textul 329 : *Mîndro, mîndruleana mea,/ Nu gîndi tu, mîndro hăi,/ Că soarele cînd răsare, / Răsare la voi în curte / Și tu ești fată de frunte ;/ Că soarele cînd răsare,/ Răsare în lumea toată/ Și tu ești fată de coadă.* Se scoate astfel puternic în evidență diferențierea socială existentă în cadrul satului transilvănean de odinioară și poziția net critică a omului sărac și productiv împotriva păturii bogate, parazitare, a satului. Mai trebuie reținut textul 341, unde satira împotriva cucoanelor, nu numai de la oraș, îmbracă o formă acidă și virulentă : *Dragile tatii, cucoane,/ De v-ar da Dumnezeu coarne,/ La toate, săracile,/ Să-mpungeți ca vacile.* Ceea ce aduce nou în această privință materialul inedit este o grupă întreagă de strigături pe tema „fata popii". Nu mai puțin de șase texte ridiculizează defectele morale considerate caracteristice – ale fetei de popă. Notăm numai unul din ele : *Fata popii celui nou,/ Bate gîsca pentru-un ou* (355). O altă temă bine reprezentată este a popii însuși și lucrul e cu atît mai semnificativ cu cît textele au fost culese și notate de elevii unui liceu ce urmărea, în primul rînd, pregătirea de preoți. Sînt puse astfel în lumină lăcomia de bani a popilor (359), lipsa de modestie (360), infidelitatea domestică (361), priceperea de a-și exploata slugile (362), hoția crasă (363), ipocrizia ecleziastică (364), concupiscența (365).

Într-un ultim capitol am grupat strigăturile care, ca și doinele și cîntecele, sînt pe deasupra oricărui sistem de clasificare. Remarcăm, printre ele, textul cu certă rezonanță coșbuciană[128] : *Ce mi-i mie de-o drăguță? / Ca codrului de-o frunzuță: / Unde pică, -aici se strică* (379). De asemenea merită a fi reținut, pentru jocul galant de dragoste, textul 382 ;

[128] Vezi și paralelul său : *Nu mi-e mie de-un drăguț,/ Ca pădurii de-un lemnuț* (378),

Însoară-te, bade,-nsoară/ Și-ți grijește nevasta/ Și de mine nu-ți uita. Pentru a caracteriza atmosfera epocii, de fapt atmosfera blăjeană a epocii, reținem și textul 429 : *Badea-i roman palatin,/ Eu-s copilă de român.*

g) Cele 57 de balade, în 139 de variante, nu interesează din punct de vedere estetic. Într-adevăr, deși închegate structural și realizate artistic, aproape toate sînt în afara artei. De aceea editorii le-au și omis din antologia lor. Ele sînt însă deosebit de importante pentru cunoașterea repertoriului de epică populară transilvăneană de acum un secol, pentru studierea răspîndirii și circulației diverselor motive în zonă și epocă, pentru cercetarea direcțiilor de evoluție a genului întreg, pe baza sugestiilor oferite de mănunchiul impozant de piese și subiecte din fondul de inedite.

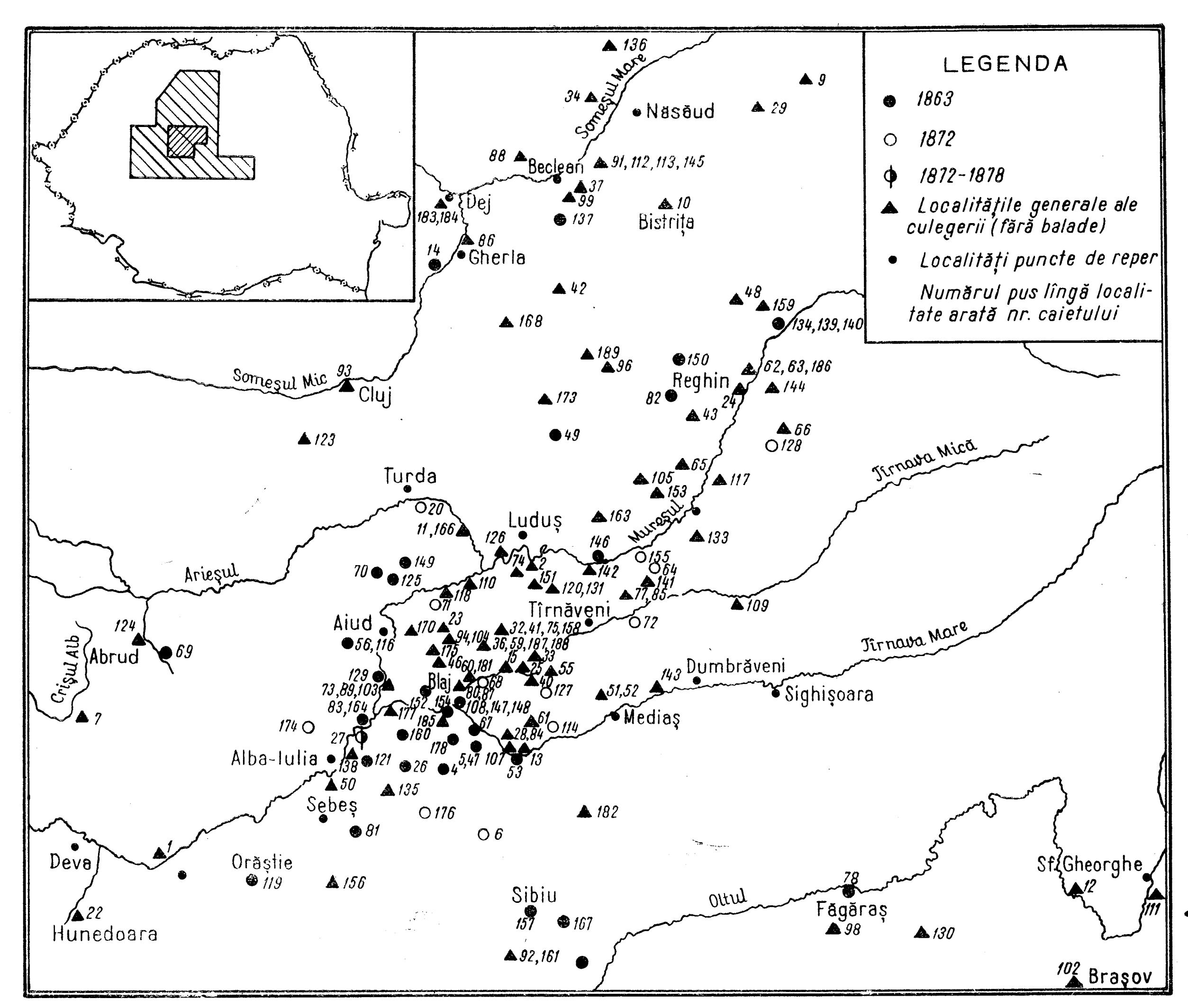
Dominantă în cuprinsul epicii populare transilvănene a epocii este balada nuvelistică, cu subiecte din viața familiară, gustate pretutindeni și întîlnite pretutindeni în forme foarte apropiate. Menționăm, dintre acestea, motivul travestirii tînărului în haine femeiești, spre a putea dobîndi dragostea Anei Ardeleana „din ținutul Clujului, din fundul Sibiului", cu un final cu totul neobișnuit și nelogic (13) ; motivul tînărului Văleanu (14), amorezul nestatornic, otrăvit din gelozie de una din iubitele sale, apărînd în culegere într-un număr impresionant de variante, 9 la număr, culese toate din partea de sud a zonei (Galtiu, Doștat, Vidrasău, Alămor, Bucerdea Grînoasă)[129] ; motivul probei iubirii : numai iubita se încumetă a scoate presupusul șarpe din sînul lui Petru „dintre lunci", cu 3 variante destul de fluide ca structură și închegare (15) ; motivul miresei moarte în preajma nunții, la toate cele patru variante din culegere, în însoțire cu motivul arborilor îmbrățișați, în final (18) ; motivul femeii necredincioase a lui Ghiță „Cătăniță", în desfășurarea clasică (24) ; motivul nevestei vîndute[130], care descoperă în turcul cumpărător pe însuși fratele său, „feciorul Banului din Țara Hațegului" (25) ; motivul nevestei fugite cu pruncul în brațe, rugîndu-se de podar s-o treacă Dunărea, cu un final accidental și cu totul nepotrivit, dar cunoscînd alte opt variante în culegere (26) ; motivul nevestei fugite cu amantul, Toma Alimoș, Toma sau Tonea[131], pedepsită cu moartea la întorcerea sa acasă de dorul pruncului, după repudierea de către amant (27) ; motivul fetei „de domn mare", celuită de un zlătar (28) ; motivul soacrei rele, ce-și chinuiește nora în lipsa feciorului de acasă, ținînd-o flămîndă în închisoare (29), ce cunoaște 5 variante cu soluții epice diverse (în varianta din Maiorești ambii soți mor îmbrățișîndu-se, iar din trupurile lor cresc cunoscuții arbori îmbrățișați ; în varianta din Șard, mama denaturată este gonită în lume) ; motivul sorei otrăvitoare, ce reprezintă un subiect independent față de celebra sa paralelă franco-taliană *Donna Lombarda*, care are o circulație circumscrisă la aria sud-est europeană și numai întîmplător prezintă contaminări cu motivul „proba iubirii"[132] (32). Mai semnalăm, în ciclul de balade, existența motivului, de circulație europeană, „călătoria fratelui mort", într-o variantă bine structurată și bine realizată epic (4), precum și a motivului „nunta fraților", versiunea transilvăneană a baladei *Soarele și luna* (1).

[129] Pentru motiv, vezi Radu Niculescu, *Constante în structura cîntecului epico-liric din Transilvania, Crișana și Maramureș. Cîntecul lui Vălean*, în *Studii de poetică și stilistică*, 1966, p. 114–163.

[130] În textul publicat de noi la inedite, vînzarea nu e motivată. Textele din note sînt mai explicite în această privință. Astfel, o variantă din Bungard justifică vînzarea nevestei printr-o temă aglutinată : feciorul s-a însurat cu o fată săracă, pe care o repudiază ulterior pentru aceasta ; variantele din Cut și Ohaba justifică vînzarea prin neputința bărbatului de a se plăti de bir ; varianta din Colibi pune fapta pe seama psihologiei canine a bărbatului.

[131] Cu patru variante în culegere.

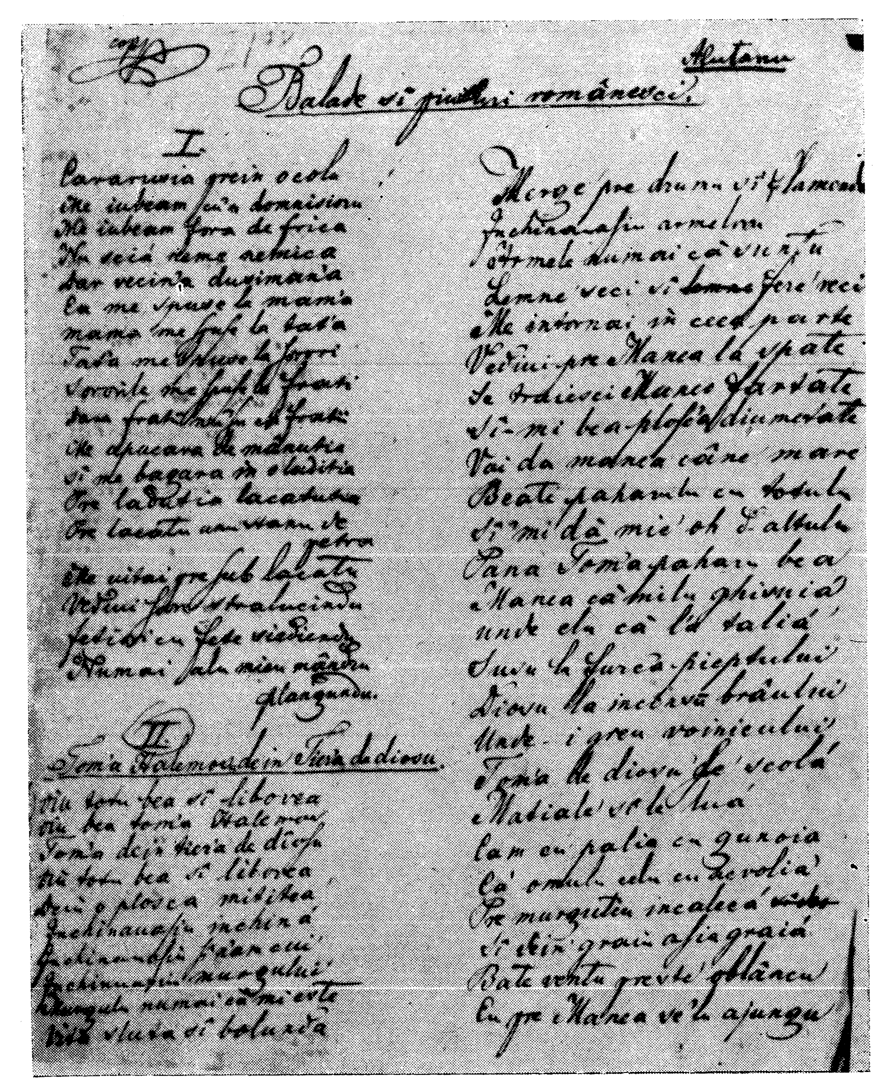
[132] Cum susține Gh. Vrabie, *Balada populară română*, București, Edit. Academiei, 1966, p. 444–446, și în cap. „Balada nuvelistică" din *Istoria literaturii române*, vol. I, p. 129. Legitim prudente afirmațiile lui Tache Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului*, 1925, p. XXXVI–XXXVIII, și *Paralele folclorice (greco-române)*, București, 1944, p. 17. Din cele 3 variante ale culegerii, una e interesantă prin contaminarea inițială cu o altă baladă locală, tînărul închis este salvat de iubita lui, după care urmează tema cunoscută. Contaminarea aceasta pare a nu fi un element întîmplător. O mai regăsim și în I. Pop-Reteganul, *Trandafiri și viorele*, ed. I, Gherla, 1884, p. 85–89, variantă din Giurgești.

Culegerile de balade din ms. Ioan Micu-Moldovanu

Abrud (124), Agrişteu (109), Agrişu de Jos (99), Agrişu de Sus (37), Alămor (6), Alecuş (36, 59, 187, 188), Alma (143), Asinip (94, 104), Aţintiş (74), Băgău (170), Buiţa (150), Beldiu (97, 129), Bichigiu (136), Bistriţa (10), Blaj (95, 101, 108, 147, 148), Blăjel (51, 52), Bobîlna (1), Bogata (2), Braşov (102), Bucerdea Grînoasă (132, 152, 169), Bucium (69), Bucuresci (7), Budiu Mic (133), Buia (182), Bungard (167), Căpîlna (156), Căpîlna de Jos (25), Cergău Mare (178), Cerghid (141), Cerghizel (64), Chesler (114), Cheţani (126), Chilieni (111), Cipău (142), Ciufud (154), Ciugudu de Jos (125), Ciugudu de Sus (70), Ciuguzel (175), Ciunga (71), Cluj (93), Colibi (160), Cugir (119), Cut (81), Deaj (72), Delureni (96), Doştat (54, 90, 100, 171, 176), Drîmbar (138), Dumbrava (149), Dumitra (180), Ernei (117), Făgăraş (78, 79), Fărăgău (82), Galtiu (83, 164), Gîrbova (56, 116), Hăghig (12), Hărţău (153), Hopîrta (23), Hunedoara (22), Iaşi (98), Iclănzel (163), Iclod (80, 87), Ilişua (88), Ilva Mare (9), Jabeniţa (144), Lechinţa (146), Leşu (29), Livada Someş (14), Lodroman (28, 84), Luna (11, 166), Lunca (107), Lupu (5, 47), Maioreşti (134, 139, 140), Manic (42), Mădăraş (105), Micăsasa (13), Minţiu Gherlei (86), Mînărade (45, 67), Monor (48), Nadăşa (66), Noşlac (110), Nuşeni (137), Oarda de Sus (50), Obreja (177), Ocna Dejului (183, 184), Ocnişoara (46), Ohaba (26), Pănade (60, 181), Petrilaca (151), Peţelca (73, 89, 103), Poarta (43), Poiana (20), Porumbeni (65), Răşinari (92, 161), Răzoare (49, 58), Reghin (24), Rîpa de Jos (159), Roşia de Secaş (3, 4), Sălcud (120, 131), Sărmăşel (173), Sibiu (157), Sînbenedic (32, 41, 75, 158), Sînmiclăuş (15), Sîntămărie (40), Spini (68), Straja (44, 121), Sucutard (168), Suseni (62, 63, 186), Şard (174), Şinca Veche (130), Şomoştelnic (77, 85), Tătîrlaua (8, 122, 127), Tăuni (61), Tăure (91, 112, 113, 145), Teleac (128), Tiur (185), Totoiu (27), Ţapu (53, 57), Uioara (118), Vălişoara (123), Veşeuş (33), Vidrasău (155), Vingard (135), Vişuia (189), Zagra (34). Cifrele din dreptul localităţilor reprezintă numărul de ordine al caietelor manuscrise şi corespund cu notarea de pe hartă. Numerele 16, 17, 18, 19, 21, 30, 31, 35, 38, 39, 76, 106, 162, 165, 172, 179 şi 190 nu apar în lista de faţă, deci nici pe hartă, caietele respective nefiind localizabile. Numărul 115 cuprinde fişele personale ale lui Jarník.

Din categoria baladelor de voinicie semnalăm piesa *Voinicul şi calul*, într-o variantă amplă şi fastuoasă, sugerînd o eventuală provenieţă livrescă a textului (3); din baladele antiotomane, menţionăm o reuşită variantă a *Ilincuţei Şandrului*, în forma sa clasică (5); din baladele haiduceşti, cităm versiunea transilvăneană a cunoscutei balade *Corbea*

Alutanu

Balade şi cîntări româneşti

I.

II.

Ms. 2-197.II.78, prima pagină a culegerii lui Ioan Alutanu, cuprinzînd o variantă a D. 404 şi începutul baladei „Toma Alimoş" (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

(6), în două variante, din care una fragmentară; pe cea a lui *Toma Halemoş*, rănitul mişeleşte de către Manea (7); a lui Stanciu (8), a lui Radu, cu două variante (9), toate atestînd vechea unitate tematică a epicii populare româneşti pe întregul cuprins al ţinutului locuit de români. Dar încă la data culegerii, această unitate cedase pasul puternicei diversificări impuse de modificarea stilului de execuţie a cîntecului epic în Transilvania.

Din marea și ampla baladă moldo-munteană *Șarpele* nu mai întîlnim decît fragmente, trei în culegerea lui Ioan Micu-Moldovanu (2) și alte două în culegerile lui Ioan Pop-Reteganul și Ilarion Cocișiu. Persistă însă cu tenacitate, în forme sensibil reduse, vechea[133] și interesanta baladă *Brumărelul*, pentru care avem 6 texte fragmentare în culegerea de care ne ocupăm, precum și motivul „metamorfozelor" succesive pentru a evita căsătoria silită, versiunea transilvăneană a temei, cu amploare epică de basm, *Cucul și turturica* (21).

Ms. 2 197.II.27, f. 49ʳ; din culegerea lui Simion Moldoveanu, cuprinzînd începutul baladei „Voinicul și calul" (Biblioteca Orășănească, Sibiu).

Bogat reprezentată în cuprinsul ineditelor este apariția jurnalului oral, oglindind aspecte dramatice din viața de toate zilele a satului vremii. Așa e, de pildă, textul 40, care povestește despre un oarecare Nicolae, care duminică a fost la horă, luni a tăiat spini, iar marți — întorcîndu-se seara spre casă — a fost pîndit de anumiți dușmani personali și lovit de moarte. La fel și textul 44, care narează despre moartea ciobanului Istrate, omorît la instigarea unei femei stricate, Catalina, de către Jurcă Șandor și un nepot al

[133] Pentru atestările sale documentare, de asemenea în forme degradate și fragmentare, în 1789, Onisifor Ghibu, *Contribuții la istoria poeziei noastre populare și culte*, 1934, p. 28—29, în 1831, Romulus Todoran, *Poezii populare într-un manuscris ardelean din 1831*, în „Anuarul Arhivei de folclor", 7 (1945), p. 135—136, două variante, într-un caiet al preparandului Ardelean Dimitrie.

acestuia, cu ajutorul unui oarecare Cartoaie, ce-i purta sîmbetele pentru o oaie. Asemănătoare e și piesa 48, care istorisește despre unul Ioan, din Micăsa sa, probabil argat, care a ucis la instigarea stăpînei sale pe cineva nenumit (poate însuși stăpînul său) și care nu mai iese din temniță, cu toate că vina asasinatului nu este numai a sa.

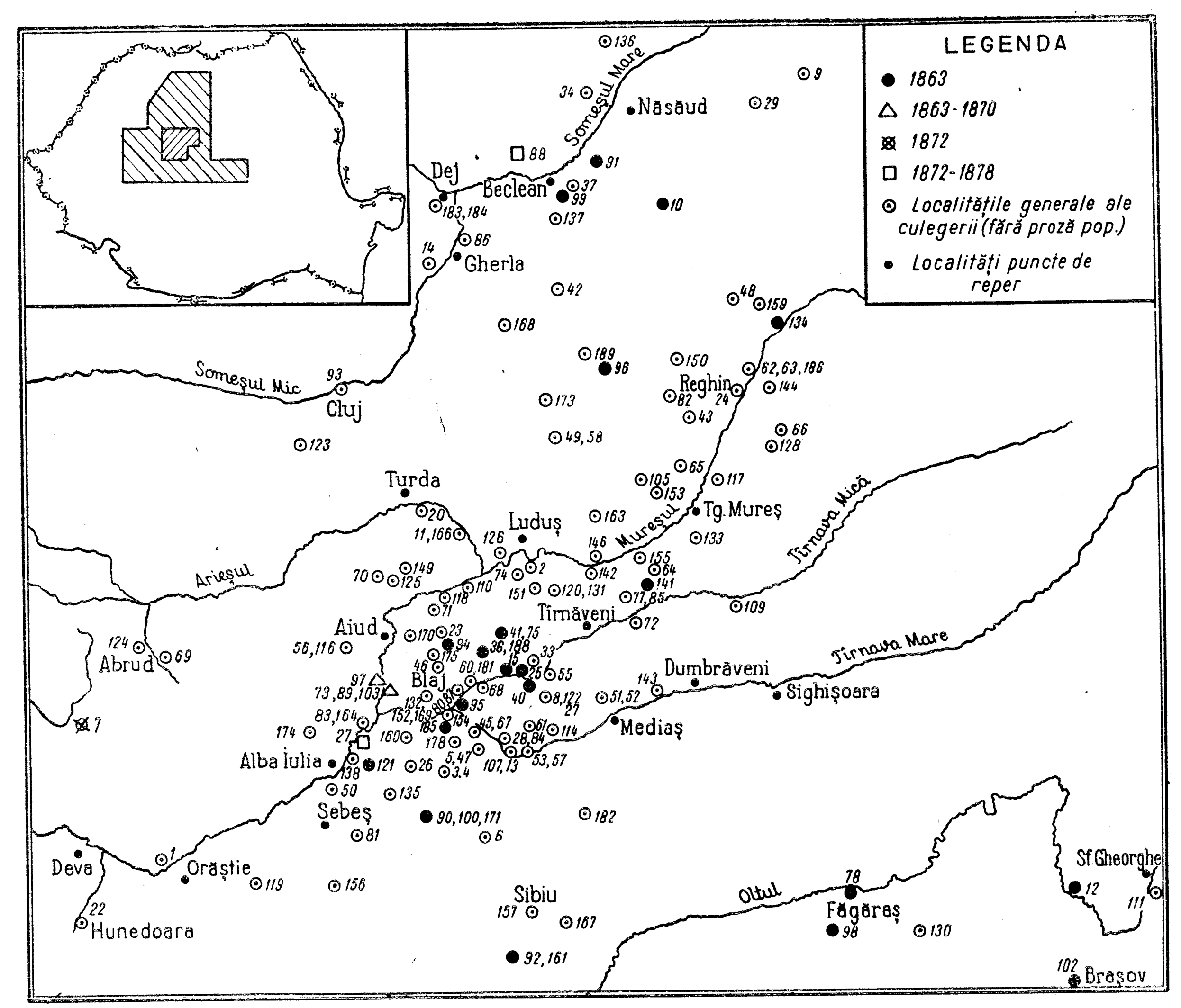
Pornind de la presupunerea întemeiată că materialul cules reprezintă ceea ce se putea aduna mai ușor și mai simplu, în condțiile speciale ale culegerii (scurtul timp al vacanțelor școlare de iarnă și primăvară), deci ceea ce cunoștea implicit o anumită intensitate de circulație, putem afirma, fără teama de a greși prea mult, că ciclul inedit de balade este întru totul reprezentativ pentru stadiul de evoluție al genului în epoca și zona respectivă. Deosebim, în cadrul acestui ciclu, trei categorii principale de materiale : texte din fondul general al epicii populare românești, denotînd însă intrarea într-o acută fază de destrămare a stilului specific de execuție pentru cîntecul epic și o sensibilă îngustare a repertoriului de cîntece cu conținut eroic și voinicesc ; texte de baladă propriu-zisă, cu caracter nuvelistic, marcînd predilecția pentru subiectul lipsit de tensiune eroică și pentru stilul strofic de execuție ; texte povestind „fapte diverse" din viața de toate zilele a satului. Cu mult deasupra celorlalte două categorii, prin numărul subiectelor și prin frecvență (numărul variantelor), se plasează grupul de balade nuvelistice. La data culegerii, majoritatea subiectelor era la capătul superior al unei evoluții îndelungate, textele fiind perfect individualizate tematic, bine închegate epic și întru totul reprezentative pentru noul stadiu de evoluție a cîntecului epic în Transilvania.

h) În ceea ce privește transcrierea basmelor, am întîmpinat aceleași grave dificultăți pe care le-au mărturisit și editorii din 1885, pentru că însăși metodologia culegerii și transcrierii acestui gen de producții populare era încă departe de a fi pusă la punct. Din această cauză am optat pentru rezumatul tematic al pieselor, care oferă două avantaje principale : reproduce schematic basmul în vorbirea curentă de astăzi, putînd fi apreciat pentru alcătuirea lui artistică, și reproduce schematic basmul în organizarea lui structurală (temă, motiv etc.), putînd servi specialistului ca material comparativ. De altfel toate basmele culese și transcrise fără ajutorul tehnicii speciale de înregistrare de astăzi pun aceleași probleme și pot fi utilizate numai cu aceste rezerve.

Am transcris însă absolut întocmai acele formule introductive, mediane și de încheiere „ce îndeplinesc în genere o funcție de soclu, de ramă, fiindcă delimitează în chip intenționat, izolează acțiunea basmului de realitatea zilnică"[134]. Se întîlnesc, de obicei, la basmele fantastice, o dată însă și la snoave (35).

Formulele introductive situează acțiunea basmului într-o lume fabuloasă, atemporală, pentru a cărei determinare se face controlul veracității cu ajutorul absurdului : *A fost odată, a fost, că de n-ar fi fost, nu s-ar povesti* (17, 28, 35)
nu aș sta a minți (5),
n-aș cuteza a minți (10)
nu m-aș da a minți (15)
nu m-aș bate a minți (21)
că un purice o plezni (5, 10, 17, 21, 25, 28, 35)
că nu-s de cînd poveștile, ci cu vreo două zile mai încolo
și cu vreo nouă mai încoace (10)
ci numai de o zi, de două și poate și de nouă (16)
că-s cu o zi sau două mai încolo,
că de-aș fi mai încoace,
m-ar spune poveștile pre mine,

[134] Ovidiu Bîrlea, *Antologie de proză populară epică*, vol. I, 1966, București, Edit. pentru literatură, p. 76. Pentru mecanismul psihologic al utilizării unor asemenea clișee, Eugen Todoran, *Timpul în basmul românesc*, în „Limbă și literatură", 6 (1962), p. 397—421.

Culegerile de proză populară din ms. Ioan Micu-Moldovanu

Abrud (124), Agrişteu (109), Agrişu de Jos (99), Agrişu de Sus (37), Alămor (6), Alecuş (36, 59, 187, 188), Alma (143), Asinip (94, 104), Aţintiş (74), Băgău (170), Băiţa (150), Beldiu (97, 129), Bichigiu (136), Bistriţa (10), Blaj (95, 101, 108, 147, 148), Blăjel (51, 52), Bobîlna (1), Bogata (2), Braşov (102), Bucerdea Grînoasă (132, 152, 169), Bucium (69), Bucuresci (7), Budiu Mic (133), Buia (182), Bungard (167), Căpîlna (156), Căpîlna de Jos (25), Cergău Mare (178), Cerghid (141), Cerghizel (64), Chesler (114), Cheţani (126), Chilieni (111), Cipău (142), Ciufud (154), Ciugudu de Jos (125), Ciugudu de Sus (70), Ciuguzel (175), Ciunga (71), Cluj (93), Colibi (160), Cugir (119), Cut (81), Deaj (72), Delureni (96), Doştat (54, 90, 100, 171, 176), Drîmbar (138), Dumbrava (149), Dumitra (180), Ernei (117), Făgăraş (78, 79), Fărăgău (82), Galtiu (83, 164), Gîrbova (56, 116), Hăghig (12), Hărţău (153), Hopîrta (23), Hunedoara (22), Iaşi (98), Iclănzel (163), Iclod (80, 87), Ilişua (88), Ilva Mare (9), Jabeniţa (144), Lechinţa (146), Leşu (29), Livada Someş (14), Lodroman (28, 84), Luna (11, 166), Lunca (107), Lupu (5, 47), Maioreşti (134, 139, 140), Manic (42), Mădăraş (105), Micăsasa (13), Minţiu Gherlei (86), Mînărade (45, 67), Monor (48), Nadăşa (66), Noşlac (110), Nuşeni (137), Oarda de Sus (50), Obreja (177), Ocna Dejului (183, 184), Ocnişoara (46), Ohaba (26), Pănade (60, 181), Petrilaca (151), Peţelca (73, 89, 103), Poarta (43), Poiana (20), Porumbeni (65), Răşinari (92, 161), Răzoare (49, 58), Reghin (24), Rîpa de Jos (159), Roşia de Secaş (3, 4), Sălcud (120, 131), Sărmăşel (173), Sibiu (157), Sînbenedic (32, 41, 75, 158), Sînmiclăuş (15), Sîntămărie (40), Spini (68), Straja (44, 121), Sucutard (168), Suseni (62, 63, 186), Şard (174), Şinca Veche (130), Şomoştelnic (77, 85), Tătîrlaua (8, 122, 127), Tăuni (61), Tăure (91, 112, 113, 145), Teleac (128), Tiur (185), Totoiu (27), Ţapu (53, 57), Uioara (118), Vălişoara (123), Veşeuş (33), Vidrasău (155), Vingard (135), Vişuia (189), Zagra (34). Cifrele din dreptul localităţilor reprezintă numărul de ordine al caietelor manuscrise şi corespund cu notarea de pe hartă. Numerele 16, 17, 18, 19, 21, 30, 31, 35, 38, 39, 76, 106, 162, 165, 172, 179 şi 190 nu apar în lista de faţă, deci nici pe hartă, caietele respective nefiind localizabile. Numărul 115 cuprinde fişele personale ale lui Jarník.

dar aşa le spunem eu pre ele (28)
ci cu o zi două mai încoace,
de cînd puricii se potcoviră cu coajă de nucă,
să se suie în cer la sînta rugă,
însă le-a fost frică să nu-i împungă
şi aşa s-au sfătuit să se ducă la Panica,

Ms. 2 197.II.185, pagină din culegerea viitorului profesor şi publicist Străjanu, cuprinzînd un fragment de basm şi note funcţionale (formulele sterotipe ale basmului) şi etnografice (şezătoarea la români) (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

că acolo nu le face nimica (21)
că-s cu o zi două mai încoace,
că chiar cînd poveştile pre la poarta noastră trecea,
pre mine maica atunci mă făcea
şiam luat una de picior
şi am ţipat-o după cuptor
şi am strîns-o bine
şi m-a învăţat şi pre mine (5).

Unele cunosc completări umoristice de circumstanţă :

Sai, purice, pre părete,
Intre dracu-n cine nu crede!
Sai, purice, sus pre grindă,
Intre dracu-n cel din tindă (17)

sau : *că un purice ar plezni în uşa şurei şi n-are unde* (25), ori : *nici nu port minciunile cu sacul, ci numai cu desagii* (35).

Formulele mediane sînt mai puţin frecvente şi au darul de a solicita şi întreţine atenţia ascultătorilor : *S-a dus tînărul nostru voinic, ca din poveste, că de aici încă multă şi frumoasă este*; *cîtă va fi, toată la domniile-voastre o voi povesti* (27), sau : *multă cale-mpărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că încă din poveste, tot mai multă şi frumos se povesteşte. Cine-o asculta, o-nvăţa*; *cine s-o culca, mai de bună o da* (26). Într-un caz apare contaminată cu formula clasică iniţială : *S-a dus, dus, multă lume, împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că cînd poveştile pe la poarta noastră trecea, mama atunci mă făcea şi am prins şi eu una şi am bătut-o bine, bine şi m-au învăţat şi pe mine* (17).

Cele mai frecvente şi mai variate sînt formulele de încheiere. Comună e formularea : *Şi am venit pre o şea şi am spus-o aşa*[135], cu o completare ce ţine să sublinieze caracterul neveridic al naraţiunii : *pe o şea ruginoasă şi am spus-o mincinoasă*[136], sau : *mă suii pe o custură ruginoasă şi spusei poveste mincinoasă*[137]. O a doua formulă se referă la personajele basmului : *Şi-s morţi, de cumva nu mai trăiesc, însă poate că şi astăzi mai viază*[138]. Altele se referă la nunta eroilor :

un ospăţ într-un vîrf de băţ,
la care : *se căra apa şi vinul cu ciurul* (3),
a participat şi povestitorul (11),
şi căra apa cu ciuru şi tăia lemne cu sapa (20)

sau : *s-a făcut un ospăţ pre un fund de fedeleş, a belit multe laviţi şi scaune şi era oalele cînd cu gura în jos, cînd cu fundul în sus* (27). O dată basmul se termină cu o formulă sigur de provenienţă mediană : *Un tăciune şi — un cărbune, ba, zău, nu voi mai spune* (24). O asemenea formulă de încheiere, amplă şi creînd un adevărat episod, merită să fie transcrisă în întregime : La ospăţ *au ucis nişte scaune, au tăiat nişte laviţi şi nişte mese de fag. Eu încă am fost pe acolo şi am căpătat nişte oase cu carne. Venind către casă, m-am întîlnit cu Crede-mă, care a vrut să-mi ia ce-am avut în desagă. Eu am scos un os şi l-am lovit oblu peste ochi şi de atuncea umblă cu el întors pe dos! După aceea vin pînă mai în capu oraşului. Aici mă întîlnesc cu Übereitern. El încă a vrut cu puterea să-mi ia merindea din desagă. Mi-o fost oarecum să-i dau peste ochi ca lui Crede-mă, da i-am dat cu fluierul cel de picior de laviţă peste mînă şi după aceea, cînd am văzut că vrea să mă bată, i-am mai dat încă una peste picior şi de atuncea i-au înţepenit şi mîna şi piciorul* (2).

---

[135] Textul 5 ; cu variaţii 3 : *Mă suii* ; 10, 13 : *M-am pus* ; 20 : *Încălecai* ; 21, 25 : *Am venit* ; 22 : *Mă pusei.*

[136] Textul 25 ; cu o variaţie ţinînd de intervenţia deliberată a elevului care ştie că nu povesteşte, ci scrie *Şi am* **scris** *o mincinoasă* (21).

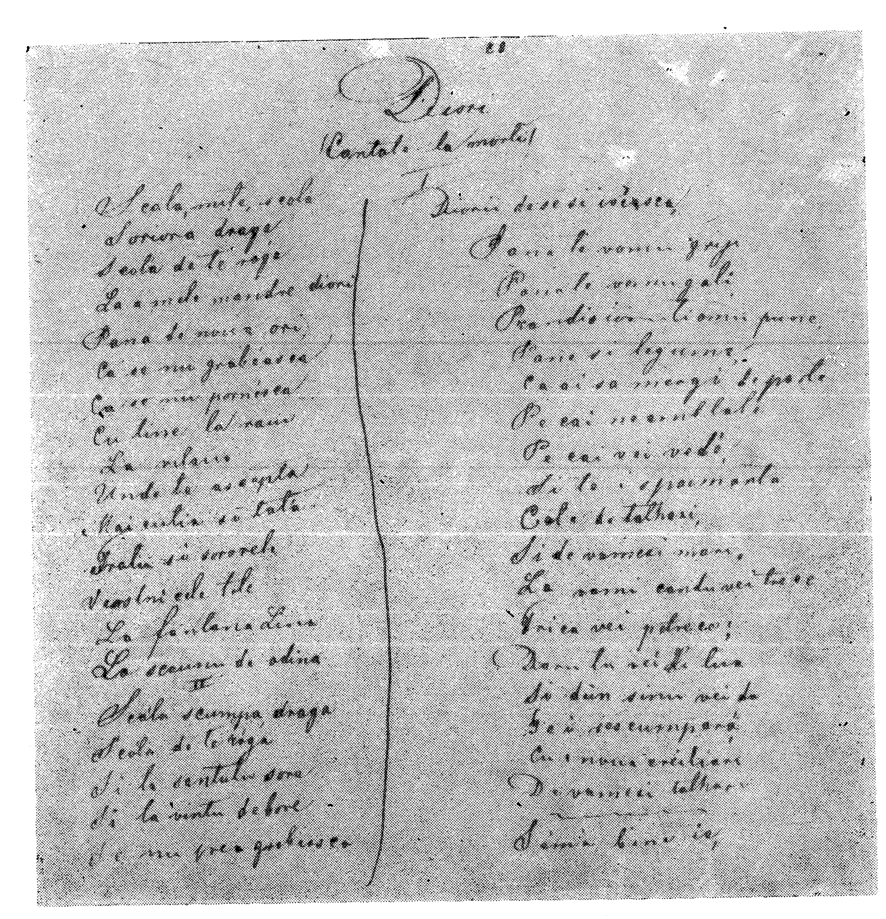
[137] Textul 3 ; *M-am pus pe o custură ruginoasă şi am spus-o mincinoasă* (10) ; *Şi am spus-o cam mincinoasă* (14) ; *mă pusei pe o custură şi* **scrisei** *o minciună* (15), intervenţie interpretabilă ca mai sus.

[138] Textul 7 ; *De nu va fi murit şi astăzi ar trăi, amin* (8) ; *Dacă n-a murit, trăieşte şi astăzi* (28).

Ms. 2 197.II.29, prima pagină a culegerii lui Ioan Mălai, viitorul profesor năsăudean al lui George Coşbuc, cuprinzînd începutul unei ,,Colăcării'' (Biblioteca Orăşănească, Sibiu).

Într-un caz, transpar ecouri ale stărilor sociale : *Soarele întîrzie patru zile în loc, uitîndu-se la ei, pentru care fu blestemat de lucrători și iobagi și mustrat de mamă-sa* (9).

Mai trebuie semnalate unele clișee prefabricate, care „caracterizează o însușire a personajelor sau o anumită situație și ele se repetă întocmai ori de cîte ori apare acel personaj în scenă sau se repetă împrejurarea. Ele sînt rolul unei șlefuiri îndelungate și con-

Ms. 2 197.II.27, f. 45 ; din culegerea lui Simion Moldoveanu, cuprinzînd începutul „Cîntecului zorilor" (Biblioteca Orășănească, Sibiu).

stituie mijloace expresive de carcterizare, puse de-a gata la dispoziția povestitorului"[139], cum ar fi *scroafa cea cu dinții de fier și cu o falcă în cer și cu una în pămînt* (11) sau : *o trimis cărți în toate părți și răvașe în toate orașe* (25).

O ultimă observație privește o anumită terminologie caracteristică pentru basmul transilvănean, și anume e vorba de numele personajelor : Übereitern (2), Emil (4), Hortensiu (8), regele din Boemia (8), Maria Terezia (14) și tot atît de caracteristicul Ler împărat (20).

În note am oferit trimiterile corespunzătoare la catalogul internațional de motive Aarne-Thompson (identificările au fost efectuate de tov. Ovidiu Bîrlea, căruia îi mulțumim

[139] Ovidiu Bîrlea, *op. cit.*, p. 81.

și pe această cale). Acolo unde trimiterea la acest catalog lipsește, în mod provizoriu — pînă la cunoașterea amănunțită a materialului de basme sud-est european — se poate susține originea românească a pieselor respective. În mod special atragem atenția asupra snoavelor din ciclul lui *Păcală* și asupra celebrei snoave *Nevasta necredincioasă*, care a făcut obiectul unor importante studii, atît în țară cît și în străinătate. Remarcăm de asemenea frecvența temei *Înșir'te mărgărite* și a mamei denaturate.

i) Capitolul de ghicitori cuprinde texte culese între 1863 și 1876. A fost realizat de doi culegători numai. Nu prezintă, nici tematic, nici artistic, un interes și o importanță specială. Are însă o însemnătate istorică ce trebuie semnalată. Respectiv, pînă în 1876, cînd au fost notate ultimele texte din culegere, nu s-a mai publicat un fond atît de numeros de ghicitori. Într-adevăr, în „Calendariul" pe 1872 din Botoșani, p. 63–70, s-au publicat numai 52 de texte, iar principalele culegeri tipărite în periodice apar în 1876, continuîndu-se în anul următor[140], iar cele în volume începînd abia din 1880[141].

j) Folclorul obiceiurilor este reprezentat de genuri și specii disparate și nu prin piesele capitale. Din creațiile consacrate ciclului familiar, remarcăm cele 14 variante de colăcării, unele cuprinzînd celebra alegorie a vînătorii, despre care vorbea încă Dimitrie Cantemir, într-o formă realizată și aleasă (de altfel, le-am transcris integral) și frumosul cîntec „al zorilor" (25), atestat la data aceea într-o zonă de unde a dispărut ulterior. Din cele consacrate anului etnografic, menționăm cele două variante ale colindului leului (26), colindul vînătoresc al vidrei (27), colindul păstoresc al oii (29), colindul săracului și bogatului (30). Descîntecele, farmecele și vrăjile interesează atît istoria medicinii, prin detaliile de terapeutică empirică și magică, cît și istoria limbii, prin conservarea unor vocabule și forme arhaice. Prezintă și interes artistic, cum arăta mai de mult Nicolae Iorga, un descîntec putînd fi apreciat pentru însușirile sale estetice tot atît de bine ca o doină sau o baladă[142]. Pentru studierea trăsăturilor de bază ale stilului oral (descîntecul e una din puținele specii folclorice care nu era însoțită sincretic de melodie), cunoașterea speciei este absolut indispensabilă. Dintre descrierile de datine populare, merită a fi menționat focul morților din „joia mare" (52), a cărui existență este atestată încă din secolul al XVI-lea [143].

În nici un caz materialul acesta eterogen și inegal nu avea ce căuta în antologia din 1885 și cei doi editori au dat dovadă de mult simț critic și de multă pricepere atunci cînd, restrîngînd tematica lucrării, l-au lăsat de o parte. Ediția de față, urmărind alte scopuri, readuce acest material în atenția omului de știință.

3. CONCLUZII

În urma tuturor celor de mai sus, se pot trage o sumă de încheieri generalizatoare, privind importanța culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu și valoarea antologiei lui Jarník-Bîrseanu, apreciate atît din punctul de vedere al epocii cînd au fost realizate, cît și din punctul de vedere el epocii de față. Numai acest dublu sistem de referințe poate scoate în evidență însemnătatea operei și eficiența ei științifică și culturală.

[140] Alexe Lateș, *Ciumelituri. De la Lăpuș în Ardeal*, în „Șezătoarea", 2 (1876), p. 22–23, 42, 50, 58–59, 65–66, 82–83 și 90–91 ; 3 (1877), p. 6 cu 114 texte și S. Fl. Marian, *Cimilituri din Bucovina*, în „Șezătoarea", 3 (1877), p. 35, 44, 51, 63–64, 72, 88, 96 cu 95 de texte.

[141] Petre Ispirescu, *Pilde și ghicitori*, București, 1880, 48 p., cu 174 de texte, din care unele transilvănene (zona Cohalmului) și George T. Bulgărescu, *Din jurul vetrei. Ghicitori culese de...*, București, 1887, 40 p., cu 775 de texte.

[142] Adrian Fochi, *Nicolae Iorga și folclorul*, în „Revista de etnografie și folclor", 11 (1966), p. 456.

[143] Adrian Fochi, *Folclor românesc din Transilvania secolului al XVI-lea*, în „Revista de folclor", 3 (1958), nr. 1–2, p. 45–62.

a) Fondul principal al culegerii lui Ioan Micu-Moldovanu îl constituie lirica populară. Faptul însă că în manuscris sînt reprezentate şi celelalte genuri folclorice arată că iniţial culegerea a fost gîndită ca înglobînd întreaga creaţie populară a românilor din Transilvania. Este de asemenea posibil ca, în mod special, să se fi urmărit culegerea genurilor considerate mari şi reprezentative (balada şi basmul), iar culegerea să nu fi dat rezultatele scontate (să ne reamintim că în programul Astrei era înscrisă alcătuirea unei colecţii de balade din Transilvania). Se ştie, de asemenea, că materialul a constituit, pînă la un anumit punct, chiar o decepţie, fiind considerat nepublicabil, lipsit de valoare (probabil tocmai din cauza conţinutului **său** socotit minor). Meritul antologiei lui Jarník-Bîrseanu constă deci, în primul rînd, în a fi reabilitat lirica populară, în a o fi scos din situaţia ei de cenuşăreasă şi de a o fi pus într-o lumină strălucitoare, provocînd o adevărată senzaţie în epocă.

b) Selecţia operată de cei doi editori s-a făcut la două niveluri deosebite : la nivelul motivului poetic, cînd au fost alese piesele ilustrînd bogăţia şi varietatea tematică a liricii transilvănene, şi la nivelul variantei, cînd s-a ales piesa cea mai aptă, din punct de vedere artistic, să reprezinte respectivele motive. În prima acţiune predomină intenţia ştiinţifică de a oferi un cît mai larg evantai de motive tipice ; în cea de-a doua, intenţia estetică de a oferi exemplul cel mai realizat din punct de vedere artistic. Editorii mărturisesc că au urmărit — chiar dacă nu l-au ştiut aplica întotdeauna — şi un al treilea criteriu, respectiv pe cel al autenticităţii folclorice a materialului publicat, eliminînd acele texte ce păreau a fi de provenienţă orăşenească sau diecească. Aceste trei criterii, atît de vizibile în cuprinsul antologiei, arată că editorii n-au ţintit publicarea unei lucrări oarecare („o mică colecţiune drăgălaşe, ca aducere aminte de petrecerea mea în Ardeal", cum şi-o închipuia iniţial Jarník), ci au urmărit, tenace şi consecvent, alcătuirea unei antologii în adevăratul înţeles al cuvîntului, realizarea unei opere cu adevărat reprezentative. Colecţia Ioan Micu-Moldovanu era atît de bogată, încît acest scop a putut fi uşor îndeplinit, editorii permiţîndu-şi luxul exorbitant de a reţine pentru publicare numai un sfert din ea. Cel de-al doilea merit al celor doi editori este deci de a fi ştiut alege reprezentativul şi de a fi găsit cea mai adecvată metodă (în conformitate cu maturitatea ştiinţifică a epocii lor) de a-l prezenta. În felul acesta, lucrarea lor a putut deveni de interes general, tipică nu numai pentru lirica populară transilvăneană, ci pentru întreaga creaţie lirică a poporului român.

c) Poate părea paradoxală sau măcar contradictorie atitudinea celor doi editori în problema autenticităţii materialelor publicate : pe de o parte, resping presupusele sau realele contrafaceri ale culegătorilor, pe de alta, contrafac ei înşişi texte despre a căror autenticitate nu puteau şti nimic (fiind editori, nu culegători). Aceasta este însă o pseudoproblemă. Ei au modificat, dar s-au ferit să falsifice. În acest sens trebuie apreciată munca lor de transcriere. Originea acestei activităţi trebuie căutată în concepţia despre necesitatea restituirii unui prototip folcloric, nici mai bun, nici mai frumos, nici mai complet, nici mai expresiv, ci pur şi simplu cît mai adevărat, în sensul potenţial al cuvîntului. În această direcţie ei au urmărit verosimilul. De aceea modificările lor nu afectează decît în extrem de puţine cazuri substanţa cîntecului, conţinutul său ; ele se referă, în principal, la formă, prezentîndu-ne variante posibile şi probabile ale respectivelor motive poetice. În concepţia lor ei nu greşeau cumulînd funcţia de informator şi cea de culegător. Unele din procedeele folosite de ei în transcriere sînt identice cu cele utilizate curent în mediul folcloric, fiind, de fapt, caracteristice pentru tehnica orală[144]. Este clar că, din punctul de vedere al metodologiei actuale, poziţia celor doi editori este greşită ; în contextul epocii lor însă, ei nu acţionează cu nimic mai rău decît alţii, dimpotrivă. De altfel, nu putem cere tuturor să-şi depăşească epoca şi contemporanii. Cu toate că gradul de autenticitate al lucrării e mare — mult mai mare decît al altor lucrări ale vremii — antologia Jarník-

[144] De pildă, contaminarea prin juxtapunere. Vezi Ligia Bîrgu-Georgescu, *Contaminarea, un procedeu artistic de compoziţie*, în *Studii de poetică şi stilistică*, 1966, p. 70.

Bîrseanu nu mai poate fi valorificată ştiinţific fără corectivele aduse în note de către lucrarea de faţă. Cartea a avut şi continuă să aibă o imensă importanţă culturală, ce nu i se va putea contesta niciodată, şi acesta este cel de-al treilea mare merit al alcătuitorilor ei.

d) În contextul general al folcloristicii vremii, antologia a impus metodologia culegerilor folclorice prin elevi, tehnică ce a cunoscut în Transilvania o dezvoltare progresivă pînă în deceniul al 3-lea al secolului nostru, dar mai ales a impus clasificarea pe care cei doi editori au făcut-o liricii noastre populare, realizînd, aşa cum bine s-a observat, „un fel de monografie a iubirii, cu etapele şi peripeţiile ei"[145]. Cartea a avut însă o însemnătate ce depăşeşte cu mult domeniul şi problematica folcloristicii. Ea reprezintă cel mai de seamă monument cultural realizat în Transilvania, în cea de-a doua jumătate a secolului trecut, este încoronarea sforţărilor de afirmare a naţionalităţii române pe teren cultural, singurul teren ce-i mai rămase îngăduit după instaurarea regimului dualist şi promulgarea legislaţiei discriminatoare privind naţionalităţile şi învăţămîntul. Ea a fost un adevărat manifest al naţionalităţii române din Transilvania, îndeplinind în epocă acelaşi rol pe care cu treizeci de ani mai înainte îl jucase culegerea de balade a lui Vasile Alecsandri. Pentru că la apariţia ei au conlucrat români de dincoace şi de dincolo de Carpaţi, pentru că lucrarea, apărută cap de serie sub oblăduirea Academiei Române, era închinată Astrei, antologia capătă valoare de simbol. Cartea a fost, într-adevăr, simbolul unităţii naţionale a tuturor românilor (să nu uităm că Andrei Bîrseanu a scris textul imnului Unirii, al „României June"). Acesta este cel de-al patrulea merit al lucrării şi, desigur, nu cel mai puţin însemnat.

[145] Ovidiu Papadima, *Prefaţa* la ediţia din 1964, p. XI.

E. LĂMURIRI ASUPRA EDIŢIEI DE FAŢĂ

1. EDIŢIA DIN 1885

Manuscrisul a pus editorilor săi probleme destul de grele şi de complicate. Jarník era partizanul ortografiei fonetice[1], pe care o considera drept condiţie esenţială a autenticităţii textelor folclorice[2]. Manuscrisul fusese însă întocmit la Blaj, centrul sistemului etimologic, iar Ioan Micu-Moldovanu era un fervent adept al maestrului său Cipariu[3]. Moldovănuţ nu a cerut elevilor săi „însemnarea credincioasă a pronunţării"[4], dar nici elevii nu au aplicat, în mod consecvent, sistemul ortografic oficial al Blajului, aşa încît, pe drept cuvînt Jarník putea să scrie: „Din contră, s-a întrebuinţat şi aici [ca] de obicei o scriere mai mult sau mai puţin etimologică"[5], acel „mai mult sau mai puţin" făcînd ca materialul să nu corespundă" regulelor cari trebuie să fie hotărîtoare pentru orişicine are de gînd a culege şi publica produse[le] muzei poporane"[6]. Ne putem dar ima-

---

[1] I. U. Jarník, *Drumul pe care am mers*, Bucureşti, 1909, p. 32–33.

[2] *Ibidem*, p. 14 şi 15.

[3] Jarník povesteşte cum a încercat să evite să corespondeze cu I. Micu-Moldovanu în ortografie etimologică, scriindu-i cu caractere chirilice: *Ibidem*, p. 32. S-au păstrat două asemenea scrisori, una din 22 octombrie 1878, alta din 18 iulie 1883.

[4] Încă în 1882 Jarnik scrie lui Bîrseanu: „Cît pentru gramatica dialectală a poeziilor aceste, nu-mi fac o prea mare iluzie c-oi putea face o prea mare ispravă, fiindcă texturile n-au fost scrise aşa cum se vorbeşte pe acolo şi e cam greu, dacă nu cu tot[ul] imposibil, să-şi facă unul o idee lămurită despre lucrul acesta mai pe urmă, dacă nu-i este cu putinţă să şază timp mai îndelungat chiar în locurile de unde provin poeziile" (Scrisoare din 13 martie 1882). În 1885 relua problema într-o scrisoare adresată conducerii Academiei Române: „Îmi pare rău, într-adevăr, că cîntecele aceste n-au fost scrise aşa cum se pronunţă de la popor în deosebitele părţi ale Ardealului; atuncea preţul lor şi al glosarului ar fi cu mult mai mare" (Arh. Canc. Acad. Rom., dos. VIII, vol. 14–16, f. 522–523 (pr. 16/28 ianuarie 1885, nr. 2 709). Scrisoare din 25 ianuarie 1885).

[5] *Drumul pe care am mers*, p. 33.

[6] *Ibidem*, p. 32. Pentru a da o idee despre anarhia ortografică ce domneşte în manuscris, oferim cîteva din cele mai izbitoare exemple. În primul rînd se cer menţionate cazurile de etimologizare intenţionată a vorbirii, prin înlocuirea termenilor din limba curentă cu alţii fabricaţi: *sum* (II. 2, t. 6, v. 5), *asum* (< *adsum*; II. 2, t. 7, v. 1), *rosa* (II. 112, t. 38, v. 2,5), *roza* (II. 14, t. 17, v. 2,4), *rodia* (II. 3, t. 6, v. 1), *ama* (II. 20, t. 14, v. 2, 3), *amicu* (II. 104, t. 24, v. 7), *amant* (II. 112, t. 19, v. 5), *tuu* (pentru *tău*; II. 59, t. 23, v. 6), *tuale* (II. 168, t. 9, v. 2) şi frecventul *a debui* pentru *a trebui*, în toate formele verbale posibile: *debuiti* (II. 22, t. 19, v. 2, 3), *debuesc* (II. 155, t. 3, v. 8), *deba* (II. 172, t. 7, v. 6,8), despre care încă în 1878 Jarník îşi exprima mirarea faţă de I. Micu-Moldovanu, scriindu-i: „Ore nu este un eroru de tiparu «debui» ce am cititu in numerulu celu dein urma Foiei scol. in massimele domnului dr. Man?" (scrisoare din 13 februarie 1878). Într-al doilea rînd trebuie menţionate cazurile de manifestă latinizare ortografică. În acest grup de fapte intră exemple ca: *suntu* (II. 2, t. 10, v. 3), *sunteti* (II. 2, t. 24, v. 2), *suntemu* (II. 2, t. 14, v. 8), *jace* (II. 8, t. 18, v. 4), *fontana* (II. 9, t. 12, v. 3), *vinia* (II. 62, t. 9, v. 7), *ocliulu* (II. 69, t. 8, v. 3), *ocliului* (II. 173, t.23, v. 7), *graniu* (II. 127, t. 11, v. 6, 7), *granu* (II. 13 O, t. 15, v. 8). Din cea de-a treia categorie fac parte numeroase cuvinte a căror grafie este nesigură, şovăind între 2 pînă la 12 forme. Se scriu în două feluri: *senge* (II. 1, t. 2, v. 11) şi *sange* (II. 2, t. 8, v. 2), *demu* (II, 1, t. 6 v. 2, 3) şi *ghemu* (II. 177, t. 14, v. 2), *reu* (II. 1, t. 7, v. 10) şi *riu* (II. 184, t. 96, v. 10), *frunza* (II. 2, t. 1, v. 1) şi *frundia* (II. 2, t. 2, v. 4), *mergele* (II. 9, t. 5, v. 2) şi *margele* (II. 73, t. 9, v. 1), *obradiu* (II. 13, t. 21, v. 4) şi *obrazu* (II. 63, t. 5 b, v. 5), *urete* (II. 17, t. 1, v. 3) şi *urechia* (II. 113, t. 4 c, v. 3). *mormantu* (II. 68, t. 31, v. 3) şi *mormentu* (II, 83, t. 17, v. 3). În trei feluri se scriu: *ratu* (II. 131, t. 10, v. 3), *ritu* (II. 139, t. 5, v. 2) şi *râtu* (II. 155, t. 4, v. 1), *radioru* (II. 104, t. 1, v. 1), *rezoru* (II. 87, t. 2, v. 1), *rozor* (II. 132, t. 23, v. 1). În patru feluri sînt scrise: *cucurusu* (II. 6, t. 10 a, v. 2), *cucuruzu* (II. 17, t. 20 b, v. 1), *cucurudiu* (II. 28, t. 46, v. 2) şi *cucurudt* (II. 3, t. 33 b, v. 2); *capetuniu* (II. 4, t. 9, v. 2), capatuniu (II. 6, t. 16, v. 5), *căpetaniu* (II. 134, t. 31, v. 10) şi *capatâiu* (II. 58, t. 12, v. 9); *fanu* (II. 106, t. 34, v. 1), *fenu* (II. 113, t. 26, v. 1), *fênu* (II. 173, t. 25, v. 1) şi *finu* (II. 133, t. 22, v. 1, 3); *funtana* (II. 57, t. 15, v. 1), *funtuna* (II.

Преа стимате Домнуле

Ми паре оун веак де кѫт н ам прiiмит ничi
о щире деспре Двоастра. Вѫ есте преа
куноскоут Двоастрѣ кѫ ноу есте вина
мѣ: в'ам скрис де доао саоу де треи ори
фѫрѫ сѫ фи прiiмит вре-оун респоунс дин
партѣ Двоастрѣ. Ми ера фрика сѫ ноу вѫ
фици соупѣрат пентроу чева пе мине
ши дореам сѫ афлоу пентроу че Двѫ
фiинд к'аци преферат сѫ ноу мi скрiеци
де лок, м'ам соумес деши коу маре
мѫхнире де соуфлет ши ноу вѫ маи
скрiеам. Поате ничi акоума ноу м'аш
ѫнкоумете сѫ вѫ скрiоу кѫ ноу есте
обичеioул мieу, сѫ мѫ ѫмпоун коу
сила оундева, оунде нѫ вреаоу
…щiе де мине. Дар акоума лукроу
стѫ алтфел, ши цин де даторинца
мѣ сѫ вѫ даоу де щире деспре
оун лукроу че вѫ ѫнтересеазѫ атѫт пе
Двоастра кѫт ши пе мине.

I. U. Jarník către Ioan Micu-Moldovanu, scrisoare, în chirilică, din 18 iulie 1883, tratînd despre publicarea colecției la Academie și despre colaborarea cu A. Bîrseanu (Biblioteca Filialei Cluj a Academiei, Fondul Blaj).

gina ce dificultăți a întîmpinat Jarník, încercînd să se orienteze prin hățișul de junglă al ortografiei manuscrisului. Ortografia aceasta trebuia să fie schimbată „într-una mai fonetică"[7]; de fapt, era vorba de uniformizarea completă a grafiilor. Jarník a considerat operația lesne de efectuat, dar curînd și-a dat seama că el, un străin, nu o să se poată descurca în cuprinsul manuscrisului și și-a căutat un colaborator. În cîteva rînduri mărturisește impasul în care s-a aflat, făcînd în același timp și elogiul priceperii colaboratorului său[8].

Credincios convingerilor sale, Jarník a încercat să impună și lui Bîrseanu sistemul ortografiei fonetice, după cum mărturisește următorul pasaj dintr-o scrisoare, unde principiul este aliat cu experiența tipografică: „În privința chipului de scriere în poeziile populare ce ai luat d-ta, să fie cît se mai poate de fonetică, fiindcă la așa producte așa trebuie. Pe *z* aș dori să-l scrii totdeauna cu *z* și din cauza tipăririi, fiindcă dacă se va tipări aicea în Viena, e mai bine să avem o literă mai puțin de aceste cari nu se află la tipografiile de aicea. Așa și *șt*, deși din cauza tipăririi ar fi mai comod cu *sc*, dar să fie mai fonetic, să-l scrii cu *șt*. Vocala ъ o voi transcrie totdeauna prin *ă*, vocala ѫ prin *î* și înaintea celui din urmă semn; *k* și *g* vom scrie prin *ch* și *gh* ca în limba italiană. Altmintrelea, dacă s-ar afla niște deosebiri între transcrierea d-tale și a mea, ne putem înțelege să o ținem, sau dacă trebuie cores, nu va fi munca mare"[9]. Nu știm ce-i va fi răspuns Bîrseanu la fiecare din problemele puse în discuție, însă dintr-o altă scrisoare a sa vedem că a renunțat la ideea inițială: „În privința ortografiei, acuma [î]mi pare rău într-adevăr că te-am îndemnat la ceva ce te împiedică. Eu nici nu m-am gîndit c-asta ar putea să pricinuiască o piedică așa de mare, se vede însă bine că m-am înșelat: eu nu m-am gîndit că alta este să scrii o limbă străină ce ai învățat-o din cărți într-o vîrstă mai înaintată, cînd cu o ortografie cînd cu alta, și alta să-ți schimbi modul de scriere în limba ta strămoșească, modul cu care te-ai deprins din fragedă copilărie. Divergența între modul de scriere al meu și între al d-tale după cum mi se pare nu este alt decît că d-ta scrii pe ъ cînd cu *ĕ* cînd cu *ă*, pe cînd eu totdeauna sunetul acesta îl scriu *ă*, și alta că d-ta scrii și ѫ cu *ĕ* sau *ă*, pe cînd eu scriu cu *î*. În privința scrierii lui ъ prin *ĕ* declar că-mi este absolut egal; dacă semnul scurtării îl faci numai pe *a* sau și pe *e*, se va zice că *e* și *a* cu semnul scurtării pe deasupra se citește ъ. Mai serios lucru e transcrierea sunetului ѫ, fiindcă aicea sunetul este cam deosebit de ъ. Știi că sînt unii care zic că pe unele locuri nici nu s-aude sunetul acesta, și

---

150, t. 6, v. 1), *fontana* (II. 9, t. 12, v. 3) și *fantana* (II. 42, t. 24, v. 3). În cinci feluri sînt scrise: *dumeneca* (II. 6, t. 9, v. 6), *dumineca* (II. 28, t. 29, v. 6), *domeneca* (II. 59, t. 15, v. 6), *domenica* (II. 128, t. 4, v. 6) și *domineca* (II. 71, t. 17, v. 6); *parlazu* (II. 56, t. 2, v. 3), *parladiu* (II. 165, t. 12, v. 5), *pârlaz* (II. 110, t. 10, v. 3), *priladiu* (II. 112, t. 2, v. 1) și *prilasu* (II. 168, t. 5, v. 2); *gie* (II. 58, t. 5, v. 1), *vie* (II. 58, t. 8 a, v. 3), *via* (II. 141, t. 1, v. 3), *vinia* (II. 62, t. 9, v. 7) și *venia* (II. 173, t. 26, v. 1); *nacadiu* (II. 59, t. 13, v. 8), *necadiu* (II. 68, t. 4, v. 6), *necasu* (II. 177, t. 12, v. 1), *necazu* (II. 152, t. 7, v. 4) și *nacasu* (II. 130, t. 10, v. 15); *chartie* (II. 60, t. 19, v. 2), *hartie* (II. 61, t. 2, v. 2), *hârtia* (II. 104, t. 12, v. 3), *chârtia* (II. 113, t. 19 a, v. 1) și *hirtie* (II. 169, t. 14, v. 3); *sprancenele* (II. 2, t. 17, v. 3), *sprintenele* (II. 168, t. 4, v. 3), *sprincene* (II. 70, t. 9, v. 5), *sprencenele* (II. 56, t. 15, v. 3, 4), *sprâncene* (II. 58, t. 3, v. 8). În șase feluri sînt scrise: *camasia*, (II. 2, t. 12, v. 3), *camesia* (II. 46, t. 1, v. 4), *chamesia* (II. 3, t. 43 b, v. 5), *chemesia* (II. 49, t. 12, v. 6), *chiemesia* (II. 56, t. 4, v. 4) și *chimesie* (II. 54, t. 8, v. 5); *giele* (II. 42, t. 8, v. 5); *gele* (II. 45, t. 3, v. 7), *jele* (II. 52, t. 10, v. 1, 3), *jiale* (II. 49, t. 3, v. 3), *gialea* (II. 135, t. 17, v. 7) și *jale* (II. 63, t. 3 b, v. 6); *piena* (II. 65, t. 2, v. 2, 3), *piana* (II. 104, t. 20, v. 3), *pana* (II. 84, t. 26, v. 2), *peana* (II. 73, t. 6, v. 4), *péna* (II. 185, t. 24, v. 3, 4, 5) și *pena* (II. 71, t. 9, v. 2, 5). În șapte feluri scris: *magyaranu* (II. 2, t. 22, v. 3), *magieranu* (II. 162, t. 12, v. 1, 3), *maderan* (II. 42, t. 22 b, v. 2, 3), *mageranu* (II. 3, t. 25, v. 5), *maiaranu* (II. 73, t. 1, v. 1, 3), *magiaranu* (II. 6, t. 22, v. 1) și *maghiaran* (II. 185, t. 24, v. 3). În fine, în 12 feluri este scris: *ie* (II. 2, t. 19, v. 2), *iie* (II. 50, t. 7, v. 2), *iia* (II. 4, t. 13, v. 3), *iea* (II. 4, t. 11, v. 2), *ija* (II. 155, t. 19, v. 4), *liie* (II. 132, t. 27, v. 2), *liea* (II. 3, t. 41, v. 22), *lia* (II. 3, t. 23, v. 3), *lla* (II. 68, t. 13, v. 4, 7, 9), *ilia* (II. 117, t. 33, v. 4), *linia* (II. 13, t. 16, v. 2) și *inia* (II. 3, t. 7, v. 7).

[7] *Drumul pe care am mers*, p. 33.

[8] *Ibidem*, p. 31: Bîrseanu a dovedit „o pricepere cum se cade pentru poezia populară peste tot și cea română în special". Și în *Doine și strigături din Ardeal*, extras din „Calendarul revistei «Ion Creangă» pe anul 1912", Bîrlad, 1912, p. 15–16, în două scrisori către I. Micu-Moldovanu (4 martie 1880: „l-am rugat să mă ajute"; 18 iulie 1883: nu s-ar fi încumetat singur și face prezentarea lui Bîrseanu; și în două scrisori către Titu Maiorescu (31 decembrie 1879 și 8 aprilie 1881 — B. A. R., S $\frac{36}{XIV}$ 4,9).

[9] Scrisoare din 28 noiembrie 1880.

eu, zău, nu știu dacă tocmai p-acolo de unde provin poeziile este cunoscut sunetul acesta sau ba. Știi bine d-ta că originalurile, fiind scrise etimologicește, nu puteau să mă orienteze asupra cestiunii aceste[ia]; am transcris cam după întîmplare și trebuia mai tîrziu să mă adresez la persoanele competinte în privința aceasta, adică la persoanele dintr-aceste părți ale țărilor românești. Așadar vezi că în privința aceasta nu trebuie să-ți impui *nici o rezervă* și-ți sînt foarte îndatorit c-ai atras băgarea-mi de seamă la acest punct"[10]. În urma acestei corespondențe s-a ajuns la situația de a folosi 5 semne pentru sunetul *î* și cîte două pentru sunetele *ă*, *oa*, *ea* și *șt*, ceea ce încarcă inutil aspectul grafic al textelor. Mai grav e însă faptul că folosirea diferitelor semne se face fără nici un discernămînt, fiind puși în fața celor mai rebarbative inconsecvențe grafice.

Cîteva exemple devin revelatoare. Astfel, același cuvînt are două grafii deosebite ale lui *î* în cuprinsul aceluiași text[11]. Poate avea chiar trei grafii în texte diferite[12]. Unele forme ale ind. prez. de la *a fi* sînt transcrise în două feluri: *sunt*, *suntem* și *sînt*, *sîntem*[13], ultimul caz fiind cel mai frecvent. Sunetul *ă* apare în aceleași cuvinte și în aceleași texte transcris de asemenea în două feluri[14]. Diftongul *oa* e transcris cînd *ó*, cînd *oa*, fără alegere. Transcrierea cu *ó* este cea mai abundentă în prima parte a volumului, apărînd ultima dată la D. 542. La strigături o întîlnim doar o singură dată[15]. Același cuvînt este transcris, în cuprinsul aceluiași text, în ambele feluri[16]. Mai frecvente sînt cazurile cînd în cuprinsul aceluiași text întîlnim cuvinte diferite ortografiate în ambele feluri[17]. Diftongul *ea* este întru totul în aceeași situație; transcrierea lui sub forma *é* apare numai la începutul cărții, la strigături neîntîlnindu-se nici un caz. Subliniem acest interesant paralelism între tratamentele grafice ale ambilor diftongi. Apare și aceeași inconsecvență în transcrierea aceluiași cuvînt în cadrul aceluiași text[18], precum și inconsecvența transcrierii mai multor cuvinte din același text[19]. Pentru ambii diftongi este valabilă aceeași situație: toate cuvintele transcrise cu *é* sau *ó* au și paralelele lor în *ea* și *oa*. Sunetul *z* este transcris și el în două feluri, în mod indistinct. Astfel, aceleași cuvinte sînt ortografiate atît cu *z*, cît și cu *ḑ*[20]. Uneori aceleași cuvinte sînt transcrise, în cadrul aceluiași text, în ambele feluri[21]. În același text se întîlnesc ambele grafii, la cuvinte diferite[22]. Interesant de remarcat e faptul că editorii folosesc în mai mare măsură pe *ḑ*, foarte rar pe *z*. Din punctul de vedere al limbii materialelor, este important să semnalăm fonetismul: *vază*, *șază*, *crează*, *cază* etc.[23]. Grupul consonantic *șt*

---

[10] Scrisoare din 12 ianuarie 1881. Cu toate acestea, în prefața lui Bîrseanu (p. XII) citim: „Ortografia între-buințată de noi a fost de tot fonetică. Am fi dorit să se observe întocmai și la tipărire, ceea ce însă nu s-a putut îndeplini".

[11] *Urît* și *urât*: D. 176; *dênsa* și *dînsa*: D. 609; *cântă* și *căntă*: D. 470; *mergênd* și *mergând*: S. 237. Formele cu *ă* le corectează în scrisoarea din 1884 către Bîrseanu: vezi *când* 24.4, 182.8, 191.9, 261.3 S. $\frac{53}{1}$, $\frac{228}{4}$ $\frac{346}{5}$; *gănd* 408.4; *găndesc* 409.6; *măncatu-s* 410.7; *bĕtrăni* 410.14; *căte* 514.9.

[12] *Mânca-mîncăm* D. 637 — *măncatu-s* D. 410; *strînge-strânge* D. 316 — *strêngeam* S. 75; *sfênt-sfînta* D. 591 — *sfântul* D. 486, S. 137; *târg* S. 138 — *têrg* S. 126, 258, 299 — *tîrg* S. 138; *măndră* — *mêndra*, D. 177 — *măndră* D. 512.

[13] *Sunt* D. 59.18.19, 463.6; S. 73.1,78.5; *suntem* D. 112.8, 137.2. Cazurile paralele în *î* nu le-am transcris.

[14] *Păcate* și *pĕcate* D. 4; *măru* și *mĕrul* D. 53; *dădui* și *dĕdui* S. 274; *fără* și *fărĕ* S. 301.

[15] S. 110.

[16] *Tóte* și *toate* D. 33; *netóta* și *netoată* D. 347.

[17] *Tóte* dar *scoate*, *poate*, *moarte* D. 2; *nóptea* dar *școale* D. 31; *sóre*, *nóptea* dar *răzoare* D. 36; *bólă* dar *toate*, *moarte*, *școală*, *privighetoare* D. 48; *tóte* dar *albișoare*, *roșioare*, *merișoare* D. 59; *Marióră*, *sorióră*, *lelișóră*, *bólă*, *șcólă*, *'nsóră*, dar *rumeoară*. D. 64; *piciore* dar *moare* D. 192; *sănătósa* dar *frumoasă* D. 241.

[18] *Sémănă* și *seamănă* D. 58; *légăn* și *leagănă* D. 188.

[19] *Nécă* și *leagă* D. 33.

[20] *Frunză* D. 140, 141, 374, 396, 525; S. 283 dar *frunḑă* S. 274, 284 și *frunḑună* S. 283; *pânză* D. 204, 216, 330, 492 și *pânzătură* S. 181 dar *pânḑă* D. 641; *prânzu* D. 167, 554 dar *prânḑ* D. 440; *buze* D. 107, 174; S. 250 dar *buḑe* D. 106; *vĕzut* D. 266, 269 dar *vĕḑutu* D. 43, 47, 103, 298, 300, 309, 350, 503; S. 188; *zilele* D. 47 dar *ḑilele* D. 29, 67, 68, 142, 230, 247, 286, 381, 395, 398, 404, 412, 450, 454, 487, 537, 539; S. 24, 131, 144, 208; *zĕŭ* D. 21 și *zeu* D. 82 dar *ḑĕŭ* D. 6, 35, 67, 79, 81, 82, 106, 128, 138, 153, 165, 202, 214, 229, 237, 251, 254 etc.; *Dumnezeu* D. 95, 130, 325, 355 dar *Dumneḑeu* D. 198, 223, 257, 258, 278, 372, 380, 381, 399, 402, 414, 435, 457, 464, 476, 480, 545, 547, 570, 572, 586, 588, 594; S. 342; *zioa* D. 7 dar *ḑioa* D. 32, 142, 167, 181, 226, 263, 286, 302, 312, 415, 539, 559, 644.

[21] *Zeu* și *ḑĕŭ* D. 82.

[22] *Zilele* dar *vĕḑutu* D. 47.

[23] *Vaḑă* S. 202; D. 285, 451, 559, 529; *vĕḑ* D. 65, 81, 85, 89, 184, 197, 211, 216, 242, 299, 306, 309, 359, 379,

este transcris de asemenea în două feluri : *șt* sau *sc*, fără a putea descoperi un criteriu în folosirea uneia sau alteia din cele două grafii. Singura observație pe care o putem face se referă la faptul că în prima parte a cărții predomină grafia *șt* [24], în cea de-a doua parte a ei, grafia *sc* [25]. Apariția fenomenului merge deci paralel cu ce constatasem la cei doi diftongi. Mai interesante sînt cazurile de grafie dublă [26].

Această compartimentare a cărții în două unități grafice (prima parte caracterizată prin folosirea diftongului *ó* și diftongului *é*, ca și prin utilizarea grupului consonantic *șt*; partea a doua caracterizată prin grafiile *oa*, *ea* și *sc*) apare și mai accentuată cînd știm că în aceeași situație se află și alte două fenomene. Astfel *ŭ* (mut după consoane) apare numai în prima parte a cărții, lipsind complet în cea de-a doua parte [27]. În aceeași situație se află și *i* (final) [28]. Pe baza aceasta am putea presupune că fiecare din aceste două părți aparține altuia din cei doi editori. Nu putem ști însă căruia dintre ei. Este iarăși posibil ca această situație să se datorească și altor factori (îngrijitorului de la București al ediției, G. Sion, sau chiar lui P. Ispirescu, despre care știm că a făcut o corectură suplimentară a materialului, la cererea lui Jarník, începînd cu o anumită coală tipografică) [29]. Rămîne ca cercetări ulterioare (de pildă, în arhiva familiei Jarník, pentru descoperirea scrisorilor lui Bîrseanu) să stabilească mai precis aportul fiecăruia din cei care au participat la editarea cărții în 1885. Fișele personale ale lui Jarník ce ni s-au păstrat, nu sînt relevante în această privință, deoarece ele nu reprezintă ultima formă a manuscrisului, ci o formă intermediară de lucru. De asemenea, și o scrisoare a lui Jarník către Ion Slavici, cuprinzînd amănunte privitoare la tipărire, nu este suficient de clară în problema ce ne interesează. „A doua oară am pățit-o cu cîntecele pop. din Ardeal, publicate de dl. Bîrseanu și mine de Academia Română. După ce încă înainte de a se pune texturile aceste la tipar, am scos toate cuvintele din ele, mi-am închipuit că printr-asta am dobîndit un mijloc ca ortografia să fie cît se mai poate de consecinte și de acurată. Am cerut (dară nu în mod oficial și asta era greșeala) să mi se trimită și mie cel puțin o corectură, și dl. care a fost însărcinat cu privigherea tipăririi mi-a răspuns prin colegul meu că doară el în privința aceasta este mai competent decît mine. În zadar ceream să mi se trimită fiecare coală cel puțin după ce s-o fi tipărit de tot ; în sfîrșit mi s-a împlinit cererea și

428, 465, 504, 541, 582 ; S. 78, 86, 102, 134, 159, 202, 216 ; *șaḍă* D. 352, 518, 573 ; *șeḍ* S. 202 ; D. 413, 585 ; *creaḍă* D. 285, 529 ; *caḍă* D. 427, 135 ; *pearḍă* D. 396 ; *arḍă* D. 198, 228, 396, 426, 478, 588 ; S. 331 ; *aprinḍă* S. 40 ; *deschiḍă* D. 183 ; S. 40 ; *auḍ[i]u* D. 142, 216.

[12] Forma este caracteristică pentru doine ; la strigături o întîlnim numai de două ori în totul. Iată exemplele : *cunoaște, brașovenești, românești* : D. 47 ; *ferești, domnești* : 52 ; *celeşte, topeşte* : 55 ; *grăeşte, voeşte* : 101 ; *grăeşte, iubeşte* : 115 ; *iubeşti* : 123 ; *gândeşte* : 177, 355, 575 ; *gândeşti* : 181, 570 ; *Bucureşti, domneşti, doreşti* : 298 : *'ncălḍeşte* : 345 ; *'ntâlneşte* : 366 ; *părăseşte, măreşte* : 367 ; *puteḍeşti* : 482 ; *trăieşti, iubeşti, găseşti* : 544 ; *şti, rumeneşti* ; S. 259 ; *mântueşte* : 311.

[25] Forma este caracteristică pentru strigături ; la doine se întîlneşte numai de două ori. Iată exemplele ; *simţesce* : D. 24 ; *negresce, 'verdesce* : 26 ; *'nverdesci* ; 27 ; *sciut* : 32 ; *sfârşesce, privesce* : 45 ; *gândesci* : 544 ; *cunoasce* : 601 ; *sciu* : 605, 631 ; S. 2, 80, 131 ; *pomenesci* : S. 9 ; *sciutu* : 22 ; *gătesci, esci* : 26 ; *cresce* : 31 ; *drăgostesci* : 37 ; *esci* : 45, 47, 58, 73, 89, 122, 166, 213, 214 ; *sci, sciu* : 52 ; *gătesce, potrivesce* : 57 ; *trăiesci* : 58, 70 ; *iubesci* ; 73 ; *îndrăsnesce, poftesce* : 85 ; *opresce* : 100 ; *pârlesce, gândesce* : 108 ; *sciai* : 111 ; *netedesce* : 142 ; *trăiesce, gândesce* : 154 ; *topesce, pesce, sdrăngănesce, păşesce* : 162 ; *slujesci* : 169 ; *iubesce, pustiesce* : 183 ; *gândesce* : 184 ; *sciu* : 191 ; *încălḍesce* : 209 ; *cresce, pesce* : 228 ; *cobesce* : 229 ; *feresce* : 230 ; *mpusce* : 328.

[26] Astfel, întîlnim dubletele : *încălḍesce* S. 209 și *încălḍeşte* D. 345 ; *gândesci* D. 544 și *gândeşti* D. 181, 570 ; *gândesce* : S. 108, 154, 184 și *gândeşte* D. 177, 355, 575 ; *iubesce* S. 183 și *iubeşte* D. 115 ; *iubesci* D. 73 și *iubeşti* D. 123, 544 ; *topesce* S. 162 și *topeşte* D. 55 ; *trăiesci* D. 58, 70 și *trăieşti* D. 544.

[27] Apare în mod absolut consecvent la doine 1—202, după care inconsecvent pînă la 309. Cazuri de inconsecvență : D. 46 *fost* și *fostŭ*, *cum* și *cumŭ*.

[28] În mod absolut consecvent apare la doine 1—211, după care mai rar. Îl întîlnim însă și la strigături : S. 4, 61, 139, 308. Destul de clar se conturează și situația lui *i* (median) : D. 24, 35, 149, 221, 249, 394, 465, 479, 485, 490, 492, 493, 502, 503, 512, 527, 541, 544, 584, 622 ; S. 236, 254, 292, deci la D. 149—622, a doua jumătate a primei părți, în timp ce *i* (inițial) nu este relevant pentru problema discutată : D. 593 ; S. 8.

[29] Traian Ionescu-Nișcov, *Corespondența dintre Jan Urban Jarník și Petre Ispirescu*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor", 12 (1963), p. 679 ; scrisoare din 28 decembrie st. v. 1883 : „Greșelile ce ziceți că ați găsit eu cred că vor fi numai la coala 1 ; căci la celelalte, în urma recomandației d-tale, am mai făcut și eu o revizie după corectura d-lui Sion".

mi s-au trimis cele 5 coale de la început, tipărite așa încît mi se făcea scîrbă de asta. După ce am reclamat în contra, s-a îndreptat nițel, dară ce bine ar fi fost de mi s-ar fi trimis chiar coala cea dintîi, cum am cerut"[30]. Cartea avînd 15 coli, secționarea de care pomenește Jarník ca moment de îmbunătățire a ortografiei (la coala a cincea) nu corespunde cu secționarea pe care am deosebit-o noi și care rămîne, pentru moment, încă inexplicabilă.

Oricare ar fi situația în momentul de față, la data respectivă ea a provocat lui Jarník multe neajunsuri deoarece în redactarea glosarului său el a trebuit să țină seama de toate aceste permanente șovăiri grafice. Este ceea ce mărturisește în cuvîntul introductiv al glosarului: „Il est encore un reproche qu'on pourrait m'adresser: celui de n'avoir pas suivi partout la transcription observée dans les textes. Voici ma réponse: Si un seul système orthographique avait été suivi d'une manière constante et conséquente dans les textes, j'aurais regardé comme mon devoir de l'introduire dans le glossaire, quand même je différerais d'avis sur la question de son opportunité. Malheureusement j'étais en présence de plus d'un mode d'orhographe: des fluctuations perpétuelles entre *ă* et *ĕ*, entre *â*, *ê*, *î* et *û* (*sûnt*), entre *ó* et *oa*, *é* et *ea* *d* et *z*, *sc* et *șt* m'ont déterminé à adopter pour le glossaire une transcription qui ne s'accorde pas toujours avec celle des textes. Quelquefois les mots écrits de manières différentes se trouvent à leur place alphabétique, ensemble avec la citation respective. D'autres fois, je ne fais que renvoyer à l'article où est traité le mot, sans prendre égard à sa forme extérieure"[31]. El a reușit, așadar, să înlăture obiecțiile ce i s-ar fi putut aduce, introducînd în glosar cea mai mare parte a greșelilor și inconsecvențelor grafice arătate mai sus[32].

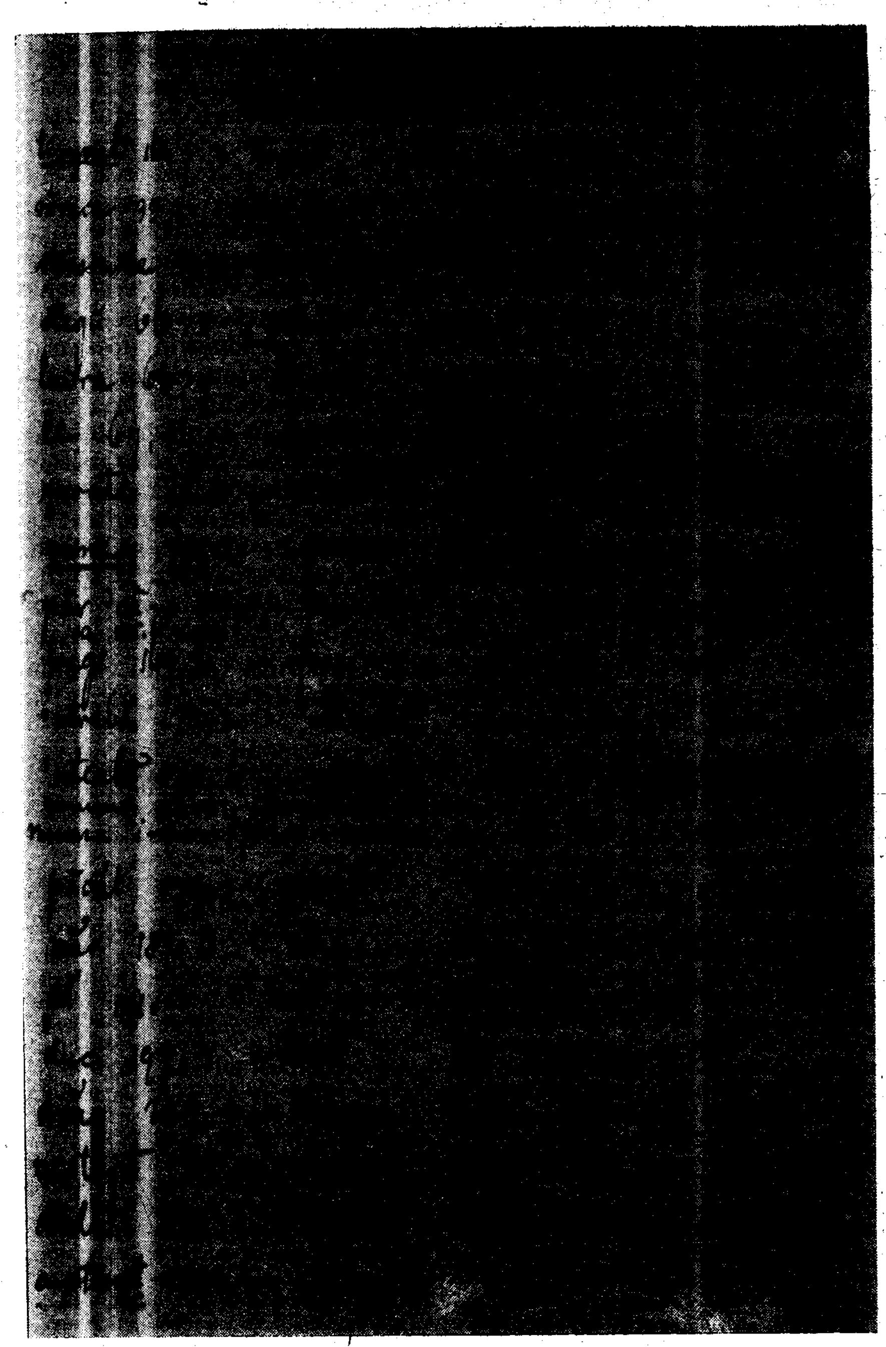
Nu a fost însă niciodată de acord cu sistemul ce s-a folosit la tipărirea cărții, sistem pe baza căruia cei doi editori au fost excluși de la corectura textelor. Problema corecturii l-a preocupat tot timpul. Înainte de publicare a propus diverse soluții [33]; după publicare

[30] I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, București, 1932, p. 145–148, scrisoarea a IV, din 3 mai 1885.

[31] *Avant-propos*, p. IX–X. Iată cîteva trimiteri de acest gen din glosar: *adênc* v. *adânc*, *âncă* v. *încă*, *dîns*, v. *dêns*, *mărunt* v. *mêrunt*, *mêr* v. *măr*, *păr* v. *pĕr*, *pĕrăuț* v. *părĕuț*, *rămân* v. *rêmân*, *rĕspund* v. *rêspund*, *sĕ* v. *să*, *sênătos* v. *sănătos*, *strêin* v. *străin*, *sunt* v. *sînt*, *têneruț* v. *tîneruț* etc.

[32] Într-o amplă scrisoare către Bîrseanu, la care anexează și lista tuturor greșelilor și neconcordanțelor grafice descoperite de el (scrisoare reprodusă parțial în fotocopie), Jarník spune: „Să nu te spării văzînd o așa mulțime mare de greșeli de tipar. Dac'ar trebui să le trecem pe toate la locul cuvenit ca autori și să mai adăugăm și neconsecinți[le] în scriere, grozav ar fi; însă după ideea mea putem să fim cît se mai poate de conștiințoși și să coregem tot și totuși să nu se vază la întîia vedere... Mi e gîndul să mascăm aceste greșeli cît se poate mai mult. Mi se pare c-am și vorbit despre modul cum ar trebui făcut: să trecem greșelile aceste cît se va putea în glosarul însuși la locul cuvenit și tot așa să trecem acolo și neconsecințe în modul scrierii... Despre alte neconsecinți, ca de exemplu: *să* și *sĕ*, *ó* și *oa*, *é* și *ea*, *boi* și *bol*, *foae* și *foale*, *două* și *douĕ*, *mă* și *me*, *urîtu* și *urûtu*, *mândra* și *mĕndra*, *de la* și *dela*, *șt* și *sc.*, *peatra* și *piatră*, am să fac o notiță înaintea glosarului și va ajunge... Numai greșeli[le] ce nu se pot din orice cauză trece în glosar, se vor numi la locul lor ca greșeli de tipar, de pildă: *sărace* 33.1 = *săracele*, *ți-i-i* 230.15 = *ți-i*..." (scrisoare din 6 octombrie 1884). La 25 mai 1885 îi comunica în scris că a și realizat acestea: „În cît privește greșelile de tipar și inconsecințele de scriere, după cum ți le-am fost înșirat într-o scrisoare a mea de mai nainte, le-am trecut, partea cea mai mare, în glosarul însuși".

[33] La 4 iulie 1883, scriindu-i lui Bîrseanu, propunea: „Acum cu corectura, cum să fie? Să se corecteze numai și numai la București, nu-mi vine să admit, fiindcă în privința asta mi se pare că nu-s destul de riguroși și c-ar intra o mulțime de greșeli. Apoi și eu aș vrea să am *cea din urmă corectură*, ca să constatez scrierea să fie *totdeauna* consecintă și corectă și să scot îndată cuvintele necesare pentru glosarul". Peste o lună (14 august 1883) relua problema: „În cît privește corecturile, nu pot să zic altfel decît scrisesem în scrisoarea respectivă. Cu cît am avut prilej să văd, am observat că în privința unei ortografii consecinte lucrul stă foarte rău în cărți[le] românești. Și eu n-aș vrea ca cărții noastre să [i] se poată face o asemenea imputare. Eu aș fi de părere ca coalele să se trimită atît mie, cît și ție și d-lui Sion. Fiecare va corige la rîndul său și coalele noastre le trimitem amîndoi d-lui Sion, care le va compara cu corectura d-lui și va vedea încă o dată dacă i-a scăpat ceva cu vederea sau ba...". Peste alte două luni (20 octombrie 1883), după ce s-a văzut exclus de la corectură, îl roagă pe Bîrseanu: „Fii bun și scrie d-lui Sion în privința aceasta, spre ca nu doară va fi tipărit, fără să ne fi arătat cel puțin o parte de cea dintîi coală, să vedem și noi și să știm dacă ne place au ba. Atîta cred putem să cerem și noi, deși dl. Sion este însărcinat cu supravegherea tipăririi". Academia a

I. U. Jarník către A. Bîrseanu, un fragment din lista de greşeli (f. 82r.) ce însoţeş-te scrisoarea din 6 octombrie 1884 (Biblioteca Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj).

nu a încetat să incrimineze sistemul și pe inițiatorii săi[34]. Din această cauză a stăruit ca glosarul să i se tipărească la Praga, sub directa sa supraveghere[35].

Din cauza muncii împărțite și a unui control superficial, lucrarea este plină de greșeli de tipar. Pe lîngă numerotări defectuoase[36], cuvinte scrise greșit cu literă mare[37] sau invers, cu literă mică[38], pe lîngă litere sărite[39], litere întoarse[40], litere inver-

considerat însă trimiterea colilor de tipar în străinătate stingheritoare și a încredințat supravegherea tipăririi lui G. Sion. În Arhiva Cancelariei Academiei Române s-a păstrat o scrisoare a lui G. Sion către președintele Academiei, din 15/27 decembrie 1883, prin care solicită să fie retribuit pentru primele 6 coli corectate (dos. VIII, vol. 14—16, f. 299, nr. 2 277). În condica de intrări și ieșiri, la nr. 2 282 din 19 decembrie 1883, este menționat și procesul-verbal nr. 42 al delegației prin care se „aprobă a se plăti suma de 150 lei, emițîndu-se ordonanță de plată din cap. II, § 2, lit. r., precum și un acompt de 100 lei pentru coalele viitoare ce sînt a se tipări, în total 250 lei, d-lui Sion conform cererii sale". La 5 aprilie 1884, cu nr. 2 422, „dl. G. Sion cere a fi lichidat pentru revisuirile și corecturile făcute tipăririlor din *T. Liviu* și *Poesii populare* (dos. VIII, 15)".

[34] Aflînd hotărîrea Academiei, pe care o va critica în introducerea la glosar (pentru pasaj ceruse aprobarea Academiei însăși: la 7 iunie 1885), trimite introducerea și întreabă „dacă se aprobează mai cu seamă pasagiul în care vorbesc despre ortografia și despre modul cum s-a executat tipărirea texturilor. N-aș fi pomenit asta dacă nu mi-ar fi frică că s-ar pomeni de alții și poate într-un mod mai aspru" (Arh. Canc. Acad. Rom., dos. VIII, vol. 17, f. 33, pr. 28 mai 1885, nr. 2 882). Mai tîrziu avea să spună că procedase greșit, „într-o vreme, cînd regulile ortografice române nu erau așa de stabilite" (*Drumul pe care am mers*, p. 33). Îi scrie lui Bîrseanu, la 20 octombrie 1880: „Cît privește pe dl. Sion și simțimîntul său de infailibilitate, să fie după voia lui: numai că, cînd se vor strecura niște neconsecințe în scriere — și numai de aceste mi-i frică —, va fi vina lui. Și cum este cu d-ta, și tu ești esclus din participarea la tipărire. Aici cel puțin nu s-ar putea aduce scuza că tipărirea ar întîrzia prea mult, căci din București la Brașov merge iute", iar la 1 februarie 1884, după ce văzuse o parte a tipăriturii, nu-și poate înfrîna indignarea și-i scrie: „Se vede acum cît s-a adeverit vorba sămeață a d-lui Sion că doară el este mai competinte în afacerea aceasta decît mine. Dacă nu era frica că ni se va da vina nouă de modul cel pocit în care se tipăresc cîntecele, mi ar părea chiar bine c-aroganța d-sale are să fie pedepsită, însă așa cum stă lucru[l] [î]mi pare cît se mai poate de rău și am și exprimat părerea mea în două scrisori ce am trimis d-lui Ispirescu, la cari am adaus niște liste de greșeli de tipar și de neconsecințe în modul de scriere. Să zic adevăr, cele din urmă mă necăjesc și mai mult decît cele dintîi; dacă s-a crezut că Academia, tipărind colecțiunea, nu poate să întrebuințeze altă ortografie decît a sa, fie; însă atunci trebuia să se întrebuințeze în mod consecinte și nu să scrie într-un rînd *ó, é, ḑ, ĕ* și într-alt rînd *oa, ea, z, ă* și tot așa". Într-o altă scrisoare îl învinovățește pe „prea stimatul d. Sion" de a „ni fi schimonosit textul" și de a se fi purtat cu el atît „de arogant" (scrisoarea din 6 octombrie 1884). Mai tîrziu, revenind asupra chestiunii, avea să scrie despre G. Sion: „N-am putut niciodată să-l iert c-a lăsat să se strecoare atît de multe și grave inconsecuențe și chiar necorectități în scriere: noi amîndoi, Bîrseanu și cu mine, am primit texturile cu totul tipărite" (*Drumul pe care am mers*, p. 33). Corectura o considera posibilă, deoarece avea la îndemînă glosarul, cu ajutorul căruia putea constata „în ce mod a fost scris un cutare cuvînt în foile precedente, pe cînd un alt, care se lasă numai și numai pe memoria lui, poate foarte des să se fie înșălat" (scrisoarea din 14 august 1883). Ideea este reluată și în introducerea sa la glosar (p. X) și în: *Drumul pe care am mers*, p. 33. Pentru a ascunde față de public toate dedesubturile afacerii, îi scrie lui Bîrseanu la 10 august 1885: „Mai bine iau pe mine răspunderea pentru aceste cîteva cuvinte decît să se facă așa, ca să vază lumea întreagă, îndată, cum stă treaba".

[35] La 8 aprilie 1884 scria din Paris conducerii Academiei, cerînd această favoare, deoarece numai autorul unei lucrări poate să nu „treacă cu vederea niște greșeli foarte neplăcute" (Arh. Canc. Acad. Rom., dos. VIII, vol. 14—16, f. 387—388. Cu decizia ședinței din 3 aprilie 1884, nr. 2 420). În aceeași arhivă se păstrează 4 scrisori ale lui Jarník în această chestiune, precum și 2 ciorne ale lui I. Bianu. Toată corespondența, în condica de intrări și ieșiri, la nr. 2 420 din 5 aprilie 1884 și 31 mai 1884, nr. 2 595 din 28 septembrie 1884, nr. 2 606 din 7 octombrie 1884 nr. 2 709 din 16 ianuarie 1885, nr. 2 712 din 18 ianuarie 1885, nr. 2 743 din 12 ianuarie 1885, nr. 2 882 din 28 mai 1885, nr. 2 922 din 28 iunie 1885 și 5 iulie 1885, nr. 2 928 din 3 iulie 1885, nr. 3 346 din 25 aprilie 1886. Pentru scrupulozitatea lui Jarník în privința tipăririi, oferim un exemplu referitor la prefața lucrării (întocmită de Bîrseanu și trimisă Academiei după controlul corespunzător al lui Jarník). La 10 august 1885 scrie conducerii Academiei: „Cu toate acestea, mă rog cu tot dinadinsul ca corectura restului acestuia să mi se trimită aicea la Potenstein în Boemia și am s-o trimit îndărăt îndată. Aș scrie să i se trimită d-lui Bîrseanu, dară dl. acesta, în săptămînile viitoare, nu se va afla în Brașov. Ar fi neplăcut atît pentru onor. Academia, cît și pentru noi, dacă s-ar mai strecura niște greșeli în cartea noastră" (Arh. Canc. Acad. Rom., dos. VIII, vol. 17, f. 61—62, pr. 1/13 august 1885, nr. 2 964). Dar chiar a doua zi revenea cu o telegramă: „Zăboviți încă cîteva zile cu tipărirea prefaței. Jarník" (ibidem, dos. VIII, vol. 17, f. 63, pr. 2/14 august 1885, nr. 2 964).

[36] De texte: D. 83, 234, 426; S. 9, 78, 326; de versuri, la textele: D. 223, 326, 518, 560; S. 40; de note, la D. 79: lipsă nr. 8.

[37] D. 9, 40, 66, 81, 106, 142, 143, 153, 165, 214; S. 69.

[38] D. 409.

[39] D. 46, 170, 216, 271, 285, 302, 446, 580, 622; S. 49.

[40] D. 76, 175, 274, 436, 440, 512, 520, 537, 555, 600, 602, 615, 640; S. 130; Var. 3.

sate[41], litere dublate[42], litere în plus[43], pe lîngă lipsa repetată a unor semne diacritice[44] sau proasta lor așezare[45], îmbucătățirea diverselor cuvinte[46] sau ortografierea lor neatentă[47], pe lîngă cumularea de mai multe greșeli într-un singur cuvînt[48] și apariția altor asemenea greșeli neclasificabile[49], asistăm la erori ce compromit ritmica versurilor[50] sau la alte greșeli grave care compromit însuși sensul diferitelor texte. Acestea din urmă trebuie discutate aici.

1. Astfel, la D. 16. 3, s-a scris *timpul* în loc de *trupul*, modificîndu-se astfel sensul cîntecului în care se vorbea despre *trupul dat dracului* și despre *sufletul dat iadului*, alăturarea ideilor marcînd evident o culminație lirică. În context, *timpul* este un nonsens. Jarník a trecut greșeala în lista lui din 1884, anexată la scrisoarea către Bîrseanu[51], și a reluat-o în glosarul său[52]. Ediția din 1895 a îndreptat greșeala, cea din 1964 a transmis-o mai departe. Pentru adevărul lecțiunii noastre, vezi manuscrisul : 2 197. II. 19, f. 20ᵛ, t. 49 și discuția la note.

2. La D. 33.1 lipsește articolul hotărît, de unde și deficiența ritmică a versului : *sărace* pentru *săracele*. În 1884, Jarník sugerează trecerea greșelii în erată și o introduce în glosar la p. 253. Ediția din 1895 nu îndreaptă, ca și cea din 1964. Manuscrisul e însă de partea lui Jarník (vezi nota corespunzătoare, unde se dau 3 variante : 2 197. II. 68, f. 1ʳ, t. 1 ; 2 197. II. 130, f. 1ʳ, t. 1 și 2 197. II. 50, f. 1ʳ, t. 2, unde versul respectiv are forma : *săracile dragostele*).

3. La D. 69.3 s-a tipărit *merge*. În lista de greșeli din 1884 Jarník se întreabă „de ce nu mere ?", referindu-se la rima versului anterior : *mele*. Edițiile din 1895 și 1964 îndreaptă. În manuscris : *mere* : 2 197. II. 109, f. 3ʳ, t. 31.

4. La D. 79.2 s-a tipărit *mine* în loc de *nime*. Jarník trece cuvîntul în lista lui de greșeli din 1884 și corectează în glosar (p. 188). Ediția din 1895 îndreaptă, cea din 1964 transmite în continuare greșeala. În manuscris : 2 197. II. 182, f. 6ʳ, t. 25 este *nime* (vezi discuția la note).

5. La D. 90.5 s-a tipărit *mărgea*. Jarník, pornind de la manuscris, întreabă în 1884 dacă nu trebuie corectat în *vergea*. Ediția din 1895 nu îndreaptă, iar cea din 1964 urmează. În manuscris : 2 197. II. 3, f. 16ʳ, t. 71, cuvîntul este *vergea* (vezi discuția la note).

6. La D. 170.10 s-a tipărit *numa i-am* pentru *numai am*. În 1884, cerea rectificarea. Celelalte două ediții îndreaptă.

---

[41] *ă* în loc de *î*: D. 11, 24, 123, 146, 182, 191, 261, 408, 409, 410, 512, 514, 554 ; S. 53, 113, 228, 346 ; *ă* în loc de *a* : D. 89, 181, 209, 270, 272, 330, 451, 568, 648 ; S. 169 ; *a* în loc de *ă* : D. 69, 86, 172, 325, 354, 371, 393, 402, 410, 441, 448, 463, 501 ; S. 109, 238, 324 ; *â* în loc de *a* : D. 49, 532 ; diverse : D. 32, 67, 78, 117, 160, 166, 169, 182, 191, 194, 210, 212, 224, 228, 235, 245, 272, 277, 317, 346, 351, 360, 373, 376, 495, 544, 580, 622 ; S. 87, 90, 116, 294. Ultimul exemplu e grav și prin sens : apare scris *Horia* pentru *Heria*. Greșeala nu e semnalată în lista sa de greșeli din 1884, dar este îndreptată în glosar (p. 119).

[42] D. 641.

[43] D. 216, 241.

[44] Sidile : D. 33, 215, 272, 319, 515, 635 ; S. 23, 220 ; pălării la *ă* : D. 35, 59, 66, 94, 131, 188, 210, 264, 267, 271, 295, 378, 387, 390, 492, 504, 507, 542 ; S. 86, 153, 180, 208, 245, 285, 290, 300, 301, 313, 315, 316, 321, 324, 325, 343, 351, 353 ; căciula la *î* : D. 59, 83, 260, 503, 573 ; S. 97, 208 ; accente : D. 66 ; lipsă linioara de unire : D. 308 (cu o fizionomie ciudată din această cauză : D. 187 : *câtui*, 374 : *miam*, 462 ; *știea* ; S. 71 : *spunei*, 51 : *fii*, 75 : *câteo*, 200 : *schimbâți*, 280 : *maicâta*, 304 : *șadună*, 361 : *veți* sau D. 376 : *sămânata-m*, 405 : *â-s*).

[45] Apostroful așezat prost : D. 79, 80, 223, 268, 541 ; S. 59 ; accente prost așezate : D. 113, 129, 525, 551.

[46] D. 139, 217, 225, 294 ; S. 90, 102, 165, 305.

[47] Scrie la un loc negația *nu* și adverbul *mai* : D. 42, 245 dar desparte pe *numai* (în *nu* + *mai*) cînd nu trebuie : D. 79, 211. Caz special : *numa i-am* 170.10 = *numai am*. Tot așa ortografiază greșit pe *m-ai* sub forma *mai* : D. 61, 445, 639.

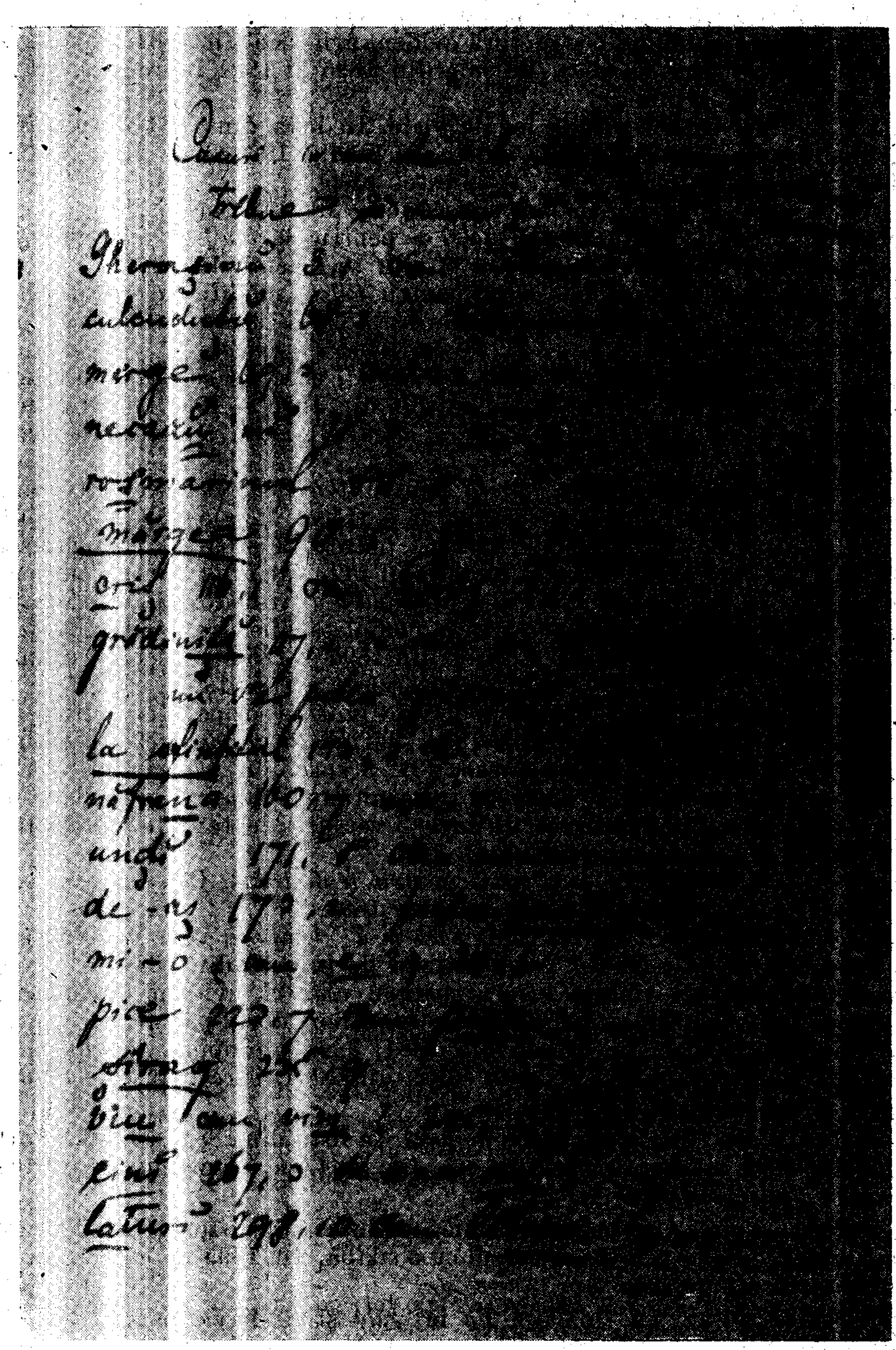
[48] D. 94, 163, 179, 230, 274, 527.

[49] D. 146, 354, 393, 503, 515 ; S. 318.

[50] Versurile dobîndesc o silabă în plus prin : lipsa linioarei de unire : D. 27, 36, 125, 146, 155, 311 ; neelidarea lui *î* din *în* la începutul celui de-al doilea cuvînt : D. 189, 226, 451, 618 ; S. 172, 331 ; prin neelidarea vocalei pentru care s-a pus apostroful : D. 378, 571 ; prin neelidarea de sunete în expresii cu caracter popular : D. 171, 267, 441 (*un'*<unde, *cin'*<cine, *min'*<*mine*) ; prin neamuțirea lui *u* final : D. 159, 424 ; prin nefolosirea formei neaccentuate a auxiliarului *a fi* la prez. ind. : D. 211. Alteori versurile au o silabă în minus : D. 244, v. 24–26 ; 646. În cazul textului 78, Jarník își exprimă nelămurirea.

[51] Scrisoare din 6 octombrie 1884.

[52] P. 286 : timpul 16:3 corr. en trupul.

I. U. Jarník către A. Bîrseanu, fragment din lista de greşeli (f. 84 v.), ce însoţeşte scrisoarea din 6 octombrie 1884 (Biblioteca Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj).

7. La D.173.2 s-a tipărit *de-aş*, lipsind între cele două părţi de cuvînt pron. pers. II, acc. sing. : *te*, versul dobîndind o structură evident aritmică. În 1884, Jarník se întreba dacă nu e necesar să se scrie *de te-aş*. Ediţiile din 1895 şi 1964 îndreaptă. În manuscris : 2 197.II.27, f. 30 r., t. 21, e bine.

8. La D. 223. 7 s-a tipărit *piee* în loc de *pieie*. În lista din 1884 Jarník întreba dacă nu e necesară modificarea. Ediţia din 1895, îndreaptă, cea din 1964 duce greşeala mai departe. În manuscris : 2 197. II. 72, f. 2v. — 3r., t. 22 este : *pieie*.

9. La D. 244. 24 — 26, versurile sînt tipărite cu o silabă în minus, greşeală perpetuată şi în celelalte ediţii. Astfel, se scrie *săruta-ţi-oi* pentru *săruta-ţi-o oi*, *împleti-ţi-oi* pentru *împleti-ţi-o oi* şi *alina-ţi-oi* pentru *alina-ţi-o oi*. Nu se discută în 1884.

10. La D. 288. 4, s-a imprimat *culcat* pentru *culca*, modificîndu-se sensul pasajului. În 1884, Jarník cerea îndreptarea greşelii. Ediţiile din 1895 şi 1964 cuprind lecţiunea corectă. În manuscris : 2 197. II. 171, f. 6 r., t. 7 : *Pe car'mînă s-o culca*.

11. La D. 298. 5, s-a imprimat *că* în loc de *să*, ceea ce este un nonsens. Jarník a propus corectarea în lista lui din 1884, dar ediţiile din 1895 şi 1964 cuprind în continuare greşeala. În manuscris : 2 197 II. 184, f. 6v. — 7r., t. 31 la v. 5 : *să n-o doreşti* (vezi nota corespunzătoare).

12. La D. 309. 1, s-a imprimat *florică* pentru *floricică*, ceea ce a turburat ritmica versului. În 1884, Jarník propunea corectura şi o trecea în glosar : „*florică* 309. 1 corr. en *floricică*" la p. 104. Ediţiile din 1895 şi 1964 îndreaptă eroarea. În manuscris : 2 197. II. 118, f. 3v. — 4r., t. 9, versul lipseşte, materialul publicat fiind o intervenţie a editorilor.

13. La D. 400. 4, s-a tipărit *n'aib'a* pentru *naib-a*, transformînd substantivul *naiba* în imperativul verbului *a avea*, ceea ce a dus la completa alienare a sensului pasajului. În lista din 1884, Jarník cere îndreptarea. Ediţiile din 1895 şi 1964 transcriu lecţiunea corectă. În manuscris : 2 197. II. 146, f. 3v., t. 21, transcrierea e corectă.

14. La D. 484. 5, s-a tipărit *ţineam* în loc de *ţucam* (perina... ca guriţa ta), ceea ce nu are nici un sens. În lista de greşeli din 1884, Jarník întreabă dacă nu trebuie operată modificarea, iar în glosar îndreaptă : „*ţineam* 484. 5 corr. en *ţucam*" (p. 300). Bîrseanu, în ediţia din 1895, îndreaptă. Ediţia din 1964 transmite mai departe greşeala. Confruntarea cu manuscrisul e nerelevantă, deoarece ultimele 3 versuri ale textului publicat reprezintă intervenţia editorilor (vezi discuţia în note).

15. La D. 515. 9 s-a tipărit *te-a trezit* pentru *te-ai trezit*. Greşeala s-a comunicat şi în ediţiile ulterioare. Nu e în lista de greşeli din 1884.

16. La D. 563. 9, s-a tipărit *Dă-mă* pentru *Da-m-a* (= mă va da). În 1895 se păstrează greşeala ; in 1964, apare alta ; *Da-mă*. Nu e în lista de greşeli din 1884.

17. La D. 622. 34, s-a tipărit *amorul* pentru *amarul*, evident un nonsens. În text se vorbeşte despre jalea înstrăinatului, de frunza munţilor, dorul părinţilor, florile cîmpului şi de *amarul* mîndrei. În lista de greşeli din 1884, Jarník propune schimbarea. În ediţia din 1895, greşeala este îndreptată ; nu şi în ediţia din 1964, care transcrie *amorul*. În manuscris, pasajul întreg este o contrafacere.

18. La S. 196. 2, s-a tipărit *are* în loc de *pare*. În lista din 1884, Jarník propune modificarea. Ediţia din 1895 îndreaptă greşeala, cea din 1964 nu. În manuscris : 2 197. II. 104, f. 8, t. 57, apare : *pare că*.

19. La S. 208 s-a comis o greşeală de ritmică, transcriindu-se forma ardelenească, scurtă, de la *a mînca* : *mîncă*, ceea ce scurtează versul cu o silabă. În 1895 se corectează, dar ediţia din 1964 revine la forma greşită.

20. La S, 278. 10. 12 s-a tipărit : *Tu* le *găta* şi *Şi* li *da* pentru *Tu* li-i *găta* şi *Şi* li-i *da*, cum îndreaptă Jarník în lista sa de greşeli din 1884. În ediţia din 1895 Bîrseanu a şovăit în îndreptarea pasajului, trecînd primul verb la prez. ind. : *Tu le gată*, iar pe al doilea lăsîndu-l într-o situaţie nehotărîtă : *Şi le da*. În ediţia din 1964, ambele verbe

sînt trecute la ind. prezent : *Tu le gată* și *Și le dă*. Manuscrisul nu este relevant în această privință (vezi nota corespunzătoare : 2 197. II. 106, f. 3v., t. 10 ; 2 197. II. 177, f. 3v., t. 26 ; 2 197. II. 64, f. 2r., t. 10 ; 2 197. II. 68 f. 5v., t. 44), deoarece în toate cazurile sînt utilizate alte forme : le-om *da*, le-oi *da* (primul verb lipsește).

21. La Var. II. 120, s-a tipărit fără acordul de gen : *Cu însuși mînuța ta* pentru *Cu însăși mînuța ta*. Greșeala persistă în toate celelalte ediții.

Mai menționăm că interpuncția este adeseori greșită. În cîteva cazuri lipsește linia de dialog[53], într-altele nu trebuie păstrată[54].

În scrisoarea din 6 octombrie 1884 (menționată de cîteva ori mai sus), Jarník a notat un număr impresionant de greșeli (311 poziții), din care pentru 38 este îndoit : „Casuri în cari stau la îndoială cum trebuie să sune și mă rog c-aicea să mi se răspunză cum și ce. Să se șteargă ceea ce nu e bine"[55], iar pentru alte cîteva cere lămuriri suplimentare : „Îmi mai vine să te întreb : Dacă se scrie d. p. sprâncene și 4.4; 35.7 etc. sprincene ; trebuie admisă o duplă pronunță sau este numai o inconsecință de ortografie" ? Termenul *culcuduță — dulducuță* i-a pus multe probleme. Îl întreabă pe Bîrseanu cu privire la metateza pe care o prezintă cuvîntul, dar la 12 ianuarie 1885 i se adresează și lui I. Micu-Moldovanu : „*dulducuț*; *prune dulducuțe*, oare există cuvîntul acesta și în ce sens sau este o greșeală și trebuie cores *culcuduțe*, cum am încă o dată : *flori de culcuduțe*?". Mai interesante sînt unele cazuri de greșeli menționate în lista aceasta și care nu există în ediția din 1885[56]. E posibil ca aceste erori să fi fost îndreptate de către Ispirescu, despre care am arătat că a făcut o corectură suplimentară, la cererea lui Jarník. Mai trebuie menționat că, în conformitate cu promisiunea făcută lui Bîrseanu, de a introduce anumite greșeli în glosar, din numărul de 319 pagini ale glosarului nu mai puțin de 98 sînt afectate de asemenea corecturi. Este deci clar că la baza oricărei ediții critice trebuie să stea ediția din 1885, care, însoțită de instrumentul excelent care este glosarul, precum și de celelalte materiale ajutătoare (manuscrisul original și lista greșelilor întocmită de Jarník), exprimă cel mai autentic voința expresă a editorilor. Dincolo de cele 21 greșeli grave discutate anterior, ediția din 1885 nu mai pune probleme.

2. EDIȚIA DIN 1895

Documentele referitoare la întocmirea acestei ediții sînt mai puțin numeroase și nu suficient de elocvente. Astfel, dintr-o scrisoare din 3 ianuarie 1895 a lui Jarník către Bîrseanu aflăm că acesta din urmă purtase tratative, încununate de succes, cu casa de editură N. Ciurcu din Brașov pentru republicarea colecției și că îi scrisese prietenului boem despre aceasta și mai ales despre corectura noii ediții. Jarník îi scrie : „Primesc cu bucurie oferta d-tale în privința corecturei : acuma cel puțin s-ar putea da cîntecelor o formă mai mult

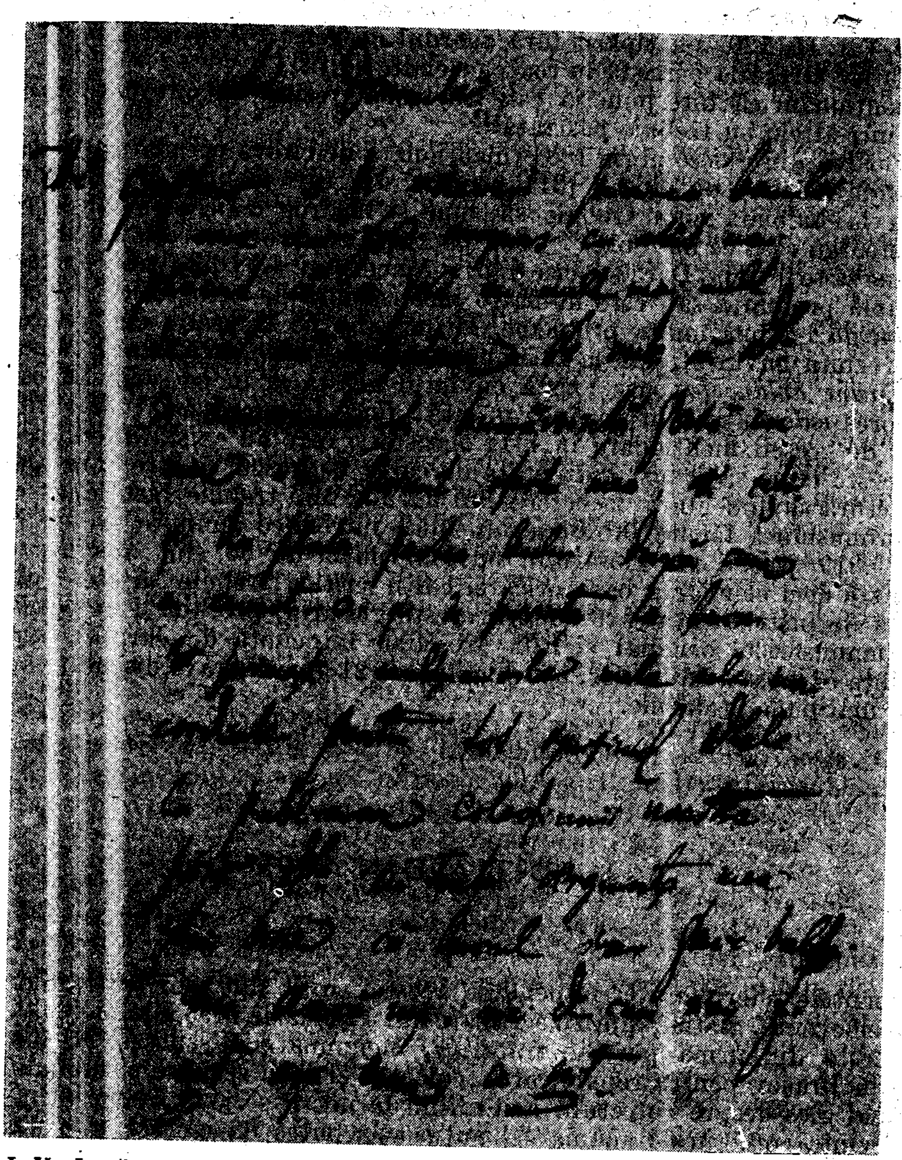
[53] D. 127.1 ; 176.1 ; 180.6 ; 227.10 ; 236.1.3 ; 485.1 ; 506.7.

[54] D. 619.1.3.

[55] Se referă la textele : D. 3, 4, 85, 116, 117, 143, 211, 258, 298, 315, 316, 319, 327, 334, 337, 346, 347, 369, 407 ; S. 213. 273, 324.

[56] D. 197.4.8 ; 216.16, 292.7 ; S. 160.9, 177.8. Pentru cazul D. 292.7, avem o întreagă discuție, în scrisoarea proprіu-zisă : „Măinul pânnului 292.7 = mâna străinului" și comentariul : „Se vede, ce poate să [indescifr. poate : devină] două cuvinte *sub mâna străinului*, adică nu a autorului sau a editorului însuși", unde sub aparentul calambur verbal transpare resentimentul puternic împotriva lui G. Sion și a sistemului de corectură impus de acesta.

corectă decît fusese cea dintîi”. Nu știm cum a decurs colaborarea, dar o scrisoare din 20 septembrie 1895 pare să arate că Jarník n-a participat de loc la republicare. Astfel, el afirmă a nu mai fi primit nici o veste în privința reeditării, că a aflat din „Tribuna”

I. U. Jarník către A. Bîrseanu, scrisoare din 1 octombrie 1896, relativă la drepturile de autor pentru ediția din 1895 (Biblioteca Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj).

despre apariția ei și că așteaptă să i se trimită un exemplar, pentru a nu fi pus în situația ciudată de a trebui să-l cumpere, deși autor. Peste un an, la 1 octombrie 1896, primind onorariul, scrie : „Mă grăbesc a-ți adeveri primirea banilor, de care am fost surprins cu atît mai plăcut, că a fost cu mult mai mult decît mă așteptam. Se vede că d-ta, în cunoscu-

ta-ți bunăvoință față cu mine, n-ai primit oferta mea să reții și din plată partea leului, după cum ai avut-o și în privința la lucru", ceea ce ar arăta că, într-o oarecare măsură, a participat și el la munca de reeditare. Și, în continuare, își exprima — fără alte adaosuri tehnice — satisfacția pentru aspectul general al lucrării: „Ediținnea aceasta face asupra mea o impresie cu mult mai bună decît aceea a Academiei: de o parte hîrtia este cu mult mai bună și apoi știi mai bine decît mine că, în privința corectității, domnii din Academie, va să zică dl. G. Sion, nu prea și-a dat osteneală mare"[57]. Pare mai probabil că ediția din 1895 trebuie atribuită lui Bîrseanu și aceasta cu atît mai mult cu cît lucrarea are o sumă de trăsături specifice, care în nici un caz nu pot fi rezultatele unei munci de colaborare.

Prima observație are în vedere însuși conținutul colecției. Astfel, ediția nouă, avînd, mărturisit, un scop de popularizare (prima fusese o ediție populară !)[58], renunță la glosarul lui Jarník și la prefața, foarte tehnică, din 1885. De asemenea, notele, care în ediția întîi erau dispuse separat pe capitole, sînt trecute în josul fiecărei pagini, ceea ce — prin modificarea sistemului de citare — a adus și o sumă de modificări în reproducerea lor. Peste tot, de pildă, se renunță la numerotarea globală a notelor, înlocuind-o printr-un asterisc care trimite în josul paginilor. De asemenea, se renunță la indicarea versurilor discutate în notă. Lipsesc, deși nu consecvent, și versurile discutate[59]. Din aceeași cauză lipsesc și trimiterile explicative ca: „Despre cuvîntul *peană* vezi nota 19"[60] sau: „Pe lîngă v. 2"[61], ori „versul ultim"[62]. Uneori apar schimbări în transcrierea materialelor din note[63]. Se schimbă și sistemul de trimitere[64]. Printre adaosuri, notăm semnătura, cu inițiale, a notei de la balada *Răducanu*[65], explicația la t. 344: „techiră = corfă, coșniță"[66] și explicații cu privire la introducerea celor 3 colinde din ultimul capitol al lucrării[67]. La cap. III al cărții, *Varia*, face o modificare neavenită. Modifică textul în *Cîntece bătrînești și colinde*, ceea ce nu corespunde în întregime conținutului capitolului (se lasă astfel pe din afară *Inchinarea cu paharul*) Tot în cadrul acestui capitol, editorul intervine (și acesta este negreșit Bîrseanu !), adăugînd 3 colinde, culese de P. Moldovan din localitatea *Streja-Cîrțișoara*, jud. Brașov.

Ediția are cîteva caracteristici grafice principale. Astfel, în mod consecvent, *sînt* este ortografiat *sunt*[68]. Tot atît de consecvent — pentru culoare locală, desigur — reflexivul *se* este ortografiat *să*[69]. Pentru aceeași culoare locală, în cazuri anumite, editorul folosește pe

---

[57] În scrisoare, Jarník discută și retribuția fiecăruia dintre ei, în proporție cu participarea fiecăruia la lucrare, urmînd ca Bîrseanu să primească două treimi, iar el o treime din onorariu. Este, de altfel, singura retribuție pe care au primit-o editorii. Pentru ed. din 1885, Academia nu le-a plătit nici un onorariu; nici măcar pentru glosar Jarník nu a putut obține vreo retribuție. La 8 martie 1887, adresîndu-se lui Ion Bianu, îl ruga să intervină pe lîngă cineva nu pentru un premiu, ci pentru un oarecare alt mod de răsplătire și scria: „Sper că nu mi vei refuza doo lucruri în afacerea aceasta: discrețiunea și bunăvoința". La 23 aprilie 1887 știa că nu s-a aranjat nimic și regreta situația: B. A. R., fond. Ion Bianu, inv. 57 311-57 312.

[58] Vezi noua prefață a lui Bîrseanu, care justifică noua structură a cărții.

[59] P. 21 și 86.

[60] P. 45.

[61] P. 64.

[62] P. 99.

[63] Schimbă pe *Spate tare-nctrligate* în *Spate rău încîrligate*, p. 157 sau pe *rumpă* în *rupă*, p. 233 (v. 18).

[64] În 1885 trimiterea se făcea la nr. notei, în 1895 se face la nr. textului. Vezi p. 348, 373 și 412 din ed. 1895.

[65] P. 414.

[66] P. 145.

[67] P. 424: prezentarea generală a adaosului; p. 424, 426 și 428 explicații privind refrenele respectivelor colinde; p. 427 despre numele înlocuibil al celui căruia i se colindă.

[68] D. 4 (sub rimă), 491, 495, 506, 523, 524, 578, 589, 628; S. 59, 73, 78, 99, 247, 263, 278. La fel, *sunteți*: Var. 2.70. O dată întîlnim o formă mixtă: *sînt* (D. 79).

[69] D. 140, 355, 364, 373, 375, 379, 381, 396, 404, 433, 435, 447, 452, 453, 459, 460, 464, 476, 478, 480, 506, 531, 549, 570, 575, 622; S. 57, 134, 159, 162, 180, 183, 184, 194, 216, 231, 236, 237, 243, 244, 246, 253, 260, 279, 284, 352; Var. 1, 2, 4, 7.

ă în locul lui *e*[70] sau alte soluții mai speciale[71], cu toate că uneori întîlnim și tendința inversă, de evitare a fonetismului local[72].

Cîteva din greșelile ediției anterioare sînt păstrate[73], cu toată lista de erori din 1884 a lui Jarník[74]. Din cele 21 de greșeli mari ale ediției din 1885, discutate în paragraful anterior, ediția îndreaptă numai 13, 8 rămînînd necorectate[75]. Dintre greșelile mai mici, îndreaptă cîteva din cele cerute de Jarník[76].

Ediția prezintă însă un număr considerabil de modificări, din care cea mai mare parte nu se justifică obiectiv. Dacă în unele cazuri, foarte puține la număr, pare a exista o justificare de ordin poetic[77], în cele mai multe această justificare lipsește[78]. Intervine modificînd o sumă de fonetisme susceptibile a stîrni discuții[79].

Punctuația nu apare îmbunătățită față de ediția anterioară. Lipsesc liniile de dialog[80], numerotarea e uneori falacioasă[81]. Numeroase greșeli de tipar se adaugă la toate acestea[82].

În acest fel, ediția din 1895 se deosebește de cea anterioară în nu mai puțin de 337 de locuri, ceea ce teoretic afectează o treime din texte.

Bazîndu-ne pe marea mulțime de deosebiri circumstanțiate mai sus, credem că ediția din 1895 nu poate servi la întocmirea unei ediții critice, definitive, a colecției, nici măcar în subsidiar. Ediția din 1964 a păcătuit tocmai pentru că a încercat să folosească și această a doua ediție, considerînd-o — în anumite privințe — ca exprimînd „ultima părere a autorului"[83]. E ceea ce se va arăta mai jos.

---

[70] *Murășu* : D. 144 ; *săcară* D. 365, 374, 646 ; S. 39, 146, 182 ; *năcăjește* : D. 366, *năcăjit* : D. 372, 446, 471 și *năcazul* : D. 394, 451, 556 ; *săcat* : D. 378 și *săcați* D. 444 ; *blăstăma* : D. 378, 534 și *blastămă* : S. 63 ; *Cătră* : D. 337, 398, 512 ; *cară* : S. 266 ; *băutor* : D. 401 ; *sămănat* : D. 458 ; *răgute* : D. 623, 635 ; *țăsute* : S. 206, 216 și *țăsătoare* : S. 240, 243 ; *'nvăli* : S. 232, *laibăr* : S. 30 ; *pasările* : S. 62.

[71] *Lacrămi* D. 378, 381, 426, 463, 622 ; *stinsă* : D. 459 ; *cosîța* : D. 491 ; *Măriucă* : S. 39 ; *cânii* : S. 41 ; *părău* : D. 321 ; S. 147 *său* (p. seu) : D. 415, 416 ; *cucu* : D. 95 ; *bădișoru* : 524 ; *fîntate* S. 166 ; *fin* : S. 263 ; *pusu-și-o* : D. 366 : *o prins* : D. 506 ; *mulțămi* : S. 55 ; *durmi* : D. 448 ; *mînile* : S. 324 ; *sorioară* : D. 437, 634 ; *cocoane* : S. 353 ; *letinește* : D. 55 ; *probăluiască* : D. 518.

[72] *beșici* : S. 136 ; *Mariucă* : D. 630 ; *fecior* : D. 396, 425 ; *fermecat* : D. 553 ; *țara* : D. 598, 610 ; *șase* : S. 130 ; *șade* : D. 378 ; *a fost* : D. 378 ; *rosmarin* : D. 39 ; *pe* (pentru *pre*) : D. 297, 354, 416 ; *au venit* : D. 646 ; *pieptarul* : D. 9 ; *mijlocul* : D. 380 ; *lucrul* : D. 395 ; *sfîntul* : S. 209 ; *pămîntul* : S. 322 ; *cerul* (p. *cerïul*) : D. 386 : *păcurarul* (p. *păcurariul*) : D. 406 ; *singură* : D. 381 ; *țipău* : S. 326 ; *fie* : S. 332 ; *mi-a* : D. 336 ; *repede* : D. 194 ; *înstreinat* : D. 492 ; *streinii* : D. 593 ; *jalea* : D. 461 ; *e* (p. *îi*, *-i*) : D. 285, S. 94 ; *dumitale* (p. *dumnitale*) : D. 52 ; *rupere-aș* (p. *rumpere-aș*) : D. 285 ; *fereastră* : D. 374 ; *mărunt* : D. 376 ; *prieten* : D. 508.

[73] *Garbova* : D. 7 ; *sîrmană* : D. 463 ; *vâlcele* : D. 463, 476.

[74] Jarník ceruse *min'*, se scrie *mînî* : D. 441 ; ceruse *țe-ai*, se scrie *ie-a* : D. 515.

[75] Îndreptate cele numerotate cu : 1, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 19 ; necorectate : 2, 5, 9, 11, 15, 16, 20, 21.

[76] *Grădinuță* : D. 117 : *numai am* : D. 170 ; *Gherasim* : D. 3 ; *un'* : D. 171 ; *șirag* : D. 235 ; *ișpitat* : D. 635 ; *săbii* : S. 180 ; *vă-ți* : S. 361 ; *crenguță* : D. 11 ; *pe văi* : S. 39 ; *mănîncă* : S. 208 ; *Heria* : S. 294.

[77] Pentru rimă : D. 310 : *tri* cu *tri* ; pentru ritm : D. 60 : *Nime bădiț ca min'n-are* ; prin simetrii cu alte versuri : D. 352 : *cam cu jale* ; D. 434 : *De-ai*.

[78] D. 646 : *boii-njugați* pentru *boi înjugați*, *boii-n ocol* pentru *boi în ocol* ; D. 295 : *o vînt* pentru *vînt-o* ; D. 49 : *Și ne-așteaptă* pentru *Ce ne așteaptă* ; D. 51 : *de viorele* pentru *cu viorele* ; D. 182 : *merișor* pentru *mîndru măr* ; D. 182 : *pin* pentru *din* ; D. 507 : *eu plată* pentru *pe plată* ; D. 556 ; *C-atunci* pentru *Ș-atunci* ; D. 81 : *cînd îl* pentru *cîndu-l* ; D. 302 : *badea meu* pentru *bade-meu* ; D. 390 : *Urîtu-n* pentru *urît în* ; S. 247 : *dragi îmi* pentru *dragi-mi* ; D. 458 : *erișmă* pentru *eirșmă*.

[79] Scrie astfel *vădă* pentru *văz* (D. 89), *cadă* pentru *cază* (D. 135), *șed* pentru *șez* (D. 413) ; dar *văz* pentru *văd* (D. 301) ; scrie *pot* pentru *poci* (D. 154, 161), *spui* pentru *spun* (D. 181 ; S. 164) ; *viu* pentru *vin* (D. 245) ; *iau* pentru *ieu* : D. 644).

[80] D. 533, 571.

[81] D. 285.

[82] D. 27, 142, 216, 229, 274, 323, 343, 373, 412, 422, 445, 512, 530, 570, 574, 586, 612, 624, 633, 636 : S. 230, 360.

[83] Ed. 1964, p. XXXV.

3. EDIȚIA DIN 1964

Caracteristica acestei ediții e faptul că nu urmează nici una din edițiile anterioare, ci se vrea o sinteză a amîndurora. Principiul însuși de editare este, așadar, eronat. Normal era să urmeze una din cele două ediții anterioare, notînd diferențele față de cealaltă în note. Neputîndu-se hotărî pentru o ediție sau alta, cu toate explicațiile aparent savante ce se dau în „Notă asupra ediției”, reeditarea este diletantistă.

Această situație ambiguă se oglindește, în primul rînd, în însuși conținutul volumului. Editorul are păreri personale în legătură cu acesta și nu dă nici ce se afla în ediția din 1885, nici ce se afla în cea din 1895. Este inutil să căutăm o explicație, deoarece editorul s-a retranșat în spatele unui nejustificat „a fost nevoit”, care nu spune nimic, ascunzînd însă totul. Situația textelor este, așadar, următoarea : lipsesc integral față de ediția 1885 patru texte[84], se dau însă alte patru din ediția 1895[85], două texte sînt trunchiate[86], patru texte sînt contopite, deși nu prezintă identitate sau măcar similitudine de conținut[87], două texte sînt îmbucătățite[88]. Ca urmare a acestor intervenții în conținut, apare firească nenumerotare a textelor și nenumerotarea versurilor. O altă consecință este lipsa notelor ce însoțeau textele eliminate (vezi snoava ce servea drept notă la S. 360) și prezența celor introduse din ediția din 1895.

Punctuația este capricioasă. Se poate surprinde însă o tendință de a generaliza semnul exclamării la finele textelor, chiar și, mai ales, acolo unde prezența sa nu este necesară. Tot atît de incertă este și situația semnelor de dialog. Îl introduce în 7 cazuri[89] și îl elimină în două[90], greșind de fiecare dată.

Nu îndreaptă după ediția din 1895 unele din greșelile mari (semnalate în paragraful corespunzător)[91], ca și o sumă de evidente greșeli de ritmică, ortografie etc[92]. Alteori adoptă unele modificări nejustificate de construcții, cuvinte și sunete ale ediției din 1895[93]. În nu mai puțin de 129 de cazuri inovează, adică nu urmează edițiile anterioare, ci propria sa opinie[94]. Foarte numeroase sînt greșelile în transcrierea ritmicii[95]. Uneori asistăm la adevărate

---

[84] S. 360; Var. 9, 10, 11.

[85] Colinda I (p. 299), colinda III (p. 300–301), colinda IV (p. 301–302) și colinda V (p. 302–303).

[86] D. 435 : lipsă ultimul catren (v. 52–55); S. 214 : lipsă ultimul vers, al unsprezecelea.

[87] D. 99+100, 200+201, 216+217; S. 85+86.

[88] D. 97 : v. 1–6 și v. 7–10; S. 137 : v. 1–8 și v. 9–12. Recenzia lui Ionel Oprișan din „Revista de istorie și teorie literară”, 13 (1964), nr. 1, p. 208–212, surprinde unele din aceste modificări, dar cum autorul însuși nu are prea clară ideea despre ceea ce înseamnă o adevărată ediție critică, nu reușește să fie altceva decît o simplă notație impresionistă.

[89] D. 259.8; S.10.1; 11.1.3; 127.1.3.5.

[90] S. 74.3; 150.1.

[91] Vezi D. 16 : *timpul*; 90 : *mărgea* : 223 : *să pice*; 244, v. 24–26; 484 : *țineam*; 515 : *te-a*; 563 : *Da-mă*; 622 : *amorul*; S. 196 : *are*; 208 : *mîncă*; Var. II. 120 : *însuși*.

[92] D. 11, 32, 51, 59, 635; S. 30, 49, 180, 208, 269, 361.

[93] Construcții : D. 295, 357, 390; S. 278; cuvinte : D. 352, 507; S. 39, 242, 296; sunete : D. 144, 154, 245, 337, 374, 376, 401; S. 55, 168, 254, 326; alte cazuri : D. 336, 395, 456, 502, 518, 524, 574, 646; S. 94, 99, 142, 230, 322.

[94] Schimbă cuvinte : *hodină* pentru *odihnă* : D. 30; *frunză* pentru *foaie* : D. 164; *ține* pentru *țipă* : D. 260; **de** *s-a culca* pentru **da** *s-a culca* : D. 288; **să** *bea* pentru **și** *bea* : D. 313; *la* **maică**-*ta* pentru *la* **masa** *ta* : D. 399; *nimeni* pentru *nime* : D. 437; *fețișoară* pentru *fetișoară* : D. 503; **își** *poartă* pentru **îmi** *poartă* : D. 560; *răzoare* pentru *zăvoare* : D. 577; *domni* pentru *domn* : D. 581; **le**-*am furat* pentru **i**-*am furat* : D. 586; *muscalului* pentru *muscanului* : D. 597; **merg** *cîntînd* pentru **mai** *cîntînd* : D. 628; **la** *mine* pentru **de** *mine* : S. 31; **Doamne** (masc. voc.) pentru **doamne** (acc. fem de la *doamnă*) : S. 249; **P***iscut* pentru **F***iscut* : S. 273; *Că eu* **nu** pentru *Că eu* **cînd** : S. 315. Schimbă sunete atît pentru a crea culoare locală, cît și pentru a atenua culoarea locală, fără nici o justificare (substituirea reciprocă a lui *ă* și *e*) :D. 45, 50, 138, 146, 277, 353, 404, 421, 575, 585, 642; S. 7, 42, 216, 219, 223, 248, 258; substituirea reciprocă a lui *d* și *z* : D. 65, 85, 184, 379, 504, 518, 541, 559; transcrierea art. hot. masc. *l* sau elidarea lui (deși în nota asupra ediției generalizează) : D. 230, 314, 496, 533, 578, 598; S. 22, 193, 209; nesiguranță în transcrierea art. hot. fem.;

ciudăţenii grafice[96]. Pentru a scoate în evidenţă modul cum editorul din 1964 îşi respectă propriile afirmaţii („Notă asupra ediţiei", p. XXXVI), oferim cazul verbului *a blestema*, care în 1885 e transcris : *blăstema*, în 1895 *blăstăma* şi pe care nu ştim din ce considerente, îl aflăm transcris în 1964 : *blestema* (D. 502,534).

În totul, ediţia din 1964 diferă de cele două anterioare în nu mai puţin de 251 de cazuri, ceea ce afectează un sfert din textele colecţiei. Cunoscînd toate acestea, ediţia este departe de a întruni calităţile ce se cer unei ediţii critice. Ea nu poate fi luată în considerare la întocmirea unei asemenea ediţii, reprezentînd un exemplu tipic despre modul cum nu trebuie să ne comportăm faţă de clasici. Bineînţeles, această apreciere vizează numai ediţia, nu şi prefaţa întocmită de O. Papadima, a cărei excelenţă am subliniat-o în mai multe rînduri şi pe care am folosit-o ori de cîte ori a fost nevoie.

4. EDIŢIA DE FAŢĂ

Despre utilitatea ediţiei de faţă nu poate fi nici o îndoială, primele două fiind de mult epuizate, iar toate trei prezentînd numeroase lipsuri şi scăderi în ce priveşte autenticitatea şi precizia transcrierii. Datorită faptului că în anii din urmă au intervenit elemente ştiinţifice noi (aflarea manuscrisului original şi a listei de greşeli întocmite de Jarník în 1884), există condiţii şi premise pentru o ediţie critică definitivă a operei.

În conformitate cu practica ştiinţifică ce se observă în asemenea împrejurări, am ales ca bază a ediţiei de faţă publicaţia din 1885. Aceasta pentru că la redactarea ei au participat ambii editori (la cea din 1895 a participat — pare-se — numai Bîrseanu), ea exprimînd, cu toate inconsecvenţele şi erorile discutate anterior, punctul lor de vedere comun şi, desigur, cea mai mare apropiere de originalul manuscris. A contat, de asemenea, foarte mult şi faptul că ediţia din 1885 este monumentul cultural principal la care s-au făcut şi se fac, în mod consecvent, toate trimiterile. A alege o altă ediţie ca bază de discuţie înseamnă a nega locul şi importanţa culegerii înseşi în cultura romînească. În fine, existenţa glosarului lui Jarník, care o face accesibilă specialiştilor din străinătate, a interzis o altă alegere. Ca atare, am păstrat opera în forma ei clasică, respectîndu-i întru totul conţinutul, structura şi ţinuta.

D. 151, 486, 583, 584, 644 ; S. 164 şi inversul situaţiei : D. 369, 375, 499, 558 ; Var. 3 ; preferă voc. fem. în *o* : D. 520, 600 ; alte cazuri : D. 171, 189, 240, 440, 545, 570, 588, 608 ; S. 134, 227, 266 şi cu tendinţa contrară : D. 379, 381, 612, 648 ; S. 19, 69, 72, 96, 268, 277, 280, 298. Neclasificabile exemplele : D. 48, 170, 258, 292, 313, 328, 329, 439, 457, 503, 534, 549, 552, 588, 636 ; S. 43, 52, 76, 129, 159, 169, 172, 206, 277 ; Var. 2.

[95] Măreşte versurile cu cîte o silabă, prin simpla adăugare a ei : *Dar dorul de* **la** *ibovnică* pentru *Dar dorul de ibovnică* : D. 273 ; *Mult mă mir* **şi** *eu de-ahăla* pentru *Mult mir eu de-ahăla* : D. 462 ; *Cînd a fi* **a** *primăvară* pentru *Cînd a fi primăvara* : D. 570 ; prin neelidările corespunzătoare : *Nime bădiţ ca mine n-are* pentru *ca min'n-are* : D. 60 ; *mini* pentru *min'* : D. 441 ; *undi* pentru *un'* : D. 171 ; *să stea* **în** pentru *să stea-n* : D. 394 ; **Că** *aşa-i* pentru *C-aşa-i* : D. 566 ; prin menţinerea lui *u* mut final după vocală, deşi în nota asupra ediţiei se spune altfel ; *traiu necăjit* pentru *trai necăjit* : D. 372 ; *puiu* pentru *pui* : D. 440 ; *ceriu* pentru *cer* : D. 540 ; *Oşorheiu* pentru *Oşorhei* : D. 611 ; *biciu* pentru *bici* : S. 199 ; prin omiterea liniuţei de unire dintre două cuvinte : *de o fi* pentru *de-o fi* : D. 138 ; *le aduci* pentru *le-aduci* : D. 185 ; *să fie al* pentru *să fie-al* : D. 372 ; *de atîta* pentru *de-atîta* : D. 408 ; *de ar* pentru *de-ar* : D. 439 ; *verde a* pentru *verde-a* : D. 562 ; *Cu mîndra amîndoi* pentru *mîndra-amîndoi* : D. 600 ; *uşă afară* pentru *uşă-afară* : S. 328 (şi două cazuri speciale : *mere, oi*; pentru *mere, -oi* : D. 604 şi *seara, aduce* pentru *seara, -aduce* : S. 199). Tot astfel, micşorează versurile cu cîte o silabă : *Să ne facă o groapă* pentru *Şi să ne facă o groapă* : D. 130 ; *Cine-a* pentru *Cine a* : D. 446 ; *Nici dulce* pentru *Nici îi dulce* : S. 146 ; la D. 244, v. 24–26 toate cu o silabă în minus.

[96] De exemplu : *zioa* : D. 181, 263, 286, 302, 312, 539, 644 ; S. 7, 260 ; *picioară* : D. 277.

Cunoscînd că materialul nu reflectă pronunția locală (a fost inițial transcris în ortografia etimologică a Blajului, apoi transpus, de cei doi editori, într-o ortografie cu pretenția de a fi cît mai fonetică, pentru ca în cele din urmă să fie rescris în sistemul ortografic al Academiei Române de către G. Sion), problema ortografierii textelor devine o problemă secundară, fără a fi însă total indiferentă. Am păstrat, astfel, toate formele (morfologice sau fonetice) duble care pot, la rigoare, face aluzie la fenomene lingvistice locale, ca *văd* și *văz* sau *pot* și *poci*, precum și unele forme ce-și găsesc confirmări în culegeri ulterioare : *deaoă*, *peană*, *țeară* sau : *pieptariul*, *cuptori*, *ceriuri*.

Servindu-ne de lista greșelilor trimisă de Jarník în 1884 lui Bîrseanu (alte două liste asemănătoare au fost trimise lui Petre Ispirescu), de glosarul lucrării, de manuscris și de logică, am îndreptat cele 21 de greșeli mari[97] discutate anterior ; am corectat ortografia, consecvent eronată, a formei gramaticale *te-i*[98] ; am îmbunătățit metrul și ritmul[99] ; am generalizat pronunția *sînt*, *sîntem* pentru *sunt*, *suntem*[100] ; am ameliorat grafia unor nume proprii[101] ; am eliminat unele erori flagrante, ce nu par a avea întotdeauna o simplă cauză tipografică[102]. Greșelile de certă proveniență tipografică (menționate la analiza ediției din 1885 și aflătoare în lista lui Jarník din 1884) le-am corectat, fără a considera necesară discutarea lor. Deci, dacă lăsăm de o parte greșelile de tipar, ediția de față diferă de cea din 1885 numai în cele 59 de puncte menționate mai sus. Nu discutăm aici problema interpuncției, pe care am refăcut-o integral.

Ediția de față este însoțită de un amplu capitol de note (partea a IV-a). Acestea urmăresc, în principiu, două scopuri. Primul este de a oferi detaliile tehnice și de culegere pentru fiecare piesă în parte ; cel de-al doilea de a lămuri problemele autenticității versiunii publicate. În direcția primului facem trimitere la manuscris, notînd caietul, fila și numărul textului și menționînd numele culegătorului, localitatea de unde s-a cules și data transcrierii textului. În direcția celui de-al doilea, notele cuprind comparația materialului publicat cu cel din manuscris, menționînd identitatea grafică a versiunilor sau diferențele dintre ele (adaosuri, omisiuni, înlocuiri etc.). Se scoate astfel în lumină metoda folosită de editori, de la simpla opțiune pentru o anumită variantă dintr-un întreg grup de variante pînă la prelucrările ample, prin juxtapunere de motive sau prin contaminare conștientă. În cazul textelor mai numeroase, am determinat circulația diverselor motive pe hărțile însoțitoare. În cazul special al materialelor culese din *Roșia de Secaș*, am făcut trimiteri la culegerea mai veche a lui *Nicolae Pauleti* (ed. Ion Mușlea). În acest fel, notele circumstanțiază culegerea și o fac științific utilizabilă, prezentîndu-se ca mici monografii independente pentru fiecare text, respectiv pentru fiecare motiv poetic în parte.

Ediția de față este însoțită însă și de un capitol special, care cuprinde materialul rămas inedit după 1885. Acest material sporește considerabil interesul științific al lucrării, atît

---

[97] D. 16.3 : tru*pul* ; 33.1 : *săracele* ; 69.3 : *mere* ; 79.2 : nime ; 90.5 : ver*gea* ; 170.10 : *numai am* ; 173.2 : *de te-aș* ; 223.7 : *să piele* ; 244. 24–26 : *săruta-ți-o oi, împleti-ți-o oi, alina-ți-o oi* ; 288.4 : *s-a culca* ; 298.5 : *să n-o dorești* ; 309.1 : *floricică* ; 400.5 : naib-*a* ; 484.5 : *țucam* ; 515.9 : *te-ai trezit* ; 563.9 : *Da-m-a* ; 622.34 ; *amarul* ; S. 196.2 : *pare* ; 208.6 : *mănîncă* ; 278.10.12 : *tu* li-i *găta, și* li-i *da* ; Var. II.120 : *însăși*.

[98] D. 541 : te-i *însura* : S. 49 : te-i *căsători* ; 119 : te-i *culca* ; 345 : te-i *sătura*.

[99] D. 171.8 : un'*s-o pui* ; 267.3 : cin'*l-a pus* ; 441.15 : *pe* min' și 588.6 : *care* (1885 : *cari*, 1895 : *caril*, servindu-ne de exemplul lui Bîrseanu de la S. 187.3 .

[100] D. 59.19 ; 79.2 ; 169.1 ; 207.1 ; 463.6 ; S. 73, 78, 263 : *sînt* ; D. 112.8 ; 137.2 : *sîntem*.

[101] D.3.1 : *Gherasim* ; 307.1 : I*uliană* pentru J*uliană* ; pentru următoarele trei topice, ne-am folosit și de nomenclatoarele oficiale de localități : *Gîrbova* : D. 7 ; *Hărțău* : D. 59 ; *Heria* : S. 294.

[102] D. 35.16 : *măicuță-mea* ; 39.3 și 313.1 : *rosmarin* ; 117.1 : *grădinuță* ; 146.21 : *subsuoară* (transcris și *subsuori* : D. 197.9 și menționat astfel în lista din 1884) ; 151 : *uliță-i* ; 164.3 : bui*bărac* (vezi ms. 2 197.II.109, f. 3v. t. 42, culegător *Alexiu Viciu*) ; 229.1 : *Bădița* ; 235.9 : ș*irag* ; 441.13 : *ciungari* ; 513.5 : *spățiresc* (în conf. cu nota 79, a editorilor, de la p. 346 ed. 1885) ; 617.3 : *lăcrimele* ; 635.7 : *ișpital* (glosar p. 142–143 : „corr. en *ișpital* [m.ispitály) ; S. 30.5 : *laibăr* ; 180.7 : *săbii*.

în ceea ce privește tematica literară cunoscută în zonă la data culegerii, cît și în ceea ce privește aspectul lingvistic al culegerii. Primul aspect l-am analizat în capitolul rezervat discutării acestei probleme, cel de-al doilea își are locul aici. În legătură cu transcrierea acestui material, nu am întîmpinat dificultățile ridicate de un intermediar (edițiile publicate) ce trebuie respectat pentru valoarea sa culturală intrinsecă. Din această cauză, transcrierea este mult mai apropiată de realitatea lingvistică oglindită în manuscrisul din 1863 — 1872. Am adaptat însă ortografia și punctuația la normele astăzi în vigoare. Nu insistăm asupra acestui punct, deoarece cea mai simplă confruntare a celor două fonduri (ediția din 1885 și materialul inedit) este întru totul elocventă. Așa cum nu am înfrumusețat limba, nu am „îndreptat'' nici textele, ca ritmică sau coerență tematică, așa încît ele reflectă întru totul situația din manuscris. Unele mărunte intervenții, pe care le-am considerat absolut obligatorii, au fost trecute între croșete, marcînd astfel faptul că nu aparțin manuscrisului. Întrucît ediția de față are, în chip manifest, un caracter științific, nu unul estetic, nu am selectat textele — lăsînd pe cele nerealizate artistic de o parte — ,ci, în cazul unui grup mai mare de variante ilustrînd același motiv poetic, am optat întotdeauna pentru textul cel mai complet, chiar dacă mai puțin expresiv, variantele transcriindu-le în note, iar în cazul textelor unice nu am pregetat a le introduce în culegere, chiar dacă valoarea lor artistică era discutabilă sau nulă. Am făcut loc în acest capitol și acelor texte a căror autenticitate folclorică este îndoielnică, pe care editorii din 1885 le omiseseră, considerîndu-le a fi „alcătuite de vreun tînăr prea zelos'' sau a nu fi „scrise întocmai cum au fost auzite în popor'', spre a nu lipsi culegerea de unitatea ei organică, pentru a nu o scoate artificial din conexiunile sale culturale firești. Cum se va vedea însă, materialele de acest gen sînt incomparabil mai puține decît s-ar fi putut crede. Printre omisiuni menționăm înlăturarea deliberată a cuvîntului obscen. Pasajele ilizibile au fost însemnate consecvent.

Pentru a nu știrbi unitatea lucrării, am folosit, în prezentarea acestui capitol, același sistem pe care l-au folosit cei doi editori din 1885. Astfel, am orînduit textele în capitole ce merg, în cazul doinelor și strigăturilor, pe același sistem intern de clasificare tematică, făcînd astfel să reiasă mai limpede atît asemănările, cît și deosebirile dintre cele două fonduri, iar pentru celelalte genuri folclorice, nereprezentate în ediția din 1885, am folosit criterii de clasificare asemănătoare.

În culegerea propriu-zisă textele sînt lipsite de detaliile cuvenite de culegere. Pe acestea le dăm în capitolul de note (partea a V-a), elaborat în așa fel încît să ofere amănuntele tehnice ale fiecărui material (caietul, fila, numărul textului) și amănuntele folclorice corespunzătoare (culegătorul, localitatea, data). Anumite referiri la variante publicate ulterior (în general materiale similare culese din aceeași zonă teritorială) urmăresc atestarea veridicității folclorice a acestui material, scoțînd în evidență însușirea istorică — documentară a fondului.

Oricît de atentă și meticuloasă ar fi fost prezentarea noastră, este foarte posibil ca anumite aspecte (folclorice, lingvistice, istorice sau culturale) să ne fi scăpat. În toate aceste cazuri sîntem convinși că cititorul, pe baza analogiilor ce se pot stabili în întreaga lucrare, va reuși sa găsească soluția justă.

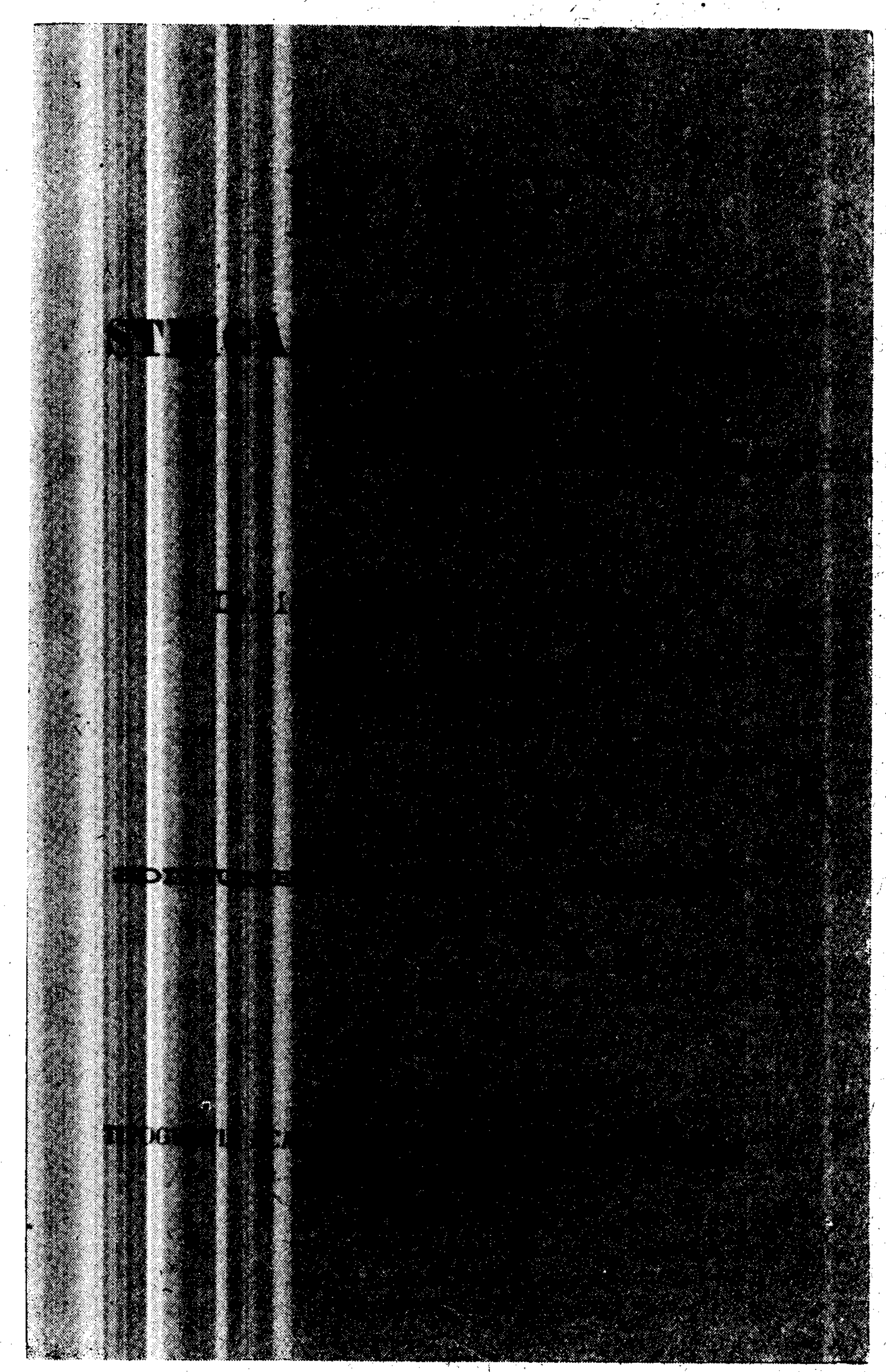
★

Nu putem încheia prezentarea de față fără a exprima mulțumirile noastre sincere acelor specialiști care ne-au ajutat cu sfatul și cu fapta, de-a lungul anilor cît a durat elaborarea lucrării. Menționăm, așadar, aici pe regretatul *Ion Mușlea* (care ne-a oferit însemnările sale

personale privitoare la fișele Jarník din ms. Ion Pop-Reteganul de la Biblioteca orășenească din Sibiu), apoi pe *Ileana Bozac* (care ne-a pus la dispoziție un fond inedit de scrisori ale lui Jarník către dr. Victor Macavei) și pe *Teofil Bugnariu* (care în repetate rînduri a avut extrema amabilitate de a cerceta pentru noi fondurile blăjene ale bibliotecilor din Cluj, procurîndu-ne microfilme, informații documentare etc.), toți din Cluj; pe *Elena Cândea* și *Băncescu Lidia*, de la Biblioteca orășenească Sibiu și pe *Maria Moraru* și *Marcel Știrban*, de la Arhivele Statului din Blaj, pentru amabilitatea cu care ne-au oferit ajutorul, înlesnindu-ne investigațiile; pe *Ovidiu Bîrlea* (care a făcut clasificarea internațională ATh. la basmele, poveștile și snoavele din această culegere) și *Traian Ionescu-Nișcov* (fondurile inedite ale culegerii sale în vederea redactării unui volum de corespondență Jarník) din București. Mulțumiri speciale țin să adresez soției mele, *Rodica Fochi*, pentru asistența permanentă și ajutorul continuu pe care mi le-a oferit în toate etapele muncii și mai ales în fazele importante ale controalelor și colaționărilor de texte, precum și în cea a elaborării indicilor.

PARTEA A II-A

Doine şi strigături din Ardeal, date la iveală de dr. Ioan Urban Jarník şi Andrei Bîrseanu

Coperta interioară a ediției din anul 1885 (exemplarul B. A. R.).

P R E F A Ț Ă

Meritul de căpetenie pentru adunarea poeziilor poporale cuprinse în colecțiunea de față îl are zelosul și eruditul canonic mitropolitan din Blaj, dl. Ioan M.Moldovanu. *Dînsul, ca profesor la gimnaziul din acest vechi focular al culturii române, a îndemnat necontenit pe școlarii din clasele mai superioare să se intereseze de literatura noastră poporală și să caute a-și însemna deosebitele versuri, povestiri etc., ce le vor auzi la vetrele părintești.*

Îndemnările zelosului și învățatului profesor n-au rămas nebăgate în seamă. În scurtă vreme (începînd din a.1863) se făcu o considerabilă adunare de producte ale muzei poporale atît în versuri, cît și în proză din deosebite părți ale Ardealului. Ținuturile mai bine reprezentate în colecțiunea despre care e vorba sînt: ținutul Murășului și al Tîrnavelor, Cîmpia, Munții Apuseni, ținutul Sibiului și țara Hațegului.

Manuscriptele adunate în chipul acesta le păstra dl. canonic I.M.Moldovanu la sine pînă în vara anului 1879, cînd le încredința spre folosire d-lui profesor universitar dr. Ioan Urban Jarník *(pe atunci docent la universitatea din Viena), carele tocmai făcea o călătorie prin Ardeal și prin Muntenia.*

Cu hărnicia-i caracteristică se și apuca imediat dl. Jarník de sistemizarea colecțiunei sieși încredințate. Anume dînsul își îndrepta deocamdată atențiunea asupra pieselor în versuri, lăsînd la o parte pe cele în proză, care nu putuseră să fie reproduse cu fidelitatea, așa-zicînd, impusă de metru și rimă.

Pînă la reîntoarcerea sa în Viena, dl. Jarník și transcrisese mai toate versurile pe cîte o bucată deosebită de hîrtie. Acum era întrebarea, cum aveau să fie alese, asemănate și grupate aceste versuri?

La lucrarea aceasta dl. Jarník binevoi a mă face părtaș și pe mine.

Noi cetirăm cu toată băgarea de seamă miile de piese și fragmente; le puserăm de o parte pe cele de același cuprins; asemănarăm variantele unor[a] și acelorași piese; aleserăm dintre ele pe acelea care ni se părură mai exact reproduse și mai frumoase; însemnarăm din celelalte părțile mai notorice cu deosebire din punct de vedere limbistic; delăturarăm piesele care crezurăm că nu sînt scrise întocmai cum au fost auzite în popor sau că au fost chiar alcătuite de vreun tînăr prea zelos și, în fine, căutarăm să dăm întregii colecțiuni o împărțeală cît mai naturală. Schimbări nu făcurăm, fără numai acolo unde se putea observa evident că transcrierea este greșită și în pasajele care cuprindeau expresiuni ce nu obișnuiesc a se pune pe hîrtie.

Nu pot să nu amintesc aici tragerea de inimă, pot zice chiar entuziasmul, ce-l dovedi dl Jarník în decursul acestei îndelungate lucrări față de poezia noastră poporală. Iubira sa față de limba și literatura română în genere și îndeosebi față de literatura poporală română, împreună cu profunda sa erudițiune pe terenul limbistic, merită stima și recunoștința întregii noastre națiuni.

Eu unul îmi voi aduce totdeauna cu bucurie aminte de frumoasele seri din capitala austriacă, în care admiram, pe de o parte, frumusețile muzei noastre poporale, pe de altă parte, zelul și priceperea învățatului bohem.

Să ne întoarcem însă la subiectul nostru.

Partea cea mai mare din piesele alese era alcătuită din așa-numitele „doine" și „hore" sau, cum le zice în cele mai multe părți ale Ardealului, „strigături". Și „cîntecele bătrînești", cum le-a numit marele nostru Alecsandri, erau binișor reprezentate; unele dintr-însele însă erau reproduse într-un mod de tot fragmentar, altele semănau așa de tare cu unele din „baladele" cuprinse în colecțiunea d-lui Miron Pompiliu (Iași, 1870, tip. soc. Junimea), încît am găsit de prisos a le introduce și în antologia ce era în formare. Am ales numai cîteva, care mi s-au părut mai însemnate în privința cuprinsului și care, deși aduceau în unele părți cu piese aflătoare în colecțiunile de pînă acum, totuși în genere luat nu erau lipsite de elemente noi originale. Pe lîngă aceste cîteva cîntece bătrînești mai adăugarăm două colinde și o „închinare cu paharul", obișnuită mai cu seamă la cununii, care iarăși crezurăm că nu ar trebui trecute cu vederea.*

Va să zică, modul de împărțire al poeziilor despre care e vorba ne era oarecum impus prin însăși natura lor.

Făcurăm trei mari despărțăminte. În cel dintîi introduserăm doinele, într-al doilea strigăturile și într-al treilea, sub numirea „Varia", cîntecele bătrînești, cele două colinde și închinarea cu paharul.

Atîta nu era de ajuns. Sutele de doine și strigături de deosebit cuprins nu puteau rămîne amestecate unele cu altele, că trebuiau împărțite din nou. Doinele le subîmpărțirăm în secțiunile: dragoste, dor și jale, mustrări și blestemuri, doine haiducești și de-ale cătăniei, iară strigăturile în: strigături glumețe și strigături satirice. Ca evidența să fie și mai mare și ce este de un fel să fie la un loc, împărțirăm din nou primele trei secțiuni din doine și strigăturile satirice în cîte mai multe capitole, potrivit cuprinsului deosebitelor versuri.

Întrucît ne-a succes sau nu ne-a succes această împărțire, vor judeca aceia care vor lua în mînă colecțiunea de față. Atîta-mi iau voie a observa, că nu de puține ori eram la îndoială, oare în care capitol și în care subdespărțămînt să așezăm cutare și cutare vers? Binevoitorul cetitor să nu ne ia în nume de rău, dacă ici, colea i se va părea că oarecare piesă sau chiar un șir întreg de piese, s-ar potrivi mai bine în alt despărțămînt decît în acela în care se află.

În primăvara anului 1882, colecțiunea era așezată gata, totodată dl. I. U. Jarník lucrase un glosariu al cuvintelor aflătoare într-însa, iară subscrisul făcuse mai multe adnotări, ce crezuse că sînt de lipsă pentru completarea și pentru o mai ușoară înțelegere a texturilor.

Nedispunînd singuri de mijloacele de lipsă pentru a putea da la iveală lucrarea adusă la îndeplinire, ne luarăm voie a ne adresa către onor. Academie Română din București, rugînd-o ca sau să binevoiască a lua asupră-și tipărirea ei, sau să ne dea un ajutor, ca să o putem tipări noi.

Academia însărcină pe dl. V. Alecsandri cu cercetarea lucrării prezentate și, în urma raportului făcut de dînsul în ședința din 16 martie 1883, hotărî să o tipărească pe cheltuiala sa împreună cu glosariul alcătuit de dl. Jarník. Dl. G. Sion avu bunătatea a lua asupră-și priveghereа tipăririi.

Tipărirea colecțiunii se făcu în decursul anilor 1883 și 1884, iară a glosariului, parte în 1884, parte în 1885.

Ortografia întrebuințată de noi a fost de tot fonetică. Am fi dorit să se observe întocmai și la tipărire, ceea ce însă nu s-a putut îndeplini.

Atîta despre chipul în care s-a pregătit această colecțiune pentru ca să poată vedea lumina zilei.

Să mi se permită acuma a adăuga cîteva cuvinte și despre cuprinsul ei.

---

* Aici trebuie să observ că, pe lîngă piesele amintite, mi-am permis a introduce în colecțiunea de față cîteva doine și strigături auzite de mine în Țara Oltului, precum și o baladă împărtășită de un prieten al meu din împrejurimea Ploieștilor.

După cum am pomenit mai sus și după cum se poate vedea chiar și din numirea colecțiunii de față, partea cea mai mare dintr-însa o formează „doinele” și „strigăturile”. Acestea sînt tovarășele poporului român ardelean, soațele nedespărțite ale simțămintelor nutrite de inima lui, izbucnirile clipitelor de jale și mărturiile celor de veselie. Asemănînd cineva cîntecele acestea cu cele culese de prin celelalte părți locuite de români, va trebui neapărat să constateze, împreună cu dl. V.Alecsandri, neîntrecutul priceptor al firii și al simțirilor poporului nostru, că poezia poporală română este aceeași pretutindenea, că modul de simțire este același, că exprimarea se face în același chip, deoarece, zice dl. Alecsandri, „geniul românesc este același peste Carpați și peste Dunăre, cum este dincoace și dincolo de Milcov”. Deopotrivă este curățenia de simțăminte, deopotrivă este acea mișcătoare duioșie ce caracterizează versurile de cuprins mai serios și șăgalnica veselie din versurile ce întovărășesc petrecerile omului nostru din popor.*

În două puncte s-ar putea zice că există oarecare deosebire între cîntecele noastre, ale celor din Ardeal, și între cîntecele poporale din Muntenia și din Moldova, deosebire care nicidecum nu atîrnă de la vreo diferență între caracterul populațiunii dintr-una din aceste provincii și din cealaltă, ci numai și numai de la niște împrejurări exterioare, care într-un loc au fost, iară în celălalt nu.

*„Cîntecele haiducești”, care formează o parte așa de însemnată a poeziilor poporale din Moldova și Muntenia** și care se aud răsunînd mai prin toate cătunele din aceste două provincii, în Ardeal, cu deosebire în ceea ce privește timpul relativ mai nou, sînt cu mult mai puțin reprezentate. Explicațiunea și-o va găsi fiecine, dacă se va gîndi la starea în care se afla pe la sfîrșitul veacului trecut și la începutul celui de față Muntenia și Moldova de o parte și Ardealul de altă parte. În timpurile mai demult, după cum se poate vedea din unele cîntece mai vechi (v.d.e.baladele:* Gheorghe, Răscumpărarea voinicului, Stanciu și Vochița, *din colecțiunea d-lui Miron Pompiliu) se pare că viața haiducească în adevăratul ei înțeles era mai cu putință și în părțile de dincoace de Carpați.*

O specie de poezii proprie numai ardelenilor, bănățenilor și bucovinenilor sînt „Cîntecele de cătănie”. Aceluia care ar voi să se convingă pe deplin despre alipirea românului față de pămîntul pe care s-a născut, despre greutatea cu care se desparte el de casa părintească și despre durerea ce o simte cînd este departe de dînsa, i-aș recomanda îndeosebi duioasele cîntece de acest fel aflătoare în colecțiunea de față.

În ceea ce se atinge de piesele cuprinse sub numirea „Varia”, aflu de lipsă a aminti că unele părți din balada Marcu *aduc în cîtva cu partea a cincea din* Gruia și tatăl său Novac *din colecțiunea* d-lui At. M. Marienescu (Pesta, 1859), *Chira din colecțiunea de față seamănă cu* Fata Sandului din *tomul I al* Poesiilor poporale *adunate de dl. Simeon Fl. Marian (Cernăuți, 1873) și cu* Iloanca *din colecțiunea d-lui Marienescu.* Nevasta fugită *este în mare parte* Chiralina *din colecțiunea d-lui Marian, tot asemenea* Teiul și bradul *se află și în colecțiunea d-lui Marian, însă cu mai multe deosebiri. În fine, după cum am însemnat și în notele de la sfîrșitul despărțămîntului „Varia”, colinda a doua are oarecare părți comune cu* Crăciuneasa și pruncii *din culegerea de colinde a d-lui At. M. Marienescu (Pesta, 1859).*

Nu pot încheia fără a exprima în numele d-lui I.U.Jarník și al meu cele mai sincere ale noastre mulțumiri onor. Academiei Române, care a făcut cu putință darea la lumină a acestei colecțiuni, d-lui V. Alecsandri, care a binevoit a o recomanda atențiunii colegilor săi într-un mod atît de favorabil, și d-lui G. Sion, care n-a pregetat a se însărcina cu supravegherea tipăririi.

---

* Vezi „Analele Academiei Române”, seria a II-a, t. V, p. 45, ședința din 18 martie 1883.

** Vezi V. Alecsandri, *Poesii populare ale românilor*, București, 1867.

Dl. I.M.Moldovan şi tinerii săi ajutători de odinioară de bună seamă vor simţi o mar bucurie văzînd că silinţele dînşilor nu au rămas uitate, ci rodul acestor silinţe a fost prezenta publicului cititor spre apreţiere.

Braşov, mai, 1885.

Andrei Bîrseanu
profesor

P.S. Piesele din despărţămîntul „Varia" de la balada Nevasta fugită *încolo nu sînt pe trecute în glosariul d-lui dr. I.U.Jarník, deoarece la ultima revidare a acestui glosariu dl. I U. Jarník n-a avut la-ndemînă piesele despre care e vorba.*

A. B.

DOINE

DOINA[1]

Doină, doină, cîntec dulce !
Cînd te-aud, nu m-aş mai duce.
Doină, doină, viers cu foc !
Cînd răsuni, eu stau în loc.
Bate vînt de primăvară,
Eu cînt doina pe afară,
De mă-ngîn cu florile
Şi privighetorile.
Vine iarna viscoloasă,
Eu cînt doina-nchis în casă,
De-mi mai mîngîi zilele,
Zilele şi nopţile.
Frunza-n codru cînd învie,
Doină cînt de voinicie ;
Cade frunza jos pe vale,
Eu cînt doina cea de jale.
Doină zic, doină suspin,
Tot cu doina mă mai ţin ;
Doină cînt, doină şoptesc,
Tot cu doina vieţuiesc !

Vasile Alecsandri

(*Poezii populare ale românilor*)

DRAGOSTE

Puterea dragostei

I

Rele-s, bade, frigurile[2],
Da-s mai rele dragostele.
Maica din friguri mă scoate,[3]
Dar din dragoste nu poate.

II

Zis-a maica că mă scoate
De la cîte, de la toate.
De la două nu mă poate :
De la mîndră, de la moarte !

III

Măi bădiță Gherasim,
Eu de drag te-aș băga-n sîn
Și de drag te-aș semăna,
Și cu drag te-aș secera,
Și te-aș face stog în prag,
Și te-aș îmblăti cu drag,
Și te-aș cerne prin sprîncene,
Și te-aș frămînta-n inele,
Și te-aș da inimii mele . . .
Doar inima te-ar mînca,
Doar de drag m-aș stîmpăra !

IV

De n-ar fi ochi și sprîncene[4],
N-ar mai fi păcate grele ;
Dar ochi și sprîncene sînt,
Și păcate pe pămînt.
Ochii și sprîncenele,
Alea fac păcatele !

V

Rea bucată-i dragostea :
Cine prinde-a o gusta,
N-are cap de-a o lăsa,
Nici minte de-a o purta.
M-a pus dracu și-am gustat-o
Și-am bolit pîn-am uitat-o.

VI

Cît de mare-i pămîntu,
Ce-i mai rău ca urîtu[5] ?
Ba, zău, mai rea-i dragostea,
Care uscă pajiștea.
De urît te poți ascunde,
Dar de dragoste n-ai unde,
Că oriunde te-ai ascunde,
La inimă tot pătrunde.

VII

Marie din Gîrbova,
Doar tu mi-ai făcut ceva[6],
De nu te mai poci uita !
Ziua tot la tin'gîndesc
Noaptea pe tin'te visez.

VIII

De urît m-aș duce-n țară,
Dragostea mă-ntoarnă iară ;
De urît m-aș duce-n lume,
Dragostea capu mi-l pune[7] !

IX

Pentru badea, băditu,
Bucuros mi-aş da şurţu
Şi pieptariul mi l-aş da,
Numai de l-aş căpăta!

X

Frunză verde iarbă deasă,
De la noi a treia casă,
Tot suspină-o preoteasă,
C-a bătut-o preotu
Să-şi spună ibovnicu.
— De m-ar frige pe-un cărbune,
Ibovnicul nu-l voi spune!

XI

Pe-o clenguţă din dumbravă,
Zace mierla rău beteagă;
Merge cucul şi mi-o-ntreabă[8]:
— Mori tu, mierlă? mori tu, dragă?
— Ba eu, cuce, n-oi muri,
Pînă ţ-oi creşte puii!

XII

Foaie verde, flori de fragă,
Picioarele mi se leagă:
Ori de frunză, ori de iarbă,
Ori de tine, mîndră dragă!

XIII

Pentru mîndra care-mi place,
Trei zile la domni aş face[9];
Da' pentru care-i urîtă,
Una mică-mi pare multă.

XIV

Pentru mîndra care-mi place,
Nici părinţii n-au ce-mi face,
Nici judele satului,
Nici chiar domnii sfatului.
Domnii şed şi sfătuiesc,
Eu cu mîndra mă iubesc.

XV

Pe de-o lature de sat,
Mere-un păun retezat;
Dar nu-i păun retezat,
Ci-i bădiţa fermecat[10].
Şi cine l-a fermecat?
Mîndruliţa lui din sat,
Cu trei maci din trei grădini,
Cu apă din trei fîntîni.

XVI

Foaie verde-a macului,
Pentru voia badiului,
Dat-am trupul dracului
Şi sufletul iadului!

XVII

Pîn'eram de nu iubeam,
Unde mă culcam, dormeam;
Dar acum de cînd iubesc,
Nu pot să mă odihnesc.
Pe braţ capu-mi sprijinesc
Şi tot la mîndra gîndesc.

XVIII

Mîndro, de iubirea noastă
Băsărit-a rujă-n coastă.
Cine-n lume s-ar afla
Ca să rupă rujuţa,
Mare iubire-ar strica!

XIX

Măi bădiţă, strugur bun,
Te-aş mînca şi nu mă-ndur,
Te-aş lăsa şi te-ai usca,
Şi inima m-o durea!

XX

Însura-m-aş, să-mi fac şură,
Dar inima nu mă-ndură;
Însura-m-aş, să-mi fac casă,
Dar inima nu mă lasă!

XXI

Puişor de la pădure,
Du-te la mîndra de-i spune
Să nu se gate-aşa bine,
Că, zău, capu mi l-o pune;
Ce să mi-l puie, că-i pus,
Numai cît mai stă în sus.

XXII

Frunză verde de alună,
De cît c-un tată ş-o mumă,
Mai bine c-o mîndră bună.
Că mîndruţa, dragul meu,
De te vede că ţi-e rău,
Anină rochiţa-n brîu
Şi dă fuga la răzău,
De-ţi cată leacul mereu;
Şi de vede că ţi-e bine,
Te strînge-n braţe la sine,
De rîde inima-n tine!

XXIII

Du-te, cucule, în berc
Şi mă lasă să-mi petrec,
Să-mi petrec cu cin' mi-i drag,
De m-ar duce chiar în iad!

XXIV

Decît maică cu dulceaţă,
Mai bine la mîndra-n braţă;
Că mîndruţa, fătul meu,
Cînd simţeşte că ţi-i rău,
Fuge iute la părău,
Udă cîrpa-n apă rece,
Te leagă la cap şi-ţi trece.

XXV

Ce mi-i drag nu mi-i urît,
De-ar fi ca negru pămînt;
Ce mi-i urît nu mi-i drag,
De-ar fi cît caşul de alb.

XXVI

Unde şede urîtul,
Se-nnegreşte pămîntul;
Unde şede dragostea,
Se-nverzeşte pajiştea.

XXVII

Floricică albăstrea,
Mîndră, mîndruleana mea,
După faţa ta de doamnă
Lumea-ntreagă se întoarnă;
Rîsu-ţi lumea veseleşte,
Plînsu-ţi lumea amărăşte;
Şi de dragul dumitale
Ştie chiar şi sfîntul soare:
Că la tine cînd priveşte,
Stă şi nu mai asfinţeşte.
Sfîntul soare, dacă-i soare,
Şi tot după tine moare;
Dară eu fecior sărac,
Cum să nu mor de-al tău drag?
Hei dragoste, dragoste,
Tu uşti mîndra pajişte;
Tu mi-o uşti, tu mi-o-nverzeşti,
Şi iar lumea-nveseleşti!

XXVIII

De-ar fi apa pînă-n piept,
La mîndra caută să trec;
De-ar fi apa pînă-n brîu,
La mîndra caută să viu!

XXIX

Calul bun şi mîndrele,
Alea-mi mîncă zilele;
Calul bun şi mîndra bună,
La inimă mă răzbună!

XXX

Pentru tine, rujă plină,
Nici n-am somn, nici n-am odihnă;
Pentru tine, rujă creaţă,
Nici n-am somn, nici n-am viaţă!

XXXI

Mîndră, făcută prea tare,
Nu-mi mai face supărare,
Că nu poci şedea la şcoale[11].
Noaptea nu mă odihnesc,
Tot la tin', mîndră, gîndesc.

XXXII

Mîndră, mîndruleana mea,
Doar ai ştiut tu ceva,
De nu te mai pot uita
Nici ziua şi nici noaptea;
Nice[12] ziua cu lucru,
Nice noaptea cu somnu.
Cum mă culc, cum te visez:
Pun mîna, nu te găsesc . . .
Doamne, cum mă celuiesc!

XXXIII

Săracele dragostele
Ciripesc[13] ca paserile
Pe toate gardurile,
Sub toate streşinile;
Dară nu-s toate curate,
Ci-s cu dracu mestecate[14].
Trec prin tină, nu se-ntină,
De voinic tînăr s-anină;
Trec prin apă, nu se-neacă,
De voinic tînăr se leagă.

XXXIV

Dragostea de fată mare
Ca garoafa din răvare:
Cînd bate vîntul subţire,
Atunci mă scoate din fire.
Dragostea de nevăstuţă
Ca floarea din grădinuţă:
Cînd bate vîntul din jos,
Umple casa de miros.

XXXV

Frunză verde de dudău,
Mergea lelea pîngă tău,
Cu cunună de sasău.
Drăguţu său o vedea
Şi din grai aşa-i grăia:
— Trage-ţi, lele, cununa,
Cam pe ochi, cam pe sprîncene,
Că mă bagi în multe rele;
Cam pe coada ochiului,
Izvorul păcatului.
Eu, lele, de dorul tău,
Nu poci sluji domnu-meu,
Nici s-ascult pe tată-meu!
— Bade, nu te supăra,
Că, zău, nu e vina mea,
Ci-i vina măicuţă-mea;
Ea frumoasă m-a făcut
Şi eu ţie ţi-am plăcut,
Ca piperiu grecilor,
Ca tămîia popilor.
Cînd măicuţa m-a scăldat,
Ea ciupa că mi-a ţipat
Tot în umbra nucilor[15]
Spre chinul voinicilor!

XXXVI

Pentru ochi ca murele,
Ocolesc pădurile;
Pentru sprîncene-mbinate,
Umblu țara jumătate
Și Moldova-a treia parte;
Pentru ochi ca sfîntul soare,
Umblu noaptea pe răzoare.

Lauda ibovnicului și ibovnicei

XXXVII

Frunză verde, frunză verde,
De trei ori tot frunză verde,
Om ca badea nu se vede
Nici în față, nici în dos,
Așa mîndru și frumos;
Poți să cauți nouă mări,
Nouă mări și nouă țări!

XXXVIII

Cît în lume am umblat,
Eu ca mîndra n-am aflat,
Bunișoară și frumoasă,
Și ca ea de drăgăstoasă!

XXXIX

Hop! mîndruță, păr galbin,
Gura ta miroase-a vin
Și brațele-a rosmarin;
Dinții ți-s mărgăritar,
Gura, pahar de cliștar!

XL

Mîndra mea, mîndră Marie,
Scrisă-i[16] fața ta-n hîrtie;
Mîndra mea, mîndră Ioană,
Scrisă-i fața ta-n icoană!

XLI

Fagilor frumoșilor,
Fagilor umbroșilor,
Faceți-mi un pic de umbră,
Să mă umbresc cu-a mea mîndră;
Că am mîndră tinerea,
Tinerea și gingășea,
Și îi arde soarele
Pieptul cu mărgelele,
Brîul și inelele!

XLII

Neculae, pui păun,
Din țara cu vinul bun,
Chica ta-i toată inele,
Gura ta-i fagur de miere;
Chica ta-i numai d-un păr,
Buzele de călăpăr;
Chica ta-i numai de-un fir,
Buzele de trandafir!

XLIII

Foaie verde aluniță,
Cît am trăit pe lumiță,
N-am văzut verde frunzuță
Ca la mîndra-n grădinuță;
Cît o ninge, cît o plouă,

Ea e tot mîndră şi nouă;
Cît o ninge ş-o brumează,
Ea e tot mîndră şi creaţă,
Ca şi mîndra mea isteaţă.

XLIV

Prin curtea popii la vale,
Busuioc roşu răsare,
Unul mic şi altul mare;
Cel mai mic mi-i ibovnic,
Cel mai mare mi-i drag tare!

XLV

De cînd maica m-a făcut,
Zile bune n-am avut,
De dulceaţă n-am ştiut,
Pînă cînd am strîns în braţă
Puişor frumos la faţă,
Puişor
Cam roşior,
Puişor
Ca un bujor . . .
Puişorul cînd m-atinge,
Foc la inimă mă-ncinge;
Şi la mine cînd priveşte,
Inima mi se sfîrşeşte!

XLVI

— Mîndră, de cînd ne iubim,
Vreme-i să ne şi hulim[17]!
— Vremea ne-a fost mai de mult,
Dar noi nu ne-am priceput.
— Dar eu, mîndră, cum ţi-aş zice? . .
Floricică mierioară,
Dulce-ai fost la gurişoară.
— Şi eu, bade, cum ţi-aş zice? . .
Merişor verde-nvărgat,
Dulce-ai fost la sărutat.

XLVII

— Trandafir de pe hinteu,
N-ai văzut pe dragul meu?
— Poate că l-oi fi văzut,
Dară nu l-am cunoscut.
— A fost lesne de-a-l cunoaşte,
Că-i cu cizme romăneşti,
Cu cioareci braşoveneşti,
În degete cu inele,
Cu buzele subţirele,
Gura lui fagur de miere!

XLVIII

Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Ochii tăi şi toate-s bune,
Sprîncenele-ţi fac minune;
Ochii tăi şi toate-mi plac,
Sprîncenele moarte-mi fac.
Mîndră, mîndruleana mea,
Floricică gingăşea,
Ochii tăi mă bagă-n boală,
Sprîncenele iar mă scoală;
Ochii tăi mă bagă-n frică,
Sprîncenele mă ridică.
Floricică gingăşea,
Mîndră, mîndruleana mea!
Sprîncenele dumitale
Pene de privighitoare;
Cînd le sui, cînd le ridici,
Rău la inimă mă strici;
Cînd le sui, cînd le cobori,
Din picioare mă dobori!

XLIX

Foaie verde de sasău,
Ţu, ţu, ţu, murguţul meu!
Să intrăm în sat cu soare,
C-am o mîndră ca ş-o floare

Ce ne-așteaptă cu mîncare.
Acolo dac-om sosi,
Ea frumos ne-a omeni :
Ție iarbă și ovăz,
Mie gură și scoverzi !

L

Pe Murăș și pe Cîmpie,
Nu-i mîndră să-mi placă mie ;
Pe Murăș și pe Tîrnavă,
Nu-i mîndră să-mi fie dragă.
Numai pe Tîrnava Mică,
Am o mîndră ibovnică,
Tinerea și frumușea,
De mă pot iubi cu ea.

LI

Struțișor cu viorele,
Dulce ți-i gurița, lele.
Mai dulce n-are cum fi,
Că-i ca strugurul din vii :
Nici e dulce, nici sălcie,
Fără cum îmi place mie !

LII

Tătăișă, draga mea,
Nu te tare supăra,
Că mîndră ca dumneata
Nu-i nime, cîtu-i lumea ;
Și cîtu-i satul de mare
Nu-i casă c-a dumnitale,
La ferești
Cu flori domnești !

LIII

Vai de min', ce-mi place mie,
Măru roșu din hîrtie,
Badea care știe-a scrie ;
Mărul roșu jumătate,
Bădița carești' carte !

LIV

Vai, mîndruțo, gura ta
Pentru multe nu o-aș da :
Pentru-un galben, pentru doi,
Pentru două mii de boi.
Galbenii, mîndră, să gată,
Gurița ta niciodată
Și nici zece mii de boi
Nu fac ca buzele moi !

LV

Suflă vîntul alinat,
Io-l cunosc că nu-i curat,
Ci-i de la badea mînat.
Suflă vîntul alinat,
Io-l cunosc că nu-i curat
Și știu de unde-i mînat
Dintr-o grădină cu flori
Unde scrie-un scriitor ;
C-o mînă pe carte scrie
Și cu alta-mi face mie
Să merg în cănțelărie,
Să mă-nvăț și eu a scrie[18].
Scrie badea pe hîrtie,
Și cînd scrie, mă mîngîie ;
Scrie badea latinește,
Cînd citește,
Mă topește !

LVI

Sărac plug cu șase boi
Dragu mi-i mie de voi
Și mi-i drag de cin'vă mînă,
Că ține biciu-ntr-o mînă
Și strigă de la inimă !

LVII

Primăvara, cînd înfrunde,
Gura cucului s-aude;
Da cîndu-i colo toamna,
Nu s-aude nimica;
Numai mîndra cu gura,
Cu dulceață ciripind,
Toată lumea veselind.

LVIII

Cîte flori pe cîmpurele,
Nu seamănă mîndrei mele;
Numai una mititea,
Frumușea și gingășea,
Parcă seamănă cu ea.

LIX

Cîte fete ardelene
Toate-s negre la sprîncene,
Numai două din Hărțău,
Săruta-le-aș numai eu,
Au sprînceana cam gălbie
Făcută spre lăcomie;
Și la față-s albișoare,
Albișoare, roșioare,
Ca și niște merișoare.
Trupușorul sprintenel
Parcă-i tras printr-un inel.
Mersul lor e legănat,
Legănat și dezmierdat.
Gîtul și mărgelele
Ca ceriul cu stelele;
Sînul cu țîțucile,
Grădina cu florile.
Și la grai sînt drăgăstoase,
Și la suflet sînt voioase,
Și-s cu buze subțirele
Adăpate-n tău cu miere,
Să te tot săruți cu ele!

LX

Mult mă mustră măicuța
Să las seara ulița,
Dar eu nu o poci lăsare,
Că satul cîtu-i de mare
Nime bădiț ca min' n-are,
Și cîtu-i satu mereu
Nu-i bădiță ca al meu;
Ba mai e un brad în munte
Cu crăci verzi, cu verde frunte.
Dar nici bradul cel fălos
Nu-i ca badiu de frumos,
Că bradu mi-e clenguros,
Și bradu mi-e pociumpos,
Nu-i ca badiu subțirel,
Să mă poci iubi cu el.

LXI

— Trandafir ș-un fir subțire,
Rău m-ai scos, dragă, din fire;
Trandafir și-un fir mai gros,
Mult mă mir cum de m-ai scos.
— Trandafir verde frumos,
Bădișor la grai duios,
Eu din fire mi te-am scos,
C-ai fost drăgălaș copil
Cu fața de trandafir
Și cu pană[19] frumușea
Făcută pe voia mea.

LXII

Draga mea subțire-n trup,
Harnică maică-ai avut:
De frumoasă te-a făcut,
Cu ochi negri de ochit,
Cu sprîncene de-amăgit,
Cu gura de-nceluit.

LXIII

Cîtu-i dealul de mereu,
Nu-i drăguț frumos ca-l meu,
Nici în sat, nici în oraș
Numa-n școala de la Blaj.
Vai ! frumosu-i, frumușel,
Nu știu ce să fac cu el . . .
Face-l-aș rujă-n fereastră
Totdeauna să-nflorească ;
Da ruja s-o scutura
Și eu rău m-oi supăra.

LXIV

Marioară, surioară,
Sufletul meu lelișoară,
Dorul tău mă bagă-n boală
De nu poci merge la școală ;
Fața ta cea rumeioară
Zice : vino de te-nsoară,
Ochii tăi cei negrișori
Umple-mi trupu de fiori,
Fruntea ta cea albineață
Umple-mi sînul de dulceață.

LXV

Cîtu-i țara românească
Nu-i ca fat-ardelenească,
Măcar cine ce gîndește,
Măcar cum [20] mi-o ocărăște.
Cînd mă uit la sînu-i plin,
M-apucă dor și suspin ;
Cînd văd păru-i de mătasă,
Dorul ei tare m-apasă ;
Cînd văd fața-i bălăioară,
Dorul ei mai mă omoară ;
Cînd la joc se-mpodobește,
Inima din tine crește ;
Cînd își pune struț de flori,
După dînsa stai să mori[21].

LXVI

Busuioc verde din prag,
Ia gîciți cine mi-i drag ?
Badiu mîndru ca un steag
Care-mi ară la iosag[22]
Mînînd boii : Cea Virag !
Busuioc verde-n pridvor,
Ia gîciți de cin' mi-i dor ?
De-un flăcău cam negrișor,
Care-mi lucră la ogor
Mînînd boii : Ho Bodor !

LXVII

De la mîndra mea de vale
Mîndru măderan răsare,
Măderan de cel turcesc . . .
Pus-am gînd s-o părăsesc . . .
Drept să fie, sau glumesc ?
Ba, zău, cum s-o părăsesc,
Cînd ca ea nu mai găsesc,
La obraz ca rujile,
Ochișori ca murele,
Buzele ca frunzele,
De-ți răpune zilele.
Nu te, dragă, -nfricoșa
Că, zău, nu te voi lăsa
Cîte zile voi avea.

LXVIII

Foaie verde lemn ușor,
De nimica nu mi-i dor
Ca de flori de culcuduță,
De gura lelii Anuță.
Ochii ei și buzele
Scurtă-mi mie zilele,
Ochii ei cei cu lumină
Mult mă strigă de la cină,
Ochii ei cei cu albuș
Mult mă cheamă din culcuș.

Jocul ei dumineca
Îmi robeşte inima
Pentru-ntreagă viaţa.

LXIX

Frunză verde trei nuiele,
Din trei iubite-ale mele
Nu ştiu la care voi mere :
Mere-oi colo peste vale,
La cea mîndră ca ş-un soare ?
Mere-oi colo peste drum,
La pana cea de păun ?
Duce-m-oi la cea vecină,
Că-i mîndră ca o lumină ;
Guriţa ei fagur dulce,
Cin'gustă nu se mai duce.

LXX

Dragu-mi-i cîmpu cu flori
Şi mîndra cu cingători ;
Dragu-mi-i cîmpu cu ceaţă
Şi mîndra cu ie creaţă !

LXXI

Dragu-mi-i cîmpu cu flori
Şi bădiţa cu surori,
Dragu-mi-i cîmpu cu ceaţă
Şi badiu cu chica creaţă,
Dragu-mi-i badiu din joc
Că miroasă-a busuioc[23] !

LXXII

Trandafir cu bun miros,
Drag mi-i, Doamne, cel frumos,
Şi călare, şi pe jos ;
Şi la lucru, şi la joc ;
Te face să stai pe loc.

LXXIII

Eu pe deal, mîndra pe vale,
Ş-o cunosc numai pe poale ;
Eu pe deal, mîndra pe şes,
Ş-o cunosc numai pe mers,
Pe mersul picioarelor,
Pe-ncreţitul poalelor !

LXXIV

Foaie verde buruiană,
Drag îmi e numele Ană.
Că te-ncîntă auzindu-l
Şi te farmecă rostindu-l.
Drag mi-a fost şi drag mi-a fi
Cît în lume voi trăi !

LXXV

Frunză verde dintr-o mie,
Altul nu-mi trebuie mie,
Fără frunza macului
Şi podoaba satului,
Ioan al diacului :
Ori cu el să mă iubesc,
Ori de nu, mă prăpădesc !

LXXVI

Ieşii seara pe uliţă
Şi-mi văzui mîndra-n portiţă
Gata ca o păuniţă :
Mîndra mea, pe lume una,
Cumu-i între stele luna !
Părul ei mătasă moale
Ca şi inul cînd înfloare ;
Împănată cu scumpie,
Tuturor dragă . . . şi mie !

LXXVII

Lelea cu mărgele multe
Amiroase-a flori mărunte,
De pe vale, de la munte;
Dar cea cu mai puțintele
Amiroase-a floricele,
De la munte, din vîlcele.

LXXVIII

Foaie verde, verde mac,
Ochii lelii tare-mi plac,
De pe uliță mă trag
Și grozav necazu-mi fac.
Foaie verde, verde mac,
Ochii lelii care-mi plac,
Dulcișori și mieriori,
Mă cheamă sub prunișori,
Să mă scoață din fiori . . .
Nu știu scoate-m-a, ori ba,
Ori mai tare m-o băga?

LXXIX

Mîndro, doi ochi ca la tine
Nu mai sînt în sat la nime;
Doi ochi ca la dumneata,
Zău, că nu mai pot afla,
Așa negri frumușei
Ca cireșele-n oltoi,
Care-s coapte la răcoare,
De nu-s grăbite de soare!

LXXX

Nevastă secerătoare,
Ce seceri vara la soare
Și mijlocu nu te doare?
Că și io-s secerător,
De mijloc numai nu mor[24]!

LXXXI

Foaie verde mărăcine,
Zău, acuma trăiesc bine
Cu bădițu dîngă mine! . .
Cîndu-l văz dumineca
Mi se rupe inima;
Cînd îl văz cu capul gol
Pare că-i un domnișor;
Că-i cu părul retezat . . .
Nu-i fecior ca el în sat.
Cînd mă uit în fața lui,
Parcă-i spuma laptelui!

LXXXII

Bădița cu șese boi
N-are ce căta la noi,
Dar bădița cel cu-o vacă
Nici o seară să nu-l treacă! . .
Bădița cel sărăcuț,
Zău, acela mi-i drăguț,
Că, zău, ăla mi-i mîndruț!

LXXXIII

Cîntă cucu-n par de vie
Ș-acolo este-o chilie
Cu mușcată și tămîie[25],
Dragu meu acolo scrie . . .
Și cînd scrie, mă mîngîie,
Cînd citește, mă topește,
Cu ceriul mă potrivește;
Cu luna, cu stelele,
Cu dragi rîndunelele;
Cu luna, cu soarele,
Cu dragi căprioarele!

LXXXIV

Bine-i stă la ceri cu lună,
Ca și mîndrei cu cunună;

Bine-i stă la ceri cu stele,
Ca și mîndrei cu mărgele.
Buzele ca rujile,
Poalele ca florile;
Fața ei ca hîrtia,
De poți scrie pe dînsa!

LXXXV

Badea meu, tînăr băiat,
Nici mustața nu i-a dat;
Badea meu, tînăr copil,
Roșu ca un trandafir;
Din obraz îi pică sînge,
Unde-l văz inima-mi plînge.
Fața lui ca trandafirul,
Trupul lui ca rosmarinul.
Cum e bradul arătos,
Așa-i badea de frumos;
Cum e bradul'nalt din munte,
Așa-i badea meu de frunte!

LXXXVI

Badiu care-mi place mie
N-are casă, nici moșie,
Numai peană-n pălărie;
Nici o brazdă în holdiță,
Făr'cămașe cu altiță;
Nici o brazdă de ogor,
Fără cioareci cu șinor!

LXXXVII

A iu, iu, crucea mea, lele,
Tu cu ochii faci belele;
Intri-n cas', se luminează,
Ieși afar', se-nseninează!

LXXXVIII

Aluniș cu-alune multe,
Spune la badea din curte,
Pe duminica ce vine
Să-și gătească peana[30] bine,
Și în loc de două flori
Puie și-ai mei ochișori,
Și în loc de două pene
Puie și-a mele sprîncene!

LXXXIX

Badiul meu, tînăr copil,
Mîndru ca un trandafir.
Cîndu-l văz seara la poartă,
Parcă-i rujă-nrourată;
Cîndu-l văz seara pe lună,
Parcă-i floare din cunună;
Cîndu-l văz seara la stele,
Parcă-i cruce de mărgele!

XC

Badiu-nalt și subțirel
Parcă-i tras printr-un inel,
Să te tot iubești cu el!
Mîndra-naltă, subțirea
Parcă-i trasă prin vergea,
Să te tot iubești cu ea!

XCI

Mă miram ce-mi place mie...
Mărul roșu din tipsie,
Badea-nalt cu pălărie;
Mărul roșu păduret,
Badea-nalt și albineț!

Dragoste nehotărîtă

XCII

Hop ! leliță, lelișoară,
Păsărica mea ușoară,
Tot gîndesc și iar gîndesc
Că pe cine să iubesc ?
Tu mi-ai spus odată-așa:
Că pe tine de voi vrea . . .
Tot întreb inima mea,
Asculta-te-voi, ori ba ?

XCIII

Gîndit-am, mîndră, gîndit
Să mă las de-al tău iubit,
Dar inima iar mă-ntoarnă
Să te iubesc pîn'la toamnă ;
De la toamnă încolea,
Iubească-te cine-a vrea.

XCIV

Pană-n car, pană-n căruță,
Și-a prins badea o drăguță ;
Pană-n car, pană-n hinteu,
Dar tot i-s mai dragă eu !

XCV

Auzi, mîndră, cucul cîntă,
Ieși afară și-l ascultă ! . .
De ți-a cînta cucu bine[27],
Trage nădejde de mine ;
De ți-a cînta cucul rău,
Grijească-te Dumnezeu[28] !

XCVI

Frunză verde trei pătace,
Zis-a mîndra că mi-a face
O peană de bănuței
Frumoasă ca ochii ei.
Frunză verde de gutuie,
Eu am zis că nu-mi trebuie
Făr'peană de măderan,
Să ne mai iubim un an !

XCVII

Bădița cu șapcă neagră
Iese-n cale și mă-ntreabă :
Fostu-i-am vreodată dragă ?
Eu răspund dintr-un cuvînt,
Făr'să pun ochii-n pămînt,
Că i-am fost trei ani de-a rînd.
El răspunde : tu, leliță,
Să-mi mai fii un an drăguță !
Eu i-am spus, că m-oi gîndi
Și-apoi mă voi hotărî !

XCVIII

Pus-am gînd și jurămînt
Să-l las la dracu iubit,
Dară iar m-am socotit
Să mai iubesc pîn'la toamnă,
Pîn'la toamnă, pîn'la iarnă :
De la iarnă încolea,
Mai iubească cine-a vrea,
Eu am iubit partea mea !

XCIX

— Haide, bade, de mă ia
Pîn'ce-s pruncă tinerea,
Că dac-oi îmbătrîni
Toți oamenii m-or urî,
Ție nu ț-oi trebui.
— Mîndră, mîndruleana mea,
Eu atuncea te-oi lua,

Cînd a face plopul pere
Şi răchita vişinele,
Să mîncăm, mîndră, din ele!
— Bade, bădişorul meu,
Dragul meu, sufletul meu,
Eu te văd că şăguieşti,
Da tu tare mă doreşti!

C

Foaie verde de urzici,
De e, mîndră, precum zici,
Ori mă lasă-n calea mea,
Ori dă-mi dulce guriţa
Şi mă-nvaţă-a săruta!

Îndemnări la dragoste

CI

Ce stai, bade, cît colea
Cu-atîta inimă rea? ...
Da-ndrăzneşte de grăieşte,
C-a mea inimă voieşte!

CII

Iubeşte-mă, bădişor,
Pe mine, un puişor;
Şi iubeşte-mă, bădiţă,
Pe mine, o puiculiţă;
Că drăguţă de-ţi voi fi,
Pentru tine voi trăi!

CIII

Foaie verde de secară,
Iubeşte-mă, bade, iară,
Că nu ţ-am fost mîndr-o seară,
Ci doi ani întregi ş-o vară!...
Iubeşte-mă dacă-ţi plac,
Dacă nu, silă nu-ţi fac;
Iubeşte-mă din văzut,
Deaca nu mă poţi mai mult!

CIV

Frunzuliţă încolţeşte,
Iubeşte, bade, iubeşte
Trestie mîndră din baltă,
Subţirea, verde şi-naltă!...
Nu iubi o buruiană,
Ci o floare din poiană!

CV

Măi bădiţă al meu dulce,
Fă-mi cu ochiul cînd t-ei duce;
Măcar, bade, cu geana,
Să ies după dumneata!

CVI

Măi bădiţă, buze moi!
Ce nu vii seara la noi?...
Vino, bade, joi seara,
C-atunci e dulce gura!
Dar nu veni cu soţie,
Că, zău, nu-ţi voi da nici ţie;
Nu-ţi aduce soţia,
Că nici tu nu-i căpăta!

CVII

Măi bădiţo, buze moi,
Mută-ţi casa lîngă noi [29],
C-am un păr cu pere moi
Şi le-om mînca amîndoi!

CVIII

Măi bădiţă, chică creaţă,
Mînă boii pe fînaţă
Şi-i adă de dimineaţă
Şi-i leagă de trei proptele,
Cu trei fire de mărgele,
Şi vin' la noi de mă cere.
De m-or da, de nu m-or da,
M-a da frunza şi iarba
Ş-oi fugi cu dumneata!

CIX

Trandafir, trandafiraş,
Măi bădiţă Ionaş,
Fă-ţi fîntînă la prilaz
Şi strigă seara pe lună:
Hai, mîndră, la apă bună!
Şi mă cheamă dimineaţa:
Hai, mîndro, de-ţi spală faţa!

CX

Rujă creaţă, rujuliţă,
Măi bădiţă Niculiţă,
Cînd ieşi seara pe uliţă,
Fluieră din fluieriţă,
Să ies şi eu la portiţă,
Să-ţi mai dau a mea guriţă!

CXI

Hai, mîndră, la cununie
Pînă-i frunza verde-n vie!...
Deacă frunza s-a usca,
Cine-amar ne-a cununa?

CXII

Hai, mîndro, să ne iubim,
C-amîndoi ne potrivim,
Şi la ochi, şi la sprîncene,
Ca doi porumbaşi la pene;
Şi la ochi, şi la uitat,
Ca doi porumbi la zburat.
Tu n-ai tată, eu n-am mamă,
Amîndoi sîntem de-o seamă;
Tu n-ai fraţi, eu n-am surori,
Amîndoi ca două flori!

CXIII

Vino, mîndră, să dăm mîna
Şi să fim amîndoi una!
Hai, dragă, să ne iubim,
C-amîndoi ne potrivim,
Şi la ochi, şi la sprîncene,
Ca doi porumbei la pene!

CXIV

Murăşan cu ţundră sură,
Treci Murăşu, să-ţi dau gură;
Murăşan cu ţundra albă,
Treci Murăşu, de ţi-s dragă!

CXV

Io cunosc firea badii,
Că cu mine s-ar iubi,
Dar nu cutează-a grăi,
Dorul a-şi destăinui...
Cutează, bade, grăieşte,
Şi cu mine te iubeşte!

Dragoste cu frică și cu zulie

CXVI

Aluniș cu frunza-n criș,
Ibovnic tînăr mi-am prins :
Aluniș cu frunza deasă,
Frică mi-i să nu mă lasă !

CXVII

Într-o verde grădinuță
Șede-un bade c-o mîndruță,
Ș-o ține de cingătoare,
Ș-o jură la sfîntu soare.
Las, bade, nu mă jura :
Să mă bată Precista,
De-oi iubi pe cineva,
Făr' singur pe dumneata !

CXVIII

Am un bade ca ș-un steag
Ce pîn' la suflet mi-i drag
Și mi-e frică că s-a pierde
Ca și toamna frunza verde ;
Că l-am mai pierdut o dată
Și l-am găst la poartă-nchisă,
Unde-s mîndrulițe strînse :
Una-n poală mi-l ținea,
Una patul îi făcea,
Una cu vin îl stropea,
Una carne că-i frigea,
Una că mi-l desculța,
Una-n gură-l săruta !

CXIX

Bădiță cu peană verde,
Mult mi-e teamă că te-oi pierde,
Că țe-am mai pierdut o dată,
Te-am pierdut și te-am aflat
Chiar în fundul codrului,
La curțile dorului.
Prins-a doru-a mă-ntreba :
— Ce cați, mîndră, pe-aicea ?
— Dorule, doruțule,
Eu îmi caut dragostele !

CXX

Frunză verde huhurez,
Te-aș iubi și nu cutez,
Că mă tem că mă-i iubi
Ș-apoi mă vei părăsi !

CXXI

Colo-n deal la Huedin
Merg carăle după vin.
Am un bădiț tinerel
Și l-aș lua și pe el,
Dară nu știu ce l-oi face
Că să-l las acas' nu-mi place .
Face-mi-l-aș măr gutui,
Să mi-l pun la căpătîi,
Măr gutui a putrezi,
Fără bade m-oi trezi !

CXXII

Badea mere, badea vine,
Badea m-a lua pe mine ;
Badea mere, badea-ntoarnă,
Badea m-a lua la toamnă ;
Badea mere ș-o veni,
Oare nu m-o celui ?

CXXIII

— Badea meu cel supărat,
Da aseară ce-ai cinat?
— Vreo două pere cu pîne,
Ș-am gîndit, mîndro, la tine,
Să nu te iubești cu nime!

CXXIV

De-aș vedea pe mîndra mea
Că dă gură altuia,
Fără milă m-aș junghia
Și pe mine și pe ea!

Dragoste ascunsă și cu piedici

CXXV

Peană-n cui, peană sub cui,
Eu drăguțul nu mi-l spui!...
De l-oi spune,
L-oi răpune;
De-oi tăcea,
Ce s-a-ntîmpla?..
Întîmple-să ce va vrea,
Eu de badea voi tăcea.

CXXVI

Măghiran cu creanga-n sus,
Ne-am iubit, mîndro, pe-ascuns;
Ne-am iubit cu multă frică
Ș-ai noști n-au știut nimică!

CXXVII

— Poți tu, mîndră, zice zău
Că nu te-am sărutat eu?
— Ba eu, badeo, nu poci zice,
Că mi-a plăcut gura dulce:
Și noi unde ne-ntîlneam,
Stam în loc și ne iubeam
Și din grai așa grăiam:
Hai, bade, să ne iubim,
La luat să nu gîndim!
Ne-am lua, nu ne putem,
Ne-am lăsa, nu ne-ndurăm!
De mic
Mi-ai fost ibovnic
Și de mare
Drăguț tare
Ș-acum nu te poci lăsare[30]!

CXXVIII

Suflă vîntu-n paie ude,
Eu strig, mîndra nu m-aude.
— Ba zău, bade, aud bine,
Dar nu pot veni la tine!

CXXIX

Eu am prins gînduri nebune,
Să mă duc cu mîndra-n lume;
Eu am pus gînduri deșarte,
Să fug cu mîndra-ntr-o noapte.

CXXX

Mori, mîndră, să mor și eu,
Să ne facă-un copîrșeu
Și să ne facă o groapă,
Să ne-ngroape totodată,
Să să mire lumea toată
C-a fost dragoste curată,
De la Dumnezeu lăsată
Și de-ai tăi, dragă, stricată!...
Mori, mîndră, să mor și eu,

Să ne facă-un copîrșeu,
Ca pe lumea ceealaltă
Să fim, dragă, laolaltă !

CXXXI

— Haide, mîndro, să fugim,
Amîndoi să pribegim ,
Că noi bine ne lovim
Şi la ochi, şi la sprîncene
Ca doi păunaşi la pene ! . . .
Haide, mîndro, să fugim
Pre din sus de ţintirim,
Să călcăm cărările,
Să-mpărţim dragostele ! . . .
Haide, mîndro, să fugim,
Amîndoi să pribegim,
C-acuma-i vremea de fugă,
Pînă sînt holdele-n pîrgă :
Unde calci
Urmă nu faci,
Unde şezi
Nu te mai vezi ! . . .
Haide, mîndro, să fugim,
Amîndoi să ne-nsoţim,
Unde-s munţii rouraţi,
Că-i un popă printre brazi
Şi cunună ne-ntrebaţi ;
Este-un popă d-ăi uniţi
Şi cunună d-ăi fugiţi !

CXXXII

Hai, mîndro, să ne iubim,
La luat să nu gîndim,
C-avem doi bătrîni acasă :
Ne-am lua şi nu ne lasă !

CXXXIII

Frunză verde trei alace,
Lasă-mă, măicuţă-n, pace,
Să trăiesc cu mîndrele,
Ca codru cu frunzele !

CXXXIV

Mult mă mustră măicuţa
Să părăsesc uliţa,
Că mi-i goală drăguţa . . .
Uliţa n-o poci lăsa, .
Pînă ştiu pe mîndruţa !

CXXXV

Porumbel cu porumbele,
Negrişoare, mititele,
Cază-ţi porumbelele,
Uşte-ţi-să frunzele,
Să rămînă numai spinu,
Să mă iubesc cu vecinu,
Vecinu de-a treia casă . . .
Dară măicuţa mă lasă ?

CXXXVI

Părăuţ cu apă rece,
Dare-ar Dumnezeu să sece,
Să rămînă numai tina,
Să mă iubesc cu Irina ;
Să rămînă ghicăşei,
Să voiască şi ai mei !

CXXXVII

O mîndruţo, buze moi,
Dragi ne sîntem amîndoi,
Este-un deal mare-ntre noi ! . . .
M-oi ruga la Precista
Şi dealul s-o aşeza
Ş-apoi, dragă, ne-om lua !

CXXXVIII

Drag mi-ar fi, mîndră, de tine,
Mi-i urît de cin'te ţine.
Că te ţine-n nouă frîne
Şi nu poci veni la tine ! . . .

Dar de-o voi Dumnezeu,
Tot vei fi odată, zău,
Tu a mea şi eu al tău !

CXXXIX

Vai de mine, iar e seară
Şi mă bate maica iară,
Că ş-aseară m-a bătut
C-am şest cu badea prea mult !

CXL

Frunza verde-acum se face,
Ce iubesc mamei nu-i place . . .
De-ar plăcea mamei ca mie,
Azi m-aş duce-n cununie !

CXLI

Frunză verde, frunzulică,
Ce să facem, tu, lelică ?
Ne-am iubi, nu cutezăm ;
Ne-am lăsa, nu ne-ndurăm ;
De luat încă-i păcat,
De lăsat e mult bănat !

CXLII

Viorică, viorea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Aseară-nsărai pe coastă,
Pe din sus de casa voastră,
Ca să-ţi aud guriţa,
Rumeioara, drăguţa.
Dar n-auzii vorba ta,
Ci-auzii pe maică-ta,
Dojenindu-te pe tine,
Blăstămîndu-mă pe mine,
De ce şed, mîndră, cu tine ! . . .
Acum deacă-i treaba-aşa,
Spune-i, dragă, maică-ta
Să-ngrădească uliţa
Tot cu in şi cu pelin
Să nu ne mai întîlnim.
Numai sîmbăta o dată,
Dumineca ziua toată,
Alte zile-arare ori,
Într-una de nouă ori !

CXLIII

— Aide, mîndro, aide dragă,
Să trecem măgura neagră
La sfinţitul soarelui
Prin frunzişul codrului
Şi prin ţeara Oltului ;
Cînd o fi codrul gătat
Să fiu cu tine-n Bănat.
Haide joi de la Sîngeorz
Tocmai în ţara de jos ! . . .
Iar mîndruţa frumuşa
Din guriţă-aşa grăia :
— Mai dă-mi, voinice, răgaz
Pînă joi după Ispas,
Să-mi las lucru rînduit,
Să nu mă duc cu urît !

CXLIV

D-auzit-am o minciună,
Că Mureşu-i apă bună [31],
Cîţi beau, toţi se împreună ! . . .
Hai, mîndro, să bem şi noi,
Să ne luăm amîndoi !

CXLV

Astă vară mi-am vărat
Sub o cetină de brad,
Dar la vară mi-oi văra
Cu mîndruţa-n Moldova,
Că-n Moldova-i apă bună
Cine bea se împreună.
— Hai, mîndră, să bem şi noi,
Să ne luăm amîndoi !

CXLVI

— Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea!
Nu mai umblu degeaba,
Ci mă duc în calea mea,
C-ai tăi, dragă, nu mă vrea.
Rămîi, mîndră, tu, cu bine,
Eu mă duc în ţări străine!
— Frunză verde mărăcine,
Du-mă, bade, şi pe mine
Unde mergi, în ţări străine,
Fă-mă peană-n clopul tău
Ca să te umbresc mereu.
De ţi-a fi aşa ruşine,
Fă-mă brîu pe lîngă tine.
De ţi-a părea brîul greu,
Fă-mă lumină de seu
Şi mă pune-n sînul tău.
De-i vedea că mă topesc,
Suflă să mă răcoresc!
Fă-mă lumină de ceară
Şi mă pune subsuoară
Şi mă du cu tine-n ţară,
Că eu, unde-i însera,
Calea ţi-o voi lumina.
Oamenii te-or întreba:
— Ce lumină e asta?...
Atunci tu vei cuvînta:
— Asta-i lumină de seu
Mîndruţă din satul meu;
Asta-i lumină de ceară,
Mîndruţă dintr-a mea ţeară.

Dragoste pizmuită

CXLVII

Cît trăieşti, bade, pe lume
Nu striga mîndrei pe nume,
Ci strigă: trei foi de ceapă,
Nime să nu te priceapă;
Şi strigă: trei foi de vie,
Nime să nu mi te ştie!

CXLVIII

Floare mîndră pe hinteu,
Bade, bădişorul meu,
De iubit să ne iubim,
La luat să nu gîndim!
Oamenii ne vorovesc
Şi părinţii nu voiesc!...
Lumea toată de pre lume
Ne-a şi pus urîte nume:
Mie grîu, ţie tăciune;
Mie frunză de sălcuţă
Că-s copilă tînăruţă,
Ţie roşmalin ciontat
Că eşti copil blăstemat;
Mie floarea florilor
Şi scumpa feciorilor,
Ţie răul răilor
Şi pleava oamenilor!

CXLIX

Badeo, de duşmane multe
Eu nu pot ieşi din curte,
Că de-oi fi, bade, schimbată
Mi-or zice că-s blăstemată,
Şi de voi ieşi smolită
Mi-or zice că-s adormită!...
Nu-s frumoasă, nici n-am fost,
Dar voinic din minte-am scos;
Nu-s frumoasă, nici n-oi fi,
Om frumos eu voi iubi!

CL

Frunză verde ş-un bănuţ,
Aseară mi-am prins drăguţ;
Dar l-am prins într-o cercare,
Să vedem ce fire are;
Şi l-am prins la noi la poartă,
Să vedem ce minte poartă. . .
Foaie verde din cărare,
Mie nu mi se prea pare,
Că-i fire copilărească,
Şi nu ştie să iubească.
El iubeşte de cu seară
Cîndu-s duşmanele-afară.
Nu iubeşte-n miez de noapte
Cînd dorm duşmanele toate!

CLI

Frunză verde, lemn de blană,
Vino, bade, să-ţi dau peană!
Peană de vei căpăta
Şi pe uliţă-i pleca,
Mîndrele te-or întreba:
Cin' ţi-a dat, bade, peana?. . .
Dragul meu, comoara mea,
Vorbă bună nu le da,
Ci pune capu-n pămînt,
C-or gîndi că ne-am urît!

CLII

Frunză verde baraboi,
Cînd treci, bade, pîngă noi,
Nu te uita oblu-n curte
Că duşmanele mi-s multe;
Cîte-s de la noi la deal
Toate ţin pe mine-alean.
Cîte-s de la noi de vale
Toate stau să mă omoare!
Ci te uită peste sat,
C-or gîndi că ne-am lăsat
Şi te uită peste rît,
C-or gîndi că ne-am urît!

CLIII

Tare, bade, ne iubim.
Dar prea rar ne întîlnim.
Şi zău, des ne-am întîlni,
Duşmanele de n-ar fi!
Foaie verde de trifoi,
Cum să vorbim amîndoi?. . .
Auzi, bade, acuma joi
Pune clopote la boi
Şi le leagă, bade, leagă,
Şi le leagă, bade, dragă,
Cu şinoare de cicoare
Să te-aud din şăzătoare,
Cu şinoare de mătasă
Să te-aud, bade, din casă.
Vino, dragă, şi tîrziu,
C-or gîndi că duci la grîu;
Vino, dragă şi de vreme,
C-or gîndi că duci la lemne!

CLIV

— Măi bădiţo, bădişor,
Dar de mine nu ţi-i dor?. . .
— Ba mi-i dor, mîndro, prea tare,
Nu poci trece valea mare,
Că valea-i cu pietricele,
Nu poci trece preste ele!. . .
Frunza verde-acum înfrunde,
Mîndro, nu voi mai ascunde,
Chiar dulce pretină-ta
Mi-a ţinut mie calea,
Să nu mai am grija ta!
— Foaie verde, pom frunzos,
Fă-te, bade, mînios
Şi-mpinge pretina jos
Şi vino la noi voios!

CLV

— Măi bădiţă, satu-i plin
Că amîndoi ne iubim!
— Fie plin şi fie ras,

Eu de tine nu mă las !
— Măi bădiță, pentru tine
Multe dau cu lemnu-n mine,
Multe dau și mulți mă-nfruntă,
Dar cine dracu-i ascultă !

CLVI

Mîndro, de dragostea noastă
Răsărit-a pom în coastă
Cu frunzele de argint,
Lumea-ntreagă mirosind
Și toată lumea sfințind ;
Cu frunzele de aramă,
Mirosind a noua țeară,
A rujă ș-a scorțișoară.
Dușmanii l-au oblicit,
Cu securile-au ieșit,
Cu securi și cu topoare,
La pămînt să mi-l doboare ;
Pomul nostru să ni-l arză,
Pe noi, dragă, să ne piarză [32] !

CLVII

Mă dusei în jos pe vale,
Mă-ntîlnii cu doru-n cale.
Dorul prinse-a mă-ntreba :
Drag mi-e bădița, ori ba ?. . .
De mi-i drag, de nu mi-i drag,
Nu poci spune peste sat ;
De mi-i drag, de mi-i urît,
Nu poci spune peste rît.

CLVIII

Foaie verde de pe rît,
O fată s-a socotit
Să facă fărmecătură
Tot cu pizmă și cu ură,
Să mă farmece pe mine,
Să mă las, bade, de tine !. . .
Las'să facă ce va vrea,
Eu de tin' nu m-oi lăsa !

Dragoste cu glumă

CLIX

Astă toamnă era bine
Că-mi zicea mîndra : jupîne,
Dar nici astăzi nu mi-i rău
Că-mi zice : iubitul meu !

CLX

Iese mîndra la portiță,
Numa-n ie și-n cretință ;
Badea trece pe uliță.
Mîndra trage cu ochiu,
Badea sucește clopu ;
Badea trage cu geana,
Mîndra scoate năframa. . .
Acum mai întrebi, ori ba,
Cum se face dragostea !

CLXI

Vai, leliță, cum te-aș bate,
Dar mi-s mîinile legate
C-un fir de mătase neagră. . .
Nu te poci bate de dragă !

CLXII

Copiliță a cui ești,
A cui ești de nu mai crești ?
Copiliță cu dor mare. . .

— Da-s a bădiţii, că n-are.
Copiliţă cu dor mult. . .
— Da i-s bădiţi-mprumut.

CLXIII

Ia vedeţi aici pricină!
Două flori dintr-o grădină,
Amîndouă-ntr-o tulpină,
Crescute din rădăcină,
Amîndouă mă iubesc;
Eu numai una voiesc!
La una i-am zis să iasă,
Ceealaltă să nu vază;
La una i-am zis să vie,
Ceealaltă să nu ştie!

CLXIV

Foaie verde trei pătace,
Zis-a maica, că mi-a face
Un pieptar ş-un buibărac
Şi m-a da după diac.
Dar eu zic, că nu m-oi duce,
Pîn'mi-or pune la cap cruce!. . .
Juratu-m-am şi mă jor,
Dar tot după diac mor!

CLXV

— O, leliţă, pui păun,
Mută-ţi casa lîngă drum,
Că m-oi face-un păunaş
Ş-oi veni să-mi dai sălaş!
— Vino, bade, zău, la mine
Că te-oi ţinea foarte bine!
— Da de cină ce-mi vei da?
— Castraveţi ca iedera,
Pe deasupra guriţa,
Să-ţi dereagă inima!

CLXVI

— Bade, trup de trandafir,
Lasă-mă să rup un fir!
— Rupe, mîndră, cît îi vrea
Trandafiri din peana mea,
Numai tu să fii a mea!

CLXVII

— D-auzi, mîndră, ori n-auzi,
Ori n-ai gură să răspunzi?
Mi te cere-un diecel:
Mere-i, mîndră, după el?
— După diac nu m-oi duce:
Că prînzu cînd e mai dulce,
El ia cartea şi citeşte,
Prînz pe masă se răceşte;
Ziua carte, noaptea carte,
Şi trupul plin de păcate!
— D-auzi, mîndră, ori n-auzi,
Ori n-ai gură să răspunzi?
Mi te cere-un morărel:
Mere-i, mîndră, după el?
— După morar nu m-oi duce,
Că somnul cînd e mai dulce
El moara că şi-o porneşte
Şi pe mine mă trezeşte!
— D-auzi, mîndră, ori n-auzi,
Ori n-ai gură să răspunzi?
Mi te cere-un ciobănel:
Mere-i, mîndră, după el?
— După ciobănel m-oi duce,
Că guriţa lui e dulce!. . .
El întreaga ziuliţă
Nu să lasă de doiniţă,
Mînînd printre floricele
Albişoare miorele,
Mînînd printre ghilicei
Mieluşei tot frumuşei:
Iară noaptea lui e lină,
Că-i cu-a stelelor lumină
Şi cu dalbă lună plină!

CLXVIII

Mîndra-naltă şi subţire,
E făcută spre iubire;
Mîndra mică, rotunjoară,
Cu iubirea te omoară!...
Place-mi şi cea-năltişoară,
Place-mi şi cea rotunjoară!

CLXIX

Dragi-mi sînt oiţele
Cînd le cresc cornițele,
Dar mai dragi fetițele
Cînd le cresc țițucile!..
Dragi-mi sînt fetele, dragi,
Toamna cînd culeg la fragi;
Dar mai dragi copilele,
Cînd culeg coprinele;
Cînd sînt multe şi mărunte
Şi nu-neap să mă sărute,
Cînd se suie pe curele[33]
Şi-mi dau buze subţirele!

CLXX

Frunză verde, izmă neagră,
Spăriat badea mă-ntreabă,
Mă întreabă de cercei:
Cine-a dat banii pe ei?
— Cui i-i drag de ochii mei!...
Şi mă-ntreabă de mărgele:
Cine-a dat banii pe ele?
— Cui i-i plac buzele mele!...
Ce, bade, te-ai necăjit?
Şi eu numai am glumit!

CLXXI

— Foaie verde de trifoi,
Vino, bădiţă, la noi
Să petrecem amîndoi;
Vin'pe colo, pe sub coastă
Pînă la căsuţa noastă!
— Dar la tin'cum să întru?
— Întră, bade, ca gîndu!
— Pălăria un's-o pui?
— După uşă este-un cui:
Acolo, bade s-o pui!

CLXXII

Aide, mîndră, de-mi dă gură,
Că-ţi dau tot ce am în şură;
Dragă, hai de mă sărută,
Că-ţi dau boii de la rudă!...
Puică, hai ş-a doua oară,
Că-ţi dau şi cei din tînjală!

CLXXIII

Ah, urîte, cum te-aş vinde
Numai de te-aş putea prinde;
Dragoste, cum te-aş lua
Numai de te-aş căpăta!

Deosebite

CLXXIV

Dragostele tinerele
Nu se fac din floricele,
Ci din buză subţirele,
Din degete cu inele
Şi din grumaz cu mărgele!

CLXXV

Dragostele dintr-alt sat
Ca pita de cumpărat:
Cînd o cumperi
Te îmbucuri,
O mănînci,

Dar nu te saturi.
Dragostea din satul tău
E mai bună, fătul meu:
Cît trăiești
Tot libovești,
De drum n-ai să te-ngrijești,
Nici de ploi să te scutești...
Tot lîngă drăguță ești!

CLXXVI

— Urîtul din ce-i făcut?
— Din omul care-i tăcut.
Pune-o buză peste alta
Și iată urîtu-i gata!...
— Dragostea din ce-i făcută?
— Din omul cu vorbă multă.
Zice-o vorbă, zice două,
Indată-i dragostea nouă!

CLXXVII

Foaie verde de pe cracă,
Eu cu mîndra rîd în șagă,
Ea gîndește că mi-i dragă;
Eu cu mîndra șăguiesc,
Ea gîndește c-o iubesc!

CLXXVIII

Nu știu, mîndră, ce-i asta:
Ori iubesc alta, ori ba,
Pe tin'nu te pot uita!

CLXXIX

Vai de mine, ce-am ajuns,
Să iubesc pe sub ascuns!
Vai de mine, ce păcat,
Să iubesc ce am lăsat!

CLXXX

Pe dealul cela cu spinii,
Mere bădița cu cîinii,
Tot pe cale, pe cărare,
În codru la vînătoare.
Il întreabă fir de iarbă:
— Dragă ți-i Maria, dragă?
— Dragă mi-i și nice prea,
Că știu bine că-i a mea;
C-am cătat în păscălie
Și mi-o dă maică-sa mie!

CLXXXI

— Spune-mi, mîndră, nejurată,
Mai ieși tu seara la poartă?
— Îți spun, bade, nejurată,
Că seara nu ies la poartă!
— Spune-mi, mîndră, nejurată,
Mai gîndești la min'vreodată?
— Îți spun, bade, nejurată,
Că ziua cîtu-i de mare
Nime gînd ca mine n-are;
Că ziua cîtu-i de lungă
Stă, badeo, să nu-mi ajungă!

CLXXXII

Astăzi îi o săptămînă
De cînd umblam prin grădină
Cu iubita mea de mînă,
Să sădim un mîndru măr
Năltișor și verzișor,
Tot cu roduri dulcișoare
Și la față roșioare.
Dor pă mine cînd m-ajunge
L-al nostru măr mă voi duce
Și încet l-oi scutura,
Mere din el vor cădea...
Din poame cînd voi gusta,
Focul mi-oi mai alina!

CLXXXIII

Cînd treci, bade, p'ingă noi
Pune clopote la boi
Și fă pleasnă de mătasă

Şi pocneşte-n boi tusşasă,
Să te-auz, dragă, din casă,
Din casă de după masă !. . .
De-oi fi moartă de beteagă,
Mi-oi face inima-ntreagă
Ş-oi ruga pe maică-mea
Să deschiză fereastra,
Să mă uit la dumneata
Şi să-mi treacă durerea[34] !

CLXXXIV

Badea negru ca tina,
Ăla-mi rupe inima !. . .
Cînd te văz, bade, pe cale,
Inima-mi plînge de jale ;
Cînd te-aud, bade, cîntînd,
Stau în loc, greu suspinînd !

CLXXXV

Bădiţă cu buze dulci,
Seara vii, seara te duci
Şi nimica nu-mi aduci
Fără sînul plin de nuci.
Tu le-aduci,
Tu le mănînci !

CLXXXVI

De-aş trăi cît aş trăi,
Fată mare n-aş iubi,
Ci-aş iubi o copiliţă,
Să fiu vara cu drăguţă
Şi iarna cu nevăstuţă !. . .
De-aş trăi cît aş trăi,
Fată mare n-aş iubi ;
Fata mare se mărită
Rămîi cu guriţa friptă !

DOR ŞI JALE

Puterea dorului

CLXXXVII

Cine n-are dor pe vale,
Nu şti' luna cînd răsare
Şi noaptea cîtu-i de mare ;
Cine n-are dor pe luncă,
Nu şti'luna cînd se culcă
Şi noaptea cîtu-i de lungă !

CLXXXVIII

Măi, bădiţă, păr galbăn,
De dorul tău mă leagăn
Cum să leagănă iarba
Cînd o taie cu coasa ;
Cum o taie pică jos
Şi cum pică-ngălbeneşte. . .
Aşa dorul mă topeşte !

CLXXXIX

Duce-m-aş cu luna-n nor,
Nu mă poci de-al mîndrei dor ;
Duce-m-aş cu luna-n stele,
Nu mă poci de-a mîndrei jele !
De n-ar plînge inima
Şi ochii n-ar lăcrima,

Pîn'la lună aş zbura ;
Dar inima mereu plînge,
Lacrimile rău mă stinge [35],
Doru sufletul mi-l frînge !

CXC

Măi bade, de dorul tău
Îmi tot cade părul meu.
Dă-mi peana din pălărie
Să-mi fac un pic de leşie,
Că dacă m-oi leşia
Cu frumoasă peana ta,
Părul meu n-o mai cădea !

CXCI

Bade, bădişorul meu,
Ajungă-te dorul greu !. . .
Pînă cînd nu te ştiam,
Unde mă culcam, dormeam ;
Dar acum de cînd te ştiu,
Pun capul pe căpătîi
Şi gîndesc la tine-ntîi.
Nu-mi tigneşte nici ce mînc,
Nici ce beau, nici cînd mă culc,
Pînă cînd nu mă-ntîlnesc
Cu tine să mă iubesc !

CXCII

Floricică frumuşică,
Dorul naibei tare strică
Pe mîndruţa ochesică :
Nice bea, nice mănîncă,
Nici trăieşte, nici nu moare,
Ci se uscă pe picioare !

CXCIII

Bădiţ, bădişorul meu,
Rău e dorul, tare-i rău,
E tocmai ca gheaţa-n baltă,
De oftează biata fată !. . .
Bădiţ, bădişorul meu,
Rău e dorul, tare-i rău !
Gheaţa-n baltă se topeşte,
Dar fata care iubeşte,
Cu dor moartea o găseşte !

CXCIV

Dorul meu pe unde pleacă
Nu-i pasăre să-l întreacă,
E mai răpede ca vîntul,
Ca fulgerul şi ca gîndul.
Pînă ce clipeşti o dată,
Înconjură lumea toată ;
Pîn'clipeşti de două ori,
A zburat mai sus de nori !

CXCV

Du-te, dor, cu carele,
N-aştepta căruţele ;
Căruţele-s mititele
Şi nu-nchepi, [36], dorule,-n ele !

CXCVI

Amară-i frunza de nuc,
Mai amar doru ce-l duc ;
Amară-i frunza de fag,
Mai amar doru ce-l trag !

CXCVII

Am un bădiţ ca ş-un steag,
Dorul dracului ce trag ;
Am un bade ca ş-un nuc,
Dorul dracului ce duc !. . .
Cînd îl văz dumineca,
Mi se rupe inima ;
Cînd îl văz în sărbători,
Mereu mă iau la fiori,
Din tălpi pînă-n subsuori
Într-un ceas de nouă ori !

CXCVIII

Frunză verde pe nuiele,
De dorul mîndrei mele
Nici în cîrşmă nu pot bea,
Nici în sat nu pot şedea!. . .
Frunză verde de pe soc,
Dare-ar Dumnezeu un foc
În pădurea grindului,
În frunza moliftului.
Să arză pîn'la butuc,
Dorul ei să nu-l mai duc,
Că de cînd dor am purtat,
Ca scîndura m-am uscat!

CXCIX

Mare-i apa Bistriţii,
Mai mare-i dorul mîndrii;
Apa Bistriţii voi trece,
Dar dorul o să mă-nece!

CC

Lung e drumul Clujului,
Dar mai lung al dorului;
Al Clujului se sfîrşeşte,
Al dorului mă topeşte [37]!

CCI

De-ar fi dorul vînzător,
Eu m-aş face negustor
Şi mi-aş pune şatra-n şură
Ş-aş vinde la dor şi gură,
Şi mi-aş pune şatra-n rît
Ş-aş vinde dor cu urît,
Şi mi-aş pune şatra-n prag
Ş-aş vinde la dor cu drag,
Şi mi-aş pune şatra-n poartă
Ş-aş vinde la lumea toată;
Toată lumea-aş milui:
Jale-n lume n-ar mai fi,
Fată n-ar îmbătrîni,
Voinic tînăr n-ar muri!

CCII

De-ar fi doru ca doru
L-aş băga-n sîn ca măru,
Dar, zău, doru-i mare cîne
Peste multe dealuri vine;
Ş-aşa vine de fierbinte,
Să stai în loc te-ai aprinde;
Dar cu-atîta ai noroc,
Că te mişti, nu stai în loc!

CCIII

Aoleo, măi hoţ de dor,
N-am topor să te omor,
Nici secure să te tai,
Să nu mai am nici un bai!

Necazuri din pricina dorului

CCIV

Măi bădiţă, Onule,
Sămăna-ţi-aş numele
Prin toate grădinile,
Să zboare miroasele
La toate frumoasele;
Să răzbească şi la mine,
Supărarea să-mi aline
Ce-mi face dorul de tine!

CCV

Vai de mine, cît dor duc
Colea seara cînd mă culc;
Dimineaţa cînd mă scol
Sînt cu sînul plin de dor;
Dimineaţa cînd mă-mbrac
Sînt cu sînul plin de drag!

CCVI

Eu pe deal, mîndra pe vale,
Frică mi-i să nu mă-nşale.
Înşela-va pe dracu. . .
Ba pe badea săracu!

CCVII

De cînd sînt eu pe pămînt
Numai trei mîndre-am avut:
Una-n deal
Ca ş-un pahar,
Una-n vale
Mîndră tare,
Una-n capul satului
Ca şi floarea crinului.
Cea din deal s-a măritat,
Cea din vale m-a lăsat,
Ca din capul satului
Mi-i punerea capului!

CCVIII

Primăvara-i noaptea mică,
Nu-i de mers la ibovnică. . .
Pînă-n luna lui Brumari
C-atuncea-s nopţile mari,
Noapte lungă de iubit
Şi vreme de odihnit!

CCIX

Foaie verde liliom
Lasă-mă, maică, să dorm
Pe perină de fuior
Şi-n braţele cui mi-i dor;
Lasă-mă, maică, să zac
Pe perină de bumbac,
În braţele cui mi-i drag!

CCX

A trecut bădiţa dealul,
Îi cunosc mersul şi calul;
A trecut bădiţa şesul,
Îi cunosc calul şi mersul.
Calu-i sur, bădiţa sur,
L-aş blestema, nu mă-ndur;
Calu-i alb, bădiţa alb [38],
L-aş blestema şi mi-i drag!

CCXI

Mîndră, galben puişor,
Mă dai gata cu-al tău dor!
Cînd o zi nu te zăresc,
La inimă mă sfîrşesc
Şi cînd nu te văz un ceas,
Mi-e sufletu tare ars.
Zic vecinii: Auzi, june,
Mîndra capu ţi l-a pune!
— Ce să-l mai puie, că-i pus,
Numai cît mai stă în sus.

CCXII

Mă dusei miercurea-n tîrg
Să văz boii cum se vînd,
Vacile cum se plătesc,
Mîndrele cum se iubesc.
Mă dusei mai încolea
Şi găsii pe mîndra mea
În braţele altuia.
Cînd în braţe mi-o strîngea,
Frigurile mă prindea;
Cînd pe buze-o săruta,
Mai tare mă scutura!

CCXIII

Zis-a badea c-a veni
Pînă-n fundul grădinii,
Să-i dau gura şi ochii;
D-a minţit şi n-a venit,
Doamne, rău m-a celuit!. . .
De-aş fi ştiut ca ş-amu
Nu mi-aş fi pierdut somnu,
Şi m-aş fi culcat devreme,
N-aş fi ars atîtea lemne.

CCXIV

Cînd badea podul trecea
Mîndruliţa suspina,
Maică-sa o întreba:
— Fiică, ce suspini aşa?. . .
— Da suspin că nu mi-e bine,
Că bădiţa nu mai vine. . .
Strigă-l, strigă-l, zău, măicuţă,
C-apucă pe potecuţă
Să-şi caute altă drăguţă!

CCXV

Foaie verde iac-aşa,
Poruncit-a bădiţa
Pe-un spic verde de secară
Să mă duc, că el se-nsoară!. . .
Foaie verde lemn sucit,
Înapoi i-am poruncit
Pe-un spic verde de ovăz
Să se-nsoare sănătos!. . . .
Trandafir roşu-nflorit
Şi la urmă vestejit
Şi de vînturi biciuit,
El din nou mi-a poruncit
Pe-o frunzuţă de alun
Să mă duc, ca să-l cunun.
Cununa-l-aş, cununa,
Da la fină ce-i voi da?
Da o mînă de alune,
Să se ducă fina-n lume,
Să rămînă finu june,
Cu mine să se-mpreune!

CCXVI

Frunză verde, frunzuliţă,
Am avut o mîndruliţă
Ş-am lăsat-o să mai crească,
Minte-n cap să dobîndească.
Mîndruţa s-o măritat. . .
Vai de mine, ce păcat!
Şi nu mi-ar fi cu bănat
Mîndra de-ar avea bărbat
Din vr'un sat mai depărtat,
Dar mîndra s-a măritat
De la noi a treia casă
Şi mi-i inimuţa arsă.
Ies afară, văzu-o,
Întru-n casă, -auzu-o;
Măicuţa pune de cină,
Dar inima mea suspină
Şi nimica n-o alină!. . .
Şi măicuţa pricepură
Şi din grai aşa grăiră [37]:
— Ce eşti, hicuţ, supărat
Că mîndruţa te-a lăsat,
Cu altul s-a măritat?
Nu-te, hicuţ, supăra
Că alta vei căpăta.
Maică, măiculeana mea,
Maică, fericirea mea,
Eşti bătrînă şi nu crezi
Şi nici crezi şi nici nu vezi,
Că dintr-o sută ş-o mie
Numai una-mi place mie.
Ceriu-i mare, stele-s multe,
Şi mai mari şi mai mărunte,
Luminoase, strălucioase . . .
Dar ca mîndra nu-s frumoase!

CCXVII

Vai, ce lună şi ce bine!
Şi bădiţa nu mai vine.
Ori i-i rău, ori nu i-i bine,
Ori maică-sa i-o fi dat
Astă seară de cinat
Dintr-un taler nespălat!

CCXVIII

Frunză verde iacă-aşa,
Temniţa-i numai colea:
Ce lucru poate să fie
Să mă bage în robie
Nelegat, nevinovat?. . .
Numai mîndra m-o băgat!

CCXIX

Mă dusei şi eu la moară
Şi-ntîlnii o fetişoară
Cu cosiţa gălbioară,
Cu mijloc de trestioară. . .
Rupe-i, Doamne, cosiţa
Cum mi-a rupt ea inima!

CCXX

Doamne sfinte, nu ţi-i jele
De tinereţele mele,
Să le laşi aşa de grele?
Că le trec
Şi le petrec
Tot cu dor şi cu năcaz
Şi cu lacrămi pe obraz!. . .
De lacrămi n-aş băga seamă,
Că le şterg cu-a mea năframă,
Dar mi-i milă de obraz
Că rămîne fript şi ars
Şi rămîne ofilit
Ca otava de pe rît,
Cîndu-i bună de cosit!

CCXXI

Vai de mine, mor şi piei
Pentru mîndra din Cistei,
Vai de mine, mor şi zac
Pentru mîndra din Noghilac!

CCXXII

Vai de mine, rău îmi îi
Şi leacul departe-mi îi,
Tocma-n fundul grădinii,
Sub o tufă de mărar
La bădiţa în şerpar!
Vai de mine, mor şi mor.
Aduceţi descîntător,
Să-mi descînte să nu mor;
Aduceţi-mi vrăjitor,
Pe la brîu cu cingători
Şi pe cioareci cu şinor,
În pălărie cu flori
Şi pe faţă cu bujori!

CCXXIII

Vai, mîndră, cată să mor,
Ia-mă-n poală şi-mi dă flori:
Rujuliţe şi bujori
După dalbi-ţi obrăjori
Şi nu mă lăsa să mor!
Că-i păcat de Dumnezeu
Să pieie voinic ca eu,
Voinicel fără musteaţă,
Cum să-nvaţ-a strînge-n braţă!

CCXXIV

Drăguţă sfîntă Mărie,
Slobozi robii din robie,
Pre cei dragi la cununie!
Şi mă lasă şi pe mine
Să trăiesc o ţîr'mai bine
Cu mîndruţa mea frumoasă,
Din copilărie-aleasă
Ca să-mi fie de mireasă!

CCXXV

Foaie verde ş-o frunzuţă,
Drăguliţa mea măicuţă,
Las'să vie cin'mi-i drag,
Să-mi puie mîna la cap
Şi să-ntrebe de ce zac.
— Of, nu zac de nici un rău,
Ci, bade, de dorul tău!

CCXXVI

Eu holtei, mîndra copilă,
Dorul plînge şi suspină;
Eu holtei, mîndra nevastă,
Dorul plînge sub fereastră;
Eu holtei, mîndra văduvă,
Dorul plînge-n zori de ziuă!

CCXXVII

La fîntîna din răzor,
Sub umbră de pomişor,
Să-ntîlneşte dor cu dor
Şi să iubesc pînă mor;
Iar din cei codri pustii
Vine dorul bădiţii,
La fîntînă se opreşte
Şi sub pom se răcoreşte.
Mîndra dorul şi-l întreabă:
— De unde vii, bădiţ dragă?
— Din lunca cu florile,
Din codrul cu frunzele,
Unde păscui mielele
Şi iubii mîndruţele!

CCXXVIII

Foaie verde nuc-amară,
Badea-i mînios de-aseară,
Că n-am şest cu el afară!...
Foaie verde flori de fragă,
Iartă, badeo, iartă, dragă,
Că nu m-a lăsat maica
Să viu lîngă dumneata,
Şi mi-a dat o sită deasă
Să nu ies seara din casă,
Cînd a fost de sărutat,
Ea m-a pus la frămîntat;
Cînd a fost să-mi stîmpăr dorul,
Ea m-a pus să arz cuptorul!

CCXXIX

Bădiţa de preste deal
Ar veni şi n-are cal...
Ia-ţi, bădiţă, cal cu plată
Şi mai vin'la noi vreodată;
Da, zău, vino şi pe jos
Că te-oi primi bucuros!
Vină, bade, pînă-s fată,
Că deaca m-oi mărita
Ai veni, nu-i cuteza,
În casă de soacră-mea,
În tindă de socru-meu,
În curte de mutu-meu[40]!

CCXXX

Foaie verde pe şindile,
Cîntă cucul de trei zile.
Eu gîndeam că-mi cîntă mie,
Da el cîntă a pustie
După biata ciocîrlie;
Ş-aşa cîntă de cu jele
De stă Oltul şi nu mere,
Ş-aşa cîntă cu căldură
De stă Oltul şi nu cură...
— Taci, cuce, nu mai cînta,
Că tu-mi opreşti alvia;
Ori să taci, ori să răspunzi,
Aşa jalnic de ce cînţi?
Ori ţi-i foame, ori ţi-i sete,
Ori ţi-i dor de codru verde?
— Nici mi-i foame, nici mi-i sete,
Nici mi-i dor de codru verde;
Ci mi-i dor de ciocîrlie,
Că mi-a fost dragă soţie!

CCXXXI

Luna-i jos pe pajişte,
Badea-i sus la dragoste;
Luna-i sus de-o suliţă,
Badea-i dus pe uliţă;
Luna-i sus de trei zvîrlite [41],
Badea-i dus la chiuite . . .
Haide, bade, nu te duce,
Că te-aştept cu gura dulce;
Haide, bade, sările,
Nu-ţi uita cărările;
Nu lăsa seara uitată,
Gura mea nesărutată!

CCXXXII

Foaie verde izmă neagră,
Aleargă, măicuţ, -aleargă,
Aleargă din jos de moară
Şi-mi adă năsip în poală,
Să dau la badea, să moară;
Ori să moară, ori să pieie,
Ori să vie să mă ieie!

CCXXXIII

Eu cu dor, mîndra cu dor,
Trebui-ne-ar un doftor,
Pe noi să ne doftorească,
De dor să ne mîntuiască!

Drăguţii depărtaţi unul de altul

CCXXXIV

Mergînd, dragă, de la tine,
Plînge inima în mine.
Eu mă duc cu mare dor,
Ca şi luna printre nori;
Eu mă duc cu mare jele,
Ca şi luna printre stele . . .
Rămîi, dragă, sănătoasă
Ca garoafa cea frumoasă,
Să trăieşti, să-nveseleşti,
Ca garoafa să-nfloreşti!

CCXXXV

— Tu te duci, bade, sărace.
Eu cu dorul tău ce-oi face?
— Da tu, mîndră, -i face bine,
Că mai sînt voinici ca mine!
— Lasă, bade, las'să fie
Chiar o sută, chiar o mie,
Las'să fie tot de-a rîndu,
Deacă nu-i care mi-i gîndu;
Las'să fie tot şirag,
Deacă nu-i care mi-i drag;
Las'să fie cît frunza,
Deacă nu-mi eşti dumneata!

CCXXXVI

— Tu te duci, badeo, sărace,
Eu cu dorul tău ce-oi face?
Dorul tău e dezmierdat,
Trebuie-n braţe culcat;
Dorul tău e mădărit,
Trebuie-n braţe-nvelit,
Şi dorul tău e dor greu,
Nu-l poci purta-n sînul meu.
Io-s copilă tinerea,
Nu ştiu dorul mîngîia;
Io-s copilă dezmierdată,
Nu-s cu dorul învăţată!

CCXXXVII

Tu te duci, bădiță, duci
Pe sub fagi și pe sub nuci!
Du-te, zău, dar iară vină,
Nu mă lasa ici străină
Ca pe-o floare-ntr-o grădină;
Dar nici floarea nu-i streină,
Și ea are rădăcină . . .
Vino, zău, bădiță, vină!

CCXXXVIII

—Tu te duci, bade, sărace,
Eu cu dorul tău ce-oi face?
— Tu, mîndră, nu-i face rău,
Că rămîi în satul tău;
Dar ce-o fi, sărac de mine,
Că mă duc în țări străine,
Unde nu cunosc pe nime,
Fără frunza și iarba
Și dorul de la mîndra!

CCXXXIX

— Eu mă duc, mîndruță,-n țări,
Da te rog să nu porți flori,
Nici să nu te-mpodobești,
Nici la joc să nu pornești!
— Ie albă mi-oi cerni,
Dacă tu, bade,-i porni,
Părul mi l-oi despleti
Și pre tine te-oi jeli!
— Mîndră, mîndruleana mea,
Nu mă jeli cu ia,
Jelește cu inima;
Nu mă jeli cu portul,
Jelește cu sufletul!

CCXL

Eu mă duc, mîndro, de mîne,
Dorul meu la tin' rămîne,
Grijește-mi-l, mîndră, bine!
Și mi-l leagă, mîndră, leagă
Într-un corn de cîrpă neagră,
Și mi-l țipă pe Tîrnavă.
De-i vedea că stă pe apă,
Fie-ți inimioara-ntreagă;
De-i vedea că s-adîncește[42],
Nu-mi trage nici o nădejde,
Plînge și te tînguiește[43]!

CCXLI

Eu, mîndruță, plec, mă duc . . .
Pleacă-te să te sărut:
Să te sărut de călare,
Să-mi paie drumu-n plimbare! . . .
Rămîi, mîndră, sănătoasă
Ca ș-o viorea frumoasă,
Că eu mă duc supărat
Ca un trandafir plouat!

CCXLII

Bate vîntul pe sub fagi,
Eu mă duc, mîndră, la Blaj
Și-ți iau și doruțul tău,
Dar nu ți-l voi ținea rău,
Că-l voi pune între cărți
Ca să-l văz cîndu-mi învăț!
Bate vîntul tot deodată,
Mai sărută-mă o dată,
Drăguța mea supărată!
Să mestecăm lacrămile
Ce le varsă inimile!

CCXLIII

Eu mă duc, mîndra rămîne,
Cum s-o fac s-o duc cu mine
Barem calea jumătate,
Să n-o las așa departe?

CCXLIV

Ieși tu, mîndră, din chilie
Și te uită-n sus prin vie

Și te suie-n mărul dulce
De vezi badea cum se duce
Cu cămașa lui cea nouă,
Cu inima ruptă-n două;
Cu cămașa lui cea veche,
Cu inima ruptă-n șapte.
Și te uită după el
Cum mere de cătinel,
Cu chica nepieptănată,
Cu gura nesărutată!
Ieși tu, mîndră,-n drumul lui
Și-i dă gură bietului
Și grăiește cu dînsul,
Doară-i stîmpăra plînsul,
Că se duce fluierînd
Și din gură-așa grăind:
— Mergînd, mîndră, de la voi,
Plîngu-mi ochii amîndoi;
Mergînd, mîndră, de la tine,
Plînge inimioara-n mine!

*

— Vino, bade, înapoi . . .
Gura săruta-ți-o oi,
Chica împleti-ți-o oi,
Inim-alina-ți-o oi!

CCXLV

Eu mă duc, mîndruță, duc
Unde-nfloare piperiul
Și nu viu pînă-i ceriul;
Unde-nfloare tămîia . . .
Nu mai vin pînă-i lumea!

CCXLVI

Auzit-am, mîndră, eu,
Că ție, dragă, ți-i rău;
Dar nici mie nu mi-e bine,
De cînd m-am dus de la tine.

CCXLVII

Cînd gîndesc, mîndră, la tine,
Nu mai am inimă-n mine;
Puțintică ce mai este,
Nu mai e de vreo nădejde;
Puțintică ce-a rămas,
Mi s-a fript și mi s-a ars! . . .
Cînd gîndesc, mîndră, la tine,
Plînge inimioara-n mine
Ca copilul de trei zile;
Copilul plînge și-nceată,
Inima mea niciodată!

CCXLVIII

Frunză verde flori de fragă,
Departe ești, mîndră dragă;
Eu departe, tu departe,
Două dealuri ne desparte.
Dară Domnul sfînt va da
Și dealul s-o surupa
Și pădurea s-o usca
Și s-o face dealul șes
Și pădurea loc frumos[44],
Să se vază sat cu sat . . .
Să văz și eu ce-am lăsat!

CCXLIX

Și să știu, bade, că vii,
Frumos m-aș împodobi
Și-nainte ți-aș ieși
Și calea ți-aș vărui,
Tot cu var de cel mărunt,
Ca să ajungi mai curînd.

CCL

Bade, dorul, de la tine
Peste multe dealuri vine,
Și nicăieri nu s-alină,
Pîn'la mine la inimă;
Nicăieri n-are popas,
Pîn'la mine la obraz!

CCLI

De cînd, mîndră, mi te-ai dus,
Peană verde n-am mai pus
Şi de mi-oi fi pus vreodată,
Mi-am pus, zău, peană uscată,
De la tine căpătată !

CCLII

Cînd ţi-a fi, badeo, de mine,
Lasă lucrul două zile
Şi hai la Sibiu la mine,
Şi te uită, dragă, bine
Pe foaie de cucuruz,
Pe uliţa Ocnii-n sus !

CCLIII

Treci, dorule, Murăşul,
Nu-mi mai rupe sufletul ;
Treci, dorule, Tîrnava,
Nu-mi mai rupe inima !

CCLIV

Măi bădiţă bădişor,
Nu-mi trimite-atîta dor
Pe gurile tuturor,
Că n-am vreme să-l doresc :
Ziua lucru şi muncesc,
Noaptea voi să odihnesc ;
Trimite-mi mai puţinel
Şi vin'dumneata cu el ! . . .
Foaie verde păr crăiesc,
Vin', bădiţă, cînd gîndesc,
N-aştepta să te doresc,
Că-s copilă dezmierdată
Şi cu dorul ne-nvăţată ! . . .
Foaie verde de dudău,
Vino, bade, vino, zău !

CCLV

Măi bădiţă, de departe
Mai trimite-mi cîte-o carte,
Dar nu o pecetlui
Ca s-o poci şi eu citi :
Şi n-o scrie cu cerneală,
Că de-aceea-i multă-n ţară ;
O scrie cu arginţel
Că de-acela-i puţintel ! . . .
Foaie verde de mohor,
Măi bădiţă bădişor,
Tu te-ai face scriitor,
Dar poşta-i depărtişor
Şi nu poci mere de dor ;
Şi oraşu-i cam departe . . .
Vino, bade, fără carte !

CCLVI

— Spune-mi, bade, cînd te duci
Să-ţi dau două mere dulci,
Unde-i şedea să le mînci,
Să-ţi aduci bine aminte
De ale noastre cuvinte
C-au rămas neisprăvite !
— Las', mîndră, că le-om sfîrşi
La toamnă, cînd oi veni !

CCLVII

Cînd ţi-i dor, mîndră, de mine,
Du-te-n codru la un spine
Ş-acolo te jeluieşte,
Doar Dumnezeu ne-ntîlneşte !

CCLVIII

— Cucule, de unde vii ?
— De la Cluj, de la Sibii !
— Da de mîndra ce mai ştii ?
— Ştiu bine că-i sănătoasă,
Şede la masă şi coasă[46] ;

Nu știu coasă, ori descoasă,
Știu bine că lacrămi varsă
De face fîntînă-n casă . . .
Șterge-și ochii cu-o năframă,
Dar plînsul nu bagă-n seamă
Și-i mai șterge c-un chindeu,
Lacrimile curg mereu,
Și fîntîna crește, crește,
Mîndra ta așa grăiește :
— Fîntînă cu trei izvoară
Cine-a bea din ea să moară.
De va bea iubitul meu,
Să-l păzească Dumnezeu !
Dar de-a bea dușman de-al meu,
Să-l trăsnească Dumnezeu !

CCLIX

— Cucule, de unde vii ?
— De la niște vii pustii !
— Dar de badea ce mai știi ?
— Știu bine că-i sănătos,
Șede la masă voios . . .
Dar voios îi voinicu,
Ori îi plînge sufletu ? . . .
Pită albă stă pe masă,
Cum îi pita mai frumoasă
Nici necoaptă,
Nici răscoaptă ;
Lîngă pită
Carne friptă,
Lîngă carne
Două cane ;
Una-i cu vin îndulcit
Și nu bea de necăjit,
Una-i cu vin piperat
Și nu bea de supărat :
Și nici bea și nici mănîncă
De durerea cea adîncă !

CCLX

Frunză verde trei alace,
Fă-mă, Doamne, ce mi-i face ;
Fă-mă strugure din vie[47]
La badea-n cănțelărie,
Ca să văz și eu cum scrie ;
Scrie două, trei rînduri
Și-l ajung niște gînduri ;
Țipă condeiul pe masă,
Și mi se plimbă prin casă . . .
— Lasă, bade, gîndurile
Și-ți plinește rîndurile !

CCLXI

Păsăruică cu cunună,
La ce cînți seara pe lună,
Cînd inima mea nu-i bună ?
Că-i legată cu curele
Și roasă de multe rele,
Și-i legată c-un chindeu
Și mîncată de mult rău !

CCLXII

Turturică dragă mie,
Spune-i mîndrului să vie,
Că s-au copt struguri-n vie ;
Și vine o mirlă neagră,
De zboară cu vița-ntreagă ;
Și vine una mai mică,
De nu mai lasă nimică ;
Și vine una bătrînă,
De-i scoate din rădăcină !

CCLXIII

Soare, soare, sfinte soare,
Ține, ține ziua mare,
Că mîndra mi-i călătoare
Peste munți în alte curți,
La părinți necunoscuți
Și la frați
Neîntrebați !

CCLXIV

— Cucule, pasăre sură,
Ce tot cînţi la noi pe şură?
Au ţi-i foame, au ţi-i sete,
Au ţi-i dor de codrul verde?
— Nu mi-i foame, nu mi-i sete,
Nici mi-i dor de codrul verde,
Dar mi-i dor de satul meu
Că am trei mîndruţe-n el:
Una-n deal
Ca ş-un păhar,
Alta-n vale
Ca ş-o floare;
Cea din capul satului
Mi-i punerea capului!

CCLXV

Cucule de la pădure,
Du-te la badiu de-i spune
Să nu fie supărat,
Că eu nu m-am măritat,
Nici de el nu mi-am uitat.

CCLXVI

— Pasăre de la graniţă,
N-ai văzut pe-al meu bădiţă?
— Ba l-am văzt la Ibăneşti,
Culegea la flori domneşti;
Culegea, vîrstă-şi punea,
Culegea şi nu-i plăcea . . .
Pe toate le azvîrlea!

CCLXVII

De la Crăciunel la vale,
Busuioc mîndru răsare.
— Dar acolo cin'l-a pus?
— Da bădiţa cînd s-o dus . . .
Pusu-l-a cu multă jale
Şi cu lacrimi căldişoare!

CCLXVIII

Clenguţa mohorului
Arde-n para focului,
Tot arde şi nu se stinge . . .
Mîndra suspină şi plînge.
— Ieşi, mîndruţo, pînă-n prag
Şi-mi arată cin' ţi-i drag! . . .
Iese mîndra pîn-afară
Şi-mi arată-un drum de ţeară.

CCLXIX

De cine mi-i mie dor,
Departe-i, depărtişor;
De cine mi-i mie sete,
Nice-l văd, nice mă vede!

CCLXX

Foaie verde trei alace,
Fă-mă, Doamne, ce mi-i face;
Fă-mă pasăre de-argint
Cu aripile de vînt,
Ca să zbor
Unde mi-i dor,
Şi să trag
Unde mi-i drag!

CCLXXI

Mîndra seceră la grîu,
Năframa-i arde la brîu;
Mîndra seceră secară,
Năframa-i arde cu pară,
Ca şi inima amară,
După badea cu şinoară
Ce-a plecat de-alaltă seară!

CCLXXII

Dorul, mîndră, de la tine
Peste multe dealuri vine,
Ş-aşa vine de fierbinte,
Să stau în loc m-aş aprinde;

Ș-așa vine de cu jele,
Pare c-am făcut tot rele
Înaintea maicii mele
Și la surorile mele . . .
Da vine și p-un părău,
Ș-așa vine de cu greu,
Pare c-am făcut tot rău
Înaintea tată-meu[48] !

CCLXXIII

Frunză verde liliac,
Badiu meu tînăr diac
Șede la masă scriind
Și din inimă oftînd,
Scrie două, trei rînduri
Și se pune pe gînduri . . .
Țipă condeiul pe masă
Și mi se plimbă prin casă,
De la inimă fierbinte
Zicînd astfel de cuvinte :
— Alelele, Doamne sfinte,
Doamne sfinte și părinte !
Mai așază-mi gîndurile
Să-mi isprăvesc rîndurile,
Că dorul de la părinți
Îți mai vine să-l mai uiți,
Da dorul de ibovnică
Rău la inimă te strică
Și dorul de mîndră dragă
Rău la inimă te seacă !

CCLXXIV

Frunză verde lilion,
Mi-o trimis bădița dor
Pe frunză din via lor ;
Foaie verde izmă deasă,
I-am trimis dorul acasă
Pe frunză din via noastă !
Dorul lui e mare domn ;
Seara cînd îi vine somn
Trebuie să i-l adorm,
Dimineața să-l trezesc,
Peste zi să-l giugiulesc !

CCLXXV

Frunză verde troscoțel,
Mi-a trimis badea inel,
Să-mi stîmpăr dorul cu el . . .
Frunză verde gheață rece,
Dar de mi-ar trimite zece,
De dorul lui tot nu-mi trece !

CCLXXVI

De-ar fi lună de cu seară,
M-aș duce la badea-n țeară ;
Dar luna iese tîrziu,
Nu poci mere și să viu !

CCLXXVII

Cîte cară cu povară
Toate suie și coboară,
Numai carul bădiții
Șede-n dealul Bistriții :
Nici nu suie, nici coboară,
Că zac toți boii de boală
Și bădița de picioare !

CCLXXVIII

De-aș fi trăit tot așa
Nici o țîr' n-aș mai putea ;
Ci-am trăit o țîr'mai bine
C-a fost mîndra lîngă mine ! . . .
Cine mă vede pe mine,
Gîndește că trăiesc bine ;
Cin' poftește traiul meu,
Să i-l deie Dumnezeu,
Nici mai bine, nici mai rău,
Ci numai cum trăiesc eu !

CCLXXIX

Ş-apoi lin, dorule, lin,
Că puica-i pe loc străin;
Ş-apoi rar, dorule, rar,
Că puica-i pe loc amar[49]!

CCLXXX

Ochi-mi plîng, inima-mi cere
Puişorul cu durere,
Eu departe, el departe,
Un deal mare ne desparte;
Şi nici apa nu mă lasă
Să fiu cu el faţă-n faţă!

CCLXXXI

Pădurice, deasă eşti,
Mîndra mea, departe eşti;
Dar'să ştiu că te-aş vedea,
Păduricea-o-aş tăia,
Nici o cloambă n-aş lăsa.
Nici cucului de cîntat,
Nici mirluţii de culcat!

CCLXXXII

De cînd s-a dus bădiţa
Mi-i pustie uliţa:
Mi-i pustie
Numai mie
C-a zis că n-o să mai vie!...
Turturea fără soţie,
Şi tot crez c-o să mai vie
Batăr la sfînta Marie,
Cîndu-s copţi struguri-n vie!...
Mîndru-i codru şi-nfrunzit,
Nu-i nădejde de venit;
Mîndru-i codru şi-mpănat,
Nu-i nădejde de-nturnat!

CCLXXXIII

Vai de mine, ce-ntristare
C-a crescut Murăşu mare
De nu poci trece călare
Să viu la tine, mîndrare!

CCLXXXIV

Rău mă doare limba-n gură,
C-a rămas mîndra singură;
Rău mă doare limba-n gît,
C-a rămas mîndra plîngînd!

CCLXXXV

În pădure duce-m-aş,
Frunză verde rumpere-aş,
Pe genunche pune-o-aş,
Slovă neagră scriere-aş,
La mîndra trimite-o-aş,
Ca să vază
Şi să crează,
Că cum îi slova de neagră,
Aşa mi-i inima-ntreagă;
Şi precum îi slova scrisă,
Aşa mi-i inima-nchisă!

CCLXXXVI

De-aş avea drăguţ să-mi placă
N-aş voi vremea să treacă,
Şi să am drăguţ pe-aici
Mi-ar părea zilele mici...
Dar am unu peste deal,
Pare-mi ziua cît un an.

CCLXXXVII

Vină, bade, vină, zău,
De-mi dă gură, că mi-i rău;
Vină, bade, vină dragă,
De-mi dă gură, că-s beteagă!

CCLXXXVIII

Foaie veştedă din tău,
Săracu bădiţu meu!
Unde-a fi, unde-a-nsăra,
Pe ce mînă s-a culca?...
Da s-a culca pe stînga
Şi va gîndi la mîndra,
Şi s-a-ntoarce pe dreapta,
Ş-a plînge ş-a suspina!

CCLXXXIX

Săracă străinătate,
Mult eşti fără direptate!...
Ocolii ţările toate,
Şi de bine n-avui parte;
Ori pe unde am umblat,
Odihnă n-am căpătat!...
Vino, dragă turturea,
De-mi arată calea mea.
Să poci trece Dunărea
La sărmana mîndruţa,
Să mă mai iubesc cu ea!

CCXC

Săraci ochi nevinovaţi,
Vale de lacrămi vărsaţi;
Dar tot voi sînteţi de vină,
Că iubiţi fată străină;
Voi sînteţi fără dreptate,
Că ţineţi un dor departe!

CCXCI

Săraci picioarele mele,
Nu le poci purta de grele,
Ori de grele,
Ori de rele,
C-am fost la Turda cu ele,
Să mai stîmpăr din cea jele
La sînul drăguţii mele!

CCXCII

Poruncitu-mi-a mîndra,
Pe un pui de rîndunea
Să mă duc pînă la ea;
Ş-am răspuns pe-un pui de cuc
Că, zău, nu poci să mă duc,
Că-s la umbra spinului,
Sub mîna străinului.
Şi străinul pînă cină,
Ei i-s feşnic şi lumină;
Deacă gată de cinat,
Eu m-apuc patu să-i fac,
Şi tîrziu, cînd s-a culcat,
M-apuc şi eu de cinat.
Iau cuţitul să-mi tai pită,
Lacrămile părău pică...
Cine nu-mi crede vorba
Nu-i ajute Precista!

CCXCIII

Vai de mine, cum m-aş duce
Seara la guriţă dulce!
Vai de mine, cum aş mere
Seara la gură cu miere!...
N-am ce face, sus îi locul,
Inima-mi arde ca focul;
N-am ce face, sus îi dealul,
Inima-mi arde ca jarul!

CCXCIV

Vai, mîndruţă, dor ţi-a fi,
Crede că nu poci veni,
Nici n-am pe cin'porunci[50]!...
Porunci-ţ-aş pe maica,
Frică mi-i că-şi va uita;
Porunci-ţ-aş pe-un străin,
Dar de loc e satul plin;
Porunci-ţ-aş doar pe lună,
Porunci-ţ-aş voie bună,
Luna mere rostogol
Şi ţi-a fi, mîndră, cu dor;

Porunci-ţ-aş, zău, pe soare
Dor nestins şi lungă jale,
Dar soarele străluceşte,
Dorul, mîndră, se topeşte!

CCXCV

Zis-a badea c-a veni,
Luna-n ceri cînd s-a ivi!...
Ies afară, luna-i sus,
Badea vint-o şi s-o dus;
Ies afară, luna-i jos,
Badea vint-o şi s-o-ntors!

CCXCVI

Fă-mă, Doamne, ce mi-i face,
Du-mă unde mie-mi place;
Fă-mă pasăre măiastră
La bădica pe fereastră:
Să auz al lui suspin,
Lacrămile să-i alin!

CCXCVII

Foaie verde din costiţă,
Ridică-te neguriţă,
De pre pari, de pre nuiele,
De pre ochii mîndrei mele!

CCXCVIII

— Păunaş de pe căruţă,
N-ai văzut pe-a mea drăguţă?
— Ba o-am văzt în Bucureşti
Culegînd la flori domneşti
Şi mi-a spus să n-o doreşti.
Că de-o fi vreo pace-n ţară
Va veni la primăvară;
Iar de-o fi vreo răutate
Ţi-o trimite, bade, carte
Pe de laturi
Cu bănaturi,
În mijloc
Pară de foc.

CCXCIX

Fă-mă, Doamne, ce mi-i face,
Fă-mă frunză de frăgar
La bădiţa-n buzunar[51],
Să-l văz seara cum citeşte,
La mine cum se gîndeşte;
Pe mîndra cum o doreşte!

CCC

— Foaie verde de sulcină,
Murăş, Murăş, apă lină,
De mi-ai fi tu vorbitoare
Precum eşti de mergătoare,
Eu cu drag te-aş întreba:
N-ai văzut pe bădiţa?
— Poate că l-am şi văzut,
Dară nu l-am cunoscut!
— Badea-i lesne de-a-l cunoaşte,
Că-i înalt şi subţirel,
Parcă-i tras printr-un inel.
Pe deasupra ochilor,
Trasă-i peana corbilor;
Pe din jos de ochişori,
Rumeorii obrăjori
Sînt tocmai ca doi bujori;
Pe din sus de buzişoare,
Are negre mustăcioare
Şi-i de-o palmă lat în frunte
Şi nu prea grăieşte multe!

CCCI

Să ştiu cînta ca cucul
Nu m-aş mînca cu lucrul,
Ci-aş zbura din cracă-n cracă
Pînă la mîndruţa dragă,
Netezindu-mi penele,
Ca şi ea sprîncenele.
Şi dacă-aş avea noroc
Să pătrund în acel loc
Şi să văd pe mîndra mea,

Trei cupe de vin aș bea...
La nime n-aș închina,
Făr'la mîndra săraca,
Pînă vinul s-ar găta!

CCCII

Cin'se primblă pe uliță?
Trandafir ș-o scînteiuță;
Trandafir îi bade-meu,
Scînteiuță mi-oi fi eu!
Badea meu, tînăr copil,
Mi l-au pus domnii la bir
Și i-au dat birul prea mare,
De s-a dus pe Jiu la vale[52].
Cînd a fost la jumătate,
L-a luat dorul de spate:
— Un'te duci, iubite frate?
Și bădițu meu iubit
Din guriță mi-a grăit:
— Eu mă duc cît apele,
Că m-ajung dragostele.
— Dară mîndra scînteiuță
Ce va face pe uliță
Ziua, noaptea întreguță?
— Dorule, rău ai grăit,
Dorule, m-ai amărît!
Bate vîntul, iarba-nspică,
Jelea mîndrei rău mă strică;
Bate vîntul, iarba crește,
Jelea mîndrei mă topește!

CCCIII

De aicea pîn' la Blaj
Dorul meu n-are sălaș,
Nici pe paie, nici pe fîn,
Numai la bădița-n sîn!

CCCIV

Arde luminița bine,
Cine mi-i drag nu mai vine;
Arde lumina pe masă,
Ar veni, dar nu-i acasă.
Dar chiar acasă de-ar fi,
Nu l-ar lăsa părinții:
Și nu-l lasă maică-sa,
N-ar ajunge-a-l însura!
Și nu-l lasă taică-său,
Vedea-l-aș în copîrșeu!

CCCV

Sus e luna, jos e noru,
Departe-i badea cu doru;
Noru-i jos și luna-i sus,
Departe-i bădița dus!...
De-aș ști, bade, c-ai veni,
Drumul ți l-aș șindili
Tot cu șindile de fag
Pîn'la noi, bădiță-n prag!

CCCVI

Bălgărad[53], țeară pustie,
Bine văz că nu mi-e mie!
Cîți frăgari pe la Arad,
Atîtea gînduri mă bat;
Cîți frăgari pe la Ineu,
Atîtea gînduri am eu!

CCCVII

Iuliană de la Beci,
Adă luntrea și mă treci...
Aibi grijă să nu mă'neci,
Că n-ai bani să mă plătești,
Nici surori să mă jelești.
Aibi de grijă, Iuliană,
C-am o mîndră ca o peană
Și m-așteaptă fără seamă!

CCCVIII

Du-te, dor, unde te mîi
Și te-așază unde-ți spui,
La badea sub căpătîi!...

De-l vei găsi adormit,
Să-i spui că m-am logodit
Și de-l vei găsi culcat,
Să-i spui că m-am măritat!

CCCIX

Floricică floricea,
Saracă mîndruța mea,
De cînd nu o-am mai văzut,
Tot de rău parte-am avut,
Dumnezeu m-a tot bătut!...
Saracă mîndruța mea,
Să mă văz acum la ea,
Doamne, bine i-ar părea!

CCCX

Dorul tău, bade, ș-al meu
De și-ar face-un pod mereu,
Pod mereu pîn'la Brașeu,
Să treci, bade, tu și eu,
Și să treacă doi cu doi
Și noi, bade, amîndoi;
Ba să treacă trei cu trei,
Iară noi ca doi copii;
Și să treacă cinci cu cinci
Și eu, bade, de pe-aici!

CCCXI

Părăuț cu apă rece,
Desculța-m-oi și te-oi trece;
Desculța-m-oi de-un picior
Și te-oi trece cu mult dor;
Desculța-m-oi de-amîndouă
Și te-oi trece ca pe-o rouă!

CCCXII

De-ar fi lună de cu seară
M-aș duce la badea-n țeară[54];
Luna răsare tîrziu,
Nu poci mere și să viu.
De-ar fi noaptea ca ziua
Aș trece la Moldova;
Noaptea-i mică, stele-s multe,
Ș-oi pierde calea prin munte!

CCCXIII

Sub tufă de rosmarin
Șede badea și bea vin
Și mă face să-i închin...
Focu-i poate de suspin!
Trag năframa pe obraz
Și-i închin cu mult năcaz:
Să umbli, bade, cu bine
Și vezi să nu-ți uiți de mine!

CCCXIV

Foaie verde siminoc,
Zis-a badea să nu joc
Pîn'la storsu vinului,
Cînd voi fi mireasa lui!
Iată storsul a trecut
Și badea încă n-o vint,
Ba și bruma o picat,
Badea-n cap nu m-o legat[55]!
Suflă vîntul friguros,
Badea nu s-a mai întors,
Iată postul lui Crăciun,
Badea n-are suflet bun!

CCCXV

Vai, mîndruță, de departe,
Ce tot faci de nu scrii carte?
Doar hîrtia s-a scumpit,
Ori pe mine m-ai urît,
Sau negreala s-o gătat
Ori pe mine m-ai uitat?

CCCXVI

Bade, inimă de piatră,
Ce nu vii la noi vreodată?
Barăm numai pînă-n casă,

Să mă vezi pe min'mireasă,
Barăm numai pîn'la poartă,
Să mă vezi pe mine moartă,
Că cu mare dor te-aştept
Să te poci strînge la piept,
Inima să mi-o îndrept!

CCCXVII

Badea vine şi se duce,
Dor îmi lasă, dor îmi duce!
Badea mere şi se-ntoarce,
Sînul meu durerea-l stoarce!
Bate vîntul şi nu-nceată
Dorul badei mă săgeată...
Şi din lună şi din nor,
Eu citesc numai tot dor!

CCCXVIII

Foaie verde trei alace,
Fă-mă, Doamne, ce mi-i face.
Fă-mă puiul cucului
În dealul Luduşului,
S-aud moara vîjîind,
Pe badea boii mînînd,
Şi ţinînd zbiciu-ntr-o mînă
Şi strigînd de la inimă!

CCCXIX

Mult, bade, te-am aşteptat
Aseară pe înnoptat:
Tot cu foc şi cu lumină
Şi cu dor de la inimă!
Deac-am văzt că nu mai vii,
Focul eu învăluii,
Pusei dorul căpătîi,
Urîtul mi-l aşternui,
Cu dragul m-acoperii[56]!

CCCXX

Mult mă-ntreabă inima:
Doru-mi-e de cineva?
Foaie verde de scumpie,
Cum naiba dor să nu-mi fie?
Cînd şi muntele că-i munte
Şi-ncă are doruri multe
Cu luna şi cu ceaţa,
Cu iarba şi cu frunza
Şi cu mirla săraca!

CCCXXI

Cîte flori mîndre-s pe rît
Toate mi s-au veştejit;
Numai una pe pîrău
E frumoasă tot mereu...
Acolo-i binele meu!

CCCXXII

Du-mă, Doamne, şi mă pune,
Unde mi-i mai drag pe lume;
Du-mă, Doamne, şi mă lasă,
Unde mi-i mai drag în casă!...
De m-aş face unde ştiu
Cuc la pene argintiu,
Aş gîndi să nu mai viu
Prin locul ăsta pustiu.
De m-aş face un'gîndesc
Merişor roşu creţesc,
Aş gîndi să tot trăiesc!

CCCXXIII

Frunză verde de rogoz,
S-a dus badea şi s-a-ntors;
Frunză verde de pe spine,
Iaca badea iară vine!...
— Bine-ai venit sănătos,
Trandafirul meu frumos!
— Bine-am găsit sănătoasă,
Rujuliţa mea frumoasă!

Moartea unuia dintre iubiți

CCCXXIV

De cine mi-i mie dor
De-aici e depărtișor;
De cine mi-i mie sete
Ș-a-ntors fața la părete
Și pe mine nu mă vede!

CCCXXV

Mult mă-ntreabă doru,-ntreabă,
Unde mi-i mîndra cea dragă?...
Eu i-am spus cu jurămînt,
Că e-ngropată-n pămînt;
Cin' nu crede jurămîntul,
Vie să-i arăt mormîntul!

CCCXXVI

Murire-aș, moartea nu vine;
Trăire-aș, și n-am cu cine,
Că cu cine am trăit
A pus fața la pămînt
Și n-a pus-o să-nflorească,
Ci-a pus-o să veștejească[57]!

CCCXXVII

Nu plînge, iubita mea,
Că scrisa[58] noastă-i așa;
Nu plînge de-i auzi,
Că eu în pămînt voi fi!

CCCXXVIII

N-are omul ce gîndi,
Făr'mereu a socoti
Că în veci va tot trăi.
Dar viața omului
E ca floarea cîmpului;
Dimineața înflorește,
Peste zi se veștejește!

CCCXXIX

De-ar fi mîndra ca o floare,
Dacă-i vine ceasul, moare;
De-ar fi mîndra ca o cruce,
Dacă moare,-n groapă-o duce;
De-ar fi badea ca ș-un nuc,
Dacă moare, -n groapă-l duc!

CCCXXX

De-aici pînă la Brașeu
Nu-i voinic străin ca eu;
Ba mai e încă unu
Ș-ala-i cucu săracu;
Dar și cucu cînd bolește,
Vine mirla și-l grijește.
Numai eu nu am pe nime,
Ci-s străin ca vai de mine,
Că pe cine am avut
A pus fața la pămînt;
A pus fața înflorită,
Supt o glie veștejită.
Deacă nu crezi în cuvînt,
Vin' cu mine la mormînt:
Ia pînza de pe obraz
Și vezi moarte cu năcaz,
Ia pînza de pe picioare
Și vezi moartea-nșelătoare!

CCCXXXI

Frumos, mîndră, frumos, dragă,
Frumos în pămînt mă bagă;
Frumos, mîndră, frumos, cruce,
Frumos în pămînt mă duce[59]!

CCCXXXII

Unde văd piciorul gol,
Stau în loc să mă omor;
Unde văd picioru rece,
Stau în loc și-mi fac de lege,
Peste care munte-oi trece!

CCCXXXIII

Floricică floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Mîndro, dacă-oi muri eu,
Vino la mormîntul meu,
Și seamănă siminic,
C-am fost mîndru și voinic!

CCCXXXIV

Mă dusei cu coasa-n laz,
Cosii iarbă și năcaz,
Să pui mîndrii pe obraz;
Cosii iarbă și cicoare,
Să pui mîndrei la picioare.
Mă dusei cu coasa-n rît,
Cosii iarbă și pămînt,
Să pui mîndrei pe mormînt!

CCCXXXV

Mult mă-ntreabă inima,
Bine mi-i mie, ori ba?
Și eu zic că nu mi-i rău...
Lacrimile-mi curg părău.
De lacrimi n-aș băga seamă,
Că le șterg cu o năframă,
Dar mi-i milă de obraz,
Că rămîne fript și ars...
Inima tare mă-ntreabă,
De ce sînt tristă și slabă?
Tristă, slabă cum n-oi fi:
Ce-am pierdut n-oi mai găsi!
C-am pierdut un mare bine,
Ș-aș trăi și n-am cu cine!
Taci, taci, taci, inima mea,
Rabdă pe cît vei putea,
Că nu-i trăi cît lumea,
Nici vei domni tu țara;
Ci-i trăi o zi sau două
Și te-i topi ca ș-o rouă!

CCCXXXVI

La fîntînă-ntre răzoare
S-a-necat o fată mare
Cu cizme roși-n picioare[60],
Cu păr galbin pînă-n brîu
Și cu brîul nărămziu...
— Nu mi-o spune, că o știu.
Că un an și jumătate
Mi-o fost drăguță-n dreptate!

CCCXXXVII

Foaie verde iarbă neagră,
Toate lemnele se pleacă
Cu capul către pămînt
Și mă-ntreabă de ce plîng.
Eu le-am spus: să mă plătesc,
Că ce-am piert nu mai găsesc;
C-am pierdut un fir de linte
Ș-o mîndră tare cuminte,
Ș-am pierdut un fir de iarbă
Ș-o mîndră tare de treabă!

CCCXXXVIII

Astă noapte și ieri noapte
Mă strigă cu blînde șoapte
Mîndra mea de-o lună moartă
Și-ngropată lîngă poartă.
De m-o striga și la noapte,
Tot sînt eu dator c-o moarte!

CCCXXXIX

Nime nu-i străin ca mine,
Fără mirla din pădure;
Dar mirla cîndu-i beteagă
Mere cucu ş-o întreabă:
Ce ţi-l ţie, soră dragă?
Numai eu nu am pe nime
Şi tot bat la ţări streine,
Că pe cine am avut
A pus faţa la pămînt!

Dragoste stricată

CCCXL

Cîte flori pe iaz în sus
Toate cu mîndra le-am pus,
Le-am pus cu mîna de unt
Şi nici una n-a rodit,
Iar noi, mîndră, ne-am urît;
Le-am pus cu mîna de sare
Şi nici una nu răsare...
Ne-am lăsat cu supărare!

CCCXLI

De-ar iubi bădiţa zece,
De dorul meu tot nu-i trece;
De-ar iubi badea o sută,
Pe mine tot nu mă uită!

CCCXLII

— Spune-mi, bade, spune-mi, zău,
Pare-ţi după mine rău?
— Zic zău, mîndro, că nu-mi pare,
Numai inima mă doare.

CCCXLIII

De dorul Ionului
Rupsei lemnul Domnului
Şi-l purtai,
Pînă-l uscai
Şi-l pusei la umezeală,
Doar Ioan să-ntoarnă, iară...
Peană-n cui, peană-n colop,
De Ioan n-avui noroc!

CCCXLIV

Cu mîndra de-acum un an
Dintr-un măr mă săturam;
Da cu mîndra dintr-ăst an
Mînc un măr şi două pere,
La inimă tot nu mere;
Să mînc o ţechiră plină,
Inima nu mi-o alină!

CCCXLV

Foaie verde de stejar,
O amar, mîndră, amar,
Dragoste ruptă-n zădar;
Dragoste cu multă jele
Ca şi focul de surcele,
S-aprinde şi boboteşte
Da-n casă nu se-ncălzeşte!

CCCXLVI

Mîndro, de dragostea noastră
Mi-o-nflorit un pom în coastă,
Mi-o-nflorit şi n-o legat...
Dragi am fost şi ne-am lăsat!

CCCXLVII

— Ce stai, mîndruță, la poartă,
Ori ești proastă și netoată?
— Nu-s nici proastă, nici netoată,
Fără stau înfierbîntată
De dragostea de o dată!

CCCXLVIII

Și mi-or zis floare de fragă,
Tuturor pe lume dragă;
Mi-or zis floarea florilor,
Dragostea feciorilor,
Cum ți-am fost, bade, și ție
Pîn-ai fost de omenie;
De la omenie-n jos
Rămîi, bade, sănătos
Ca ș-un trandafir frumos,
Că eu rămîi sănătoasă,
Ca o viorea frumoasă!

CCCXLIX

Cucule, peană pe cap,
Adă-mi flori peană să-mi fac,
Să-mi trimit la badea-n jos,
Să văd de ce-i mînios;
De-atîta mînie lată,
Poate-i fi și să-i și treacă;
De-atîta mînie lungă,
Poate-i fi și să-i ajungă!

CCCL

Ibovnică părăsită,
Nu gîndi că-mi ești urîtă;
Pus-am gînd să te urăsc,
Dar mai tare te-ndrăgesc.
Că și-aseară te-am văzut
La fîntîna de băut,
Și, vai, tare mi-ai plăcut!

CCCLI

Frunză verde de pe mal,
Bădiță de către deal,
Ce lași vreme-așa uitată
Și nu vii la noi vreodată?
Pîn'veneai, bade, la noi,
Eram floarea florilor,
Drăguța ficiorilor
Și umblam din mînă-n mînă
Cu cîrligul la fîntînă;
Dar de cînd tu m-ai urît,
Fața mi s-a veștejit,
Inima mi s-a topit!

CCCLII

Frunză verde și iar verde,
Mîndra mea cu d-altul șede.
Da șază cu Dumnezeu
Că mie nu-mi pare rău...
Numai o țîr'cam cu jale
Că știam vorbele sale;
Numai o țîr'cam cu greu,
Că știam năravul său.
Pe cînd creșteau holdele,
Eu îi știam vorbele
Ca și popa slovele,
Diacul scrisorile!

CCCLIII

Pică frunza de pe nuc,
Vint-o vreme să mă duc;
Să mă duc de-aici cu dor
Ca și luna printre nor;
Să mă duc de-aici cu jele,
Ca și luna printre stele;
Să mă duc ca să-mi ajungă,
Dorul mîndrei să mă frîngă!...
Dorul mîndrei de m-ajunge,
N-oi mai înceta d-a plînge,
Și cînd eu voi lăcrima,

Munții s-or cutremura,
Văile vor răsuna,
Păunașii s-or mira,
Cu jele m-or întreba:
— Voinicelule frumos,
De ce plîngi așa duios?
— Foaie verde lemn uscat,
Mîndra rău m-a înșelat!

CCCLIV

Copiliță de pre șes,
Te-o iubit badea pe mers;
Că ți-e mersul legănat,
Cu dragoste mestecat...
Te-o iubit și te-o lăsat.
Te-o iubit ca pre-o cocoană,
Te-o lăsat ca pre-o vădană,
Te-o iubit ca pre-o copilă,
Te-o lăsat ca pre-o străină!

CCCLV

Badea-i călător, se duce,
Nu-i ajute sfînta cruce;
Badea-i călător, pornește,
Pe mine mă părăsește...
Nu-i ajute ce gîndește!

CCCLVI

Părăuț, apă amară,
Face-te-ai neagră cerneală,
Ca să-mi cernesc eu portu,
Că m-a lăsat drăguțu!

CCCLVII

Am avut o mîndră dragă
Ș-am lăsat-o dor să tragă,
Trage, mîndro, dor de mine,
Că eu am tras pentru tine;
Trage, mîndră, la dor greu,
Că eu am tras tot mereu!

CCCLVIII

Lîngă munte
Este-o punte
Și la capătul punții
Scrisu-i dorul mîndruții;
La capătul celălalt
Scrisu-i și-al badei bănat,
Că s-a dus și m-a lăsat
Cu trupșoru-ngreuiat,
Fără frică de păcat!

CCCLIX

Frunză verde, frunzuliță,
Ridică-te, neguriță,
De pe peri, de pe gutui,
De pe casa badiului,
Să i-o văz, mînca-o-ar focul,
Cum mi-a mîncat el norocul;
Să i-o văz, mînca-o-ar para,
Cum mi-a mîncat el tigneala!

CCCLX

Cărărușa merge-n rît,
Dragi am fost și ne-am urît;
Cărărușa merge-n vii,
Dragi am fost de mici copii;
Cărărușa merge-n sat,
Dragi am fost și ne-am lăsat!

CCCLXI

Dragostea noastră cea dulce
Eu am văzt că n-o vom duce;
Dragostea noastră cea bună
Nu ținu mai mult de-o lună;
Dragostea noastră cea dragă
Nu trăi nici cît o fragă!

CCCLXII

Vino, mîndră,-n deal la vii
Să mîncăm mere, gutui,

Să fim dragi ca mai întîi!
Vino, mîndră,-n jos la şes,
Un'se face grîul des;
Vino, mîndră, sus pe deal,
Un'se face grîul rar,
Ca să scăpăm de amar!

CCCLXIII

Pîn-aveam şi eu drăguţă,
Îmi părea noaptea micuţă,
Dar de cînd drăguţă n-am,
Paru-mi nopţile un an.
Aveam drăguţă copilă
Şi ploua şi era tină
Şi mergeam ca cu lumină!

CCCLXIV

Frunză verde liliom
Toate păsările dorm
Numai eu nu mai am somn!
Frunză verde trei alace,
Ziuă albă-acum se face,
Prind cocoşii a cînta
Şi de ici şi de colea,
Cînd mai gros, cînd mai subţire,
Despre-a noastră despărţire!

CCCLXV

Frunză verde baraboi,
Ce-i asta, mîndră, pe noi,
C-am sămănat grîu de vară
Ş-o ieşit numai secară;
Ş-am sămănat busuioc
Ş-o ieşit pară de foc!

CCCLXVI

Floricică dintr-o mie,
Pusu-şi-o mîndra mînie,
De dor nu vrea să mai ştie!...
Poţi desface ce-ai făcut,
Dar eu n-am cap să te uit,
Că cu gîndul te-aş uita,
Nu mă lasă inima;
Visul iar mă necăjeşte
Şi cu tine mă-ntîlneşte!

CCCLXVII

De s-ar face dealul şes,
Ar veni badea mai des;
Dar dealul se tot măreşte
Şi badea mă părăseşte!

CCCLXVIII

Deal cu deal nu să-ntîlneşte,
Om la om trage nădejde[61],
Numai eu cu mîndruţa
Nu ne tragem nădejdea!

CCCLXIX

— Cucule, peană pe cap,
Du-te-n pădurea de fag
Ş-adă flori peană să fac;
Adă floare de bujor,
Să fac peană de ficior,
Adă ş-un trandafiruţ,
Să fac peană la drăguţ!...
— La drăguţ nu-i trebui peană,
C-amu are o cocoană!
— De cocoană s-a urî
Ş-atuncea i-a trebui!

CCCLXX

Cîntă păsărica-n iarbă,
Trece badea, nu mă-ntreabă,
Pare că nu i-am fost dragă;
Da eu încă nu-l întreb,
Numai cu ochiu-l petrec[62]!

CCCLXXI

Foaie verde, verde peană,
Astă iarnă era iarnă,
Bătea vîntu şi ningea
Şi badea la noi venea.
Amu-i vară şi-s Rusale,
Punte nouă peste vale,
Amu-i cald şi amu-i bine
Şi bădiţa nu mai vine !

Jelea celor ce n-au nimerit bine cu căsătoria

CCCLXXII

De-ar fi lăsat Dumnezeu
Ce iubeşti să fie-al tău,
N-ar mai fi pe lume rău.
Dumnezeu a rînduit,
Să ia mîndruţa urît,
Să aibă trai necăjit !

CCCLXXIII

Bate-l, Doamne, om urît...
Nu ştiu cum naiba-am brodit,
Să mînc cu el dintr-un blid !
De s-ar sparge blidu-n fund,
Doar aş scăpa de urît ;
Da blidu-i de cositor,
Nu se sparge, pînă mor !

CCCLXXIV

Firuţ verde de ovăz,
Toată lumea ş-o ales
Trandafirul din fereastă,
Bărbat mîndru şi de gazdă ;
Numai eu că mi-am luat
Frunză de măr pădureţ,
Om calic şi tot măreţ.
Firuţ verde de ovăz,
Toată lumea ş-o ales
Omul care-i mai frumos ;
Numai eu că mi-am ales
Firuţ galben de secară
Şi urîtul dintr-o ţeară !

CCCLXXV

Şi cînd eram holteiaş,
Umblam seara prin oraş
Tot cîntînd şi fluierînd,
Mîndruliţă căutînd.
Fetele cînd m-auzeau,
Porţile le deschideau
Şi în uliţă ieşeau,
Şi mie nume-mi puneau :
Spate late de bărbat,
Buze dulci de sărutat.
Unele cînd m-auzeau,
Uşile le descuiau,
Focu-n vatră-l aprindeau
Şi pe mine m-aşteptau
Tot cu foc şi cu lumină
Şi cu dor de la inimă ;
Altele cînd m-auzeau,
Uşile le întăreau,
Focu-n vatră-l înveleau,
Luminile le stingeau...
Doamne, tare se temeau !
Dar de cînd m-am însurat,
Cînd umblu seara prin sat,
Nu mă teme nime-n lume,
Nu m-aşteaptă nime-n lume,
Mi se pun urîte nume :
Spate reu încîrligate,
Buze mari şi lăbărţate [64] !

CCCLXXVI

Sămănat-am mac în prag,
Să vie cine mi-i drag,
Ş-a ieşit macul mănunt,
Luatu-m-a cel urît !

CCCLXXVII

Nici o poamă nu-i dulcie
Ca strugura şul din vie
Şi ca bărbatul dintîie ;
Nici o poamă nu-i amară
Ca omu de-a doua oară !

CCCLXXVIII

Foaie verde păr uscat,
Tînără m-am măritat
Şi rea soacră-am căpătat,
Intră-n casă ca o coasă
Şi zice că nu-s frumoasă,
Şede-n vatră ca o piatră
Şi zice că nu-s bărbată.
Dac-am văzt lucru de-aşa,
Că mereu mă tot mustra,
Pusei secera la brîu
Şi mersei în jos pe rîu
Pîn'la holda cea de grîu.
Secerai două, trei clăi
Şi mă uitai înapoi.
Toate soacrele veneau,
La nurori prînz aduceau ;
Soacra mea, muiere rea,
De mine grijă n-avea.
Dac-am văzt lucru de-aşa,
Mă făcui o păsărea
Şi zburai la maică-mea ;
Fulg de pasăre măiastră
Zburai la maica-n fereastră.
Maica-n casă mătura :
— Hîş ! pasăre de-acolea,
Că doar nu eşti fiica mea,
C-am şi eu o fiică-n lume
Şi nu-i mai auz de nume.
Dacă-am văzt lucru de-aşa,
Zburai la nănaşă-mea.
Nănaşa pe prag şedea,
Cu-o mînă acul ţinea,
Cu alta lacrimi ştergea,
Iar din grai aşa grăia :
— Hîş ! pasăre de-acolea,
Că doar nu eşti fina mea,
C-am şi eu o fină-n lume
Şi nu-i mai auz de nume.
— O nănaşă, draga mea,
De ţ-ar fi secat mîna,
Cînd mi-ai pus tu cununa
Şi mi-ai ţinut lumina !...
— Taci, fino, nu blestema !...
Cununa a fost la mine,
Da ochii or fost la tine,
Să fi luat seama bine
Cu cine te împreuni
Şi cu cine te cununi ;
Cu propteaua gardului,
Cu mişelul satului
Şi cu neamul slabului [65] !

CCCLXXIX

Foaie verde iarbă rea,
Iacă văz o porumbea...
Oare nu-i din ţeara mea ?
— Ba eu nu-s din ţeara ta,
Făr-aşa mi-a fost calea
Pe la uşa maică-ta.
— Dară maica ce lucra ?
— Da la pîne frămînta,
După tine se cînta.
— Porumbea din porumbele,
Frumuşa din frumuşele,
Spune-i tu măicuţei mele
Pîne să nu mai frămînte,
După min'să nu se cînte,
Ci hainele din fetie
Puse-n ladă şi-n cutie

Să le-ncarce-n patru cară,
Să le ducă-ntre hotară,
Să le deie foc şi pară,
Ca să meargă fumurile
Peste toate drumurile,
Să se-nveţe maicile
Cum să-şi deie fetele,
Că m-a dat maica pe mine
La rău mare de la bine!...
El cinează ca ş-un crai,
Eu suspin şi rod mălai;
Io-i fac zeamă pipărată,
El ia zbiciul să mă bată;
El cinează după masă,
Eu suspin pe după casă!

CCCLXXX

M-ai dat, maică, şi nu-mi place,
Moarte cu mîna mi-oi face
În uşa bisericii
Unde cîntă diecii.
Maică, maică, draga mea,
Spune-mi un'mi-i îngropa?
În uşa altarului,
În mijlocul raiului.
Maică, din mormîntul meu
Va da domnul Dumnezeu
Ş-o ieşi un fir de linte,
Biserica s-o aprinde
Şi ieşi-va veste-n ţară
La toate măicuţele
Cum să-şi dea hicuţele!

CCCLXXXI

Săracă străinătate,
Mult eşti plină de păcate
Şi n-am maică să mă cate,
Nici n-am maică, nici n-am tată,
Pare c-am căzut din piatră;
Nici n-am fraţi, nici n-am surori,
Pare c-am căzut din nori!...
Mult, măicuţă, te-am rugat,
Rîu de lacrimi am vărsat,
Să ţii zile pentru mine",
Ca să fiu în sat cu tine;
Dar tu zile nu ţinuşi
Şi departe mă dăduşi.
Mă trecuşi, măicuţă, dealul,
Maică, dealu cu podbealu,
Să nu ne vedem cu anu;
Maică, dealul cel cu spinii
Şi în satul cu străinii,
Unde nu cunosc pe nime,
Ci-s singură, vai de mine!
Ba cunosc, măicuţă, zău...
Da, un popă ş-un birău
Ş-un bătut de Dumnezeu
Ş-acela-i bărbatul meu.
Pînă-şi ia buhaiu-n spate,
Trecut-a de miez de noapte;
Pîn'se-ncalţă la picior,
Soarele-i la prînzişor;
Pînă-ncalţă celălalt,
Soarele-i la scăpătat!

CCCLXXXII

De la noi a treia casă
Supărată-i o nevastă:
Bărbat are, drăguţ n-are,
Bărbat mic şi drăguţ mare...
Trăieşte cu supărare,
De la fraţi cu judecare.
— Nu mă mai judece nime,
Om cu suflet ca şi mine,
Că la podu de aramă
Sufletul meu va da seamă
Şi la podu de argint[67]
Va fi tare socotit!

CCCLXXXIII

Pentr-un păhărel de vin,
M-ai dat, maică, la străin[68];

Pentru unul de vinars,
M-ai dat, maică, la năcaz.
Da străinu pînă cină,
Eu i-s feşnic şi lumină;
Şi străinul pînă mîncă,
Tare, maică, mă înfruntă;
Iau cuţitul să-mi tai pită,
Din ochi lacrimile-mi pică!

CCCLXXXIV

Scobori, Doamne, pe pămînt
De vezi lumea ce-a făcut;
Desfăcut-a doi drăguţi
Şi legat-a doi urîţi[69]!

CCCLXXXV

Draga mea, rujă umplută,
Ce urît te mai sărută...
Mai bine te-ai fi uscat
Să nu te fi sărutat!

CCCLXXXVI

Binele meu din fetie
Nu-i diac să-l poată scrie,
Chiar de-ar fi ceriul hîrtie
Şi luna un călămăr,
Sfîntul soare-un diecel,
Să tot scrie mărunţel!

CCCLXXXVII

Frunză verde foaie lată,
Pîn-eram la maica fată,
Ori lucram, ori nu lucram,
Tot draga maichii eram;
Dar de cînd m-am măritat,
Mi-au ieşit toate din cap.
Pîn-eram la maica fată,
Eram luger după masă,
Trandafir roşu-n fereastră;
Dar de cînd m-am măritat,
Eu sînt luger după uşă,
Veştedă rujă-n cenuşă[70].
Pîn-eram la maica fată,
Cîţi voinici mă întîlneau,
Îmi zîmbeau şi mă-ntrebau:
— Mai sugi, tu, ţîţă ori ba?
Doamne, albă ţi-i faţa!
Foaie verde lemn uscat,
De cînd m-am înstrăinat,
Cîţi voinici mă întîlnesc
Cu toţii mă jeluiesc,
Către mine-aşa grăiesc:
— Cari, tu, pietre, zău, ori ba?
Doamne, neagră ţi-i faţa!
Pîn-eram eu copiliţă,
Ieşeam seara pe uliţă
Albă ca o lebediţă,
Bătea vîntul prin petele,
Nu ştiam de-atîtea rele;
Dar de cînd m-am măritat,
Bate vîntu-n zăbun lat
Şi port frică de bărbat;
Bate vîntu-n ceapţă neagră,
Nu mai ştiu de lumea dragă,
Ci tot plîng şi-s tot beteagă.
Frunză verde foaie lată,
Pîn-am fost la maica fată,
Nici n-am tors, nici n-am pus pînză
Făr-am şest ş-am zis din frunză.
Foaie verde lemn uscat,
Dar de cînd m-am măritat,
Am şi tors şi-am şi pus pînză
Şi-am uitat de-a zice-n frunză.
Soacra mă mînă să ţăs,
Eu mă duc la sul s-apăs;
Soacra sare să mă bată
Cu vătrariul de pe vatră.
— Stăi soacră şi nu mai da,
Că eu nu sînt hiica ta,
Ci hicuţa altuia,
Cui i-am rupt inimioara!

CCCLXXXVIII

Foaie verde bob năut,
De ce, maică, m-ai făcut
Pe vatra cea cu spoială,
Să trăiesc tot cu cîrteală?
Şi pe vatra cea de var,
Să trăiesc tot cu amar?
La ce, maică, m-ai făcut
Chiar pe vatra cea de lut,
Să trăiesc tot cu urît?
La ce, maică, m-ai făcut,
Chiar sub umbra spînului,
Să robesc străinului?
Că mila de la străin
E ca umbra de la spin;
Cînd gîndeşti să te umbreşti,
Mai tare te dogoreşti!

CCCLXXXIX

Foaie verde iarbă rea,
Poruncitu-mi-a maica
Pe-o frunzuţă de smochină,
Să mă duc la ea pe cină.
Eu maichii i-am poruncit
Pe frunză de lemn dubit,
Să cine cu cei de-acasă,
Că pe mine nu mă lasă,
C-am picat în negru loc
Chiar cum pică lemnu-n foc,
Fără urmă de noroc!

CCCXC

Mi-am luat urît pe-o noapte
Şi-mi va fi pînă la moarte;
Mi-am luat urît pe-o zi
Şi-mi va fi, cît voi trăi.
De cît cu urît în casă,
Mai bine cu boală-n oasă;
De boală bolesc şi scap,
Dar urîtu-i tot pe cap!

CCCXCI

Mă dusei pe sat în jos,
Să-mi aleg drăguţ frumos...
Amar de alesul meu,
Cum mi-am ales eu de rău!
Rădăcina florilor,
Urgia ficiorilor!

CCCXCII

Foaie verde de hămei
Maico, din copiii tăi
Toţi au casă,
Toţi au masă,
Numai eu trag la pedeapsă;
Toţi au casă şi moşie,
Numai eu trag la urgie.
Numănui vină nu-i bag,
Fără prostului de cap;
El e mare şi stogos,
Dar la minte mic şi prost!

CCCXCIII

Frunză verde trei nuiele,
Mă-nsurai să iau muiere,
Mă bucurai la avere.
Lăcomit-am, lăcomit,
Lăcomit la şese boi
Ş-am luat hîda de găzdoi;
Lăcomit-am, lăcomit,
Lăcomit la şepte vaci
Ş-am luat hîda din găzdaci!

CCCXCIV

Fost-am fată de bogat
Şi-am mers după blăstămat,
Ce-am avut tot mi-a mîncat:
D-am avut vreo cîţiva lei
Şi i-o dat pe doi viţei
Ş-o grijit lupul de ei...
Ş-am avut ş-un potilat

Şi ăla că i l-am dat
Pe pipă şi pe tăbac,
Să stea-n casă la pipat,
Să nu meargă seara-n sat,
Că vine cu capu spart.
Foaie verde-a mărului,
Nu mi-e de durerea lui,
Cum mi-e de necazul meu,
Că trebui să-l leg mereu!

CCCXCV

Du-te, dor, cu gîndurile
Pe la toate plugurile,
Du-te şi la mîndrul meu,
Că-i cu plugu lîngă tău.
De te-a-ntreba ce mai fac,
Spune-i că m-am măritat.
Deac-a-ntreba după cine:
Dup-un sec de mărăcine,
Ce mă bate-n toate zile
Şi-mi dă lucru cu ruptul
Şi mîncare cu pumnul [71]!

CCCXCVI

Colea jos în prunduleţ
A crescut un nuculeţ,
Nuculeţ cu frunză rară,
S-adună cucii din ţeară
Şi cîntă de se omoară.
Mai la vîrful nucului
Şede mama cucului,
Iar mai jos pe rămurele
Cîntă două turturele:
Una rîde, una plînge,
Tot cu lacrime de sînge.
Care rîde, zice-aşa:
— La ce plîngi, surata mea?
— Da cum focu să nu plîng,
C-am luat bărbat nătîng!
Nu ştiu eu mi l-am luat,
Ori măicuţa m-a-ndemnat,
Ori taica m-a măritat
Peste dealul roşior
Dup-un cîne de ficior;
Dup-un ficior ca ş-un cîne
Mă face să-i zic jupîne.
Zice-i-oi, focul să-l arză,
Să mi-l arză şi să-l piarză,
Că n-are mălai să mînce!
Nici de dulce
Să se spurce [72]!

CCCXCVII

Ce folos că trag acasă,
Că n-am nevastă frumoasă;
Strîng în braţe sloi de gheaţă,
Pare că-i o mogîndeaţă!

CCCXCVIII

De cînd, maică, m-ai băiat,
Cu amar m-ai blestemat:
Cu mînile către soare,
Să trăiesc cu supărare;
Cu mînile către lună,
Să n-am nici o voie bună;
Cu mînile către stele. . .
Amar de zilele mele!
Cînd, măicuţă, m-ai făcut,
Mai bine să fi zăcut,
Că de rău ţi-ar fi trecut;
Dar de mine nu-ţi mai trece,
Că ţi-e inima tot rece,
Neştiind cum oi petrece!

CCCXCIX

— Da şi te-oi bate, muiere,
C-ai venit fără avere!
— Da mai lasă, măi bărbate,
Las-acum şi nu mă bate.
De cîndu-s la masa ta,

Bătută-s de Precista;
De cîndu-s la blidul tău,
Bătută-s de Dumnezeu!

CD

Fost-am tînără copilă,
Doru-mi plînge şi suspină
Şi frunzele cad de milă.
Cine naib-a pomenit,
Cît în lume a trăit,
Din copilă tinerea
Nevastă cu voie rea?

CDI

Mariuţo cu chindeu,
Vai de măritatul tău,
Că te-ai măritat cu dracu
Şi ţi-i beutor bărbatu;
Beutor şi prădător
Şi la lucru n-are spor!

Jalea celui mustrat şi pismuit

CDII

Frunză verde trei nuiele
Mamă, suratele mele
Ş-aseară s-au socotit
Şi aseară s-au vorbit
D-oi[73] mamă-ntr-un corn de şură,
Să-mi arunce fapt[74] şi ură.
Dumnezeu e bun şi sfînt
Ş-a trimis ploaie şi vînt,
Vîntul ura a suflat,
Ploaia faptul l-a mînat
Şi pe ele s-a-nturnat!

CDIII

De-aş fi aşa blăstămat
Precum îs de judecat,
Soarele nu l-aş vedea,
Pămîntul nu m-ar ţinea;
Dar, zău, nu sînt blăstămat
Precum îs de judecat,
Că soarele îl văd bine
Şi pămîntul mă mai ţine!

CDIV

Frunză verde ş-o plăntică,
Mă iubii cu multă frică,
Dar vecina, căţeaua,
Mă pîrî către maica
Şi maica s-o supărat
Şi-n cămară m-o băgat
Şi trei zile m-o lăsat,
De mîncare nu mi-o dat.
Mă uitai pe sub lăcat,
Văzui trei jocuri în sat,
Jucînd fete şi feciori,
Cuprinuţe şi bujori.
Şi cine plînge de-o parte?
Dragul meu supărat foarte.
Mare jale m-apuca,
Inima mi se sfîrşa
Şi-n genunchi îngenuncheai
Şi de maica mă rugai:
— Slobozi-mă, maică,-n sat,
Că de iubit m-am lasat;
Slobozi-mă, maică-n joc,
Că, zău, mă topesc de foc!

CDV

Foaie verde de urzică,
Hîdele la mine strigă,
Strigă chiar ca la un lup,
De pe-aicea să mă duc.
M-oi și duce, îs ca dusă,
Numai floarea nu mi-i pusă;
Dară floarea pune-voi
Și de-aicea duce-m-oi,
Duce-m-oi de-aici din sat,
Să le fac la hîde larg!

CDVI

Strigă dușmanii la mine
Ca păcurariul la cîne;
Strigă dușmanii la noi
Ca păcurariul la oi!

CDVII

Săracă inima mea
Iar începe-a mă durea,
Nu mă doare de durere,
Mă doare de vorbe rele.
Săracă inima mea,
C-un cuțit de o-ai tăia
N-ar curge sînge din ea;
De o-ai pune la izvor,
N-ai ști inimă-i sau mol;
De o-ai pune la fîntînă,
N-ai ști inimă-i sau tină!

CDVIII

—Floricică de pe rît,
Vai, tare-ai îngălbenit!
—Cum să nu mă-ngălbenesc,
De-atîta gînd ce gîndesc.
Cîte flori pe lîngă mine,
Toate vreau a mea pieire;
Cîte flori în jurul meu,
Toate-mi voiesc numai rău;
Cîte flori de pe departe,
Toate-mi roagă mie moarte!

CDIX

Dacă n-am noroc și bine,
Nu mă mai judece nime,
Că mă judec eu pe mine;
Mă judec și mă frămînt
Ca frunza galbenă-n vînt;
Mă judec și mă gîndesc,
Doamne, rău mă veștejesc
Ca iarba cînd o cosesc.
Foaie verde mărăcine,
Nu mă mai judece nime,
Că m-o judeca odată
Cînd o fi la judecată
Ș-oi lua faptele-n brațe
Ș-oi sta cu Dumnezeu față!

Jalea celui depărtat de la ai săi

CDX

Săracă străinătate,
Mult avui de tine parte!
Vai, mîncatu-s de străini
Ca iarba de boi bătrîni;
Și mîncatu-s de dușmani
Ca iarba de boi bălani;
Mîncatu-s de răutate
Ca iarba de vaci cu lapte;
Și mîncatu-s de nevoi,
Ca iarba de cele oi!

Cunjurai țările toate
Și de bine n-avui parte.
Ori pe unde am umblat,
Odihnă n-am căpătat;
Ori pe unde-am ocolit,
Odihnă n-am dobîndit!

CDXI

Jelu-i-m-aș brazilor,
De doruțul fraților;
Jelui-m-aș munților,
De dorul părinților;
Jelui-m-aș florilor,
De dorul surorilor;
Jelui-m-aș și n-am cui,
Jelui-m-aș codrului,
Codrului frunzosului,
Codrului umbrosului;
Codru-i jalnic ca și mine,
Vara trece, toamna vine,
Pică-i frunza toată bine,
Cu crengi veștede rămîne!
Maică, măiculeana mea,
Auzi-mi tu jalea mea?

CDXII

Cîntă puiul cucului
În vîrfuțul nucului.
Mai în jos pe rămurele
Cîntă două păsărele,
Și-așa cîntă de cu jale,
De pică frunza pe cale!
Și nu-s două păsărele,
Că-s două surori d-a mele.
Mai în jos la rădăcină
Cîntă-o turturea bătrînă;
Și-așa cîntă de cu dor
Frunzele în vînt că zbor!
Da nu-i turturea bătrînă,
Că-i a mea maică străină,
— Dulce maică, dragi surori,
Vărsat-ați lacrimi pe flori
Pentru fiul călător.
Ștergeți voi lacrimile,
Nu v-amărîți zilele!

CDXIII

Frunză verde lapte acru,
Mă băgai slugă la dracu.
Dar la dracu nu-mi prea place;
Cât'să șez, că n-am ce face.
Vai de ăla, săracul,
Care-i slugă la altul,
Că multe rabdă bietul!
Las'să rabde, dacă șede;
Lumea-i largă și n-o vede!

CDXIV

Foaie verde trei alace,
De cînd trecui dealu-ncoace
Voie bună nu-mi poci face,
Nu știu zilele mi-s rele,
Ori mă bat faptele mele;
Nu știu locu-mi este rău,
Ori mă bate Dumnezeu.
Nu mă bate, sfinte Doamne,
Nu mă bate cu canoane,
Dacă nu m-ai fost bătut,
Cînd faptele le-am făcut!

CDXV

De-aici pînă-n satul meu [75]
Ard două lumini de seu;
Ziua plouă, noaptea ninge
Și tot nu le poate stinge,
Făr-inima mea cînd plînge.

CDXVI

D-auzit-am și știu bine
Că n-oi muri pre perine,
Ci-oi muri în țări străine,

Unde n-oi avea pe nime:
Fără lumină de ceară,
Fără om dintr-a mea țeară;
Fără lumină de seu,
Fără om din satul meu.

CDXVII

D-așa-i, Doamne -ntre străini,
Ca mlădița între spini;
Suflă vîntul ș-o clătește,
De toți spinii mi-o lovește!

CDXVIII

Blăstematu-m-a maica,
Să mă leagăn ca frunza.
Frunza se leagănă-n vînt,
Eu mă leagăn pe pămînt;
Frunza se leagănă-n soare,
Eu mă leagăn pe picioare!

CDXIX

Cînd, măicuță, m-ai făcut,
Tare bine ț-a părut,
Dară cînd mă legănai,
Cu mînile tu lucrai,
Cu gura mă blăstămai:
Să n-am prînz
Fără de plîns,
Nici amiaz
Fără năcaz.
Rău, maică, m-ai blăstămat,
Măicuță, cînd m-ai scăldat:
Să umblu din mînă-n mînă
Ca vita care nu-i bună,
Să umblu din sat în sat,
Ca vita de cumpărat!

CDXX

Cînd s-a-mpărțit norocu,
Dus am fost eu cu plugu
Și nu știu cum s-a-mpărțit,
Că de loc nu mi s-a vint.
Cînd s-a-mpărțit urîtu,
Dus am fost iar la lucru
Și nu știu cum s-a-mpărțit,
Că tot mie mi s-a vint

CDXXI

M-a blăstemat măicuța,
De ce i-am călcat vorba,
Să mă leagăn ca frunza,
Ca frunza mălinului
În casa străinului.
Blăstămul s-a auzit
Și eu mult am suferit!

CDXXII

Frunză verde foaie lată,
Nu fi, maico, supărată,
Că ne-om mai vedea vreodată.
Spune tu la frații mei
Că mă despărțesc de ei
Și la cele surorele
Că mă despărțesc de ele
Cu lacrimi și cu durere!

CDXXIII

Foaie verde de mușcată,
Dulce maică, mă așteaptă
Tot cu apă rece-n vasă
Și cu prînzul cald pe masă,
Doar-oi veni iar acasă,
Să m-apuc iară de coasă!
Apa-n vasă s-a-ncălzit,
Prînz pe masă s-a răcit
Și eu, maică, n-am venit!
Coasa-n cui a ruginit
Și eu, maică, n-am venit. . .
Tare ți-i fi amărît!

CDXXIV

— Maică, măiculeana mea,
De te lasă inima,
Din partea mea cea din casă
Fă, maică, masă frumoasă;
Din partea mea de moşie
Dă, maică, o liturghie
Şi mi-o fă poamană mie!
— Dragul mamei copilaş,
Copilaş fără sălaş!
Mare răutate-a dat
De pe tine te-a-ngropat,
Unde-a fost locu-nsemnat.
Însemnat de blăstămat,
De noi tare depărtat;
O, ce moarte cu bănat!

CDXXV

Cîte păsărele-n codru
Toate-mi cîntă mai la modru,
Numai biata ciocîrlie
Aia-mi cîntă-n pribegie.
Pribegia mult e rea,
Cui nu e harnic de ea!...
Pribegia cui e bună?
La feciorul fără mumă.
Pribegia cui e dată?
La feciorul fără tată!

CDXXVI

Arză-te focul, pădure,
Şi toate lemnele-n tine,
Să rămîie-un stejerel,
Să mă sui eu, Doamne, -n el,
Să-mi fac ochişorii roată,
Să mă uit în lumea toată,
Să zăresc şi-n ţeara mea
Şi să văd pe maică-mea
Cu mătura măturînd,
Cu lacrimi din ochi stropind!

CDXXVII

Codrule, frunză rotundă,
De mi-ai da puţină umbră;
Codrule cu frunza lată,
Bruma cază, nu te bată;
Codrule, frunză galbenă,
Eu mă culc, tu mă leagănă;
Codrule, frunză mierie,
Eu mă culc, tu mă mîngîie!

CDXXVIII

Săraci ochişorii mei,
Multă lume văz cu ei
Dar nu văz oameni d-ai mei,
Ci tot negri străinei.
Sărac piciorușul meu,
De te-ai vedea-n satul meu,
Să beau apă din părău
Şi să nu mai ştiu de rău!

CDXXIX

Bate-mi vîntul dinspre munţi,
Of, dorule!
Vine-mi dor de la părinţi;
Bate-mi vîntul dinspre deal,
Vine-mi dor de la Ardeal!

CDXXX

Foaie verde bob năut,
Lungu-i drumul şi bătut;
Nu-i bătut de car cu boi,
Nici de turmele de oi,
Ci de ochişorii mei.
Haide, pui de turturea,
De-mi arată cărarea,
Să mă duc în ţeara mea.
Ţeara mea e lapte dulce
Şi din ea nu m-aş mai duce!

CDXXXI

Așa-mi vine cîte-odată,
Să mă sui la munți cu piatră
Să-mi fac ochișorii roată,
Să mă uit în lumea toată.
Așa-mi vine uneori,
Să mă sui la munți cu flori,
Să mă uit pe la surori,
Doară-mi văd batăr una,
Și-mi mai stîmpăr inima.
Așa-mi vine uneori,
Să mă sui la munți cu flori,
Să mă jeluiesc la nori,
Să-mi mai treacă de plînsori!

CDXXXII

Murăș, Murăș, apă lină,
Cine te bea să-nstrăină;
Eu numai că te-am gustat,
Foarte m-am înstrăinat!

CDXXXIII

D-oi săracă țeara mea,
Eu mi te-am lăsat de rea
Și n-o trece nici o lună
Și mi te-oi căta de bună!
Trandafirul rău tînjește,
Dacă-l smulgi, de unde crește:
Tot așa tînjesc și eu
Fără de sătuțul meu.
Cîndu-i colea dimineața,
Lacrimile-mi taie fața;
Cînd răsare soarele
Și mi se duc stelele,
De răsare nourat,
Toată ziua-s supărat;
De răsare fierbincior,
De la maica-mi vine dor,
Stau în loc să mă omor!

Jalea orfanului

CDXXXIV

Strugurel bătut de piatră,
Rău, e Doamne, fără tată;
Strugurel bătut de brumă,
Rău e, Doamne, fără mumă.
De-ai călca din piatră-n piatră,
Din străin nu-i face tată;
De-ai călca din urmă-n urmă,
Din străin nu-i face mumă!

CDXXXV

Cîte păsărele-n codru
Toate cină mai la modru,
Toate cină
Și s-alină
Numai eu n-am ce cina,
Nici cu ce mă alina,
Căci mi-e cuibul lîngă drum
Într-o tufă de alun,
Cîți drumași călătoresc
Toți în el zburătoresc.
Eu de-aici că l-am luat
Și-ntr-alt loc mi l-am mutat:
Tocma-n vîrful munților,
În crengile brazilor.
Brazii că să legănau
Cuibulețul mi-l stricau.
— Dar voi ce vă legănați?
Sau vreți cuibul să-mi stricați,
De-aici să mă depărtați?...
Brazii nu s-au stîmpărat,

Eu cuibul că l-am luat
Şi departe l-am mutat,
În tufa mohorului,
Unde-i locul corbului.
Corbul că se mînia
Şi din plisc aşa grăia :
— Puii, puişorii mei,
Puii mei, drăguţii mei,
Grijască-vă Dumnezeu
Numai cît v-am grijit eu,
Că eu de-acuma mă duc,
De voi grijă nu mai duc !
Puişori din grai grăiră
Şi inima mi-o topiră :
— Taică, tăiculeanu nostru,
Singurel binele nostru
Grijeşte-ne-o lună, două,
Să ne crească pene nouă.
Să putem şi noi zbura,
Tăicuţă, cu dumneata !
Da corbu nu-i asculta,
Ci singuri că mi-i lăsa...
— Puişori lipsiţi de bine,
Puişori sărmani ca mine,
Alinaţi durerile
Şi lăsaţi ţipetele,
Că vă rupeţi inimile.
Noi cu toţi să ne-nfrăţim
Şi cu toţii să trăim,
Că noi toţi sîntem de-o seamă,
Fără tată, fără mamă.
O da Dumnezeu un vînt
Ş-o da bine pe pămînt
Ş-o da Dumnezeu un soare
Şi la sărmani alinare !

CDXXXVI

De-aici pînă la Braşeu
Nime nu-i străin ca eu,
Fără frunza de duplău.
Dar nici aia nu-i străină,
C-are-un pic de rădăcină
Şi nu e arsă de foc
Şi-mpinsă din loc în loc !

CDXXXVII

De-aici pînă la Braşeu
Nime nu-i străin ca eu,
Numai mirla din pădure ;
Dar şi mirla din pădure
Are pe unul anume,
Pe cucul cu pene sure.
Cîndu-i mirla mai beteagă,
Vine cucul ş-o întreabă :
— Rău ţi-i ţie, surioară,
Rău ţi-i ţie, negrişoară ?
— Nu mi-i rău, dar o să mor,
Că de mult mă arde-un dor ;
Nu mi-i rău, dar mă topesc,
Cînd în mine mă gîndesc,
Că azi-mîne voi muri
Şi nime nu m-o jeli !
— Te-oi jeli eu, soră dragă,
Ş-oi zbura din cracă-n cracă.
Oi zbura din viţă-n viţă
Şi te-oi jeli cu credinţă,
Ş-oi zbura din fag în fag
Şi mi te-oi jeli cu drag !

CDXXXVIII

Foaie verde lemn vînjos,
Drum în sus şi drum în jos ;
Foaie verde bob năut,
Drumul de cine-i bătut ?
De-o fată străină-n ţeară
Ca ş-un cuc de primăvară :
N-are maică
N-are taică,
N-are fraţi n-are surori,
N-are grădină cu flori !

CDXXXIX

Străină-s, Doamne, străină,
De nici apa nu m-alină,
De-ar ploua o săptămînă.
Săracă-s, Doamne, săracă,
De nici apa nu mă-neacă,
De ar ploua o lună-ntreagă !

CDXL

Foaie verde de pelin,
Străinu-s Doamne, străin.
Străinu-s ca pasărea,
N-am milă nicăierea ;
Străinu-s ca pui de mirlă,
Nu capăt nici prînz, nici cină ;
Străinu-s ca pui de cuc,
Milă n-am unde mă duc !

CDXLI

Vai de mine, ce să fac ?
Floarea cea de mac.
Că n-am pe nimenea drag,
Floarea cea de mac.
Să-mi puie mîna la cap.
Floarea cea de mac.
Să-mă ntrebe de ce zac.
Floarea cea de mac.
Eu zac boală nebolită,
Frunză de răchită.
Boală nemaiisprăvită,
Frunză de răchită.
Vin ciungari s-o ciungărească,
Floarea cea domnească.
Pe min' să mă mîntuiască,
Floarea cea domnească.
Ei atunci or ciungări,
Floarea dintre vii ;
Şi atunci m-or mîntui
Floarea dintre vii.
Cînd or face juguri muguri,
Floarea dintre pluguri,
Şi restele vişinele,
Lacrime şi jele !

CDXLII

Cîte poame sînt de vară,
Nice una nu-i amară
Ca maica de-a doua oară ;
Cîtă poamă e tomnie,
Nice una nu-i dulcie
Ca măicuţa cea dintîie !

CDXLIII

— Fată cu cosiţa mare,
Nu plînge aşa de tare,
Că vine Dunărea mare !
— Las'să vie, să mă mîie,
Că n-am taică să mă ţîie,
Nici maică să mă mîngîie !

CDXLIV

Creşteţi, flori, cît gardurile
Să vă bată vînturile,
Ca pe mine gîndurile !
Şi secaţi din rădăcină,
Cum plîng eu de la inimă.
Creşteţi, flori, şi nu-nfloriţi,
Că mie nu-mi trebuiţi,
Că n-am fraţi să vă-ngrădească,
Nici surori să vă plivească,
Nici nepoate
Să vă poarte.

CDXLV

Foaie verde iarbă rea,
Maică, măiculeana mea,
Cînd creşteam ca ş-un bräduţ,
M-ai lăsat, maică, micuţ ;
Cînd creşteam ca ş-o nuia,
M-ai lăsat cu voie rea ;
Cînd creşteam ca iarba-n cîmp,
M-ai lăsat, maică, plîngînd !

Deosebite

CDXLVI

Cine-a zis doina pe rît,
Fost-a, Doamne necăjit;
Care-a zis doina pe luncă,
Fost-a Doamne, necăjită!
Cine a scornit doina,
Arsă i-o fost inima
Ca și mie acuma!

CDXLVII

De urît m-aș duce, duce,
Calea mi se face cruce;
De urît aș mere, mere,
Calea mi se face stele.
Eu mă duc, urîtul vine
Tot alăturea de mine!

CDXLVIII

Negru-i, Doamne, pămîntu,
Da-i mai negru urîtu;
Din om te face neom,
C-ai dormi și nu ți-i somn,
Ai mînca și nu ți-i foame,
Numai te uști pe picioare
Ca și floarea de cicoare.
Toată boala are leac,
Da urîtul n-are cap,
Fără scîndura de brad
Ș-o piatră mare la cap!

CDXLIX

— Spune, mîndră, spune dragă,
Spune, mîndră, și-mi ghicește:
Codru de ce-ngălbinește,
Voinic de ce-mbătrînește?
— Codrul de zăpadă multă,
Voinic de inimă ruptă;
Codrul de zăpadă grea,
Voinic de inimă rea!

CDL

Du-mă, Doamne, de pe-aici,
Unde sînt zilele mici,
Că pe-aicea s-au mărit
Și oamenii s-au răit!

CDLI

Vine cucul de trei zile
Peste văi, peste movile
Și n-are un'să se puie,
Și necazu să și-l spuie.
S-ar pune pe-o rămurea
Aproape de casa mea,
Dar i-e frică de belea,
Să nu-l vază cineva.
De-ar fi cucul voinicel,
Face-l-aș ibovnicel,
Laibăr subțirel i-aș coase
Tot cu fir și cu mătase;
Ci e cucul păsărea,
Șade tot pe rămurea
Ș-apoi zboară-n calea sa!

CDLII

Vai, vai, vai, inima mea,
Multu-i bună, multu-i rea,
Multu-i neagră ca tina;
Mult se arde și să frige
Și n-are gură să strige.
Că de-ar striga num-o dată
Auzire-ar lumea toată![76]

CDLIII

Vai de mine, cum m-aș duce,
Puterea din mine fuge,
Calea mi se face cruce!
Vai de mine, cum aș mere,
Puterea din mine piere,
Calea mi se face stele!

CDLIV

Zilele trec rînduri-rînduri
Și eu nu mai poci de gînduri.
Turturea de-i turturea
Și tot face-și voie rea,
D-apoi eu cum să nu-mi fac
Pentru unul ce mi-i drag!

CDLV

Trece-un rău și altu vine,
N-am nădejde de mai bine;
Trece-un rău și-o supărare
Și-mi vine alta mai mare.
Năcazul și voia rea
S-au pus la inima mea
Și s-au pus cu-așezămînt,
Pînă m-or băga-n pămînt!

CDLVI

Supăra-m-aș, supăra,
Supărarea ce mi-o da?...
Ba eu nu m-oi supăra,
Ci necazul voi uita,
Că destul m-am supărat
Și nimic n-am căpătat,
Făr'viață mi-am scurtat,
Boală-n oase mi-am băgat!

CDLVII

Frunză verde frunzuliță,
În cetate pe uliță
Fată ca o păuniță,
Ducîndu-mi-o la temniță,
În cale că s-a oprit
Și din grai că mi-a grăit:
— Măi jupîne pîrcălabe,
Tu din lanțuri mă sloboade
Și nu m-arunca-n temniță,
Ci dă-mi drumu pe uliță,
Să vorbesc cu neam de-al meu,
Cui am făcut nume rău
Și să scriu o cărticea,
S-o trimit la maică-mea
Că de-o mai avea vreo fată,
Să-i puie capul sub piatră
Și de-o avea vreun ficior,
Puie-i capul sub picior,
Că de l-ar fi pus pe-al meu,
O-ar fi iertat Dumnezeu!

CDLVIII

Sărac bine de demult,
Ce-am făcut de te-am pierdut?
Că-n cîrșmă nu te-am băut,
Nici în tîrg nu te-am vîndut.
Doară mi te-am semănat
Mestecat cu grîu curat.
Grîu curat a răsărit,
Al meu bine-a putrezit!

CDLIX

Săracă lumin-aprinsă,
Bătu vîntul și se stinsă!
Bătu vîntul pe fereastră,
Se stinse lumina-n casă!

CDLX

Pe dealu cu strugurii
Primblă-se călugării,
Blăstămîndu-și părinții,
De ce i-au călugărit
Și nu i-au căsătorit.

CDXI

Că nu curge ceea vale,
Să mă pot spăla de jale;
Că nu curge cel izvor,
Să mă pot spăla de dor!
Măcar încătrău pornesc,
Jalea și dorul găsesc;
Măcar încătrău oi mere,
Mere-oi tot cu dor și jele;
Măcar încătrău m-oi duce,
Jelea și dorul m-ajunge.
Dorule, pare că știi,
De mereu la mine vii;
Tu, jale, pare că vezi,
De mereu la mine șezi!

CDLXII

Mult mă mir eu de-ahăla
Care nu știe-a cînta,
Cum își petrece lumea,
Că eu cînt, zău, tot mereu
Ș-o petrec destul de rău!

CDLXIII

Foaie verde iarbă rea,
Sărmană inima mea!
Multă vreme-ai tot jelit,
Tot mereu te-ai chinuit.
Cîtă apă-i pe vîlcele,
Sînt tot lacrimi de-ale mele!
Cîtă ploaie-a tot plouat,
Tot din ochi-mi a picat!

CDLXIV

Lumea mea cea frumușa
Se petrece num-așa;
Lumea mea cea frumușică
Se petrece-ntr-o nimică.
Las'să fie rău, nu bine,
Că n-am ascultat de nime,
Ci-am făcut de capul meu
Și m-a bătut Dumnezeu!

CDLXV

Inimă supărăcioasă,
Mor și nu te văz voioasă,
Fă-ți, inimă, voie bună,
Nu sta ca bivolu-n tină!

CDLXVI

Iartă-i, Doamne, păcatu
Cui a făcut oftatu,
Că oftatu-i lucru mare
Și e bun la supărare!

CDLXVII

De-ar ști, Doamne, cineva
Cum mi-i mie inima,
Ar sta-n loc și s-ar mira,
Cum mai poci călca iarba!

CDLXVIII

Bine-a zis frunza de fag,
Că dragostea nu-i iosag;
Bine-a zis frunza de vie,
Că dragostea nu-i moșie;
Că dragostea se sfîrșește.
Și cît lumea nu trăiește,
Dragostea e-nșelătoare
Ș-aduce chinuri amare!

CDLXIX

Cucule, pasăre sură,
Nu-mi cînta la curmătură,
Că inima mea nu-i bună,
Ci-i legată cu curele,
C-a mîncat-o multe rele!

CDLXX

Cîntă puiul cucului
În mijlocul codrului!
Ș-așa cîntă de cu dor,
Frunzele în vînt că zbor;
Ș-așa cîntă de cu jale,
De pică frunza pe cale;
Ș-așa cîntă de duios,
De pică frunzele jos!

CDLXXI

Cîntă cucu pe pămînt,
Necăjită-s fără rînd;
Cîntă cucu jos pe iarbă,
Necăjită-s fără treabă;
Cîntă cucu pe răchite,
Necăjită-s, Doamne sfinte!
Cîntă cucu lîngă tău,
Necăjită-s Doamne, rău!

CDLXXII

Atîta-s de supărat,
Cumu-i ceriul înnorat
Și atîta-s de scîrbit,
Cumu-i ceriul de cernit.
Tuturor li-i lumea lume,
Numai mie mi-i cărbune;
Tuturor li-i lumea dragă,
Mie mi-i cerneală neagră.
De-ar fi lumea de hîrtie,
I-aș da foc într-o mînie;
De-ar fi lumea rămurea,
Cu toporul o-aș tăia!

CDLXXIII

Cîndu-mi vine dor de ducă,
Merg pe deal ca și pe luncă;
Cîndu-mi vine dor de mers,
Merg pe deal ca și pe șes;
Cîndu-mi vine dor de cale,
Merg pe jos ca și călare!

CDLXXIV

Fost-am tînăr și brudiu,
Pare-mi rău ș-amu-i tîrziu,
Că mi-am dat cuvintele
La toate trăsnitele
Și mi-am dat vorbele mele
Și la bune și la rele!

CDLXXV

Mă dusei cu coasa-n rît,
Cosii iarbă și urît;
Mă dusei pe pajiște
Și cosii la dragoste;
Mă dusei cu coasa-n deal,
Cosii iarbă și amar;
Mă dusei cu coasa-n luncă
Și cosii jale adîncă!

CDLXXVI

Dare-ar Dumnezeu o ploaie,
Să se facă tot șiroaie,
Să crească vîlcelele,
Să se spele relele.
Dare-ar Dumnezeu un vînt,
Să rămîie pe pămînt
Numai verde pajiște,
Numai dulce dragoste!

CDLXXVII

Așa-i lumea cum o vezi,
Într-însa să nu te-ncrezi.
Cînd gîndești c-o să trăiești,
Atuncea te prăpădești;
Cînd gîndești să scapi de-un rău,
Vine altul și mai greu!

CDLXXVIII

Arză-te focul, necaz,
Că de tinerel te-am tras!...
Năcăjitu-i omu-atunci,

Cîndu-și dă boii pe junci
Și vacile pe juninci;
Năcăjitu-i omu, Doamne,
Cînd se culcă și nu doarme!

CDLXXIX

Arde focul nu știu unde,
Para la inim-ajunge,
Badea suspină și plînge.
— Taci, bade, nu suspina,
Că e numai vina ta;
La alți le-ai făcut pe voie,
Ție ți-ai făcut nevoie;
La alți le-ai făcut pe plac,
Ție ți-ai făcut de cap!

CDLXXX

De-ar da Dumnezeu să deie,
Omul necăjit să pieie!
Să trăiască cui i bine,
Doar se satură de lume!

CDLXXXI

Foaie verde de duplău,
De-aș avea un făgădău,
Ce crîșmar aș mai fi eu!...
Aș da vinul pipărat
La voinicul supărat;
Aș da vinul îndulcit
La voinicul năcăjit!

CDLXXXII

Dar ce-i asta, codru des?
Vara verde și frumos,
Iarna putrezești pe jos!

CDLXXXIII

Mergînd seara la mîndra,
Scurtă mi-a părut calea;
Dar de la mîndra-napoi,
Era lunca pustiită,
Cu mult dor învăluită.

CDLXXXIV

Astă noapte am visat
Bade, că te-am sărutat;
Și din somn cînd m-am trezit,
Foarte rău m-am celuit:
Țucam, bade, perina,
Ca dulce gurița ta!

MUSTRĂRI ȘI BLESTEME

Neînțelegeri între iubiți

CDLXXXV

— Ce stai, bade, tot pe prag
Și te uiți la noi cu drag?
— Mărită-te, mîndra mea,
C-apoi nu m-oi mai uita!
— Și tu, bade, crezi că eu
Mă topesc de dorul tău?
— Mîndră, de nu ți-ar păsa,
Acum nu m-ai întreba!
— Bade, mie mi-i de tine
Chiar ca lupului de cîne!

CDLXXXVI

—Vai, badeo, cum te-am urît
Aseară dintr-un cuvînt!
— Iartă, mîndro, c-am fost beat
Și nu știu ce-am cuvîntat!
— Badeo, lesne-i de-a ierta,
Da mi-i prea mult a uita!
— Trăznească-o sfîntul palincă,
Pînă și dragoște strică!

CDLXXXVII

Nu gîndi, mîndră, gîndi
Că dacă nu ne-om iubi
În apă m-oi azvîrli,
Că n-am, zău, atîtea zile
Să mai dau și pentru tine.
Nu gîndi, mîndră, gîndi
Că dacă nu ne-om iubi
Alta nu voi mai găsi.
Gălbioară ca și tine
Voi găsi în toate zile,
Galbenă ca dumneata
Voi găsi totdeauna!

CDLXXXVIII

Mușcată cu trei crenguță,
Are badea o drăguță
Mîndră ca o păuniță;
Mușcată cu trei crenguță,
Ieșea badea pe uliță
Și trecea măreț pe drum
Iar gata ca ș-un păun.
Ea a rîs, el nu i-a rîs,
Inima-n ea s-a aprins.
În casă cum a întrat
Maică-sa o-a întrebat:
— Foaie verde, foaie lată,
Ce ești, fiică, supărată. . .
Ori te-a nins, ori te-a plouat,
Ori floarea ți s-a uscat?
— Nici m-a nins, nici m-a plouat,
Nici floarea nu s-a uscat,
Făr-am ieșit pe portiță
Gata ca o păuniță
Și badea trecea pe drum
Iar gata ca ș-un păun;
Eu i-am rîs, el nu mi-a rîs,
Inima mi s-a aprins!
— Floricică, floricea,
Fiică, nu te supăra,
Ci ia cofă albă-n mînă
Și te cară la fîntînă.
Acolo de-l vei afla
Tu să nu zici nimica;
El o rîde, tu nu-i rîde,
Inima-n el s-o aprinde. . .
Și va fi rîsu-mprumut
Și nu vi-ți iubi mai mult!

CDLXXXIX

Zis-a mîndra către mine:
— Mă mărit, te las pe tine;
Că mulți tare m-au cerut,
Tu nici grijă n-ai avut!
—Hai numai cu Dumnezeu,
Că mie nu-mi pare rău.
Foaie verde, foaie lată,
Nu stă lumea într-o fată. . .
Nu ești numai tu, surată!

CDXC

Vai, bădiță, pentru tine
Multă supărare-mi vine;
Dar decît mi-o mai veni,
Mai bine te-oi părăsi;
Că doar nu ești ăl voinic,
Ci, bade, ești de nimic.
O vorbă dacă ți-o spui,
Tu o și dai vîntului,
De o duce satului
Ș-o duce bărbatului!

CDXCI

De ți-s dragă, bade, dragă,
De nu, iată lumea-i largă;
Ia-ți murgul și ți-l aleargă
De-ți cată alta mai dragă,
Care-i cu cosița neagră.
Al meu păr e gălbior
Și sînt dragă tuturor,
Tuturor voinicilor!

CDXCII

Badiu meu, tînăr, viteaz,
Făcutu-și-a la prilaz,
Făcutu-și-a o fîntînă
Și strigă seara pe lună:
— Hai, mîndră, la apă bună,
Apă bună de băut,
Gură dulce de vîndut;
Apă bună de gustat
Și de-aici de-nstrăinat,
Să n-ai teamă de bărbat!
— Ba eu, bade, n-oi veni
Că n-am pînză de-a-nălbi,
Nici povești de-a povesti,
Și zău, bade, n-oi veni
Și cu tine n-oi fugi;
Că tu, bade, ești cătană
Și te-or cunoaște la vamă;
Și eu, nevastă-nvălită
Mi-or zice că sînt fugită,
Fugită de la bărbat
Cu altu de căpătat!

CDXCIII

Foaie verde flori de fragă,
Pînă ți-am fost, bade, dragă,
Ți-era casa văruită
Cu var peste cărămidă
Și-n poartă aveai oglindă.
Foaie verde de năut,
De cînd, bade, m-ai urît,
Casa ta e grajd de cai,
Prin grădină spini și scai,
Nici în cas-oglindă n-ai!

CDXCIV

Foaie verde lemn sucit,
Tu bădiț,-așa-ai gîndit,
Că eu pentru că-s negruță,
Mă bucur să-ți fiu drăguță;
Și tu, bade,-așa-ai gîndit,
Că io-s floare de găsit,
Ție de ciufuluit;
Și tu, bade, -așa-ai gîndit,
Că dacă mi-i părăsi,
Eu altul n-oi mai găsi. . .
Dar nici pragul n-am călcat
Și altul mi-am căpătat
Mai voinic și mai legat [77],
Nu ca tine-un deșelat!

CDXCV

Tu, bădiț,-așa-ai gîndit,
Că sînt floare de pe rît,
Ție de batjocorit;
Dar mi-s floarea florilor [78]
Din grădina domnilor,
Drăguța feciorilor.
Și ți-am fost, bade, și ție
Dragă din copilărie
Pîn-ai fost de omenie.
De la omenie-n jos,
Rămîi, bade, sănătos. . .
Maghiran de la vîltoare,
Nu ești, bade, rupt din soare;
Maghiran de la izvor,
Nu stă lumea-ntr-un fecior,
Nici în tine, bădișor!

CDXCVI

Foaie verde lemn sucit,
Tu, bade, așa-ai gîndit,

Că dacă mă vei urî,
Eu portul mi-l voi cerni.
Dar cum focu să-l cernesc,
Că mai tare-l săpunesc
Cu săpun de la Turda,
Măi, bădiţă,-n ciuda ta;
Cu săpun de la Braşeu,
Măi, bădiţă,-n butul tău;
Cu săpun din Cisnădie,
Bădiţă,-ntr-a ta mînie.
Aşa portu l-oi găta,
Iară faţa mi-o voi da
La Turda la rumenele,
Părul la făcut inele;
Ochişori la scriitori,
Sprîncene la cernitori;
Buzele la tipărie,
Ca mine să nu mai fie!

CDXCVII

— Frunză verde de pe rît,
Vai, bade, cum te-am dorit
Şi tu nicidecum n-ai vint!
— Foaie verde bob năut,
N-am venit, că n-am putut,
Că aseară am fost dus
La mîndruţa de din sus
Şi mi-a dat vin de-am beut,
Pe vatră mi-a aşternut,
Pe vatră de trandafir,
La umbră de roşmalin;
M-am culcat ş-am adormit,
Anevoie m-am trezit!

CDXCVIII

— Ce vii, bade, tîrzior,
Ori nu ţi-i de mine dor?
— Ba mie, mîndră, mi-i tare,
Dar nu poci veni pe cale,
C-a crescut Mureşu mare!

CDXCIX

— Ce focul, bade, te ţine
De nu vii seara la mine,
Batăr la două, trei zile?
— Ţine-mă pămînt cu iarbă,
Iartă-mă, mîndruţă dragă,
Nu poci veni fără treabă!
— Treaba-i lesne de-a o face,
Pentru omul care-ţi place!
— Crede, mîndro, n-am venit,
Că somn greu m-a-nţepenit
Lîng-un păr, mîndro, -nflorit;
Florile m-a coperit,
Mirosul m-a adormit!
— Spune, bade, spune verde,
Că minciună eu n-oi crede!
— Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Ş-asear-am pornit la tine
Cu struguri şi cu smochine;
Vremea era-ntunecoasă
Şi cărarea lunecoasă. . .
Lunecai la altă casă,
Unde-i nevasta frumoasă
Şi bărbatul dus de-acasă!

D

Iubeşte-mă, bade, tu,
Ori mă lasă la altu!
Nici mă iubeşti, nici mă laşi,
Făr' numai năcaz îmi faci!

DI

Frunză verde foi de fragă,
Mărită-te, mîndră dragă,
Mărită-te, nu şedea,
Nu şedea-n nădejdea mea,
Că nădejdea mea, mîndruţă,
E ca floarea din crenguţă:
Cînd gîndeşti că înfloreşte,
Ea atunci se veştejeşte;

Și nădejdea de la mine
E ca sîrma de subțire :
Ca sîrma din bolta veche,
Cum o tragi, se rupe-n șepte ;
Ca sîrma din bolta nouă,
Cum o tragi, se rupe-n două !

Dojeniri făcute celor necredincioși în dragoste

DII

— Spune, mîndră, ce ți-i gîndu,
De ți-i fața ca pămîntu ?
Spune, mîndră, ce gîndești,
De toată îngălbenești,
Cînd cu mine vorovești ?
— Hei, bădiță, badiul meu,
Badiul meu, drăguțul meu,
De cînd noi ne-am despărțit,
Pîn-acum, cînd ai venit
Tot cu altul m-am iubit !
— Mîndruță, te-aș blăstema,
Dar mă doare inima !

DIII

La biserica de piatră
Șede un fecior c-o fată,
Fetișoară albișcară,
La cosiță gălbișoară
Și la mijloc subțirică,
La picioare mititică.
Șede voinicelu-n soare
Și roagă pe mîndra tare,
O tot roagă să se joare :
— Joară, subțirico, bine,
Că tu n-ai altu pe nime
Să-ți fie drăguț ca mine !
— Bădiță, eu ț-oi jura
Dar nici tu nu mă-nșela ;
Că dacă mi-i înșela
Jurămîntu ce-oi jura
Pe capul tău va cădea !. . . .
Și-ncepu a se jura : —
Biserica tremura
Și crucea din vîrf cădea,
Pietrele se despicau,
Icoanele tremurau ;
Da icoana Precistei,
Din fundul bisericei,
Nu să plîngă cum se plînge,
Făr'vărsa lacrimi de sînge.
— Bade, bădișorul meu,
Înceluitorul meu !
M-ai făcut de ți-am jurat
Și tu ai mîndruțe-n sat
C-am umblat în sat la vale
Ș-am văzut mîndrele tale.
Bădiț, bădișorul meu,
Ierte-mi-te Dumnezeu ;
Să nu-ți sece inima,
Cum ai secat tu pe-a mea !

DIV

Bat-o cruciulița lele,
C-aseară i-am dat inele
Ș-acum o văz fără ele.
Eu o-ntreb ce le-a făcut,
Ea pune capu-n pămînt
Și spune că le-a pierdut !

DV

Bat-o cruciulița lele,
N-avu cum să nu mă-nșele,
C-o văzui albă la piele

Şi la grumaz cu mărgele
Şi cu buze subţirele
Şi-n degete cu inele. . .
Inima era de fiere!

DVI

Mă uitai pe Olt la vale,
Văzui mîndra pe cărare,
Frumuşică ca o floare.
Eu am prins a o-ntreba:
Datu-şi-o gura cuiva?
Ea a prins a se jura:
— De-oi fi dat gura cuiva,
Uşte-mi-se cununa
Ca cîmpu primăvara,
Cînd oile sînt cu miei
Şi vacile cu viţei,
Pe sub tufe ghilicei;
Cîndu-s oile cu miele
Şi vacile cu viţele,
Pe sub tufe brînduşele!

DVII

Măi bădiţă, du-te-acum,
Că te-aşteaptă hîda-n drum
Tot cu vin roşu-ndulcit
Şi cu purcelaşul fript;
Tot cu vin şi cu holircă
Adusă de la potică.
Du-te, bade, du-te zău,
Nu crede că-ţi dau şi eu,
Că eu nu sînt învăţată,
Ca să-mi ţiu drăguţ pe plată!

DVIII

Foaie verde lemn uscat,
Tare, mîndră, te-ai jurat,
Că tu n-ai drăguţ în sat;
Ş-astă noapte pe la doi
Am trecut pe lîngă voi
Şi mi te-am aflat cu doi.
Feciorul de lîngă tine
Era bun pretin cu mine;
Feciorul de după masă
Era cu inima arsă
Ca ş-a mea de la fereastă!

DIX

Ai, săracă mîndra mea,
Cu brîu roşu se-ncingea,
Inima mi-o aprindea,
Cu dragostea mă vindea!
Lele cu sprîncene-n sus,
Sufletul badei l-ai pus;
Lele cu sprîncene-n jos,
Sufletul badei l-ai scos!

DX

Ştii tu, mîndră, cum erai,
Cînd cu mine te iubeai?
Cum umblai din mînă-n mînă
Cu cîrligul la fîntînă?...
— Dar de cînd mă celuieşti,
Nimărui nu-i trebuieşti!

DXI

— Floricică dintre foi,
Nu-ţi da gura la slugoi,
Ci ţi-o dă la cei cu boi.
— Decît gazdă păcătoasă,
Mai bine slugă frumoasă,
C-o sluji un an, sau doi,
Şi-şi va face car cu boi;
Ş-o sluji o lună, două,
Şi-şi va face casă nouă!

DXII

Ştii tu, mîndră, ce ţi-am spus
La sapă de cucuruz?. . .
Unde-or fi oameni mai mulţi,
La mine să nu te uiţi;

Unde-or fi mai puținei,
Ochii tăi să fie-ai mei.
Știi tu, mîndră, ce ți-am spus
La sapă de cucuruz?. . .
Să-ți faci ie de colie,
Să-mi fii dragă numai mie.
Tu ți-ai făcut de fuior,
Să fii dragă tuturor;
Și ți-ai făcut de bumbac,
Tuturor să fii pe plac!

DXIII

Of, drăguța mea leliță,
Dacă-ți este cu putință,
Te rog, fă ș-a mea voință:
Nu ieși seara-n uliță!
Eu ies și mă spățiresc [79],
Cu trei, patru te găsesc,
La inimă mă topesc!

DXIV

Măi bădiță de la școală,
Vin-acasă de te-nsoară,
Că barba mi te-mpresoară
Și mustața-ți taie fața,
Mîndrele-ți mîncă viața.
Vină, bade, cînd gîndesc,
N-aștepta să te doresc;
Eu doresc cu dor de moarte,
Tu iubești pe cîte toate!

DXV

Știi tu, bade, știi tu, cîne,
Cum tot ziceai către mine,
Că tu alta nu iubești,
Nici la alta nu gîndești!
Aseară pe la sfințit,
Cu alta te-ai întîlnit,
Cu alta te-ai drăgostit,
Lîngă ea ai adormit
Și pînă ce te-ai trezit
Șaua ți s-a putrezit,
Frînele s-au ruginit!

DXVI

Foaie verde iarbă rea,
Dragă, drăguleana mea,
Tu pe mine m-ai uitat,
Cu urît te-ai cununat.
Ți-ai luat urît pe-o zi
Și ți-o fi pînă-i trăi;
Ți-ai luat urît pe-o noapte,
Și ți-o fi pînă la moarte!

DXVII

Bade, cu cint'te iubești,
Nici un pic nu te lovești!
Uită-te, bade, la mine
Că-s tînără ca și tine;
Mult ne-ar sta nouă de bine!

DXVIII

Busuioc cu foaia verde,
Drăguțu cu alta-mi șede!. .
Șază și prubuluiască,
Numai să nu-și bănuiască.
Nici picioru n-oi întinde
Și trei, patru m-or cuprinde;
Nici afară n-oi păși
Și, zău, altu mi-oi găsi;
Nici un pas nu m-oi mișca
Și altu mi-oi căpăta!

DXIX

Bade, mîndrulița ta,
Care-o iubești acuma,
E neagră ca și noaptea
Și galbenă ca ceara!. . .
Iubește-o, bade, ș-o ține,
Că-i de gazdă, nu-i ca mine!

DXX

Nu eşti, mîndră, vrednică,
Să calci în biserică,
Nice crucea s-o săruţi,
Nici la popă să te uiţi,
Că biserica-i sfinţită
Şi tu, mîndră eşti greşită !

DXXI

Puiculiţă dalbă-n pene
Şi subţire la sprîncene,
Pare că nu-ţi stă prea bine,
Cu doi drăguţi lîngă tine !.
Peană mîndră de păunu [80],
Iubeşte numai pe unu ;
Foaie verde de trifoi,
Nu-i iubi pe amîndoi !

DXXII

Te cunoşti, mîndră, cunoşti,
Te cunoşti, te prea cunoşti,
Te cunoşti de pe cosiţă,
Că eşti de-a maică-ta viţă ;
Te cunoşti pe ochişori,
Te cunoşti pe cingători,
Că eşti loatră de feciori ;
Te cunoşti de pe năframă,
Că eşti de-a maică-ta seamă !

Mustrări şi blăstămuri din partea drăguţei părăsite şi drăguţului părăsit

DXXIII

Trei cuprine ş-un bujor,
D-oi bădiţă, bădişor,
M-ai învăţat a iubi
Ş-acum mă laşi a dori !. . . .
Înşală-şi badea murgul
Şi se duce ca vîntul,
Nu-l înşală cu curele,
Să meargă, să-i fie jele,
Ci-l înşală cu mătasă
Şi se duce şi mă lasă
Şi de mine nici nu-i pasă,
Că sînt cu inima arsă !

DXXIV

Foaie verde de dudău
Bădiţ, bădişorul meu,
Trimesu-mi-ai la scrisori,
Că-n curînd, bade, te-nsori.
Foaie verde de dudău,
Însoară-te, dragul meu.
Masa nu stă-ntr-un picior
Şi nici lumea-ntr-un ficior ;
Masa stă-n patru picioare
Şi mai sînt voinici sub soare !

DXXV

Frunză verde-acuma creşte,
Iubeşte, mîndră, iubeşte,
Da ia sama ce iubeşti,
Nu cumva să bănuieşti ;
Să nu iubeşti o nălucă,
S-o iubeşti şi să se ducă !

DXXVI

Mînca-te-ar, bade, viermii !. .
M-ai învăţat a iubi.
Cînd, bade, m-ai învăţat,
Atuncea m-ai şi lăsat
Cu trupşoru-ngreuiat,
Cu obrazu ruşinat !

DXXVII

Badea zice că se duce,
Mîndra iese-n drum și plînge;
Badea-ntinde hamurile,
Mîndra șterge lacrimile.
Și sărmana drăguța
De la inimă grăia:
— Nu ți-o fi, bade, păcat,
Să mă lași aicea-n sat
Cu sufletu sfîșiat!...
Ochii tăi m-au înșelat,
Sprîncenele m-a-ndemnat,
Buzele m-au ofticat.
Nu ți-ar fi, bade, rușine
Să te lași acum de mine,
Că eu de te voi uita,
Să mă uște Precista
Ca firuțul paiului
Deasupra fumariului[81]!

DXXVIII

Peste deal, peste colină,
Este-o creangă de maslină,
Suflă vîntul ș-o clatină
Din vîrf pînă la tulpină;
Lelea plînge și suspină.
Lele nu mai suspina
C-ai rămas acum așa,
Singurică singurea,
Că-i atîta vina mea,
Cît și, lele, vina ta!

DXXIX

Prin grădină pe cărare,
Pagubă că-i iarba mare
Și nu poci mere horind
Mîndrului versuri făcînd,
Ca să vază
Și să crează,
Foiță verde de fragă,
Că i-am fost iubită dragă;
Foiță verde de-alună,
Că i-am fost mîndruță bună;
Foaie verde lemn uscat
Și acuma m-o lăsat
Pentru sluta cea din sat!

DXXX

Draga badei, Năstăsie,
Prea iubită mi-ai fost mie
Dintr-a ta copilărie,
Și acuma, nu de mult,
Foarte tare m-ai urît.
Scrisorică de pe ban,
Nu m-ai urît de măgan[82];
Scrisorică pe hîrtie,
Alți-or sămănat urgie!

DXXXI

Nu te-ncinge, mîndro, lat,
Că bădița te-a lăsat;
Ci te-ncinge strîns și bine,
Doar se-ntoarce iar la tine!
— Spune-mi, bade,-adevărat,
Pentru cine m-ai lăsat?..
Pentr-o truchină de salcă,
Pentr-o urgie de fată;
Pentr-o truchină de soc,
Pentr-o urgie de tot;
Pentru iarba de cărare,
Pentru hîda de pe vale!...
Foaie verde mărăcine,
Uită-te, bade, la mine,
Că-s mîndră, nesăpunită,
Roșie, nerumenită,
Nu ca boaghia hai urîtă!

DXXXII

Foaie verde de susai,
Știi tu, mîndră, ce ziceai,
Cînd eu la tine veneam
Ș-amîndoi ne drăgosteam?..

Tu mîndruţă, -aşa ziceai,
Că nu este om pe lume,
Pe noi să ne despreune.
Iată omul s-a aflat,
Pe noi ne-a despreunat
Din arat pînă-n cărat [84]!

DXXXIII

P'îngă Murăş, p'îngă Tisă
Trece mîndra mea descinsă
Tot prin iarbă pînă-n brîu
Şi ţine murgul de frîu.
Murgul paşte şi rînchează,
Mîndra plînge şi oftează.
— Dar de ce plîngi, mîndră, hăi,
Ce strici ochişorii tăi?. .
— Foaie verde de dudău,
Bade, bădişoru meu,
Ţi-oi spune de ce plîng eu.
Astă noapte, tîrzior,
Am visat vis cu fior:
Că năframa ta cea nouă
Era ruptă, bade,-n două.
— Asta, mîndro, nu-i aşa;
Nu-i ruptă năframa mea,
Ci-i ruptă inima ta,
Că te temi că te-oi lăsa!

DXXXIV

Foaie verde liliom,
Vin', mîndră, să ne jurăm
Şi să nu ne mai lăsăm.
Vin', mîndră, să ne jurăm
Sub cruce de lemn de brad,
Că odat' ne-am mai jurat
Şi tot, dragă, ne-am lăsat.
De mi-i lăsa dumneata,
Să te uşti ca scîndura;
Iar de mi te-oi lăsa eu,
Să mă usc ca apa-n tău.
Frunzuţă, despică-te,
Vino, mîndră,-mpacă-te,
Că de nu te-i împăca
Foarte rău te-oi blăstema.

DXXXV

Bată-te norii, negruţă,
De trei ani mi-ai fost drăguţă,
Iar acum de-o săptămînă
M-ai lăsat pentr-o minciună;
M-ai lăsat... că te-am lăsat
Şi alta mi-am căpătat
Mai din viţă şi sămînţă,
Nu ca tine-o răpătiţă!

DXXXVI

—Frunză verde trei nuiele,
Prăpădi-te-ai, bade,-n ele...
Nu ţ-ar fi, bade, păcat,
M-ai iubit şi m-ai lăsat!
— Foaie verde de sulcină,
Eu, mîndruţă, nu-s de vină,
Că-i de vină maică-ta,
Maică-ta,
Maşteră-ta;
Eu am zis că te-oi lua,
Ea mi-a spus că nu te-o dá!

DXXXVII

— Bată-te, bădiţă, bată
Zilele toate deodată,
Cele două zile grele
Care-i sîmbătă-ntre ele;
Razele de p'îngă soare
Şi dreptatea mea cea mare,
Ţarcănu de p'îngă lună
Şi dreptatea mea cea bună...
Bată-te toate-mpreună,
Să te tîrîi pe-a mea urmă!
— Nu mă, lele, blăstăma,

Că te las acum așa;
Eu numai că mi-am glumit,
Nicidecum nu te-am iubit [85]!

DXXXVIII

Știi, bădiță, cum cereai
Seara, cînd la noi veneai,
Să-ți dau păharul cu miere
Și io-ți dam buzele mele;
Cereai păharul cu vin,
Io-ți dam buzele deplin?
Știi, bădiță, cum ziceai
Seara, cînd la noi veneai,
Că la toamnă-o să mă iai?
Știi, bădiță, cum jurai
Seara, cînd la noi veneai,
Că pe alta n-o s-o iai?. . .
Nu uita, bade, uita,
Cum zice, bade, vorba:
Cine calcă jurămîntul,
Nu-l primește nici pămîntul
Și-l bate Dumnezeu sfîntul [86]!

DXXXIX

Bată-mi-te, leleo, bată
Inima mea întristată!
Bată-te, leleo, pe tine
Cele patruzeci de zile,
Ce le-am postit pentru tine!
Să te bată-un dor ș-un drag,
Să șezi toată ziua-n pat!
Cînd o fi de către seară,
Să mi te pai ca de ceară;
Cînd va bate miez de noapte,
Treacă-te sudori de moarte;
Cînd va fi de dimineață,
Să te duci din astă viață!

DXL

Tu, bădiț,-așa ziceai,
Cînd seara la noi veneai:
— Pînă soare-n cer va fi,
Dragă, nu te voi urî!
Soarele, bade,-o sfințit
Și frumos a răsărit,
Tu pe mine m-ai urît. . .
Urască-te binele,
Iubească-te boalele!
Să te uști ca scîndura,
Să te-adăpi cu lingura,
Pîn'ți-i sfîrși viața!
Să fii ca frunza de brad,
Sufletul să-ți meargă-n iad;
Iar eu să fiu ca un pai,
Sufletul să-mi meargă-n rai!
Și din rai să te privească
În căldarea cea drăcească
Cum îți plîngi păcatele,
Că n-ai ținut vorbele!
Cu atît nu te-oi lăsa,
Mai tare te-oi blăstăma:
Să te-nsori de nouă ori
Și să ai nouă feciori!
Să te mai însori o dată
Și să ai numai o fată!
O fată, o copiliță,
Să te poarte pe uliță,
Pe ulița polecească,
Toți să mi te miluiască!
Să vii, bade, și la mine
Ca să-mai fac milă de tine
Cu-o cojiță de mălai,
De cînd o fost moșul crai,
Pe poliță aruncată,
De cînd o fost buna fată!

DXLI

— Mărită-te, mîndra mea,
După mine nu ședea,
Că eu nu-ți mai duc grija!
— Ba eu nu m-oi mărita,
Pînă nu te-i însura,
Să văz pe cine-i lua.

De-i lua una ca mine
Să-ţi deie Dumnezeu bine!
De-i lua o gălbioară,
Deie Dumnezeu să moară!
Ş-apoi să vii iar la mine
Şi eu să-mi bat joc de tine.
Ba eu nu m-oi mărita
Pînă nu te-i însura,
Să văz pe cine-i lua.
De-i lua de seama mea,
Tot să poţi trăi cu ea;
De-i căta la altceva,
Dumnezeu să nu-ţi mai dea
Decît una ologea,
Să ţi-o pui în telegea,
Să umbli cerşind cu ea;
Să vii şi la pragul meu,
Să te miluiesc şi eu,
C-o mînuţă de tărîţă,
Să ştii că ţi-am fost drăguţă,
Prin tărîţă cărbunaşi,
Să vezi ce mîndruţă laşi!

DXLII

Bată-te, bădiţo, bată
Inima mea cea stricată!
Două stele d'îngă lună
Şi nădejdea mea cea bună,
Două stele d'îngă soare
Şi dreptatea mea cea mare! . . .
Ce crezi, bade, că-i scăpa?
Dar aşa nu te-oi lăsa,
Mai tare te-oi blăstăma:
Să te bată, bade, bată
Inima mea cea stricată,
Slujbele din nouă sate,
De nu toate,
Jumătate,
Că te-am iubit cu dreptate,
M-ai lăsat cu strîmbătate.
Să-ţi aduci, bădiţ-,aminte
De blăstămul ăst fierbinte,
Că nu-i blăstăm de măicuţă,
Ci-i blăstăm de la drăguţă!

DXLIII

Du-te, bade, ducă-te,
Dorul meu ajungă-te
Seara, desculţîndu-te,
La masă punîndu-te;
Niciodată să nu-mbuci,
Pîn-aminte nu-ţi aduci
De-a noastre cuvinte dulci!

DXLIV

Lasă, lasă, măi bădiţă,
Deacă n-ai fost cu credinţă!...
Să te-ajungă, bade,-ajungă
Dorul lung şi jalea lungă,
Inimioara să ţi-o frîngă,
Să ţi-o frîngă
Şi s-o stîngă!!
C-am fost floare dezmierdată,
Cît am fost la maica fată;
Tu, bade, m-ai celuit
Şi inima mi-ai topit.
Să trăieşti
Să tot iubeşti,
Dar tot jale să găseşti!
Să n-ai parte nici de-un bine,
Făr'să tot gîndeşti la mine!

DXLV

Te duci, bade, de la mine!
Dumnezeu nu-ţi deie bine;
Tu te duci, bade, departe,
Să n-ai bine-n nici o parte!
Să te ţină Dumnezeu,
Unde-o fi locul mai rău;
Nici să bei, nici să închini,
Ci mereu să tot suspini,
Năcazul să nu-ţi alini!
Să-ţi aduci, bade, aminte,

Că-i blăstăm de oareunde;
Nu-i blăstăm de la maica,
Că i-e milă-a blăstăma;
Ci-i blăstăm de la mîndra,
Că i-ai stricat inima!

DXLVI

Bădiţ, bădişorul meu,
Ajungă-te dorul greu
Pe şesul Sibiului,
Pe spatele murgului;
Murgul să se poticnească,
De pămînt să te izbească!
Sîngele să te pornească
Şi pe gură şi pe nas
Şi pe dalbul de obraz!
Să tragi ţolu
Cu picioru
Şi chinguţa
Cu mînuţa,
Bucăţele sărăcuţa!

DXLVII

Ştii tu, badeo, ce ziceai
Cînd seara la noi veneai
Şi pe laviţă şedeai
Şi cu maica povesteai?. . .
Tu, bade, ziceai aşa:
Că atunci mă vei lăsa,
Cînd de pîne ţi-i uita.
De pîne nu ţi-ai uitat,
Dar pe mine m-ai lăsat.
Dare-ar, bade, Dumnezeu,
Să fie pe gîndul meu!
Să te-ajungă dor cumplit,
Să laşi lingura pe blid,
Să ieşi afară plîngînd
Şi părul din cap smulgînd!
Să te bată, badeo, bată
Nouă boale dintr-odată,
Nouă boale
Ş-o lingoare
Din arat
Pînă-n cărat;
Din culesul cînepii
Pînă-n ruptul cămăşii!
Cînd vei crede că ţi-i bine,
Să vie popa la tine;
Cînd vei crede că te scoli,
Să vie popa că mori;
Cînd va fi la primăvară,
Să te scoaţă şese-afară:
Doi de mîni, doi de picioare,
Doi de albe brăţişoare!

DXLVIII

Foaie verde de dudău,
Bade, bădişoru meu,
Cîndu-i mere a peţi
Şi la mine nu-i veni,
Calu ţi se poticnească,
Pe tine să te trîntească.
Mîna stîngă,
Să ţi-o frîngă,
Pe cealaltă să ţi-o rupă,
Să ţii frîul cu dinţii,
Să nu poţi mere-a peţi!

DXLIX

Du-te, bade, cît codru
Şi stăi unde stă Oltu;
Unde Oltu se coteşte,
Stăi, bade, şi odihneşte
Şi calul ţi-l potcoveşte
Cu potcoave de aramă,
Cu lacrimile sub barbă;
Cu ţintuţe de argint,
Cu lacrimi pînă-n pămînt,
Ca aminte să-ţi aduci
De-ale noastre vorbe dulci;
De-ale noastre dragi cuvinte
Ce-au rămas neisprăvite!

Mustrări din pricina socrilor și părinților

DL

Floricică floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Spune, mîndră, maică-ta,
Să-ngrădească ulița
Tot cu pari și cu nuiele
Și cu cuvintele grele,
Tot cu in și cu pelin
Și c-un fir de rojmalin;
Că pînă mi-i fi nevastă,
Zău, ți-o crește iarbă-n casă
Și otavă după masă,
Pe la uși
Ți-ar crește ruji,
Pe la pat
Tot flori de mac,
La ferești
Tot flori domnești!

DLI

Vino, bade, sările
De-ascultă mustrările,
Cum mă mustră măicuța,
Bade, pentru dumneata!..
Măi bădiță, pentru tine
Multă supărare-mi vine,
Supărare și rușine,
Probozeală-n toate zile;
Da decît mi-a mai veni,
Mai bine te-oi părăsi!...
Părăsi-te-aș cu gîndul,
Nu mă lasă sufletul;
Părăsi-te-aș cu gura,
Nu mă lasă inima!

DLII

Frunzuliță ș-o nuia,
Spune-i, bade, maică-ta,
Să prînzească, să-i ticnească,
Că eu n-o să-i întru-n casă,
Pîn-o crește mac în prag
Și m-o chema ca să-l calc;
Pîn-o crește iarbă-n tindă,
S-ajungă cu vîrfu-n grindă;
Pîn-o fi holdă-n fereastă,
Stînjen de lemne pe masă.
Spune, zău, măicuță-ta,
Că atunci te voi lua,
Cînd voi două-ți număra
Frunzele de pe doi nuci,
Penele de pe doi cuci;
Frunzele dintr-o grădină
Și fulgii de pe-o găină!

DLIII

Frunzuliță ș-o nuia,
Spune, bade, maică-ta,
Să nu mă grăiască-n sat,
Că eu nu te-am fărmecat.
Cînd voi sta de-a fărmeca,
Nu farmec din vița ta,
Ci farmec de viță bună,
De-aș ședea-n temniț-o lună;
Și farmec din viță mare,
De-aș ședea tot în prinsoare!

DLIV

Cîtu-i drumu de-a lungul,
Ară badea cu plugul;
Mîndra mere cu prînzul.
— Bun lucru, bade, la plug!
— Noroc, nevastă, la drum!...
Da de prînz
Ce mi-ai adus?
— Cocoșel în blidișel,
Vinișor în păhărel.

— Șezi, drăguță, să prînzim,
Amîndoi să ne iubim.
— N-am vint, bade, să iubesc
C-am vint să mă jeluiesc;
Maică-ta-i muiere rea,
Nu mai poci trăi cu ea:
Iese-afară
Ca o pară,
Intră-n casă
Mînioasă
Și zice că nu-s frumoasă.
Tu, bade, știut-ai bine,
Că nu-s frumoasă ca tine;
Ce foc ai cătat la mine?

DLV

— Spune-mi, bade, din inimă,
Bagă-mi maică-ta vreo vină?
— Eu îți spui de la inimă,
Că nu-ți bagă nici o vină,
Nici de mică, nici de mare,
Ci te are
Dragă tare!
— Bade, dragă, nu minți,
Bade, nu mă celui,
Că asear-am auzit
Maică-ta cum m-a vorbit
Și cum m-a ponosluit.
Da vorbească, că nu-mi pasă,
Că eu n-o să-i într-un casă...
În casă nu i-aș întra,
Dacă n-ai fi dumneata;
În casă nu i-aș păși,
Dacă nu mi te-aș iubi!

DLVI

Frunză verde de duplău,
Bade, bădișorul meu,
Spune, bade, maică-ta,
Că cu sila nu te-oi lua
Ș-atunci oi fi noru-sa,
Cînd o face plopul nuci
Și sălcuța mere dulci,
Și răchita porumbele,
Să mînc cu soacra din ele!

Mustrări din partea fetei silite la măritiș

DLVII

Dă-mă, maică, unde trag,
Să trăiesc traiul cu drag;
Dă-mă, maică, unde vreau,
Toată grija să ți-o iau.
Nu mă da, maică, departe,
Să viu cu hainele-n spate,
Cu trupul beteag de moarte;
Dă-mă, maică,-n satul tău,
Să poți vedea cînd mi-i rău;
Dă-mă, maică,-n sat cu tine,
Să te bucuri cînd mi-i bine!

DLVIII

Nu mă da, maică, pe deal,
Că se face grîul rar
Și iarba numai podbeal;
Ci mă dă, maică, pe șes,
Că se face grîul des
Și iarba numai ovăz!

DLIX

Maică, lucră ce-i lucra,
După urît nu mă da.
Maică, urîtul mă cere,

Nu mă da fără plăcere,
Că io-s fată, nu-s pămînt,
Nu mă-ndemn după urît!
De mi-i da unde nu-mi place,
Moarte cu mîna mi-oi face;
De mi-i da unde n-oi vrea,
Moarte-mi fac cu mîna mea
În ziua Crăciunului,
În mijlocul tîrgului,
Ca să vază tot omul,
Ce plăteşte urîtul!

DLX

Uite, maică, urîtul
Cum îmi poartă inelul;
Eu i-l tot cer să mi-l deie,
El zice c-o să mă ieie.
De-aş şti, maică, că m-ai da
Mai bine m-aş spînzura
De ciucurul brîului
În mijlocul tîrgului [87],
Să se mire tot tîrgul,
Ce mi-a făcut urîtul;
Să se mire şi lumea,
Ce mi-a făcut dragostea!

DLXI

Frunză verde foi de fragă,
Dă-mă, maică, dă-mă, dragă,
Dă-mă şi dup-un sărac,
Numai să trăiesc cu drag;
Căci casa avutului
Din afară-i văruită,
Înlăuntru-i otrăvită;
Dar casa săracului
În afară-i cu mînjală,
Dinlăuntru-i cu ticneală!

Deosebite

DLXII

Frunză verde-a mărului,
Nu crede feciorului,
Că feciorul-i mare cîne
De fură mintea din tine;
Că te pune pe-un genunche
Şi-ţi tot minte mii şi sute
Şi mai mari şi mai mărunte.
Te-ntreabă, te ispiteşte,
Pînă mintea ţi-o suceşte!

DLXIII

Bădiţă de la Sibiu,
Nu-nşela murgu-n pustiu,
Că măicuţa ţi-o spus bine,
Că nu mă dă după tine,
Pînă nu vei număra
Paiele de p-un hotar
Şi tot fînul dintr-un car...
Ba ş-atunci în chibz va sta:
Da-m-a după tin', ori ba?

DLXIV

Doi bujori şi doi bădiţi,
Şti-vă dracu ce gîndiţi,
C-amîndoi mă-nceluiţi;
Amîndoi fost-aţi la carte,
De nici unul n-avui parte.
Avui parte d-un mişel,
Pică ţundra de pe el;
El mi-o dă să i-o cîrpesc,
Eu o iau şi o izbesc...

Adică mă socotesc,
Tot să i-o mai petecesc,
Că cu el am să trăiesc!

DLXV

Măi bădiț cu părul creț,
Ce te ții așa sumeț,
Că deacă-i îmbătrîni,
Păru-n cap ți s-o albi...
Nimărui nu-i trebui!

DLXVI

Vecină, mîndruț-aleasă,
De băditu meu te lasă!...
Să știi tu, vecină, bine,
C-așa-i povestea cu mine:
Să bolesc la pat o lună,
Cum mă scol, ți-l iau din mînă;
Și să zac chiar patru ai,
Cum mă scol, bădișor n-ai!

DLXVII

Copiliță cu părinți,
Nu sili să te măriți.
Măritatu-i lucru mare,
Nime nu-l poate stricare;
Nice popa satului,
Nici vlădica Blajului.
Măritatu-i jug de fier,
Pînă-i trăi, ești cu el!

DLXVIII

Floricică de sulcină,
Mergînd astăzi prin grădină,
Găsii iarba tăvălită
De-un copil ș-o ibovnică.
Copil se scoală rîzînd,
Ibovnica suspinînd
Și din gură blăstămînd:
Fire-ai, bade, blăstămat,
Că tare m-ai înșelat,
Că nu-s nici cu fetele
Și nici cu nevestele,
Făr'cu ticăloasele
Și cu păcătoasele!

DLXIX

Păcurar cu oile,
De te-ar bate ploile,
Să-ți omoare turmele!
De te-ar bate num-o ploaie,
Să-ți rămîie num-o oaie;
De te-ar bate-o ploaie grea,
Să-ți rămîie-o oaie rea,
Să umbli numai cu ea...
Să vii la gurița mea.
Să-ți rămîie o oiță
Și să vii l-a mea guriță!

DLXX

De gîndești, bade, la mine,
Dumnezeu să-ți deie bine;
De gîndești în altă parte,
Să-ți deie și sănătate. . . .
Sănătate cu luna,
Să nu mai vezi lumina;
Sănătate cu anu,
Să nu mai vezi pămîntu.
Cînd a fi la primăvară,
Să fii roșu ca de ceară;
Cînd a fi primăvara,
Să fii roșu ca iarba!
Zece boi ca bivolii
Să ți-i mînci cu doftorii,
Zece vaci și o juninca
Să se ducă la potică!

DLXXI

— Foaie verde de duplău,
Face-m-aș bădiță, zău,

O creangă de merişor
Tocmai lîngă-al tău trupşor!
— Draga mea, floare, mîndruţă,
Face-m-aş o vîzdoguţă
Tocmai l-a ta inimuţă!
— D-oi, băditŭ bădişor
Ţie ţi-i destul de dor
Şi eu după tine mor;
Cîndu-i colea la luat,
Amîndoi tragem bănat.
Tune-n tindă şi prin casă
Şi-n capu cui nu ne lasă!
Tune-n tindă şi pe-afară
Şi-n capul cui nu vrea iară!

DLXXII

Cine iubeşte şi ţine,
Să-i deie Dumnezeu bine;
Cine iubeşte şi lasă,
Deie-i Dumnezeu pedeapsă!

DLXXIII

Cine strică dragostele,
Mînce-i grîul pasările!
Şi să n-aibă pîne-n masă
Şi nici sănătate-n casă!
Cine desparte doi dulci,
Ducă-i corbii carnea-n nuci;
Cine desparte doi dragi,
Ducă-i corbii carnea-n fagi;
Cine face orz din grîu,
Şază-n sînge pînă-n brîu,
Să-l mînce viermii de viu!
Şază-n sînge pînă-n barbă,
Mînce-l viermii de ispravă!
Şază-n sînge pînă-n piept,
Să-l mînce viermii de tăt [88].
Cine strică-aşezămînt,
N-aibă ţărnă pe mormînt,
Nici hodină pe pămînt;
Fie-i moara rîşniţă
Şi hodina-n temniţă!

DOINE HAIDUCEŞTI

DLXXIV

Cîntă puiul cucului
Pe coarnele plugului
Şi mirla de pe teleagă
Tot strigă la boi să meargă.
Rămîi, brazdă, după plug,
Că eu de astăzi mă duc
Şi mă bag în codrii verzi,
De astăzi nu mă mai vezi.
Te las naibei, sărăcie,
Şi mă duc la vitejie;
Te las naibei, sapă lată,
Şi iau puşca ferecată!

DLXXV

Dorul badei unde şede?...
Colo-n grădiniţa verde;
Mereu cîntă şi sădeşte,
Păru-n flori şi-l împleteşte.
Dorul mîndrei unde şede?...
Colo-n codruleţul verde,
Unde murgul şi-l hrăneşte
Şi la mîndra se gîndeşte.
Cîndu-i colea către seară,
Badea murgul şi-l înşală;
Cîndu-i colea în murgit,
Badea din codru-a ieşit.

Codru după el plîngea,
Voinicelul răspundea;
Eu mă duc, codrule, duc,
Mîndruța să mi-o aduc;
Mie floare de iubit,
Ție de împodobit!

DLXXVI

Cine-i tînăr și voinic
Mere noaptea la cîștig
Fără par, fără pistoale,
Numai cu mînele goale!

DLXXVII

Codru-i mare,
Frunză n-are;
O avut
Și o-a pierdut
De tropotul cailor,
De sunetul armelor,
De jelea voinicilor.
Care-a fost mai voinicel,
Acum e mai vai de el;
Care-a fost voinic mai mare,
Acum e legat mai tare
Și de mîini și de picioare
Cu lanțuri și cu zăvoare!

DLXXVIII

Frunză verde trei șindile,
De trei nopți și de trei zile,
De cînd sînt în codrii verzi,
N-ai vint, mîndro, să mă vezi.
Cînd codru o-ngălbeni,
Vei veni, nu mi-i găsi;
Eu atuncea unde-oi fi?...
La Lina la făgădău
Acolo sînt, mîndră, eu!

DLXXIX

Eu mă duc, codru rămîne,
Plînge frunza după mine;
Nu știu frunza plînge,-ori ba,
Dar, zău, plînge mîndruța,
Că i-am rupt inimuța.
De vreai, mîndro, hai cu mine,
Dar departe-n țări străine,
C-aici nu mai dai de bine!

DLXXX

Foaie verde brîndușele,
Jele-i, Doamne, cui i-i jele,
Jele-i, Doamne, codrului
De armele hoțului,
Că le plouă și le ninge
Și n-are cine le-ncinge,
Că cine mi le-a avut,
Mi-o pus fața la pămînt;
Dar n-a pus-o să-nflorească,
Ci-a pus-o să putrezească
Și să nu mai haiducească!

DLXXXI

La făgădăul de piatră
Beau voinicii și se-mbată;
La făgădăul de pește
Beau voinicii călărește;
La făgădăul de nuc
Beau voinicii și se duc,
Din pistoale troscănind
Și din gură chiuind:
Foaie verde siminic,
Asta-i viață de voinic,
Că nu-ți pasă de nimic;
Nici de domn și nici de dracu...
Trăiască codru săracu!

DLXXXII

Foaie verde trei nuiele
Săraci mîndruţele mele!
De-ar ţinea vreo sărbătoare,
Doar scap şi eu din prinsoare;
Şi de-ar da vreo liturghie,
Doar scap şi eu din urgie.
Vă rugaţi, mîndre, rugaţi,
Vă rugaţi şi mă scăpaţi,
Să mă văz iară-ntre brazi,
Că cu drag vă voi cinsti
Şi cu drag vă voi iubi,
Cît în lume voi trăi,
Cît în codru voi hoţi!

DLXXXIII

Pînă codru frunza-şi ţine,
Toţi voinicii trăiesc bine;
Deaca codru frunza-şi lasă,
Toţi voinicii trag pe-acasă,
La copii şi la boreasă,
La viaţă ticăloasă!

DLXXXIV

Pînă ţineam cu codrul,
Eram roşu ca focul;
Dar de cînd ţiu cu ţeara,
Gălbenit-am ca ceara.
Da lăsa-voi ţeara-n pară
Şi m-oi duce-n codru iară;
Şi lăsa-voi ţeara-n foc,
M-oi duce-n codru la loc...
În codruţul cu copaci
Şi cu lunci pline cu fagi;
În codruţul cu izvoare
Şi cu mîndre căprioare;
În codrul cu veselie
Şi cu dalbă vitejie!

DLXXXV

Cîntă, mîndră, trăgănat,
Să te-aud de la Bănat,
Că-s cu trei cai de furat:
Unu-i roşu ca focu,
Altu-i negru ca corbu;
Şi pe care şez călare
Pintenog de trei picioare;
La picioare pintenog
De calcă tot la soroc,
Cu ochi iuţi ca fulgerul,
La goană ca vulturul,
De-ţi înalţă sufletul!

DLXXXVI

Frunza verde încolţeşte,
Lumea, ţeara mă pîrăşte,
Dumnezeu, mă miluеşte.
Lumea, ţeara-mi strigă hoţ,
C-am furat eu caii toţi;
Dar eu, zău, nu i-am furat,
Făr'cu stava i-am mînat
De la nemeşul bogat.
Am lăsat o mînzişoară,
Să-şi care cu ea la moară,
Şi dacă m-o necăji
Şi de-aceea l-oi lipsi,
La sărac oi dărui,
Să aibă cu ce munci!

D-ALE CĂTĂNIEI[89]

DLXXXVII

Foaie verde buruiană,
Vai, maică, m-a scris cătană !
Vin', maică, de mă petreci
Batăr, maică, pîn' la Beci,
De la Beci pîn' la Turda,
Din Turda-n Galiția.
Foaie verde baraboi,
Du-te, maică, înapoi,
Că de-o fi vreo pace-n țeară,
Eu mă voi întoarce iară ;
Dar de-o fi vreo răutate,
M-oi opri în vreo cetate
Și ți-oi scrie, maică, carte.
În tuspatru cornurele
Scriu cu lacrimile mele ;
În mijloc
Pară de foc,
Că nu am nici un noroc.
Cine cartea va citi,
Lacrimile l-or porni !

DLXXXVIII

De-ar da Dumnezeu un foc
Să arză Sibiul tot,
Să rămîie numai parii,
Să să-nțepe generalii,
Generalii și maiorii
Care cătănesc feciorii !

DLXXXIX

Foaie verde lemn sucit,
Poruncit-au, poruncit
Slugile-mpăratului
La fetele satului,
Să nu poarte busuioc,
Că ei sînt în mare foc
Și să nu poarte mărgele,
Că ei sînt în mare jele !

DXC

Am avut un drăguț dulce
Ș-am tot zis că nu-l vor duce.
Eu m-am uitat de pe prag,
Pînă l-au jurat sub steag ;
Eu m-am uitat de la șură,
Pînă l-au pus sub măsură !

DXCI

Am avut un frate drag,
L-a jurat neamțul sub steag ;
Am avut un frate dulce
Ș-acuma departe-l duce,
Nu le-ajute sfînta cruce !

DXCII

Am ibovnic tinerel
Și l-ar duce și pe el ;
Nu știu, zău, ce mi l-aș face,
Ca să-l scap, că multu-mi place !
Și l-oi face rujă-n masă...
Dar masa s-o clătina
Și ruja s-o scutura,
Doamne, rău m-oi supăra.
Și l-aș face măr gutui,
L-aș pune sub căpătîi ;
Măr gutui mi-o putrezi
Și eu rău mi-oi bănui !

DXCIII

Bulgăraș de gheață rece,
Vin', mîndro, de mă petrece

Pînă-n fundul grădinii,
Unde-am vorbit mai întîi
Pe cînd eram noi copii...
Că din fundul grădinii
M-or petrece străinii!

DXCIV

Mult, bădiţă, am dorit
Ca să scapi de cătănit;
Da Dumnezeu ne-a bătut,
C-am şezut seara prea mult!

DXCV

Auzi, mîndră, ori n-auzi,
Ori n-ai gură să răspunzi?
Auzi, mîndră, doba bate...
Mai rămîi cu sănătate!

DXCVI

Bate, Doamne, neamţu-n drum,
C-o ales ce-o fost mai bun
Ş-or rămas nişte pitici...
Altfel n-ai cum să le zici.
Piticii care-or rămas,
Pun căciulile pe nas
Şi fac la fete năcaz!

DXCVII

Bate vîntul peste paie,
Trec voinicii la bătaie,
La bătaia turcului
În ţara muscanului.

DXCVIII

— Bate vîntu pe fereşti,
Da tu, mîndră, ce plivești?
— Măghiran şi flori domneşti,
Să fac la bădiţa pană,
Că azi mi-l duce cătană!

DXCIX

De-ar fi puşca de cucută,
Bucuros aş fi răgută [90];
De-ar fi puşca de tocană,
Bucuros, aş fi cătană;
De-ar fi puşca de hămei,
Regimentu de femei,
Şi tisturi de pătrînjei [91],
Bucuros aş cătăni
La compania mîndrii!

DC

Cînd bătea ceasul la unu,
Eram gata ca păunu;
Cînd bătea ceasul la doi,
Eram cu mîndr-amîndoi;
Cînd bătea ceasul la trii,
Ne jucam ca doi copii;
Cînd bătea ceasul la patru,
Mă duc, mîndră, la-mpăratu;
Cînd bătea ceasul la cinci,
Mă duc, mîndră, de pe-aici;
Cînd bătea ceasul la şasă,
Eu mă duc, mîndră, de-acasă;
Cînd bătea ceasul la şepte,
Mă pogor, mîndră, pe trepte;
Cînd bătea ceasul la opt,
Neamul mîndrei plînge tot;
Cînd bătea ceasul la nouă,
Mă-mbrăcam în haine nouă;
Cînd bătea ceasul la zece...
Nici un legman nu mă-ntrece [92]!

DCI

Cînd de-acasă am plecat,
Eram tinerel băiat,
Tinerel fără mustaţă
Şi acum barbă stufoasă...
Nu m-or mai cunoaşte-acasă!

DCII

Nu-ți pune peană de brad,
Că te duci, bade,-n Orlat,
Ci-ți pune de busuioc,
Că te duci la mare foc;
Și-ți pune de viorele,
Că te duci la mare jele;
Și-ți pune de tămîiță,
Că te duci ca și-n temniță!

DCIII

Să cînți, cuce, cînd m-oi duce,
Să te prind frate de cruce.
Tu-i mere pe sus cîntînd,
Iară eu pe jos plîngînd
Și pe maica blăstămînd:
Fire-ai, maică, blăstămată,
De ce nu m-ai făcut fată,
Să șez cu furca pe vatră;
M-ai făcut, maică, fecior,
Să fiu tatii d-ajutor.
Cînd eram de-ajutorie,
M-a scris neamțu pe hîrtie
Și m-o dus la cătănie;
Nu mă lasă-n satul meu,
Ci numai pe drum mereu.
Cînd mă pui să odihnesc,
Doba-mi bate să pornesc;
Doba-mi bate de pornit,
Nu cată că-s ostenit!

DCIV

Cîntă cucu-n par de nuc,
Vint-a vremea să mă duc;
Cîntă cucu-n par de vie,
Să mă duc la cătănie:
Să-mi las boi și grîu-n paie
Și s-o iau către bătaie.
Mere-oi, că n-am încătrău,
De n-oi mere,-oi păți rău,
Că de n-om sări cu toții,
Vor veni turcii ca hoții!

DCV

— Căpitane Pavele,
Unde-ți duci cătanele?
— Da la foc sărmanele!
— Căpitane, căpitane,
Pe drum nu le duce tare,
Că-s răgute tinerele
Și pe drum nu prea știu mere!

DCVI

Cătănia cui e bună?...
La feciorul fără mumă.
Cătănia cui e dată?
La feciorul fără tată!

DCVII

Cătănire-aș, cătăni,
Numai pușca de n-ar fi;
Pușca și oțelele
Alea-mi mîncă zilele;
Pătrontașu mijlocul
Și vițelu tot trupul [93].
Rău mă doare-n piept și-n spete
De pușcă și de unelte;
Rău mă doare-n piept și-n șele
De pușcă și de curele!

DCVIII

Cîtu-i Sibiu de mare,
Numai o uliță are
Bătucită cu năsip,
Merg cătanele tot rînd,
Merg mumînile gemînd
Și tătînii suspinînd [94]
Și din grai așa grăind:
Vai de mine, rău mă tem,

Rău mă tem şi mă blăstem,
C-am un băiat tinerel
Ş-oi rămînea fără el!

DCIX

Cîţi voinici de seama mea
Toţi în Moldova trecea;
Cîţi voinici de-a mea măsură
Toţi în Moldova trecură.
Numai eu, floare de soc,
N-avui parte de noroc,
N-avui parte de maica,
Să trăiesc lîngă dînsa!

DCX

Cine m-a băgat cătană
Nu-i mai trebuie pomană:
Că pomana lui e dată
La poarta cu judecată.
Bată-te crucea, birău,
Mult umblaşi în rîndul meu,
Să-mi dai puşcă şi ciacău [95]!

DCXI

Foaie verde mărăcine,
Cum nu-i dorul mare cîne,
Că de la Oşorhei vine
Şi mă-ntreabă de curele:
Poţi-le purta de grele?
— De curele
Cît de grele,
Tot m-oi mai lupta cu ele,
Dar mi-i jele, Doamne, jele
De doruţu mîndrei mele!

DCXII

De la noi pînă la Cluj
Viorele şi lemnuş;
Da acelea cin'le-o pus?
Da bădiţa cînd s-o dus.
Da, zău, cine le-o cosi? ...
Bădiţa cînd o veni.
Da cine le-o aduna?...
Bădiţa cu mîndra sa!

DCXIII

Foaie verde mărăcine,
Cum nu-i neamţu mare cîne?
Porunceşte la dobaş
Să bată doba de marş,
Să ţie feciorii paş.
Strigă neamţu iar la ei:
Staţi în loc, copii mei!
Staţi în glidă cum v-aţi pus [96],
Nu vă uitaţi că doi nu-s!

DCXIV

Decît slugă şi cătană
Mai bine-n codru cu peană;
Decît slugă şi biriş
Mai bine colo pe Criş!

DCXV

Ian ieşi, maic,-afar'din sat
De vezi cum mă duc legat
Cu curele de-ncălţat,
Cu curea braşovenească,
Minteni să mă cătănească.
Cătăni-i-ar frigurile
Ca pe mine gîndurile,
Ca pe maica lacrimile!

DCXVI

Eu mă duc, maică,-n cătane,
Tu rămîi cu multă jale;
Eu mă duc, maică, departe,
Tu rămîi cu grija-n spate.
Maică, pînă ce-oi veni,
Tu cămaşă mi-i croi,
Dar să n-o coşi omeneşte,
Ci s-o coşi cătănăşeşte:

Pe barburul dinainte [97]
Pune plug cu șese vite,
Pe barburul dinapoi
Pune plug cu șase boi,
Pe frate-meu lîngă ei.
Maică, măiculița mea,
Maică, fericirea mea,
Pe mîneca de-a dreapta
Pune-te pe dumneata;
Pe mîneca de-a stînga
Pune pe iubita mea;
Pe barburul dinainte
Pune-mă de om cu minte,
Om cu minte și-nțelept
Dar cu jale mare-n piept!

DCXVII

Eu mă duc, mîndră,-n cătane,
Tu rămîi de-mi spală haine;
Le spală în lăcrimele
Și în negre gîndurele;
Trimite-le-n dor și jele
Pe fața pămîntului,
Pe șuierul vîntului,
În țeara franțuzului.
Unde-o fi steagu-nălțat,
De voinici încunjurat,
Acolo voi fi culcat,
Dar culcat și cum culcat?...
Cu pușca plină la cap,
Cu pistoale
La picioare;
În pușcuță răzimat,
Cu gîndul la tine-n sat!

DCXVIII

Vino, maică, pîn'la cruce
De vezi neamțu cum mă duce,
Pe foaie de cucuruz
La Italia din sus;
Pe foaia tuleului
Oblu-n țara ceului!

DCXIX

Sabie scăldată-n lapte,
Badea meu e dus departe;
Sabie scăldată-n sînge,
Taci, mîndruță, nu mai plînge!

DCXX

Rău îmi pare, Doamne, pare
C-a crescut Murășu mare,
De nu-i iaz
Și nici pîrlaz,
Să trec la mîndra acas';
Nici îi luntre
Și nici punte,
Să trec la mîndruța-n curte!...
Nu știu Murășu-i de vină,
Că jelesc de la inimă,
Ori e țara cea străină?

DCXXI

Prin pădurea cu nuiele
Merg răgute tinerele,
Cîte trei, ori cîte patru,
De duc carte la-mpăratu.
Și voinicii osteneau,
Că povară grea duceau.
Floricică ș-o nuia,
Dară cartea cum era?...
Scrisă, zău, cu mînile,
Blăstămau mumînile;
Scrisă, zău, cu florile,
Blăstămau surorile;
Scrise cu lacrimile,
Blăstămau drăguțele!

DCXXII

Pe din jos din Orăștie
Vin doi frați din cătănie.
Și fratele cel mai mare
Grăiește cu multă jale:

— Pune frate, mîna-n șale
Să tragem una de jale,
Că de cînd ne-a cătănit,
Plug din curte n-a ieșit,
Fiarele au ruginit,
Boii-n grajd că au murit
Și caru a putrezit.
Pune, frate, mîna-n șale
Să cîntăm una de jale,
De-al măicuții greu doruț
Și de dorul de tăicuț,
Că de cînd ne-a cătănit,
Tare-or fi îmbătrînit
Și tare or fi slăbit,
Deacă n-or fi și murit !
Așa voinicel cînta,
Iarba că se clătina
Frunza-n codru tremura
Și foarte se-nduioșa.
Dar fratele cel mai mic
(De-i mai mic, e mai voinic)
Mîna-n șale că punea
Ș-așa, zău, că-mi vierșuia :
Foaie verde trei nuiele,
Jele mi-i, zău, mare jele
De frunzuța munților,
De dorul părinților ;
Dar mi-i jele, frate, jele,
De-a cîmpului floricele,
De amarul mîndrei mele
Că drăguții ochișori
Frumușei și negrișori
Or fi de lacrimi izvor ;
Și drăguțul obrăjel,
Rumeior, și frumușel,
O fi, zău, ca vai de el !...
Bine vorba nu sfîrșea,
Iarba că se veștejea,
Piatra că se despica,
Frunza-n codru jos cădea,
Firea-ntreagă că jelea !

DCXXIII

Pe cel drum, pe rîticel,
Merge-un drag de voinicel
Cu mîndruța după el.
Foaie verde ș-o alună,
Merg drăguții împreună,
Și mergeau, nu prea mergeau,
Că deodată se opreau
Și pe iarbă s-așezau,
De ospăț că s-apucau.
— Na, mîndruțo, vin și bea,
Că mai mult nu mi-i vedea,
C-a venit o carte iute,
Să mă duc între regute !
— Bade, bădișorul meu,
Dragul meu, binele meu,
Lasă, bade, nu te duce,
Că te scald în lapte dulce !
— Mîndră, mîndruleana mea,
Draga mea, comcara mea,
De m-ai scălda și-n vinars
Și tot trebui să te las,
C-astă lume-i cu năcaz.
A venit o grea poruncă,
Ce de dragoste n-ascultă ;
A venit o grea urgie,
Ce de dragoste nu știe !

DCXXIV

Foaie verde trei alace,
Fă-mă Doamne, ce mi-i face,
Fă-mă năframă tărcată
Peste cetate-aruncată,
Să văz frunza cum se-ngustă
Și pe badea scos la mustră.
Frunză verde din trei sate,
Arde-te-ar focul, cetate !
Pe trei părți cu lemne verzi,
Nici urma să nu-ți mai vezi,

Pe de-o parte cu uscate,
Că prea mulți ții în bănate
Fără nici o dereptate !

DCXXV

— Plouă ploaie cu bulbuci
Și tu, bade, tot te duci !
— Eu mă duc, mîndruța mea,
Că-i poruncă foarte grea.
De-ar ploua ploaie de foc,
Cătana nu stă pe loc,
Făr'numai cînd stă șilboc[98] !

DCXXVI

Of, săraca cătana,
Cîndu-i vine porunca,
Își desculță opinca
Și încalță păpucul
Și ia drumu de-a lungul.
Drumu-i bătut cu nisip,
Merg cătanele tot rînd,
Mai cîntînd și mai plîngînd !

DCXXVII

Neamțule-n compania ta,
Nu-i voinic ca bădița ;
Nemțule-n șireagul tău,
Nu-i frumos ca mîndrul meu !

DCXXVIII

Murgule, coamă rotată,
Mai scoate-mă-n deal odată
Să-mi fac ochișorii roată,
Să mă uit în lumea toată
Pe unde-am umblat o dată.
Și mă scoate pîn'la Tisă
C-acolo-i tabăra-ntinsă ;
Ș-acolo sub fagii mici
Sînt morminte de voinici,
Care s-au dus dup-aici !

DCXXIX

Mult mă-ntreabă inima,
Știu unde-i Italia,
Țeara, unde-i bădița ?...
Eu i-am spus inimei mele
Că n-am fost și nici n-oi mere.
Aș mere
Și nu-i putere !

DCXXX

Draga badei, Măriucă,
Vine neamțul să mă ducă,
Să mă ducă la Brașeu,
Ca să uit de dorul tău.
Ducă-mă-n Italia
Și eu tot nu te-oi uita !

DCXXXI

M-a mînat maica la vie
Să-mi culeg măghiran mie,
Măghiran de cel albuț
Să fac peană la drăguț ;
Dar drăguțu mi-i cătană,
Nu știu cum va purta peană !

DCXXXII

Măi neamțule, nu ți-i jele,
Cînd vezi sînge pe curele,
Izvor din spatele mele ?
Măi neamțule, nu ți-i greu,
Cînd vezi sînge pe ciacău,
Izvorînd din capul meu ?

DCXXXIII

Foaie verde iarbă rea,
Maică, măiculeana mea,
Eu mă duc la grea bătaie,
Tu rămîi cu grîu-n paie.
Pînă, maică, ț-oi veni,
Grîul tot o putrezi ;

Pînă ţ-oi veni la poartă,
Poţi, măicuţă, să fii moartă;
Pînă ţ-oi veni-n ocol,
Găsesc poate numai dor!

DCXXXIV

Înălţate împărate,
Pune pace, nu te bate,
C-or cădea pe capu-ţi toate.
Nu te-or bate tunurile,
Că te-or bate lacrimile,
Lacrimele maicelor
Ş-ale surioarelor
Ş-ale mîndrişoarelor
De dorul voinicilor!

DCXXXV

Înălţate împărate,
Pune pace, nu te bate,
Că-s regute tinerele,
Nu te băga-n foc cu ele,
Ai avut mai învăţate,
Jumătate-s împuşcate
Şi la işpital băgate!

DCXXXVI

Haide, mîndră, pînă-n prag
De-mi dă gură, că-s beteag;
Haide, mîndră, pîn'la cruce
De vezi neamţul cum mă duce:
Cu cămaşa nespălată,
Cu inima supărată;
Fără pită, fără sare,
Numai cu puşca-n spinare
Şi în loc de şese boi,
Pătrontaşul dinapoi
Şi în locul zbiciului,
Teaca panganetului [99]!

DCXXXVII

Haideţi, feciori, la cătane,
Să mîncăm pită cu carne;
Haideţi, feciori, la bărbunc [100],
Să mîncăm carne de junc!

DCXXXVIII

Frunză verde foi de fragă,
Haide, maică, haide, dragă,
Cu poala plină de zloţi
Şi mă scoate dacă poţi
De prin mîni de pe la hoţi,
Că de-ai şti tu cum trăiesc,
Cum trăiesc, cum mă muncesc
Ţ-ai încleşta mînele
Şi ţ-ai plînge zilele;
Te-ai scula în miez de noapte
Şi mi-ai ruga mie moarte!

DCXXXIX

Bată-te crucea de neamţ,
De tînăr m-ai pus în lanţ;
De tînăr fără mustaţă
Îmi ţipaşi tu puşca-n braţă:
Na, copile, şi te-nvaţă,
Că pînă te-i învăţa,
Multe palme-i căpăta!

DCXL

Frunză verde de alun,
Într-o joi după Crăciun
La cătane m-a luat,
Părul mi l-a retezat
Şi departe c-am plecat.
Pentr-o puşcă, arz-o focul,
Îmi lăsai casa şi locul;
Pentr-o puşcă, arz-o para,
Îmi lăsai locul şi ţeara;
Pentr-o puşcă ruginită
Rămase casa jelită.

Foaie verde de dudău,
Rău îi stă muntelui, rău,
Fără piatră, fără brazi,
Ca şi mie fără fraţi;
Rău îi stă muntelui, rău,
Fără piatră, fără flori,
Ca mie fără surori;
Rău îi stă muntelui, rău,
Fără piatră, fără brumă,
Ca şi mie fără mumă;
Rău îi stă muntelui, rău,
Fără brad şi fără piatră,
Ca şi mie fără tată [101] !

DCXLI

Frunză verde sălcioară,
Trage-o cătană să moară
Ş-aşa trage de cu milă
Că moare-n ţeară străină,
Ba moare fără lumină
Şi la cap fără perină;
Ş-aşa trage cu năcaz
Că nu-s scînduri spre sălaş,
Nici nu-i pînză pe obraz,
Nici îi maică cu mila
Şi nici soră cu gura,
Făr'dobaşu cu doba,
Trîmbiţaş cu trîmbiţa...
Nu te, maică supăra,
Că mai mor voinici aşa !

DCXLII

Frunză verde lemn uscat,
Rău, maică, m-ai blăstămat :
Să calc cu picioarele,
Cît aleargă soarele !...
Am călcat ţările toate,
Italia jumătate.
Foaie verde ş-o alună,
Italia-i ţeară bună,
Fără mie-mi pare rea,
C-am şezut doi ani în ea,
Departe de mîndra mea.
Cît te uiţi în lung şi-n lat
Nu mai vezi pămînt uscat,
Ci tot ape tulburele,
Umblînd corăbii pe ele,
Tot corăbii ferecate
Ce pe mare stau plecate
Şi-s cu tunuri încărcate;
Tunuri mari şi tunuri mici,
La tot tunul cinci voinici.
Hei, mare, apă sărată,
Mai lasă-mă-afar-o dată,
Să mai văz pămînt uscat,
Să mai fiu o dat'băiat [102] !

DCXLIII

Frunză verde iarbă neagră,
Cîţi mă văd, toţi mă întreabă :
De ce port maramă neagră ?
Las's-o port c-aşa mi-i dragă,
Că mi-i bădiţa cătană
Şi e dus de astă iarnă !

DCXLIV

Frunză verde dintr-un nuc,
Vint-o vremea să mă duc,
Să mă duc din satul meu
Şi ziua bună să-mi ieu
De la frunza de pe munţi,
De la dulcii mei părinţi;
De la frunza de pe fagi
Şi de la dulcii mei fraţi;
De la grădina cu flori,
De la dulcile surori;
De la fir de busuioc,
De la feciorii din joc;
De la frunză de cicoare,
De la fetele fecioare,
Din voioasa şăzătoare;
De la mîndră rujă plină,

De la puica ce suspină
Şi durerea nu-şi alină;
De la mîndră rujă creaţă,
De la puica-mi albeneaţă
Ca şi dalba dimineaţă.
Rămîneţi cu toţii-n pace,
Eu mă duc că n-am ce face,
Că-i poruncă-mpărătească...
Trebuie să se-mplinească!

DCXLV

Foaie verde de secară,
Veste rea o vint în ţară,
Să meargă feciorii iară
Unde nu-i firuţ de iarbă,
Fără sînge pînă-n barbă,
Unde nu-i firuţ de grîu,
Fără sînge pînă-n brîu!

DCXLVI

Foaie verde de secară,
A venit poruncă-n ţeară,
Să meargă feciorii iară;
A venit cărţi şi paşuş[103],
Să meargă la număruş;
Şi rămîn măicuţele
Blăstămîndu-şi zilele,
Stingîndu-şi vederile
Vărsînd lăcrimuţele,
Pe toate uliţele!
Şi rămîn boi înjugaţi
Şi părinţii supăraţi;
Şi rămîn boi în ocol,
Casele pline de dor!

DCXLVII

Prins-o faţa să-nnegrească
Şi păru să-mi cărunţească,
Că-s cătană-mpărătească!
Cărunţească
Şi-nnegrească,
Numai mîndra să-mi trăiască;
Cînd cu mîndra m-ci găsi,
Zău, iar voi întineri!

DCXLVIII

Şi mă cată, mamă, cată
Unde-s cătane grămadă,
La tabăra jumătate,
C-acolo-i ş-a mea dreptate.
Şi mă cată, mamă, cată
(Dar să nu fii supărată),
La capul şireagului,
Chiar la poala steagului;
Eu acolo-i fi-ngropat,
Fără scîndură de brad.
Dumnezeu m-o milui
Şi din mine-o răsări,
Din picioare
Mîndră floare,
Din păr
Mîndru călăpăr,
Din musteaţă
Mintă creaţă,
Din guriţă
Fîntîniţă,
Şi din buze izvorele,
Din ochi negri păhărele,
Ca să beai, maică, cu ele
Şi să-ţi mai alini din jele.
Să beai, să te lecuieşti,
Pe min'să nu mă jeleşti!

NOTE LA DOINE

1

Doina este poezia în care românul își dă la iveală simțămintele, tainele inimii sale. Aceste simțăminte pot fi de tristeţe sau de bucurie, de dragoste, de dor, de entuziasm etc.; cu toate acestea însă, duioșia predomnește în acest cîntec caracteristic al săteanului nostru. În ceea ce privește originea cuvîntului *doină*, părerile sînt deosebite. Dl. B.P. Hasdeu susţine într-un studiu publicat în „Columna lui Traian" și reprodus în „Transilvania" din 15 marte 1883, că *doina* ar fi de origine dacică.

2

Rele-s, bade, frigurile,
Da-s mai rele dragostele!...

Versul poporal românesc este alcătuit de obicei din cîte *patru picioare* troheice, adecă compuse din cîte două silabe, dintre care cea dintîi este lungă, iar a doua scurtă, de ex.:

Pe-o crenguță din dumbravă,
Zace mirla rău beteagă...

Piciorul din urmă poate să fie alcătuit și numai dintr-o singură silabă, de ex.:

Vai de mine, ce-am ajuns
Să iubesc pe sub ascuns...

Afară de versul acesta se mai întrebuinţează uneori și versul de *trei picioare*, de ex.:

Lină Carolină,
Floare din grădină

sau

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai...

Fiecare vers rimează cu cel următor sau cu cel dinaintea lui. Numai arareori se află în mijlocul vreunui cîntec cîte un vers rătăcit, care nu-și găsește soț în privința rimei. De multe ori o rimă se continuă și în versurile următoare, de ex.:

Ai, săracă mîndra mea
Cu brîu roșu se-ncingea,
Inima mi-o aprindea,
Cu dragostea mă vindea!...

Cîteodată versul de patru picioare se împarte în două versulețe de cîte *două picioare*, de ex.:

Făr' pe lună
Voie bună
Și pe stele
Dor și jele...

sau

Codru-i mare,
Frunză n-are;
O avut
Şi o-a pierdut . . .

Nu arareori se întîmplă ca vreunul din picioare să fie defectuos în privinţa accentuării. Aşa este, de ex., piciorul al patrulea din versurile citate în fruntea acestei note. În cîntec însă românul evitează, pe cît se poate, o pronunţare nepotrivită.

3

V. 3:

Maica din friguri mă scoate . . .

Aluziune la doftoriile de casă şi la priceperea bătrînelor de a vindeca fel de fel de boale.

4

V.1 şi 2:

De n-ar fi ochi şi sprîncene
N-ar mai fi păcate grele. . .

Într-o variantă se zice:

De n-ar fi ochi şi sprîncene,
Inima mea n-ar mai geme,
Dar ochi şi sprîncene sînt
Şi mă bagă în pămînt!

Într-o altă variantă se adaugă după 2:

Dar cînd la ele privesc,
Nu poci să nu le iubesc!

Versurile 5 şi 6:

Ochii şi sprîncenele,
Alea fac păcatele

Sînt proverbiale.

5

V.1 şi 2:

Cît de mare-i pămîntu,
Ce-i mai rău ca urîtu? . . .

Sau după o variantă:

Rău e, Doamne, urîtu,
Care uscă pămîntu... etc.

6

V. 2:

Doar tu *mi-ai făcut ceva*,
De nu te mai poci uita! . . .

Mi-ai făcut ceva = m-ai vrăjit, m-ai fărmecat. „Parcă i-a făcut ceva!" se zice despre o persoană care se simte tare atrasă de o a doua.

7

V. 4 :

Dragostea *capu mi-l pune*

„Îmi pune capul cutare și cutare lucru", idiotism românesc foarte adeseori întrebuințat. De ex. : cutăruia îi pune capul jocul, băutura, mîncarea bună etc.

8

Între nefericita mierlă sau mirlă (care veșnic cernită își jelește soțul ce l-a avut pe cînd era încă fată de crai și la a cărui moarte s-a prefăcut în pasăre cîntăreață, după cum spune legenda) și tainicul cuc poporul a aflat o gingașă legătură.

9

V. 2 :

Trei zile la domni aș face . . .

Aluziune la vremea iobăgiei.

10

Săteanul nostru crede în puterea farmecelor (vrăjilor), diochiului etc. Cel fărmecat nu mai știe nimica de capul său, ci se supune orbește dorințelor persoanei care i-a sucit mințile.

11

V. 3

Că nu poci ședea la școale

Eroul acestor versuri este student, de bună seamă din Blaj.

12

V. 5 și 6 :

Nice ziua cu lucru
Nice noaptea cu somnu. . .

Nice se întrebuințează în multe părți ale Ardealului (mai cu seamă în părțile centrale) în loc de *nici*. Nu arareori *i* final de la *nici* se lungește în cîntec și astfel, de ex., versurile de mai sus se pronunță în unele locuri în felul următor :

Nicii ziua cu lucru,
Nicii noaptea cu somnu. . .

13

V.2. *Ciripesc* ca paserile ... Într-o variantă se zice.. *Chiscuiesc* ca paserile.

14

V.5 și 6

Dară nu-s toate curate,
Ci-s cu dracu mestecate . . .

Într-o variantă se adaugă după aceste versuri ca încheiere :

Da cine le-o mestecat?
Două fete dintr-un sat!

15

V. 21—24

Cînd măicuţa m-a scăldat,
Ea ciupa că mi-a ţîpat
Tot în umbra nucilor
Spre chinul voinicilor!

Româncele au obicei a vărsa apa în care şi-au scăldat copiii şi cu deosebire copilele (ciupa) la tulpina unui nuc. Asemenea fac fetele cu apa în care s-a (sic !) spălat. Totodată, părul ce le rămîne la pieptănat, îl vîră fetele într-o scorbură de nuc, căci astfel cred ele că vor avea totdeauna coade lungi şi frumoase.

16

Mîndra mea, mîndră Marie,
Scrisă-i faţa ta-n hîrtie!

Adecă : faţa ta e ca şi zugrăvită pe hîrtie ! Este de însemnat expresiunea : *parcă-i scris*, expresiune întrebuinţată faţă de un lucru făcut cum se cade, de ex. : un car, un vestmînt etc.

17

V.2 :

Vreme-i să ne şi hulim ! . . .

Într-o variantă se zice

Vreme-i să ne *ciufulim*

A se ciufuli sau ciufului = a se batjocori.

18

V. 12

Să mă-nvăţ şi eu a scrie . . .

După acest vers se adaugă într-o variantă, ca sfîrşit :

Scrie badea mănunţel
Pe frunză de petrînjel,
Să mă duc pînă la el!

19

V. 10 şi 11

Şi cu *peană* frumuşea
Făcută pe voia mea . . .

Într-o mare parte a Ardealului, svîrta (vrîsta) de flori sau de verdeaţă ce şi-o pun flăcăii la căciulă sau la pălărie se numeşte *peană*.

20

V. 4

Într-o variantă se zice :

Măcar cum mi-o ocărăşte . . .

Barem cum mi-o ciufuleşte.

21

Într-o altă variantă, după

Nu-i ca fata-ardelenească. . . ,

urmează numai versurile :

Cu brîu roşu ea se-ncinge,
Din obraz îi pică sînge,
Şi cu cizme roşi se-ncalţă,
La inimă te dezgheaţă !

22

V.5 şi v. 10 :

Mînînd boii : *cea* Virag !
Mînînd boii : *ho* Bodor !

Cea şi *ho* sînt strigăte întrebuinţate pentru boi. Boul de pe partea stîngă a tînjelei se numeşte *boul de cea,* iar cel de pe pe partea dreaptă *boul de hăis* (*hois, his* şi în unele părţi *oidea*). *Virag* şi *Bodor* sînt nume de boi. În Ardeal auzi mai rar numele româneşti Plăvan, Bourean, Roşel decît Siloi, Rendea, Cendea, Barna, Daru şi alte numiri ungureşti. Asemenea, pe lîngă Roibu, Suru, Albu, Murgu, Mocan etc. (nume de cai), găseşti şi Şargu, Dereş, Cinoş, Bator etc. Vacile însă au mai peste tot nume româneşti, ca : Florica, Joiana, Plăvana, Surica etc.

23

V. 5 şi 6

Dragu-mi-i badiu din joc,
Că miroase-a busuioc !

Fetele române au obicei a duce cu sine la joc unul sau mai multe fire de busuioc. Totodată, mamele feciorilor, cînd întocmesc cămăşile acestora, obişnuiesc a pune printre ele această plantă bine mirositoare. Busuiocul se consideră ca o floare aducătoare de noroc, pentru aceea se şi găseşte la orişicare casă.

24

Dovadă despre hărnicia romăncelor !

25

Muşcata, tămîiţa, măghiranul, rosmarinul, garoafele, lemnul Domnului etc, sînt, pe lîngă busuioc, *florile* cele mai favorite ale românilor.

26

V.3 şi 4

Pe duminecă ce vine,
Să-şi gătească *peana* bine . . .

Despre cuvîntul *peană*, vezi nota 19. Jocurile de pe la sate se ţin numai în dulce, şi anume dumineca şi sărbătoarea.

27

Cucul este prooroeul săteanului nostru. Primăvara, cînd trece prin codru, românul întreabă cu glas mare : ,,Cucule, cîţi ani îmi dai?'' Şi apoi numără cu luare aminte de cîte ori răsună monotonul ,,cucu !'' al păsării cu pene sure.

28

Într-o variantă a acestui cîntec :

Auzi, mîndră, cucul cîntă,
Ieşi afară şi-l ascultă!
De ţi-a cînta cucul bine,
Ia-ţi hainele, hai cu mine;
De ţi-a cînta cucul rău,
Mai rămîi în satul tău!

29

V. 2 :

Mută-ţi casa lîngă noi . . .

Într-o variantă se zice :

Vino pe seară la noi . . .

30

V. 16 :

Şi-acum nu te poci lăs*are*!

Terminaţiunea *are* se întrebuinţează de multe ori în versuri pentru potriveală (rimă), nu numai la verbe, ci chiar şi la substantive. De ex. :

Frunză verde şi frunz*are*,
Măi bădiţă Ion*are*, etc. . . .

31

Pe lîngă v. 2 :

Că Murăşu-i apă bună. . .

Se mai află şi variantele

Că Tîrnava-i apă bună . . .
Că-apa dintre holde-i bună . . .

şi

Că-apa de la popa-i bună.

32

Într-o variantă se adaugă de la 8 încolo :

Nu știu cine s-a aflat,
De pomu ni l-a tăiat
Și dragostea ne-a stricat !

33

V. 11 și 12

Cînd *se suie pe curele*
Și-mi dau buze subțirele

Se înțeleg curelele de la opinci.

34

Într-o variantă se adaugă ca sfîrșit versurile :

Bade, bade, dragul meu,
Dragul meu, binele meu,
Să nu dai în boi prea tare,
Că se strică la spinare !

35

V. 9 :

Lacrămile rău mă *stinge*

În poezie, ca și în vorbirea obișnuită, se pune nu arareori predicatul în singular, pe cînd subiectul este în plural.

36

CXCV, v. 4 :

Și nu-*nchepi*, dorule-n ele !

Închepi în loc de încapi ; provincialism.

37

În loc de v.3 și 4 se zice într-o variantă

Drumul Clujului se gată,
Al dorului niciodată !

38

V. 5 și 7 se mai găsesc și în forma următoare :

și 7

Bădița-i cu suman sur . . .
Bădița-i cu suman alb.

39

V. 18 și 19

Și măicuța *pricepură*
Și din grai așa *grăiră* :

Construcție mai rar întrebuințată. Numai din cînd în cînd auzi pe cîte o babă sau pe cîte un moșneag cu pletele ca argintul zicînd, de ex. : „Muri*ră* bietul cutare sau cutare !"

40

V. ultim :

În curte de *mutu*-meu

Mut = porecla pentru bărbat.

41

V.3 și 5 :

Luna-i sus de-o suliță . . .
și
Luna-i sus de trei zvîrlite . . .

Așa se măsoară drumul lunii și al soarelui la poporul nostru.

42

Într-o variantă se zice în v.9, în loc de :

De-i vedea, că s-adîncește . . .
De-i vedea, că se corlește . . .

43

Aceste versuri se găsesc și în următoare formă :

Eu mă duc, mîndră, ca mine,
Inima la tin'rămîne . . .
Grijește-mi-o, mîndră, bine!
Mi-o-nvăluie-n chischineu
Și mi-o bagă-n sînul tău.
De-i vedea că înverzește,
Poți să tragi a mea nădejde;
De-i vedea că s-a-nnegrit,
S-a-nnegrit,
A mucezit
Ia-ți nădejdea de la mine,
Că eu nu mai știu de tine!

44

V.9 :

Și pădurea loc frumos . . .

Într-o variantă se zice :

Și pădurea tot livezi . . .

45

Fata din acest cîntec de bună seamă că se afla în Sibiu la slujit.

46

V.5 :

Șede la masă și coasă . . .

Se află şi în următoarele forme :

Șede *pe polmod* și coasă . . .
Șede *pe vatră* și coasă . . .
Șede-n *fereastră* și coasă .

Cuvîntul *polmod* din varianta primă se exprimă şi *pomnol* şi *polmon*, şi înseamnează prispă. În fine, într-o altă variantă, între v.5 şi 6 se află intercalate cuvintele :

Cu arnici și cu mătasă.

47

V.3 :

Fă-mă strugure din vie . . .

Într-o variantă :

Fă-mă pasăre negrie . . .

48

Într-o variantă se zice de la v.4 încolo :

Cu atîta am noroc,
Că nu stau de fel în loc,
Că m-aș aprinde de tot
Ș-aș arde cu bobotaie
Ca și-o giradă de paie !

49

Într-o variantă se zice în loc de v.3 şi 4

Și încet, dorule-ncet,
Că puica-i pe loc sicret !

50

Într-o variantă se adaugă după v.3, ca sfîrşit :

Făr' pe lună
Voie bună
Și pe stele
Dor și jele !

Cuvîntul „porunci" din versul „Nici n-am pe cin-porunci" înseamnă a comunica, a împărtăşi. Ce mai poruncești la cei de acasă ? = Ce veste mai trimeți la cei de acasă ?.

51

V.3 :

La bădiţa-n *buzunar*

În unele locuri se zice *buzdunar*, în loc de buzunar.

52

V.8

De s-a dus pe Jiu la vale. . . .

O mare parte din transilvăneni (nu numai români) trece vara în România, ca astfel să-şi agonisească ceva pentru a putea plăti birurile de acasă.

53

V.1 : *Bălgărad* = Bălgrad = Alba—Iulia.

54

V.2 :

M-aş duce cu badea-n *ţeară*. . .

Ţeară (ţară) = Ţara Românească (Muntenia). Românii ardeleni îi numesc pe cei din România „ţăreni".

55

V. 8 :

Badea-*n cap nu m-o legat*

= Badea nu m-a făcut soţia lui. Fetele umblă cu capul gol sau îşi pun cîte o cîrpă (maramă), pe cînd nevestele sînt *învelite*, adică îmbrobodite cu ştergare (chindeie).

56

O variantă începe astfel :

Foie verde de dudău,
Bade, bădişorul meu,
Aseară cînd însăra,
Murgu-afară necheza.
Eu murgu l-am dezlegat
Bine că l-am săturat,
În Nistir l-am adăpat,
În grajd apoi l-am băgat
Şi pe tin'te-am aşteptat.
Dar văzînd că nu mai vii...
etc. etc.

57

Într-o variantă se mai adaugă după v.6 :

Plîngi, măicuţă, după el,
C-a fost voinic tinerel.
— Aş plînge şi mi-i ruşine,

Că mi-a ieşi veste-an lume;
Aş plînge da-s tinerea,
Şi mi-a ieşi veste rea!

58

V.2

Că *scrisa* noastră-i aşa . . .

Scrisa, ursita, soartea.

59

Sau

Cruce mîndră, cruce dulce,
Cruce în pămînt mă duce;
Cruce mîndră, cruce dragă,
Cruce în pămînt mă bagă!

În unele locuri, cuvîntul *cruce* se întrebuinţează ca adresă (numire) faţă de fete şi neveste mai tinere.

60

V.2 :

Cu cizme roşii-n picioare. . .

Pînă mai ieri alaltăieri fetele şi nevestele cele tinere purtau în zi de sărbătoare de obicei cizme roşii. În unele locuri se purtau şi cizme galbene. Astăzi aceste culori au ieşit din modă în cele mai multe părţi.

61

V.1 şi 2

Deal cu deal nu se-ntîlneşte
Om la om trage nădejde!

se întrebuinţează ca zicală (proverb).

62

Într-o variantă se zice de la v.3 încolo

De doi ani şi jumătate
Ibovnică-n direptate;
Da acum d-o săptămînă
M-a urît pentr-o minciună
Pare că-i alta mai bună!

63

La sătenii noştri — ca de obicei la oamenii din popor —, în cele mai multe cazuri căsătoriile nu se fac atît în urma legăturilor de dragoste ale tinerilor, cît mai mult după bună chibzuiala părinţilor. În chipul acesta se poate întîmpla foarte lesne ca cei căsătoriţi să nu se potrivească de loc unul cu altul şi să ducă traiul cel mai rău. Mai ales partea femeiască este expusă în cazuri de asemenea natură la suferinţele cele mai grele. Aşa se nasc jeluirile de felul celor cuprinse în colecţiunea de faţă.

64

V.27 şi 28 :

Spate tare-ncîrligate
Buze mari şi lăbărţate !

Într-o variantă se zice :

Spate tare *cîrjobate,*
Buze mari, *dăbălăzate* !

65

V. 51 :

Şi cu neamul *slabului* !

Neamul slabului se înţelege în privinţa năravurilor. Om slab = om de nimica.

66

V.10 :

Să *ţii zile* pentru mine . . .

A ţinea zile = a ajuna. Românii şi mai cu seamă româncele au obicei a ţinea postul cel mai strict (a se lipsi cu totul de mîncare) într-o zi anumită dintr-o bucată de vreme oarecare. Aceasta o fac ei parte pentru expierea vreunui păcat, parte pentru delăturarea vreunei primejdii ameninţătoare.

67

V.9 şi 11

Podul de argint şi *podul de aramă* sînt închipuiri ale poporului pentru lumea cealaltă

68

Aceste versuri se potrivesc şi pentru un băiat, care a fost băgat slugă într-un loc rău.

69

V.4 :

Şi legat-a *doi urîţi* . . .

adecă doi care se urăsc.

70

V.12 :

Veştedă rujă-n cenuşă . . .

Într-o variantă se zice

Roşmarin verde-n cenuşă . . .

71

O variantă zice :

Du-te, dor, cu gîndurile
Pe la toate plugurile,
La un plug cu şese boi,
Acolo-s *poganici* doi,

Poganiciul cel mai mic
Acela mi-a fost iubit,
Poganiciul cel mai mare
Cela mi-a fost drag mai tare.
De te-or întreba ce fac,
Spune că m-am măritat;
De-or întreba cum mi-e traiul
Spune-le că cu vătraiul!

Poganici = mînător de boi (mai cu seamă un băiețandru).

72

V. 26 și 27

Nici de dulce
Să se spurce!

Acela care mănîncă de dulce în post se zice că se spurcă. Aici însă „să se spurce” are înțeles satiric.

73

V.5 : *D'oi* este o exclamare de duioșie. Vezi nota 4, p.89 din colecția d-lui Miron Pompiliu, intitulată *Balade populare române* (Iași, 1870, tip. Junimei).

74

Fapt = fărmecătură.

75

V.1 :

De-aici pînă-n satul meu . . .

Într-o variantă se zice :

Din Sebeș pînă-n Cergău . . .

76

Și :

Vai, vai, vai, inima mea,
Multu-i bună, multu-i rea,
Multu-i neagră ca tina,
Ca tina după ogoare,
Care-i călcată de care . . .
Călcată de boi domnești
Și de cară birișești!

77

V. 13 :

Mai voinic și mai legat . . .

Într-o variantă se zice :

Mai voinic, mai țințălat . . .

78

V. 4 :

Dar *mi-s* florarea florilor

Această construcţie se întrebuinţează în Banat şi în unele părţi ale Ardealului.

79

V.5 :

Eu ies şi mă *spăţiresc* . . .

Eroul acestor versuri trebuie să fi fost cătană cezaro-crăiască. Cătanele şi aceia care au fost cătane obişnuiesc a-şi impestriţa vorbirea cu cuvinte străine, ca *spăţiresc, ruculuesc* etc.

80

V. 5 :

Peană mîndră de *păunu*. . .

U final de la cuvîntul *păunu* s-a pus numai pentru rimă şi pentru completarea versului. Asemenea „licenţe poetice" se găsesc deseori în poeziile populare. În Braşov şi în cîteva sate dinprejurul acestui oraş nu se completează cuvintele cu *u*, ci cu *î*.

81

V. 17 şi 18 :

Ca firuţul paiului
De-asupra *fumariului* !

Fumariu = locul de unde iese fumul = coş, urloi. Casele românilor mai înainte erau mai toate acoperite cu paie.

82

V. 7 :

Nu m-ai urît *de măgan*

De măgan (ungurism) = din îndemn propriu.

83

V. 17 :

Nu ca boaghia *hai* urîtă !

Hăl şi *hai* (pronume) în loc de cel şi cea (ăl, a).

84

V. 10 :

Din arat pînă-n *cărat* !

Cărat = căratul (dusul) bucatelor de pe cîmp.

85

Într-o variantă se adaugă după v. 14 ca sfîrşit :

Şi, leliţă, ce mi-i da,
Că şi eu te-oi blestema ;
Cîndu-i trage cu acul,

Să se rumpă bumbacul;
Bumbacul să fie rău,
Să-l înnozi cu dorul meu!

86

Versurile:

Cine calcă jurămîntul
Nu-l primeşte nici pămîntul!

sînt proverbiale.

87

Într-o variantă se zice în locul versurilor 7 şi 8:

Într-un vîrf de solovîrf,
La o margine de tîrg . . .

88

V. 15:

Să-l mînce viermii *de tăt* . . .

De tăt = de tot; *tăte* = toate. Aşa se rosteşte acest cuvînt în unele părţi ale Ardealului.

89

Românul din Ardeal şi din Ţara Ungurească a dovedit de repeţite ori că este ostaş vrednic, care nu părăseşte cîmpul de luptă cu una, cu două. Cu toate acestea, *cătănia* n-a fost în stare a exercita un farmec deosebit asupra omului nostru din popor, şi anume cu deosebire din cauză că cel luat la cătane era trimis pentru ani întregi peste nouă mări şi ţări, între oameni străini, cu care nu se putea înţelege nici în vorbă, nici în obiceiuri.

90

V. 2:

Bucuros aş fi *răgută* . . .

Răgută = recrut. Militarii noştri în cele mai multe cazuri transformă termenii ostăşeşti străini după cum le vine lor mai bine la socoteală. Aşa, de ex., din *Zapfenstreich* (*retraite* fr.) ei fac *ciupistrac*, din *Abschied*, *hopşit*, din *Brodsak*, *broţoc*, din *Reibstok*, *krăştoc*, din *Dunkelarrest*, *dungarişte*, din *Oberstlieutenant*, *obîşlainic*, din *Schildwache*, *şilboc* etc.

91

V. 7: *Tist* = ofiţer.

92

V. 20: *Legman* = locotenent (*lieutenant*).

93

V. 5 şi 6:

Pătrontaşu mijlocul
Şi viţelu tot trupul . . .

Pătrontaș (patrînțaș) = cartușieră (nemț. *Patrontasche*). Vițel (borniŭ) = traista care o duce ostașul în spate. Această traistă este făcută în Austro—Ungaria din piele de vițel.

94

V.5 și 6 :

Merg mumînele gemînd
Și tătînii suspinînd . . .

Mumînă și *tătîne* sînt forme mai rar întrebuințate de la mamă și tată.

95

V. 7 : *Ciacăul* este un fel de chipiu de paradă.

96

V. 8 : *Glidă* = șir, rînd (nemț. *Glied*).

97

V. 9 și 10

Pe barburul dinainte
Pune plug cu șese vite . . .

După cît am aflat, *barburul* este o chindisitură în formă de triunghi. De altfel, cuvîntul barbur se întrebuințează și față de alte lucruri. De ex. barburul (barba) toporului etc.

98

V. 7 : *Șilboc* = strajă, sentinelă (nemț. *Schildwache*).

99

V. 12 : *Panganet* = (spanganet) = baionetă.

100

V. 3 :

Haideți, feciori, la bărbunc . . .

Bărbunc (vărbunc) = înrolare la miliție (nemț. *Werbung*). Aceste versuri datează din timpul cînd flăcăii se ademeneau cu jocuri și cu chefuri, ca să intre în miliție.

101

Într-o variantă se adaugă după v.24 ca încheiere :

Vine vîntul dinspre munți
Și-i cu dor de la părinți.
Tare suflă vînturile,
Rău mă strică gîndurile ;
Tare suflă vînturi reci,
Rău mă strică gînduri seci !

102

Într-o variantă, se zice de la v. 21 încolo :

Hei, mare, apă sărată,
Eşti cu lacrimi mestecată ;
Lacrimi de-a voinicilor
De dorul mîndruţelor
Şi de-al măiculiţelor !

103

V. 4 :

Au venit cărţi şi paşuş . . .

Carte = scrisoare, poruncă. ***Paşuş*** = passe port (fr.) .

STRIGĂTURI

Decît c-o ceteră rea,
Mai bine cu gura mea.
Cetera-i cu patru strune
Și mai rele și mai bune...
Gura mea toate le spune;
Cetera mai și greșește...
Gura mea le potrivește!

(Strigături din Ardeal)[1]

STRIGĂTURI GLUMETE

I

Cine joacă și nu strigă,
Face-i-s-ar gura strîmbă,
C-așa-i jocu românesc
Cu strigăt ardelenesc,
Cînd l-auz mă-nveselesc!

II

Drag mi-i jocul românesc,
Dar nu știu cum să-l pornesc;
Și de nu l-oi porni bine,
Lesne voi păți rușine!

III

Zică cine ce va vrea,
Eu tot joc pe voia mea...
Ori urîtă, ori frumoasă,
Că e tot din vița noastră!
Haide măi[2]!

IV

Place-mi mie d-a juca
Cu drăguța d-altuia[3],
Că să uită pe sub gene
Și de mine că s-o teme!
Așa copile!

V

Strigă, strigă, să se strîngă
Fetele din valea lungă
Ca oițele la strungă;
Toată ziua să jucăm,
Seara să le sărutăm!

VI

Foaie verde trei bujori,
Aveți grijă, măi feciori...
Iată vine-a mea drăguță
Cu cătrința cu zăluță;
Aveți grijă s-o jucați,
Numai să n-o sărutați!
Mînă, mînă măi!

VII

Altu joac-o țîrișcară
Și-l lovește, Doamne,-o boală
De trei luni nu să mai scoală;
Da eu și cu mîndruța
Jucăm, zău, toată ziua
Și n-avem nici pe naiba!
Na, copile, na!

VIII

M-a mînat maica la joc,
Cremene și foc!
Să joc fata cea frumoasă,
Cremene și iască!
Dar din trei cine le-a ști!
Cea frumoasă care-a fi!
Tot așa, copii!

IX

Frunză verde de pe soc,
Vino, mîndră, să te joc!
Să te joc să fii jucată...
Să mă pomenești vreodată!

X

Acuma m-am tulburat
La jucat şi la strigat!
— Mai taci, vere, nu te face,
Că nu joci cu cine-ţi place!

XI

Vai, mîndro, bine ţ-ar sta,
De-aş juca cu dumneata;
Da eu joc cu cine-mi place
Şi tu n-ai ce dracu-mi face.

XII

De ce joc d-ai-aş juca,
Mînă, mînă, măi!
Pare că-s făcut aşa.
Tot aşa, măi!

XIII

Dragele mele nepoate,
Nu vă pot juca pe toate;
Faceţi bine şi iertaţi,
Că pe rînd toate jucaţi!
Aşa măi!

XIV

Mîndră maic-am mai avut!
Copil mîndru m-a făcut;
M-o băiat cu flori de munte,
Toţi gura să mi-o asculte...
Mîndrele să mi-o sărute!
Hop aşa, măi!

XV

Păsăruică de pe culme,
Iartă-mă, mîndro, de glume:
Că nu-i om să nu glumească
Şi să nu păcătuiască!

XVI

De-aici pîn'la Făgăraş,
Nu-mi trebuie ceteraş;
Ceteraş e gura mea
Şi-mi poci zice, cînd oi vrea.

XVII

Uiu, iu, pînă ce-s viu,
Dac-oi muri, mort să fiu!
Uiu, iu, că şi-n mormînt,
Eu tot trebuie să cînt!

XVIII

Am o rîză de inel
Ş-o drăguţă-n Ciuguzel;
Na copile!
Am o rîză de verigă
Ş-o drăguţă-n Şeica Mică!
Mînă, mînă măi!

XIX

Zi, ţigane, pînă mîne,
Că mîndruţii-i pare bine;
Zi, ţigane, zi drăguţ,
Pîn' ce-oi rămînea desculţ!

XX

Bate, Doamne, şi mai ţine
Cîte-o mîndră lîngă mine;
Bate, Doamne, şi mai lasă
Cîte-o mîndră-n cîte-o casă!

XXI

Uşurelu-s, uşurel,
C-am mîncat carne de miel
Şi costiţă de purcel;
Da şi mîndra-i uşurea,
C-a mîncat carne de mia
Şi costiţă de purcea!

XXII

Știutu-te-a dracu, lele,
Că ți-e trupu floricele
Și gura fagur de miere!
Că de mult te-aș fi luat
Ș-acuma ți-aș fi bărbat!

XXIII

Tătăișă bătăușă,
Draga badiului brîndușă,
Fă-mi cămașă de fuior,
Că mi-i gîndu să mă-nsor,
Să iau fata lui Bujor...
Dară nu te supăra,
Că și de m-oi însura,
Eu de loc nu te-oi uita!

XXIV

Vai de mine, ce să fac,
Că toate fetele-mi plac...
Nevestele moarte-mi fac.
Moarte-mi fac nevestele,
Dar mă-nvie fetele,
Ș-așa-mi duc eu zilele!

XXV

Sărută-mă, gorniceasă,
Că gornicu nu-i acasă[4],
Că s-o dus pe vale-n sus...
Doar nu-s cară de ajuns!

XXVI

Pe seară să te gătești,
Copilă ce ești!
Că deseară viu la voi,
Copiliță hăi!
Să te cer de la ai tăi.
Mîn-o, mîn-o măi!

XXVII

Asta mie mi-o plăcut,
Numai maică-sa n-o vrut;
Asta mie mi-o plăcea,
Numai maică-sa n-o vrea...
Vai, tuna-te-ar lume rea!

XXVIII

Haide, mîndră, să pornim,
Tocma-n Blaj să ne oprim,
C-acolo-i vinul mai dulce
Și-i cupa cu două duce[5]!

XXIX

Hop leliță, lelișoară,
Nu lăsa voinic să moară
Pentr-un pic de gurișoară.
Pentr-o țîră și cu treabă,
Nici chiar popa nu te-ntreabă;
Pentru-un pic de sărutat,
Nici popa nu-ți dă păcat!

XXX

Mîndră, mîndruleana mea,
Roagă-te de maică-ta,
Să te sloboază seara,
Batăr pînă la portiță
Numa-n laibăr și-n cretință,
Să dai badiului guriță!

XXXI

Pînă ce iubeam copile,
Mai era ceva de mine;
Dar decînd iubesc neveste,
Crește barba fără veste!
Așa măi!

XXXII

Uiu, iu, mi-am luat de seamă:
Iepurașu-i bun de zeamă,
Iepuroaica de friptură...
Lelea de țucat în gură!

XXXIII

Place-mi mîndra cinășea,
Că mi-i falā-n tîrg cu ea!

XXXIV

Foaie verde trei alace,
Fă-mă, Doamne, ce mi-i face,
Fă-mă, Doamne, lemn de tufă
Să mă taie mîndra furcă,
Să mă ducă-n șezătoare,
Să mă ție-n brățișoare!

XXXV

Mîndră, mîndruleana mea,
Dracul negru te-o știut
Că ai gură de vîndut,
Că și eu mi-aș fi luat
Pe vreo zi de secerat!

XXXVI

— Mîndră, buze marmanzii,
Dar pe-a cui seamă le ții?
— Dară și pe-a dumitale
De-i avea bună purtare!

XXXVII

Mîndra mea, mîndră de domn,
Nu mă drăgosti prin somn;
Cînd gîndesc să dorm mai bine,
Tu te drăgostești cu mine!

XXXVIII

Mă uitai prin pomișori,
Văzui negri ochișori...
Veniți după ei feciori,
Să ne facem vînători!
Zi, măi, zi!

XXXIX

Pentru tine, tu Ileană,
Mi-a pierit iarba-n poiană.
Pentru tine, Măriucă,
Mi-a pierit iarba pe luncă.
Pentru tine, mîndră hăi,
Mi-a pierit iarba-ntre văi
Și bucatele-n hotară,
Nouă clăi și nouă cară,
Nouă cară de secară
Și nouă de grîu de vară!
Așa zău, copile!

XL

Strigă, strigă tot așa
Să răsune ulița,
Ulița la mîndruța,
Să deschiză portița
Și s-aprinză lumina.
Așa, măi!

XLI

Pentru tine, mîndruliță,
Mă rup cîinii pe uliță;
Pentru tine, rujă-nvoaltă,
Mă rup cîinii și mă latră.
Aoleo!

XLII

Aseară-nsărai pe coastă
Pentr-un pic de gură proastă;
Hop așa!

Aseară-nserai la cruce
Pentr-o ţîr' de gură dulce.
Trage, măi!

XLIII

Boii-n rît şi eu la mîndra,
Vin juraţii să-mi ia ţundra[6];
Nici cu mîndra, nici cu ţundra,
Fire-ar a naibei dobînda!
Zi, măi, zi!

XLIV

Cîte fete-s cu mărgele
Hop măi, hop!
Toate-s drăguţele mele;
Haide-aşa, măi!
Cîte fete-s cu cercei,
Hop copile!
Toate-aşteaptă să le cei;
Mînă, mînă, măi!

XLV

Muieruşcă din Bercuţ
Cu pieptarul cel mîndruţ,
De ce dracul n-am aflat
Că tu eşti de măritat,
Că şi eu te-aş fi luat
Şi acum n-aş fi strigat
Şi din greu n-aş fi oftat!
Mînă, mînă, măi!

XLVI

Draga mea ş-a cui te ţine,
Lasă-mă-n braţe la tine;
Draga mea şi-a cui te are,
Lasă-mă-n braţele tale,
Că nu mai poci de picioare!

XLVII

Mîndră cu ochii bărnaci,
Albă eşti, dar nu-mi prea placi;
Mîndră cu ochii negrii,
Albă eşti, dar nu-mi trebui,
Că-s fecior, nu mărăcine,
Să mă iubesc cu oricine!

XLVIII

Zis-a maica să mă-nsor
Să-i aduc un ajutor,
S-o mai dea de cel cuptor...
Cîteodată
Şi de vatră!

XLIX

Nici o mîndră n-ai afla
Care să grăiasc-aşa:
Bagă-ţi banii în curea!
Nici o mîndră nu ţ-ar zice:
Nu-ţi bea banii, măi voinice,
Că banii ţ-or trebui,
Dacă te-i căsători!

L

Puiculiţă, pui păun,
Treci la badea peste drum
Să cercăm vinul de-i bun.
Vinu-i roşu dulcişor,
Ca şi dalbu-ţi obrăjor,
Că-i din boabe roşioare
Ca ş-a tale buzişoare!

LI

Cu ibovnică-n vecini
Nu ţi-i hasnă de ce cini;
Ieşi afară şi mi-o vezi,
Intri-n casă şi oftezi!

LII

De-aş şti că mă duc în rai,
Aş lua căruţ şi cai
Şi i-aş da popii Mihai;
Da ştiu că-n rai nu m-oi duce,
Că mi-a plăcut gura dulce!

LIII

De cînd maica m-a făcut,
Zău, drăguță n-am avut...
Că n-am avut cîte una,
Ci cu cîrdul totdeauna !

LIV

Foaie verde trei smochine,
Dragu-mi-i, lele, de tine,
Dar mai drag de cin'te ține.
Foaie verde iac-așa,
Dragu-mi-i de dumneata,
Dar mai drag de maică-ta !

LV

Trandafir cu patru fire,
M-a făcut maica pe mine
Să fiu doftor de copile :
Pe cîte le-oi doftori,
Prea frumos mi-or mulțumi,
Că nu dau leacuri amare
Să fie cu supărare,
Ci tot buze rumeioare,
Care plac la fetișoare !

LVI

Mîn-o, măi, că n-are boi,
Numai ochii amîndoi ;
Mîn-o, măi, că n-are vaci,
Numai ochii cei bărnaci.
Nu căta la bogătate,
Ci la sprîncene-nghinate !

LVII

Nu-i frumos cine se ține,
Ci-i frumos cui îi stă bine ;
Nu-i frumos cin'se gătește,
Ci e cui se potrivește !

LVIII

Ce folos de tine, dragă,
Că ești albă și spălată
Și trăiești tot supărată,
Că i-os negru și urît
Și trăiesc tot libovit !

LIX

— Ciucur verde de mătasă
Lasă-mă, mîndruțo,-n casă,
C-afară plouă de varsă
Ș-afară-i vreme vrăjmașă
Și eu sînt numa-n cămașă !
— Bucuros mi te-oi lăsa,
Dacă bine te-i purta !

LX

Pentru mîndra cea din colț
Mîncai șaptezeci de zloți
Și pentru vecină-sa,
Pentru dalba Ileana,
Mîncai caii și cocia
Și-mi făcui datoare via !

LXI

Codrule, frunză rotundă,
Slobozi-mi o țir' de umbră,
Sub tine să mă umbresc,
Cu mîndra să mă iubesc,
Să poci zice că trăiesc !

LXII

Săracele mîndrele
Chiscuiesc ca paserile
Pe sub toate streșinile ;
Numai la streașina mea,
Chiscuiesc și nice prea !

LXIII

Ară badea cu plugul
Alăturea cu drumul
Și răstoarnă pămîntul;
Tot ară și seamănă
Și din gură blastemă:
Frunză verde pe copaci,
Să te faci, grîule, faci,
Să te faci, grîule,-nalt
Și să stai la secerat
Ca mîndra la sărutat!

LXIV

Pentr-un pic de sărutat
Toată noaptea-am tremurat;
Cînd am fost la sărutat,
Bună palmă-am căpătat...
D-aleo, Doamne, ce păcat!

LXV

Du-mă, Doamne, și mă pune
Unde-s nevestele bune
Și bărbații duși în lume;
Du-mă, Doamne, și mă lasă
Unde-i nevasta frumoasă
Și bărbatul dus de-acasă.

LXVI

Vai de mine, n-am opinci,
Dar mîndruțe am vreo cinci!

LXVII

— Foaie verde măghiran,
Da fii, vere, mai viclean!
— Foaie verde trei smochine,
Că sînt mai viclean ca tine!

LXVIII

— Tu te duci, bădiță,-n țeară,
Nu-mi lași nici o rînduială?
— Rînduială ț-am lăsat,
Să nu faci mult sărutat!

LXIX

Colo-n deal pe potecuță,
Lîngă mîndră fîntîniță,
Trece-o dalbă copiliță
Cu doi pui de rață-n brață
Chiar colea sub ia creață;
Eu mă țîp să-i iau un pui...
— Bibi, bade, că te spui[7],
C-o veni sîmbăta mare
Și de pui o fi-ntrebare!
Copiliță, nu mă spune,
Că puiul la loc l-oi pune!

LXX

Ară badea cu plugul
Cîtu-i dealul d-a lungul,
Trece mîndra cu prînzul:
— Bun lucru, bade, cu plugul!
— Să trăiești, mîndră, cu prînzul!
— Să fii, bade sănătos,
Că mi-ai mulțămit frumos!
— Să fii mîndră, sănătoasă,
C-ai grăit vorbă frumoasă!

LXXI

— Badea lucră, ploaia cură,
Ieși, mîndruță, și-i dă gură!
— Eu guriță cum i-oi da,
Că mă tem că m-o mușca
Și măicuța m-o-ntreba:
Tu, fetică, draga mea,
Avut-ai gură, ori ba?...

Atunci ce voi cuvînta?
— Spune-i mîndră, tu așa:
Am avut, măicuță, hăi,
Dar am dat-o la flăcăi!

LXXII

— Mîndră, mîndruleana mea,
Păsăruică ușurea,
N-ar fi modru și putință,
Să vîr mîna-n sîn la țîță?
— Haide, badeo, bucuros,
Numai să umbli frumos!

LXXIII

Cîte flori sînt pe cîmpie
Nu-s ca tine, tu Marie;
Mîndră ești, frumoasă ești,
Numai nu mă prea iubești!

LXXIV

Omul negru ca căldarea
Țipă de răsună valea:
— Mîndră, zău, mărturisesc,
Că pe tine te iubesc;
Dau-ți carte de la mine,
Că nu m-oi lăsa de tine!

LXXV

Mă dusei astăzi la fîn
Cu dorul mîndruții-n sîn,
Mai strîngeam cîte-o căpiță
Și mai dam pe la guriță.
De lucrat, voi fi lucrat...
Dar guriț-am căpătat!

LXXVI

Copiliță drăguliță,
De te-ai face-o iconiță,
Să-mi fii ziua de-nchinat
Și seara de sărutat!

LXXVII

Cîtu-i fînațul de mare,
Dorul meu odihnă n-are,
Nici la umbră, nici la soare;
Nici la umbră de căpiță,
Făr' la tine, copiliță!

LXXVIII

Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Unde-ți văz țîțele-n sîn
Picioarele nu mă țin,
De nimic nu mai sînt bun!

LXXIX

Hai, mîndră, să te sărut[8],
Că îndată plec la plug,
Să alerg în lat și-n lung;
Ziua-i mare,
Glia-i tare...
Dragostea n-are răbdare!

LXXX

Vai de mine, bine mi-i,
Nu știu mîne cum mi-a fi...
Da și mîne mi-a fi bine,
C-a fi mîndra lîngă mine!

LXXXI

Bate-l, Doamne, cui nu-i place
Gura de fată bărnace,
Că nici mie nu-mi plăcea
Pîn'nu m-am dedat cu ea.
Deac-am prins a mă deda,
N-a fost cap de-a o lăsa;
Deac-am prins de-a o iubi,
N-a fost cap a o urî!

LXXXII

Bate-mă, Doamne, să zac
Într-o grădină cu mac
Cu mîndra pe după cap;
Bate-mă, Doamne, să mor
Într-o grădină cu flori
Cu mîndra de subsuori;
Bate-mă, Doamne, să piei
Într-o grădină cu tei
Cu fruntea pe sînul ei!

LXXXIII

Copiliță cu dor mult,
Pleacă-ți gura s-o sărut,
Să mă-nvăț a săruta,
Dragă, la gurița ta,
Că e foarte frumușa!

LXXXIV

Frunză verde ș-o nuia,
Cum să n-am inimă rea:
Eu iubesc, altu mi-o ia...
Lume, focu-n tine dea!

LXXXV

— Mîndră, merișor domnesc,
Te-aș iubi și nu-ndrăznesc.
— Îndrăznește, îndrăznește,
Dacă inima-ți poftește!

LXXXVI

Trecu mîndra pîngă mine
Ș-acuma nu mai văz bine;
Nu știu, fi-va vrăjitoare,
De m-a orbit așa tare.
Vrăjitoare, cum vei fi,
Mîndră, eu te voi iubi,
Chiar de tot de m-ai orbi!

LXXXVII

Trecui valea mort de sete,
Mă-ntîlnii cu două fete,
Amîndouă-n berte nouă[9],
Săruta-le-aș pe-amîndouă!

LXXXVIII

Trandafir, trandafiraș,
Drag îmi e omul cinaș,
Că să-ncalță frumușel
Și sărută subțirel;
Că să-ncalță pe picior
Și dă gură de ficior!

LXXXIX

Sărută-mă, puișor,
Că de nu mă săruți, mor;
Sărută-mă, puiculiță,
Că ești dulce la guriță!

XC

— Vino, lele, la Bănat!
— Ba eu nu, că am bărbat.
— Da că și eu am muiere
Și cu tine tot aș mere!

XCI

Dragostele din Alma
S-au dus tot pe Tîrnava,
Pîn-au stat la Mediaș,
Că-i locul mai drăgălaș
De copile mai cinaș.

XCII

Apuca-m-aș de-nturnat,
Frică mi-i de răsturnat;
Apuca-m-aș de-nvîrtit,
Frică mi-i de prăvălit!

XCIII

Cine-a făcut crîşma-n drum,
N-a făcut-o de nebun;
Oamenii-s cu gînduri multe,
Merg în crîşmă să le uite.

XCIV

Cui e voia să nu moară,
Pună plosca subsuoară;
Cui e voia să trăiască,
Plosca să n-o părăsească!

XCV

Drace, du-o ţeară rea,
Bani destui şi n-am ce bea[10]!

XCVI

La făgădăul din deal,
Mi-o rămas al meu suman;
Pentr-o ţîr de beutură,
Mînca-o-ar mormîntul, gură!

XCVII

Rău-i, Doamne, rău-i, zău,
Cînd nu-i vin la făgădău;
Da-i mai rău, Doamne, atunci
Cîndu-ţi dai boii pe junci
Şi vacile pe juninci!

XCVIII

Vinu-i bun, vinarsu-mi place,
Om bogat eu nu m-oi face;
Să se mai ducă-n păcate
Şi carele ferecate
Şi mioarele brumate!

XCIX

Palincuţă, draga mea[11],
M-am jurat că nu te-oi bea
În toată viaţa mea,
Şi acum de-o săptămînă
Sînt tot cu felcuţa-n mînă[12]!

C

Cînd mă gat de făgădău,
Furca e în drumul meu;
Mă opreşte caerul
Şi nu-mi dă pace fusul!

CI

Hop, ţup
N-am să-mbuc
Şi la moară n-am să duc;
Hop, hop, hop, cu cupa-n braţă
Pînă-n alba dimineaţă!

CII

Eu văz bine, măi ortace,
C-a mea ibovnică-ţi place;
Dă-mi un sfărtar de vinars[13],
Că-mi prind alta şi ţ-o las!

CIII

Multu-mi place vinarsu
Şi departe-i Reghinu!
Multu-mi place palinca
Şi departe-i Bistriţa!...
Foaie verde de mărar,
Naiba să te ia, crîşmar,
Că păharu-i cît un cui,
Deacă-l pui la gură, nu-i;
De-ar fi zece,
Toate-ar trece!

CIV

Mîndră, mîndruleana mea,
Floricică albăstrea,
De ai gînd să ne iubim,
Vină-n crîşmă să bem vin;
De ai gînd să ne lăsăm,
Hai la crîşmă vin să bem,
Trişti să nu ne depărtăm.

CV

Dragu-mi-i în crîşm-a bea
Cu oameni de seama mea;
Dragu-mi-i în făgădău
Cu oameni din satul meu!

CVI

Dragă mi-i crîşma-n pădure,
Că beau vin şi mînc la mure,
Dragă mi-i şi-ntre copaci,
Că beau vin şi mînc la fragi.
Na, copile, na!

CVII

Săracele fetele!
Dulce-i gura, place-le;
De le-ai da cu lingura
Şi-ncă nu le-ai sătura!

CVIII

Cîtu-i copila de mică,
Bate-o ş-o pune la furcă,
Că iubeşte de pîrleşte
Şi la lucru nu gîndeşte!

CIX

Nu te teme, mîndra mea,
Că cu alta n-oi şedea...
Numai de nu-mi va plăcea;
Nu te teme, mîndră dragă,
Că cu alta nu-mi fac treabă...
Numai de nu-mi va fi dragă!

CX

Mă dusei cu plugu-n coastă
Ş-aduse dracu-o nevastă,
Uitîndu-mă după dînsa,
S-a rupt cucura şi bîrsa;
Cucură am făcut nouă,
Dar s-a rupt grindeiu-n două,
Grindeiul pîn' l-am tocmit,
S-a gătat de plugărit[14]!

CXI

Aseară pe vremea cinii
Cînd treceam gardul cu spinii,
M-amuţai, mîndră, cu cînii;
M-amuţai şi nici prea tare...
Cam ştiai că cine sare;
M-amuţai şi nice prea...
Cam ştiai cine trecea!

CXII

Copiliţă, copiliţă,
Draga badei drăguliţă,
Astă vară sugeai ţiţă
Ş-acum dai badei guriţă!

CXIII

Ieri am fost la popa-n clacă[15]
Şi n-am găst mîndră să-mi placă;
Mă dusei la şezătoare[16],
Găsii mîndră ca o floare!

CXIV

Vai de mine, ce să fac,
Care-mi, place, eu nu-i plac;
Vai de mine, ce să fie,
Cui plac eu, nu-mi place mie!

CXV

Mîndruță, buzele tale
Știu că nu-s mărgăritare,
Că-s de piele;
Ca ș-a mele;
Buze moi și subțirele...
Hai, să ne țucăm cu ele!

CXVI

Iacătă, cîtu-i de mare,
Cer gură, zice că n-are;
Iacătă, cîtu-i de mică
Și dă gură subțirică!

CXVII

Dragă mi-i lelița-naltă,
Că-mi dă gura peste poartă;
Dar lelița mititea
Sare gardul ș-o proptea
Și se fură
De-mi dă gură!

CXVIII

Haide, mîndră, după mine,
Să te-nvăț a trăi bine.
La moară nu te-oi mîna,
De nu-i mere, nu-i mînca;
Desculță nu te-oi purta,
Că-i umbla tu, deacă-i vrea!

CXIX

Țucu-ți, lele, ochii tăi
Seara, încuind vițăi;
Țucu-ți, lele, gurița
Astară, cînd te-i culca[17]!

CXX

D-aveți grijă, măi feciori,
C-or veni fete cu flori
Ș-o veni ș-a mea drăguță
Cu peană de scînteuță,
Mîndră ca o păuniță;
Cu grumazul subțirel,
Cu cosița tot cîrcel[18]!

CXXI

Mă dusei la rîul sec,
Dorul mîndrei să-l înec
Și-l băgai în valea seacă:
Tulai, tulai, că să-neacă[19]!...
La inimă m-am muiat
Și nu l-am mai înecat.

CXXII

Dragostele nevestești
Mi te bagă pe ferești
Și te scot pe unde pot,
Pe sub strașină, prin pod!

CXXIII

Mîndra mea de mîndră mare
Nici oblală-n cizmă n-are,
Ci se-ncalță cu hîrtie,
Ca să-mi fie dragă mie!

CXXIV

De la noi a treia casă
Este-o fată ș-o nevastă;
Cu nevasta mă iubesc,
După fată mă topesc!

CXXV

Hop, săracă mîndra mea,
De mîncat îmi aducea
Lapte acru-ntr-o mărgea
Mîncam și-mi mai rămînea;
Dar acuma însurat
Trăiesc ca ș-un împărat
Și nici cînd nu-s săturat!

CXXVI

Ochișori ca la mîndra
N-am văzt în toată lumea
Numa-n tîrg la Orăștie
La o doamnă-ntr-o cocie;
Da nici doamna, zău, n-avea
Ochișori ca mîndra mea!
Așa, feciori!

CXXVII

M-a făcut maica pe fîn,
Să mă cheme Gherasîm;
M-a făcut maica pe paie,
Să mă cheme Niculaie;
M-a făcut cu bucurie,
Să mă cheme Vasilie!

CXXVIII

M-a făcut maica pe lună,
Să fiu tot cu voie bună;
M-a făcut maica-ntr-o noapte,
Să iubesc fetele toate;
M-a făcut maica-n coșer,
Să fiu pui de călușer[20]!

CXXIX

Marișcuță de la vamă,
Taie-un pui și ne fă zeamă;
Cîndu-i trece pe la noi
Pentru unu ț-om da doi,
Pe deasupra buze moi!

CXXX

Hop, mîndruță, gura ta
Pentr-un husoș nu o-aș da[21];
Nici p-un husoș, nici pe doi,
Nici p-un car cu șese boi!

CXXXI

Cine are dor și drag,
Cîtu-i lumea tot beteag;
Eu știu bine după mine,
Că-s beteag în toate zile!
Așa, măi!

CXXXII

De n-ar fi mîndra frumoasă,
N-ar fi fată mînioasă;
Dar mîndruța-i ca o stea,
Fetele n-o pot vedea!
Hop, copile!

CXXXIII

De la grajd pînă-n poiată
Nu scăpași nesărutată;
Hop, lele, hop!
Din poiată pînă-n șură
Nu scăpași să nu-mi dai gură.
Hop, lele, hop!

CXXXIV

Fă-mă, Doamne, țîntă-n grindă,
Să văz mîndra cînd se schimbă;
Fă-mă, Doamne, țîntă-n poartă,
Să văz mîndra cum se poartă!

CXXXV

De-aș mai fi o dată june,
Știre-aș peana cum se pune,
C-aș pune-o după ureche
Ș-aș mere seara la fete.
De-aș mai fi o dată fată,
Știre-aș peana cum se poartă;
C-aș purta-o în cosiță
Ș-aș da seara la guriță!

CXXXVI

Zis-am, zis şi m-am jurat,
Că n-oi mere seara-n sat
La nevastă cu bărbat,
Dar ş-aseară m-am scăpat,
M-am scăpat, c-am fost cam beat
Ş-am venit cu capul spart.
Cînd era gura mai dulce,
Pe bărbat dracu l-aduce,
Eu l-întreb de sănătate,
El îmi dă cu pumnu-n spate;
Eu mi-l întreb de trăit,
El mă-ntreabă: de ce-am vint?...
Prin susai
Abia scăpai
Prin urzici
Tot cu băşici!

CXXXVII

Cîte stele lucitoare
La un loc cu sfîntul soare
Pentru mine stau să joare[22],
Că-s de treabă foarte tare;
Dară luna hamişa
Zice, zău, că n-o jura,
Că m-a văzt miercuri seara
Prin grădină cu mîndra!...
De-oi fi, Doamne, vinovat,
Vrednic sînt de spînzurat
Pe pociumb de pătrînjei
Cu funii de tăieţei!

CXXXVIII

Vai de mine, că nu poci
Să mă duc în tîrg la Moci,
Să m-arunc între cojoace,
S-aleg mîndrei care-i place;
Să mă uit după şireag,
S-aleg mîndrei care-i drag
Şi să iau tîrgu de-a rîndu,
Să iau mîndrei care-i gîndu!
Hop măi!

CXXXIX

Fost-am, fost, cu oile
Pe coasta cu florile
Ş-am pierdut cimpoile
Şi le-au găst ţigancele
Ş-au suflat într-însele,
De le-au crescut ţîţele
Ca vara căpriţele!
Strigaţi, măi!

CXL

— Frunză verde foi de nalbă,
Ce duci, mîndră, pe sub salbă,
Colea-n iişoara albă?
— Da doi pui de turturea.
— Dă-mi-i mie, draga mea.
— Bibi, bade, de-acolea,
Că nu-s pentru dumneata!

CXLI

Daţi din gură, măi feciori,
Nu şedeţi ca-n şezători!
D-auzi, măi!

CXLII

Cucule
Voinicule,
Cucuţule porumbac,
Deacă vrei să-mi fii pe plac,
Netezeşte-ţi penele,
Ca mîndra sprîncenele;
Netezeşte-ţi codiţa,
Ca şi mîndra cosiţa!
Strigă măi!

CXLIII

D-auziți, feciori cu țundră,
Mîndră-i lumea cu ce-i mîndră,
Mîndră-i lumea cu feciori,
Ca grădina cu bujori;
Mîndră-i lumea și cu fete...
Făr' de feciori rău îi șede!

CXLIV

Hop săracile copile!
Cum să uită nopți și zile
Peste gardul viilor
La jocul copiilor!

CXLV

Hop săracă micsăsană,
Țucu-i ochii ș-o sprînceană
Și cercelul din ureche,
Cine m-o vedea să crepe!

CXLVI

Foaie verde de secară,
Bună-i gura de la vară:
Nici îi dulce, nici sălcie,
Fără cum îmi place mie!

CXLVII

Trecui valea ș-un pîrău,
Mă-ntîlnii cu dragul meu,
Cu dragul meu cel iubit,
Pe care l-am părăsit...
Părăsit și nu prea tare,
Că-i dau cîte-o sărutare!

CXLVIII

Frunză verde, flori mărunte,
Ieșitu-mi-au vorbe multe;
Las'să iasă, că nu-mi strică,
Că-s tînără și voinică!

CXLIX

— Hei, leliță de la Blaj,
Ce ți-i trupu-așa cinaș?
— Las'să fie, las'să fie,
C-așa-i din copilărie,
Făcut spre minunăție!

CL

— Mîndrulică, ochii tăi
Bine seamănă cu-ai mei!
— Da cum foc n-or sămăna,
Că-s făcuți pe seama ta!

CLI

— Unde-ai fost, leliță, unde?
Spune, nu te mai ascunde.
— Colo-n jos, la perișori,
De-am dus apă la feciori:
Apă rece de gustat,
Buze moi de sărutat!

CLII

— Spune-mi, mîndră,-adevărat:
De cînd badiu te-a lăsat,
Tu cu cîți te-ai sărutat?
— Cu vreo cinci
Tot cu opinci,
Cu nouă
Cu cizme nouă,
Cu zece
Cu căpenege!

CLIII

Bădiță cu părul creț,
Ce te ții așa măreț?...
Părul tău deacă-i mărgele,
Gura mea-i fagur de miere!

CLIV

Foaie verde de duplău,
Însoară-te, badiul meu,
Și trăiește, badeo,-n bine
Și gîndește și la mine,
Că și ei m-oi mărita
Ș-oi gîndi la dumneata !

CLV

Cucuruz de pe deluț,
Ce ești, bade,-așa mîndruț ?
Că n-ai car cu șase boi,
Nici curtea plină de oi,
Nici o brazdă de ogor...
Făr'doar cioareci cu șinor !

CLVI

Mergînd seara pe uliță
Mă-ntîlnii c-o copiliță,
Cerui gură de-o groșiță.
— Măi bădiță bădișor,
Bată-te al mîndrei dor,
Nu-s fată de potlogar
Să dau gură pe creițari,
Ci-s copilă tinerea
Și la față frumușa...
Și dau gură num-așa !

CLVII

În fundul grădinii noastre
Un voinic patru boi paște
Și-și tot mînă slugile,
Să-i trimiț eu buzele ;
Dară, zău, n-am nebunit
Să fac lucru-așa pocit :
Vie gazda boilor,
Că ști'rîndul buzelor !

CLVIII

Frunză verde ș-un bănuț
Nu stă lumea-ntr-un drăguț...
— Ba stă, zău, dacă-i mîndruț !
Frunză verde ș-o frăguță...
Nu stă lumea-ntr-o drăguță...
— Ba stă, zău, dacă-i mîndruță !

CLIX

Fă-mă, Doamne, ce me-i face,
Fă-mă, zău, mîndrei ce-i place,
Fă-mă floare de cicoare
Să mă ducă-n șezătoare ;
Fă-mă mîndră păsăruică,
La mîndruța-n ferestruică,
S-o văd seara cînd se culcă !

CLX

Măi bădiță buze moi,
Ia seama cînd vii la noi
Și nu da pe lîngă șură,
Că avem o cățea sură,
Ci vino pe mai în jos,
Că e ușa de rogoz,
Cum pui mîna, pică jos.
Dă, bade, tot prin grădină.
Că nu-i găsi neam de tină,
Ci tot iarbă înverzită,
Pentru tine încolțită !

CLXI

M-o făcut maica-ntre brazi,
Ibovnică la doi frați ;
M-o făcut maica-ntre meri,
Ibovnică la doi veri ;
M-o făcut maica pe lună,
Să fiu tot cu voie bună !

CLXII

Zis-a tata că m-o da
După Micloș cătana,
Că-i cu peană-n pălărie

Și cu pinteni la călcîie;
Cînd pășește,
Zdrăngănește...
Inima mi se topește
Ca unsoarea cea de peşte!

CLXIII

Rău e dealul cu cucute
Și badea cu mîndre multe;
Pîn-ajunge pe la toate,
Trece, zău de miez de noapte!

CLXIV

Dă-mă, maică după Gheorghe,
Nu mai face-atîtea vorbe,
Că colea e Grigoraș
Și lua-l-oi mintenaș,
Făr'să-ți spun ție cevaș!

CLXV

Pe părăul cu spini verzi
Mere Ana cu scoverzi;
Și zău, oare cui le duce?...
Pare că la gură dulce!

CLXVI

Frunză verde nu și nu,
Cu ce te ții, bade tu?...
Nici frumos nu ești prea tare,
Nici gazdă nu ești prea mare,
Făr'pe seama dumitale.
Nici ai boi,
Nici ai slugoi;
Nici ai junci
Cu coarne lungi,
Fără curele cu bumbi;
Nici, bădiță, vaci cu lapte,
Fără curele țintate!

CLXVII

Măi bădiță moldovene,
Hai la maica de mă cere,
Că m-oi face mînioasă,
Dar veni-voi bucuroasă!

CLXVIII

Pentru tine, măi bădiță,
Mă teme cea măiculiță
Și nu-mi dă drumu-n uliță;
Măcar m-ar putea lăsa,
Că dracu-ți are grija!

CLXIX

— Foaie verde trei smochine,
Ce hasnă, badeo, de tine[23],
Ce hasnă că tot slujești
Și nimic n-agonisești,
Făr'slujești pe-o țundră sură
Și pe-o pipă cu ciutură?
— Foaie verde, flori de fragă,
Lasă, mîndră, lasă, dragă;
Pe simbria socotită
Facu-mi casă șindrilită,
Pe simbria dintr-un an
Facu-mi casă cu pridvan!

CLXX

Dragu-mi-i bădița, drag,
Care nu trage tăbac;
Dar mai drag mi-i care trage,
Că cu pipa treabă-și face
Și pe min'mă lasă-n pace!

CLXXI

Du-te, drace, la badea
Și-i adă pălăria,
Să vie la pălărie
Ș-apoi să-mi rămînă mie!

CLXXII

Frunză verde mărăraș,
Am drăguț păcurăraș,
Vine seara,-aduce caș;
Dimineața urdă dulce

Și-mi dă gură și se duce,
Și se duce-n codrii verzi,
Pînă seara nu-l mai vezi !

CLXXIII

Uiu, iu, floare de mac,
Dulce-i gura de diac;
Dar nu-i dulce ca gura,
Ci-i dulce ca și mierea !

CLXXIV

Bate, Doamne pe-mpăratul,
Că mi-a cătănit bărbatul...
Dar nu l-a cătănit bine,
C-am auzit că iar vine !

CLXXV

Vai de min', mult m-am temut,
C-a veni iarna curînd
Ș-oi lua bărbat urît;
Dar mi-a dat Dumnezeu bine,
Că e mai frumos ca mine !

CLXXVI

— Tu, leicuță Catalină,
Ce dai la bărbat de cină?
— Foaie verde din grădină.
— Dară la drăguțul tău?
— Vin roșu din făgădău !

CLXXVII

— Frunză-n prun, frunză sub prun,
Iau ieși, mîndră, pînă-n drum !
— Frunză verde dintre vii,
Eu bădiță, aș ieși,
D-as cu mînile în pîne
Și cu mutu lîngă mine.
— Lasă pînea să dospească
Și pe mutul să-l stropșească !

CLXXVIII

Vecinul de lîngă mine
Totdeauna-mi prinde bine.
Vecin mîndru de n-ar fi,
Cu mutul ți s-ar urî !

CLXXIX

— Nevăstuță cu chindeu,
Vai de măritatul tău,
Că te-ai măritat cu dracu
Și ți-i băutor bărbatu !
— Las' să fie cum o vrea
Că drăguț pe seama mea
Mintenaș voi căpăta !

CLXXX

— Deschide ușa, măi lele,
C-aduc în gură mărgele !
— Lasă-le unde le-ai pus,
Pînă-i vedea mutul dus :
C-amu doarme mutul beat
Cu pușca plină la cap,
Cu săbii la șold legat;
La picioare
Cu pistoale
Și mă tem să nu se scoale !

CLXXXI

— Nevastă cu pînzătură,
Treci Murășul și-mi dă gură !
— Gura mea e măsurată

Și pentru altul păstrată,
Cu copu morariului[24],
Pe seama bărbatului!

CLXXXII

Copiliță cu brîu roșu,
Vin-încoace, vin'la moșu;
Ca moșu nu-i nime-n țeară,
Că-ți dă pită de secară!

CLXXXIII

Eu iubesc, baba iubește,
Casa ni se pustiește;
Dar de-ași iubi numai eu,
Casa noastr-ar sta mereu!

CLXXXIV

Bine nu-i nici gazdă mare,
Nici să fii sărac prea tare.
Gazda mare se gîndește,
Săracul se tot trudește;
Gazda mare-i om gîndit,
Săracu-i tare trudit!

CLXXXV

— Ce cați, bădiță, pe luncă?
— Cat o vacă ș-o junincă
Ș-o bală de ibovnică.
Vaca vreau să mi-o găsesc,
Cu mîndra să mă iubesc!

CLXXXVI

Cîtu-i lumea pe sub soare
Nu-i bine ca-n șezătoare,
Că sînt fete și fecioare
Și mai uiți din supărare,
Și sînt fete și feciori
Și mai uiți din supărări!

CLXXXVII

Cine-i gazdă și avut
Toți îi dau bani împrumut;
Da noi care nu avem,
Cerem și nu căpătăm.
De-am avut, de n-am avut,
Am trăit cum am putut;
De-om avea, de n-om avea,
Om trăi cum om putea!

CLXXXVIII

Cine dracu-a mai văzut
Iepure vara cosind,
Iepuroaica fîn strîngînd.
Cioara cu ciocul greblînd
Și baba de joc fugind!

CLXXXIX

La fîntîna cea de piatră
Judecă-un fecior pe-o fată.
Judecata-i și făcută:
Strînge-o-n brațe ș-o sărută!

CXC

Călușeri de pe cîmpie
Cu ochii de ciocîrlie,
Călușeri de pe Tîrnavă
Cu ochii de scroafă neagră,
Dați, măi, dați,
Nu vă lăsați!

STRIGĂTURI SATIRICE

În ciuda fetelor și nevestelor

CXCI

Mîndra care joacă bine,
Mă învață și pe mine;
Mîndra care joacă rău,
Îmi strică și mersul meu.
Dragă, de nu știi juca,
Vremea n-o mai încurca !

CXCII

Aoleo și vai de mine,
Aș juca și nu știu bine;
M-aș lăsa și iar nu-mi vine,
Că mi-e frică de rușine !

CXCIII

Doamne,rău capu mă doare,
Cînd secer vara pe soare;
Cîndu-i zi de sărbătoare,
Sînt ușoară foarte tare.
Cîndu-i vremea lucrului,
Vine boala trupului !

CXCIV

Astă fată ști'juca
C-a-nvățat-o maică-sa;
Ține-o, Doamne, lîngă mine
Să mă-nvețe jocul bine.
Ian te uită cum se-ntoarce,
Pare că-i legată-n doage;
Ian te uită cum se țîpă,
Parcă sare de pe rîpă !

CXCV

La mîndruța jucăușă
E gunoiul după ușă;
La mîndruța-n joc bărbată
Curtea nu e măturată;
La mîndruța-n joc voinică,
Spală oala tu, pisică !

CXCVI

Astă fată bine joacă,
Numai pare că cam șchioapă;
De-ar fi și bădița șchiop,
Te-ai putea uita la joc !

CXCVII

Eu la joc, mîndra la joc,
Mălaiul de joi la foc.
Cu mîndruța jucăușă
Mînci mălaiul tot cenușă !

CXCVIII

Omu-n lume multe vede !...
La o casă șepte fete
Și fîntînă sub părete;
Cînele moare de sete !

CXCIX

— Bădiță de lîngă noi,
Bădiță cu șese boi,
    Vinde patru
    Și-mi fă patu;
    Vinde doi

Pe perini moi;
Vinde iapa înșelată
Și ia-mi pilotă-mbrăcată!
— Așa, zău, mîndruța mea,
Oi face pe voia ta
Ș-oi vinde două vițele
Ș-oi lua bici de curele
Ș-oi face din tin'muiere!

CC

Uiu, iu, mîndruța mea,
Auzi ce zice lumea:
Că te culci seara cu soare
Și te scoli în prînzu mare,
Cîndu-i ciurda-n zăcătoare
Și soarele pe răzoare.
Dragă, schimbă-ți purtarea,
Dacă vrei să fii a mea!

CCI

Cucule cucuțule,
Cucule drăguțule,
Cîntă diminețile
Pe la toate porțile;
Să se scoale toantele
Că le rămîn vacile
Închise, săracile!

CCII

Mărita-m-aș să nu șez,
Numai cîmpul să nu-l văz;
Cîmpul să-l vază bărbatul,
Eu numai să-mi aștern patul
Și să pui hîrbu-n fereastră[25],
Să văz, bine-mi stă nevastă?

CCIII

Fost-am, fost la șezătoare,
Unde-s fete lucrătoare;
Toate fetele torcea,
Numai proasta mea plîngea,
— Nu mai plînge, toantă fa,
Că dracu te-o mai lua
De-i fi toantă tot așa!

CCIV

Foaie verde odoleană,
Asta-i mîndra mîndruleană,
Țesătoarea pînzelor,
Bărbata bărbatelor.
Pînă țese-un cot de pînză,
Codrul nu mai are frunză.
Țese-un cot
Și fuge-n pod;
Țese-o natră,
Rupe-o spată.
Printre ițe și fuștei,
Paște-o scroafă cu purcei;
Printre ițe, printre spată
Paște-o iapă-mpiedicată[26]!

CCV

Bate, Doamne, pe lelea
De ce și-a pierdut cheia,
C-a rămas lada-ncuiată
Și ea umblă neschimbată!

CCVI

Bine-i stă mîndrei gătată
Cu veșminte de la șatră,
Dar mai bine i-ar ședea,
De-ar fi țesute de ea.
Săracele șetrele
Cum mărită fetele!...
De n-ar fi armean cu șatră[27],
N-ai vedea fată gătată!

CCVII

Cîte șute, cîte mute
Toate-s cu barșon pe frunte;
Lelea cu barșoanele
Nu ști'mulge oile!

CCVIII

De s-ar țese pînza-n baltă
Fără iță, fără spată,
Fără leac de suveicuță,
Ar țese ș-a mea mîndruță;
Suveica și ițele
Îi mănîncă zilele!

CCIX

Foaie verde de cicoare,
Am o mîndră ca ș-o floare;
Frunză verde de măr dulce,
Am o mîndră ca ș-o cruce
Și la lucru n-o pot duce.
Dimineața-i rouă mare
Și se udă pe picioare;
Cînd apune sfîntu soare,
Stau țînțarii să te-omoare;
Peste zi se pre-ncălzește
Și, biata, prea se-nnegrește!

CCX

Lunea, marțea, n-am lucrat,
A ținea m-am apucat;
Miercurea e sărbătoare,
Că scapă de multe boale,
Apoi joile-s legate,
N-oi lucra, să-mi fac păcate;
Vinerile le cinstesc
Și nu mă prea ostenesc;
Sîmbăta cînd aș lucra,
Gata-i popa cu toaca,
Să-nceapă vecernia...
Stăi, părinte, nu toca,
Că eu încep a lucra!

CCXI

Luați, feciori, seama bine,
Că ș-a mea drăguță vine
Cu laibăr și cu pieptar,
Cu pieptar cu buzunar.
D-așa vine de gătată,
Ca o claie negrăblată:
Dinainte lungă-n șurță,
Dindărăt lungă-n cretință;
Dinainte scurtă-n poale,
Din dărăt picioare goale!

CCXII

Nici o boală nu-i ușoară,
Ca vara la umbrișoară;
Nici o boală nu e grea,
Ca vara cu secerea!

CCXIII

Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
De frumoasă ești frumoasă
Și-ai fi bună de mireasă,
Dar te strică gurița,
Că-ți umblă ca melița!

CCXIV

Frunzuliță ș-o nuia.
Mîndră, mîndruleana mea,
De frumoasă ești frumoasă,
Dar ia nu ț-o știi coasă,
Că ț-o coasă făina
Și ț-o coasă slănina.
Ia de la brîu în sus

Cusută-i pe cucuruz.
Ia de la brîu în jos
Cusută-i pe grîu frumos
Ca și fața lui Hristos!

CCXV

Mărita-m-aș, mărita...
Cu suveica nu știu da,
Cu badea nu știu juca,
Pita n-o știu frămînta;
Pe lopată n-o poci pune
De n-oi lega-o c-o fune!

CCXVI

Firuț verde de ovăz,
M-a mînat maica să țăs,
Iară eu de prea bărbată
Mă suii în pod îndată
Și cătai printre podele
Să văz pînza cum mai mere;
Doar sfinții vor fi făcut,
Pînza să se fi țesut!

CCXVII

Zice taica să mă-nsor,
S-aduc mamei ajutor;
Dară mama nu mă lasă
Să-i aduc leneșă-n casă,
Cum ești tu, măi jupînească!

CCXVIII

D-așa-i rîndul fetelor,
Cumu-i rîndul merelor;
Pînă-s mere mititele,
Stau în creangă fălosele;
Dacă cresc și dă un vînt,
Pică toate la pămînt.
Pică jos și putrezesc,
Nimănui nu-i trebuiesc!

CCXIX

Badea-nalt cît un cireș,
Mîndra cît un fedeleș;
Badea-nalt cît o prăjină,
Mîndruța-i toată-n țărînă.
Mă mir ce se mai iubesc,
Că nicicînd nu să-ntîlnesc!

CCXX

Dat-a para,
Ars-a țeara
Ș-a rămas o porumbea,
Samănă lelea cu ea;
Ș-a rămas un mărăcine,
Samănă, lele, cu tine!

CCXXI

Eu trag grapa după mine;
Eu o trag și ea nu vine!

CCXXII

Bate-mă Doamne, cu bîta,
Nu mă bate cu urîta.
Milostive Dumnezeu,
Nu mă bate așa rău,
Că și io-s copilul tău!

CCXXIII

Dragă mi-i lelița-naltă,
Că-mi dă gură peste poartă;
Dar lelița mititea
Se-ntindea și n-ajungea!

CCXXIV

Cîte fete cu pieptare
Toate-s strîmbe de spinare
Ca cîrligul la căldare;
Dar mîndra cu șubeica
E oablă ca secerea!

CCXXV

Asta-i lelea care-o vezi,
Care ne făcea scoverzi;
Asta-i lelea dinainte,
Care ne făcea plăcinte
Și care-am scos-o din minte!

CCXXVI

Asta-i mîndra, bat-o sfinții,
Care-a căzt și ș-a rupt dinții!

CCXXVII

Badea-nalt ca ș-un husar,
Lelea pînă la pieptar;
Badea mîndru și voinic
Și mîndruța de nimic!

CCXXVIII

Ciudă mi-i și rău îmi pare,
C-am iubită și nu-i mare.
Am nădejde c-o mai crește,
Cînd o prinde mîța pește
Și coada la urs o crește!

CCXXIX

Dragă mi-i mîndra micuță,
Că la cîmp e hărnicuță;
Dară mîndra hălăoaie,
Dac-o duci în cîmp, se moaie
Și mereu cobește-a ploaie!

CCXXX

Ferește-mă, drăguț Doamne,
De juninca hegheșă[28],
De lelița leneșă;
Ferește-mă, drăguț Doamne,
De fata cu buza mare;
Ferește-mă, drăguț Doamne,
De mazăre oleiată
Și de lelea drîmboiată;
Ferește-mă, drăguț Doamne,
De grădina cu frăgari,
De lelea cu cizme mari!

CCXXXI

Fetele, care-s mărețe,
Nu se țin cu corobețe,
Ci se țin cu miez de mac
Și cu buze de diac.
Fetele, care-s frumoase,
Nu se țin cu prune grase,
Ci cu prune dulducuțe
Și cu vin din donicuțe!

CCXXXII

Fetele,
Sărmanele,
Or trimis carte la curte,
Că ele-s fete de frunte
Ș-o venit carte-napoi,
Că-s toate niște nevoi!

CCXXXIII

Lelița cu nasul lung
Ducea tăieței la plug
Și de nas s-a-nchedecat,
Tăieței i-a vărsat!

CCXXXIV

Mîndra cu șurț de mătasă
Ș-a uitat un ochi acasă;
Mîndra cu șurț de carton,
E cu ochii plini de somn!

CCXXXV

Nici cu gîndul n-am gîndit,
Cine m-a ciufulit:
Rădăcina dintre cepe

Şi urîta dintre fete;
Zău, tăciunele din foc,
Urîta cu care joc!

CCXXXVI

Pentr-o mîndră cît o nucă
Toţi feciorii se bursucă;
Pentr-o fată cît o ceapă
Stau feciorii să se bată!

CCXXXVII

Lelea-naltă smernică,
Mergînd la biserică,
De poale se-nchedecă!

CCXXXVIII

Toată fata
Sare balta,
Numai ştirba
Scoate limba;
Da şi oarba pipăia,
Drăguţ, să saie, şi ea[29]!

CCXXXIX

Lelea mică, mititică,
Deac-o pui la sac, ridică;
Lelea-naltă ca ş-o salcă [30],
Deac-o pui la sac o calcă.

CCXL

Pe colea p'îngă pălan
Mă-ntîlnii c-un bogătan;
Bogătanu zice-aşa:
— Ia, junere, fata mea[31],
Că-ţi dau şase boi cu ea.
— Şese sute de mi-i da
Şi fata nu ţ-oi lua.
Mie-mi trebui ţesătoare,
Fata ta-i scurtă-n picioare;
Nu ajunge la tălpige[32],
De nu i-oi pune cîrlige!

CCXLI

Trecui valea satului
La fata bogatului
Şi bogatu-mi dă avere
Să iau fata lui muiere.
Boii-s buni, vacile-mi plac,
Dar cu hîda ce să fac?

CCXLII

Pentr-o ţîr' de loc de casă
Nu iau fata cea rămasă;
Pentr-o ţîr' de loc de şură
Nu iau fata ştirbă-n gură!

CCXLIII

Fata crescută-n mătasă
N-ai la ce-o aduce-n casă.
Ţie-ţi trebui ţesătoare,
Ea se culcă tot cu soare
Şi se scoală-n ziua mare;
Cît se scoală,
Cată-n oală,
N-a rămas ceva d-aseară?

CCXLIV

De-oi trăi ca frunza-n vie,
Nu iau fată cu moşie,
Mai bine iau o săracă
Ce cu mîna ei se-mbracă,
Ce voi zice eu, să facă,
Cînd oi zice: taci, să tacă!

CCXLV

Mîndra cu şurţ de carton
Ar fi bună dup-un domn,
Dar cenuş-ajunge-n horn;

Mîndra cu șurț de mătasă
Ar fi bună preoteasă,
Dar e cu gunoiu-n casă!

CCXLVI

Place-mi fata sărăcuță,
Că umblă vara desculță
Și iarna cu opincuță;
Dar cu fata de bogat
Totdeauna ești mustrat:
Să-i cumperi cizme de capră,
Că altele se tot crapă
Și de oaie
Se tot moaie,
Și de țap
Îi sar în cap!

CCXLVII

Dragi-mi sînt boii și carul,
Dar pe fată mînce-o jarul;
Dragi-mi sînt boii și locul,
Dar pe fată ard-o focul!

CCXLVIII

Dragă mi-i fata săracă,
Că cu mîna ei să-mbracă;
Dar fata de gazdă mare
Tot cu mîna la parale!

CCXLIX

De-aș ajunge pîn'la toamnă,
Să mă-nsor să iau o doamnă,
Fie doamna de țigan,
Numai să aibă vigan[33].
– Lasă-le la dracu, doamne,
Că și ele mor de foame!

CCL

Cîte fete-n sat la noi
Toate-s bune de cimpoi,
Iar fata diacului
De cimpoiul dracului!

CCLI

Vai, mîndruță, albă ești,
Albă ești, frumoasă ești;
Dar ești albă de albele,
Roșie de rumenele!

CCLII

Vai, mîndră, frumoasă ești
Vara, cînd te rumenești;
Dar cînd ești nerumenită,
Ești ca via neplivită!

CCLIII

Arză-te focul, potică[34],
Că faci pe lelea voinică.
În potică cum se bagă,
Ea de rumenele-ntreabă
Și de cumva nu găsește,
Doamne, rău se năcăjește!

CCLIV

Săracele fetele,
Multu-și bat picioarele
Pe toate răzoarele,
S-adune ceapă ciorească,
Fața să și-o rumenească.
Ceapa ciorii s-a uscat,
Fetele s-au supărat!

CCLV

Mîndra mea, frumoasă ești
Colea, cînd te rumenești;
Iar cînd nu ești rumenită,
Ești ca dracul de urîtă!

CCLVI

Mîndra cînd e rumenită,
Cu cinci sute nu-i plătită;
Dar cînd se desrumenește,
Nici doi bani nu mai plătește!

CCLVII

Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Aș jura cu jurători,
C-ai purtat un car de flori
Ș-o căruță de bertițe
Și una de rumenițe!

CCLVIII

Mîndra mea de mîndră mare
Nici un dinte-n gură n-are
Și cumu-i de păcătoasă,
Tot se ține că-i frumoasă;
Dar frumsețea nu-i la ea,
Că-i în tîrg la rumenea
Și la ta-său în curea!

CCLIX

Mîndră, pe obrazul tău
Rumenele-s de-un zlot rău,
Da ști'dracu cum le-ai pus,
Că pe nas nu ț-o ajuns
Și ț-o rămas nasul gol
Cît o muche de topor.
Fire-ai, boltă, sănătoasă,
Multe fete faci frumoasă;
Fire-ai, boltă, a cui ești,
Multe fete rumenești!

CCLX

Mîndrulica mea mîndruță,
Drăgulița mea drăguță,
Toată ziua se oglindă
Și gunoiu-i pînă-n grindă.
Hai, să prindem șase boi,
Să mai scoatem din gunoi!

CCLXI

D-oi săracă mîndra mea,
Că și-asear-am fost la ea
Ș-o găsii c-o sucnă rea [35],
Pe cea bună și-o cîrpea!

CCLXII

Mărita-m-aș și eu biata,
Rufele de pat nu-s gata;
Nici îi țol, nici îi cojoc,
De altele nu-s de loc.
În pivniță
Ca-n uliță
Și-n cămară
Ca ș-afară!

CCLXIII

Frunzuliță dintre vii,
Are mîndra nouă ii:
Trei sînt rupte, patru sparte,
Două nu se țin pe spate!

CCLXIV

Asta-i fată de birău
Cu poale de lepedeu;
Asta-i mîndră de diac
Și-i cu poalele de sac!

CCLXV

Cînd eram la mama fată
Mă culcam destul pe vatră,
Pe vatră și pe cuptori,
Ba și jos a uneori!

CCLXVI

La Sibiu pe ulicuță
Zece care ș-o căruță
Pline cu fete mîndruțe
Și cu toatele-s desculțe;
Dar la noi îs numai două!
Ș-acelea-s cu cizme nouă!

CCLXVII

Lele cu trei ruji la cap
Și cu poalele de sac,
Leapădă-ți tu rujile
Și-ți cîrpește poalele!

CCLXVIII

Mîndra mea de mîndră mare
Nici o ie bună n-are;
Ia cea de sărbători
Și-o ține după cuptori!

CCLXIX

Cine dracu-a mai văzut,
Iarbă verde sub poduț,
Fete mari cu legănuț;
Iarbă verde sub podele,
Fete mari cu covățele!

CCLXX

Eu cu peană și cu struț,
Mîndruța cu legănuț.
Eu mă duc, mîndro, la joc,
Tu-i pune ciupa la foc;
Eu m-oi duce ș-oi juca,
Tu-i plinge și-i legăna!

CCLXXI

Lelea cu fodorii mari [36]
Ibovnică la jendari;
Lelea cu fodorii mici
Ibovnică la voinici;
Lelea cu fodorii lați
Ibovnică la finanți!

CCLXXII

Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Toată vara mi-ai vărat
Cu vaca pe lîngă sat;
Cînd a fost colo toamna:
Fata-fată, vaca-ba!

CCLXXIII

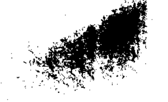
Marișcuță din Fiscut,
Cine dracu te-o știut
Că ți-i gura de vîndut,
Că, zău, aș fi cumpărat
Pe vro zi de secerat!

CCLXXIV

Frunză verde foaie lată,
Rămînsei fată bogată [37],
Rămînsei cu șese boi
Și-i dădui pe buze moi;
Rămînsei cu patru junci
Și-i dădui pe buze dulci;
Rămînsei cu patru vaci,
Le dădui pe poale largi!

CCLXXV

— Auzi, mîndră, popa toacă,
Ieși afară și te roagă
La păreți la chiotori [38],
Ca să-ți vie pețitori.
— Las' să vie, furcile,
Dac-a trecut dulcele!

CCLXXVI

Caută, maică, cu sita [39],
Doar m-oi putea mărita,
Că-i ruşine, vai de mine,
Să-mbătrînesc lîngă tine !

CCLXXVII

Foaie verde de mărar,
În zadar, mîndră,-n zadar,
În zadar mi te gaţi bine,
Mergi la joc, nu te ia nime;
Vii acasă supărată
Şi te iai cu toţi la ceartă !

CCLXXVIII

Sub răchita roucată
Şede baba supărată
Cu fata nemăritată.
— Hei, fiicuţă, fiica mea,
Eu nu te pot mărita !
— Nu te, maico, supăra,
Că şi eu m-oi mărita,
C-am vorbit cu doi feciori
Să-mi trimită peţitori.
Tu li-i găta de mîncare,
Doar m-a cere oarecare
Şi li-i da de băutură,
Să nu mă mai cate-n gură,
Că din sus
Măsele nu-s
Şi din jos
Dinţii i-am scos;
Numai ceva de-o mai trece
Sînt de patruzeci şi zece !

CCLXXIX

Cîtu-i postul lui Crăciun,
Toate fetele se ţîn;
Cîndu-i pe la Bobotează,
Se tot uită pe fereastă :
— Vai de mine, vai de mine,
Că la noi nu vine nime !

CCLXXX

Ce folos, fată, de tine...
Te gată maică-ta bine,
Mergi la joc, nu te ia nime;
Vii acasă supărată,
Te dai cu capu de vatră.
De ciudă şi de amar
Îţi azvîrli bertiţa-n jar,
De ciudă şi de mînie
Bertiţă nu-ţi mai trebuie;
Năframa cu ciucurii,
Pe sub cloca cu puii
Şi pieptariul mătăsit [40]
Pe sub vatră-i tăvălit !

CCLXXXI

Dragile mele de fete
Cum razimă cel părete
Şi mă doare inima,
Că nu le pot mărita !

CCLXXXII

Draga mamei torcătoare,
Cînd te-i duce-n şezătoare,
Spune-i badei la ureche,
Că eşti tinerică veche;
Numa cîţiva de-or mai trece
Ş-or fi o sută şi zece !

CCLXXXIII

Frunză verde ş-o frunzună,
Eu tînăr şi tu bătrînă;
Eu sînt prunc de nouă ai,
Tu măsele-n gură n-ai;
Io-s tînăr făr'de mustaţă,
Tu eşti zbîrcită la faţă !

CCLXXXIV

Frunză verde trei aluni,
În grădina cea cu pruni
Fac fetele rugăciuni
Sîmbăta, dumineca,
Să se poată mărita !

CCLXXXV

Lasă, mîndră, iubitul
Ș-apucă chistornicul [41];
Fost-a vreme de iubit,
Acum la călugărit !

CCLXXXVI

Mărită-te, horholină,
Nu ședea fată bătrînă,
Că și dracu s-a-nsurat
Și tu nu te-ai măritat !

CCLXXXVII

Nu rînji, lele, dinții,
Că n-am venit a peți !

CCLXXXVIII

Patruzeci de ai îmi pare,
De cînd port păr pe spinare...
Nime grija mea n-o are !

CCLXXXIX

Penele se scutură [42],
Fetele se bucură ;
Penele se veștejesc
Fetele îngălbinesc !

CCXC

Supărate-s fetele,
Că să trec cîșlegile ;
Nu vă, fete, supărare,
C-o veni el postu mare
Și veți da la sărindare,
Doară vă veți măritare !

CCXCI

Taică, taică, luna-i sus,
Doi au vint și doi s-a dus
Și știau amîndoi carte,
Nici de unul n-avui parte !

CCXCII

Fetele din Vereșmort
Nu plătesc un fir de tort,
Iară cele din Noghilac
Nici o pipă de tăbac !

CCXCIII

Cît am vint prin nouă sate,
N-am văzt ca aici căscate ;
Cît am umblat pe sub munte,
N-am văzt ca aici urîte !

CCXCIV

Fetele de la Heria
Beau vinarsul cu porția,
Dar pe la noi nu le place
Căci c-o cupă n-au ce face !

CCXCV

Fetele de la Tiuș
Fură rața din culcuș
Și mi-o duc la șezătoare
Ș-o ciupele pe picioare !

CCXCVI

Fetele de la Veza
Nu știu toarce cînepa,
Făr-o-ndrugă cu lîna !

CCXCVII

Fetele din Arpătac
Mereu pipă la tăbac,
Iar cele din Satu-Nou
Se întrec după băgău[43] !

CCXCVIII

Floricică, floricea,
Mîndră, mîndruleana mea,
Toată vara mi-ai lucrat
La o masă de bumbac [44],
Ca să meri după diac ;
Numai ceva ai greșit...
Diacu nu ț-o venit !

CCXCIX

De-ar fi tîrgul la Mica,
Mi-aș mîna ibovnica,
Și o-aș da pe ce o-aș da,
Și o-aș da pe bani de lut,
Numai să n-o văz mai mult !

CCC

Însura-m-aș, însura
Și urîtă nu mi-aș lua ;
Dar nici frumoasă nu-mi place,
Că prea mulți șogori îmi face !

CCCI

Decît cu drăguța proastă
Mai bine la oi pe coastă,
C-oi tăia cîte-o nuia
Și m-oi ști fără de ea,
Ș-oi tăia cîte-o crenguță
Și m-oi ști fără drăguță !

CCCII

Fetelor, nevoilor,
Orișicît vă țineți voi,
Caută să vă luăm noi ;
Lumea fără de feciori,
Grădină fără bujori !

CCCIII

Pînă sînt fetele fete,
Nu le vezi în crîșmă bete ;
Deacă pun conciul pe cap,
La crîșmă nu mai încap.
Tot închină cîte-o dată :
Să trăiești, dragă surată !

CCCIV

Străduiește-te, bărbate,
Ș-adună multe bucate,
Că și eu m-oi strădui
Pînă ce le-oi risipi !

CCCV

Săracii boii cornuți,
Cum însoară niște muți !
Săracele sutele,
Cum mărită mutele ! . .
Lăcomii și eu la sută
Și luai și eu o mută ;
Cei la mută de mîncat,
Ea-mi dă blidul nespălat
Și lingura de sub pat !

CCCVI

Niciodată nu mi-i ciudă,
Ca cînd dau vacile-n ciurdă ;
Nici atuncea nu mi-ar fi,
De m-aș putea pomeni !

CCCVII

— Vino, nevastă, la sapă !
— Vai, bărbate, -s rău bolnavă.
— Vino, nevastă, la vie !
— Vai, bărbate, rău mi-i mie.
— Vino, nevastă, la vin !
— Hai, dragă, să ne pripim !

CCCVIII

Mere nora la fîntînă
Cu cămaşa soacri-n mîna
Ş-o afund-o dată-n baltă
Şi o ţîpă peste poartă :
— Na-o, soacră, că-i spălată !

CCCIX

— Trandafir de pe fereastă,
Nevastă, dragă nevastă,
Scoală, mulge vacile,
Că răsare soarele !
— Foaie verde de dudău,
Măi bărbate, dragul meu,
Lasă să mai aţîpesc,
Că minteni le ţîrcotesc !

CCCX

— Rău ţi-i ţie, măi muiere,
Că după popa voi mere ?
— Du-te, zău, bărbate,-n tindă
Şi te uită sus la grindă,
Că-i o puică ş-un cocoş
Şi mi le scoboară jos
Şi le ciupele frumos [45].
Şi le presară cu sare
Şi le trage-ntr-o frigare ;
Şi le picä cu slănină,
Ca să-mi meargă la inimă ;
Şi te du pe cel pîrău
Pînă-i da de făgădău,
C-acolo-i lecuţul meu

CCCXI

Măi bărbate,
Blăstemate,
De cînd in ai sămănat,
Boală-n oase mi-ai băgat ;
Ia, zău, coasa şi-l coseşte,
De boală mă mîntuieşte !

CCCXII

Harnică-i nevasta mea
Harnică, dracu s-o ia !
Că-ntr-o lună
Toarce-o lînă
Si-ntr-un an
Ţese-un suman !

CCCXIII

Harnică-i nevasta mea,
Harnică, dracu s-o ia !
C-avem cînepă de vară
Ş-o mîncă focul pe-afară,
Iară cînepa de toamnă
În şopron stă ca o doamnă !

CCCXIV

Fie cucuruz în sac,
Numai cîmpul nu mi-i drag ;
Fie grîu, fie ovăz,
Numai cîmpul să nu-l văz ;
Eu caut'să rămîn acasă,
Să fiu nevastă frumoasă !

CCCXV

— Spovedeşte-te, nevastă,
Că moartea e la fereastă !
— Ba eu nu m-oi spovedi
Chiar în casă de-a veni,
Că eu cînd m-oi spovedi
Şepte popi mi-or trebui ;
Şepte popi din şepte sate,
Să mă ierte de păcate,
Iar cînd m-oi cumineca,
Să vie şi vlădica !

În ciuda feciorilor și bărbaților

CCCXVI

Nu te uita, lele hăi,
Că mi-s cioarecii cam răi,
C-am acasă două oi
Și mi-oi face alții noi!

CCCXVII

Trandafir crescut în fîn,
Rău îmi stă june bătrîn;
Trandafir crescut în iarbă,
Rău îmi stă june cu barbă!

CCCXVIII

Mîndra-naltă cît o salcă,
Badiu șuștărel de-o vacă[46];
Șuștărel de două vaci,
Mă mir, mîndră, cum îl placi!

CCCXIX

Dragu-mi-i fecioru spîn,
Că-i și tînăr și bătrîn!

CCCXX

Decît să tot vii la noi,
Mai bin'meri, badeo, la boi;
Nici l-aceea nu ești bun:
Cînd li-i sete, le dai fîn!

CCCXXI

Fost-a taica băutor
Ș-a rămas la birt dator;
Eu silind să mă plătesc,
Mai tare mă-ndatoresc!

CCCXXII

Fecioru, care-i fecior,
Doarme pe pămîntu gol,
Dar tu, bade Ionaș,
Tot în pene ai sălaș
Ca un pui, cînd îl îngrași!

CCCXXIII

Vai de mine, nu mă-ncred,
C-am un drăguț ca ș-un ied,
Cumu-l scap în iarbă-l pierd;
Cîndu-l văd seara pe lună,
Pare că-i un ghem de lînă!

CCCXXIV

D-oi, bade, -n ocolul tău
Puteare-aș să umblu eu
Tot cu mînile-n șolduri,
Nu m-oi lovi de stoguri;
Cu mîinile tot în șele,
Nu m-oi lovi de tînjele
Și prin pod fără lumină
Nu m-oi lovi de slănină,
Și prin casă tot desculță,
Că n-oi călca pe grăunță!

CCCXXV

Sărac bărbățelul meu,
Toți oamenii zic că-i rău,
Da-i omul lui Dumnezeu . . .
Că de cînd m-am măritat,
Nici o palmă nu mi-a dat,
Numai capu mi l-a spart!

CCCXXVI

Decît țîpău și cu unt[47]
Și să-l mînci c-un om urît,
Mai bine mălai zguros
Și să-l mînci c-un om frumos!

CCCXXVII

Tot umblînd să fiu jurat,
Ce-am avut tot am mîncat
Și din plug cu șese boi
Am rămas numai cu doi,
Din cocie ferecată
Am rămas numai c-o roată !

CCCXXVIII

Vine bărbățelul meu
Din sat, de la făgădău ;
Eu îi pun zamă de pui,
El caută biciul din cui ;
Eu fac patul să se culce,
El ia pușca să mă-mpuște ;
Eu mă sui pe vetrișoară,
El mă ia de cîrpușoară
Și mă dă pe ușă-afară !

CCCXXIX

Fugi, urîte, dîngă mine,
C-oi lucra și pentru tine ;
Fugi, urîte, de la spate ;
C-oi lucra și a ta parte !

CCCXXX

Lele, cu-ai tăi ochișori
Nu te uita sus la nori,
Ci te uită la bărbat
De ți-l vezi de minunat ;
Ia-l de brîu
Și-l țipă-n rîu,
Și zi, zău,
Că nu-i al tău !

CCCXXXI

Frunză verde foi de varză,
Vezi urîtul, focu-l arză,
Șede-n deal pe piatră seacă !
Tulai, tulai că se-neacă [48] !

CCCXXXII

Bărbățelu-i ca și-un steag,
De foame de-abea mă trag ;
Bărbățelu-i ca ș-un nuc,
De foame de-abea mă duc.
De foame ar fi ce-ar fi,
Dar n-am cu ce mă-nveli ;
De-nvelit aș mai lăsa,
Dar n-am cu ce mă-ncălța.
Na, drace, bărbatu ție,
Că mie nu-mi mai trebuie,
Că nu-i harnic să mă ție !

CCCXXXIII

Bate-mă, bade Vasile,
Și astăzi, ca-n toate zile,
Ba astăzi, să dai mai tare,
Că e zi de sărbătoare.

CCCXXXIV

Cîndu-i negură și nea,
Atuncea caii să ia ;
Cîndu-i negură și bură,
Atuncea caii să fură !

CCCXXXV

Cîți feciori cu pălării
Toți au fost azi noapte-n vii,
Numai eu cu șapcă neagră
Am furat o viță-ntreagă !

CCCXXXVI

Cu bărbatul băutor
Nu-i face pită-n cuptor ;
Cînd ai face cîteodată,
Nu-i făină nici lopată !

Deosebite

CCCXXXVII

Bată-mi-te crucea, drac!
Cum te-oi prinde, te dezbrac
Şi-ţi trag pielea după cap,
Să-i fac soacrei comănac[49],
Socrului căciulă-n cap!

CCCXXXVIII

Ucigă-te crucea, drace!
Că nu dai babelor pace,
Să mai facă rugăciuni,
Să nu tot poatre minciuni?

CCCXXXIX

— Auzi, babo, clopotu!
— Las'să fie la dracu!
— Auzi, babo, cetera!
— Las' să fie drăguţa!

CCCXL

Cîtu-i moşu de bătrîn
Tot ar mînca măr din sîn;
Cîtu-i moşu dalb la plete
Totu-i stă firea la fete!

CCCXLI

Fă-mă, Doamne, cumu-ţi place,
Numai popă nu mă face,
Să mînc pită
Bombăită
Şi colaci
De la săraci!

CCCXLII

Hai, leliţă,-n satul meu,
Că nu-i popă nici birău,
Bătutu-i-a Dumnezeu:
Pe popa pentr-o poveste,
Pe birău pentru neveste!

CCCXLIII

Tremură popa să moară
Cu prescura subsuoară;
Ar muri şi nu se-ndură
C-ar mai roade la prescură!

CCCXLIV

Aşa zice popa nost
Cînd moare cel fără rost:
— Mergeţi tare,
Că bani n-are;
Dar cînd moare vreun bogat,
Unde-ţi cîntă trăgănat:
— Puneţi jos,
Că-i bănos!

CCCXLV

Crişcă iadul şi mă cere
Pentru păcate de-a mele.
— Taci, iadule, nu crişca,
Că destul te-i sătura
De jupîni cu jupînese
Şi de popi cu preotese!

CCCXLVI

Aşa zice popa nost:
— Să nu mergi la fete-n post!..
Preoteasa zice-aşa:
— Mergi, voinice, cîndu-i vrea,
Şi la min'cîndu-i putea!

CCCXLVII

Strigă popa din altar
Către slugă, că-i tîlhar;
Preoteasa de pe vatră
Jură că sluga-i dreaptă.

CCCXLVIII

Pînă-i popa-n liturghie,
Preoteasa bea rachie;
Pînă-i popa la altar,
Preoteasa-i la hambar;
Preoteasa coace ouă,
Popii două, mie nouă!

CCCXLIX

Are popa șese boi,
Preoteasa buze moi;
Are popa șese junci,
Preoteasa buze dulci;
Are popa șese vaci,
Preoteasa ochi bărnaci!

CCCL

Cîte paie și gunoaie
Toate-s tisturi și biraie,
Numai eu, fecior de popă,
De trei ani tot bat la dobă!

CCCLI

Hop, hop, hop, la popa-n pod
Să-i luăm purcelu tot,
Să rămîie numai spata,
Să-și mărite popa fata;
Să rămîie ș-un picior,
Să-și însoare ș-un fecior!

CCCLII

Vai, săracu diacul
Cînd aude clopotul,
Țîpă coasa-n buruiene
Și se cară la pomene;
Pentr-o țîr' de parastas
Îți zbiară pîn' la amiaz!

CCCLIII

Bată-l crucea de diac,
Cumu-i, Doamne, de buiac[50]!
Cu mînile pe psaltire,
Cu ochii pe la copile;
Cu mînile la icoane,
Cu ochii după cucoane!

CCCLIV

La școli, popo,
La școli, drace,
Nu la fete
Sub părete!

CCCLV

Pe la noi pe la Heleu,
E darul lui Dumnezeu:
Patru boabe pe-un știuleu!

CCCLVI

Pe la noi prin Gîrbovița,
Umblă foamea pe uliță
Îmbrăcată cu țundriță
Și în cap cu căciuliță!

CCCLVII

Pe la noi, pe la Vlădeni,
Nu se fac nici chiar coceni!

CCCLVIII

Pe la noi pe la sercaia,
Patru cofe lasă claia[51]!

CCCLIX

Mere dracu pe părete
Cu țiganu de ureche;

Mere dracu pe răzoară
Cu țiganu subsuoară!

CCCLX

Chite Honți cu șisme mari,
Toate hoațe și tîlhari;
Chite vomini de pudure,
Toate vomenile bune[52]!

CCCLXI

Ș-am strigat, ș-om mai striga,
Deacă nu v-eți supăra!

NOTE LA STRIGĂTURI

1

În decursul jocului, românul are obicei a recita cu glas mare, după tactul muzicii, fel de fel de versuri, cu scop de a mări veselia celor de față. Nu arareori aceste versuri se improvizează chiar în momentele în care se rostesc și în multe din ele se cuprind observațiuni satirice de tot potrivite. Versurile despre care e vorba se numesc **strigături**, chiote (chiuituri), descîntece, iară în Muntenia, Moldova și Bucovina hore. „Chiotul (strigătura)— zice dl. I. Slavici într-un studiu al său publicat în ziarul „Educatorul" — este o glumă pusă în versuri, un joc de spirit, un compliment galant, ori o scînteie satirică, ceva ce mai bine se poate asemăna cu așa-numitul **cuplet**". Jocul cel mai lățit în Ardeal este așa-numitul *joc românesc*, care în unele locuri (mai cu seamă dincoace de Olt, de ex. în Țeara Oltului și în Țeara Bîrsei) se numește și *ardeleneasca.* Ardeleneasca este unul din jocurile cele mai originale și mai pline de viață.

2

Haide măi!... *Tot așa măi, tot așa!...* ***Dă măi, dă!...*** *Mîn-o, mîn-o, măi!....* ***Așa copile!... Sus, copile!...*** etc., etc. sînt strigăte, cu care jucătorii se încurajează unii pe alții.

3

V. 2:

Cu drăguța *d-altuia* . . .

d s-a pus pentru evitarea hiatului.

4

Gornic = păzitor de pădure și în unele locuri și păzitor de cîmp.

5

V. 4:

Și-i cupa cu două *duce.*

Duce sau duci este pluralul de la ***dutcă*** = piesă de patru cruceri.

6

Ţundră = zeghe. *Juraţii* sînt membrii comitetului comunal şi ai celui bisericesc.

7

Bibi = nu pune mîna ; se întrebuinţează mai cu seamă faţă de copiii mici.

8

O variantă zice :

Haide, mîndră, să te ţuc,
Că mîne mă duc la plug;
Ziua-i mare,
Locu-i tare
Şi n-am vreme de ţucare

A ţuca = a săruta.

9

Beartă = o podoabă pentru cap.

10

Într-o variantă se adaugă ca răspuns :

Ţine-o, Doamne, ţară bună,
Că sînt tot cu cofa-n mînă !

11

Rachiul (vinarsul) se numeşte în unele locuri *palincă*.

12

Fele, felcuţă = jumătate de cofă.

13

Sfîrtar, sfîrtai şi *fîrtal* = pătrar.

14

Cucura, bîrsa şi grindeiul sînt părţi ale plugului. În loc de *tocmit* se pronunţă în multe păr *tomnit*.

15

În multe locuri obişnuiesc sătenii şi sătenele noastre a-i ajuta popii fără plată la secera strînsul fînului, căratul bucatelor etc. Acest serviciu neplătit se numeşte *clacă*. Fireşte, şi pop sau oricine care ar chema pe oameni la clacă trebuie să se pregătească bine cu de-ale mîn cării, să aibă la îndemînă un lăutar, doi, şi peste tot să caute a face munca cît se poa mai plăcută.

16

Şezătoarea este o adunare de fete, care vin să lucreze împreună vreo două-trei ceasuri din nopţile cele lungi de iarnă. Se înţelege că lucrul nu poate rămînea aşa sec, ci trebuie presărat cu glume, povestiri etc. Feciorii încă nu sînt eschişi de la aceste întrunri pentru lucru şi petrecere.

17

Astară se întrebuinţează în unele locuri în loc de astă seară — diseară.

18

V.7 :

Cu cosiţa tot circel . . .

Un jucător mai glumeţ adaugă ca refren :

Ca o coadă de purcel !

19

Tulai (de la ungurescul *tolvaj* = *hoţ*) este o exclamaţiune de desperare, care adeseori se întrebuinţează şi în glumă.

20

Căluşerii sînt nişte flăcăi (de obicei 12 la număr), care se leagă între sine sub anumite formalităţi pe un timp anumit, în care cutreieră satele de prin împrejurime şi execută voinicescul joc al *Căluşerilor.* Conducătorul lor se numeşte vătaf. Leagănul căluşerilor este mănoasa cîmpie a Mureşului.

21

Husoş = sfanţ.

22

Într-o variantă se zice în loc de 1—3 numai :

Stă să joare.
Sfîntul soare etc.

23

Hasnă = folos. A lua hasna unui lucru = a-l folosi bine.

24

Cop = cupă, cofă.

25

V. 5 :

Şi să pun *hîrbu*-n fereastă . . .

Hîrbul = un hîrb de oglindă.

26

Spată, *ițe*, *fuștei* etc. sînt părți ale războiului de țesut. *Natra* este un termen prin care se arată o parte din țesătură.

27

V. 7 :

De n-ar fi *armean* cu șatră . . .

Neguțătorii cu șetre de pe la tîrguri sînt mai cu seamă armeni și evrei.

28

Junincă heghesă = cu coarnele ridicate și date spre-ndărăt.

29

V. 5 și 6

Da și oarba pipăia,
Drăguț, să saie și ea!

Drăguț în loc de *drag Doamne*, *an Doamne* expresiune ironică.

30

Salcă (pe la Năsăud) = salcie.

31

Junere (în Munții Apuseni) = ginere.

32

Tălpige sînt lemnele de la războiul de țesut, pe care se apasă cu picioarele.

33

Vigan = rochie de pe la oraș.

34

Potică = apotecă, farmacie.

35

Sucnă este o fustă mai groasă.

36

Fodorii sînt o cusătură cu arnici la mînecile de la ii.

37

Rămînsei (în Munții Apuseni) în loc de rămăsei.

38

V. 3 :

La păreţi, *la chiotori* . . .

Chiotorile casei = locul unde se întîlnesc bîrnele = colţurile casei.

39

V. 1 :

Caută, maică, cu sita . . .

Româncele — mai cu seamă cele bătrîne — ştiu o mulţime de mijloace prin care sînt de părere că pot afla cele ce au să se întîmple în viitor. Astfel de mijloace sînt : datul cu bobii, căutatul cu sita etc.

40

Pieptarul *mătăsit* = pieptarul chindisit cu mătase.

41

Chistornicul este tiparul care se pune pe prescuri. Prescurile se fac mai cu seamă de călugăriţe.

42

V. 1 :

Penele se scutură . . .

Adecă : penele (vezi Doine, nota 19) de la pălăriile sau căciulile flăcăilor se clatină în joc.

43

Băgăul este scrumul ce rămîne în pipă (lulea).

44

Masă de bumbac = pînzătură.

45

A ciupeli = a jumuli.

46

Şuştarul = este un vas de lemn, în care se mulg vacile.

47

Ţipăul este o pîine mai mică.

48

Vezi nota 19.

49

Comănacul este o învălitoare pentru cap.

50

Buiac = vesel, cu voie bună, răsfăţat.

51

Patru cofe *lasă* claia = Dintr-o claie se scot patru cofe.

52

Nu ştiu în ce loc, vreo cîţiva români buni de glume au făcut de frică pe un sas să intre în jocul lor. Începe bietul Honţ (Hans) să sară şi el cu cizmele lui cele mari, dar un Păcală nu se mulţumeşte cu atît, ci-i porunceşte să-şi caşte pliscul şi să strige şi el ca ceilalţi jucători. Văzînd că nu e glumă, sasul nostru făcu ce făcu şi înciocălă strigătura aceasta. Va să zică şi frica te face poet cîteodată.

VARIA

I. Marcu

Cărpiniş, pădure deasă,
Mărculeţ s-a dus de-acasă[1]
Şi turcu a d-oblicit
Şi la el d-adrept a vint
Şi rău l-a batjocorit;
Cetatea prădatu-i-a,
Măicuţa călcatu-i-a
Cu copita calului
Tocma-n capu pieptului.
Foaie verde lemn sucit
Şi păgînul încînit
Cu-atît nu s-a-ndestulit,
Mai rău l-a batjocorit:
Nevasta robitu-i-a,
Departe pornitu-o-a[2].
Marcu biet o auzit
De potopul cel cumplit
Ce casa i-a pustiit
El acas's-a repezit
Ş-acasă cum a sosit,
Ţîpat-a haină mărcească[3]
Ş-a luat călugărească,
Nime să nu mi-l cunoască
Şi pe murg a-ncălecat
Şi în grabă c-a plecat
Chiar colo la Ţărigrad.
Şi s-a pus Mărcuţ în silă
Să ceară mereu la milă,
Precum cer călugării
Pe seama mănăstirii[4].
Astăzi ici, mîne colea,
Vreme bună, vreme rea,

La Ţărigrad ajungea
Şi la turc că se ducea,
Sub fereastră se punea
Şi din gură cuvînta :
— Hai de dă, turcule, dă,
Hai de dă şi milă-ţi fă
De sufletu Marcului,
Marcului bogatului;
Hai de dă, turcule, dă,
Hai de dă şi milă-ţi fă,
Nu din avere turcească,
Ci din avere mărcească.
Dă, turcule, sărindare,
Să-i facem slujba cea mare,
Că murgu mi s-a venit,
Pentru că l-am prohodit[5] !
Turcu-n uşă că ieşea
Şi din grai aşa grăia :
— Alelei, măi părinţele,
D-auzi cuvintele mele ;
Murguleţu tare-mi place,
Spune-mi mie, cîţi bani face ?
Marcu bine-mi auzea,
Dar surduţ mi se făcea
Şi iar turcului zicea :
— Hai de dă, turcule, dă,
Hai de dă şi milă-ţi fă
De sufletul Marcului,
Marcului bogatului ;
Hai de dă, turcule, dă,
Hai de dă şi milă-ţi fă,
Nu din avere turcească,
Ci din avere mărcească !
Turcu mi s-apropia
Şi Marcului că-i grăia :
— Părinţele, părinţele,
D-auzi cuvintele mele,
Că nu grăiesc vorbe rele ;
Morţi cu morţi şi vii cu vii,
Noi murguţu vom tocmi
Şi pînă ne-om învoi,
Amîndoi că vom cinsti,
Vinişor vom gustări,
Vinişor
D-ăl roşior ;
Vinişor de nouă ai
Cum e mai bun pentru trai,
Nouă ai şi nouă luni
Cum e bun pentru bătrîni !
Turcu-afară că ieşea
Şi-n pivniţă se ducea,
Iar Mărculeţ rămînea
Şi prin casă se primbla
Şi jur împrejur căta
Şi căta şi prea căta,
Căci deodată ce vedea ? . . .
Vedea mîndră soţioară
Cu jelită fetişoară ;
Sînişoru-i suspina,
Ochişorii-i lăcrima.
Marcu biet se-nduioşa,
Inima i se sfîrşea,
Dar îndat' se stăpînea
Şi durerii nu se da,
Ci din grai aşa grăia :
— Alelei, tu, nevestică,
Nevestică mîndrulică[6],
Cum creştinii ai urît
Şi păgîn ai îndrăgit ?
— Eu creştinii n-am urît
Şi păgîn n-am îndrăgit,
Că-s nevasta Marcului,
Marcului viteazului ;
Eu creştinii n-am urît
Şi păgîn n-am îndrăgit,
Dară turcii m-au robit !
Marcu iar se-nduioşa,
Dar de nou se stăpînea . . .
Turcu-n casă că tuna
Şi vin roşu aducea,
O ploschiţă
De-o vedriţă ;

Plosca pe masă punea,
Pe divan se aşeza
Şi murguleţul tocmea.
Turcu bea şi se-mbăta,
Marcu bea şi nu prea bea
Căci amar grija-l rodea;
Turcu bea şi se-mbăta
Şi din gură cuvînta:
– Părinţele, părinţele,
D-auzi cuvintele mele,
Că nu grăiesc vorbe rele;
Ian aruncă-te la joc,
Dar la joc colea cu foc,
S-o aduci tot la soroc,
Că de cînd pe lume sînt,
N-am văzt călugăr jucînd!
Mărculeţ se ridica
Şi din grai aşa grăia:
– Alelei, măi turcule,
Turcule hainule,
Eu joc ţie ţ-oi juca,
Dar mi-e că te-i supăra,
Că jocu nostru-i ciudat
Şi cu dracu mestecat! . . .
Şi-ncepu Marcu-a juca
Şi cîte-o hain-a ţîpa,
Pîn'se zări sabia.
Turcu rău încremenea
Ş-în fire deacă-şi venea,
El de Marcu se ruga:
– Alelei, măi Marcule,
Marcule vicleanule,
Ian aruncă ochii tăi
Tot de-a lungul celĕi văi
Şi priveşte-a mea cetate,
Că-i plină de bogătate.
Ţie toată ţ-o voi da,
Zilele de-mi vei lăsa!
Mărculeţ nu mai glumea,
Ci turcului că-i grăia:
– Cetatea-i pe mîna mea,
Ţie ţ-oi face ce-oi vrea,
Ce făcut-ai maică-mea[7]!
Şi vorba nu mai lungea,
Ci la turc se repezĕa
Şi capul îi reteza.
Apoi nevasta-şi lua
Şi-napoi cu ea pleca.

II. Chiruţa[1]

Frunză verde trei alune,
Lăţitu-s-a vestea-n lume
De frumuse-ţea Chiruţii,
Soră dulce a popii
De la podul Craiovii.
Mai mîndruţă decît ea
Cîmpul floare nu avea,
Stea pe ceriuri nu era,
Încît zvonul ajungea
Pînă-n ţeara turcului,
Turcului hainului.
Iată că-ntr-o dimineaţă,
Dimineaţă fără ceaţă
Chiruţa cum se scula
Dalb de obrăjel spăla,
Cosicioara-şi aşeza,
Spre răsărit se-ndrepta,
Lui Dumnezeu se ruga,
Pe fereastră se uita
Se uita şi se mira:
Fi-vor spinii înfloriţi,
Ori-s turcii învăliţi,
Tot cu roşu-mpodobiţi[2]? . . .
Chiruţa se-nspăimînta

Şi cătră nen-său grăia :
— Scoală, nene, dragul meu,
Că nu ştiu ce-am văzut eu ;
Ori-s spinii înfloriţi,
Ori-s turcii învăliţi,
Tot cu roşu-mpodobiţi !
Popa iute se scula,
Pe fereastră căuta
Şi din gură cuvînta :
— Sora mea,
Comoara mea,
Nu sînt spinii înfloriţi,
Că sînt turcii învăliţi,
Tot cu roşu-mpodobiţi.
Ei aicea c-or veni
Şi pe tine te-or peţi,
Dar, dragă, nu te-ntrista,
Că la turc eu nu te-oi da,
Pînă capul sus mi-o sta ! . . .
Bine vorba nu sfîrşea,
Turcii-n casă năvălea,
Bună dimineaţa da,
Iar popa le mulţumea :
— Bine-aţi vint la casa mea . . .
Doi berbeci că voi tăia
Şi prea mult m-oi bucura,
Cu mine de-ţi ospăta !
Turcii mult nu aşteptau,
Ci îndată răspundeau :
— Noi de masă-ţi mulţumim,
Că n-am venit să prînzim,
Ci pe Chira s-o peţim !
Popa mi se încrunta
Şi din grai aşa grăia :
— Pînă capul sus mi-o sta
Sora la turc n-o voi da !
Turcii rău se mînia,
Paloşele toţi scotea
Şi la popa s-arunca
Cum s-arunc lupii la mia.
Popa sabia trăgea,
Mînecile sufleca
Şi la turci aşa răcnea :
— Alelei, tîlhari păgîni,
Cum o să vă dau la cîni,
Că de-atîta sînteţi buni !
Cum zicea, aşa făcea,
Rău pe turci îi sărăcea . . .
Dar degeaba se lupta,
Căci păgînul nu scădea,
Ci mai tare se-nmulţea.
Pentr-un turc care cădea
Zece de-afară venea.
— Aoleo, popo, sărace,
Turcii cu Chira ce-or face,
Că-ţi slăbesc puterile,
Ţi se-nvîrt vederile !
Sfîntul soare sus lucea,
Vremea prînzului era,
Popa biet mereu slăbea,
Pîn'deodată jos cădea,
Ochişorii-şi închidea
Şi pînă ce-i închidea,
La soru-sa-i îndrepta
Şi lacrimi din ei vărsa
Şi din piept amar ofta.
Turcii mult nu aştepta,
Ci îndat'se repezea
Şi capul îi reteza ;
Iar Chiruţa, vai de ea,
Roabă la păgîni cădea.
Şi sorioara popii
De la podul Craiovii
Pînă să-şi lase casa,
Pe podele-ngenunchea,
Mînile împleticea
Şi turcilor le grăia :
— Turcilor
Grabnicilor,
Prea tare nu vă grăbiţi,
Ci fiţi buni şi zăboviţi,
Să iau capu frate-meu,
Singurel sprijinul meu
Şi să-l duc colea-n grădină

La tufă de mărăcină,
Să-l jelească florile,
Să mi-l cînte-albinele!
Şi Chira cum se ruga,
Turcii chiar se-nduioşa
Ş-un pic o mai aştepta;
Iar Chiruţa sărmana
Capul frate-său lua
Şi de sînge-l curăţea
Şi-n grădinuţă-l ducea
Şi gropşoară că-i făcea
Cu însăşi mînuţa sa . . .
Dar groapa cum o-nvălea,
Ea deodată leşina
Şi cînd iarăşi se trezea,
Chiar la Dunărea era
Şi păgînii d'îngă ea
În ţara lor o ducea.
Sora dulce a popii
De la podul Craiovii
Pe pămînt îngenunchea
Şi de turci iar se ruga:
— Turcilor,
Grabnicilor,
Prea tare nu vă grăbiţi,
Ci fiţi buni şi zăboviţi,
Pe palme să mă spăl eu
De sîngele frate-meu,
Singurel sprijinul meu!
Şi turcii o-ngăduia,
Iar Chiruţa voinica
De loc nu mai aştepta,
Ci-n Dunăre se ţîpa,
Şi pîn-a nu se ţîpa,
Ea din gură cuvînta:
— Decît roabă turcilor,
Mai bin'hrană peştilor! . . .
Turcii toţi încremeneau
Şi-n fire dacă-şi veneau,
După Chira s-aruncau
Şi cu toţii se-necau.
Iar Dunărea-nţeleapta,
Unde Chira se sfîrşea,
Apă lină se făcea;
Dar unde turcii murea,
Tot vîrtejuri se făcea
Şi mereu tot spumega!

III. Calul Radului

Pe drumul Bălgradului
Mere murgul Radului,
Din picioare scînteind,
Din gură pară ţîpînd[1].
Cu frîu galben în picioare,
Cu şaua-ntoarsă sub foale.
Măiculiţa Radului,
Radului Viteazului,
Murguleţul că-l vedea
Şi din grai aşa-i grăia:
— Murgule, cal minunat,
Cu vin roşu adăpat,
Cu lapte dulce-ngrăşat
Pe Radu un'l-ai lăsat?
— Nu te, maică, supăra,
Tristă veste de-i afla . . .
Pe Radu rău l-am lăsat
La poartă la Ţărigrad,
Unde turcii l-or tăiat!
Biata maică, vai de ea,
Cosicioara că-şi smulgea
Şi murguţul blăstăma:
— Murgule, fii blăstămat,
Că feciorul mi-ai lăsat

Pe loc tare depărtat;
L-ai lăsat
Neîngropat,
Cu pămînt neînvălit,
Fără loc de odihnit!
Murgu capu-n jos pleca
Şi cu jale necheza:
— Nu te, maică, supăra,
Şi nu mă mai blăstăma,
Că drăguţ feciorul tău
Şi viteaz stăpînul meu
Cu pămîntu-i învălit
Şi-i cu loc de odihnit.
Turcii cum mi l-or tăiat,
Cu copita am lucrat,
Pînă groapa i-am gătat
Şi în ea l-am îngropat!

IV. Osîndiţii

Bate vînt de la sfinţit
Şi rea veste mi-a venit,
Veste de la Bălgărad,
Că-s trei fraţi de spînzurat.
Şi fratele cel mai mare
Se-ngrozea de moarte tare;
Se-ngrozea
Şi se ruga:
— Domnule, măria ta,
Mai lungeşte-mi viaţa,
Pînă-mi vine soţia,
Că soţia-i tinerea
Ş-am trăit bine cu ea!
Fratele cel mijlociu
Şi cu părul castaniu,
Din ochi tare lăcrima,
Lăcrima
Şi se ruga:
— Domnule, măria ta,
Mai lungeşte-mi viaţa
Pînă vine maică-mea,
Că maica-i bătrînă tare
Şi alt sprijin nu mai are!
Dar fratele cel mai mic
(Că-i mai mic, e mai voinic)
De moarte nu se-ngrozea
Şi din ochi nu lăcrima,
Dar deodată greu ofta
Şi domnului că-i zicea:
— Domnule, măria ta,
Cu mine să faci ce-i vrea,
Că eu n-am pe nimenea;
Ba o mîndră am iubit
Şi foarte m-a celuit[1]!

V. Nevasta fugită

— Lină Carolină,
Floare din grădină,
Vină-napoi, vină,
Că tu ţi-ai uitat
Şi tu ţi-ai lăsat
Sugniţă frumoasă[1]
La mine pe masă!
— Ba eu n-am uitat-o
Că eu am lăsat-o
De urîtul tău,
De bănatul meu!

Lină Carolină,
Floare din grădină,
Vină-napoi vină,
Că tu ți-ai uitat
Și tu ți-ai lăsat
Inelușul tău
În degetul meu!
— Ba nu l-am uitat,
Că, zău, l-am lăsat
De urîtul tău,
De bănatul meu[3] !
— Lină Carolină,
Floare din grădină,
Vină-napoi, vină,
Că tu ți-ai uitat
Și tu ți-ai lăsat
Cusătura ta
Pe grinduța mea!
— Ba eu n-am uitat-o,
Că eu am lăsat-o
De urîtul tău,
De bănatul meu!
— Lină Carolină,
Floare din grădină,
Vină-napoi, vină,
Că făgăduiesc
Și m-afurisesc,
De azi înainte
Să fiu mai cuminte;
Vină, Lină, vină,
Lină Carolină,
Vină, zău, și-mi iartă,
Greșala mea toată,
Cît este de mare
Și grea de iertare!
— Bărbățelul meu,
Eu te-aș ierta, zău,
Că m-ai luat de-acasă,
Din casă frumoasă
Și m-ai dus la tine
Cu multă rușine:
Fără cununie,
Fără veselie.
Bărbățelul meu,
Eu te-aș ierta, zău,
C-ai lăsat acasă
Măicuță duioasă,
Taică-mbătrînit
Și foarte jelit,
Frățiori iubiți,
De mine-amărîți.
Dar nu te-oi ierta,
Ci te-oi blăstăma,
Că nu m-ai iubit
Și m-ai celuit. . .
Bată-mi-te, bată
Dragostea deodată,
Cum făgăduiai
Și cum te jurai;
Bată-mi-te, bată
Inima stricată
Și jelea mea toată!

VI. Răducanu[1]

— Foaie verde salbă moale,
Căpitane Răducane,
Coboară din deal devale,
Că-ți moare murgu de foame!
— Las'să moară la pustii,
Că mai am eu bidivii
Și mai am pe vînătul,
Care-mi poartă sufletul
Și mai am pe negru mare,
Care mă duce călare!
— Foaie verde salbă moale,
Căpitane Răducane,

Coboară din deal devale,
Că ț-am gătit de mîncare !
— Strînge masa, nu mănînc,
Pune șaua să mă duc,
Să mă duc la Cîmpulung,
Să-mi aleg un cal porumb,
Scurt în gît și lung în trup,
Coama să-i dea de pămînt;
Șoimuleț să-mi placă mie,
Cum e bun de haiducie !
— Foaie verde salbă moale,
Căpitane Răducane,
E vai de zilele tale. . .
Potera-i colea pe vale !
— Las'să vie, las'să vie,
Moartea de știre să-i știe,
Că mi-i flinta ghintuită
Și-mi e mîna oțelită.
Las'să vie, las'să vie,
Corbii de știre să-i știe,
Că de venit or veni,
Da' nu știu cum or porni !
— Foaie verde salbă moale,
Căpitane Răducane,
E vai de zilele tale. . . .
Te topești în închisoare.
— Bată-vă crucea, ciocoi,
De-aș mai scăpa de la voi,
Să mă trag la codru iară
Și să fac dreptate-n țară.
Cînd oi vedea om sărac,
În chimir mîna s-o bag
Și de chiu și vai să-l scap;
Iar de-oi întîlni ciocoi,
De piele să mi-l despoi
Și să fac din ea cimpoi !

VII. Teiul și bradul

Teiul, bradul se sfădea[1]...
Teiul către brad grăia :
— Tu ești, brade, clenguros,
Și la trup ești nodoros,
Iară eu sînt lemn de treabă,
Ori și pe ce om întreabă,
Că pe mine mă cioplesc
Și iconițe croiesc
Și-n biserici mă tocmesc,
Cu aur mă zugrăvesc
Și cu toții mă cinstesc !
Teiul, bradul se sfădea. . .
Bradul către tei grăia :
— Că și eu sînt lemn de treabă,
Ori și pe ce om întreabă,
Că pe mine mă cioplesc
Și șindilițe croiesc,
Pe biserici mă tocmesc,
Biserica s-o păzesc;
Că de n-ar fi șindila,
Ar fi vai de cinstea ta,
Căci ploaia, cînd ar ploua,
Aurul ți l-ar strica !

VIII. Cîntecul ciobanului

Foaie verde trei smochine,
Mult mă mir, cioban, de tine,
Unde-ai fost la ciobănie,
De pe fața ta poți scrie
Ca pe-o coală de hîrtie ?
— Fost-am, zău, sub cel noruț,
Fost-am la cap de codruț,
Sus pe vîrful muntelui,

Unde-i drag sufletului,
Și mînat-am dragi mioare
Printre iarbă numai floare,
Pe la limpede izvoare;
Pe la umbră de copaci,
Pintre mîndrulițe fragi.
Ușurel vînt cînd bătea
Fluierul frumos cînta,
Oile mi le-adormea;
Cînd bătea vîntul turbat,
Cu zăpadă mestecat,
Fluierul minuni făcea,
Geru că mi-l alunga!

IX. Colindă[1]

Noi umblăm
Să colindăm
P-astă noapte-ntunecată
Și zăpadă necălcată;
Noi umblăm
Să colindăm
Și zăpada s-o călcăm;
Că azi s-a născut Hristos,
Domnul cel prea luminos.
Și umblînd
Și tot umblînd,
Ne-ntîlnim cu Dumnezeu,
Cu veșmîntul mohorît
Lung din cer pînă-n pămînt;
Și pe-ntinsul hainelor,
Și-mprejurul poalelor,
Luceau stele mărunțele,
Mai în sus mai mititele,
Mai în jos mai măricele.
Și pe cei doi umerei
Luceau doi luceferi;
Lucea luna cu lumina
Și soarele cu căldura.
Cruce-n stînga că-i lucea,
Iar în dreapta mai ducea,
Ducea verde bosioc,
Floricică de noroc;
Bosiocul fetelor,
Măghiran nevestelor,
Tămîiță babelor,
Bulg de aur junilor
Și crucea bătrînilor.
Și noi tare ne-am mirat
Și prin lume c-am plecat,
Taina s-o istorisim,
Minunea s-o povestim.
Ș-acum bine-am nemerit
La casă de om cinstit,
Tot cu feți și fete mari
De-nsurat,
De măritat,
Că e ziua lui Crăciun,
Lui moș Crăciun cel bătrîn.
Rămîi, om bun, sănătos,
Ca un trandafir frumos,
C-ai fost gazda lui Hristos!
Rămîi casă sănătoasă,
Ca un păhărel frumoasă!

X. Colinda II[1]

Mîna noaptea moş Crăciun,
D-oi moş Crăciun cel bătrîn;
Mîna sluga cea mai mare
Să dea la boi de mîncare.
Sluga la grajd se ducea,
Nu se poate-apropia,
Ci-ndărăt că se-nturna:
— D-aleo, d-aleo, moş Crăciune,
D-aleo, moş Crăciun, stăpîne,
Nu mă poci apropia
Fîn uscat la boi a da
De zvonul albinelor,
De para făcliilor,
De fumul tămîilor,
De mirosul florilor!
Mîna sluga mijlocea,
Boilor fîn să le dea.
Sluga la grajd se ducea,
Nu se poate-apropia,
Ci-ndărăt că se-nturna:
— D-aleo, d-aleo, moş Crăciune,
D-aleo, moş Crăciun, stăpîne,
Nu mă poci apropia
Fîn uscat la boi a da
De zvonul albinelor,
De para făcliilor,
De fumul tămîilor,
De mirosul florilor!
Mîna sluga mititea
Boilor fîn să le dea.
Sluga la grajd se ducea,
Nu se poate-apropia,
Ci-ndărăt că se-nturna:
— D-aleo, d-aleo, moş Crăciune,
D-aleo, moş Crăciun, stăpîne,
Nu mă poci apropia
Fîn uscat la boi a da
De zvonul albinelor,
De para făcliilor,
De fumul tămîilor,
De mirosul florilor!
Mîna fiu nevinovat,
Cu păr galben, retezat,
Şi boilor fîn le-a dat.
Ş-a văzut crai îngeresc,
În sălaş dobitocesc,
Mititel
Înfăşeţel
În scutec de bumbăcel.
Vîntu bate,
Nu străbate;
Neaua ninge,
Nu-l atinge.
Noi umblăm să colindăm,
Şi la gazdă o-nchinăm!

XI. Închinare cu paharul

Feciorul
— Eu îţi închin cu păharul,
Dumnezeu fie cu darul,
Dar într-astă băutură
Este ş-o cimilitură,
Şi cimilitura mea
Zice, zău, mîndruţ-aşa:
Că pe malul Nistrului,
Nistrului adîncului,
Este-un păltinaş de aur
Cu vreo nouă pui de graur;
Ciripesc,
Vorovesc,
Cum să scoaţă, cum să fie
Cei bani de vămeşie? ...

Vor trece Nistru,
Să prade Pistru
De zale, de inele,
De copile frumușele.
Frunză, frunzuță,
Să trăiești, dragă mîndruță!

Fața

— Troscoțel de lîngă cale,
Voie bună dumitale.
Păsăruica rugului
Pe coarnele plugului
Ciripește,
Vorovește
Dumitale-ți mulțămește!

NOTE LA VARIA

Marcu

1

V. 2:

Mărculeț s-a dus de-acasă

Într-o variantă:

Marcu biet s-o dus de acasă. . .

2

V. 14 și 15:

Nevasta robitu-i-a,
Departe pornitu-o-a.

Într-o variantă:

Soțioară
Dălbioară
O-a pornit peste hotară
Și a dus-o-n a lor țară.

3

A țîpa ceva = a arunca (ardelenism).

4

V. 27–30:

Și s-a pus Mărcuț în silă
Să ceară mereu la milă,
Precum cer călugării
Pe seama mănăstirii.

Într-o variantă se zice :

Foaie verde de mohor,
Mere Marcu frăţior
Tot cerşind
Şi suspinînd
Şi năcazul înecînd.

5

V. 46 şi 47 :

Că murgu mi s-a venit,
Pentru că l-am prohodit. . .

Într-o variantă se adaugă :

Şi murgu că mi s-o dat,
Pentru că l-am comîndat.

6

V. 98 şi 99 :

Alelei, tu nevestică,
Nevestică mîndrulică. . .

Într-o variantă se zice :

Vai de mine, romăncuţă,
Romăncuţă tinăruţă. . .

7

V. 157 :

Ce făcut-ai, maică-mea. . .

În varianta de mai sus :

Ca să-mpac pe maică-mea !

Chiruţa

1

Această baladă se aude în deosebite feluri şi sub deosebite numiri. Una din variantele cele mai divergente poartă numele : *Ileanca cea frumoasă*. În această variantă rola popei din „Chiruţa" o are mama Ilencei sau Ilencuţei, care, fireşte, neputînd să se lupte cu turcii ca viteazul frate al Chiruţei, caută a-i înşela, spuindu-le că fata ei nu mai trăieşte.

Măicuţa din grai grăi :
— Da voi pe cine-ţi peţi ?
— Vom peţi pe Ileanca,
Pe Ileanca frumoasa !. . .
Iar maica se prefăcea

Şi la turci aşa grăia:
— Turcilor,
Grabnicilor,
Altă dată v-aţi grăbit,
Dar acum aţi zăbovit
Şi Ileana a murit.
Moartă e în grădinuţă
Sub tufă de scînteuţă;
De nu credeţi pe cuvînt,
Vă voi duce la mormînt!...

Turcii dau credinţă cuvintelor bătrînei şi se întorc înapoi la Dunăre, dar aici

Un cîne de turc bătrîn,
Ce pipa mereu pe drum,
Foc în pipă că punea
Şi la soare-n sus căta,
Şi căta
Şi se mira
Şi din gură cuvînta:
— Nu ştiu soare-a răsărit
Ori Ileana s-a ivit
Şi noi rău ne-am celuit?

Ei se întorc înapoi şi acum cu părinţii Ilencei se întîmplă tot ceea ce s-a întîmplat şi cu fratele Chiruţei. Turcii la taie capetele, iar Ilencuţa — care asemenea nu lasă capetele neîngropate — este silită să plece cu ei. De aici înainte balada Ilencei este aproape întocmai ca şi a Chiruţei.

2

Într-o variantă ceva mai prozaică se zice:

Iată că-ntr-o dimineaţă,
Dimineaţă fără ceaţă,
Chira-n casă mătura
Şi gunoiu aduna
Şi afar'cu el pleca.
Dar gunoiul cum ţipa,
Către soare căuta,
Căuta şi se mira etc...

Calul Radului

1

A ţîpa, vezi nota 3 de la balada Marcului.

Osîndiţii

1

A celui = a înşela.

Nevasta fugită

1

Sugnă (sugniţă) şi sucnă, vezi nota 35 de la „Strigături”.

2

Bănat = căinţă, părere de rău.

Răducanu

1

Această poezie am auzit-o de la un fost coleg al meu din împrejurimea Ploieştilor ; prin urmare nu este din Ardeal, ci din Muntenia. Ca să nu se dea uitării însă, am aflat de bine a-i face loc în colecţiunea de faţă.

Teiul şi bradul

1

O variantă începe astfel :

Jos la poala muntelui,
La marginea codrului,
Două lemne se sfădesc
Şi mereu se ciufulesc.
Este bradu şi teiu. . .
Teiu bradului zicea : etc.

Colinda I

1

Această colindă am auzit-o în Ţara Bîrsei. Într-alte locuri este mai schimbată. Iată două variante din ţinutul Tîrnavelor :

1

Sculaţi, sculaţi, măi boieri,
Flori dalbe de măr,
Că vă vin colindători !
Dar cu dînşii cine-şi vine?
Vine Domnul Dumnezeu
Mititel, înfăşeţel,
În scutec de bumbăcel.
Mîna dreaptă crucea duce,
Mîna stîngă busioc.
Crucea-i a bătrînilor,
Busioc nevestelor,
Măr de aur fetelor,
Sănătate tuturor. . .
Intră-n casă după masă

Peste masă griu revarsă
Să iasă răul din casă.
Noi cîntăm şi colindăm,
Şi la gazdă o-nchinăm,
I-o-nchinăm cu sănătate
Că-i mai bună decît toate.
De la noi
De la vreo doi,
Mai vîrtos
De la Hristos!

Este de observat că refrenul „Flori dalbe de măr" se repetează după fiecare vers.

2

Vînătorii lui Crăciun
De cu noapte s-au sculat
Şi pornit-au la vînat.
Cînd a fost de către sară,
Sus în nori că se uitară.
— Trageţi arcul înapoi,
Că io nu-s ce gîndiţi voi,
Ci io-s Petru, sîn-Petru,
Nănaş bun lui Dumnezeu
Şi vă spun cum şede el. . .
Şede, zău, îmbrăcăţel,
Cu veşmînt pînă-n pămînt,
Cum n-am văzut de cînd sînt;
Cu veşmîntul mohorît
Şi frumos împodobit
Tot cu stele
Mănunţele,
Mai în sus mai mititele,
Mai în jos mai măricele. . .
Să fii, gazdă, sănătoasă
Ca o floare prea frumoasă!

Colinda II

1

Colinda aceasta seamănă în cîtva cu *Crăciuneasa şi pruncii* din *Colindele* adunate de Marienescu (Pesta, 1859, p. 22–23).

Închinare cu paharul

Astfel de închinări şi răspunsuri se obişnuiesc mai cu seamă la nunţi. Iată încă un exemplu:

Un mesean se adresează către nună

— Să trăieşti, nănaşă mare!
Eu îţi închin dumitale
C-un pahar galbin
Dintr-un vîrf de paltin,
De unde sughiţă
Dalba fecioriţă,
Cu mîneci pestriţă. . .
De mi-i şti mulţămi,
Paharul l-ii dobîndi;
De mi-i şti înturna,
Paharul l-ii căpăta!

Nuna

— Păsărica rugului
Cîntă-n vîrful nucului,
Ziua-ntreagă ciripeşte
Dumitale-ţi mulţămeşte!

CUPRINSUL

